

MARILE SPERANȚE

I

Din numele de familie al tatălui meu, Pirrip, și din numele meu de botez, Filip, limba mea de copil n-a izbutit să scoată alt cuvânt mai lung și mai lămurit decât Pip. Și fiindcă eu îmi spuneam Pip, Pip am rămas.

Susțin că Pirrip este numele de familie al tatălui meu, biziindu-mă pe autoritatea pietrei de pe mormântul lui și pe spusele surorii mele, doamna Joe Gargery, soția fierarului din satul nostru. Întrucât nu mi-a fost hărăzit să-mi văd vreodată părinții și fiindcă nu mi-a căzut niciodată în mână vreun portret de-al lor (căci au trăit amândoi cu mult înainte de epoca fotografiilor), primele imagini despre ei mi le-am plăsmuit în chip nelogic după pietrele de pe mormântul lor. E ciudat că forma literelor de pe piatra tatălui mă făcea să văd un om oacheș, scurt și îndesat și cu părul creț. Iar trăsăturile inscripției: "De asemeni și Georgiana, soția celui de mai sus", mă duseră la concluzia că mama era pistruiată și bolnăvicioasă. Cât despre cele cinci romburi de piatră, înalte de câte un picior și jumătate, care se înșirau frumos alături de mormântul părinților; în amintirea celor cinci frați ai mei, care au renunțat foarte de timpuriu să-și mai croiască drum prin viața aceasta de lupte, lor le datorez credința că bietii copii s-au născut cu toții culcați pe spate și cu mâinile înfundate în buzunarele pantalonilor și că nu și-au scos mâinile din buzunare cât timp au trăit.

Locuiam într-un ținut mlăștinos, lângă cotitura cea mai mare din vale a fluviului, la 20 de mile depărtare de mare. Se pare că cea mai vie și mai puternică impresie despre identitatea lucrurilor de care-mi amintesc, am dobândit-o într-o zi rece, zi neștearsă din mintea mea, spre seară. În ziua de care vorbesc, am descoperit că locul acela, posomorât și acoperit cu urzici, e cimitirul; că răposatul Filip Pirrip și Georgiana, "soția celui de mai sus" sunt morți de-a-binelea și îngropați; că Alexandru, Bartolomeu, Avram, Tobias și Roger, copiii celor mai sus pomeniți, sunt morți și ei și îngropați; că întinderea necultivată de dincolo de cimitir, străbătută de gropi și presărată cu cantoane, pe care pășteau cirezi, e țara mlaștinilor; că șuvița plumburie de la capătul ei, e fluviul; că locul îndepărtat și sălbatic de unde năvălește vântul, e marea și că pumnulețul acesta de om, care tremură și scâncește, înfricoșat de tot ce vede, e Pip.

- Tacă-ți gura o dată, strigă o voce înspăimântătoare, și un om se ridică dintre morminte, lângă ușa care dădea în biserică. Stai liniștit, diavole, că de nu, îți frâng gâtul!

Era un om înfricoșător, îmbrăcat într-o haină grosolană cenușie și avea o cătușă mare de fier la picior. Pălărie nu avea și ghetele îi erau rupte; era legat la cap cu o basma zdrențuită. Arăta ca un om ieșit din apă sau din noroi, lovit și tăiat de pietre, înțepat de urzici și sfâșiat de mărăcini; șchiopăta, tremura, se holba la mine și mormăia tot timpul; dinții îi clănțăneau, când mă apucă de bărbie.

- Vă rog, domnule, să nu-mi frângeți gâtul, l-am implorat eu. Vă rog frumos.

- Cum te cheamă? întrebă omul. Spune iute.

- Pip, domnule.

- Unde locuiești? Numai decît să-mi spui.

Am arătat cu degetul în direcția unde se întindea satul nostru, printre aninii și plopii de pe malul neted, cam la o milă depărtare de biserică.

După ce m-a privit o clipă, omul mă întoarse cu capul în jos și cu picioarele în sus și-mi goli buzunarele. Dar, în afară de o bucată de pâine, nu găsi nimic. Când biserica se întoarse din nou în picioare - căci omul era atât de iute în mișcări și atât de puternic, încât răsuci biserica cu susul în jos, în fața mea - cum spun, când biserica se întoarse din nou în picioare, eu ședeam tremurând cocoțat pe o piatră înaltă de mormânt, în timp ce el înfuleca pâinea cu lăcomie.

- Măi puștiule, făcu omul, lingându-și buzele, dar dolofan obraji mai ai.

Cred că, într-adevăr, aveam obraji dolofani, deși pe atunci era cam mititel și nu prea voinic pentru vârsta mea.

- Să fiu al naibii, dacă nu i-aș mânca! spuse omul, clătinând amenințător din cap. Zău dacă n-aș face-o.

Mi-am exprimat cu gravitate dorința ca acest lucru să nu se întâmples și m-am încleștat cu putere de piatra pe care mă așezase omul, întâi ca să mă țin mai bine și apoi ca să nu cumva să încep să plâng.

- Ia spune-mi, făcu omul, unde ți-e mama?

- Acolo! am răspuns eu.

- Omul tresări ca și cum ar fi vrut s-o ia la goană, se opri, apoi, și se uită în urmă.

- Acolo, am explicat eu: "deasemeni și Georgiana", aceea este mama.

- A! făcu el, întorcându-se; și ăla de alături de ea e tatăl tău?

- Da, domnule, am spus eu. "Răposat în această parohie".

- Aha! bodogăni omul, gânditor. Și tu pe lângă cine trăiești acum, dacă cumva te mai las eu cu zile?

- Cu sora-mea, doamna Gargery, nevasta lui Joe Gargery, fierarul.

- Fierarul, aha! făcu el. Și-și privi piciorul.

După ce-și plimbă de câteva ori privirea întunecată de la picior la mine. se apropie de piatra pe care ședeam eu, mă apucă de amândouă mâinile și mă împinse pe spate, ținându-mă cât putea mai departe de el; ochii lui se uitau pătrunzător în ai mei și eu îl priveam cu deznădejde.

- Măi băiețaș, mă întreb dacă să te las cu zile. Știi ce-i aia o pilă?

- Știu, domnule.

- Dar haleală, știi ce-i?

- Știu.

După fiecare întrebare, mă înghiontea mai tare, ca să mă facă să mă simt mai slab și ca să mă înfricoșeze mai rău.

- Ai să-mi aduci o pilă. Mă împinse din nou. Și ai să-mi aduci haleală. Și iar mă smuci. Dacă nu îți scot măruntaiele. Și mă mai zgâlțâi puțin.

Eram atât de îngrozit și de amețit, încât m-am agățat de el cu amândouă mâinile.

- Dac-ați fi atât de bun și m-ați lăsa să stau drept, poate că n-aș mai fi atât de amețit și aș înțelege mai bine, îndrăzni eu.

Mi-a dat un ghiont zdravăn și m-a răsucit din nou și biserica sări din nou deasupra moriștii de vânt din vârf. Apoi m-a ținut în poziția de drepti, pe

marginea pietrei de mormânt și mi-a spus aceste cuvinte înspăimântătoare:

- Măine, dis-de-dimineată, ai să-mi aduci pila și ceva haleală. Mi le aduci la Baterie, vezi colo. Așa ai să faci și nu cumva să îndrăznești să sufli o vorbă cum că m-ai văzut. Așa, poate te las cu zile. Dacă-ți dai în petec și sufli măcar o vorbuliță, cât o fi ea de mică, îți scot inima și ficații și-i mănânc fripți. Acum să știi că eu nu-s singur. Mai e un băiat cu mine. Doamne, ce om! Pe lângă el, eu sunt înger. Băiatul acesta aude tot ce spun eu acum. Dânsul are un fel de-al lui să umble cu puștii și să le scoată inima și ficații. Degeaba încerci să te ascunzi de el. Poți să zăvorăști ușa, să te ascunzi în pat, să te ghemuiești, să-ți tragi așternutul peste cap și, când ți-e lumea mai dragă să crezi c-ai scăpat de el, se furișează băiatul și-ți spintecă burta și-ți scoate măruntaiele. Acum să știi că abia-abia îl țin în frâu ca să nu se repeadă la tine. Cu greu îl țin, că el vrea morțiș să-ți scoată măruntaiele. Ei, ce spui?

I-am spus că am să-i aduc pila și ce-oi găsi de-ale gurii, și că, a doua zi, dis-de-dimineată, o să vin cu lucrurile la Baterie.

- Spune: *Să mă trăznească Dumnezeu de n-oi face așa! se răsti omul.*

Am spus după el și omul m-a luat jos de pe piatră.

- Și acum, mai spuse el, să te ții de făgăduială și să nu uiți de băiatul ăla. Cară-te acasă.

- Bună seara, băigui eu.

- N-ar strica să fie bună, spuse el, aruncând o privire în jurul lui, peste câmpia rece și umedă. Mai bine aș fi broască sau pește!

Și omul își cuprinse trupul cu mâinile încrucișate la spate, strângându-se de parcă i-ar fi fost teamă să nu se desfacă în două bucăți și porni șontâc, spre gardul bisericii. Mă uitam după el cum își croia drum printre urzicile și mărăcinii care creșteau pe marginea gropilor, ca și cum ar fi dat la o parte mâinile morților; care se întindeau din morminte, ca să-l prindă de gleznă și să-l tragă înăuntru.

Când ajunse la gard, îl sări cu picioarele lui amortite și țepene, apoi se întoarse spre mine. Când l-am văzut întorcându-se, m-am îndreptat cu fața spre casă și am luat-o la sănătoasa. Dar, după câteva clipe, m-am uitat în urmă și l-am văzut înaintând spre fluviu, strângându-și trupul cu mâinile ca și mai înainte și călcând cu picioarele lui julite pe pietroaiele presărate prin mlaștini, ca să se folosească trecătorii de ele, când începeau ploile mari sau în timpul fluxului.

Bălțile mi se păreau o dungă dreaptă și neagră, în timp ce stăteam și mă uitam după el; și fluviul era o altă dungă orizontală, mai îngustă și mai luminoasă decât dunga bălților, iar cerul era o țesătură de dungulițe dese, roșii și negre. Am izbutit cu greu să deslușesc, la malul fluviului, două lucruri negre care păreau că stau în picioare: unul dintre ele era farul, care folosea marinarilor la cârmuit; semăna cu un butoi fără doage, în vârful unei prăjini și arăta tare urât, când îl vedeai de aproape: celălalt era o spânzurătoare cu niște lanțuri agățate de ea; acolo atârname, nu demult, un pirat. Omul mergea șchiopătând spre spânzurătoare, ca și cum ar fi fost însuși piratul, care ar fi înviat, ar fi coborât de pe spânzurătoare și s-ar fi dus să se spânzure din nou. Și când am văzut că vitele din cireada își înalță capetele și se uită după el, m-am întrebat dacă nu cumva se gândesc și ele la același lucru. M-am uitat în jurul meu ca să-l văd pe băiatul cel înfricoșător, dar nu era nici țipenie de om. Apoi mă cuprinse iarăși frica și am pornit-o din nou spre casă fără să mă mai opresc.

II

Soră-mea, doamna Gargery, era cu peste douăzeci de ani mai în vârstă decât mine și se bucura de un renume grozav în mintea ei și a vecinilor, pentru că mă crescuse "ca în palme". Încercam să-mi dau singur seama de înțelesul acestor cuvinte și fiindcă știam că avea o mână grea și că avea obiceiul s-o abată asupra soțului ei și a mea, deopotrivă, îmi spuneam că Joe Gargery și cu mine fusesem amândoi crescuți "ca în palme".

Nu prea era arătoasă soră-mea și, nu știu de ce, mi se părea că trebuie să-l fi determinat pe Joe s-o ia de nevastă tot cu palmele. Joe era un bărbat frumos; fața lui senină era înconjurată de un păr bălai și albastrul irișilor lui era atât de deschis, de parcă s-ar fi amestecat cu albul ochilor. Era blând, duios, împăciuitor, prostuț - sârmanul de el - un fel de Hercule în putere dar și în slăbiciune.

Soră-mea avea părul și ochii negri și pielea atât de roșie, încât uneori mă întrebam dacă nu cumva se freca cu o răzătoare, în loc să se frece cu un săpun. Era înaltă și osoasă și purta întotdeauna un șorț grosolan, prins în spate cu un nod și o nelipsită bărbiță pătrată pe care erau prinse mii de ace de cusut și cu gămălie. I se părea o cinste nemaipomenită pentru ea și o mare rușine pentru Joe, că era silită să poarte tot timpul șorțul acesta. Deși, zău că nu-mi dau seama de ce era silită să-l poarte, sau de ce nu-l scotea ori de cât ori vroia.

Fierăria lui Joe era lipită de casa noastră, o casă de lemn cum erau mai toate locuințele din ținut, în vremea aceea. Când m-am întors acasă de la cimitir, fierăria era închisă și Joe stătea singur în bucătărie. Cum eram tovarăși de suferință și, în această calitate, ne făceam unul altuia nenumărate destăinuiți, Joe îmi și împărtăși una, în clipa în care am ridicat zăvorul și mi-am aruncat privirea spre vatră, unde ședea el.

- Doamna Joe a ieșit din casă de zece ori până acum ca să te caute, Pip. Și, culmea culmilor, adineaori s-a mai dus încă o dată.

- Adevărat?

- Da, Pip, spuse Joe. Și, din păcate, a luat și "gâdiliciul" cu ea.

La această veste dureroasă, am început să-mi răsucesc, cu ochii ațintiți asupra focului, singurul nasture care îmi mai rămăsese. "gâdiliciul" era un băț cu capătul de ceară, lustruit de atâtea atingeri cu sârmana mea făptură.

- Ba se așeza, mă lămurii Joe, ba se scula. Pe urmă, a pus mâna pe "Gâdilici" și-a țâșnit afară. Așa a fost, făcu Joe, scormonind focul cu vâtraiul și privindu-l țintă: a țâșnit afară.

- De mult a plecat, Joe? Il tratam pe Joe ca pe un copil mai mare și ca pe un tovarăș de joc.

- Știu eu, Pip, spuse Joe, uitându-se la ceasul olandez din perete; e plecată de vreo cinci minute. Vine, ascunde-te în dosul ușii, băiete, și pune prosopul între tine și ușă. I-am urmat sfatul. Soră-mea deschise ușa mare și, dându-și seama că există undeva o piedică, ghici îndată pricina piedicii și își urmă cercetările cu ajutorul "Gâdiliciului". Încheierea a fost că m-a aruncat spre Joe (se folosea adesea de mine ca de un proiectil conjugal). Joe, fericit să mă primească în orice condiții, mă vâri în vatră și făcu zid de apărare cu piciorul lui.

- Unde ai fost până acum, maimuțoiule? întrebă doamna Joe bătând cu piciorul în podea.

Să-mi spui numaidecât de ce îmi scoți sufletul și-mi amărăști viața, că de nu, te scot din colțul ăla, măcar de-ai fi tu Pip de cincizeci de ori și de-ar fi el Gargery de cinci sute de ori.

- Am fost doar până la cimitir, bâigui eu de pe scăunașul pe care ședeam, frecându-mă de perete.

- La cimitir! repetă soră-mea. Dacă n-aș fi fost eu, de mult ți-ar fi putrezit oasele la cimitir. Cine te-a crescut ca în palme?

- Dumneata, am spus eu.

- Și de ce, mă rog? țipă soră-mea.

- Nu știu, scâncii eu.

- Nici eu nu știu! spuse soră-mea. A doua oară n-aș mai face-o. Atât știu. Pot să spun că, de când te-ai născut tu, nu mi-am scos șorțul nici o zi măcar. Parcă nu era de ajuns să fiu nevastă de fierar - și, pe deasupra, a lui Gargery, - mai trebuia să-ți fiu și ție mamă.

M-am uitat la foc și gândurile mi se depărtară de la întâmplările acestea. Căci fulgerul din țara mlaștinilor, cu piciorul încătușat, băiatul cel misterios, pila, mâncarea și făgăduiala înspăimântătoare pe care o făcuse, făgăduiala că voi prăda casa care mă adăpostea, răsăriră toate din jarul răzbunător.

- Sigur, făcu doamna Joe, agățând "Gâdiliciul" la locul lui. Sigur, la cimitir! Ușor vă vine să spuneți "la cimitir". De fapt Joe nici nu pomenise măcar de cimitir. Pe mine o să mă duceți, într-o bună zi, la cimitir, voi doi, și frumoasă pereche o să mai fiți fără mine!

În timp ce soră-mea pregătea ceștile de ceai, Joe se uită peste picior spre mine, ca și cum, în mintea lui, și-ar fi făcut socoteala ce fel de pereche am fi noi doi, în împrejurările dureroase, pe care le schița soră-mea. Apoi, își mângâie mustața și părul, urmărind-o pe doamna Joe cu ochii lui albaștri, cum făcea de obicei în împrejurări vijelioase.

Soră-mea avea un fel foarte hotărât de a tăia pâinea pentru noi și de a o unge cu unt. Mai întâi, împingea bucata de pâine în bărbiiță și, uneori, se prindea câte un ac în pâine, pe care, după aceea, îl descopeream în gură. Pe urmă, lua puțin unt (nu prea mult) pe vârful cuțitului și-l întindea pe pâine ca un farmacist care ar fi preparat un medicament, întrebuițând cu dexteritate amândouă părțile cuțitului, curățind și potrivind untul în jurul cojii. Apoi, dădea avânt cuțitului și reteza o felie, cu o mișcare de fierăstrău; în cele din urmă, înainte de a despărți felia de bucata de pâine, o tăia în două jumătăți din care Joe căpăta una și eu alta. De data aceasta, deși mi-era foame, nu îndrăzneam să mănânc pâinea. Simțeam că trebuie să păstrez ceva pentru omul cel înfricoșător și pentru aliatul lui, băiatul cel mai înfricoșător. Știam eu că doamna Joe este o gospodină foarte cumpătată și că, în cercetările mele, s-ar fi putut să nu găsesc nimic în cămară. De aceea, am hotărât să ascund felia de pâine în pantalon. Curajul de care aveam nevoie pentru înfăptuirea acestei hotărâri mi se părea nespus de mare. Era ca și cum mi-aș fi pus în gând să mă azvârl din vârful unei case înalte sau să sar în fundul unei ape adânci. Și hotărârea mi se părea și mai greu de îndeplinit din pricina neștiutorului Joe. Ca doi buni prieteni legați între ei printr-un fel de francmasonerie, după cum am

mai spus, stabilisem obiceiul ca, în fiecare seară, să ne luăm la întrecere când mâncam pâinea, ridicând în tăcere feliile în sus, ceea ce ne umplea de admirație reciprocă și ne dădea imbold pentru noi eforturi. În seara aceea, Joe mă îmbie de câteva ori să încep întrecerea noastră prietenească, arătându-mi felia lui, care scădea văzând cu ochii; dar, de fiecare dată, mă vedea cu cana galbenă de ceai pe un genunchi și cu felia cu unt neatinsă pe celălalt. În cele din urmă, mi-am dat seama cu deznădejde că treaba pe care o plănuisem, trebuie îndeplinită și că ar fi mai bine s-o îndeplinesc în chip cât mai firesc, atât cât îmi îngăduiau împrejurările. M-am folosit așadar de un moment când Joe și-a întors capul și am vârât felia de pâine în pantaloni.

Joe era cam necăjit de lipsa mea de poftă de mâncare, așa că mușcă amărât din felia lui; nu-i prea tihnea mâncarea. Am învățat gânditor îmbucătura prin gură mai mult ca de obicei și, în cele din urmă, am înghițit-o ca pe o pilulă. Era gata să muște din nou și-și aplecase tocmai capul într-o parte ca să măsoare pâinea mai bine, când își aruncă privirea spre mine și a văzut că felia mea dispăruse.

Mirarea și nedumerirea cu care se opri, cu o clipă înainte de a mușca, erau prea izbitoare ca să nu atragă luarea aminte a sorei mele.

- Ce s-a întâmplat? întrebă ea cu vioiciune, punând ceașca pe masă.

- Zău, Pip! murmură Joe, clătinând dojenitor din cap. Măi băiete! O să îți se aplece. O să îți se oprească undeva. Nici n-ai avut timp să mesteci.

- Ei, ce s-a întâmplat? repetă soră-mea mai aspru ca înainte.

- Ar fi bine dac-ai putea să tușești și s-o scuipi, spuse Joe înspăimântat. E drept că nu-i frumos, dar sănătatea-i sănătate.

- Între timp, sorei mele îi sărise muștarul; se năpusti la Joe, îl apucă de mustăți, și-l ciocăni cu capul de perete; iar eu stăteam la colț, privind la cele ce se petreceau, cu un aer vinovat.

- Așa poate ai să spui ce s-a întâmplat, spuse soră-mea gâfâind; și nu te mai bolba la mine. Joe se uita la ea neputincios, apoi mușcă deznădăjduit din pâine, cu ochii la mine.

- Știi, Pip – începu Joe solemn, cu obraji umflați de ultima îmbucătură și vorbind tainic, ca și cum am fi fost singuri - noi doi am fost întotdeauna prieteni și, să mă ferească Dumnezeu să te vorbesc de rău dar, - și-și mișcă scaunul, cu ochii în podea, apoi își ridică privirea spre mine - dar n-am mai auzit să înfulece cineva în halul acesta.

- Ce, a înfulecat mâncarea? strigă soră-mea.

- Știi, măi băiete, urmă Joe, fără să-și fi înghițit îmbucătura și uitându-se când la mine, când la doamna Joe, înfulecam și eu când eram de vârsta ta; când eram mic, eram printre cei mai meșteri la înfulecat; dar n-am mai pomenit să înfulece cineva ca tine, Pip. Slavă Domnului că n-ai murit!

Soră-mea făcu o săritură până la mine, mă înșfacă de păr și nu rosti decât aceste cuvinte înspăimântătoare: *Vino să te doftoricesc.*

În vremea aceea, niște păcătoși de medici reînviaseră moda apei de catran și doamna Joe avea totdeauna provizii mari din acest medicament, în dulap; credea că pe cât era de greșos, pe atât era de folositor. Uneori, îmi dădea cantități atât de mari din această băutură mântuitoare, pe care o socotea un întăritor fără seamăn, încât mi se părea că miros ca un gard proaspăt vopsit. În seara de care vorbesc, față de gravitatea cazului meu, a fost nevoie de o

jumătate de litru din vestitul amestec, pe care soră-mea mi-l turnă pe gât, spre marea mea ușurare, ținându-mi capul la subțioară; arătam chiar ca o cizmă într-o trăgătoare de cizme. Joe scăpă numai cu un sfert de litru; pe acesta trebui să-l înghită (spre marea lui durere), "pentru că îl răscolise și pe el". Judecând după mine, aş spune că, dacă cumva nu-l răscolise înainte de a lua apa de catran, cu siguranță că, după aceea, l-a răscolit zdravăn.

E un lucru groaznic să fii chinuit de conștiință; dar când un biet băiat, în afară de acea neliniște tainică, a cugetului, mai e chinuit și de o apăsare, care se exercită asupra piciorului, vă pot spune că zbuciumul e de nedescris. Gândul vinovat că trebuie s-o fur pe doamna Joe - nici o clipă nu-mi trecea prin gând c-am să-l fur pe Joe, fiindcă socoteam că niciunul dintre lucrurile gospodăriei nu era al lui - acest gând - nevinovat, unit cu necesitatea de a ține neconținut pâinea cu unt cu mâna, fie că ședeam, fie că eram trimis în bucătărie să aduc ceva de acolo, mă scotea aproape din minți. Și, uneori, când vântul sufla dinspre bălți, ațâțând focul, mi se părea că aud glasul omului cu piciorul în fiare, glasul omului care mă pusese să jur că voi păstra taina și care îmi spusese că nu poate flămânzi până a doua zi și că vrea de mâncare. Alteori gândeam: și dacă băiatul, care cu greu, poate fi ținut în frâu ca să nu-și înfigă mâinile în măruntaiele mele, nu mai are răbdare sau greșește și crede că are dreptul la inima și ficatii mei astăzi, în loc de mâine! Dacă e adevărat că părul ți se face măciucă de spaimă, atunci, în seara aceea așa trebuie să se fi făcut părul meu. Dar poate nu i s-a făcut nimănui niciodată părul măciucă de spaimă.

Era în ajunul Crăciunului, între șapte și opt seara, după ceasul olandez și eu trebuia să învățesc la budincă, cu un linguroi de aramă. Am încercat să mă apuc de treabă cu greutatea pe picior (ceea ce îi aduse iar aminte de chipul omului cu piciorul în fiare); încercarea de a scoate felia de pâine cu unt pe la gleznă, dădu greș. Am avut norocul să mă pot furișa afară din odaie și să-mi ascund o parte din conștiința vinovată, în odăița mea din pod.

- Ascultă! am făcut eu, după ce am sfârșit cu învățitul. Mă încălzeam puțin la vatră, înainte de a fi trimis la culcare. Acestea-s tunuri, Joe, nu-i așa?

- Aha, făcu Joe; iar a evadat un pușcăriaș.

- Ce înseamnă asta, Joe? am întrebat eu.

Doamna Joe care dădea întotdeauna lămuriri, ori decât ori era nevoie, spuse arțăgoasă:

- Evadat, evadat, evadat.

Dădea definiții, așa cum îmi dădea pe gât apa de catran.

În timp ce doamna Joe stătea aplecată deasupra lucrului de mână, eu îmi țuguiai buzele ca să-i șoptesc lui Joe: "Ce-i aia pușcăriaș?" Joe își țuguie și el buzele ca să-mi dea un răspuns meșteșugit, dar eu nu am prins decât o singură vorbă: Pip.

- Ieri seara, a scăpat un pușcăriaș, spuse Joe cu glas tare; după apusul soarelui, au tras cu tunul, ca să înștiințeze lumea. Acum cică înștiințează lumea pentru un altul.

- Cine trage cu tunul? am întrebat eu.

- Dă-l încolo de băiat, se amestecă soră-mea, încruntându-se la mine, deasupra lucrului de mână, toată ziua pune întrebări. Nu pune întrebări și n-o să ți se răspundă minciuni.

Mi se păru nepoliticos din partea ei să-mi dea de înțeles că ar fi fost în

stare să-mi răspundă minciuni, chiar dacă eu i-aș fi pus întrebări. Dar ea nu era politicoasă decât când avea musafiri.

În clipa aceea, Joe îmi ațâță și mai mult curiozitatea, căci bietul om își dădea osteneala să șuiere cu gura mare o vorbă care mie mi se părea că este: "toane". De aceea, am arătat cu o mișcare firească spre doamna Joe și-mi țuguia buzele ca să întreb: Ea? ar Joe, care nici nu voia să audă ce-i șuieram eu, deschise din nou gura mare și-mi aruncă un cuvânt de neînțeles. Însă eu tot nu am priceput nimic.

- Doamnă Joe, am spus eu, neîntrezărind altă soluție, dacă nu te superi, de unde trage cu tunul?

- Dumnezeu să te binecuvânteze! exclamă soră-mea cu un glas de parcă n-ar fi vrut să spună asta, ci tocmai contrariul. De la galere. Joe tuși cu imputare, ca și cum ar fi spus: doar ți-am șoptit¹.

- Așa-i cu băiatul ăsta! se înfurie soră-mea, arătându-mi cu acul de cusut și clătându-și capul înspre mine. Nici nu i-ai răspuns bine la o întrebare și el îți și pune alte douăzeci. Galerele sunt niște vapoare pentru pușcăriași, știi, acolo, dincolo de băltoace. (La noi în ținut așa se spunea la mlaștini).

- Mă întreb cine stă în vapoarele acestea de pușcăriași și de ce i-o fi băgând acolo? am spus eu pe un ton foarte general și cu o deznădejde liniștită în glas.

Întrecusem măsura și doamna Joe se sculă numaidecât de pe scaun.

- Măi băiete, să-ți spun ceva, începu ea; să știi că nu te-am crescut ca-n palme ca să-mi scoți sufletul. Dacă te-aș fi crescut așa, aș merita ocări, nu laude. Oamenii careucid și fură și înșală și fac tot soiul de păcătoșenii și până la urmă sunt trimiși la ocnă, oamenii aceștia, când sunt mici, omoară lumea cu întrebări. Și acum, du-te la culcare!

N-aveam voie să iau lumânarea cu mine; în timp ce urcam scările și capul îmi vâjâia - căci doamna Joe își întovărășise ultimele cuvinte, bătând toba cu degetul în capul meu - mă simțeam foarte zguduit de faptul că galerele îmi erau atât de la îndemână. Fără nici o îndoială, eram pe drumul care duce la ocnă. Începusem prin a omorî lumea cu întrebări și aveam de gând s-o fur pe doamna Joe.

Din vremea aceea atât de îndepărtată și până acum, m-am gândit de multe ori că puțini oameni știu cât de tainice sunt spaimele celor mici. Oricât de neîntemeiate ar fi ele, sunt totuși spaime. Eram cumplit de înspăimântat de băiatul care vroia să-mi scoată inima și ficiații; eram cumplit de înspăimântat de omul cu cătușa la picior; eram cumplit de înspăimântat de mine însumi, căci cineva îmi smulsese o fâgăduială îngrozitoare; nu aveam nici o nădejde în soră-mea, care respingea toate încercările mele. Mi-era teamă să mă gândesc la câte aș fi fost în stare să fac, dacă mi s-ar fi cerut, în singurătatea spaimei mele.

În noaptea aceea, nu m-a prins somnul decât o clipă; mă vedeam plutind în jos pe fluviu, spre galere, dus de fluxul vijelios de primăvară; vedeam apoi stafia unui pirat, care îmi striga printr-un cornet acustic, în timp ce treceam prin fața spânzurătorii, că ar fi mai bine să vin la mal și să mă las spânzurat pe loc, decât să mai amân. Mi-era frică să mă mai las prins de somn fiindcă știam

¹ În limba engleză galerele sunt numite "hulks". Iar cuvântul "toane" se traduce în englezește prin "gulks". De aceea, băiatul a înțeles toane, pe când Joe îi șoptise "galere".

că, o dată cu primele licăriri ale dimineții, trebuia să fur din cămară. Nu puteam să fac treaba aceasta în timpul nopții, fiindcă nu puteam să-mi fac rost de lumină în tăcere; ar fi trebuit să mă folosesc de cremene și aș fi făcut un zgomot asemănător cu zăngănitul pe care-l făceau lanțurile piratului.

De îndată ce mantia neagră a nopții se făcu cenușie, m-am sculat și am coborât scările; fiecare crăpătură de pe trepte striga în urma mea: *Opriți hoțul! Scoală-te, doamnă Joe!* Cămara era mai plină ca de obicei, fiindcă era Crăciunul. Un iepure, care atârna cu capul în jos, mă sperie, fiindcă mi se păru că-mi face cu ochiul, ori de câte ori mă întorceam cu spatele. N-am avut timp să mă conving dacă era într-adevăr așa, fiindcă n-aveam nici o clipă de pierdut. Am furat niște pâine, niște brânză, o jumătate de oală cu carne tocată, (pe care o răsturnai în batistă, împreună cu felia de pâine din ajun); am mai furat și niște țuică dintr-un ulcior de piatră (turnai țuica într-o sticlă pe care o întrebuițam ca să fac licoare de Spania la mine, în odaie, fără știrea nimănui, apoi subțiai țuica rămasă în ulcior cu conținutul unei căni, pe care o găsisem în dulapul din bucătărie), un os cu foarte puțină carne pe el și o plăcintă rotundă cu carne de porc. Eram gata să plec fără plăcintă, dar mă simțeam ispitit să mă urc pe un raft, ca să văd ce era ascuns cu atâta grijă în farfuria de pământ din colț și am descoperit astfel plăcinta. Am luat-o cu speranța că nu fusese făcută ca să fie mâncată în zilele acelea și că va mai trece timp, până i se va descoperi lipsa.

În bucătărie era o ușă, care dădea în fierărie; am descuiat, am ridicat zăvorul și am luat pila din ajun, când m-am întors în goană de la cimitir, am închis-o și am luat-o la fugă spre mlaștinile cufundate în ceață.

III

Era o dimineată bătută de brumă și foarte umedă. Picăturile de ploaie stăteau aninate de fereastră, ca și cum un spiriduș ar fi plâns toată noaptea și s-ar fi folosit de fereastra mea în loc de batistă. Vedeam bruma pe tufișurile dezgolite și pe iarbă, ca pe o pânză groasă de păianjen; picăturile se întindeau de la o rămurică la alta, de la un fir de iarbă la celălalt. Gardurile și porțile erau lipicioase de ploaie și ceața care acoperea mlaștinile era atât de deasă, încât degetul de lemn de pe indicatorul care îndrepta lumea spre satul nostru - și de care oamenii nici nu voiau să știe, fiindcă niciodată nu se abăteau pe la noi - nu l-am putut vedea decât când am ajuns chiar sub el. Și, când m-am uitat în sus, la deget și la apa care curgea șiroaie din el, conștiinței mele încărcate i se păru că vede o arătare, care mă îndreaptă spre ocnă.

Ceața se îngroșă mai tare când am ajuns la mlaștini, așa încât, în loc să mă reped eu spre lucrurile din jurul meu, se repezeau ele la mine, ceea ce era neplăcut pentru un cuget vinovat. Barierele, gropile și malurile fluviului se năpusteau la mine prin ceață, ca și cum ar fi strigat cu glas limpede: "Vine un băiat care a furat o plăcintă. Opriți-!" Cirezile se repezeau și ele spre mine, iar boii se holbau și scoteau aburi pe nas: "Hoțomanule!" Un bou negru cu cravată albă, care avea un aer aproape clerical, mă privi atât de pătrunzător și cu atâta încăpățănare, apoi își răsuci capul într-un chip atât de acuzator, în timp ce eu îl ocoleam, încât bietul de mine izbucni:

- N-am avut încotro, domnule! N-am luat-o pentru mine! Atunci boul își lăsă capul în jos, scoase o șuviță de aburi pe nas și, după ce lovi cu piciorul de

dinapoi în pământ și-și undui coada, se făcu nevăzut.

Și eu înaintam spre fluviu; dar oricât de repede fugeam, nu izbuteam să-mi încălzesc picioarele în care pătrunsese umezeala, așa cum pătrunsese cătușa în piciorul omului pe care trebuia să-l întâlnesc. Cunoșteam destul de bine drumul spre Baterie, fiindcă fusesem acolo, duminică, cu Joe; Joe ședea pe un tun vechi și-mi vorbea de ștregăriile pe care le vom face când eu voi fi ucenicul lui. Cu toate acestea, din pricina pâclei m-au îndreptat prea mult spre dreapta și am fost nevoit să mă întorc pe malul noroios, presărat cu pietre și cu țărășii care măsurau înălțimea fluxului. Înaintam grăbit, după ce trecusem o groapă despre care știam că se află foarte aproape de Baterie și tocmai mă cățaram pe dâmbul gropii, când omul răsări în fața mea. Stătea cu spatele la mine și cu brațele încrucișate și clătina din cap, amețit de somn. Mă gândeam că i-ar face plăcere, dacă aș răsări pe neașteptate în fața lui, cu mâncarea în mână, așa că am înaintat tiptil și l-am atins pe umăr. Omul sări în sus, dar nu era omul meu, ci un altul!

Și totuși și omul acesta purta o haină cenușie și grosolană și o cătușă la picior și era și el șchiop, răgușit și zgribulit, întocmai ca și celălalt. Doar fața îi era altfel și apoi purta o pălărie turtită și cu boruri largi. Toate acestea le-am zărit într-o clipă, căci doar o clipă l-am văzut; pe urmă omul mă înjură zdravăn și ridică pumnul ca să mă lovească; dar lovitura era prea slabă și nu mă nimeni, ba omul se și împiedică și era gata să cadă; apoi o luă la goană în ceață, poticnindu-se de două ori și pieri din ochii mei.

- Acesta-i băiatul! gândeam eu și inima-mi bătea. Cred că aș fi simțit și durere în ficat, dacă aș fi știut unde se află ficatul.

Am ajuns la Baterie și acolo se afla omul pe care-l căutam; umbra de colo până acolo, șchiopătând și cu brațele încrucișate la spate, așteptându-mă pe mine. Era înghețat de tot. Aproape că mă așteptam să-l văd prăbușindu-se în fața mea, mort de frig. Avea niște ochi atât de înfometaji, încât, când i-am întins pila, mi se păru că, dacă n-ar fi văzut legăturica cu mâncare, ar fi încercat să mănânce unealta. De data aceasta, nu mă răsuci cu capul în jos și cu picioarele în sus ca să-mi golească buzunarele, ci mă lăsă să stau în picioare, în timp ce eu desfăceam legăturica și scoteam tot ce aveam în buzunar.

- Ce-ai în sticlă, băiete? întrebă el.

- Țuică, am răspuns eu.

Omul începu să arunce carnea tocată în gură într-un chip foarte ciudat - arăta mai curând ca un om care pune în mare grabă niște provizii la o parte, decât un om care mănâncă - dar se opri ca să ia o dușcă de băutură. Tremura atât de rău că de-abia putea să țină gâtul sticlei între dinți, fără să-l muște.

- Cred că aveți friguri, am spus.

- Sunt cu totul de părerea ta, răspunse el.

- Nu prea e bine pe aici, l-am lămurit eu. Ați stat tot timpul prin băltoace și-s pline de friguri. Și de reumatism.

- N-avea grijă că apuc eu să halesc înainte de mă ia dracul, spuse omul. Aș hali, chiar dac-aș ști că, după aia, mă agață acolo, pe spânzurătoare. Vin eu de hac frigurilor, n-avea grijă. Înfulca pâinea, carnea tocată, carnea de pe os, brânza și plăcinta în același timp, privind mereu bănuitor prin ceață și oprindu-se, din când în când, din mestecat ca să asculte. Câte un sunet adevărat sau închipuit, câte un zăngănit, care venea din partea fluviului sau

răsuflarea vreunui bou, care umbla prin mlaștini, îl făceau să tresară. Deodată îmi spuse:

- Nu mă trădezi, măi drace? N-ai adus pe nimeni cu tine?
- Nu, zău nu, domnule!
- Și nici n-ai lăsat vorbă să te urmărească?
- Nu.

- Bine, făcu el, te cred. Ai fi un câine dacă, la vârsta ta, ai pune să urmărească pe un biet nenorocit, pe care și așa îl urmăresc copoii până-n pânzele albe.

Din gâtulejul lui ieși un sunet ciudat, ca și cum omul ar fi avut un ceasornic înăuntru, care trebuia să bată. Se șterse la ochi cu mâneca lui zdrențuită.

Mă cuprinse mila și am îndrăznit să spun, în timp ce el își vedea de plăcintă:

- Îmi pare bine că vă place.
- Ai spus ceva?
- Am spus că-mi pare bine că vă place.
- Să trăiești, băiete. Îmi place.

Mă uitasem de multe ori la câinele nostru când mânca și mă izbi o asemănare grozavă între felul cum mânca dulăul nostru și cum mânca omul. Ca și câinele, omul meu se repezea la mâncare. Apoi înghițea sau, mai bine zis, strivea grăbit mâncarea în gură și, în timp ce mânca, trăgea cu ochiul în jurul lui ca și cum l-ar fi amenințat primejdia ca cineva să mănânce alături de el, fără să-l sfășie cu dinții. În toate aceste amănunte, semăna leit cu un câine.

- Mi-e teamă că n-o să-i lăsați nimic, am început eu sfios, după o tăcere șovăielnică, fiindcă nu știam dacă observația mea era politicoasă. Nu mai am de unde să iau plăcintă. Certitudinea acestui fapt mă silise să fac observația.

- Să-i las? Cui să-i las? întrebă omul, oprindu-se din ronțăit.
- Băiatului de care ați vorbit. Care era ascuns cu dumneavoastră.

- A! răspunse omul, râzând răgușit. Lui? Da, da! Lui nu-i trebuie haleală.

- Ba arăta ca și cum ar fi avut și el nevoie, am spus eu.

Omul se opri din mestecat, privindu-mă pătrunzător și nespun de mirat:

- Când arăta?
- Adineaori.
- Unde?

- Colo, am arătat eu; acolo, l-am găsit moțăind și credeam că sunteți dumneavoastră.

Omul mă apucă de guler și se holbă la mine atât de înfricoșător, încât îmi închipui că dorința de a-mi frânge gâtul renăscuse în el.

- Era îmbrăcat, știți cum, doar cu pălărie, am explicat eu tremurând: și, cum să vă spun - mă osteneam să explic totul în chip foarte delicat - și ar fi avut și el nevoie să împrumute o pilă. N-ați auzit tunul, aseară?

- Va-să-zică, au tras cu tunul! își spuse el.

- Mă mir că vă mai îndoțiți, am spus eu. Noi l-am auzit de acasă de la noi și noi stăm departe și ferestrele erau închise.

- Vezi că un om singur, în pustietatea aceasta, începu eu, un om cu creierul gol și cu burta goală, care se prăpădește de frig și de altele, nici nu mai

aude noaptea altceva decât bubuituri de tun și strigăte. Crezi că doar aude? Vede soldați îmbrăcați în uniforme roșii și luminați de făclii, care-l înconjoară. Aude cum țipă numărul lui, cum îl strigă, aude zăngănitul armelor, aude ordinele: gata! înconjurați-l! și oamenii pun mâna pe tine și, când colo, nu-i nimic. Dacă n-am văzut o sută de soldați aseară, care tropăiau și mergeau în aliniere n-am văzut nici unul. Ce să mai vorbim de tras! Ziua în amiaza mare, aud cum se cutremură ceața de bubuituri.

Vorbise ca și cum ar fi uitat de mine, apoi mă întrebă:

- Dar omul ăla, n-ai băgat nimic de seamă la el?

- Era plin de vânătăi pe obraz, am spus eu, amintindu-mi de lucruri despre care nici nu bănuiam că le știu.

- Aici? făcu omul, lovindu-și fără milă obrazul stâng cu podul palmei.

- Da, acolo!

- Unde e? Omul își băgă picul de mâncare, care-i mai rămăsese, în surtuc. Arată-mi drumul pe care a luat-o el. O să-l strivesc ca pe un copoi. Fiar să fie de fierul ăsta care-mi roade piciorul. Fă-te încoa cu pila, băiete.

I-am arătat locul unde celălalt pierise învăluit în ceață și omul se uită într-acolo timp de o clipă. Apoi, se așeză pe iarba deasă și udă și începu să-și pitească fierul cătușei ca un nebun, fără să se uite la mine, fără să se uite la piciorul lui zgâriat. Avea mișcări atât de brutale, de parcă bietul lui picior n-ar fi fost mai simțitor decât pila. Și iar mă cuprinsese teama de el, fiindcă-l vedeam atât de mânios și, afară de aceasta, mi-era teamă să mai lipsesc de acasă. I-am spus că trebuie să plec, dar nu m-a luat în seamă; am socotit că cel mai cuminte lucru e s-o iau din loc. M-am mai uitat o dată la el și l-am văzut cu capul aplecat peste genunchi, muncind din greu și bolborosind blesteme la adresa cătușei și a piciorului. M-am oprit în ceață și ultimul sunet care mi-a venit de la el a fost hârșăitul pilei.

IV

Eram sigur că voi găsi comisarul în bucătărie, așteptând să mă ridice. Dar, nu numai că nu am găsit nici urmă de comisar, dar hoția mea nici nu fusese descoperită. Doamna Joe era nespus de prinsă cu pregătirile; orânduia casa pentru ziua cea mare și Joe fusese așezat în ușa bucătăriei, ca să nu stea în calea fărașului – un obiect spre care destinul îl împingea întotdeauna mai devreme sau mai târziu, ori de câte ori soră-mea mătura podelele.

- Unde naiba ai fost? a fost urarea de Crăciun a doamnei Joe, când eu, împreună cu cugetul meu vinovat, ne-am făcut apariția.

Am răspuns că fusesem în sat, ca să aud cântecele de Crăciun.

- Bine, făcu doamna Joe, bine că n-ai făcut ceva mai rău. Nici vorbă, gândeam eu.

- Poate, dacă n-aș fi nevestă de fierar și n-aș robi toată ziua cu șorțul pe mine, m-aș fi învrednicit și eu să mă duc să ascult cântecele, spuse doamna Joe. Tare-mi plac cântecele de Crăciun și tocmai de aceea nu mi-e dat să le aud niciodată.

Joe, care se aventurase în bucătărie în urma mea, după retragerea fărașului, își trecu podul palmei peste nas, cu un aer împăciuitor, în clipa în

care doamna Joe îl fulgera cu privirea; iar când soră-mea își întoarse privirile în altă parte, Joe își încrucișă arătătoarele și le ridică la vedere, în semn că doamna Joe are toane. Toanele făceau parte într-atâta din felul ei firesc de a fi, încât săptămâni de-a rândul, Joe și cu mine umblam cu degetele ca niște adevărați cruciați. Ne aștepta o masă minunată cu picior de porc afumat, cu legume și cu pui la frigare. O plăcintă cu carne fusese pregătită în ajun (de aceea nici nu se simțise lipsa cărnii tocate) și budinca se cocea. Aceste pregătiri atât de înfrigate au fost pricina pentru care Joe și cu mine am fost lipsiți, fără prea multe fasoane, de gustarea obișnuită de dimineață:

- Că doar n-o să mă apuc să robotesc acum, să vă înfund cu mâncare și să spăl vase, când am atâtea pe cap, spuse doamna Joe, puteți să fiți siguri de asta!

Așa că Joe și cu mine am căpătat două felii de pâine, afară, în curte, ca și cum am fi fost o trupă de două mii de oameni în marș forțat și nu un om și un copil care se află la casa lor; am băut și câteva înghițituri de apă și de lapte din niște cani de pe bufet, cerând tot timpul scuze cu privirile. Între timp, doamna Joe puse perdelele curate la ferestre, bătu în cuie un volan de-a lungul vetrei, în locul celui vechi și deschise salonașul din partea cealaltă a săliței, salonaș care stătea tot timpul închis și petrecea tot restul anului, într-un întuneric răcoros, apărât de o hârtie argintie, care acoperea și pe cei patru căței de porțelan cu nasul negru și cu un coșuleț de flori în bot, așezați doi câte doi pe cămin. Doamna Joe era o gospodină de o curățenie exemplară, dar avea un talent deosebit de a face curățenia ei mai neplăcută decât însăși murdăria. Curățenia e tovarășă bună cu cuvioșenia și unii oameni fac la fel cu doamna Joe, în ceea ce privește religia.

Deoarece doamna Joe avea atâta treabă, se ducea la biserică prin delegație, adică Joe și cu mine ne duceam în locul ei. Când era îmbrăcat în haina de lucru, Joe arăta ca un adevărat fierar, bine clădit; în hainele de duminică, însă, semăna, în cazul cel mai bun, cu o sperietoare de ciori. Nimic din ceea ce purta duminica nu i se potrivea și nu părea să fie al lui și totul îl zgâria. De data aceasta, răsări din odaia lui, în clipa în care clopotele de sărbătoare au început să sune, ca o adevărată întruchipare a mizeriei. Cât despre mine, cred că în mintea sorei mele trebuie să fi existat gândul că eram un mic criminal, pe care i-l adusese un polițist mamoș (în ziua nașterii mele) și că-i fusesem lăsat în seamă pentru a fi tratat conform cu majestatea sa legea pe care o încălcasem. Se purta întotdeauna cu mine ca și cum m-aș fi încăpățânat să mă nasc împotriva dictatelor înțelepciunii, religiei și moralei și împotriva părerii prietenilor, care mă sfătuiseră să nu mă nasc. Așa încât, atunci când s-a hotărât să-mi comande un rând de haine, creditorul a primit ordin să mi le facă strâmte ca niște haine de pușcăriaș, ca nu cumva să-mi pot mișca în voie mâinile și picioarele.

Cred că înfățișarea lui Joe și a mea, mergând la biserică, trebuie să fi fost mișcătoare pentru inimile miloase. Și, totuși, suferințele mele exterioare nu însemnau nimic față de ceea ce se petrecea în sufletul meu. Spaima care mă cuprindea, ori de câte ori Joe se apropia de cămară sau ieșea din casă, nu se putea asemăna decât cu remușcările care-mi chinuiau sufletul, când mă gândeam la fapta pe care o săvârșisem.

Apăsât de această taină, mă întrebam dacă biserica va avea puterea să

mă apere de răzbunarea băiatului, în caz că aş mărturisi păcatul în sfântul lăcaş. Mă gândeam că, atunci când pastorul începe să citească strigările şi spune: *Şi acum mărturiseşte*, ar fi momentul potrivit să mă scol şi să-i propun o convorbire secretă în sacristie. Mă gândesc că aş fi umplut de mirare mica noastră adunare, dacă m-aş fi folosit de acest mijloc deznădăjduit, căci era zi de Crăciun şi nu duminică.

Domnul Wopsle, paracliserul, avea să ia masa la noi împreună cu domnul Hubble, rotarul, şi cu doamna Hubble; de asemenea şi unchiul Pumblehook (unchiul lui Joe, dar doamna Joe şi-l însuşise), care era un negustor de grâne cu stare din oraşul vecin şi avea brişca lui. Trebuia să luăm masa la unu şi jumătate. Când Joe şi cu mine ajunseserăm acasă, masa era pusă, doamna Joe îmbrăcată şi uşa de la intrare descuiată (în tot timpul anului era încuiată), ca să treacă musafirii. Totul era luminat şi nimeni nu rosti nici o vorbă despre hoţia mea. Veni şi ora la care trebuiau să sosească musafirii, dar conştiinţa mea nu se simţea deloc mai uşurată. În afară de nasul lui roman şi de capul lui chel şi lucios, domnul Wopsle mai avea şi o voce adâncă de care era nespus de mândru; era lucru ştiut printre cunoştinţele lui că, dacă ar fi fost să facă după capul lui, ar fi putut să-l facă pe pastor să turbeze de ciudă; mărturisea chiar el că, dacă biserica ar fi fost "larg deschisă", voia să spună pentru concursuri, şi-ar croi el drum, fără nici o îndoială. Deoarece, însă, biserica nu era "larg deschisă", bietul om nu era, după cum am spus, decât paracliser. Dar amarnic se mai răzbuna când spunea Amin; iar când cânta psalmul, îl cânta întotdeauna în întregime şi-şi arunca privirile asupra adunării, ca şi cum ar fi spus: *L-aţi auzit pe amicul de sus; acum cinstiţi-mă cu părerea dumneavoastră asupra stilului meu!*

Eu deschideam uşa musafirilor, făcându-i să creadă că era un lucru obişnuit pentru noi să deschidem uşa aceea. Am deschis-o mai întâi pentru domnul Wopsle, apoi pentru domnul şi doamna Hubble şi, în cele din urmă, pentru unchiul Pumblehook; "eram ameninţat cu cele mai grozave pedepse, dacă îi spuneam unchiule.

- Doamnă Joe, spuse unchiul Pumblehook, un om între două vârste, care răsufla greu şi se mişca încet, un om cu o gură ca de peşte, cu ochii holbaţi şi fără viaţă şi cu un păr de culoarea nisipului, care îi stătea ţepos în vârful capului; arăta ca şi cum ar fi încercat cineva să-l strângă de gât şi el, tocmai şi-ar fi venit în fire.

- V-am adus drept urare de sărbători, o sticlă de vişinată şi v-am mai adus şi o sticlă de Porto.

De fiecare Crăciun, îşi făcea apariţia cu aceleaşi cuvinte - pe care le rostea ca şi cum ar fi spus o mare noutate - şi cu două sticle pe care le purta ca pe două greutate. De fiecare Crăciun, doamna Joe îi răspundea cum îi răspundea şi acum: *O, Unchiul-Pumhlehook ! Ce drăguţ!* şi, de fiecare Crăciun, el răspundea cum răspundea şi acum: *Aşa precum meritaţi. Sunteţi sănătoşi cu toţii? Şi ce mai face flecuşteţul?* Ăla eram eu.

În ocazii din acestea, luam masa în bucătărie, iar nucile, portocalele şi merele le mâncam în salonaş; schimbarea aceasta semăna cu schimbarea pe care o suferea Joe când îşi îmbrăca straietele de duminică. Soră-mea era neobişnuit de vioaie şi, în general, pot spune că era întotdeauna foarte drăgălaşă, când era în societatea doamnei Hubble. Mi-amintesc că doamna Hubble, o femeie ascuţită,

cu părul buclat și care se îmbrăca în rochii de culoarea cerului, se bucura de renumele că era foarte tânără, pentru că, nu știu în ce timpuri îndepărtate, se căsătorise cu domnul Hubble, care era mult mai în vârstă decât ea. Iar despre domnul Hubble mi-amintesc că era un bărbat zdravăn, puțin adus din spate, că mirosea a rumeguș de lemn și că umbla întotdeauna cu picioarele foarte depărtate unul de altul; când eram mic, vedeam mile întregi de teren printre picioarele lui, când îl întâlneam pe câmp.

În această aleasă societate, nu m-aș fi simțit la locul meu, nici dacă n-aș fi prădat cămara. Nu pentru că stăteam înghesuit într-un colț al mesei, cu masa în piept și cotul lui Pumblehook în ochi, nici fiindcă n-aveam voie să vorbesc (nici n-aveam chef să vorbesc, de altfel) și nici fiindcă eram ospătat cu marginile solzoase ale picioarelor de găină și cu acele colțuri neștiute ale porcului, de care bietul animal, când era în viață, n-ar fi avut de ce să fie mândru. Nu, toate acestea nu m-ar fi supărat, dacă oamenii m-ar fi lăsat în pace. Dar lor li se părea că-și pierd timpul, dacă uită cumva să îndrepte mereu conversația spre mine și să mă înțepe. Mă simțeam ca un biet taur într-o arenă din Spania, atât de tare mă ustureau înțepăturile lor.

Începură să mă încolțească chiar de la începutul mesei. Domnul Wopsle spuse rugăciunea cu un ton teatral - astăzi rugăciunea aceea mi se pare un fel de amestec religios între cuvintele stafiei din Hamlet și ale lui Richard al III-lea - și o încheie exprimându-și dorința de a ne vedea pe toți recunoscători. La aceste cuvinte, soră-mea se uită țintă la mine și spuse cu o voce dojenitoare.

- Ai auzit? Să fii recunoscător.

- Mai ales, băiete, interveni domnul Pumblehook, să fii recunoscător față de aceia care te-au crescut ca-n palme.

Doamna Hubble clătină din cap și, măsurându-mă de parcă ar fi frământat-o presimțiri jalnice cum că n-o s-o sfârșesc bine, întrebă:

- De ce, oare, nu sunt tinerii niciodată recunoscători?

Acest mister moral era prea adânc pentru societatea noastră, așa că domnul Hubble îl dezlegă scurt spunând:

- Vicioși din natură. Toată lumea murmură: *Adevărat!* Apoi, mă priviră cu toții într-un chip deosebit de plăcut.

Când aveam musafiri, situația lui Joe era oarecum mai proastă (dacă aceasta era cu puțință) decât când nu aveam. Dar, de câte ori putea, mă ajuta și căuta să mă mângâie în felul lui și, de obicei, în timpul mesei, își manifesta simpatia, servindu-mă mereu cu sos, dacă era sos la masă. Deoarece în ziua aceea se afla sos din belșug pe masă, în momentul în care vorbeam, Joe îmi puse cam vreun sfert de litru în farfurie.

Ceva mai târziu, tot în timpul mesei, domnul Wopsle făcu, cu oarecare asprime, critica predicii din ziua aceea și explică cam ce fel de predică ar ține el, firește în cazul când ușile bisericii "ar fi larg deschise". După ce cinsti musafirii cu enumerarea câtorva idei din predica pe care ar fi ținut-o el, spuse că socotea subiectul predicii prost ales pentru ziua aceea.

- Ceea ce este de neiertat, adăugă el, când se găsesc subiecte "pe toate drumurile".

- Chiar așa, făcu unchiul Pumblehook, ai pus degetul pe rană! Roiesc subiectele pe toate drumurile pentru cei care știu să pună mâna pe ele. De aceasta avem nevoie! Nu trebuie omul să alerge prea mult după un subiect, dacă

umblă cu ochii deschiși. Apoi, domnul Pumblehook adăugă, după câteva clipe de gândire:

- Uită-te la friptura aceasta de porc. Și aici găsești un subiect! Uită-te la friptură, dacă ai nevoie, de un subiect!

- Așa e. Ce învățătură pentru cei tineri, spuse domnul Wopsle; (știam că acum trebuie să pomenească de mine); ce mai învățătură se poate scoate din spusele acestea!

- Auzi ce spune? interveni soră-mea, deschizând o paranteză severă.

Joe îmi mai dădu puțin sos.

- Porcii, urmă domnul Wopsle, cu glasul lui adânc și arătând cu furculița spre obrajii mei stacojii, ca și cum ar fi rostit numele meu de botez, porcii au fost dintotdeauna tovarășii celor risipitori. Lăcomia porcului să fie un exemplu pentru cei tineri. (Frumos îi stă, gândeam eu, să spună aceasta, când adineaori a lăudat porcul, fiindcă e gras și fraged). Ceea ce este urât la porc, este și mai urât la un băiat.

- Sau fată, sugeră doamna Hubble.

- Sau fată, încuviință domnul Wopsle, cam enervat. Dar nu văd nici o fată pe aici.

- Afară de aceasta, spuse domnul Pumblehook, întorcându-se brusc spre mine, gândește-te că trebuie să fii recunoscător. Dacă te-ai fi născut purcel?

- Ba chiar așa s-a născut, dacă se poate spune așa ceva despre un copil, spuse soră-mea apăsător.

Joe îmi mai dădu puțin sos.

- Bine, dar eu vorbesc de un purcel cu patru labe, spuse domnul Pumblehook. Dacă te-ai fi născut cum spun, ai fi fost, oare, acum aici la masă? Nu...

- Poate sub forma aceasta, interveni domnul Wopsle, arătând cu capul spre farfuria din mijloc.

- Nu, nu mă gândeam la forma aceasta, domnule, îi răspunse domnul Pumblehook, căruia nu-i plăcea să fie întrerupt. Voiam să spun că n-ar fi putut să tragă folos de pe urma vorbelor lor și să se tăvălească în belșug. Ar fi putut? Nu, n-ar fi putut. Și ce soartă ar fi avut? Se întoarse din nou spre mine. Ai fi fost pus în vânzare pentru atâția șilingi, după prețul pieței și Dunstable măcelarul, ar fi venit spre cotețul tău de paie, te-ar fi luat la subțioară și, cu mâna cealaltă, s-ar fi căutat prin buzunare ca să-și găsească cuțitul și așa s-ar fi săvârșit viața ta. Te-ar mai fi crescut cineva ca-n palme? Nici gând!

Joe îmi mai oferi niște sos, dar mie mi-era teamă să mai iau.

Ai avut bătaie de cap cu el, doamnă Gargery, nu-i așa? întrebă doamna Hubble cu compătimire.

- Bătaie de cap? făcu soră-mea. Bătaie de cap? Și urmă o listă a tuturor bolilor de care mă făcusem vinovat și a tuturor nopților și zilelor când refuzasem să dorm și a tuturor locurilor înalte de unde căzusem și a tuturor locurilor joase în care căzusem și a tuturor juliturilor pe care mi le făcusem și a tuturor ocaziilor când soră-mea mă blestemase să intru în mormânt și eu mă împotrivisem cu încăpățănare.

Cred că tare rău trebuie să se fi înfuriat romanii unii pe alții din pricina nasurilor. Poate că de aceea au și ajuns un popor atât de neastâmpărat. În orice

caz, nasul roman al domnului Wopsle mă înfurie atât de rău, în timp ce soră-mea făcea pomelnicul tuturor nelegiuirilor mele, încât aş fi avut poftă să trag de el până ce domnul Wopsle ar fi început să urle. Dar, tot ce îndurasem până acum nu era nimic față de simțămintele groaznice care mă cuprinseseră, în pauza care urmă după expunerea sorei mele, în care pauză se uitară cu toții la mine (lucru care mă durea nespuse) cu indignare și groază.

- Totuși, spuse domnul Pumblehook, ducând frumușel societatea spre tema de unde porniseră, și porcul e bun la ceva când e fript, nu-i așa?

- Servește-te cu țuică, unchiule, spuse soră-mea.

Doamne, va-să-zică tot s-a întâmplat! O să descopere că țuica e slabă și o să spună că e slabă; eram pierdut! Mi-am încleștat mâinile cu piciorul mesei, pe sub fața de masă, așteptându-mi soarta.

Soră-mea se duse după ulciorul de piatră, se întoarse cu el și turnă toată țuica în paharul unchiului Pumblehook, fiindcă nimeni altcineva nu bea țuică. Nenorocitul începu să se joace cu paharul, îl ridică, se uită la el în transparență, îl puse jos. Îmi prelungea groaza. În timpul acesta, doamna Joe și Joe strângeau iute masa, ca să servească plăcinta și budinca. Nu-l slăbeam din ochi. Cu mâinile și picioarele încleștate de piciorul mesei, îl vedeam pe nenorocitul de Pumblehook atingând ușurel paharul cu degetele, ridicându-l, zâmbind, aruncându-și capul pe spate și dând țuica pe gât. O clipă după aceea, toți musafirii încremeniră, căci domnul Pumblehook sări în picioare, să răsuci de câteva ori ca și cum ar fi fost cuprins de o criză de tuse măgărească și țâșni afară pe ușă: apoi îl zărirăm prin fereastră cum se zguduia și scuipa, făcând niște strâmbături înfiorătoare ca un adevărat scos din minți. Eu mă țineam încleștat de colțul mesei, iar doamna Joe alergă afară. Nu-mi dădeam seama cum se întâmplase, dar eram sigur că-l omorâsem. În această situație groaznică, mi se păru o ușurare când fu adus înapoi și, aruncând o privire asupra tuturor musafirilor, ca și cum ei ar fi fost de vină, se lăsă pe scaun gâfâind:

- Catran!

Umplusem sticla cu conținutul căinii de apă de catran. Știam că îndată o să-i fie și mai rău. Am mișcat masa ca un mediu din zilele noastre, la o ședință de spiritism, cu puterea strânsorii mele nevăzute.

- Catran! strigă soră-mea înmărmurită. Cum putea să ajungă catran acolo?

Dar unchiul Pumblehook, care era atotputernic în bucătăria sorei mele, nu vroia să aducă de nimic; făcu un gest autoritar cu mâna, ca și cum ar fi dat totul la o parte, și ceru să i se dea gin fierbinte. Soră-mea, care căzuse pe gânduri a fost nevoită să aducă ginul, apa fierbinte, zahărul și coaja de lămâie și să le amestece. Eram salvați cel puțin pentru moment. Tot mai stăteam cu mâinile încleștate de colțul mesei, dar, de data aceasta, îl strângeam cu zelul recunoștinței.

Încetul cu încetul, m-am liniștit, am dat drumul la piciorul mesei și am început și eu să mănânc din budincă. Domnul Pumblehook mânca și el budincă. Toată lumea mânca budincă. Apoi, domnul Pumblehook începu să strălucească, datorită influenței binefăcătoare a ginului. Începusem să cred că o să scap basma curată, când soră-mea îi spuse lui Joe:

- Farfurii curate.

M-am încleștat din nou de piciorul mesei și l-am strâns la piept, ca și

cum ar fi fost tovarășul meu dintotdeauna, prietenul scump al sufletului meu. Prevedeam ce avea să urmeze și simțeam că, de data aceasta, se sfârșise cu mine.

- Trebuie să gustați, spuse soră-mea, adresându-se oaspeților cu un surâs drăgălaș, trebuie să gustați, înainte de a vă ridica de la masă, din darul minunat, pe care mi l-a trimis unchiul Pumblechook.

Parcă trebuiau neapărat să guste! Nu prea era nădejde să guste ceva!

- Trebuie să știți, mai spuse soră-mea sculându-se, că e vorba de o minunată plăcintă cu carne. Musafirii au murmurat admirativ. Unchiul Pumblechook, mândru de a fi meritat cinstea semenilor săi, spuse foarte vesel, mai ales față de tot ce se întâmplase:

- Bine, doamnă Joe, o să ne dăm toată osteneala. Hai să gustăm din plăcintă!

Soră-mea ieși ca s-o aducă. Îi auzeam pașii îndreptându-se spre cămară. L-am văzut pe unchiul Pumblechook jucându-se cu cuțitul. Am văzut cum se deșteaptă pofta de mâncare în nările romane ale domnului Wopsle. Am auzit-o pe doamna Hubble spunând:

- O bucătică de plăcintă n-are pereche în lume și nu strică niciodată. L-am mai auzit pe Joe murmurând:

- Ai să capeți și tu plăcintă, Pip. N-am să știu niciodată dacă țipătul meu ascuțit de spaimă a răsunat numai în mintea mea sau și în urechile trupești ale musafirilor. Simțeam că nu mai pot îndura, că trebuie să fug. Am dat drumul piciorului mesei și am luat-o la sănătoasa. Dar nu am ajuns decât până la ușă și aproape că am intrat cu capul într-un grup de soldați înarmați dintre care unul mi-a întins o pereche de cătușe spunând:

- L-am găsit, haideți!

V

La apariția șirului de soldați lovind cu patul puștilor încărcate în pragul ușii, s-au sculat cu toții speriați de la masă, iar doamna Joe, care tocmai se întorcea cu mâinile goale din bucătărie, se opri ca trăsniță din jelania ei nedumerită:

- Doamne ferește, ce s-a întâmplat... cu... plăcinta!? Sergentul și cu mine eram în bucătărie, când doamna Joe se opri cu ochii holbați; eu începusem să-mi vin puțin în fire. Sergentul era acela care îmi vorbise; acum se uita la oamenii din odaie, cu cătușele întinse îmbietor spre ei în mâna dreaptă și cu mâna pe umărul meu.

- Să-mi fie cu iertare, doamnelor și domnilor, spuse sergentul, dar, după cum am spus de la ușă acestui domnișor fercheș, (de fapt nu spusese nimic), urmăresc pe cineva în numele Regelui și am nevoie de fierar.

- Și, mă rog, ce treabă ai cu el? se repezi soră-mea, căreia nu-i plăcea faptul că avea cineva nevoie de Joe.

- Doamnă, spuse politicoș sergentul, dac-ar fi după mine, aș răspunde: cinstea și plăcerea de a cunoaște pe soția lui mă aduce aici, dar, fiindcă vorbesc în numele Regelui, spun că am o trebușoară cu el.

Aceste cuvinte ale sergentului sunau foarte plăcut, așa încât domnul

Pumblehook strigă ca să audă cu toții:

- Frumos, frumos!

- Uite despre ce este vorba, domnule fierar, spuse sergentul, care îl descoperise pe Joe cu privirea; am avut un mic accident cu drăciile acestea și văd că încheietoarea acesteia nu merge și cătușele nu se îmbină cum trebuie. Vrei, te rog, să vezi ce s-a întâmplat, că am chiar acum nevoie de ele?

Joe își aruncă ochii la cătușe și anunță că e nevoie să aprindă focul în fierărie și că treaba aceasta cere vreo două ore de lucru.

- Adevărat? Atunci vrei să te apuci de lucru numaidecât? spuse sergentul. Că doar suntem în serviciul Majestății Sale. Și dacă oamenii mei îți pot fi de folos, cu plăcere or să te ajute. Apoi își strigă oamenii, care au intrat în bucătărie unul după altul și-și îngrămădiră armele într-un colț. Stăteau cu toții ca niște adevărați soldați, când cu mâinile împreunate în față, când odihnindu-și câte un picior sau umerii; uneori își îndreptau centiroanele sau cartușierele; alteori deschideau ușa și scuipau în curte. Toate acestea le vedeam, fără să-mi dau seama că le văd, căci eram aproape mort de spaimă. Dar, înțelegând până la urmă că nu pentru mine erau cătușele și că soldații erau cu mult mai interesați decât plăcinta, așa încât o lăsaseră în umbră, am început să-mi adun gândurile.

- Vrei să-mi spui, te rog, cât este ceasul? întrebă sergentul, adresându-se domnului Pumblehook, ca unui om a cărui putere de judecată îndreptătea părerea că el și Timpul erau unul și același lucru.

- E trecut de două și jumătate.

- Nu-i rău, făcu sergentul gânditor; chiar dacă suntem siliți să stăm aici două ore, tot ieșim la socoteală. Cam ce depărtare să fie de aici până la mlaștini? Nu mai mult de o milă, după socoteala mea.

- Chiar o milă, spuse doamna Joe.

- Foarte bine. O să-i luăm prin surprindere, când se întunecă. Chiar puțin înainte, așa am dat ordin.

- Pușcăriași, domnule sergent? întrebă Wopsle cu glas nepăsător.

- Chiar așa! răspunse sergentul. Doi. Ni s-a spus că mai sunt încă prin mlaștini și cred că n-or să încerce s-o șteargă de acolo, înainte de a se întuneca. Ați mai văzut oameni din aceștia? În afară de mine, toată lumea răspunse nu, cu convingere. Dar nimeni nu se sinchisea de mine.

- Bine, făcu sergentul. Cad ei în cursă, când le-o fi lumea mai dragă. Hai, domnule fierar! Dacă dumneata ești gata, apoi și Regele este gata.

Joe își scoase haina, vesta și cravata și își pusese șorțul de piele. Apoi intră în fierărie. Unul dintre soldați deschise obloanele de lemn, altul aprinse focul, altul învârtea la foale, iar ceilalți stăteau în jurul focului, care începu, în curând, să duduie. Pe urmă, Joe începu să lovească și să izbească cu ciocanul și iar să lovească și iar să izbească și noi ne uitam la el.

Interesul pentru urmărirea care trebuia să aibă loc, nu numai că absorbi atenția generală, dar o făcu pe soră-mea mărinimoasă. Scoase din butoi un ulcior cu bere pentru soldați și-l pofti pe sergent la un păhărel cu țuică. Dar domnul Pumblehook spuse aspru:

- Mai bine dă-i vin. Pun rămășag că vinul n-are catran. Sergentul îi mulțumi și spuse că, deoarece prefera băuturile fără catran, i-ar face mai multă plăcere să bea vin, dacă e tot una pentru doamna. Bău în sănătatea Majestății

Sale, făcu urări de Crăciun, sorbi tot vinul dintr-o înghițitură și, după aceea, plescăi din buze.

- Bună marfă, așa-i domnule sergent? întrebă domnul Pumblehook.

- Să-ți spun ceva, îi răspunse sergentul, bănuiesc că dumneata ai făcut rost de ea. Domnul Pumblehook răspunse râzând satisfăcut:

- Ei, na! De ce?

- Pentru că dumneata, spuse sergentul, bătându-l peste umăr, ești un om care știe ce este bun.

- Crezi? făcu domnul Pumblehook, râzând ca adineaori. Mai adu un pahărel!

- Dar bei și dumneata! Ciocnim, spuse sergentul; vârful paharului meu la piciorul paharului dumitale, piciorul paharului dumitale la vârful piciorului meu. Ciocnim o dată, ciocnim de două ori... Frumos sună paharele acestea! În sănătatea dumitale. O mie de ani să trăiești și să nu fi niciodată un judecător mai prost din soiul celor buni decât ești acum!

Sergentul ridică paharul; părea gata să mai bea încă unul. Am băgat de seamă că, în excesul lui de ospitalitate, domnul Pumblehook parcă uitase că dăduse vinul în dar, pentru că lua sticla de la doamna Joe și ospătă toată lumea cu vin, într-o revărsare de voieșie. Până și eu am căpătat puțin vin. Și era atât de darnic domnul Pumblehook, încât a cerut și sticla a doua și o goli și pe aceasta cu tot atâta mărinimie.

În timp ce mă uitam la ei, cum stăteau ciorchine în jurul focului, petrecând atât de minunat, mă gândeam că prietenul meu, fugarul din mlaștini, fusese acela care însuflețise ospățul. Nu petrecuseră nici pe departe atât de bine, înainte de a-i fi încălzit emoția produsă de povestea fugarului. Și acum, când așteptau cu toții ca "păcătoșii" să fie prinși, când foalele parcă urlau pentru cei doi fugari și focul pâlpâia tot pentru ei, când fumul parcă ieșea pe coș ca să-i urmărească, iar Joe ciocănea și lovea cătușele sortite lor, acum când umbrele nelămurite de pe pereți se clătinau amenințându-i, în timp ce vâlvătaia se înălța și cobora, iar scânteile aprinse cădeau și se stingeau, mintea mea zdruncinată de copil își spunea că și după amiaza cenușie pălise tot din pricina lor, sărmanii nenorociți.

În cele din urmă, treaba se sfârși, iar zgomotul și vuietul din fierărie se opriră. În timp ce-și punea haina, Joe își făcu curaj și spuse că n-ar fi rău să pornească și câțiva dintre noi împreună cu soldații, ca să le dea o mână de ajutor în urmărire. Domnul Pumblehook și domnul Hubble se împotrivară, invocând dorința de a-și fuma pipele și de a rămâne în societatea doamnelor; dar domnul Wopsle spuse că, dacă Joe se duce, îl întovărășește și el. Joe spuse că da și că, dacă doamna Joe îmi dă voie, mă ia și pe mine. Sunt sigur că niciodată n-am fi căpătat învoiala de a ne duce, dacă doamna Joe n-ar fi fost curioasă să știe ce o să se mai întâmple și cum o să se sfârșească povestea. Dar, de data aceasta, soră-mea spuse doar atât:

- Dacă aduci băiatul înapoi cu capul spart, să nu-ți închipui c-am să i-l dreg eu.

Sergentul dădu politicos bună ziua doamnelor și se despărți de domnul Pumblehook ca de un vechi camarad; deși mă îndoiesc că cunoștea meritele domnului Pumblehook când acesta era în stare de uscăciune, la fel de bine cum le cunoștea când avea gâtjeul umezit de băutură. Oamenii își luară armele

și porniră. Domnul Wopsle, Joe și cu mine am primit ordinul strict de a rămâne în spatele lor și de a nu scoate nici o vorbă, după ce vom ajunge în mlaștini. Când am ieșit în aerul rece și în timp ce ne îndreptam cu hotărâre spre ținta noastră, eu i-am șoptit lui Joe cu glas de trădător:

- Zău, Joe, mai bine nu-i găsim. Și Joe îmi șopti:

- Să știi, Pip, că dau un șiling dac-au luat-o la sănătoasa.

Nici o haimana din sat nu se luă după noi, fiindcă vremea era urâtă de parcă amenința să plouă, drumul pustiu și terenul nesigur; apoi se lăsă întunericul și oamenii se încălzeau acasă la foc și sărbătoreau Crăciunul. Câteva fețe curioase apărură la geamurile luminate și se uitară după noi, dar nimeni nu ieși din casă. Trecurăm pe lângă stâlpul cu degetul de lemn și am luat-o drept înainte spre cimitir. Acolo, sergentul ne opri cu un semn din mână până la ușa bisericii. Se întoarseră fără nici un rezultat și, după aceea, ieșirăm prin ușa laterală a cimitirului și am pornit cu toții spre mlaștinile nesfârșite. Vântul de răsărit ne sufla mazăricea în obraz și Joe mă luă în spinare.

Acum că ajunsesem în pustietatea aceea jalnică, unde nu bănuia nimeni că mă aflasem eu cu mai puțin de opt sau nouă ore înainte și că văzusem pe cei doi fugari, de-abia acum mă întrebam pentru întâia oară cu groază dacă, nu cumva, în caz că îi găsim, n-o să gândească pușcărișul meu că eu îi adusesem pe soldați. Doar mă întrebuse dacă nu sunt un drac care îl trădează și-mi spusese că aș fi un câine nemilos, dacă aș asmuți oamenii asupra lui. Oare n-o să creadă că sunt într-adevăr un drac și un câine și că l-am trădat?

Acum nu mai avea rost să-mi pun întrebări de felul acesta. Eram cocoțat pe spinarea lui Joe și Joe era sub mine, atrăgând oamenilor atenția de câte ori ne apropiam de un șanț și îmbiindu-l pe domnul Wopsle să nu cadă drept în nasul lui roman și să țină pasul. Soldații mergeau în fața noastră, împrăștiați pe o distanță mare și cu spații între ei. Umblam pe drumul pe care pornisem și eu, la început, și de care mă rătăcisem prin ceață. Ceața parcă nu se lăsase încă sau poate că o împrăștiase vântul. Sub lucirea roșiatică a apusului de soare, farul, spânzurătoarea, dâmbul de la Baterie și celălalt mal al fluviului se vedeau limpezi, deși aveau o culoare apoasă și plumburie.

Stăteam cocoțat pe umărul larg al lui Joe și inima îmi bătea cu furie; mă uitam în toate părțile ca să văd vreo urmă de pușcăriș. Nu vedeam nimic, nu auzeam nimic. Domnul Wopsle mă speriasse de câteva ori, fiindcă gâfâia și răsufla zgomotos; dar acum cunoșteam sunetele acestea și le deosebeam ușor de ceea ce cunoșteam eu. Am tresărit îngrozitor, la un moment dat, căci mi se păru că aud scârțâitul pilei; dar era doar clopoțelul unei oițe. Oile se opriră din păscut și ne priviră sfioase; iar boii își feriră capetele de vânt și de mazărice și se holbară urât la noi, ca și cum ne-ar fi socotit răspunzători pentru această pacoste; dar, în afară de aceste lucruri și de fiorul zilei care se stingea în fiecare firicel de iarbă, nimic nu tulbura liniștea rece, care domnea în țara mlaștinilor.

Soldații mergeau mai departe în direcția vechii baterii și noi înaintam în urma lor, când deodată, ne oprirăm cu toții. Căci un țipăt lung adus de vânt și de ploaie ne lovise auzul. Apoi, alt țipăt. Venea de departe, dinspre răsărit, dar era lung și puternic. Ba chiar păreau să fie două sau mai multe glasuri, care strigau împreună, judecând după amestecul sunetelor. Sergentul și oamenii de lângă el vorbeau în șoaptă, când Joe și cu mine ne-am apropiat. După o clipă de

ascultare, Joe (care era un bun interpret al sunetelor) și domnul Wopsle (care nu era) au fost de aceeași părere. Sergentul, un om hotărât, porunci ca nimeni să nu răspundă strigătului, dar ordonă oamenilor să schimbe drumul și să pornească într-acolo "în pas alergător". Așa că o pornirăm spre dreapta (acolo era răsăritul) și Joe o luă la picior atât de iute, încât trebuia să mă țin bine ca să nu pierd locul. Acum goneam de-a-binelea.

- O adevărată depănătoare, se exprimă Joe, în singurele cuvinte pe care le rosti în tot timpul urmăririi.

Urcam și coboram dâmburi, săream peste bariere, intram în noroiul din șanțuri și ne croiam drum prin hățişuri; nimeni nu se întreba încotro mergem. Cu cât ne apropiam mai mult de locul de unde veneau țipetele, ne dădeam mai bine seama că nu se auzea numai un singur glas. Uneori nu se mai auzea nici un sunet și atunci soldații se opreau. Când țipetele reîncepeau, soldații o porneau cu iuțeală mai mare și noi după ei. După câțva timp, ne apropiasem atât de tare, încât auzisem o voce care striga: *Ucigași!* și o alta: *Pușcăriași! Fugari! Santinelă! Aici sunt evadații!* Apoi amândouă glasurile păreau înăbușite de focul unei lupte și pe urmă izbucneau din nou. Atunci, soldații o luară la goană ca niște cerbi și Joe după ei. Sergentul era în cap, când ajunserăm la locul de unde veneau strigătele și doi dintre oamenii lui îl ajunseră numai decît din urmă. Aveau armele încărcate și ridicate, când ne apropiam și noi.

- Aici sunt amândoi! găfâi sergentul, luptându-se în fundul unei gropi.

- Predați-vă! Sălbaticilor! Despărțiți-vă odată! Apa ne stropea, noroiul zbura prin aer, se auzeau înjurături și lovituri de pumni. Câțiva oameni au coborât în șanț ca să-i ajute sergentului și traseră afară, unul după altul, pe fugarul meu și pe celălalt. Amândoi erau plini de sânge, blestemau și se smuceau; îi recunoscusem pe amândoi din prima clipă.

- Băgați de seamă! Spuse pușcăriașul meu, ștergându-și sângele de pe obraji cu mâneca lui zdrențuită și descâlcindu-și smocuri de păr smulse de pe degete. Eu l-am prins! Eu vi-l predau! Să nu uitați aceasta!

- Nu merită să ne atragi atenția, spuse sergentul. N-o să-ți ajute mare lucru, măi omule. Că doar ești în aceeași situație cu el. Dați-mi cătușele!

- Nici nu mă aștept să-mi ajute. Nici nu vreau să mă simt mai bine decît mă simt acum, spuse omul meu, rîzînd cu poftă. L-am prins. Și el știe. Aceasta-mi ajunge.

Celălalt pușcăriaș era galben la față și, în afară de juliturile de pe obraz, era zgâriat și sfâșiat din cap până în picioare. Nu scoase nici o vorbă, până ce sergentul nu-i prinse pe amândoi în cătușe; era nevoit să se sprijine de un soldat, ca să nu cadă.

- Băgați de seamă, a încercat să mă omoare; acestea au fost primele lui cuvinte.

- Am încercat să-l omor? spuse fugarul meu disprețuitor. Credeți c-am încercat și nu mi-a mers? L-am prins ca să-l predau; aceasta am făcut. Nu numai că nu l-am lăsat s-o ia la sănătoasa, dar l-am târât până acolo, în timp ce el vroia s-o șteargă. E boier, păcătosul acesta. Și acum, mulțumită mie, boierul acesta o să intre iar în comă. Să-l omor? Nu făcea să-l omor, când puteam să-i fac una mai bună și să-l trimit înapoi la ocnă! Celălalt tot mai găfâia:

- A... încercat... să mă omoare... aduc... aduc martori.

- Ia te uită! făcu primul, uitându-se la sergent. Singur am fugit de pe

vapor; am dat o lovitură și am fugit. Aș fi putut s-o tulesc și din pustiul acesta blestemat; uitați-vă la piciorul meu; așa-i că nu-i nici urmă de fiare pe el?! Dacă n-aș fi aflat că e și el aici, aș fi luat-o la sănătoasa. Dar să-l las pe asta s-o ia din loc? Să-l las pe el să facă iarăși o unealtă din mine? Încă o dată? Nu, nu. Să știi de bine că aici îmi putrezesc oasele; și arată groapa cu mâinile lui încătușate. Și legat să fi fost și tot l-aș fi ținut, numai să nu scape din ghearele mele, până veniți voi. Celălalt fugar, care se vedea bine că era îngrozit de tovarășul lui, repeta mereu:

- A încercat să mă omoare. Aș fi fost omorât, dacă n-ați fi venit voi.

- Minte! făcu pușcăriașul meu apăsător. Mincinos s-a născut și mincinos o să moară. Uitați-vă la mutra lui; se vede cât de colo; ia să se uite în ochii mei. Să vedem, îndrăznește?

Celălalt se strădui să zâmbească batjocoritor, dar nu izbuti să dea buzelor lui, care zvâcneau, o expresie potolită; se uita la soldați, se uita în jurul lui, la mlaștini și la cer, dar la celălalt nu se uita.

- Îl vedeți? urmă omul meu. Vedeți ce păcătos e? Vedeți cum mișcă ochii într-o parte și într-alta? Așa se uita și la proces, când ne judecau pe amândoi. Nu vroia să se uite la mine. Celălalt își tot mușca și-și răsuca buzele uscate, plimbându-și ochii speriați încoace și încolo; în cele din urmă, își îndreptă, pentru o clipă, privirile spre omul meu și spuse:

- Nici n-am ce vedea la tine, apoi privi pe jumătate ironic spre mâinile lui încătușate.

Când a auzit aceste cuvinte, pușcăriașul meu se mânie atât de sincer, încât s-ar fi repezit la celălalt, dacă nu l-ar fi oprit soldații.

- Nu v-am spus eu, sări celălalt, că dac-ar putea, mi-ar face de seamă? Se vedea că tremură de frică și o spumă albă, foarte ciudată, ca niște fulgi mici de zăpadă, îi apăruse pe buze.

- Gata cu discuția, spuse sergentul. Ia aprinde-ți făcliile.

În timp ce unul dintre soldați, cel care purta un coș în loc de armă, se lăsă în genunchi ca să deschidă coșul, fugarul meu se uită pentru prima oară în jurul lui și m-a văzut. Eu coborâsem de pe spinarea lui Joe și stăteam pe marginea șanțului, de unde nu mă mișcasem, de când sosisem. I-am aruncat o privire curioasă când s-a uitat la mine, am mișcat ușurel mâna și am dat din cap. Așteptam de mult să se uite la mine, ca să-l pot asigura de nevinovăția mea. Nu prea eram sigur că mă înțelese, căci îmi aruncă o privire ciudată, care nu dură decât o clipă. Dar, dacă m-ar fi privit timp de o oră sau de o zi întreagă, fața lui nu mi s-ar fi părut mai atentă decât în clipa aceea.

Apoi, soldatul care purta coșul aprinse o luminiță și dădu foc la trei sau patru făclii; își luă lui una și pe celelalte le împărți soldaților. Până atunci, era aproape întuneric, dar acum se întuneca de-a-binelea și, nu mult după aceea, a fost întuneric beznă. Înainte de a părăsi locul acela, gatra soldați se așezară în cerc și traseră două focuri în aer. Îndată după aceea, am văzut alte făclii aprinzându-se în spatele nostru și altele prin mlaștini, pe celălalt mal al fluviului.

- Bine, făcu sergentul. Înainte, marș!

Am înaintat puțin și, deodată, am auzit trei bubuituri de tun, al căror sunet mi se păru că izbucnește chiar din urechea mea.

- Sunteți așteptați la bord, vorbi sergentul către omul meu. Au aflat că

veniți. Nu te depărta, măi omule. Stai frumos aici.

Cei doi ocnași erau ținuti la distanță unul de altul și fiecare umbla înconjurat de câțiva soldați. Eu mă agățasem de mâna lui Joe, care purta o făclie. Domnul Wopsle era de părere să ne întoarcem acasă, dar Joe vroia să vadă ce se întâmplă până la urmă, așa că am mers mai departe. Acum umblam pe o potecă destul de bună, care șerpuia de-a lungul fluviului și cotea din loc în loc când întâlnea câte un șanț; în drum, am văzut o moară mică de vânt și un stăvilar plin de noroi. Când mă uitam în jurul meu, vedeam luminile care veneau în urmă. Făcliile noastre lăsau pete mari de foc pe potecă, pe care le vedeam pâlpâind și fumegând. Încolo, nu vedeam nimic decât o beznă deasă. Luminile noastre încălzeau aerul cu vâlvătaia lor de smoală și cei doi prizonieri păreau că se simt bine, în timp ce înaintau șchiopătând printre arme. Din cauză că șchiopătau, nu puteam să mergem mai repede; și erau amândoi atât de sfârșiți, încât am fost nevoiți să ne oprim de două sau de trei ori ca să-i lăsăm să se odihnească.

După vreo oră de drum, am ajuns la o cabană amărâtă de lemn, în fața căreia se afla un debarcader. Înăuntru erau niște păzitori, care întrebară cine vine; sergentul le răspunse. Apoi am intrat în cocioabă; mirosea a tutun și a spoială și, în odaie, ardea un foc bun iar pe masă lumina o lampă; am văzut un șir de arme, o tobă și niște paturi joase de lemn, în care puteau să doarmă până la doisprezece soldați. Vreo trei sau patru soldați stăteau întinși cu mantalele pe ei și nu prea părea să le pese de venirea noastră, căci și-au ridicat puțin capetele, ne-au privit somnoroși și apoi s-au culcat din nou. Sergentul a făcut un fel de raport, a însemnat ceva într-un registru și apoi pușcărișul pe care eu îl numesc "celălalt" a fost trimis împreună cu un păzitor pe vapor.

Omul meu se uita la mine. Nu se mișcase din fața locului; avea o privire gânditoare și-și încălzea când un picior când celălalt, uitându-se la picioarele lui, ca și cum le-ar fi compătimit pentru ultimele lor pățanii. Deodată, se întoarse spre sergent și spuse:

- Vreau să-ți spun ceva despre evadarea aceasta. S-ar putea ca anumiți oameni să fie bănuți împreună cu mine.

- Poți să spui orice-ți place, răspunse sergentul cu răceală, uitându-se la el cu brațele încrucișate, dar nu aici. O să ai tot timpul să vorbești și să auzi vorbindu-se despre aceasta, înainte de a se încheia povestea. Știi doar.

- Știu, dar asta-i altceva. Un om nu poate să crape de foame; cel puțin eu nu pot. Am luat niște haleală din sat, știi, satul de lângă biserică, dincolo de mlaștini.

- Vrei să spui c-ai furat, spuse sergentul.

- Și-am să-ți spun și de unde. De la fierarul satului.

- I-auzi! făcu sergentul, uitându-se la Joe.

- I-auzi Pip! făcu Joe, uitându-se la mine.

- Nu prea era mare lucru, niște resturi, o picătură de țuică și o plăcintă.

- Ați băgat cumva de seamă că vă lipsește o plăcintă, domnule fierar? întrebă sergentul tainic.

- Nevastă-mea a băgat de seamă, chiar în clipa când ați intrat pe ușă. Ți-amintești, Pip?

- Va-să-zică, spuse ocnașul, întorcându-și șagalnic ochii spre Joe, fără să se uite la mine. Va-să-zică dumneata ești fierarul? Atunci nu te supăra, dar

eu - ți-am mâncat plăcinta.

- Să-ți fie de bine, în ceea ce mă privește, răspunse Joe, amintindu-și în ultima clipă de doamna Joe. Nu știu ce vină ai dumneata, dar, orice-i fi făcut, nu te-aș lăsa să mori de foame, că doar ești un biet om nenorocit. Nu-i așa, Pip?

Am auzit ca și înainte o hârâială în gâtlejul omului, care ne întoarse spatele. Vasul se întorsese și santinela era gata, așa că l-am întovărășit până la debarcaderul cu pietre și cu țaruși ciopliți grosolan; am văzut cum l-au suit pe vas. Niște ocași semănau cu el, vâsleau. Nimeni nu păru mirat să-l vadă sau curios să știe cine e, sau bucuros să-l vadă sau amărât că-l vede; nimeni nu-i spuse nici o vorbă, doar cineva bodogoni, ca și cum s-ar fi adresat unor câini:

- Dați-i drumul! La semnalul acesta, vâslele se cufundară în apă. La lumina făcliilor, am văzut galera neagră, nu departe de noroiul malurilor, ca o corabie a lui Noe blestemată. Corabia închisă, zăvorâtă și legată cu lanțuri ruginite, părea, în ochii mei de copil, asemănătoare cu înșiși prizonierii. Vasul pluti de-a lungul malului, coti și dispăru. Apoi, capetele făcliilor au fost aruncate în apă, au sfârâit și s-au stins, ca și cum totul s-ar fi sfârșit.

VI

Starea mea sufletească cu privire la hoția de care fusesem descărcat pe neașteptate, nu mă împinse de fel la o mărturisire sinceră; dar nădăjduiesc că existau și sentimente mai bune în fundul cugetului meu.

Nu-mi amintesc să fi simțit vreo pornire de duioșie față de doamna Joe în clipa în care teama de a fi descoperit se spulberă. Dar îl iubeam pe Joe - poate că pe atunci numai și numai din pricină că dragul de el mă lăsa să-l iubesc - și, cu privire la el, ființa mea lăuntrică nu se simțea chiar atât de bine. Aveam de gând (mai ales când l-am văzut căutându-și pila) să-i spun adevărul adevărat. Și, totuși, nu i-am spus nimic, numai și numai pentru că îmi era teamă că, dacă va afla, mă va socoti mai păcătos decât eram de fapt. Frica de a pierde încrederea lui Joe și de a șede de acum înainte singur lângă vatră, în fiecare seară, privind trist spre prietenul pierdut pe vecie, îmi legă limba. Îmi închipuiam, în imaginația mea bolnăvicioasă, că, dacă Joe ar ști n-aș mai putea niciodată să mă uit la el cum își mângâie mustața bălaie, fără să cred că se gândește la fapta mea. Îmi închipuiam că, dacă Joe ar ști, n-aș mai putea să-l văd uitându-se oricât de întâmplător la carnea sau budinca din ajun, fără să mă gândesc că bietul om se întreabă dacă nu cumva n-am trecut și eu prin cămară. Îmi închipuiam că, dacă Joe ar ști și ar spune vreodată că berea e prea groasă, ori e prea subțire, convingerea că el ar crede c-am pus catran în ea, mi-ar împinge tot sângele în obraz. Cu alte cuvinte, eram prea laș ca să fac ceea ce știam că e drept, așa precum fusesem prea laș ca să nu fac ceea ce știam că nu e drept. Nu avusesem de-a face cu lumea până atunci și nu imitam pe nici unul dintre cei care se poartă în felul acesta. Am făcut singur descoperirea acestui fel de a se purta, ca un adevărat geniu neînvățat. Fiindcă mi s-a făcut somn de îndată ce ne-am îndepărtat de corabie, Joe m-a luat din nou în spinare și m-a dus acasă. Trebuie să fi fost grozav de obositor drumul acesta, fiindcă domnul Wopsle, care era sleit de puteri, avea o mutră atât de îmbufnată, încât, dacă porțile bisericii ar fi fost larg deschise, cred că ar fi excomunicat toată expediția, în frunte cu Joe și cu mine. Dar, nefiind decât un laic, se încăpățână să stea jos pe iarba umedă, cu o înverșunare atât de nesănătoasă, încât, când își

scoase haina ca să o usuce la focul din bucătărie, dovada de pe pantaloni l-ar fi dus la spânzurătoare, dacă fapta aceasta ar fi fost socotită o crimă capitală. În timpul acesta, eu mă bălăbăneam ca un bețiv prin bucătărie, fiindcă de-abia mă pusese Joe în picioare, fiindcă dormisem tun pe spinarea lui și fiindcă mă trezisem în căldură, în lumină și în sunet de glasuri. După ce mi-am venit în fire (cu ajutorul unui ghiont zdravăn între umeri și a acestor cuvinte întăritoare:

- *Așa un copil n-am mai văzut!* rostit de soră-mea, am înțeles că Joe le povestea despre mărturisirea ocnașului și că musafirii sugerau diferite căi prin care acesta ar fi putut pătrunde în bucătărie. Domnul Pumblehook, după ce inspectă cu grijă locuința, descoperi că omul se urcase mai întâi pe acoperișul fierăriei, de acolo ajunsese pe acoperișul casei și că acesta coborâse prin coșul bucătăriei cu ajutorul unei frânghii făcută din fâșii de așternut; și fiindcă domnul Pumblehook era un om foarte sigur de el și avea brișcă lui, toată lumea spuse că el are dreptate și nu ceilalți. Totuși, domnul Wopsle strigă: *Nu!* cu răutate neputincioasă a omului ostenit. Dar, deoarece el n-avea nici o teorie specială și nici haină n-avea, părerea lui a fost nesocotită în unanimitate. Unde mai pui că pantalonii îi fumegau, fiindcă stătuse cu spatele la sobă ca să-i usuce, ceea ce nu era de natură să inspire încredere. Atât am auzit în seara aceea, înainte de a mă fi înșfăcat soră-mea, pentru că eram necuviincios și somnoros și de a mă fi dus la culcare cu o mână atât de grea, încât mi se părea că port cincizeci de perechi de cizme, care se lovesc mereu de marginea scării. Starea sufletească, pe care am descris-o mai înainte, începu de-abia a doua zi, înainte de a mă fi sculat și dură mult timp după ce povestea cu fugarul a fost uitată și nu mai era pomenită decât în împrējurări neobișnuite.

VII

În vremea când îmi petreceam zilele prin cimitir, citind pietrele de pe mormintele alor mei, aveam doar atâta știință de carte, încât să pot silabisi. Nici măcar înțelesul simplu al acestor inscripții nu-l prindeam, căci cuvintele "soția celui mai de sus" mi se păreau o dovadă despre năzuințele tatălui meu către o lume mai bună; și dacă despre vreuna dintre răposatele mele rude s-ar fi spus "a celui de jos", sunt sigur c-aș fi avut o părere foarte proastă despre acel membru al familiei noastre. Cât despre noțiunile mele cu privire la adevărurile teologice de care mă lega Catehismul, nici ele nu erau prea precise; căci îmi amintesc bine că declarația mea cum că "voiu călcat toată vieța pe aceeași cale" o socoteam ca o obligație de a trece totdeauna satul, pornind de la casa noastră într-o direcție anumită și de a nu schimba acest drum, ocolind pe la rotăria satului nu pe la moară.

Mai târziu, eram sortit să devin ucenicul lui Joe și, până la îndeplinirea acestei misiuni, n-avea voie, după părerea sorei mele, cu nici un chip, să fiu alintat. Prin urmare, nu numai că eram băiat la toate în fierărie, dar, dacă vreun vecin avea nevoie de un băiat, ca să-i alunge păsările din ogoare sau ca să adune pietre sau pentru orice altă treabă de felul acesta, mie-mi era hărăzită cinstea de a îndeplini aceste munci. Totuși, ca nu cumva situația noastră înaltă să sufere vreo știrbire, o pușculiță stătea pe raftul din bucătărie, o pușculiță în care, după cum fusesem anunțat în chip public, se aruncau toți banii pe care îi câștigam eu. Mi se părea uneori că acești bani vor fi vărsați pentru lichidarea

datoriei naționale, fiindcă nu trăgeam nici un fel de nădejde să am și eu parte de această comoară.

Mătușa domnului Wopsle ținea o școală de seară în sat; aceasta însemna că ea era o bătrână caraghioasă cu mijloace restrânse și beteșuguri nenumărate, care își făcea somnul, în fiecare seară, de la șase la șapte, în tovărășia unor tineri, care plăteau câte doi penny pe săptămână pentru plăcerea foarte folositoare de a o vedea dormind. Bătrâna închinase o căsuță; domnul Wopsle avea o odaie sus și noi elevii îl auzeam regulat citind cu glas tare, foarte demn și chiar înspăimântător, ba uneori auzeam și câte o lovitură zdravănă în tavan. Exista și legenda că domnul Wopsle "examina" școlarii o dată pe trimestru. În această împrejurare, domnul Wopsle își ridica manșetele, își ciufulea părul și ne ținea cuvântarea pe care a ținut-o Marc-Antoniou lângă trupul neînsuflețit al lui Cezar. Apoi, urma întotdeauna Oda lui Collins despre pasiuni și eu îl stimam pe domnul Wopsle, mai cu seamă pentru felul cum declama "Răzbunarea" și-l vedeam în închipuirea mea aruncându-și mânios sabia însângerată și luând în mână, cu o privire care pârjolea, trompeta vestitoare de război. Pe atunci, încă nu căzusem pradă pasiunilor, pe care aveam să le cunosc mai târziu și să le asemuiască cu vorbele lui Collins și ale lui Wopsle, spre neajunsul acestora din urmă.

În afară de această instituție de educație, mătușa domnului Wopsle mai ținea și o mică prăvălie, în aceeași odaie. Habar n-avea ce marfă se află în prăvălie sau cât costă fiecare lucru, dar, în sertar, se afla un mic registru soios, care servea drept catalog de prețuri, și, cu ajutorul acestui oracol, Bidy descurca tranzacțiile comerciale. Bidy era nepoata mătușii domnului Wopsle; mărturisesc că nu mă simt în stare să descopăr ce fel de rudă era cu domnul Wopsle. Era orfană ca și mine; și, ca și mine, fusese crescută ca-n palme. Era demnă de luat în seamă din pricina extremităților ei: căci părul îi era totdeauna nepieptănat, mâinile nespălate și ghearele rupte. Însă, duminica, când se ducea la biserică, Bidy era foarte îngrijită. Datorită atât bietei mele făpturi, cât mai ales cu ajutorul lui Bidy, am ieșit învingător din lupta cu alfabetul, ca dintr-un hățuș de spini: zgâriat și lovit de fiecare literă în parte. Cred că trecuse aproape un an de la urmărirea din mlaștini, căci era mult după aceea, și era iarnă și ger. Într-o oră sau două, am izbutit să mâzgălesc cu litere de tipar această epistolă, folosindu-mă de alfabetul care stătea lângă mine, pe vatră: *"dRaga JO cre d ca SCRIu BinE și creD ca să POt să TE INvat pe Tine JO. O să ne PAR a BINe și canD o Sati fiu Ucnic o Sa RAdem mult P ip."*

Nu aveam nevoie să comunic cu Joe prin scrisoare, căci el ședea alături de mine și eram singuri în bucătărie. Dar înmânai această comunicare scrisă (cu tăbliță cu tot) lui Joe, care o primi ca pe o minune de erudiție.

- Măi Pip, măi băietel! strigă Joe, făcând ochi mari. Dar ești un învățat, zău că ești.

- Aș vrea să fiu, am spus eu, trăgând cu ochii la tăblița pe care o ținea el în mână; vedeam eu că scrisul meu era cam zăpăcit.

- Uite un J, făcu Joe, și un O în toată legea! Uite J și O, Pip, adică Joe.

Nu-l auzisem niciodată pe Joe citind cu glas tare un cuvânt mai lung decât această monosilabă și, duminică, la biserică, băgasem de seamă că, deși țineam cartea de rugăciuni pe dos, acest lucru nu-l supăra, ca și cum totul ar fi fost cum se cuvine. Dorind să mă folosesc de acest prilej, pentru a afla, dacă, în

caz că aş fi profesorul lui Joe, ar trebui să încep chiar de la început, am spus:

- Bine! Dar citeşte şi restul, Joe.

- Şi restul, Pip? întrebă Joe uitându-se tacticos şi cu ochi cercetători la cele scrise. Unul, doi, trei. Păi sunt trei J-uri.

M-am aplecat peste umărul lui Joe şi, cu ajutorul degetului arătător, i-am citit toată epistola.

- Grozav! făcu Joe, la sfârşit. Dar să ştii că eşti învăţat, nu glumă.

- Joe cum se scrie Gargery? am întreat eu cu un aer de modestie protectoare.

- Eu nu-l scriu în nici un fel, răspunse Joe.

- Bine, dar gândeşte-te că l-ai scrie.

- Nu pot să mă gândesc, spuse Joe. Măcar că şi mie îmi place grozav să citesc.

- Îţi place Joe?

- Grozav. Dă-mi o carte bună sau un ziar şi aşează-mă în faţa focului şi nici nu-mi trebuie altceva. Doamne! urmă el, după ce-şi frecă genunchii cu mâinile, când dai de un J şi un O şi-ţi spui: în sfârşit, am dat de J şi O - Joe, tare-i interesant să citeşti!

Din ultimele cuvinte, am înţeles că învăţătura lui Joe, ca şi forţa aburilor, era încă la primele începuturi. Mi-am urmat gândul şi l-am întreat:

- Te-ai dus vreodată la şcoală, când erai mic ca mine?

- Nu, Pip, nu m-am dus.

- De ce nu te-ai dus niciodată la şcoală, când erai mic?

- Păi, să-ţi spun, răspunse Joe punând mâna pe vătrai şi apucându-se să scormonească focul, cum făcea totdeauna când era gânditor. Lui taică-meu îi cam plăcea băutura şi când era beat, se repezea fără milă la mama. Încolo nu făcea nici o treabă, doar, din când în când, se mai repezea la mine. Şi se repezea la mine cu o putere, pe care pot s-o asemuiască numai cu puterea cu care nu se repezea niciodată la nicovala lui. Înţelegi ce spun, nu-i așa?

- Sigur, Joe.

- Aşa că maică-mea şi cu mine ne-am luat lumea în cap; mama se ducea să lucreze cu ziua şi-mi spunea: *Acum Joe, slavă Domnului, ai să te duci şi tu la şcoală.* Dar taică-meu avea inima așa de bună, că nu putea să trăiască fără noi, săracul. Şi venea cu o gloată după el şi făcea atâta gălăgie la casele unde lucra mama, că oamenii n-aveau încotro şi ne dădeau afară. Şi iar ne lua tata acasă şi iar se repezea la noi. Şi de aceea, vezi tu, Pip, spuse Joe, oprindu-se din scormonit, de aceea n-am învăţat eu carte.

- Săracul de tine!

- Dar să ştii, Pip, spuse Joe atingând ușor zidul vetrei cu vătraiul, ce-i al lui, e al lui şi ca să spun drept, taică-meu avea inimă bună, îţi dai seama?

Nu-mi dădeam seama, dar n-am spus nimic.

- Vezi, urmă Joe, cineva trebuie să aibă grijă de casă, că altfel se duce totul de râpă. Ştii doar! Aceasta ştiam şi am încuviinţat.

- Aşa că taică-meu nu se împotriva ca eu să mă apuc de lucru; şi m-am apucat de meseria mea, care ar fi fost şi meseria tatii, dacă s-ar fi ținut de ea şi am lucrat, nu glumă, Pip. Şi, cu timpul, l-am ținut eu pe tata până s-a prăpădit, săracul, de boala copiilor. Şi chiar mă gândeam să pun să scrie pe mormântul lui: "De-a fost urâtă a lui purtare, avut-a totuşi suflet mare".

Joe recită aceste versuri cu o mândrie atât de vădită, încât l-am întrebat dacă el le făcuse.

- Eu le-am făcut, spuse Joe, chiar eu. Într-o clipă le-am ticluit; ca atunci când, dintr-o singură lovitură, scoți o potcoavă. Niciodată n-am fost așa de mirat nici nu-mi venea să cred - îți spun drept, nu-mi venea să cred că eu le făcusem. Cum îți spuneam, Pip, gândul meu era să pun să cioplească cuvintele acestea pe mormântul lui; dar, poeziile costă bani, oricum le-ai ciopli, mari sau mici, și m-am lăsat păgubaș. Ce să mai vorbim, toți banii pe care i-am strâns și i-am cheltuit cu mama. Nu-i prea mergea bine cu sănătatea, era frântă, săraca. Dar n-a mai făcut mult timp umbră pământului și, sărmana de ea, a închis ochii.

Ochii albaștri ai lui Joe se făcuseră apoși; își frecă întâi un ochi și apoi pe celălalt, într-un fel foarte ciudat, cu mânerul vătraiului.

- Mi-era urât pe urmă, spuse Joe, să trăiesc singur aici și, atunci, am cunoscut-o pe sora ta. Știi, Pip - Joe se uită drept în ochii mei, ca și cum ar fi știut că voi fi de altă părere - e o femeie frumoasă.

Eu mă uitam în foc îndoindu-mă vădit.

- Orice-ar zice neamurile sau lumea, Pip, să știi că sora ta e - Joe ciocăni cu vătraiul în zidul vetrei la fiecare cuvânt - o femeie frumoasă!

Nu-mi veni nimic mai potrivit în minte decât:

- Îmi pare bine, Joe, că zici așa.

- Și mie-mi pare bine, spuse Joe, apucându-mă de braț. Puțină roșeață pe față sau nițel prea multe oase, aceasta nu mă supără pe mine!

I-am spus cu istețime că dacă pe el nu-l supăra, n-avea pe cine să supere.

- Sigur! încuviință Joe. Chiar așa, ai dreptate, băiete! Când am cunoscut-o pe sora ta, se vorbea prin sat că te crește pe tine. Foarte frumos din partea ei, zicea lumea și eu spuneam la fel. Și tu, urmă Joe, făcând o strâmbătură ca și cum ar fi văzut ceva foarte scârbos, dacă ți-ai fi dat seama ce mic și prăpădit și urât erai, Doamne, ai fi avut o părere foarte proastă despre tine. Fără să-mi facă prea multă plăcere vorbele lui, am spus:

- Lasă Joe, nu te mai sinchisi de mine.

- Dar m-am sinchisit de tine, Pip, spuse el cu o simplitate drăgăstoasă. Când am cerut mâna surorii tale, ca s-o duc la altar, după ce se hotărâse și ea să trăiască cu mine aici, la fierărie, i-am spus: *Și adă și copilul ăla, Dumnezeu să-l binecuvânteze!* Și i-am mai spus: *Slavă Domnului, e loc pentru el la fierărie!*

Eu am izbucnit în plâns, i-am cerut iertare lui Joe și l-am luat de gât; el lăsă vătraiul din mână ca să mă strângă în brațe și mi-a spus:

- Noi suntem prieteni, nu-i așa Pip? Hai, nu mai plânge, băiete!

După această mică întrerupere, Joe vorbi mai departe.

- Vezi tu, Pip, aceasta-i povestea! Vezi și tu unde am ajuns. Acum, dacă vrei tu să te îngrijești de învățătura mea - dar îți spun dinainte că-s tare greu de cap, tare greu de cap - doamna Joe nu trebuie să vadă ce facem noi. Trebuie să facem totul, cum să-ți spun, pe furiș. Ai să mă întrebi de ce pe furiș? Stai să-ți spun.

Iar luase vătraiul în mână, altfel nici nu cred că ar fi putut să-și urmeze demonstrația.

- Soră-ta e cu conducerea.

- Cu conducerea, Joe? Eram nedumerit, căci mi-a dat prin gând (și trebuie să adaug că eram plin de nădejdi) că Joe se despărțise de ea în favoarea vreunul ministru al marinei sau de finanțe.

- E cu conducerea, lămuri Joe. Vreau să spun că-i place să ne conducă pe tine și pe mine.

-A!

- Și nu s-ar bucura prea tare, dac-ar avea doi învățați în casă, urmă Joe, și, mai cu seamă, nu s-ar bucura, dacă m-aș face învățat de frică să nu mă răscol. Știi, ca un răzvrătit, înțelegi?

Eram gata să-i răspund printr-o întrebare și apucasem să rostesc *De ce*, când Joe mă opri.

- Stai puțin. Știu ce vrei să spui, Pip! Ai răbdare! Eu nu zic că sora ta nu face pe împăratul cu noi, din când în când. Nu zic că nu ne pune bețe-n roate și că nu ne apasă uneori. Mai cu seamă când o apucă toanele - Joe începu să vorbească în șoaptă cu privirile spre ușă - îți spun cinstit, Pip, eu recunosc că-i mândioasă din fire.

Joe rosti acest cuvânt ca și cum ar fi început cu cel puțin zece M-uri.

- De ce nu mă răscol? Aceasta-i întrebarea pe care nu te-am lăsat s-o pui, nu-i așa, Pip?

- Da, Joe.

- Păi, să vezi, spuse Joe, luând vătraiul cu mâna stângă, ca să-și poată mângâia mustața cu dreapta. Și, de câte ori îl vedeam prins de această pașnică îndeletnicire, știam că nu mai e nici o nădejde.

- Soră-ta e fire de stăpân. Fire de stăpân.

- Ce înseamnă fire de stăpân? am întrebat eu, cu nădejdea că-l voi aduce la o dezlegare. Dar Joe avea răspunsul mai pregătit decât m-aș fi așteptat și-mi închise gura cu totul, cu un gest rotund al mâinii și cu o privire fixă:

- Uite, ea. Și eu nu sunt fire de stăpân, urmă Joe, luându-și privirea de la mine și ducându-și mâna înapoi la mustață. Și, mai cu seamă, Pip, - și de data aceasta îți vorbesc serios, băiete - mi-a ajuns s-o văd pe maică-mea, o biată femeie care muncea și robotea toată ziua, de-i ieșea sufletul și n-a avut parte de liniște, sârmana, cât a trăit; și mi-e frică să nu păcătuiesc și eu și să mă port urât față de femeia mea; și mai bine să păcătuiesc în celălalt fel și să n-o duc eu chiar așa bine. Parcă eu n-aș vrea să fiu singurul țap ispășitor, măi Pip, și să nu existe gădiliciul pentru tine; toate le-aș lua asupra mea; dar așa-i viața, Pip, și nădăjduiesc c-ai să treci cu vederea toate lipsurile.

Măcar că eram mic, cred că, în seara aceea, îl priveam pe Joe cu mai multă admirație. De atunci încolo, am fost mereu egali, cum fusesem și până atunci; dar, din seara aceea, ori de câte ori mă uitam la Joe sau mă gândeam la el, simțeam că îl port în inima mea.

- Până una alta, spuse Joe, ridicându-se ca să mai arunce un lemn în foc, acuși sună ceasul opt și nu s-a întors încă. Sper că iapa unchiului Pumblehook n-a călcat pe un ochi de gheață și s-a dat la fund.

În zilele de târg, doamna Joe pleca la oraș cu domnul Pumblehook, ca să-i ajute la cumpărarea acelor lucruri care cereau și părerea unei femei; căci unchiul Pumblehook era burlac și n-avea încredere în slugi. Azi era zi de târg și doamna Joe plecase într-una din expedițiile acestea.

Joe făcu focul și mătură vatra și, apoi ne duserăm amândoi la ușă, ca să auzim când vine brișcă. Era o noapte rece și uscată, vântul sufla amarnic și chiciura era albă și tare. Dacă ar rămâne cineva la noapte afară, în mlaștini, ar muri de frig, mă gândeam eu. Apoi, mi-am îndreptat ochii spre stele, gândindu-mă ce groaznic trebuie să fie pentru un om degerat să se uite la ele și să nu găsească nici ajutor și nici milă în lumina lor sclipitoare.

- Uite că vine iapa, spuse Joe, auzi cum sună ca niște clopoței?

Sunetul potcoavelor pe drumul înghețat era cât se poate de muzical. Trapul era mai iute ca de obicei. Pregătirăm un scaun pentru clipa când doamna Joe va descinde, ațâțarăm focul pentru ca fereastra să fie luminată și am aruncat o ultimă privire prin bucătărie, ca să vedem dacă fiecare lucru e la locul lui. După ce am isprăvit cu aceste pregătiri, sosiră și ei, încotoșmănați până-n ochi. Mai întâi coborî doamna Joe și apoi unchiul Pumblechook, care acoperi iapa cu o pătură. Pe urmă am intrat cu toții în bucătărie aducând cu noi o boare de aer atât de rece, încât focul parcă-și pierduse toată căldura.

- Ei, făcu doamna Joe, dezbrăcându-se grăbită și emoționată și aruncându-și boneta pe umăr, o lăsă să atârne de panglici. Dacă nici astă-seară băiatul acesta nu ne este recunoscător, atunci să știți că nu mai e niciodată.

M-am arătat cât se poate mai recunoscător, pe cât se poate să se arate de recunoscător un băiat care nu știe încă de ce trebuie să ia mutra aceasta.

- Nădăjduiesc, spuse soră-mea, că n-o să-l alinte. Dar tare mi-e teamă.

- Nu-i felul ei, spuse domnul Pumblechook. Las' că știe ea.

- Ea? m-am uitat la Joe, mișcând din buze și înălțându-mi sprâncenele. Ea? Deoarece soră-mea îl prinse asupra faptului, și-a trecut mâna peste nas, cu aerul acela împăciuitor pe care-l adopta în ocazii din acestea și se uita la ea.

- Ei? făcu soră-mea, arțăgoasă. Ce vă holbați? A luat foc casa?

- A vorbit cineva adineaori - îndrăzni Joe cu un ton politicoș - despre ea.

- Ea e ea, spuse soră-mea. Doar dacă vrei să spui că domnișoara Havisham e el. Și nu-mi închipui c-ai să îndrăznești.

- Domnișoara Havisham din partea de jos a orașului? întrebă Joe.

- Există vreo domnișoară Havisham în partea de jos a orașului? spuse soră-mea. Zice c-ar vrea să se ducă băiatul să se joace acolo. Și sigur c-o să se ducă. Și bine-ar face să se joace acolo - spuse soră-mea, clătinând din cap către mine, ca să mă încurajeze să fiu vesel și jucăuș, - că altfel e vai de el.

Auzisem de domnișoara Havisham din partea de sus a orașului - toată lumea pe o rază de câteva mile auzise de ea - că era o domnișoară foarte bogată și înspăimântătoare, care locuia într-o casă mare și înfiorătoare, se zăvorea de teama bandiților și trăia o viață de pustnică.

- Pe cinstea mea! făcu Joe înmărmurit. Mă întreb de unde-l cunoaște pe Pip!

- Neghiobule! strigă soră-mea, cine ți-a spus că-i cunoaște?

- A spus cineva adineaori, îndrăzni Joe din nou cu un ton politicoș, cum că vrea ca Pip să se joace acolo.

- Și nu putea să-l întrebe pe unchiul Pumblechook, dacă nu cunoaște vreun băiat care ar vrea să se joace acolo? Nu s-ar putea ca unchiul Pumblechook să fie vreun chiriaș de al ei și să se ducă, nu zic trimestrial sau de două ori pe an, ar fi să cer prea mult de la tine, dar din când în când, ca să-și

plătească chiria? Și atunci n-ar putea ea să-l întrebe pe unchiul Pumblehook dacă nu cumva cunoaște vreun băiat, care ar vrea să se joace acolo? Și n-ar putea unchiul Pumblehook, care se gândește totdeauna la noi, deși tu, Joseph, poate că nu ești de părerea aceasta, - spuse ea pe un ton de adâncă imputare, ca și cum Joe ar fi fost cel mai nesimțit dintre nepoți - să pomenească de băiatul acesta care face pe mărețul aici, (ceea ce eu declar sus și tare că nu făceam) și pentru care am robit de bună voie?

- Foarte bine! strigă unchiul Pumblehook. Bine zis! Frumos expus! Foarte bine! Ei, Joseph, acum știi cum stau lucrurile?

- Nu, Joseph, spuse soră-mea cu imputare în timp ce Joe își trecea mereu mâna peste nas în chip de scuză, nu știi încă cum stau lucrurile, deși poate crezi că știi. Poți să crezi că știi, dar nu știi, Joseph. Pentru că nu știi că unchiul Pumblehook, dându-și seama că viitorul acestui copil poate să atârne de o vizită la domnișoara Havisham, s-a oferit să-l ia la oraș, la noapte, în brișcă lui, să-l culce la el la noapte și să-l ducă chiar el la domnișoara Havisham, mâine dimineață. Și, Doamne Dumnezeule, strigă soră-mea aruncându-și boneta cu deznădejde, stau și-mi bat gura cu vițeei ăștia și unchiul Pumblehook așteaptă și iapa o să răcească la ușa și băiatul e murdar cu jeg și noroi din cap până-n picioare!

Cum a rostit vorbele acestea, s-a și năpustit la mine ca un vultur la un miel și mi-a băgat fața într-un lighean și mi-a pus capul sub cișmea și m-a săpunit și m-a frământat și m-a frecat și m-a înghiontit și m-a scărmanat până ce nu mai eram eu. (E locul să spun aici, că eu cunosc mai bine decât orice faptură de pe lume, efectul unei verighete, care trece dușmănos peste fața unui om).

După ce sfârși cu spălatul, soră-mea mi-a dat rufe curate, cele mai țepene pe care le-a găsit; mă simțeam ca un pușcăriaș îmbrăcat în pânză de sac; apoi m-a înțolit cu hainele mele cele mai strâmte și mai chinuitoare. În această stare, am fost predat domnului Pumblehook, care mă primi solemn, ca un șerif și mă blagoslovi cu un discurs; știu că de-abia aștepta prilejul să-l rostească:

- Băiete, să fii recunoscător tuturor prietenilor tăi dar, mai cu seamă celor care te-au crescut ca-n palme.

- La revedere, Joe!

- Dumnezeu să-ți ajute, Pip, băiete!

Încă nu mă despărțisem niciodată de el până atunci și, pe de altă parte din pricina celor ce simțeam, pe de alta, din pricina săpunului, nu am văzut nici o stea. Apoi, una câte una, stelele începură să clipească, fără să mă lămurească de ce mă duceam să mă joc la domnișoara Havisham și de-a ce trebuia să mă joc.

VIII

Casa domnului Pumblehook de pe strada principală a târgului amintea de piper și de făină, așa cum se cuvine să și arate casa unui negustor de grâne. Mi se părea că un om care are atâtea sertărașe în prăvălia lui, trebuie să fie foarte fericit și mă întrebam, uitându-mă într-unul sau două din cele din rândul de jos, unde văzui niște pachetele cafeniei legate cu sfoară, dacă semintele de flori și bulbii așteptau doar o zi frumoasă ca să iasă din cuștile lor și să

înflorească.

Acest gând îmi veni în minte, a doua zi după sosirea mea, dis-dimineață. Cu o seară înainte, mă culcasem într-o mansardă cu un tavan oblic, care era atât de jos în colțul unde se afla patul, încât îmi făceam socoteala că țiglele de pe acoperiș erau la o depărtare mai mică de un picior de sprâncenele mele. Tot în dimineața aceea, descoperii o afinitate ciudată între semințele grânelor și stofa de doc. Domnul Pumblehook era îmbrăcat în doc și vânzătorul lui la fel; și nu știu, parcă docul avea un aer și un miros care țineau de semințe, după cum semințele aveau un aer și un miros, care aduceau a doc. așa încât nici nu le mai deosebeam. Tot cu prilejul acesta, am băgat de seamă că domnul Pumblehook își conducea afacerea privind peste drum la negustorul de șei iar acesta părea să-și încheie tranzacțiile privind tot timpul în buzunare și cu ochii la brutar, care, la rândul lui, stătea cu mâinile încrucișate și se uita la băcan, care stătea în pragul ușii și se uita la farmacist. Ceasornicarul, care ședea aplecat peste pupitrul lui cu lupa la ochi, sub privirile unei cete de oameni îmbrăcați în bluze țărănești ce se uitau la el prin vitrină, părea singurul om de pe strada principală absorbit de meseria lui.

Domnul Pumblehook și cu mine am luat gustarea de dimineață, la ora opt, în odăița din spatele prăvăliei, în timp ce vânzătorul își bea cana de ceai și își mânca pâinea cu unt pe un sac de mazăre, în prăvălie. Domnul Pumblehook mi se părea un tovarăș de masă tare nesuferit. În afară de faptul că era de părerea surorii mele, care spunea că mâncarea mea trebuie să aibă un caracter umilitor de pedeapsă, în afară de faptul că-mi dădea pâine multă și unt puțin și că turna atâta apă caldă în lapte, încât ar fi fost mai sincer să renunțe cu totul la lapte, conversația lui era alcătuită numai din aritmetică. Când am spus politicos bună dimineața, mă întrebă solemn: *De șapte ori nouă, măi băiete?* Și cum era să-i răspund eu, când mă lua așa repede, într-o casă necunoscută și pe stomacul gol! Mi-e foame, dar n-am apucat să înghit nici o înghițitură și domnul Pumblehook începu o adunare nesfârșită, care nu încetă în tot timpul mesei. *Șapte? Cu patru? Și cu opt? Și cu șase? Și cu doi? Și cu zece?* Și așa mai departe. După fiecare răspuns, n-apucam să iau mai mult decât o îmbucătură sau o sorbitură și urma altă întrebare, în timp ce el își vedea liniștit de treabă și mânca slănină cu corn cald, înfulecând și îndopându-se, (dacă-mi este îngăduit să spun așa).

De aceea, m-am arătat foarte bucuros când s-a făcut ora zece și am plecat spre domnișoara Havisham, deși mă simțeam cam stingherit, fiindcă nu știam cum o să mă port în casa acestei domnișoare. După un drum de un sfert de oră, am ajuns la locuința domnișoarei Havisham, o casă veche și sinistră de cărămidă roșie, cu multe zăbrele de fier. Unele dintre ferestre fuseseră zidite; ferestrele nezidite aveau zăbrele ruginite; în fața casei, se afla o curte înconjurată de un gard de fier cu o poartă zăvorâtă; așa că, după ce am sunat, am fost nevoiți să așteptăm să vină cineva să ne deschidă. În timp ce așteptam la poartă, eu trăgeam cu ochiul înăuntru (până și aici domnul Pumblehook îmi spuse: *Și cu patrușprezece?* Dar eu m-am făcut că n-aud) și am văzut că la marginea casei se afla o fabrică mare de bere. Nu lucra nimeni înăuntru și se vedea că, de mult, nu mai făcuse nimeni bere pe acolo.

O fereastră se deschise și o voce limpede întrebă:

- Cine e? Și însoțitorul meu răspunse:

- Pumblehook. Vocea spuse:
- Foarte bine. Fereastra se închise și o domnișoară trecu curtea cu niște chei în mână.

- Acesta, spuse domnul Pumblehook, e Pip.
- Acesta-i Pip? întrebă domnișoara, care era foarte drăguță și părea foarte mândră. Intră, Pip!

Domnul Pumblehook dădu să intre și el, dar ea îl opri cu poarta.

- A! făcu ea. Dorești s-o vezi pe domnișoara Havisham?

- Dacă domnișoara Havisham dorește să mă vadă, răspunse domnul Pumblehook cam încurcat.

- A! făcu fata; dar vezi că nu dorește.

Aceste cuvinte au fost rostite cu atâta hotărâre, încât domnul Pumblehook, deși se simțea destul de jignit în demnitatea lui, nu putu să protesteze. În schimb, mă măsură cu o privire aspră - ca și cum i-aș fi făcut ceva - și plecă, rostind aceste cuvinte pline de imputare:

- Băiete! Ai grijă ca purtarea ta să fie spre cinstea acelor care te-au crescut! Mi-era cam teamă că se va întoarce și mă va întreba prin poartă:

- *Și cu șaisprezece ?* Dar nu se întâmplă așa.

Tânăra mea călăuză încuie poarta și am pornit împreună prin curte. Era o curte pavată și îngrijită și, prin toate crăpăturile, creștea iarba. Între fabrica de bere și curte era o potecă, care le unea; și portița de lemn din capătul potecii era deschisă și fabrica era deschisă și ea și se vedea până departe la zidul înalt, care mărginea toată proprietatea; totul era gol și pustiu. Vântul care sufla părea mai rece aici decât afară, în stradă; făcea un zgomot ascuțit când intra și ieșea vâjâind prin ușile deschise ale fabricii de bere, ca și cum ar fi bătut în pânzele unei corăbii de pe mare.

Fata văzu că mă uit la fabrica de bere și-mi spuse:

- Ai putea să bei liniștit toată berea care se fabrică acum aici, măi băiete.

- Și eu cred, domnișoară, am spus eu sfios.

- Mai bine nici să nu se facă bere aici, fiindcă ar ieși acră, ce crezi?

- Cam așa, domnișoară.

- Nu că i-ar fi trecut cuiva prin gând să încerce, adăugă ea; cu fabrica aceasta s-a terminat, așa pustie o să rămână până o să cadă la pământ. Și bere avem destulă în pivniță, ca să înecăm tot castelul.

- Acesta-i numele casei?

- Unul dintre numele casei.

- Are mai multe nume?

- Mai are unul. Îi spune "Satis"; un nume grecesc sau latinesc sau ebraic sau toate trei din partea mea și înseamnă "destul".

- Casa Destul! am spus eu. Ce nume ciudat, domnișoară!

- Da, spuse ea. Dar înseamnă mai mult decât ai crede. Pe vremuri, când au botezat casa, vroia să spună că oricine ar stăpâni casa aceasta, nu mai poate dori altceva. Se vede că, pe vremea aceea, se mulțumeau oamenii cu puțin. Stai, n-o lua razna, băiete.

Deși îmi spunea băiete atât de des și cu o nepăsare care nu mi se părea prea măgulitoare, era de vârsta mea. E adevărat că părea mai mare decât mine, fiindcă era fată și fiindcă era frumoasă și știa să se stăpânească; și se purta cu

mine atât de disprețuitor de parcă ar fi avut douăzeci și unu de ani și ar fi fost regină.

Am intrat în casă printr-o ușă lateralnică, ușa cea mare de intrare avea două lanțuri de-a curmezișul și primul lucru care mă izbi a fost întunericul de pe coridoare; fata lăsase o lumânare aprinsă pe coridor, când venise să-mi deschidă ușa. Acum luă lumânarea și am trecut împreună prin mai multe săli, apoi am urcat o scară; era întuneric beznă peste tot, doar lumânarea ne lumina drumul.

În cele din urmă am ajuns la o ușă și fata spuse:

- Intră.

I-am răspuns mai mult din timiditate decât din politețe:

- După dumneata.

Ea îmi spuse:

- Nu fi caraghios, băiete, eu nici nu intru. Și se depărta plină de dispreț și, ceea ce era mai rău, luă și lumânarea cu ea.

Nu prea mă simțeam bine și mi-era și teamă. Totuși, deoarece nu-mi rămânea altceva de făcut, decât să bat la ușă, am bătut și un glas dinăuntru mi-a spus să intru. Am intrat și m-am văzut într-o odaie mare, bine luminată cu lumânări de ceară. Nici o rază de soare nu pătrundea în odaia aceasta. După mobilă, părea să fie un iatac, deși multe lucruri aveau o înfățișare și un rost pe care nu le înțelegeam încă pe atunci. Dar ceea ce mă izbi din cale afară, era o masă acoperită cu mătase și o oglindă; la prima vedere mi se păru că e o masă de toaletă.

N-aș putea să spun că aș fi fost în stare să dau de rostul acestui obiect, dacă o doamnă frumoasă n-ar fi fost așezată în fața mesei. Ședea cu cotul sprijinit de masă și cu capul în mână și era cea mai stranie făptură pe care o văzusem vreodată sau pe care o voi vedea-o vreodată.

Era îmbrăcată în stofe bogate - în atlas, mătase și dantelă - și era toată în alb. Și pantofii ei tot albi erau. Și un vâl alb îi acoperea capul și-n păr avea flori de lămâiță și părul îi era tot alb. Pe gât și pe mâini, sclipeau giuvaeruri scânteietoare și pe masă scânteiau altele. Prin toată odaia, erau împrăștiate rochii, - nu chiar atât de minunate ca aceea pe care o purta - și cufere pe jumătate pline. Pe semne că nu sfârșise încă cu îmbrăcatul, fiindcă n-avea decât un singur pantof în picior; celălalt era pe masă, alături de mâna ei; vâlul nu era bine potrivit, ceasul cu lanț nu și-l pusese încă, iar alături de giuvaerurile de pe masă, se vedeau niște dantele, care trebuiau să-i împodobească rochia, o carte de rugăciuni, o batistă, niște mănuși și câteva flori, toate îngrămădite dezordonat lângă oglindă.

Toate acestea nu le-am văzut din primele clipe, deși, din primele clipe, am văzut mai mult decât își poate cineva închipui. Dar am văzut că totul în jurul meu era alb, mai bine zis că fusese alb, odată, de mult și că își pierduse strălucirea și că acum era ofilit și galben. Am văzut că mireasa, îmbrăcată de nuntă, se ofilise și ea ca și rochia, ca și florile și că singura strălucire care îi mai rămăsese era strălucirea ochilor ei înfundați. Am văzut că rochia fusese pusă odată pe trupul împlinit al unei femei tinere și că trupul acesta, pe care toate atârnav, se chircise până nu mai rămăsese decât pielea și oasele. Mi-amintesc că, odată, la târg, am văzut niște figuri de ceară îngrozitoare, înfățișând nu știu ce personaj, care își dădea sufletul, înconjurat de mare alai.

Altădată, m-au luat la una din vechile biserici din țara mlaștinilor, ca să văd niște moaște îmbrăcate în veșminte bogate, care tocmai fuseseră dezgropate dintr-un cavou al bisericii. Acum figura de ceară și moaștele păreau însuflețite de niște ochi negri, care se mișcau și se uitau la mine. Aș fi țiptat, dacă aș fi îndrăznit.

- Cine-i? întrebă doamna de la masă.

- Pip, doamnă.

- Pip?

- Băiatul domnului Pumblechook. Am venit să mă joc.

- Vino mai aproape, să te văd. Vino aproape.

De abia când m-am oprit în fața mesei, ferindu-mă de privirile ei, am văzut cu de-amănuntul toate lucrurile de lângă oglindă și am observat că ceasul se oprise la nouă fără douăzeci de minute și că ceasornicul din perete se oprise și el tot la nouă fără douăzeci de minute.

- Uită-te la mine, spuse domnișoara Havisham. Nu ți-e teamă de o femeie care n-a văzut lumina zilei de când te-ai născut tu?

Din păcate, trebuie să recunosc că nu mi-a fost teamă să spun minciuna uriașă cuprinsă în răspunsul: nu.

- Știi ce ating eu în clipa aceasta? întrebă ea punându-și mâinile una peste alta în partea stângă a pieptului.

- Da, doamnă (mă gândeam la băiatul cel nemilos).

- Ce ating?

- Inima.

- E zdrobită.

Rosti aceste cuvinte foarte apăsător, cu o privire arzătoare și cu un zâmbet ciudat, în care se oglindea și puțină mândrie.

După ce stătu câteva clipe cu mâinile pe inimă, le lăsă jos ca și cum ar fi fost prea goale.

- Sunt obosită, spuse domnișoara Havisham. Vreau să mă distrez și m-am plictisit de oameni mari. Joacă-te.

Cred că cei mai neînduplecați cititori vor recunoaște că cu greu ar găsi în lumea întregă ceva mai anevoios de îndeplinit de către un biet băiat în împrejurările de care am vorbit.

- Câteodată am trăznăi ciudate, urmă ea, și acum mi-a trăznit prin cap că vreau să văd pe cineva jucându-se. Hai, hai! spuse ea cu o mișcare nerăbdătoare a degetelor de la mâna dreaptă. Joacă-te!

În clipa aceea, de frica surorii mele, îmi trecu prin minte ideea deznădăjduită de a porni la plimbare în jurul odăii imitând brișca domnului Pumblechook. Dar nu mă simțeam în stare să duc la bun sfârșit această reprezentare, așa că m-am lăsat păgubaș; stăteam în picioare și mă uitam la domnișoara Havisham cu o privire care îmi închipui că i se părea arțăgoasă, căci mă întrebă, după ce ne-am privit unul pe altul câtva timp.

- Ești ursuz și îndărătnic?

- Nu, doamnă. Îmi pare așa rău că nu-mi vine să mă joc. Dacă vă plângeți de mine, o să am de furcă cu sora mea, așa că, vedeți, dacă aș putea, m-aș juca, dar totul e atât de nou aici pentru mine, așa ciudat, așa frumos și așa trist. M-am oprit de frică să nu spun prea mult, speriat că am și spus și, din nou, ne uitarăm unul la altul.

Înainte de a vorbi, domnișoara Havisham își întoarse privirea de la mine spre rochia pe care o purta, spre masă și, în sfârșit, spre marginea ei din oglindă.

- Așa nou pentru el, murmură ea și atât de vechi pentru mine; așa ciudat pentru el și așa obișnuit pentru mine; și așa trist pentru amândoi. Cheam-o pe Estella.

Deoarece tot se mai uita la chipul ei din oglindă, îmi închipui că vorbește tot cu ea însăși și nu m-am mișcat.

- Cheam-o pe Estella, repetă ea, fulgerându-mă cu o privire. Aceasta poți să faci. Cheam-o pe Estella. De la ușă.

Să stau în beznă într-un coridor întunecos al unei case necunoscute și să zbier *Estella* după o fată înfumurată, care nici nu se arăta și nici nu răspundea și să simt că e o îndrăzneală fără seamăn să urlu după ea în felul acesta mi se părea la fel de greu ca și încercarea de a mă juca la comandă. Dar, fata răspunse în cele din urmă și lumina ei se apropie ca o stea prin coridor.

Domnișoara Havisham îi făcu semn să se apropie, luă o bijuterie de pe masă și îi încercă efectul, punând-o pe pieptul tânăr al fetei și în părul ei castaniu.

- A ta să fie, într-o zi, drăguțo și s-o porți cu plăcere. Hai joacă cărți cu băiatul acesta.

- Cu băiatul acesta! Dar e un băiat de țăran!

Mi se păru că aud răspunsul domnișoarei Havisham, numai că suna atât de ciudat:

- Ei și? Poți să-i zdrobești inima.

- Ce știi să joci, băiete? mă întrebă Estella cu dispreț.

- Doar "Sărăcește-ți vecinul", domnișoară.

- Ei, sărăcește-l, îi spuse domnișoara Havisham Estellei și începurăm să jucăm cărți.

De-abia atunci începeam să înțeleg că, în odaia aceea, totul se oprise ca și ceasornicul, cu mult timp în urmă. Am observat că domnișoara Havisham pune bijuteria pe masă, chiar pe locul de unde o luase. În timp ce Estella împărțea cărțile, eu m-am uitat spre masa de toaletă și am văzut că pantoful de pe masă, care fusese odată alb și acum era îngălbenit, nu fusese purtat niciodată. Mi-am aruncat privirile spre piciorul descălțat și am văzut că ciorapul de mătase, care fusese odată alb și era acum îngălbenit, era zdrențuit de atâta purtat. Dacă n-ar fi fost această înțepenire a lucrurilor, această oprire în loc a atâtor obiecte palide și îmbătrânite, rochia ofilită de mirească de pe trupul gârbovit n-ar fi semănat atât de mult cu o rochie funerară și nici vălul cu un giulgiu.

Și domnișoara stătea ca o moartă și se uita cum jucam noi cărți; dantelele și podoabele de pe rochia de mirească parcă erau făcute din hârtie arsă. Pe atunci nu auzisem încă despre morți dezgropați, care se transformă în pulbere, în clipa în care sunt scoși la lumină; dar, de multe ori, m-am gândit că domnișoara Havisham arăta ca o făptură pe care razele soarelui ar preschimba-o în pulbere.

- Băiatul acesta spune valeților flăcăi! spuse Estella batjocoritor, înainte de sfârșitul jocului. Și ce mâini aspre are! Și ce ghetе grosolane!

Până atunci nu-mi dăduse niciodată prin gând că trebuie să-mi fie

rușine de mâinile mele; dar acum începeam să le socotesc destul de urâte. Disprețul ei pentru mine era atât de puternic, încât m-am molipsit și eu.

Estella câștigă jocul și trebuia să dau eu cărțile. Bineînțeles că le-am dat greșit, fiindcă știam că Estella de-abia așteaptă să greșesc; și ea mă pârî domnișoarei Havisham, spunând că sunt un țăran prost și neîndemânatic.

- Tu nu spui nimic despre ea? întrebă domnișoara Havisham în timp ce privea. Ea îți spune atâtea lucruri jignitoare și tu nu spui nimic. Ce părere ai despre ea?

- Nu vreau să spun, bâlbâi eu.

- Spune-mi la ureche, spuse domnișoara Havisham, aplecându-se.

- Cred că-i foarte, mândră, am șoptit eu.

- Altceva?

- Cred că-i drăguță.

- Altceva?

- Cred că-i place să jignească (tocmai atunci Estella se uita la mine cu o expresie scârbită).

- Altceva?

- Cred c-aș vrea să mă duc acasă.

- Și să n-o mai vezi niciodată, măcar că-i așa drăguță?

- Nu spun că n-aș mai vrea s-o văd niciodată, dar acum aș vrea să mă duc acasă.

- Ai să te duci îndată, spuse domnișoara Havisham cu glas tare. Acum, termină-ți jocul.

Aș fi putut să jur că fața domnișoarei Havisham nu era în stare să zâmbească decât cu zâmbetul acela ciudat de la început. Căci îi înghețase fața într-o expresie încordată și gânditoare, poate atunci când înțepeniseră toate lucrurile din jurul ei. Și acum arăta de parcă n-ar fi putut s-o destindă din nou; glasul parcă i se prăbușise și acum vorbea încet, împrăștiind un somn de moarte în jurul ei; cu totul, domnișoara Havisham părea că se prăbușise odată, de mult, pe dinăuntru și pe dinafară, sub apăsarea unei lovituri cumplite.

Am jucat jocul până la sfârșit și Estella mă sărăci. După ce-mi luă toate cărțile, le aruncă pe masă, ca și cum le-ar fi disprețuit, pentru că le câștigase de la mine.

- Când să te mai chem? spuse domnișoara Havisham. Stai să mă gândesc.

Tocmai începusem să-i spun că azi e miercuri, dar ea mă opri cu o mișcare nerăbdătoare a degetelor de la mâna dreaptă.

- Ai răbdare! Eu habar n-am de zilele săptămânii, nici de săptămânile anului. Vino după șase zile. Ai înțeles?

- Da, doamnă.

- Estella, du-l jos. Dă-i ceva de mâncare și lasă-l să se plimbe și să privească, cât mănâncă. Du-te, Pip.

Am coborât scările în urma lumânării așa cum le urcasem și Estella lăsă lumânarea acolo unde o găsisem. Până când deschise ușa, mi se părea că trebuie să fie noapte. Izbucnirea luminii mă ameți, ca și cum aș fi petrecut multe ceasuri în lumina slabă a odăii ciudate.

- Așteaptă aici, spuse Estella; și dispăru închizând ușa. M-am folosit de timpul cât am rămas singur în curte, ca să mă uit la mâinile mele aspre și la

ghetele mele grosolane. Acum nu mai aveam nici eu o părere prea bună despre aceste accesorii. Până atunci nu mă stingheriseră niciodată, dar acum mă stinghereau ca niște lucruri vulgare. Mă hotărâi să-l întreb pe Joe de ce mă învățase să spun pozelor același flăcăi, când trebuia să le spun valeți. Ce bine ar fi fost dacă Joe ar fi fost mai bine crescut; atunci aș fi fost și eu.

Estella se întoarse cu niște pâine, puțină carne și o căniță cu bere. Puse cana jos, pe pietrele din curte și-mi întinse pâinea și carnea, fără să se uite la mine, de parcă aș fi fost un câine căzut în dizgrație. Mă simțeam atât de jignit, atât de umilit, de supărat, de îndurerat și de necăjit - nu găsesc cuvântul potrivit pentru durerea mea usturătoare, încât îmi dădură lacrimile. În clipa aceea, fata se uită la mine cu o bucurie nebună, fiindcă ea era pricina lacrimilor, ceea ce îmi dădu putere să le stăpânesc și să mă uit în ochii ei; ea dădu ironic din cap - parcă ar fi vrut să spună că era sigură că mă rănise îndeajuns - și mă părăsi.

După plecarea ei, am căutat un loc unde să-mi ascund fața și m-am dus în spatele porțiței din fundul potecii, m-am sprijinit cu mâna de zid, mi-am înfundat capul în mânecă și am început să plâng. În timp ce plângeam, mă izbeam cu capul de zid și-mi smulgeam părul din cap; erau atât de amare simțămintele mele și atât de ascuțită durerea mea fără nume, încât aveam nevoie de împotrivire.

Creșterea pe care mi-o dăduse sora mea mă făcuse simțitor. În lumea cea mică a copiilor, a tuturor copiilor, oricine i-ar crește, nimic nu apare și nu e resimțit mai dureros decât nedreptatea. Poate că un copil nu suferă nedreptăți mari; dar copilul e mic și lumea lui e mică și calul lui de lemn i se pare la fel de mare ca un cal de vânătoare irlandez. În sufletul meu, a existat, din cea mai fragedă copilărie, o luptă neîntreruptă cu nedreptatea. Din vremea când abia puteam să vorbesc, știam că sora mea, în tirania ei aspră și capricioasă, e nedreaptă cu mine și nu mă puteam obișnui cu gândul că faptul de a mă fi crescut "ca-n palmă" îmi dădea dreptul să mă crească în ghionți. Această convingere m-a urmărit în timpul dizgrațiilor, posturilor, veghilor și al tuturor celorlalte pedepse și bănuiesc că eram atât de sfios și de simțitor, tocmai din pricină că eram atât de pătruns de convingerea aceasta, în tot timpul copilăriei mele singuratice și neapărate.

Fără doar și poate că era pustiu locul care se întindea până la porumbarul din curtea fabricii; acesta fusese îndoit cu prăjină cu tot de vreun vânt cumplit; dacă ar fi fost vreun porumbel acolo, când legănase vântul porumbarul, s-ar fi simțit ca pe mare. Dar nu era nici un porumbel înăuntru și nici un cal în grajd și nici un porc în coteț și nici orz în hambar și nici miros de grăunțe sau de bere în căldările și în butoaiele din fabrică. Pe semne că mirosul fabricii se împrăștiase în aer o dată cu ultimul nor de fum. Într-o curticică interioară, se afla o grămadă de butoaie goale al căror miros acru amintea de zile mai bune; ba era chiar prea acru ca să mai amintească de berea de altădată și apoi butoaiele acelea singuratice nu se deosebeau de celelalte.

În fund, dincolo de fabrică, era o grădină în paragină, înconjurată de un zid vechi; nu era înalt, așa că mă cățărâi pe el și izbutii să stau agățat și să văd că grădina aceea era grădina casei și că era năpădită de buruieni, dar că pe potecile ei galbene și verzi se vedeau urme, ca și cum s-ar fi plimbat cineva din când în când, pe acolo; și am mai văzut că Estella tocmai se îndepărta de mine, umblând pe potecă. Dar Estella părea să fie peste tot. Căci, când m-am lăsat

ispitit de butoaie și am început să umblu pe ele, am văzut-o umblând și pe ea pe butoaie, la celălalt capăt al curții. Era cu spatele la mine și își ținea părul castaniu și răsfirat cu mâinile; nu se întorcea deloc spre mine și, deodată, se făcu nevăzută. La fel și-n fabrică - vreau să spun de locul acela înalt și pardosit unde se făcea bere pe vremuri și unde se mai vedeau și acum unelte. Când am intrat prima oară în fabrică și, cam speriat de întunericul dinăuntru, m-am oprit lângă ușă, uitându-mă în jurul meu, am văzut-o din nou, trecând printre focurile stinse și urcând o scară luminoasă de fier. Pe urmă a apărut într-un coridor de sus, lângă acoperiș, ca și cum s-ar fi pregătit să se ridice încet în văzduh.

În clipa aceea și-n locul acela, se întâmplă ceva ciudat cu închipuirea mea. Și atunci mi s-a părut ciudat, dar, mai târziu, mi s-a părut și mai ciudat. Mi-am îndreptat ochii amețiți de lumina aceea albă, spre o grămadă mare de lemn dintr-un colț al fabricii și, în dreapta, lângă mine, am văzut un trup de femeie atârnat de gât. Era o femeie îmbrăcată în alb gălbui și era încălțată cu un singur pantof; podoabele ofilite de pe rochia ei erau ca de hârtie arsă și fața era a domnișoarei Havisham; obrazii se mișcau ca și cum domnișoara Havisham ar fi încercat să mă strige. Îngrozit de chipul acela, care, cu o clipă înainte, nu se aflase acolo, am luat-o mai întâi la fugă, apoi m-am apropiat de trupul spânzurat. Și spaima mea a crescut când nu am mai găsit nimic în locul acela.

Doar lumina vie de afară, cerul luminos, oamenii pe care-i vedeam trecând dincolo de zăbrelele porții și influența binefăcătoare a berii și a mâncării care mai rămăsese, mă mai liniștiră puțin. Dar cred că nici cu ajutorul lor nu mi-aș fi venit în fire așa curând, dacă n-aș fi văzut-o pe Estella care se apropia cu cheile în mână ca să-mi deschisă poartă.

Mi-a aruncat o privire triumfătoare, când a trecut pe lângă mine, ca și cum s-ar fi bucurat că aveam mâini așa aspre și ghete atât de grosolane, mi-a deschis poarta și a ținut-o deschisă ca să trec. Eu am ieșit fără să mă uit la ea, dar ea mă atinse, batjocoritoare, cu mâna.

- De ce nu plângi?

- Fiindcă nu vreau.

- Vrei, spuse ea. Ai plâns până ți s-au umflat ochii; și acum îți mai vine să plângi.

Râse disprețuitor, mă împinse afară și încuie poarta după mine. M-am dus de-a dreptul la domnul Pumblechook și, spre marea mea ușurare, nu l-am găsit acasă. Așa că am lăsat vorbă vânzătorului în ce zi eram din nou așteptat la domnișoara Havisham și am pornit hotărât să fac pe jos cele patru mile care mă despărteau de fierărie; și, în timp ce umblam, cugetam la cele văzute și-mi spuneam mereu că eram un țăran de rând cu mâini aspre și ghete grosolane, că aveam obiceiul demn de dispreț de a numi valeții, flăcăi; că eram mult mai neștiutor decât mă credeam în ajun și că drumul pe care apucasem nu putea duce decât la o viață proastă și amărâtă.

IX

Când am ajuns acasă, sora mea era foarte curioasă să afle de toate despre casa domnișoarei Havisham și-mi puse o mulțime de întrebări. Așadar, m-am trezit înghiontit cu putere pe la ceafă și din șale și cu fața izbită de peretele bucătăriei, în semn de ocară, pentru că nu răspundeam destul de amănunțit la întrebările ei.

Dacă teama de a nu fi înțeles se află ascunsă și în sufletul altor copii cu tot atâta putere cum se afla în sufletul meu, -și cred că așa e, căci n-am nici un motiv să cred că am fost un monstru - atunci aici trebuie căutată cheia multor ascunzișuri. Eram sigur că dacă i-aș descrie surorii mele casa domnișoarei Havisham așa cum o văzuseră ochii mei, n-ar fi înțeles nimic. Nu numai că n-ar fi înțeles; dar eram sigur că nici domnișoara Havisham n-ar fi fost înțeleasă; și, deși era o ființă neînțeleasă și pentru mine, totuși mi se părea că ar fi o trădare grosolană dacă aș târî-o așa cum era ea (de Estella nici nu mai vorbesc) în fața ochilor doamnei Joe. De aceea, am spus cât am putut mai puțin și m-am trezit cu fața trântită de peretele bucătăriei.

Culmea a fost, însă, că lăudărosul acela bătrân de Pumblechook, ros de curiozitatea de a ști tot ce văzusem și auzisem, pică și el cu brișca lui la ora ceaiului, ca să afle toate amănuntele. Și numai vederea curiozității lui chinuitoare, a ochilor lui de pește și a gurii lui deschise, a părului spălăcit, zbârlit de nerăbdare și a pântecelui umflat, m-a făcut neîngăduit de misterios.

- Ei, băiete, încep unchiul Pumblechook, de îndată ce i se oferi jilțul de lângă foc. Cum te-ai descurcat?

Eu am răspuns:

- Destul de bine, domnule și sora mea îmi arată pumnul.

- Destul de bine? repetă domnul Pumblechook. Acesta nu-i un răspuns. Spune-ne ce înțelegi prin destul de bine, băiete.

Poate că tencuiala lipită de frunte dă creierului o înclinare spre încăpățănare. Atât știu, că încăpățănarea mea se oțeli de îndată ce tencuiala mi se lipi de frunte. Am rămas pe gânduri câteva clipe, apoi am răspuns, ca și cum aș fi descoperit ceva nou:

- Vreau să spun, destul de bine.

Sora mea scoase o exclamație de nerăbdare și se năpusti asupra mea - eu sărmanul eram lipsit de apărare, căci Joe avea treabă în fierărie - dar domnul Pumblechook interveni:

- Nu. Nu te înfură. Lasă că mă descurc eu cu puștiul, mă descurc eu. Apoi domnul Pumblechook se îndreaptă spre mine cu o mișcare de parcă ar fi vrut să-mi taie părul și spuse:

- Mai întâi, ca să-ți limpezești gândurile, cât fac patruzeci și trei de penny?

Am socotit în gând care ar fi urmările unui răspuns ca patru sute de lire și, văzând că n-ar fi prielnice pentru mine, am încercat să mă apropiu pe cât puteam de răspunsul adevărat, care era cam cu opt penny mai puțin decât răspunsul pe care l-am dat eu. Atunci, domnul Pumblechook mă puse să repet tot sistemul monetar, începând cu doispezece penny fac un șiling până la patruzeci de penny fac trei șilingi și patru penny și apoi mă întrebă triumfător, ca și cum ar fi muncit el:

- Ei și acum! Cât fac patruzeci și trei de penny? Și eu am răspuns, după o lungă gândire:

- Nu știu. Și într-adevăr eram atât de scos din fire, încât mă îndoiesc dacă știam.

Domnul Pumblehook a făcut un gest de șurub cu capul, ca să-mi scoată răspunsul din creier și spuse:

- De pildă, patruzeci și trei de penny fac trei farthing și șase penny?

- Da! am spus eu. Și, deși sora mea mă trase de urechi, îmi făcu o plăcere nespūsă să văd că răspunsul meu stricase gluma lui și-l adusese la un punct mort.

-Biete! Cum arată domnișoara Havisham? reîncepu domnul Pumblehook, după ce-și veni în fire, încrucișându-și mâinile la piept și mișcându-și capul în chip de șurub.

- Foarte înaltă și oacheșă, am spus eu.

- Așa-i, unchiule? întrebă sora mea.

Domnul Pumblehook clipi afirmativ din ochi. Și eu am înțeles că n-o văzuse niciodată pe domnișoara Havisham, care nu arăta de fel așa.

- Bine! făcu domnul Pumblehook cu îngâmfare. Vezi? Așa trebuie să-l iei! Așa-i că știu să umblu cu el?

- Eram sigură, unchiule, răspunse doamna Joe. L-aș lăsa tot timpul cu dumneata; te pricepi așa de bine să umbli cu el.

- Mai departe, băiete! Ce făcea, azi, când ai intrat la ea? întrebă domnul Pumblehook.

- Ședeam, am răspuns eu, într-o trăsurică de catifea neagră.

Domnul Pumblehook și doamna Joe se uitară unul la altul - cred și eu - și repetară amândoi;

- Într-o trăsurică de catifea neagră?

- Da, spusei eu. Și domnișoara Estella, știți, nepoata ei, îi dădea cozonac și vin prin fereastra trăsurii, pe o farfurie de aur. Și m-am dus și eu în spatele trăsurii să mănânc porția mea, fiindcă așa mi s-a spus.

- Mai era cineva acolo? întrebă domnul Pumblehook.

- Patru câini, am răspuns eu.

- Mari sau mici?

- Uriași, am spus eu. Și se luptau pentru niște costițe de vițel, care stăteau într-un coșuleț de argint.

Domnul Pumblehook și doamna Joe se uitară din nou unul la altul, cu totul uluiți. Eu înnebunisem de tot; eram ca un martor torturat ca să spună adevărul, și le-aș fi spus orice mi-ar fi trecut prin cap.

- Unde era trăsura aceasta, pentru numele lui Dumnezeu? întrebă sora mea.

- În odaia domnișoarei Havisham. Și iar se uitară unul la altul.

- Dar n-avea cai. Am adăugat această întregire salvatoare, în clipa în care am înlăturat din mintea mea patru armăsari gătiți, cu privire la hamurile cărora aveam gânduri sălbătice.

- E cu puțință, unchiule? întrebă doamna Joe. Ce tot spune băiatul acesta?

- Să-ți spun eu ce-i, răspunse domnul Pumblehook. Eu cred că era o litieră. Știi, e foarte vioaie; cred că-i place să-și petreacă ziua într-o litieră.

- Ai văzut-o vreodată șezând în litieră, unchiule? întrebă doamna Joe.
 - Cum era s-o văd, răspunse el, nevoit să mărturisească când n-am văzut-o în viața mea? Nici n-am dat cu ochii de ea!
 - Doamne, unchiule! Și atunci cum ai vorbit cu ea?
 - Nu înțelegeți, spuse domnul Pumblechook îmbufnat; când am fost acolo, m-am dus până la ușă și ușa era deschisă și așa am vorbit. Cum nu-nțelegeți? Doar băiatul s-a dus să se joace. De-a ce te-ai jucat, băiete?
 - Ne-am jucat cu stegulețe, am spus eu. (Vă rog să mă credeți că sunt înmărmurit de câte ori îmi amintesc de minciunile pe care le-am spus în seara aceea).
 - Stegulețe! glasul surorii mele răsună ca un ecou.
 - Da, am spus eu. Estella flutura un steag albastru și eu unul roșu și domnișoara Havisham unul presărat cu stelute aurii, știți, prin fereastra trăsuricii. Și, după aceea, am fluturat cu toții săbiile și am strigat ura.

- Săbii! repetă sora mea. De unde ați luat săbii?
 - Din dulap, am spus eu. Și am văzut în dulap pistoale, și dulceață, și pilule. Și soarele nu intra în odaie, era luminată cu lumânări.
 - Aceasta-i adevărat, spuse domnul Pumblechook, dând din cap, cu greutate. Așa stau lucrurile, aceasta am văzut și eu. Și amândoi se uitară la mine și eu mă uitam la ei, cu un aer de nepăsare voită și mi-am cuprins piciorul drept cu mâna dreaptă.

Dacă m-ar mai fi întrebat și altele, m-aș fi trădat cu siguranță, fiindcă eram gata să spun că în curte se afla un balcon și n-aș mai fi zăvobit cu această afirmație, dacă închipuirea mea n-ar fi fost împărțită între acest fenomen și un urs, care se ascundea în fabrica de bere. Dar ei erau atât de prinși de comentarea acestui subiect, când Joe se întoarse de la lucru, ca să bea o ceașcă de ceai. Și sora mea, mai mult ca să-și ușureze mintea împovărată, decât ca să-i facă lui plăcere, îi povesti așa-zisele mele experiențe.

Când l-am văzut pe Joe deschizându-și ochii mari și uitându-se uluit și neputincios prin bucătărie, m-am simțit copleșit de remușcări; dar numai cu privire la el, nicidecum față de ceilalți doi. Numai și numai față de Joe mă socoteam un mic monstru, în timp ce ei dezbăteau problema foloaselor cu care mă voi alege eu, în urma cunoștinței cu domnișoara Havisham și mulțumită protecției ei. Nici nu se îndoiau că domnișoara Havisham va "face ceva" pentru mine; îndoielile lor priveau numai forma aceluia ceva. Sora mea se gândea la ceva "avere". Domnul Pumblechook înclina spre un premiu frumos, cu ajutorul căruia să devin ucenic într-o meserie mai de soi, de pildă comerțul cu grâne și semințe. Joe îi nemulțumi pe amândoi. Căci lui îi trăzni prin cap ideea minunată că voi primi în dar pe unul dintre cei patru câini, care se băteau pentru costițele de vițel.

- Și un cap de prost poate să dea o părere mai bună, spuse sora mea. Dacă ai ceva de lucru, vezi-ți de treabă. Și Joe plecă.

După plecarea domnului Pumblechook, în timp ce sora mea spăla vasele, m-am furișat în fierăria lui Joe și am rămas acolo până își isprăvi el treaba. Apoi i-am spus:

- Joe, înainte de a se stinge focul, aș vrea să-ți spun ceva.
- Adevărat, Pip? spuse Joe, trăgându-și scăunelul de potcovar lângă foc.

Atunci spune. Ce s-a întâmplat?

- Joe, am început eu, răsucind mâneca suflecată a cămășii lui între degete.

- Îți amintești de tot ce-am spus de domnișoara Havisham?

- Dacă-mi amintesc? spuse Joe. Te cred! E minunat!

- E groaznic, Joe, nu-i adevărat.

- Ce tot spui, Pip? strigă Joe, lăsându-se uluit pe spate. Doar n-ai să spui că...

- Ba da, Joe, e o minciună.

- Dar nu tot ce ai spus? Doar n-ai să spui că nu era nici o tră...surică? Și eu dădeam negativ din cap. Dar cel puțin câinii, Pip? Zău, Pip, spuse Joe convingător, dacă costițele nu erau, dar măcar câinii?

- Nu, Joe.

- Nici un câine? întrebă Joe. Un cățeluș? Hai, spune-mi!

- Nu, Joe, nimic.

În timp ce eu îl priveam cu deznădejde, Joe se uita trist la mine:

- Pip, măi băiete! Nu merge așa! Unde ai să ajungi?

- E groaznic, Joe, nu-i așa?

- Groaznic? strigă Joe. E de neînchipuit! Ce te-a apucat?

- Nu știu ce m-a apucat, Joe, am răspuns eu, dând drumul mânecii lui și așezându-mă jos, în cenușă, la picioarele lui, cu capul atârnat. Dar tare aș fi vrut să mă fi învățat tu să nu spun valeților din jocul de cărți, flăcăi; tare aș vrea să n-am ghetete așa de grosolane și mâini așa de aspre.

Și apoi i-am mărturisit lui Joe cât eram de nenorocit și că-mi era cu neputință să spun toate acestea doamnei Joe și domnului Pumblechook, care se purtau atât de aspru cu mine și că la domnișoara Havisham locuia o domnișoară grozav de mândră, care spusese că sunt necioplît și că știam și eu că sunt necioplît și că tare aș fi vrut să nu mai fiu necioplît și că de aceea turnasem atâtea minciuni, nici eu nu știu cum.

Cazul meu era metafizic și cel puțin tot atât de greu de dezlegat pentru Joe ca și pentru mine. Dar Joe scoase cazul de pe tărâmul metafizicii și, în felul acesta, îl dezlegă.

- Un lucru e sigur. Pip, spuse Joe, după ce rumegă câțva timp problema, minciuna tot minciună rămâne. Din orice pricină ai fi mințit, n-ar fi trebuit să faci aceasta și minciunile vin de la părintele minciunilor și tot acolo duc. Să nu mai minți, Pip. Așa n-o să ajungi să nu mai fii necioplît, măi băiete. Și nici n-am priceput eu prea bine ce-i cu neciopleala ta. Nu ești cioplît în toate lucrurile și apoi ești mic. Dar ești învățat.

- Nu, sunt un prost și un înapoiat, Joe.

- Ce tot spui și scrisoarea pe care mi-ai scris-o aseară! Ba chiar cu litere de tipar! Am mai văzut eu scrisori! Și încă de la boieri mari! Și, pe cinstea mea, că nu erau eu litere de tipar, spuse Joe.

- N-am învățat mai nimic până acum, Joe. Ai tu o părere bună despre mine. Asta-i tot.

- Bine, Pip, spuse Joe. Să zicem că-i așa. Dar înainte de a fi un om cioplît, trebuie să fii mai întâi necioplît, eu așa cred. Nici regele, care stă pe tron și poartă o coroană pe cap, nu poate scrie nici un act, dacă n-a învățat alfabetul în timpul cât era prinț moștenitor. Da! adăugă Joe clătînând cu

înțelepciune din cap, și dacă n-a început de la A și nu a muncit până a ajuns la Z. Și eu știu ce înseamnă toate acestea, măcar că n-aș putea spune că am trecut și eu prin ele.

Înțelepciunea lui Joe mă umplea de nădejde și-mi dădea curaj.

- Și apoi cred că cei neciopliți, mă gândesc la câștigul și la meșteșugul lor, ar fi mai de folos dacă ar rămâne cu cei neciopliți, în loc să se ducă să se joace cu cei ciopliți. Ia spune, mi-am adus aminte, măcar stegulețe erau?

- Nu, Joe.

- Păcat că nu erau. Dacă-i așa sau nu, mai bine să nu vorbim acum, că o mâniem pe soră-ta și n-avem voie să facem aceasta cu bună știre. Ascultă aici, Pip, la ce-ți spune un vechi prieten, un prieten adevărat. Dacă nu izbutești să te "cioplești", mergând pe drumul cel drept, mai bine lasă-te păgubaș, decât să umbli pe un drum strâmb. Așa că nu te mai gândi la aceasta și ai să trăiești mulțumit și ai să mori liniștit.

- Nu ești supărat pe mine, Joe?

- Nu, băiete. Mă tot gândesc că minciunile tale au fost tare îndrăznețe și zăpăcite. Știi, când ai spus de câinii care se băteau pentru carnea aceea de vițel scoate-ți toate astea din cap, măi Pip, te rog din tot sufletul, acum când te duci să te culci. Asta-i tot, băiete și să nu mai faci niciodată.

Când m-am dus în odăița mea și mi-am făcut rugăciunea, mi-am adus aminte de sfaturile lui Joe. Și, totuși, mintea mea de copil era atât de tulburată și de nemulțumită încât, după ce m-am băgat în pat, mă tot gândeam că tare necioplit l-ar socoti Estella pe Joe, un biet fierar, cu mâini aspre și bocanci grosolani. Mă gândeam că Joe și sora mea stăteau în bucătărie și că eu mă urcasem în odăița mea venind din bucătărie și că erau cu mult mai presus de aceste lucruri de rând. Am adormit cu gândul la cum îmi petreceam timpul la domnișoara Havisham, ca și cum aș fi locuit acolo săptămâni și luni în șir, nu câteva ore, ca și cum vizita mea acolo ar fi fost un lucru de demult, nu ceva ce se întâmplase în aceeași zi.

Ziua aceea a fost o zi de neuitat pentru mine, căci a adus mari schimbări în sufletul meu. Dar așa se întâmplă în viața oricărui om. Închipuiți-vă că o anumită zi n-ar fi existat și gândiți-vă ce deosebit ar fi fost drumul vieții noastre. Voi, care citiți rândurile acestea, opriți-vă o clipă și gândiți-vă la lanțul de fier sau de aur, de spini sau de flori, care nu v-ar fi legat niciodată, dacă prima verigă nu ar fi fost făurită în ziua aceea neuitată.

X

O zi sau două mai târziu, într-o dimineață, cum am deschis ochii, mi-a dat în gând ideea fericită că cel mai bun lucru de făcut ca să nu mai fiu atât de necioplit era s-o storc pe Bidy de toată știința ei. Ca urmare a acestei inspirații luminoase, când m-am dus seara la mătușa domnului Wopsle, i-am spus lui Bidy că aveam motivele mele pentru care doream să mă cioplesc și că i-aș fi foarte recunoscător, dacă mi-ar împărtăși toată știința ei. Bidy, care era fata cea mai săritoare din lume, primi propunerea mea și, într-adevăr, începu să-și pună făgăduiala în aplicare chiar după cinci minute.

Planul de educație sau cursul orânduit de mătușa domnului Wopsle, ar putea fi rezumat în următoarele cuvinte. Elevii mâncau mere și își înfundau

paie în haină, pe la spate, până când mătușa domnului Wopsle își aduna puterile și se repezea bâjbâind la toți, fără alegere, cu o nua. După ce primeau pedeapsa răsând și bătându-și joc de bătrână, elevii se așezau într-un șir și-și treceau, bâzâind, o carte zdrențuită, din mână în mână. Pe foile cărții se afla sau mai bine zis, se aflase odată un alfabet, câteva exerciții de silabisire, câteva cifre și tabele. De îndată ce acest volum începea să circule, mătușa domnului Wopsle cădea într-o stare de letargie, fie fiindcă îi era somn, fie din pricina reumatismului. Atunci, elevii începeau să-și examineze unul altuia ghetetele, cu scopul de a afla cine era în stare să calce mai bine pe gheata celuilalt. Acest exercițiu mental ținea până când Bidy se repezea la ei și le împărțea trei Biblii desfigurată (care arătau ca și cum un om neîndemânatic le-ar fi tăiat cu barda dintr-un butuc), cu mult mai neciteț tipărite decât toate curiozitățile literare pe care le-am văzut vreodată, stropite cu pete de rugină și conținând diferite specimene din lumea insectelor strivite între foi. Această parte a cursului era de obicei însuflețită de lupte corp la corp, între Bidy și școlarii neascultători. După ce luptele se sfârșeau, Bidy ne spunea la ce pagină să deschidem și apoi citeam cu toții, într-un cor înspăimântător ce înțelegeam sau, mai bine zis, ce nu înțelegeam. Bidy ne întovărășea cu vocea ei ascuțită și monotonă și nici unul dintre noi n-avea timp, până ce o trezea pe mătușa domnului Wopsle, care se năpustea, clătănându-se, la un băiat ales la întâmplare și-l trăgea de urechi. Atunci înțelegeam cu toții că lecția luase sfârșit și săream în sus cu strigăte de victorie intelectuală. Trebuie să fiu sincer și să spun că nu era interzis ca elevii să se îndeletnicească cu scrisul pe tăbliță și chiar cu cerneală (când se găsea) dar, în timpul iernii, era greu să urmezi acea latură a cursului, din pricină că prăvălioara, în care se adunau elevii și care servea mătușii domnului Wopsle drept salonaș și dormitor, era foarte slab luminată cu ajutorul unei lumânări fumegoase de seu.

Mi-am dat seama că va fi nevoie de mult timp, în astfel de împrejurări, ca să mă cioplesc; totuși, m-am hotărât să încep și, chiar în seara aceea, Bidy, în urma înțelegerii noastre, mi-a împărtășit câteva cunoștințe din lista de prețuri și anume din rubrica zahăr rafinat și mi-a împrumutat un D mare englezesc pe care-l imitase după un titlu de ziar, ca să-l copiez acasă și pe care eu îl confundam cu un model de cataramă, până ce m-a lămurit Bidy.

Sigur că exista o cârciumă în sat și că lui Joe îi plăcea să se ducă uneori acolo, ca să-și fumeze luleaua. În seara aceea, promisem ordine severe de la sora mea să-l iau pe Joe de la "Barcagiii Veseli" și să-l duc acasă cu orice preț. Așa că mi-am îndreptat pașii spre "Barcagii Veseli".

La "Barcagiii Veseli", pe perete, lângă ușă, se întindea un răboj neliniștitor de lung cu multe semne de cretă pentru niște datorii care, mi se părea mie, nu se plăteau niciodată. Semnele acelea se aflau acolo de când mă știam și răbojul crescuse mai repede decât mine. Dar ținutul nostru era foarte bogat în cretă și poate că oamenii nu dădeau cu piciorul la nici un prilej de a o folosi.

Deoarece era sâmbătă seara, l-am găsit pe cârciumar uitându-se cam înnegurat la răboj, dar fiindcă eu aveam treabă cu Joe, nu cu el, i-am dat bună seara și am intrat în odaia din fundul coridorului, unde ardea un foc zdravăn și unde Joe își fuma luleaua în tovărășia domnului Wopsle și a unui străin. Joe mă salută, ca de obicei, cu vorbele:

- Să trăiești Pip, măi băiete! și, în clipa aceea, străinul își întoarse capul și se uită la mine.

Era un om ciudat pe care nu-l mai văzusem niciodată. Ținea capul într-o parte și un ochi închis, ca și cum ar fi ochit ceva cu o pușcă nevăzută. Avea o lulea în gură. O scoase și, după ce dădu încet afară tot fumul din gură, dădu o dată din cap și mi-a făcut loc pe bancă, lângă el.

Dar, fiindcă eram obișnuit să stau lângă Joe, de câte ori veneam la cârciumă, i-am spus:

- Mulțumesc și m-am furișat pe locul pe care mi l-a făcut Joe pe banca din față. Străinul se uită la Joe și, văzând că el se gândea la altceva, mi-a făcut din nou semn cu capul și apoi își frecă piciorul, în chip foarte caraghios; cel puțin așa mi se părea mie.

- Spuneai, zise străinul, întorcându-se spre Joe, că ești fierar.

- Da, așa am spus, răspuse Joe.

- Ce vrei să bei, domnule...? Știi că nu mi-ai spus cum te cheamă.

Joe l-a lămurit și omul îi spuse pe nume.

- Ce vrei să bei, domnule Gargery? Fac eu cinste. Știi, ca să încheiem seara de azi.

- Să-ți spun drept, spuse Joe, nu prea sunt învățat să beau pe banii altuia.

- Învățat? Nu, făcu străinul, dar odată, într-o sâmbătă seara. Hai! Spune ce vrei, domnule Gargery.

- Nu vreau să fac pe nebunul, spuse Joe. Rom.

- Rom, repetă străinul. Și, dacă vrea și domnul să-și dea cu părerea.

- Rom, făcu domnul Wopsle.

- De trei ori rom! strigă străinul către cârciumar. Adu paharele, trei.

- Domnul acesta, lămuri Joe, ca să-l prezinte pe domnul Wopsle, e un domn pe care ți-ar plăcea să-l auzi. E paracliser la biserică.

- Aha! făcu străinul, cu ochiul la mine. Biserica aceea singuratică, dincolo de mlaștini, cu mormintele de jur împrejur.

- Chiar așa! spuse Joe.

Străinul mormăi ceva cu satisfacție, în timp ce-și fuma luleaua și își întinse picioarele pe banca pe care ședea. Purta o pălărie de călător, cu boruri largi și pe dedesubt avea capul legat cu o basma în chip de glugă. Stătea cu privirile ațintite asupra focului și mie mi se părea că văd o expresie șireată și un râs stăpânit pe fața lui.

- Nu cunosc ținutul acesta, dar, prin partea fluviului, pare grozav de pustiu.

- O țară de mlaștini e întotdeauna pustie, l-a lămurit Joe.

- Desigur, desigur. Vi se întâmplă să găsiți țigani haimanale sau orice fel de vagabonzi pe acolo?

- Nu, răspuse Joe; doar câte un ocnaș evadat, din când în când. Și nu-i ușor să dăm de ei. Așa-i, domnule Wopsle? Domnul Wopsle, amintindu-și cu demnitate de acea înfrângere de demult, încuviință, dar nu cu prea multă căldură.

- Te pomenești că ați și fost în căutarea lor? întrebă străinul.

- Odată, răspuse Joe. Nu c-am fi vrut să-i prindem noi, înțelegeți dumneata; noi ne-am dus doar ca să privim; eu, cu domnul Wopsle și cu Pip.

Așa-i Pip?

- Da, Joe.

Străinul m-a privit din nou și iar strânse din ochi, ca și cum m-ar fi ochit cu pușca lui nevăzută, apoi spuse:

- E un pumn de om, mititelul acesta. Cum îi spune?

- Pip, spuse Joe.

- Așa l-ați botezat?

- Nu, nu-i botezat așa.

- Numele de familie este Pip?

- Nu, a lămurit Joe; e un nume pe care și l-a dat singur când era mic și așa-i spunem.

- E fiul dumitale?

- Cum să-ți spun, începuse Joe gânditor, nu pentru că ar fi fost nevoie să cugete asupra răspunsului, ci pentru că era obiceiul la "Barcagiii Veseli" să cugeti adânc asupra tuturor subiectelor care se discutau, în timp ce-ți fumai luleaua. Cum să spun, nu. Nu-i fiul meu.

- Nepot? întrebă străinul.

- Cum să-ți spun, răspunse Joe, cu același aer de adâncă gândire; ca să-ți spun drept, nu mi-e nici nepot.

- Ce naiba e atunci? întrebă străinul. Întrebarea lui mi se păru neobișnuit de apăsătoare.

La aceste cuvinte, domnul Wopsle se amestecă în discuție; el știa tot ce se putea ști despre rude, deoarece meseria lui îl silea să țină frunte cu care din rudele sale femeiești n-are voie un om să se însoare și el lămuri legăturile de rudenie care existau între mine și Joe. Fiindcă tot apucase să vorbească, domnul Wopsle încheie cu un pasaj scrâșnit și înspăimântător din *Richard al III-lea* și i se păru că este îndeajuns să spună: *După cum spune poetul* ca să lămurească lumea cu privire la rostul acestei recitări.

Și trebuie să mai adaug că, în timp ce pomenea de mine, domnul Wopsle socoti că e necesar, pentru ca raportul lui să fie desăvârșit, să-mi ciufulească părul și să mi-l bage în ochi. Nu pricep de ce toți oamenii de teapa lui, care veneau la noi, îmi produceau aceeași senzație neplăcută. Nu-mi amintesc să fi fost vreodată, în copilărie, subiectul de discuție al familiei și al prietenilor familiei, fără ca vreo persoană cu mâna mare să nu fi recurs la aceste mijloace, cu influențe imediate asupra ochilor mei, în semn de ocrotire.

În tot timpul acesta, străinul nu se uita decât la mine și se uita ca și cum ar fi fost hotărât să mă împuște până la urmă. Dar, după întrebarea cu *Ce naiba?* nu mai scoase nici o vorbă până ce se aduseră paharele; și atunci trase cu pușca și a fost o împușcătură de pomină.

Nu a făcut nici o observație cu glas tare, ci a jucat o scenă mută, care îmi era adresată mie. Își învârti romul și, uitându-se la mine, și-l gustă, cu ochii tot la mine. Așadar, l-a învârtit și l-a gustat; dar nu l-a învârtit cu lingura pe care o adusesese cârciumarul ci *cu o pilă*.

A făcut așa ca nimeni să nu vadă pila în afară de mine; și, după ce sfârși, șterse pila și o puse în buzunarul de la piept. Am recunoscut pila lui Joe și, din clipa în care am văzut unealta, am înțeles că-l cunoaște pe fugarul meu. Mă uitam țintă la el, ca vrăjtit. Dar el se așeză mai bine pe bancă și, fără să-i pese de mine, începuse să vorbească despre ridichi.

Sâmbătă seara, la noi în sat, simțea fiecare om că se primenește de toate relele și că are o clipă de răgaz, înainte de a începe din nou viața de toate zilele, ceea ce îi dădea și lui Joe curajul de a îndrăzni să stea la cârciumă, sâmbătă, cu o jumătate de oră mai târziu decât în alte zile. Dar jumătatea de oră ca și romul se sfârșiseră și Joe se sculă ca să plece, luându-mă de mână.

- Mai stai o clipă, domnule Gargery, spuse străinul. Cred că am un șiling nou și strălucitor undeva, prin buzunar și, dacă-l găsesc, e al băiatului.

Alese șilingul dintr-o grămăjoară de bani mărunți, l-a împachetat într-o hârtie mototolită și mi l-a dat mie.

- E al tău! spuse el. Bagă de seamă, numai al tău! I-am mulțumit holbându-mă la el într-un chip care depășea marginile buneii cuviințe și ținându-l pe Joe strâns de mână. Omul i-a dat bună seara lui Joe și domnului Wopsle (care mergea cu noi) și mie îmi aruncă doar o privire cu ochiul lui de țintaș; de fapt nici nu era o privire, căci își închise ochiul, dar ce minuni nu se pot face cu un ochi pe care-l ascunzi.

Dacă pe drum aș fi avut chef de vorbă, n-aș fi vorbit decât eu, căci domnul Wopsle se despărți de noi la ușa cârciumii, iar Joe umbla tot drumul cu gura căscată pentru ca aerul sa-i scoată mirosul de rom. Dar eu eram înmărmurit de această reîntoarcere a vechiului meu păcat și a poveștii cu fugarul și nu mă puteam gândi la nimic altceva.

Sora mea nu era în toane rele, când ne-am făcut apariția în bucătărie și Joe, încurajat de această împrejurare neobișnuită, i-a povestit întâmplarea cu șilingul.

- O fi unul fals, spuse doamna Joe triumfătoare, că altfel cum i l-ar fi dat băiatului! Ia să mă uit la el.

Am scos moneda din hârtie și, întâmplător, nu era falsă.

- Dar ce-i asta? spuse doamna Joe, aruncând șilingul și culegând hârtia de pe jos. Două hârtii de câte o liră?

Nu erau nici mai mult nici mai puțin decât două hârtii soioase de câte o livră, care păreau să fi trecut prin toate târgurile de vite din ținut. Joe își luă pălăria și alergă cu hârtiile la "Barcagiii Veseli", ca să le înapoieze posesorului, în timp ce el era plecat, eu ședeam pe scăunelul pe care ședea el de obicei și căscam gura la sora mea; eram sigur că omul n-o să mai fie la cârciumă.

În curând, Joe se întoarse spunând că omul plecase dar că el, Joe, lăsase vorbă la "Barcagiii Veseli" despre hârtiile de o livră. Apoi, sora mea le împachetă în hârtie, le sigila și le așeză sub niște petale uscate de trandafir, într-un ceainic care stătea de frumusețe, sus pe teascul din salonul de musafiri. Și acolo au rămas multe zile și multe nopți, ca un adevărat coșmar pentru mine.

Când m-am dus să mă culc, somnul mi-a trecut de mult gândindu-mă la străinul ce mă țintea cu pușca nevăzută și la cât eram de păcătos și de necioplit, fiindcă aveam legături conspirative cu pușcăriașii; uitasem de mult de această întâmplare din primii ani ai copilăriei mele. Și apoi mă urmărea pila. Mă cuprinse o spaimă nespusă că pila va apărea când mă voi aștepta mai puțin. M-am îmbiat la somn, gândindu-mă la miercurea viitoare pe care aveam s-o petrec la domnișoara Havisham; și, în somn, am văzut pila cum înaintează spre mine, ieșind de după o ușă, fără să pot vedea cine o ține. M-am trezit de țipătul meu.

XI

În ziua hotărâtă, m-am întors la domnișoara Havisham și sunetul șovăielnic al clopoțelului o aduse pe Estella la poartă. Încuie poarta după ce mă lăsă să intru, ca și rândul trecut, apoi porni înainte spre coridorul întunecos unde o aștepta lumânarea. Nici o privire nu-mi aruncă. După ce luă lumânarea în mână, mi-a spus cu dispreț, vorbindu-mi peste umăr:

- Astăzi ai să vii pe aici și mă duse în cu totul altă parte a casei.

Coridorul era lung și părea că străbate tot subsolul castelului. Totuși, nu am trecut decât printr-o aripă și, la capătul coridorului, Estella se opri, puse jos lumânarea și deschise ușa. Aici am văzut din nou lumina zilei, căci mă aflam într-o curtică, la capătul căreia se vedea o casă, care părea să fi aparținut pe vremuri directorului sau administratorului răposatei fabrici de bere. Pe peretele casei se afla un orologiu. Ca și ceasornicul din odaia domnișoarei Havisham, ca și ceasul de pe masa ei de toaletă, se oprise la nouă fără douăzeci de minute.

Am intrat prin ușa deschisă, într-o odaie întunecoasă și joasă de la parter. Era lume în odaie și Estella îmi spuse, îndreptându-se spre musafiri:

- Tu du-te și stai acolo până e nevoie de tine. "Acolo" era fereastra; m-am îndreptat, deci, spre fereastră și am stat "acolo" privind afară, într-o stare sufletească foarte neplăcută.

Fereastra era foarte joasă și dădea într-un colț al grădinii părginite; se vedeau niște coceni de varză și o tufă de merișoară, care fusese de mult rotunjită cu foarfecele în chip de budincă și acum avea frunze noi în vârf, de o altă culoare și formă decât cele vechi, ca și cum partea aceea a budincii s-ar fi ars. Aceste gânduri foarte simple îmi treceau prin minte, în timp ce mă uitam la tufa de merișoară. În timpul nopții, căzuse puțină zăpadă și parcă, după câte știam eu, se topise; dar aici, în colțul umbrat al grădinii, nu se topise încă și vântul o ridica în vârtejuri mici și o arunca pe fereastră, ca și cum m-ar fi pedepsit că venisem acolo.

Am ghicit că sosirea mea oprise discuția și că oamenii din odaie se uitau la mine. Nu puteam să văd nimic din odaie, în afară de lucirea focului în geamul ferestrei, dar am înțepenit din toate încheieturile, fiindcă mă simțeam măsurat de aproape.

În odaie se aflau trei doamne și un domn. Nu trecuseră nici cinci minute de când stăteam la fereastră și, nu știu de ce, știam că erau cu toții niște lingușitori și niște șarlatani. Dar, că fiecare dintre ei se prefăcea că nu știe că ceilalți sunt lingușitori și șarlatani, pentru că, dacă fiecare ar fi recunoscut că ea sau el e un lingușitor sau un șarlatan, ar fi însemnat că el sau ea nu mai era nici lingușitor, nici șarlatan.

Aveau cu toții un aer plictisit și posomorât, de parcă așteptarea lor ar fi făcut plăcere cuiva și cea mai vorbăreată dintre doamne era nevoită să vorbească cu gura încleștată ca să nu caște. Această doamnă, pe care o chema Camilla, aducea foarte mult cu sora mea, doar că era mai în vârstă și după cum am descoperit când am văzut-o mai de aproape avea trăsăturile mai grosolane.

- Sărmanul de el! spuse doamna aceasta, repezindu-se în vorbă, așa cum făcea sora mea. Își este lui însuși dușman.

- E mai bine să fii dușmanul altuia, spuse domnul. E mult mai firesc.

- Vere Raymond, interveni o altă doamnă trebuie să ne iubim aproapele.

- Sarah Pocket, răspuse vărul Raymond; dacă omul nu își este lui însuși aproape, atunci cine îi mai este?

Domnișoara Pocket râse și Camilla râse și ea și spuse, stăpânindu-și un căscat:

- Ce idee! Dar cred că li se părea tuturor o idee destul de bună. Cealaltă doamnă, care încă nu rostise nici o vorbă, spuse grav și apăsător:

- Foarte adevărat!

- Sărmanul de el! urmă Camilla eu știam că, în tot timpul acesta, se uitau la mine. E un om așa ciudat! Cine ar crede că la moartea nevestei lui Tom n-a izbutit nimeni să-l facă să vadă cât e de important ca hainele copiilor să aibă panglici de doliu. Doamne! Camilla, îmi spunea el, ce importanță mai are, dacă bieții orfani tot sunt îmbrăcați în negru? Numai lui putea să-i dea așa ceva în gând. Ce idee!

- Aceasta-i o trăsătură frumoasă, tare frumoasă, spuse vărul Raymond. Să mă ferească Dumnezeu să vă spun că n-are nici o trăsătură frumoasă; dar n-a avut niciodată și nici nu va avea vreodată simț de proprietate.

- Știi, spuse Camilla, c-am fost silită să fiu aspră. Am spus că nu e cu putință, că este în joc onoarea familiei. I-am spus că e o rușine pentru familie, ca hainele copiilor să n-aibă panglică de doliu. Am zbierat de dimineață până la prânz. Mi-a făcut rău la stomac. Și, în cele din urmă, a izbucnit. Știi cum e el de mânios și mi-a spus: *Fă ce vrei*. Slavă Domnului, mă simt cu conștiința împăcată. Când mă gândesc că am ieșit numaidecât pe o ploaie torențială și am cumpărat tot ce trebuia.

- El a plătit, nu-i așa? întrebă Estella.

- Nu interesează cine a plătit, draga mea, răspuse Camilla. Eu le-am cumpărat. Și, câteodată, când mă trezesc noaptea din somn, îmi pare așa bine.

Sunetul unui clopoțel îndepărtat împreună cu ecoul unui strigăt, care venea de pe coridorul pe care trecusem și eu, opri conversația și Estella îmi spuse: *Hai băiete!* Când m-am întors, i-am văzut pe toți uitându-se batjocoritor la mine și, după ce am închis ușa, am auzit glasul doamnei Sarah Pocket:

- Ce să-ți spun, mă întreb ce o să urmeze! Și Camilla adăugă cu indignare:

- Așa o trăsnaie! Ce idee!

În timp ce mergeam împreună de-a lungul coridorului întunecos, Estella se opri deodată și, întorcându-se, spuse batjocoritor, apropiindu-și obrazul de mine:

- Ei?

- Ei, am răspuns eu, căzând aproape peste ea, dar oprindu-mă la timp. Ea se uită la mine și bineînțeles că eu mă uitam la ea.

- Sunt drăguță?

- Da, cred că ești foarte drăguță.

- Te jignesc?

- Nu așa mult ca rândul trecut, am răspuns eu.

- Nu așa mult?

- Nu.

Mă fulgeră cu privirea, când îmi puse ultima întrebare și m-a lovit peste

obraz cu toată puterea, după ce i-am dat drumul.

- Și acum? spuse ea. Monstru necioplit ce ești, acum ce crezi despre mine?

- Nu vreau să-ți spun.

- Fiindcă ai și spus. De aceea.

- Nu, am răspuns eu, nu de aceea.

- De ce nu mai plângi puțin, nenorocitul?

- Nici n-am să mai plâng din cauza dumitale, am spus eu, ceea ce cred că era cea mai mincinoasă declarație din viața mea, fiindcă, în clipa aceea, în sufletul meu plângeam din cauza ei și știu câtă durere mi-a pricinuit Estella mai târziu.

După acest episod, am mers mai departe și, în timp ce urcam scara, am întâlnit un domn care cobora, băjbâind prin întuneric.

- Cine e? întrebă domnul, oprindu-se și uitându-se la mine.

- Un băiat, răspunse Estella.

Era un om voinic și foarte oacheș, cu un cap mare și o mână tot atât de mare. Îmi apucă bărbia cu mâna lui mare și-mi suci fața spre lumina lumânării ca să mă vadă mai bine. Era pleșuv de timpuriu și avea niște sprâncene stufoase, care nu stăteau la locul lor, ci se zbârleau mereu. Ochii îi erau înfundați și păreau grozav de ageri și de bănuitori. Avea un lanț mare de ceas și pe obraz avea niște puncte negre în locul unde ar fi trebuit să fie barba și mustățile. N-aveam nici în clin nici în mână cu el și n-aveam cum să prevăd atunci că, într-o zi, voi avea de-a face cu omul acesta, dar, întâmplător, am avut prilejul să-l măsoar cu de-amănuntul.

- Ești din vecini, așa-i? întrebă el.

- Da, domnule, am răspuns eu.

- Cum ai ajuns pe aici,?

- A trimis domnișoara Havisham după mine, l-am lămurit eu.

- Bine! Poartă-te frumos. Eu am avut mult de-a face cu băieți ca tine și știu că nu prea sunteți uși de biserică. Bagă de seamă, spuse el mușcându-și degetul arător, în timp ce se încrunta la mine. Poartă-te frumos!

După aceste cuvinte mi-a dat drumul, spre bucuria mea, căci îi mirosea mâna a săpun parfumat și coborî scările. Mă întrebam dacă nu era cumva doctorul; dar nu se poate, mă gândeam eu; dacă ar fi doctor, ar vorbi mai liniștit și mai părintește. Dar n-am avut prea mult timp să analizez această problemă, căci am ajuns îndată în odaia domnișoarei Havisham. Și domnișoara și cu toate celelalte lucruri din odaie erau întocmai cum le lăsasem. Estella mă lăsă lângă ușă și am stat acolo până ce domnișoara Havisham își ridică ochii de pe masa de toaletă și se uită la mine.

- Așa! spuse ea fără mirare, au și trecut zilele?

- Da, doamnă. Azi e...

- Taci, taci! spuse ea cu mișcarea aceea nerăbdătoare a degetelor. Nu vreau să știu. Ești gata de joacă?

M-am văzut silit să răspund cam încurcat:

- Nu prea sunt.

- Nu vrei să joci cărți? întrebă ea cu o privire cercetătoare.

- Da, aș putea dacă ar vrea ea.

- Deoarece casa aceasta ți se pare veche și mohorâtă, spuse domnișoara

Havisham nerăbdătoare și fiindcă nu vrei să te joci, vrei mai bine să lucrezi?

La întrebarea aceasta puteam să răspund din toată inima, mai curând decât la cealaltă. Și am răspuns că vreau.

- Atunci du-te în odaia de dincolo, spuse ea, arătând ușa din spatele meu cu mâna ei ofilită și așteaptă până vin și eu.

Am trecut în partea cealaltă a scării și am intrat în odaia pe care mi-o arătase ea. Nici aici nu pătrundeau razele soarelui și domnea un miros închis și apăsător. Un foc fusese aprins în soba umedă și veche și părea că are de gând să se stingă; fumul supărător care umplea odaia părea mai rece decât aerul, mai rece decât ceața din mlaștinile noastre. Câteva lumânări albe așezate pe cămin luminau slab odaia sau, ar fi mai potrivit să spun că-i tulburau slab bezna. Odaia era mare și așa zice chiar că fusese odată frumoasă, dar toate lucrurile care se zăreau erau distruse și acoperite cu praf și mucegai. Obiectul cel mai însemnat era o masă lungă, acoperită cu o față de masă, ca și cum ar fi fost pregătit un ospăț în clipa în care casa și ceasornicele se opriseră din mers. În mijlocul mesei se vedea ceva rotund, dar era atât de acoperit cu pânze de păianjen, că nici nu se putea zări ce era. Și, în timp ce mă uitam la suprafața galbenă din care obiectul părea că se înalță, ca un burete negru, am văzut păianjeni cu picioarele pestrițe și cu trupul pătat, care fugeau spre el și ieșeau din el, ca și cum vestea despre o întâmplare de mare însemnătate publică ar fi ajuns până în lumea păianjenilor.

Apoi am auzit șoarecii chițcăind în spatele lemnăriei cu care erau căptușiți pereții, ca și cum aceste întâmplări i-ar fi privit și pe ei. Doar gândacii nu se sinchiseau de agitația din odaie și-și vedeau de drum prin cămin, cu mersul lor cumpătat și bătrânesc ca și cum ar fi fost miopi și tari de ureche și n-ar fi avut nici o legătură unii cu alții.

Aceste fapte târâtoare mă fascinau și mă uitam la ele de la distanță, când domnișoara Havisham îmi puse mâna pe umeri. În cealaltă mână ținea un baston încovoiat pe care se sprijinea; parcă ar fi fost vrăjitoarea casei.

- Aici, spuse ea, arătând masa cea lungă cu bastonul, aici mă vor întinde când voi fi moartă. Vor veni cu toții aici ca să mă vadă.

Mă cuprinse o presimțire c-ar putea să se întindă pe masă chiar atunci și să moară pe loc, refăcând astfel scena îngrozitoare de la bălci; m-am chircit sub apăsarea mâinii ei.

- Ce crezi că-i aceasta? întrebă ea, arătând tot cu bastonul. Acolo unde vezi păianjenii.

- Nu pot să ghicesc.

- E o prăjitură mare. O prăjitură de nuntă. Nunta mea!

Se uită cu ochii sticloși prin odaie și apoi spuse, sprijinindu-se de mine, în timp ce cu mâna îmi zgâlțâia umărul:

- Hai, hai, hai! Plimbă-mă!

Am înțeles că treaba pe care trebuia s-o fac era s-o plimb pe domnișoara Havisham de jur împrejurul odăii. Prin urmare am pornit numaidecât și ea se propti de umărul meu; mergeam cu un pas care ar fi putut să amintească de brișca domnului Pumblechook poate că prima pornire pe care o avusesem în casa aceea îmi dăduse această idee.

Nu prea era voinică domnișoara Havisham și, după câteva minute, îmi spuse:

- Mai încet! Totuși, am mers mai departe, schimbând mereu iuțeala și ea mă tot zgâlțâia cu mâna și-și strâmba gura; i se părea că merg prea iute, pentru că și gândurile ei urmau cu iuțeală. După câțva timp, mi-a spus:

- Cheam-o pe Estella! Și eu am ieșit pe scară și am strigat numele fetei, cum făcusem și rândul trecut. Când lumina apăru, m-am întors la domnișoara Havisham și am pornit din nou de jur împrejurul odăii.

Dacă Estella ar fi fost singura spectatoare a acestei scene și încă m-aș fi simțit destul de încurcat; dar Estella aduse cu ea pe cele trei doamne și pe domnul pe care îl văzusem jos, așa că eu nu mai știam ce să fac; dar domnișoara Havisham mi-a zgâlțâit umărul și am pornit; mă simțeam rușinat la gândul că ei ar putea să creadă că eu fusesem inițiatorul acestui joc.

- Dragă domnișoară Havisham, spuse domnișoara Sarah Pocket, ce bine arăți!

- Nu-i adevărat, răspunse domnișoara Havisham, sunt numai piele și oase.

Camilla se luminează când auzi că încercările domnișoarei Pocket fuseseră respinse și murmură, uitându-se cu jale la domnișoara Havisham:

- Sărmana de ea! Cum ar putea să arate bine. Ce idee!

- Și ce faci dumneata? o întrebă domnișoara Havisham pe Camilla. Deoarece eram chiar lângă Camilla, mie mi se părea firesc să ne oprim; dar domnișoara Havisham nu vroia. Am trecut mai departe și eu îmi dădeam seama că eram nesuferit Camillei.

- Mulțumesc, domnișoară Havisham, răspunse ea. O duc și eu cum pot.

- Dar ce s-a întâmplat cu dumneata? întrebă domnișoara Havisham aspru.

- Nici nu merită să vorbesc, răspunse Camilla. Nu-mi place să vorbesc despre ceea ce simt, dar azi-noapte m-am gândit la dumneata mai mult ca de obicei.

- Altădată să nu te mai gândești la mine, spuse domnișoara Havisham.

- Ușor de spus! făcu Camilla, stăpânindu-și cu delicatețe un hohot de plâns; buza de sus începu să-i tremure și lacrimile prinseră a-i curge. Raymond e martor, să spună el cât enibahar și câte săruri trebuie să iau în cursul nopții. Raymond e martor și poate să vă spună ce svâcnituri nervoase am în picior. Dar sughițurile și zvâcnirile nervoase nu înseamnă nimic față de ceea ce simt când mă gândesc cu îngrijorare la cei pe care-i iubesc. Dacă aș putea să fiu mai puțin drăgăstoasă și simțitoare, n-aș mai suferi de stomac și aș avea niște nervi de fier. Zău c-aș vrea să fiu așa. Dar să nu mă gândesc la dumneata în timpul nopții, ce idee! Și aici izbucni în hohote.

Am înțeles că Raymond despre care vorbea ea, era domnul de față și că dânsul era domnul Camilla. În clipa aceea, Raymond îi veni în ajutor, spunând cu o voce dulce și mângâietoare:

- Camilla dragă, doar știe toată lumea că sentimentele tale familiale te sapă în așa hal, încât ți-au scurtat un picior.

- Nu cred - a intervenit doamna cea gravă, al cărei glas nu-l auzisem decât o dată - dacă te gândești la un om, trebuie să ai pretenții la el, draga mea.

Domnișoara Sarah Pocket, o femeie bătrână, zbârcită și uscată, cu o față zbârcită, care părea că e făcută din coji de alune și cu o gura mare ca de pisică, doar fără mustăți, întări cuvintele doamnei, spunând:

- Sigur că nu, draga mea. Hm!
 - Nu-i așa de greu să te gândești, spuse doamna cea gravă.
 - Parcă există ceva mai ușor? consimți domnișoara Sarah Pocket.
 - Da, da! strigă Camilla, ale cărei sentimente clocotitoare păreau că se înalță din picioare până în piept. E adevărat! E o slăbiciune să fii drăgăstos, dar n-am ce să fac. Desigur că aș duce-o mai bine cu sănătatea, dacă aș fi altfel, dar chiar dacă aș putea, nu mi-aș schimba felul de a fi. Îmi pricinuieste multă suferință, dar e o mare mângâiere, noaptea, când mă scol din somn, să știu că nu e așa. Și urmă o nouă izbucnire de simțăminte drăgăstoase.

În tot timpul acesta, domnișoara Havisham și cu mine nu ne oprisem nici o clipă și ne plimbam fără încetare, de jur împrejurul odăii, ba atingând din mers fustele doamnelor, ba târându-le după noi, pe toată lungimea odăii.

- De pildă, Matthew! spuse Camilla. Nu se amestecă niciodată în treburile familiei, nu vine niciodată s-o vadă pe domnișoara Havisham! În timp ce eu am stat întinsă trei ore în șir pe canapea, cu șireturile de la corset desfăcute, fără cunoștință, cu capul căzut într-o parte, cu părul atârnat, cu picioarele nu știu unde...

- Mult mai sus decât capul, iubita mea, spuse domnul Camilla.

- Așa am stat ore în șir, din pricina purtării neînțelese și ciudate a lui Matthew și nimeni nu mi-a mulțumit.

- Cred și eu că nu ți-a mulțumit! își dădu cu părerea doamna cea grasă.

- Vezi, dragă, adăugă domnișoara Sarah Pocket - o faptură de o răutate foarte blajină - trebuie să-ți pui întrebarea: de la cine aștepți mulțumiri, draga mea?

- Fără să aștept nici un fel de mulțumire, reluă Camilla, am zăcut ore în șir în starea aceasta și Raymond e martor că m-am înecat și că enibaharul nu mi-a folosit la nimic și că bieții copii de peste drum, copiii acordorului de pian, au crezut că gungurește un porumbel, așa de rău mă înecam și acum să mi se spună mie... Camilla își duse mâna la gât și începu să schimbe fețe, fețe, ca un rezultat al combinațiilor chimice, care se petreceau în gâttelejul ei.

Când numele de Matthew a fost rostit, domnișoara Havisham m-a oprit și s-a oprit și ea, uitându-se la cea care vorbea. Această schimbare de atitudine puse capăt reacțiilor chimice ale Camillei.

- Va veni și Matthew să mă vadă, când voi fi întinsă pe masa aceasta. Acolo va sta, spuse ea, lovind cu bastonul în masă, la căpătâiul meu! Și dumneata vei sta acolo și bărbatul dumitale aici! Și al tău, Sarah Pocket, aici! Și al Georgianeii, acolo! Acum știți cu toții care vă sunt locurile, când veți veni să mă sărbătoriți. Și acum duceți-vă!

De câte ori rostea câte un nume, izbea cu bastonul în locul de care vorbea. Apoi îmi spune:

- Plimbă-mă, plimbă-mă! Și am pornit-o din nou.

- Cred că nu-i nimic de făcut, exclamă Camilla, decât să ne supunem și se mergem. Mie îmi ajunge că am văzut, chiar și pentru un timp atât de scurt, ființa care mi-e dragă și pe care o respect. Mă voi gândi cu mulțumire la clipele acestea, la noapte, când mă voi trezi din somn. I-aș dori și lui Matthew această mângâiere, dar el o disprețuiește. Sunt hotărâtă să nu dau în vileag simțămintele mele, dar e dureros să ți se spună că vrei să sărbătorești pe o rudă care a murit - ca și cum aș fi un căpcăun - și apoi să ți se arate ușa. Ce idee fără rost!

Domnul Camilla interveni în clipa în care doamna Camilla își duse gâfâind mâna la piept, dovedind o tărie de caracter neobișnuită, căci bănuiesc că doamna de care vorbesc vroia să arate că avea de gând să se prăbușească și să se înece, de îndată ce va ieși din odaie. A izbutit, însă, să-i trimită o bezea domnișoarei Havisham, după care gest a fost dusă afară. Sarah Pocket și Giorgiana se luptau care să rămână ultima; dar Sarah era prea atotștiutoare ca să poată fi învinsă și o ameți pe Georgiana cu sprinteneala ei, până ce aceasta din urmă a fost nevoită să plece prima. Atunci, Sarah Pocket făcu un efect deosebit de al celorlalți, despărțindu-se cu cuvintele: *Dumnezeu să te binecuvânteze, dragă domnișoară Havisham!* Și un zâmbet iertător și indulgent pentru slăbiciunea celorlalți îi lumină fața făcută din coji de alune.

În timp ce Estella îi petrecea până jos, domnișoara Havisham umbla mai departe, cu mâna pe umărul meu, dar din ce în ce mai încet. În cele din urmă, se opri în fața focului și spuse, după ce bolborosi ceva cu ochii la jar:

- Azi e ziua mea, Pip.

Eram gata să-i spun la mulți ani, dar ea își ridică bastonul.

- Nu pot să sufăr, când se vorbește despre aceasta. Nu pot să-i sufăr pe toți cei care au fost aici și nu-mi place ca cineva să-mi pomenească despre ziua mea. Au venit la mine fiindcă e ziua mea, dar n-au îndrăznit să sufle nici o vorbă despre aceasta.

Bineînțeles că n-am mai pomenit nici eu nimic.

- În ziua aceasta, cu mult înainte de a te fi născut tu, toată grămada aceasta de boarfe, spuse ea, îndreptând bastonul spre pânzele de păianjen de pe masă, fără să le atingă, au fost aduse aici. Boarfele acestea și cu mine ne-am ofilit împreună. Pe ele le-au ros șoarecii, pe mine m-au ros niște dinți mai ascuțiți decât dinții de șoareci.

Stătea cu capătul bastonului în dreptul inimii și se uita la masă. Ea purtase odată o rochie albă, care acum se îngălbenise și-și pierduse strălucirea; iar fața de masă fusese odată albă și era acum galbenă și fără strălucire; și totul în jurul nostru părea că se va preface în pulbere la cea mai mică atingere.

- Când totul o să se prăbușească, spuse ea cu o privire înspăimântătoare și când mă vor întinde moartă în rochia de mireasă pe masa de nuntă - fiindcă așa o să se întâmple și atunci blestemul va cădea asupra lui - cu atât mai bine dacă aceasta va fi de ziua mea!

Se uita la masă, ca și cum și-ar fi văzut trupul întins acolo. Eu nici nu mă mișcăm. Estella se întoarse și stătu și ea locului, nemișcată. Mi se păru că am stat acolo așa mult timp. În aerul apăsător al odăii și în întunericul care pătrunsese în toate colțurile, mă cuprinse teama că și Estella și cu mine vom începe să ne ofilim.

Domnișoara Havisham își reveni pe neașteptate, nu treptat, treptat, din această stare și spuse: - Hai să vă văd jucând cărți! De ce nu începeți? Și ne-am întors în odaia ei, ne-am așezat ca rândul trecut și, tot ca și rândul trecut, Estella mă sărăci, în timp ce domnișoara Havisham se uita tot timpul la noi; îmi atrăgea atenția cu privire la frumusețea Estellei și, ca s-o văd mai bine, încercă din nou giuvaerurile în părul și pe pieptul Estellei.

Iar Estella se purta cu mine ca și înainte, doar că nu-mi făcea cinstea să-mi vorbească. După ce jucăram vreo șase jocuri, domnișoara Havisham hotărî o zi când trebuia să vin iarăși și Estella mă duse jos în curte, ca să-mi dea

iar de mâncare ca unui câine. Și, din nou, am fost lăsat să mă plimb încolo și încolo.

N-are nici o importanță dacă poarta din zidul pe care mă cățarasem rândul trecut, ca să mă uit în grădină, era deschisă sau nu. Ajunge să spun că nu văzusem nici o porțiță în ziua aceea și că acum zidul avea o porțiță. Fiindcă era deschisă și fiindcă știam că musafirii plecaseră, deoarece Estella se întorsese cu cheile în mână, am intrat în grădină și am început să mă plimb. Grădina era părăginită și presărată cu coji de castraveți și de pepeni, care păreau că au dat naștere unei recolte de pălării și de ghetete vechi, asemenea unor străchini găurite cu mlădițe de buruieni în vârf.

După ce mi-am sfârșit plimbarea prin grădină și prin sera în care nu se afla nimic decât niște tulpinițe de viță căzute pe jos și câteva sticle, m-am trezit în colțul acela jalnic pe care-l văzusem prin fereastră. Fără să-mi pun nici o clipă întrebarea dacă nu cumva era cineva în casă, m-am uitat înauntru, printr-o altă fereastră și m-am pomenit, spre marea mea mirare, nas în nas cu un tânăr, care avea pleoapele roșii și părul spălăcit.

Tânărul acesta palid s-a făcut nevăzut și răsări deodată lângă mine. Stătea cu nasul în cărți când mă uitasem eu pe fereastră și acum am văzut că e plin cu cerneală.

- Salutare, băiete făcu el.

Salutare e un salut la care cel mai bun răspuns, după cum observasem eu, era tot salutare. Așa că am răspuns:

- Salutare! lăsând la o parte "băiete" din politețe.

- Cine te-a lăsat să intri? întrebă el.

- Domnișoara Estella.

- Cine ți-a dat voie să dai târcoale pe aici?

- Domnișoara Estella.

- Hai să ne batem, spuse tânărul cel palid.

Ce puteam să fac altceva decât să-i accept invitația. De multe ori mi-am pus întrebarea aceasta mai târziu. Ce puteam face altceva? Purtarea lui era atât de hotărâtă și eu eram atât de uluit, încât l-am urmat ca și cum aș fi fost vrăjit.

- Stai puțin, spuse el după câțiva pași, răsucindu-se pe călcâie. Ar trebui să-ți dau un motiv pentru care să ne batem. Uite! Și îndată bătu din palme enervat, își aruncă cu eleganță un picior în spate, apoi mă trase de păr, mai bătu o dată din palme, își aplecă capul și se repezi cu el în stomacul meu.

Acest procedeu de taur, în afară de faptul că trebuia privit ca o îndrăzneală, era deosebit de neplăcut tocmai după ce mâncasem pâine cu unt. Prin urmare, i-am dat și eu un pumn și mă pregăteam să-i mai dau unul, când tânărul spuse:

- Aha! Așa faci? și începu să țopăie înainte și înapoi, într-un chip cu totul nou pentru experiența mea mărginită.

- Acestea-s regulile jocului! spuse el. Și sări de pe piciorul stâng pe dreptul. Reguli severe! Și sări de pe piciorul drept pe stângul.

- Lasă-te jos și execută preliminariile! Și sări înainte și înapoi, făcând tot soiul de mofturi, în timp ce eu mă uitam neputincios la el.

De fapt mi-era cam teamă de el, fiindcă îl vedeam atât de îndemânic; dar cu privire la capul lui bălai, mă simțeam convins, atât pe tărâmul fizic cât și pe cel moral, că n-avea ce căuta în stomacul meu și că aveam dreptul să

socotesc jignitor acest fel de a se impune atenției mele. Prin urmare, l-am întovărășit în tăcere până într-un colț retras al grădinii, mărginit de două ziduri care să întâlneau și apărat de restul grădinii prin niște grămezi de gunoaie. Când mă întrebă dacă eram mulțumit de teren, i-am răspuns că da și el îmi ceru voie să lipsească o clipă, apoi se întoarse cu o sticlă de apă și cu un burete înmuiat în oțet.

- E spre folosul amândurora, spuse el, punând lucrurile lângă fereastră. Și apoi începu să lepede nu numai haina și vesta de pe el, ci și cămașa, cu un aer care era în același timp nepăsător, preocupat și însetat de sânge.

Măcar că nu părea prea voinic - avea bubulițe pe obraji și o spuzeală pe gură - aceste pregătiri îngrozitoare mă înspăimântară. Părea de vârsta mea, dar era mult mai înalt și avea un fel de a se răsuci care făcea impresie. Încolo, era un tânăr în haine cenușii (când nu era gol în vederea luptei) cu coatele, genunchii, încheieturile mâinilor și călcâiele mult prea mari față de restul trupului.

Mi se făcu inima cât un purice când l-am văzut înfigându-se în pământ în fața mea, făcând tot felul de demonstrații de agilitate și măsurându-mi anatomia, ca și cum și-ar fi ales cu de-amănuntul osul în care vroia să lovească. Niciodată, în viața mea, n-am fost atât de mirat ca atunci când am dat drumul primei lovituri și l-am văzut pe tânărul acesta întins pe spate, ridicând spre mine un nas însângerat și o față cam strâmbată.

Dar într-o clipă, se ridică în picioare și, după ce se șterse iute cu buretele, se înfipse din nou în pământ. A doua mare surpriză din viața mea a fost când l-am văzut din nou întins pe jos și privindu-mă cu un ochi negru. Viociunea lui mă umplea de respect. Părea lipsit de putere; niciodată, măcar, nu m-a lovit cu foc și mereu îl trânteam pe jos; dar se ridica într-o clipă, se ștergea cu buretele, lua o înghițitură de apă din sticlă, foarte mulțumit că își dă lui însuși ajutor, după toate regulile artei și apoi se îndrepta spre mine cu un aer și o îndrăzneală, care mă făceau să cred că, până la urmă, tot o să mă doboare. Avea vânătași grozave, săracul, fiindcă îmi amintesc cu durere că, cu cât îl loveam mai des, cu atât îl loveam mai tare; dar se ridica mereu, până când, la urmă, căzu foarte rău și se lovi cu capul de zid. Dar chiar și după această întâmplare, se ridică și se învârti de câteva ori amețit, fiindcă nu știa unde mă aflam eu; în cele din urmă, se lăsă pe genunchi, își șterse fața, își aruncă buretele în sus și spuse gâfâind:

- Asta înseamnă că ai câștigat.

Părea atât de viteaz și de nevinovat, încât, deși nu propusesem eu lupta, nu mă bucuram prea mult de victoria mea. Merg chiar atât de departe încât nădăjduiesc că, în timp ce mă îmbrăcam mă socoteam un soi de pui de lup sau cine știe ce altă fiară. Totuși, m-am îmbrăcat posomorât, ștergându-mi din când în când fața însângerată și întrebând:

- Pot să-ți fiu de folos? Și el spuse:

- Nu, mulțumesc. Și eu am spus:

- Nu, mulțumesc. Și eu am spus:

- Sănătate. Și el spuse:

- Mulțumesc.

Când am ajuns în curte, am găsit-o pe Estella așteptându-mă cu cheile în mână. Dar nici nu mă întrebă unde fusesem și nici de ce o făcusem să aștepte.

Fața îi era îmbujorată, ca și cum s-ar fi întâmplat ceva care i-ar fi făcut mare plăcere. În loc să se ducă de-a dreptul la poartă, intră în coridorul întunecos și-mi făcu semn cu capul.

- Vino încoace! Dacă vrei, poți să mă săruți.

Am sărutat-o pe obrazul pe care mi-l întinse. Cred că mi-ar fi plăcut să o sărut de mai multe ori. Dar simțeam că acest sărut era dat unui biet băiat necioplit, ca o pomană și că nu însemna nimic.

Cât cu musafirii, cât cu jocul de cărți, cât cu bătaia, vizita mea durase atât încât, când m-am apropiat de casă, lumina de pe limba de nisip de dincolo de mlaștini lucea pe cerul negru al nopții și cuptorul lui Joe arunca o șuviță de foc pe drum.

XII

Mă simțeam foarte neliniștit, de câte ori mă gândeam la tânărul cel palid. Cu cât mă gândeam mai des la lupta noastră și-l vedeam pe bietul băiat cu răsufierea tăiată și obrații însângeați, cu atât mai sigur eram că o să mi se întâmple ceva. Simțeam sângele tânărului palid apăsând asupra mea și-mi spuneam că legea îl va răzbuna. Fără să știu prea mult ce pedeapsă mă aștepta, simțeam totuși că nu se poate ca băieții de la țară să hoinărească prin ținut, pustiind casele oamenilor cu stare și năpustindu-se asupra tineretului studios, fără să fie aspru pedepsit. Timp de câteva zile, nici nu am ieșit din casă și mă uitam grijuliu și înfricoșat prin ușa bucătăriei, înainte de a face vreun drum, ca nu cumva gardienii închisorii să pună mâna pe mine. Sângele, care cursese din nasul tânărului, mi-a pătat pantalonii și am încercat să spăl mărturia vinovăției mele, în întunericul nopții. Tânărul mă mușcase de genunchi și acum mi-am sucit mintea în toate chipurile și născoceam motive de necrezut, pentru cazul când ar fi trebuit să dau socoteală de această dovadă compromițătoare în fața judecătorilor.

Când a venit ziua în care trebuia să mă întorc la locul unde se petrecuse scena aceea de cruzime, groaza mea ajunsese la culme. Oare, mă vor pândi oameni ai justiției, după poartă? Oameni trimiși anume? Sau, poate, domnișoara Havisham, dorind să se răzbune chiar ea pentru o nelegiuire înfăptuită în casa ei, se va ridica în hainele ei de înmormântare, va scoate un pistol și mă va împușca? Sau, poate, niște băieți - o ceată mare de băieți plătiți anume pentru aceasta - se vor repezi la mine, în fabrica de bere și mă vor omorî în lovituri? O dovadă de încredere pe care mi-o inspirase tânărul cel palid e că nu-l vedeam deloc amestecat în aceste acte de răzbunare; îmi închipuiam că ele veneau de la niște rude neînțelepte, împinse la răzbunare de halul în care se afla băiatul și de o solidaritate indignată cu trăsăturile familiei, care fuseseră desfigurate.

Totuși, trebuia să mă duc la domnișoara Havisham și m-am dus. Și, închipuiți-vă, nu s-a întâmplat nimic din pricina luptei de rândul trecut. Nimeni nu pomeni nimic și nici urmă de tânărul cel palid nu era prin casă. Porțile erau deschise, eu am inspectat grădina, ba chiar m-am uitat pe fereastra casei; dar obloanele erau trase și totul părea mort. Doar în colțul unde avusese loc bătălia, am descoperit ceva urme despre existența tânărului. Erau urme de sânge pe jos și eu le-am ascuns de orice privire omenească, acoperindu-le cu gunoiul din grădină.

Pe scară, între odaia domnișoarei Havisham și cealaltă odaie în care se afla masa, am văzut un scaun de grădină, un scaun ușor pus pe roțițe, pe care-l puteai împinge din spate. L-a pus cineva acolo, după ultima mea vizită și, din ziua aceea, ocupația mea a fost să împing pe domnișoara Havisham în jurul odăii și până dincolo în cealaltă odaie, după ce era ostenită de atâta umblat cu mâna pe umărul meu. Mereu, mereu, aceleași plimbări și uneori țineau câte trei ore fără întreruperi. Vorbesc de aceste plimbări în general, pentru că erau foarte numeroase, căci fusese hotărât, odată pentru totdeauna, că trebuie să vin la domnișoara Havisham în fiecare a doua zi, la prânz, pentru acest scop și fiindcă acum vorbesc de o perioadă de cel puțin opt sau zece luni.

Pe măsură ce ne obișnuiam unul cu altul, domnișoara Havisham vorbea mai mult cu mine și mă întreba ce învățasem până atunci și ce meserie vroiam să-mi aleg; i-am spus că voi deveni ucenicul lui Joe, cel puțin așa credeam; și am stăruit asupra faptului că eram foarte neștiutor și că aș fi vrut să știu de toate, cu nădejdea că, poate, mă va ajuta ea pentru atingerea acestui scop mult dorit. Dar nu se întâmplă așa; dimpotrivă, ei îi părea mai bine să mă știe neștiutor. Și nici nu-mi dădea vreodată bani sau alte lucruri, în afară de masa de prânz și nici măcar nu pomenea că voi fi plătit pentru treaba pe care o făceam.

Estella era mereu pe acolo; ea îmi deschidea poarta când veneam și când plecam. Dar niciodată nu mi-a mai spus că pot s-o sărut. Câteodată răbda prezența mea cu răceală; câteodată îmi arăta bunăvoință; uneori se purta familiar cu mine; alteori spunea cu tărie că mă urăște. De multe ori, domnișoara Havisham îmi șoptea la ureche sau mă întreba când eram singur cu ea: - Așa-i că se face din ce în ce mai frumoasă, Pip? Și când răspundeam *da* (fiindcă era adevărat), se înveselea nespus. Când jucam cărți, domnișoara Havisham privea, bucurându-se de toate toanele Estellei, ca un zgârcit de comoara lui. Și, uneori, când toanele ei erau atât de numeroase și de contradictorii, încât nu mai știam ce să fac și ce să spun, domnișoara Havisham o îmbrățișa cu o dragoste nemărginită și-i șoptea ceva la ureche, care suna așa:

- Sfărâmă-le inimile, mândria mea, nădejdea mea, sfărâmă-le inimile fără milă!

Când lucra în fierărie, Joe avea obiceiul să îngâne un cântec, al cărui refren era: "Bătrânul Clem". Era un fel cam neceremonios de a aduce omagiu unui sfânt și încă patron; cred că bătrânul Clem se bucura de această cinste în lumea fierarilor. Era un cântec care imita bătăile ciocanului și era doar un pretext liric pentru a rosti numele prea cinstit al bătrânului Clem: "Așa să loviți băieți, bătrânul Clem! Băieți, băieți, bătrânul Clem! Și bere beți, bătrânul Clem! Fierul să-l lovim, fierul să-l lovim, bătrânul Clem! Și apoi bere să ciocnim, bătrânul Clem!" A doua zi după apariția scaunului, domnișoara Havisham îmi spune deodată, mișcând nerăbdătoare din degete: *Hai cântă ceva!* și, spre mirarea mea, am început să îngân cântecul acesta, în timp ce împingeam scaunul. Nu știu cum se făcu că-i plăcu, fiindcă, după aceea, începu să cânte și ea cu o voce joasă și molcomă, ca și cum ar fi cântat din somn. Și așa a rămas obiceiul să cântăm cântecul acesta, în timp ce ne plimbam prin odaie și, uneori, Estella cânta și ea; dar cântecul era așa de potolit, chiar când cântam toți trei, încât făcea mai puțin zgomot în casa aceea înfiorătoare decât cea mai slabă adiere de vânt.

Ce se petrecea cu mine, în lumea aceasta nouă? Cum să nu fi fost firea

mea înrâurită de cele ce vedeam? E de mirare că gândurile îmi erau aiurite, așa cum ochii îmi erau orbiți, când ieșeam din odăile galbene și întunecoase la lumina zilei?

Poate că i-aș fi vorbit lui Joe despre tânărul cel palid, dacă nu l-aș fi amăgit pe vremuri, cu invențiile mele năstrușnice. Așa cum stăteau lucrările, simțeam că Joe va vedea cu siguranță în tânărul palid un călător potrivit pentru trăsura de catifea neagră; așa că nu i-am povestit nimic. Apoi, acea teamă de a vorbi despre domnișoara Havisham și Estella, care mă cuprinsese de la început, se făcea din ce în ce mai puternică, cu timpul. N-aveam încredere desăvârșită decât în Bidy și ei îi spuneam totul. De ce mi se părea firesc că fac așa și de ce pe Bidy o interesa tot ce-i spuneam, nu știam pe vremea aceea; acum, însă, cred că știu.

Între timp, în bucătărie se țineau sfaturi, care mă scoteau din sărite. Măgarul acela de Pumblehook venea adeseori, serile, să stea de vorbă cu sora mea asupra planurilor mele; și, cred, într-adevăr (până în ziua de azi și cu mai puține remușcări decât s-ar cuveni) că, dacă mâinile mele ar fi putut să scoată cuiul din osia trăsorii lui, aș fi făcut-o. Păcătosul acela avea un cap atât de nerod, încât nu era în stare să vorbească de planurile mele fără să nu fiu și eu de față - pe semne că vroia să mă ambiționeze - și mă ridica de pe scăunelul meu liniștit din colț (de obicei de guler) și, așe-zându-mă în fața focului, ca și cum ar fi vrut să facă friptură din mine, începea:

- Vezi dumneata, doamnă Joe, aici e băiatul nostru! Aici e băiatul pe care l-ai crescut ca-n palme. Ridică-ți capul, băiete și fii de-a pururi recunoscător acelora care s-au purtat așa cu tine. Acum, cu privire la acest băiat! Și începea să-mi ciufulească părul - lucru pe care, după cum am mai spus, nu l-am îngăduit, în fundul sufletului meu, niciunei făpturi omenești - și mă apuca de mânecă; arătam atât de neghiob în poziția aceasta, încât numai făptura domnului Pumblehook mă putea ajunge în neghiobie. '

Apoi el și cu sora mea începeau să se întrecă în speculații nesăbuite asupra domnișoarei Havisham și asupra celor ce avea ea de gând să facă cu mine și pentru mine, așa încât mă cuprindea o dorință dureroasă de a izbucni în lacrimi, de a mă repezi la domnul Pumblehook și de a-l lua la pumni. De câte ori mi se adresa mie, sora mea vorbea, ca și cum mi-ar fi smuls câte un dinte la fiecare cuvânt, în timp ce domnul Pumblehook, care se decretase el însuși patronul meu, mă privea de sus cu un aer disprețuitor, ca un adevărat arhitect al destinului meu, nemulțumit de a se fi încurcat într-o afacere foarte prost plătită.

În aceste convorbiri, Joe nu avea nici un amestec. Dar, doamna Joe și domnul Pumblehook i se adresau destul de des, pe măsură ce discuțiile înaintau, deoarece sora mea băgase de seamă nemulțumirea lui Joe la gândul că eu voi părăsi fierăria. Acum eram destul de mare ca să devin ucenicul lui Joe: și când Joe ședea cu vătraiul pe genunchi, răscolind din când în când cenușa de la marginea vetrei, doamna Joe tălmăcea fără nici un fel de îndoială această faptă nevinovată ca o dovadă de împotrivire față de vorbele ei și, de aceea, se năpustea la Joe, îl zgâlțâia, îi smulgea vătraiul din mâini și-i arunca. Sfârșitul acestor dezbateri era totdeauna furtunos. Pe neașteptate, fără nici o legătură cu ce se vorbea, sora mea se oprea în mijlocul unui căscat și, dând cu ochii de mine, ca din întâmplare, se repezea asupra mea spunând:

- Hai, destul s-a vorbit de tine! Să te duci numaidecât la culcare. Cred

că ne-ai împuiat capul destul cu ale tale pentru ziua de azi! Ca și cum eu le-aș fi cerut hatărul de a-mi scoate sufletul.

Așa au mers lucrurile mult timp și ar fi mers tot așa, cine știe cât, dacă, într-o bună zi, domnișoara Havisham nu s-ar fi oprit deodată, în timp ce vorbea cu mine, sprijinindu-se de umărul meu și spunând supărată:

- Ai crescut mare, Pip!

Am socotit cel mai nimerit să-i dau să înțeleagă, cu ajutorul unei priviri gânditoare, că acest lucru poate fi pus pe seama unor împrejurări, asupra cărora n-aveam nici o putere.

Ea tăcu; dar după puțin timp, se opri din nou, uitându-se la mine; și apoi din nou; după aceea, a fost toată ziua încruntată și îmbufnată. În ziua următoare, când, după plimbarea noastră obișnuită, am lăsat-o lângă masa de toaletă, ea m-a oprit cu o mișcare nerăbdătoare din degete:

- Ia mai spune-mi o dată, cum îl cheamă pe fierarul tău?

- Joe Gargery, domnișoară.

- Acesta-i meșterul la care trebuie să fii tu ucenic?

- Da, domnișoară.

- Ar fi bine să intri ucenic la el cât mai curând. Crezi că Gargery ar vrea să vină aici cu tine și să aducă contractul cu el? I-am dat să înțeleagă că nici nu mă îndoiam că Joe va socoti această invitație drept o mare cinste.

Când am ajuns seara acasă și i-am dat lui Joe această veste, sora mea "sări în sus" într-un chip mai neliniștitor decât altădată. Ne întrebă pe mine și pe Joe dacă credeam că ea este o zdreanță și care era societatea pentru care o socoteam potrivită și cum întrăznim să ne purtăm așa față de ea. După ce sfârși cu acest potop de întrebări, aruncă cu un sfeșnic în Joe, izbucni în hohote de plâns, scoase fârașul - ceea ce nu prevestea niciodată nimic bun - își puse șorțul ei cel grosolan și începu să măture casa cu năduf. Nemulțumită cu această curățenie uscată, luă o găleată cu apă și o perie de frecat podelele și ne dădu afară, așa că am fost nevoiți să dârdâim de frig în curticica din spatele casei. Era trecut de ora zece noaptea, când am îndrăznit să ne furișăm în casă și ea îl întrebă pe Joe de ce nu se căsătorise cu o negresă. Cu o roabă înnăscută. Joe nu răspunse, sărmanul de el, ci își tot mângâia mustața și se uita jalnic la mine, ca și cum s-ar fi gândit că, într-adevăr, căsătoria cu o negresă ar fi fost o socoteală mai bună.

XIII

A fost o grea încercare pentru mine să-l văd pe Joe, a treia zi, gătindu-se cu hainele lui de duminică, pentru a merge cu mine la domnișoara Havisham. Și, deoarece el socotea că e cazul să-și pună hainele de duminică pentru această ceremonie, nu era treaba mea să-i spun că-i stătea mai bine în hainele de lucru; cu atât mai mult cu cât știam că bietul om se mișca atât de greoi numai din pricina mea și că tot pentru mine își ridicase gulerul atât de sus la spate, încât, în creștetul capului, părul îi stătea zbârlit ca un smoc de pene.

La gustarea de dimineață, sora mea ne înștiința că vroia să vină la oraș cu noi, să fie lăsată la unchiul Pumblechook, de unde trebuia s-o luăm, după ce vom fi sfârșit treaba cu "doamnele noastre cele elegante", un fel de a vorbi, care îl făcu pe Joe să se aștepte la tot ce se poate mai rău. Joe închise fierăria pentru

toată ziua și scrise cu cretă pe ușă (cum avea el obiceiul să scrie în zilele, rar de altfel, când nu lucra) monosilaba DUS, urmată de o săgeată care, se pare, zbura în direcția în care plecase și el.

Am pornit spre oraș cu sora mea în frunte; purta o căciuliță de blană de castor pe cap, ținea cu gravitate în mână un coșuleț de paie de parcă ar fi purtat pecetea țării, era încălțată cu pantofi de lemn, pe umeri purta un șal de zile mari și mai avea și o umbrelă, deși nu ploua afară. Nu sunt sigur de tot dacă luase cu ea aceste obiecte din îngâmfare sau ca să se pedepsească pe ea însăși; dar cred mai curând că vroia să le dea în vileag ca pe niște obiecte care îi aparțineau, așa cum Cleopatra sau orice altă regină năbădăioasă își arăta bogățiile la defilări sau procesiuni.

Când am ajuns la casa domnului Pumblechook, sora mea se repezi înăuntru și ne lăsă afară. Deoarece era aproape ora prânzului, Joe și cu mine am pornit-o de-a dreptul spre casa domnișoarei Havisham. Estella deschise poarta, ca de obicei și, în clipa în care a văzut-o, Joe își scoase pălăria și și-o întinse cu borurile pe amândouă mâinile, ca și cum ar fi cântărit-o, de parcă n-ar fi vrut să se înșele nici măcar cu un sfert de uncie².

Estella ne spuse să intrăm amândoi, așa că l-am luat pe Joe de mânecă și l-am dus la domnișoara Havisham. Ea ședea la masa de toaletă și-și întoarse numaidecât privirile spre noi.

- A! îi spuse ea lui Joe. Dumneata ești bărbatul surorii acestui băiat?

Nu mi-aș fi putut închipui niciodată că Joe ar putea să arate atât de deosebit de cum era de obicei și atât de asemănător cu o pasăre ciudată; stătea cu smocul de pene din vârful capului zbârlit și cu gura căscată de parcă ar fi vrut să înghită un vierme.

- Ești bărbatul surorii acestui băiat? repetă domnișoara Havisham.

Era foarte surprinzător felul în care, în tot timpul acestei întrevederi, Joe vorbea cu mine în loc să vorbească și el cu domnișoara Havisham.

- Da, Pip, începu Joe cu un ton de argumentare puternică, în același timp tainic și foarte politicos; adică m-am căsătorit cu soră-ta, fiindcă în vremea de atunci eram, vorba aceea, burlac.

- Bine! făcu domnișoara Havisham. Și ai crescut băiatul cu gândul să-l iei ucenic, așa-i domnule Gargery?

- Doar știi, Pip, răspuse Joe, că noi doi am fost întotdeauna prieteni și că plănuiam între noi să facem ștregării, când ai să fii ucenicul meu. Și, să știi, chiar dacă ai fi spus că nu-ți place meseria, fiindcă te murdărești cu negreală și funingine, tot am fi petrecut de minune, Pip!

- A spus băiatul vreodată ceva? întrebă domnișoara Havisham. Îi place meșteșugul?

- Știi prea bine, Pip, răspuse Joe, întărind amestecul de argumentare, taină și politețe, că asta a fost dorința ta cea mare. (Mi-a trecut deodată prin gând că Joe avea să adapteze epitaful compus de el împrejurării în care ne aflam, încă înainte ca el să vorbească mai departe). Și am înțeles dorința ta prin cuvinte și purtare!

În zadar mă osteneam să-l fac să înțeleagă că ar trebui să vorbească și cu domnișoara Havisham. Cu cât făceam mai multe gesturi și strâmbături ca

² Uncia este cea mai mică unitate din sistemul englez de greutate. (N.T.).

să-l conving, cu atât mai tainic, mai argumentativ și mai politicos vorbea cu mine.

- Ai adus contractul cu dumneata? întrebă domnișoara Havisham.

- Doar știi, Pip, răspuse Joe, ca și cum întrebarea ar fi fost de prisos, că tu singur mi l-ai pus în pălărie și știi bine că-i acolo. Cu aceste cuvinte, scoase contractul și mi-l întinse mie, în loc să-l dea domnișoarei Havisham.

Mi-era cam rușine de purtarea bietului om. Știam bine că mi-e rușine de el, în clipa în care am văzut-o pe Estella în spatele scaunului domnișoarei Havisham, cu un râs răutăcios în ochi. Am luat contractul din mâna lui Joe și l-am întins domnișoarei Havisham.

- Nu te-ai așteptat să primești plată pentru ucenicia băiatului? spuse domnișoara Havisham cu ochii la contract.

- Joe! am spus eu dojenitor, căci nu răspunsese deloc. De ce nu răspunzi?...

- Pip, răspuse Joe, tăindu-mi vorba, ca și cum s-ar fi simțit jignit. Nu s-a pus niciodată între noi o întrebare ca asta, care să aibă nevoie de răspuns și doar știi bine că răspunsul meu e *nu*. Știu bine că-i nu, Pip, atunci ce să mai spun și eu?

Domnișoara Havisham îi aruncă o privire, ca și cum ar fi înțeles ce fel de om este Joe, mai bine decât aș fi crezut eu, fiindcă vedea cum se purta; apoi luă o pungă de lângă ea, de pe masă.

- Aceasta-i răsplata lui Pip, spuse ea, uite-o. În punga aceasta sunt douăzeci și cinci de lire. Dă-le stăpânului tău, Pip!

Ca și cum ar fi fost scos din minți de mirarea pe care făptura din fața lui și odaia aceea ciudată o stârnea în el, Joe tot mie mi se adresa și de data aceasta.

- Aceasta-i foarte frumos din partea ta, Pip și, de aceea, darul tău e binevenit, deși, niciodată nu l-am așteptat, nici acum, nici altă dată. Și acum, băiete, spuse Joe, în timp ce pe mine mă treceau frigurile și căldurile, fiindcă mi se părea că expresia aceea familiară era adresată domnișoarei Havisham; și acum, băiete, să ne facem datoria! Fie ca tu și cu mine să ne facem datoria, amândoi și fiecare și ceea ce ne va aduce darul tău mărinimos, să fie, spre mulțumirea aceloră, care niciodată... aici Joe se poticni, căci ajunsese la un loc nespus de greu, până ce se salvă triumfător cu cuvintele:

- ...Și departe să fie toate acestea de mine! Aceste cuvinte i-au sunat atât de frumos și de convingător, încât le-a rostit de două ori.

- Du-te sănătos, Pip! spuse domnișoara Havisham. Du-i la poartă, Estella.

- Să mai vin și altă dată, domnișoară Havisham? am întrebat eu.

- Nu. Acum Gargery e stăpânul tău. Gargery! O vorbă să-ți mai spun. Eu am ieșit pe ușă și am auzit-o spunându-i lui Joe cu glas nedeslușit și apăsător:

- Băiatul s-a purtat bine aici și aceasta-i răsplata lui. Nădăjduiesc că dumneata, ca om cinstit, n-ai să mai ceri nimic altceva.

Cum a ieșit Joe din odaie, nu m-am lămurit niciodată; dar știu că, după ce a ieșit, urca mereu scările, în loc să le coboare și că se dovedi surd la toate muștrările mele, până când m-am apropiat de el și l-am apucat de mână. Și, când se văzu din nou la lumina zilei, Joe se sprijini cu spatele de zid și îmi spuse:

- Grozav! așa încât am început să mă tem că n-o să-și mai vină în fire.

În cele din urmă, își lungi exclamația spunând:

- Pip, îți spun eu că e grozav! Și așa, încetul cu încetul, își recapătă graiul și a fost în stare să pornească mai departe.

Am motivele mele să cred că mintea lui Joe a ieșit mai ascuțită din această întâlnire căci, în drum spre casa lui Pumblehook, a născocit un plan iscusit și adânc. Motivele mele se bazuie pe cele ce s-au petrecut în salonașul domnului Pumblehook; la intrarea noastră, sora mea stătea de vorbă cu negustorul acela nesuferit de grâne.

- Ei! a făcut sora mea către noi doi. Dar cu voi ce s-a întâmplat? Mă mir că mai binevoiți să vă întoarceți în societatea unor bieți oameni de rând.

- Domnișoara Havisham spuse Joe, uitându-se la mine, ca și cum s-ar fi căznit să-și amintească de ceva, a stărui mult să dăm... cum a spus, complimente sau salutări, Pip?

- Complimente, am spus eu.

- Așa mi-amintesc și eu, spuse Joe. Complimente doamnei Gargery.

- Mult o să-mi folosească! făcu sora mea, dar era destul de măgulită.

- Și, urmă Joe, privindu-mă din nou țintă, ca și cum s-ar fi căznit iarăși să-și amintească ceva, că ar dori ca sănătatea să-i îngăduie... nu-i așa, Pip?

- Plăcerea... am adăugat eu.

- De a sta de vorbă cu doamnele din ținut, spuse Joe, trăgând aer în piept.

- Bine! strigă sora mea cu o privire mai dulce spre domnul Pumblehook. Ar fi putut să aibă buna creștere de a trimite vorbă de la început, dar mai bine mai târziu decât niciodată. Și ce i-a dat zăpăcitului ăstuia?

- Nu i-a dat nimic, spuse Joe.

Doamna Joe era gata să izbucnească, dar Joe vorbi mai departe:

- Tot ce dă, dă prietenilor lui. "Și prin prieteni", așa ne-a spus dumneaei, "înțeleg pe sora lui, doamna Gargery". Astea au fost cuvintele ei: "Doamna J. Gargery". N-o fi știut, adăugă Joe, cu un aer gânditor dacă-i Joe sau George.

Sora mea se uită la Pumblehook; acesta mângâia brațele jilțului de lemn și dădea din cap către sora mea și spre foc, ca și cum ar fi știut toate acestea dinainte.

- Și cât ți-a dat? întrebă sora mea, râzând în toată legea.

- Ce-ar spune lumea de față, dacă ar fi zece lire? Întrebă Joe.

- Ar spune, se repezi sora mea, destul de bine. Nu grozav, dar destul de bine.

- Aflați că-i mai mult decât atât, spuse Joe. Mincinosul de Pumblehook dădu numaidecât din cap și spuse, frecându-și brațele de scaun:

- E mai mult decât atât, doamnă.

- Ce, doar n-ai să spui... începu sora mea.

- Ba da, spun, doamnă, spuse Pumblehook; dar ai răbdare. Zii înainte, Joseph. Bravo ție! Zii înainte!

- Ce-ar spune lumea de față de douăzeci de lire? urmă Joe.

- Frumos, ăsta ar fi cuvântul potrivit, răspunse sora mea.

- Bine, făcu Joe. Aflați că-i mai mult decât atât.

Fățarnicul de Pumblehook dădu din nou din cap și spuse, râzând ocrotitor:

- E mai mult decât atât, doamnă. Bine! Zii mai departe, Joseph!

- Ei, ca să încheiem, spuse Joe încântat, întinzându-i surorii mele banii, sunt douăzeci și cinci de lire.

- Douăzeci și cinci de lire! răsună ca un ecou glasul celui mai josnic dintre șarlatani și Pumblehook se sculă ca să-i strângă mâna sorei mele:

- Și nu e mai mult decât meriți dumneata, după cum am și spus când mi s-a cerut părerea, și îți doresc să te bucuri de acești bani.

Dacă păcătosul s-ar fi oprit aici, tot ar fi fost destul de urât din partea lui, dar greșeala lui se îngroșă și mai tare când propuse să mă ia sub paza lui, cu drept de protecție asupra mea, faptă care lăsa în umbră toate păcătoșeniile lui din trecut.

- Vedeți voi, spuse domnul Pumblehook, strângându-mă de braț deasupra cotului, eu sunt un om căruia îi place să ducă la bun sfârșit ceea ce a început. Băiatul ăsta trebuie scos la lumină. Lăsați-l în grija mea. Îl scot eu la lumină.

- Numai Dumnezeu știe, unchiule Pumblehook, spuse sora mea, strângând cu putere banii în mână, cât îți suntem de îndatorați.

- Nu te mai gândi la asta, doamnă, răspunse diavolescul negustor de grâne. Plăcerea-i plăcere. Dar băiatul ăsta, știți, trebuie să-l scoatem la lumină. Când am spus că voi avea eu grijă de asta, am spus adevărul.

Judecătoria era alături, lângă primărie, și am pornit-o într-acolo, pentru ca intrarea mea ca ucenic la Joe să fie legalizată de un judecător. Spun că am pornit; adevărul e că Pumblehook mă împinse până acolo, ca și cum m-ar fi prins chiar atunci cotrobăind prin buzunarele vreunui trecător sau dând foc la o claie de fân și, de fapt, toată curtea avea impresia că fusesem prins cu ocaua mică, fiindcă, în vreme ce Pumblehook mă împingea pe la spate, auzeam glasuri prin mulțime, care spuneau: *Asta ce-a făcut? și altele: E tânăr, dar are o nutră tare păcătoasă, nu-i așa?* Ba un om foarte blând și binevoitor îmi întinse o cărticică împodobită cu o gravură de lemn, care reprezenta un tânăr fioros înfășurat în lanțuri grele; cartea era intitulată: "A se citi în celulă".

Judecătoria era un loc ciudat, cu strane mai înalte decât cele din biserică, cu oameni care se înghesuiau în strane și priveau și cu judecători arătoși (unul avea capul pudrat) care stăteau în jilțuri, cu brațele încrucișate sau trăgeau tutun pe nări sau dormeau sau scriau sau citeau ziarele. Mai erau și niște chipuri întunecate de oameni pe pereți, pe care ochiul meu neartistice le privea ca pe un amestec de aluat întărit și de lipici. Într-un colț, hârtiile mele au fost semnate după lege și cu martori și astfel "am intrat ucenic"; în tot timpul acesta, domnul Pumblehook mă ținea de parcă se pregătea să mă urce pe eșafod.

După ce am ieșit și am scăpat de băieții, care - așteptând cu emoție să asiste la torturarea mea în public - s-au simțit foarte dezamăgiți când au văzut că eram înconjurat de prieteni, ne întoarsem la casa domnului Pumblehook. Sora mea se înflăcărase așa de strașnic cu privire la cele douăzeci și cinci de lire, încât vroia cu orice chip să sărbătorim norocul cel mare la "Mistrețul Albastru" și să-l trimită pe domnul Pumblehook să aducă familia Hubble și pe domnul Wopsle cu brișcă.

Zis și făcut. Și ce zi tristă am petrecut eu! Fiindcă, lucru de neînțeles pentru mine, în mintea tuturor era limpede că u cran de prisos la această

petrecere. Și, culmea, din când mai bine zis n-aveau altceva mai bun de făcut, mă întrebau de ce nu mă înveselesc și eu. Și ce puteam eu să le răspund, decât să mă înveselesc, chiar când nu mă învesealam.

Oricum, însă, ei erau oameni mari, aveau felul lor de a se purta și făceau și ei ce puteau ca să se învesească. Șarlatanul de Pumblechook se întrecea pe sine în rolul binefăcătorului și al inițiatorului întregii solemnități și se așeză în capul mesei; și când vorbi adunări, despre ucenicia mea - după ce se bucurase drăcește de faptul că puteam fi închis dacă eram prins jucând cărți, bând băuturi tari, stând seara târziu în tovărășia unor oameni nerespectabili sau lăsându-mă ispitit de alte asemenea rătăcirii, care în contractul meu erau privite ca aproape de neînălțurat - mă așeză pe un scaun lângă el, ca să-și poată însufleți toate observațiile cu gesturi.

În afară de aceasta, singurele mele amintiri despre petrecerea din seara aceea sunt că oamenii nu mă lăsau să adorm și că, de câte ori vedeau că mă prinde somnul, mă trezeau și îmi spuneau să mă înveselesc. Apoi, seara, târziu, domnul Wopsle ne cinstea cu *Oda lui Collins* și își aruncă sabia însângerată la pământ cu atâta putere, încât un chelner veni și spuse:

- Negustorii de jos vă felicită, dar spun că n-a fost o mână de scamator. Îmi mai amintesc că, pe drumul spre casă, erau cu toții foarte veseli și cântau "O, frumoasă doamnă!" Domnul Wopsle cânta basul și afirma cu o voce nespuse de puternică (drept răspuns nătărăului aceluia, care dirijează cântecul acesta în chipul cel mai nerușinat de pe lume) că el era omul cu pletele albe în vânt, că el era călătorul cel mai slab de pe pământ.

În sfârșit, mi-amintesc că mă simțeam nenorocit de-a binelea când am intrat în odăița mea, fiindcă credeam cu tărie că meșteșugul lui Joe nu-mi va plăcea niciodată. Îmi plăcuse odată, dar odată nu era acum.

XIV

E lucrul cel mai dureros să-ți fie rușine de casa ta. Simțământul acesta e plin de nerecunoștința neagră și pedeapsa e bine meritată, dar vă mărturisesc că e un lucru foarte dureros.

Casa în care trăiam nu fusese niciodată un loc plăcut pentru mine, din pricina firii surorii mele. Dar Joe sfințise casa și eu credeam în ea. Crezusem în salonașul de musafiri ca în cel mai elegant salon din lume; crezusem în ușa de la intrare ca în portalul tainic al unui templu, care nu se deschide decât cu prețul unei jertfe de pui la frigare; crezusem în bucătărie ca într-un lăcaș, nu măreț dar cast; crezusem în fierărie ca în drumul strălucitor care duce la bărbăție și neatârnare. Într-un singur an, totul se schimbă. Acum totul era grosolan și obișnuit și, pentru nimic în lume, n-aș fi vrut ca domnișoara Havisham și Estella să vadă toate acestea.

Cât de mult din această stare neplăcută se datora greșelii mele, cât domnișoarei Havisham, cât surorii mele, n-are rost să ne întrebăm acum. Schimbarea avusese loc; lucrul se întâmplase. Bun sau rău, de iertat sau de neiertat, se întâmplase.

Odată, demult, mi se părea că în ziua în care voi intra în fierărie și-mi voi sufleca mânecile cămășii eu, ucenicul lui Joe, voi fi nobil și fericit. Acum,

că înfăptuirea acestui lucru stătea în puterile mele, simțeam doar că eram murdar cu praf de cărbuni și că asupra cugetului meu apăsa o greutate pe lângă care nicovalea era ușoară ca un fulg. Au fost multe clipe în viața mea de mai târziu, ca în viața oricărui om, când am simțit că a căzut o perdea groasă acoperind pentru un timp orice interes și orice farmec și lăsând să pătrundă până la mine doar suferință fără margini. Niciodată, însă, n-a căzut perdeaua atât de grea și de nepătruns ca atunci când calea pe care trebuia să o urmez se întindea dreaptă în fața mea, o dată cu hotărârea pe care o luasem de a fi ucenicul lui Joe.

Mi-amintesc că, ceva mai târziu, tot în "timpul" acela, obișnuiam să mă așez duminica seara, când se întuneca, lângă cimitir și că asemuiam speranțele mele de viitor cu mlaștinile bătute de vânt, gândindu-mă că și unele și altele erau deopotrivă de netede și joase, că deasupra amândurora treceau drumuri necunoscute și că le acoperea ceața întunecoasă, care se ridica din mare. Eram la fel de abătut în prima zi a uceniciei mele ca și mai târziu; dar mă bucur că n-am suflat nici o vorbă lui Joe despre durerea mea, tot timpul, cât a durat contractul nostru. Este, cred, singurul lucru bun pe care l-am făcut în vremea aceea și de care mă bucur.

Fiindcă, deși timpul acela cuprinde și întâmplările pe care vreau să le povestesc, meritul acelor întâmplări este al lui Joe. Nu pentru că eu eram credincios, ci pentru că Joe era credincios, nu mi-am luat eu lumea în cap și nu m-am făcut soldat sau marinar. Nu pentru că eu eram pătruns de valoarea hărniciei, ci pentru că Joe era pătruns, lucram destul de sârguincios, măcar că lucram în silă. E greu de știut cât de departe merge dorința unui om de treabă, cinstit și cu simțul datoriei; dar e ușor de știut cât de mult te-a determinat pe tine omul din apropierea ta și, știu prea bine, că puținele lucruri bune, care s-au prins de mine în timpul uceniciei, mi-au venit de la inima cinstită și mulțumită a lui Joe și nu de la ființa mea frământată de năzuințe.

Cine ar fi putut să spună ce vroiam? Cum aș putea eu însumi să spun, când nici eu nu știam? Gândul care mă îngrozea cel mai tare era că, într-o zi nenorocită, când voi arăta mai murdar și mai grosolan, îmi voi ridica ochii și o voi vedea pe Estella uitându-se în fierărie, prin una dintre ferăstrucile de lemn. Eram urmărit de teama că, mai devreme sau mai târziu, ea mă va găsi cu fața și mâinile negre, îndeletnicindu-mă cu treaba cea mai grosolană și că se va bucura și mă va disprețui. Adeseori, după apus, când suflam în foaie, în locul lui Joe, sau când cântam împreună cu el "Bătrânul Clem" iar gândul că obișnuiam să cântăm cântecul acesta la domnișoara Havisham mă făcea parcă să văd chipul Estellei în flăcările focului, cu părul ei frumos fluturând în vânt și cu ochii ei batjocoritori, adeseori, în asemenea clipe, mă uitam spre ochiurile negre din perete, care erau ferestrele și mi se părea că văd trăgându-și capul înapoi și-mi închipuiam că Estella venise, în cele din urmă.

După aceea, la masă, casa și mâncarea mi se păreau mai grosolane ca niciodată și, în fundul inimii mele păcătoase, mi-era mai rușine de casa mea ca oricând.

XV

Deoarece eram prea mare pentru școala mătușii domnului Wopsle, educația mea de sub conducerea femeii aceleia zăpăcite luă sfârșit. Nu, însă, înainte ca Bidy să-mi fi împărtășit tot ce știa, începând cu catalogul de prețuri și sfârșind cu un cântec caraghios, pe care-l cumpărase ea odată cu jumătate de penny. Deși, singura parte de înțeles din această lucrare erau primele rânduri:

*Când m-am dus în orașul Lummon, oameni buni;
Tralala, tralala,
Tralala, tralala,
Nu m-am întors oare acasă negru, oameni buni.
Tralala, tralala,
Tralala, tralala,*

totuși în dorința mea de a deveni mai înțelept, am învățat această compoziție pe dinafară cu toată sârguința; și nici nu-mi amintesc să-mi fi pus întrebări cu privire la valoarea ei, doar că gândeam (cum de altfel gândesc și acum) că erau prea multe tralala-uri față de restul poeziei. În setea mea de a ști cât mai mult, i-am propus domnului Wopsle să mă ferească și pe mine cu câteva fărâme intelectuale din comoara lui, ceea ce el primi cu bucurie. Dar, deoarece până la urmă am descoperit că avea nevoie de mine doar ca de un manechin dramatic, pe care să-l poată contrazice, plânge, amenința, îmbrățișa, străpunge și lovi în nenumărate chipuri, m-am lipsit foarte curând de acest fel de învățătură, mai ales după ce domnul Wopsle mă stâlcise în bătaie, în una din furiile lui poetice.

Tot ce aflu încercam să-i împărtășesc și lui Joe. Această dare de seamă sună atât de bine, încât conștiința mea nu-mi îngăduie să n-o lămuresc pe deplin. Vroiam să fac din Joe un om mai puțin neștiutor și mai puțin necioplit, pentru ca să fie mai puțin nedemn de societatea mea și mai puțin expus batjocurilor Estellei.

Bateria din mlaștini era școala noastră, iar o tăbliță spartă și o bucată de condei, materialul nostru didactic, la care Joe mai adăuga o lulea cu tutun. Nu-mi amintesc ca Joe să fi reținut ceva de la o duminică la alta și nici să-și fi îmbogățit mintea cu vreo cunoștință cât a fost elevul meu, doar că la Bateria își fuma luleaua cu un aer mult mai pătrunzător decât în orice alt loc - așa zice chiar cu un aer învățat - ca și cum ar fi socotit că face progrese mari. Dragul de el, tare așa fi vrut să facă.

Era plăcut și liniștit acolo, cu pânzele care treceau pe fluviu, dincolo de chei și, uneori, în timpul refluxului, mi se părea că văd pânzele unor corăbii scufundate, care se ridică de pe fundul apei. De câte ori mă uitam la vapoarele care ieșeau în mare cu pânzele lor albe, întinse, mă gândeam la domnișoara Havisham și la Estella; și, de câte ori lumina venea pieziș, de departe, dintr-un nor sau dintr-o pânză de corabie sau de pe coasta unui deal sau din apă, tot așa, căci domnișoara Havisham și Estella și casa aceea ciudată și viața ciudată dinăuntrul ei păreau să fie în legătură cu tot ce era frumos.

Într-o duminică, Joe, care își gustase din plin luleaua, spuse de atâtea ori că "n-are chef că m-am lăsat păgubaș de învățătură în ziua aceea și m-am

întins puțin pe pământ cu bărbia în mână, desenând în gând fața domnișoarei Havisham și a Estellei peste toată întinderea, pe cer și pe ape, până când, în cele din urmă, m-am hotărât să dau în vileag un gând cu privire la ele, care mă frământa de mult.

- Joe, am început eu; nu crezi că ar trebui să-i fac o vizită domnișoarei Havisham?

- Știu eu, Pip, răspuse Joe tacticos. Pentru ce?

- Cum pentru ce, Joe? Pentru ce-i făcută o vizită?

- Poate despre unele vizite, spuse Joe, se poate vorbi așa, Pip. Dar dacă-i vorba să te duci la domnișoara Havisham...ar putea să creadă că vrei ceva, că aștepți ceva din partea ei.

- Nu crezi c-aș putea să-i spun că nu-i așa, Joe?

- Ai putea, măi băiete, spuse Joe. Și s-ar putea să te creadă. Dar s-ar putea să nu te creadă.

Joe simțea, cum simțeam și eu, că ajunsese la un punct însemnat și trase cu putere din lulea, ca să nu slăbească spusele lui prin repetiție.

- Vezi tu, Pip, urmă Joe, de îndată ce trecuse primejdia. Domnișoara Havisham s-a purtat frumos cu tine. După ce s-a purtat așa, m-a chemat înapoi ca să-mi spună că asta e tot.

- Da, Joe. Am auzit și eu.

- Tot, repetă Joe foarte apăsător.

- Da, Joe. Îți spun doar că am auzit-o.

- Vreau să spun, Pip, că ea s-o fi gândit: gata! Eu la miază-noapte, tu la miază-zi!

Și eu mă gândisem la asta și nu era prea mângâietor pentru mine să văd că și el gândise la fel, fiindcă așa mi se părea mai aproape de adevăr.

- Dar Joe...

- Da, băiete.

- Vezi, e aproape un an de când sunt ucenic și, din ziua în care s-a făcut contractul, nu i-am mulțumit niciodată domnișoarei Havisham, nici n-am întrebat de ea, nici n-am dat vreun semn de viață ca să vadă că n-am uitat-o.

- Adevărat, Pip; doar dacă vrei să-i faci vreo pereche de ghete și cred că, chiar de-ar umbla desculță, perechea ta de ghete tot n-ar mulțumi-o.

- Nu la asta mă gândeam, Joe; nu mă gândeam la un dar. Dar lui Joe îi intrase în cap că trebuie să fie vorba de un dar și ținea morțiș la părerea lui.

- Sau, chiar, adăugă el, dacă ți-ar ajuta cineva să-i faci un lanț nou pentru ușa de la intrare sau, să spunem, câteva șuruburi, cu cap mare pentru ca să aibă la nevoie sau chiar ceva mai frumos ca, de pildă, o furculiță de prăjit bine sau de luat prăjituri sau un grătar de prăjit peștișori...

- Dar nu mă gândeam deloc la un dar, i-am tăiat eu vorba.

- Bine, spuse Joe, urmărindu-și gândul mai departe, ca și cum eu i-aș fi dat ghes. Nu, eu n-aș face asta. Ce o să facă ea cu un lanț de ușa, dacă are unul? Și dacă îi dai șuruburi cu capul mare, poate că n-o să-i placă. Și dacă vrei să-i faci o furculiță de prăjit pâine, trebuie s-o faci din alamă și tu nu te pricepi și n-o să-ți faci cinste. Și nici cel mai priceput meșter nu poate să arate ce știe, când face un grătar, pentru că un grătar e tot grătar, spuse Joe, neslăbindu-mă deloc, ca și cum s-ar fi ostenit să-mi spulbere o iluzie; și, poți să faci orice-ai face, dar tot un grătar o să iasă, vrei nu vrei...

- Dragă Joe, am strigat eu scos din fire și apucându-l de haină. Oprește-te! nici fiu m-am gândit vreodată să-i duc vreun dar domnișoarei Havisham.

- Sigur că nu, Pip, încuviință Joe, ca și cum tot s-ar mai fi luptat pentru apărarea lui; îți spun că ai dreptate.

- Da, Joe; dar vroiam să-ți spun că, fiindcă tot n-avem mult de lucru, să-mi dai drumul mâine după amiază să mă duc până la oraș ca să o văd pe domnișoara Est... Havisham.

- N-o cheamă Estavisham, Pip, spuse Joe cu gravitate; că doar n-a mai fost botezată încă o dată.

- Știu, Joe, știu. O scăpare a mea. Ce părere ai?

Pe scurt, Joe spuse că dacă eu credeam că-i bine așa, credea și el că-i bine așa. Dar stăruî mult asupra faptului că, dacă nu voi fi primit cu bunăvoință sau dacă nu voi fi încurajat întru repetarea vizitei mele, care n-avea nici un alt scop decât de a dovedi recunoștința mea față de bunăvoința de care mă bucurasem, această călătorie de experiență nu va mai fi repetată. În aceste condiții, am făgăduit să mă supun.

Trebuie să știți că Joe avea un lucrător plătit cu săptămâna, pe care îl chema Orlick. El spunea că numele lui de botez e Dolge - ceea ce era cu neputință - dar era un om atât de încăpățânat încât nu cred să fi fost prada unei înșelăciuni în privința aceasta, ci că și-a impus cu bună știre numele acesta oamenilor din sat, în semn de ocară. Era un flăcău negricios, foarte puternic, cu umerii largi, mâinile și picioarele deșuchiate, un om care nu se grăbea niciodată și se bălăbănea în mers. Chiar când venea la lucru, parcă nu veneau cu gândul de a lucra și apoi își făcea treaba bălăbănindu-se, ca și cum ar fi făcut-o din întâmplare; iar când se ducea la "Barcagiii Veseli" ca să mănânce sau pleca seara spre casă, mergea bălăbănindu-se ca Jidovul Rătăcitor sau Cain, ca și cum nici n-ar fi știut încotro s-ar duce și nici prin gând nu i-ar fi trecut să se mai întoarcă vreodată. Locuia la păzitorul stăvilărilor, departe, prin mlaștini și, în zilele de lucru venea bălăbănindu-se din hruba lui cu mâinile în buzunare și cu mâncarea într-o legăturică atârnată de gât, care îi juca pe spate. Duminica stătea toată ziua la stăvilărilor sau sprijinit de vreo căpiță de fân sau de vreun hambar. Nu se putea mișca fără să se bălăbănească și umbla cu ochii în pământ; iar când îl opreai sau îl sileai în alt chip să-și ridice ochii, se uita în sus pe jumătate supărat și pe jumătate nedumerit, ca și cum nu l-ar fi frământat niciodată alt gând decât gândul că e destul de neplăcut faptul că-i vine greu să gândească.

Acest lucrător ursuz nu mă prea îndrăgea. Când eram mic de tot și sfios, îmi spunea că Diavolul locuiește într-un colț al fierăriei și că el îl cunoaște foarte bine; de asemenea, îmi mai spunea că, o dată la șapte ani, focul trebuie aprins cu un băiat viu și că eu eram un combustibil foarte potrivit pentru acest scop. Când am devenit ucenicul lui Joe, bănuiala lui Orlick cum că, într-o bună zi, l-aș putea înlocui, se întări; prin urmare, acum mă îndrăgea și mai puțin. Nu că ar fi spus vreodată sau că ar fi făcut vreodată ceva, care să dovedească dușmănie; am băgat de seamă, însă că sufla întotdeauna scânteile spre mine și că, de câte ori cântam "Bătrânul Clem", nu intra la momentul potrivit.

Dolge Orlick era de față și lucra, a doua zi, când îi amintii lui Joe de după-amiază mea liberă. Nu spuse nimic în clipa aceea, pentru că lucra împreună cu Joe la o bucată de fier roșu, în timp ce eu eram la foaie. Dar, de

îndată ce sfârși, spuse, sprijinindu-se de ciocan:

- Uite ce e, stăpâne! Desigur că n-ai să faci doar pe placul unuia! Dacă mititelul de Pip are o jumătate de zi liberă, poartă-te frumos și cu bătrânul Orlick.

Cred că n-avea mai mult decât douăzeci și cinci de ani, dar vorbea întotdeauna despre el ca despre un bătrân.

- De ce? Ce-ai să faci tu cu o jumătate de zi liberă? Întrebă Joe.

- Ce am să fac eu? Dar el ce o să facă? O să fac ce o să facă și el, spuse Orlick.

- Pip se duce la oraș, spuse Joe.

- Bine, atunci se duce și bătrânul Orlick la oraș, răspunse omul nostru. Ce, nu-i loc pentru doi oameni în oraș? Numai pentru unul?

- Nu te-nfură, spuse Joe.

- Ba mă-nfurii, dacă-mi place, mormăi Orlick. Îmi plac mie cei cu dusul la oraș! Hai, meștere. Fără nedreptate. Fii un om de înțeleș!

Deoarece meșterul nu vroia să vorbească mai departe, până ce lucrătorul nu se va fi potolit. Orlick se repezi la cuptor, scoase un drug roșu, îl îndreptă spre mine ca și cum ar fi vrut să mă străpungă cu el, l-a învârtit în jurul capului meu, l-a pus pe nicovală și începu să-l lovească cu ciocanul, ca și cum ar fi fost trupul meu - așa mi se părea mie - și ca și cum scânteile ar fi fost sângele care țâșnea; în sfârșit spuse sprijinindu-se de ciocan, după ce ciocănisese atât încât el se încălzise și fierul se răcise:

- Ei, meștere!

- Te-ai potolit? Întrebă Joe.

- Da! M-am potolit, spuse Orlick morocănos.

- Ei, atunci, fiindcă-ți vezi de lucru ca și toți ceilalți, spuse Joe, hai să fie sărbătoare pentru toți.

Soră-mea auzise totul din curte - avea obiceiul să spioneze și să tragă cu urechea fără rușine - și-și băgă capul pe fereastră.

- Numai tu ești în stare să faci asta, nătărăule! îi spuse ea lui Joe; să le dai liber unor golani leneși ca ăștia. Ești foarte bogat, pesemne, de-ți îngădui să plătești leafa pe degeaba. Tare-aș vrea să fiu eu stăpân!

- Te-ai face stăpân asupra tuturor, dacă ți-ar da mâna, spuse Orlick, rânjind sinistru.

- Las-o în pace, spuse Joe.

- Le-aș veni eu de hac nerozilor și pungașilor, răspunse soră-mea, umflându-se până când atinse culmea furiei. Și n-aș putea să vin de hac nerozilor, până ce n-aș veni mai întâi de hac stăpânului tău, care-i regele nerozilor. Și n-aș putea să vin de hac pungașilor, fără să-ți vin mai întâi de hac ție, care ești cel mai amarnic și cel mai rău pungaș de aici și de aiurea. Așa!

- Ești o scorpie afurisită mătușă Gargery, bodogăni lucrătorul. Dacă atât ajunge casă fii judecătorul pungașilor, atunci ai să fii judecător bun.

- N-o lași în pace? spuse Joe.

- Ce-ai spus? zbieră soră-mea. Și începu să țipe. Ce-ai spus? Ce mi-a spus Orlick, Pip? Cum a îndrăznit să-mi spună așa când bărbatul meu e alături?! O! O! Fiecare dintre aceste exclamații era un țipăt și trebuie să spun cu privire la soră-mea - ceea ce este adevărat pentru toate femeile mânioase pe care le-am văzut în viața mea - că, pentru ea, mânia nu era o scuză, căci în loc

să se lase dusă de mânie, făcea, cu bună știre, eforturi uriașe ca să se mânie și că, pentru ca să se înfurie orbește, trebuia să treacă prin anumite faze regulate.

- Cum mi-ai spus în fața acestui om josnic, care ajurat să mă apere? O! Țineți-mă! O!

- Aoleu! mormăi lucrătorul, printre dinți; cum te-aș mai ține, dac-ai fi nevastă-mea. Te-aș ține sub pompă și ți-aș scoate nebunia.

- Îți spun s-o lași în pace, interveni Joe.

- O! Auziți-l! strigă soră-mea, bătând din palme și răcnind în același timp - aceasta era faza următoare. Auziți cum îmi spune! În casa mea! Mie, o femeie măritată! Cu bărbatul alături! O! O!

Aici, soră-mea, după o criză de bătăi din palme și de răcnete, se lovi cu mâinile în piept și pe genunchi, își aruncă boneta din cap și își răvăși parul, ceea ce alcătuia ultima fază în drumul spre nebunie. Deoarece arăta ca o adevărată furie și fiindcă se bucurase de un succes fără seamăn, se repezi la ușa pe care, din fericire, o încuiasem.

Ce putea să facă nenorocitul de Joe, când întreruperile îi fuseseră cu totul nesocotite, decât să se repeadă la lucrătorul lui și să-l întrebe de ce se amestecase între el și doamna Joe; și apoi să-l mai întrebe dacă se simțea destul de bărbat pentru o trântă. Bătrânul Orlick simțea că împrejurările nu îngăduiau alt sfârșit decât o trântă și se puse numaidecât în poziție de apărare, așa că, fără alte pregătiri decât că și-au scos șorțurile afumate și arse, s-au repezit unul la altul ca doi uriași. Dar dacă există vreun om în tot ținutul, care să i se poată împotrivi lui Joe mult timp, eu nu l-am văzut încă pe omul acela. Orlick, ca și cum n-ar fi fost mai breaz decât tinerelul palid, se trezi curând în praful de cărbuni și nu se prea grăbea să iasă de acolo. Atunci, Joe descuie ușa și o ridică pe soră-mea care căzuse fără cunoștință în fața ferestrei (cred însă că văzuse lupta), o duse în casă și o culcă. De cum își veni în fire, soră-mea nu dori altceva decât să-și înfigă mâinile în părul lui Joe. Apoi, veniră liniștea și tăcerea care urmează după orice zarvă mare; și, cuprins de senzația aceea nelămurită pe care am legat-o întotdeauna de astfel de clipe de liniște - anume că-i duminică și că a murit cineva - m-am dus sus să mă îmbrac.

Când am coborât, i-am găsit pe Joe și pe Orlick măturând, fără nici o urmă de tulburare pe fețele lor, în afară de o crăpătură în nara lui Orlick, care nu era nici expresivă și nici nu alcătuia o podoabă. O oală cu bere fusese adusă de la "Barcagiii Veseli" și cei doi se ospătau în chip foarte pașnic. Tăcerea avusese o influență liniștitoare și îilozonca asupra lui Joe, care ieși cu mine în stradă și-mi spuse aceste cuvinte de despărțire, cu gândul că-mi vor fi de folos:

- În sus și în jos, Pip; asta-i viața!

Nu e locul să spun aici cu câtă emoție caraghioasă (fiindcă suntem obișnuiți să socotim simțămintele care sunt foarte serioase la un om mare, drept caraghioase, când e vorba de un copil) mă îndreptam spre casa domnișoarei Havisham. Și nici cum stăteam la îndoială, dacă n-ar fi bine să plec fără să sun; și nici că m-aș fi dus, cu siguranță înapoi și-aș fi lăsat totul pe altă dată dacă aș fi fost stăpân pe timpul meu.

Domnișoara Sarah Pocket veni la poartă. Nu Estella.

- Ce-i asta? Dumneata aici? întrebă domnișoara Pocket. Ce cauți?

Când i-am răspuns că venisem doar să văd ce face domnișoara Havisham, Sarah începu să se gândească dacă să mă trimită sau nu să-mi văd de

treabă. Dar, neîndrăznind să-și ia răspunderea, mă lăsă înăuntru și, după câteva clipe, se întoarse spunându-mi cu asprime "să vin sus".

Totul era ca și înainte și domnișoara Havisham era singură.

- Ei! făcu ea, privindu-mă țintă. Nădăjduiesc că nu vrei nimic. N-ai să capeți nimic.

- Sigur că nu, domnișoară Havisham. Vroiam numai să vă spun că ucenicia merge bine și că vă sunt foarte recunoscător.

- Lasă, lasă! spuse ea, mișcând nerăbdătoare din degete. Mai vino din când în când; vino de ziua ta. Ei! strigă ea deo dată, întorcându-se spre mine cu scaun cu tot. O cauți pe Estella, așa-i?

Într-adevăr, mă uitam în jurul meu, ca să o văd pe Estella și bâigui că nădăjduiesc că o duce bine.

- E în străinătate, spuse domnișoara Havisham; o cresc ca pe o domnișoară, departe de toți; e mai frumoasă ca oricând; toți care o văd, o admiră. Îți dai seama că ai pierdut-o?

Era o bucurie atât de răutăcioasă în felul cum rostise ultimele cuvinte și apoi domnișoara Havisham izbucni într-un râs atât de neplăcut, încât nu știam ce să-i spun. Am scăpat, însă, din încurcătură, fiindcă mi-a făcut semn să plec. După ce poarta a fost deschisă în urma mea de domnișoara Sarah, cea cu fața din coji de alune, mă simțeam mai nemulțumit ca oricând de meseria mea și de toate; cu atât m-am ales din vizita aceea.

În timp ce hoinăream pe strada principală, privind cu deznădejde vitrinele și gândindu-mă la cele ce mi-aș cumpăra, dacă aș fi boier, cine altul credeți că a ieșit dintr-o librărie decât domnul Wopsle. Domnul Wopsle ținea în mână zguduitoarea tragedie a lui George Barnwell în care tocmai investise șase penny, cu gândul de a împuia capul domnului Pumblehook, care îl aștepta la ceai, cu tot ce era scris în carte. De-abia mă văzu și i se păru că soarta îi scosese un ucenic în cale, căruia putea să-i citească din carte; și mă înșfacă, stăruind să-l însoțesc până la Pumblehook. Deoarece știam că acasă e jale și fiindcă nopțile erau întunecoase și drumurile înfricoșătoare și pentru că, uneori, orice tovărășie de drum e mai bună decât nimic, nu mă împotrivi prea mult timp; așadar, intrarăm în casa domnului Pumblehook, în clipa în care străzile și magazinele se luminau. Deoarece n-am văzut niciodată vreo piesă de a lui George Barnwell, nu știu nici acum cât trebuie să dureze; dar știu că, în seara aceea, a durat până la nouă și jumătate; când domnul Wopsle intră în Newgate³, mi se păru că n-o să mai ajungă la eșafod, fiindcă se mișca mai încet ca oricând. Apoi, mi se păru prea de tot, când l-am văzut plângându-se că trebuie să moară în floarea vârstei, ca și cum n-ar fi fost bătrân și ofilit. Toate acestea erau doar lungi și plictisitoare. Ceea ce mă supără însă era că povestea aceasta și biata mea făptură nevinovată erau privite drept unul și același lucru. Când Barnwell începu să calce strâmb, vă asigur că mă simțeam prost, deoarece privirea indignată a lui Pumblehook arunca totul asupra mea. Wopsle își dădea și el osteneala să mă arate în lumina cea mai urâtă. Eram lingușitor și crud și trebuia să-l omor pe unchiul meu fără nici o circumstanță atenuantă; Millwood îmi închidea gura ori de câte ori se ivea prilejul; fiica stăpânului era pur și simplu urmărită de gândul că trebuie să se intereseze de mine și tot ce pot spune

³ Închisoare celebră din Londra.

despre purtarea mea târăgănată și plină de opintiri din dimineața aceea fatală este că era demnă de slăbiciunea firii mele. Până și după ce mă spânzurară, spre fericirea tuturor și Wopsle închise cartea. Pumblechook tot se mai holba la mine clătinând din cap:

- Ia aminte, băiete, ia aminte! Ca și cum ar fi fost un fapt bine cunoscut că plănuiam să ucid pe vreuna dintre rudele mele cu condiția s-o pot convinge să devină, din prea mare slăbiciune, binefăcătoarea mea.

Era întuneric beznă afară, când totul se sfârși și am pornit spre casă cu domnul Wopsle. Când am ieșit din oraș, pâcla acoperea totul; era o ceață groasă și umedă. Lampa de la barieră se vedea ca o pată; parcă se mișcase de la locul ei obișnuit, iar razele ei păreau făcute dintr-o substanță solidă, care se lipise de ceață. Tocmai când băgăm de seamă toate acestea și spuneam că ceața se lăsase odată cu schimbarea vântului, care venea dintr-o anumită parte a mlaștinilor, dădurăm de un om, care se bălăbănea pe lângă cantonul de la barieră.

- Ei! am făcut noi, oprindu-ne. Ce caută Orlick pe aici?

- A! răspunse el, bălăbănindu-se mai departe. Așteptam și eu, doar, doar, oi găsi vreun tovarăș de drum.

- Ai întârziat, am observat eu.

Orlick răspunse foarte firesc:

- Zău? Și tu ai întârziat.

- Ne-am îngăduit, spuse domnul Wopsle, îmbătat de reprezentația pe care ne-o dăduse; ne-am îngăduit să pe trecem o seară intelectuală.

Bătrânul Orlick mârâi, ca și cum n-ar fi găsit nimic de spus și pornirăm împreună. L-am întrebat dacă își petrecuse după-amiaza liberă în partea de jos a orașului.

- Da, spuse el; toată după-amiaza. Veneam în urma voastră. Nu v-am văzut, dar trebuie să fi fost foarte aproape de voi. Auziți, iar se trage cu tunul.

- De la galere? am întrebat eu.

- Da! Iar o fi zburat vreo pasăre din colivie. De la apusul soarelui, mereu trag cu tunul. Ai să auzi îndată.

Într-adevăr, de-abia am înaintat câțiva yarzi și bubuitul atât de bine cunoscut ajunsese până la urechile noastre, înăbușit însă de ceață și rostogolindu-se greu de-a lungul albiei joase a fluviului, ca și cum ar fi urmărit cu amenințări pe fugari.

- E o noapte potrivită pentru fugă, spuse Orlick. Mă întreb cum or să aducă pasărea înapoi pe o astfel de noapte.

Subiectul acesta îmi spunea multe și am căzut tăcut pe gânduri; domnul Wopsle, ca și unchiul atât de prost răsplătit din tragedie, începu să gândească cu glas tare, așa cum făcea și eroul de mai sus în grădina lui din Camperwell. Orlick, cu mâinile în buzunare, umbla greoi, bălăbănindu-se alături de mine. Era foarte întuneric, foarte umed, foarte noroi și noi înaintam stropindu-ne cu glod. Din când în când, bubuitul tunului de alarmă ne ajungea și apoi se rostogolea greu de-a lungul albiei fluviului. Eu eram cufundat în gânduri. Domnul Wopsle își dădu obștescul sfârșit la Camperwell, muri paralizat la Bosworth Field și pieri în chinuri la Galstonbury. Orlick mormăia, din când în când: "Fierul să-l lovim, fierul să-l lovim, Bătrânul Clem! Și apoi bere să ciocnim, Bătrânul Clem!" Credeam că băuse prea mult, dar, de fapt nu era prea beat.

Și, astfel, ajunserăm în sat. Drumul pe care veneam noi trecea pe la "Barcagiii Veseli" și, spre mirarea noastră, deși era ora unsprezece, am găsit cărciuma într-o stare de tulburare nemaipomenită, cu ușa larg deschisă și cu lumânări aprinse și stinse la repezeală, împrăștiate pe jos. Domnul Wopsle intră ca să întrebe ce se întâmplase, bănuia că fusese prins vreun ocnaș, dar ieși în goană din cărciumă.

- S-a întâmplat ceva, spuse el cu răsuflarea tăiată, fără să se oprească din fugă, la tine acasă, Pip. Haideți acolo!

- Ce s-a întâmplat? am întrebat eu, ținându-mă după el. Alături de mine, Orlick fugea și el.

- Nu înțeleg nici eu. Se pare că cineva a forțat ușa casei, în timp ce Joe Gargery era plecat. Poate niște ocnași. Cineva din casă a fost atacat și rănit.

Fugeam prea tare ca să putem vorbi și nu ne-am oprit până ce nu am ajuns în bucătăria noastră. Era plină de oameni; tot satul se strânsese în bucătărie și în curte; mai era și un doctor și Joe și mai era și o ceată de femei, care ședeau pe podea în mijlocul bucătăriei. Oamenii care căscau gura, se dădură la o parte la venirea mea și așa am văzut-o pe so-ră-mea întinsă fără mișcare și fără cunoștință pe jos; zăcea chiar în locul unde fusese doborâtă de o lovitură grozavă în moalele capului, pe care i-o dăduse o mână nevăzută, în timp ce ea stătea cu fața spre foc; soră-mea, pe care nu aveam s-o mai văd ieșindu-și din fire, atât timp cât mai avea să fie nevasta lui Joe.

XVI

Cu capul împuiat de George Barnwell, mi se părea la început că trebuie să fi avut și eu vreun amestec în atacul asupra surorii mele sau, în orice caz, că, fiindu-i rudă apropiată și, după cum știa lumea, foarte îndatorat, puteam fi mai ușor bănuț decât oricare altul. Dar când am revăzut toată întâmplarea a doua zi, în lumina limpede a zilei și am auzit toată lumea din jurul meu vorbind despre ea, am început să privesc lucrurile cu alți ochi și în chip mult mai înțelept.

Joe fusese la "Barcagiii Veseli" cu luleaua lui, de la opt și un sfert până la zece fără un sfert. În timp ce el era acolo, soră-mea stătuse în ușa bucătăriei și dăduse bună seara unui plugar, care se întorcea acasă. Omul nu era în stare să dea mai multe amănunte cu privire la ora la care o văzuse (când încercă să se lămurească, se încurcă tare de tot) decât că trebuie să fi fost înainte de nouă. Când Joe ajunse acasă, la zece fără cinci minute, a găsit-o doborâtă la pământ și numaidecât strigă după ajutor; focul mai ardea încă cu flacăra înaltă și fitilul lumânării nu era prea lung; totuși, lumânarea era stinsă.

Nimic nu fusese scos din casă. Și, în afară de lumânarea stinsă care stătea pe o masă așezată între ușă și soră-mea, nu se vedea nici urmă de neorânduială în bucătărie, în afară de dezordinea pe care o făcuse soră-mea, când căzuse pe jos plină de sânge. Dar fusese găsită, totuși, o mărturie foarte importantă cu privire la crimă. Soră-mea fusese lovită în cap și în șira spinării cu un obiect bont și greu; apoi, după ce primise loviturile, un obiect greu fusese aruncat cu putere asupra ei, în timp ce ea stătea cu fața în jos. Și, pe podea, lângă ea, Joe găsisse, când o ridicase, o cătușă de ocnaș desfăcută cu pila.

Joe se uită la cătușe cu ochii lui de fierar și spuse că pilitura este făcută mai de mult. După ce se dăduse alarma de pe galeră și oamenii veniseră să se

uite la cătușe, părerea lui Joe fusese întărită. Oamenii nu puteau să spună de când părăsise cătușa vaporul, unde fără îndoială că se aflase odată; dar pretindeau că nici unul dintre ocnașii care evadaseră în ajun, nu o purtase. De altfel, unul dintre ei fusese arestat și mai avea încă fierul prins de picior.

Fiindcă eu știam ce știam, am ajuns și eu la-o concluzie. Bănuiam că fierul era al pușcăriașului meu, că era cătușa cu care îl văzusem și pe care o pilise în mlaștini, dar mintea mea nu-l învinovătea pe el de a fi folosit cătușa și de a fi înfăptuit crima din ajun. Pentru că bănuiam că altcineva pusese mâna pe ea și o folosise în chipul acesta neomenos. Sau Orlick sau străinul care îmi arătase odată pila.

Acum, cu privire la Orlick; el plecase la oraș chiar așa cum ne spusese când îl culesesem de pe drum, la barieră; fusese văzut prin oraș în tot timpul serii, fusese în câteva cârciumi cu diferiți oameni și se întorsese acasă cu mine și cu domnul Wopsle. Nu exista nici o dovadă împotriva lui, în afară de cearta din ajun și soră-mea doar se certase cu el și cu toți cei din jurul ei, de zeci de mii de ori. Cât despre străin, dacă s-ar fi întors să-și ia banii, nu s-ar fi certat niciodată cu soră-mea din pricina aceasta, pentru că ea era gata să-i înapoieze totul. De altfel nu avusese loc nici un schimb de cuvinte; agresorul intrase atât de încet și de neașteptat, încât o doborâse fără ca ea să fi întors măcar capul.

Mi se părea îngrozitor gândul că eu procurasem arma și, oricât de neintenționat aș fi făcut-o, nu mă putea împiedica de a gândi așa. Sufeream chinuri cumplite, în timp ce mă gândeam și mă răzgândeam dacă să nu destram, în cele din urmă, vraja copilăriei mele și să-i spun lui Joe toată povestea. Timp de luni întregi rezolvam zilnic problema negativ, pentru ca s-o reîncep și s-o frământ din nou, a doua zi de dimineață. Până la urmă, rezultatul acestei lupte a fost următorul: taina era atât de veche și intrase, într-atât în sufletul meu, făcând parte din însăși ființa mea, încât nu mai puteam s-o smulg. În afară de teama că, deoarece adusese atâta pacoste, taina aceasta va contribui mai mult ca orice ca să-l înstrăineze pe Joe de mine, mă mai oprea și groaza că nu mă va crede și că o va socoti drept o născocire monstruoasă, la fel cu câinii și cu costițele de vițel.

Comisarii și oamenii de pe Bow Street din Londra - pentru că lucrurile se petreceau în vremea vechii poliții cu tunici roșii - roiră în jurul casei timp de o săptămână sau două și au făcut ceea ce am auzit și citit că fac autoritățile de felul acesta în cazuri asemănătoare. Au ridicat câțiva oameni rău-văzuți și i-au amețit cu ideile lor sucite; apoi s-au încăpățânat să potrivească împrejurările la idei în loc să scoată ideile din împrejurări. Mai aveau obiceiul să stea la "Barcagiii Veseli", lângă ușă, uitându-se afară cu priviri atotștiutoare și modeste, care umpleau tot ținutul de admirație; și aveau un fel foarte misterios de a bea, la fel de folositor ca și felul în care prindeau pe vinovați. Nu chiar așa, fiindcă pe vinovați nu i-au prins niciodată.

Mult timp după ce forța constituțională se împrăștiase, soră-mea tot mai zăcea bolnavă în pat. Vederea îi fusese atinsă, așa încât vedea obiectele duble și întindea mâna după cești și pahare închipuite, în loc de cele adevărate; auzul îi era foarte slăbit; de asemenea și memoria; și vorbirea îi era de neînțeles. Când, în cele din urmă, ajunse să coboare scările ajutată de cineva din casă, trebuia să umblu tot timpul cu tăblița după ea ca să ne spună prin scris, ceea ce nu putea să ne spună prin viu grai. Deoarece ortografia ei (nu mai vorbesc de caligrafie)

era mai mult decât slabă și deoarece cititul lui Joe era și mai mult decât slab, se iveau greutăți neînchipuite între ei, pe care eu eram întotdeauna chemat să le descurc. Faptul că i se dădea carne în loc de doctorie, că se confunda ceai cu Joe și brutar cu slănină, erau greșelile mele cele mai neînsemnate.

Totuși, firea i se schimbase mult în bine și era foarte răbdătoare. Măinile și picioarele îi tremurau, ceea ce deveni cu vremea un lucru obișnuit și mai târziu, o dată la două sau trei luni, își ducea mâinile la cap și rămânea aproape o săptămână în șir cu mintea rătăcită și întunecată. Eram cam încurcați, fiindcă nu puteam să găsim pe nimeni care să o îngrijească până când, spre marea noastră ușurare, se ivi o întâmplare prielnică. Mătușa domnului Wopsle se resemna cu un trai, care nu mai dă naștere la nici un fel de probleme și Bidy intră în familia noastră.

Vreo lună după ce sora mea își făcu din nou apariția în bucătărie, Bidy veni la noi cu o lădiță pestriță care conținea toată averea ei lumească și deveni binecuvântarea casei noastre. Mai presus de toate, era o binecuvântare pentru Joe, căci pe bietul om îl omora cu zile să se uite tot timpul la ceea ce mai rămăsese din nevasta lui și se obișnuise să se întoarcă spre mine la fiecare câteva clipe, serile, când o îngrijea și să-mi spună cu ochii lui albaștri, umeziți de lacrimi:

- Ce femeie frumoasă era înainte, Pip! Și fiindcă, din prima clipă, Bidy se descurcă foarte bine cu soră-mea de parcă ar fi cunoscut-o din copilărie, Joe avu și el parte de o viață mai liniștită și începu să se ducă din când în când la "Barcagiii Veseli", ceea ce îi făcea foarte mult bine. E caracteristic pentru oamenii de la Poliție că-l bănuiseră cu toții pe Joe mai mult sau mai puțin (deși el n-a știut niciodată despre asta) și că împrăștiaseră cuiva părerea că Joe ar fi una din mințile cele mai pătrunzătoare pe care le întâlniseră ei vreodată.

Primul triumf al lui Bidy, în noua ei îndeletnicire, a fost descurcarea unei greutăți, care mă copleșise cu totul. Mă căznisem mult s-o dezleg, dar nu izbutisem. Să vă spun ce era:

Mereu, mereu, sora mea desena pe tăbliță o literă care semăna cu un T și apoi ne făcea să înțelegem că acest semn reprezenta ceva pe care ar fi dorit grozav să-l aibă. Încercasem în zadar toate lucrurile care începeau cu T, pornind de la catran și sfârșind cu pâine prăjită și cu ciubărul⁴. În cele din urmă, îmi trecu prin minte că semnul acesta semăna cu un ciocan și când am țipat vorba aceasta în urechea surorii mele, ea începu să ciocănească cu mâinile în masă și să facă semne de încuviințare. Atunci i-am adus toate ciocanele, unul după altul, dar fără folos. M-am gândit la o cârjă, fiindcă semăna la formă cu un ciocan; am împrumutat una din sat și am adus-o acasă cu multă încredere. Dar soră-mea clătină din cap cu atâta putere, când i-o arătarăm, încât ne era teamă ca, în starea de slăbiciune în care se afla, să nu-și scrântească gâtul.

Când soră-mea descoperi că Bidy o înțelegea foarte ușor, semnul acesta neînțeles reapăru pe tăbliță. Bidy se uită gânditoare la el, ascultă lămuririle mele, se uită la soră-mea, apoi la Joe (care era reprezentat pe tăbliță prin inițiala numelui său) și fugi în fierărie urmată de Joe și de mine.

- Sigur! strigă Bidy cu fața strălucitoare de mulțumire. Nu vedeți? El e!

⁴ Aceste cuvinte încep în limba engleză cu litera T. (N.T.)

Orlick, fără îndoială! Soră-mea nu-și mai amintea de numele lui și nu putea să-i înfățișeze altfel decât printr-un ciocan. I-am spus de ce îl chemăm în bucătărie și el și-a pus încet ciocanul jos și-a șters fruntea cu mâneca și-a mai șters fruntea cu mâneca și-a mai șters-o o dată cu șortul și a ieșit din fierărie bălăbănindu-se, cu genunchii îndoiți și cu aerul acela deșuchiat de vagagond, care îl deosebea de toată lumea. Mărturisesc că mă așteptam s-o văd pe soră-mea denunțându-l într-un fel și m-am simțit foarte dezamăgit de purtarea ei neașteptată. Ea se arată foarte grijulie de a fi în relații bune cu Orlick, părea foarte încântată că i-l adusesem în cele din urmă și ne-a făcut să înțelegem că ar vrea să i se dea ceva de băut. Se uita cu încordare la fața lui, ca și cum ar fi dorit să fie sigură că el era mulțumit de primirea ce i se făcea; încerca tot ce-i stătea în putință ca să-l împace și, în toată purtarea ei, avea un aer umil și pașnic, ca un copil care vorbește cu un stăpân aspru. De atunci, aproape că nu trecea zi, fără ca soră-mea să nu deseneze ciocanul pe tăbliță și fără ca Orlick să nu intre bălăbănindu-se în odaie și să stea prostește în fața ei, ca și cum n-ar fi știut mai mult decât mine ce trebuie să facă.

XVII

Acum viața mea de ucenic se desfășura regulat fără nici o întâmplare mai însemnată în legătură cu lumea de dincolo de satul meu și de țara mlaștinilor decât ziua mea și vizita pe care am făcut-o domnișoarei Havisham.

Am găsit-o tot pe domnișoara Sarah Pocket de serviciu la poartă, iar domnișoara Havisham era întocmai cum o lăsasem; și ea îmi vorbi de Estella la fel ca și atunci, poate chiar cu aceleași cuvinte. Întrevederea noastră nu dură decât câteva minute și, la plecare, domnișoara Havisham mi -a dat o liră și mi-a spus să vin iarăși de ziua mea. Cred că este locul să spun că această vizită deveni un obicei anual. În anul următor, am încercat să refuz lira, dar fără alt rezultat decât întrebarea ei îmbufnată dacă nu cumva mă așteptam la mai mult. Atunci am luat darul și de atunci încolo am făcut mereu la fel.

Atât de neschimbată era casa cea veche și mohorâtă, lumina galbenă din odaia întunecoasă și arătarea ofilită de pe scaunul de lână măsuță, încât am simțit că, o dată cu oprirea ceasornicelor se oprise și timpul și că, în timp ce eu și toate lucrurile de afară creșteam, aici totul înțepenea pe loc. Lumina nu pătrundea în amintirile mele despre casa domnișoarei Havisham mai mult decât pătrundea în realitate în casa aceea părăsită, ceea ce mă înnebunea și mă făcea ca, în fundul sufletului, să-mi urăsc meșteșugul și să-mi fie rușine de casa mea.

Încetul cu încetul, totuși, am băgat de seamă că Bidy se schimbese. Ghetele nu-i mai erau scâlciate, părul îi era strălucitor și bine pieptănat și mâinile îi erau totdeauna curate. Nu era frumoasă - era și ea necioplită și nu putea să fie ca Estella - dar era plăcută la vedere, sănătoasă și blândă. Era la noi de un an (mi-amintesc că tocmai ieșise din doliu, când m-a izbit schimbarea ei) și, într-o seară am băgat de seamă că are ochi foarte adânci și gânditori; ochi frumoși și foarte buni.

Tocmai ridicasem ochii de pe o temă cu care mă căzneau - copiam niște pasaje dintr-o carte, ca să progrez în două direcții deodată - și am văzut că Bidy se uită la mine. Am pus jos tocul și Bidy se opri și ea fără să lase

lucrul din mână.

- Bidy, am spus eu, cum te descurci tu? Sau sunt eu foarte prost sau ești tu foarte isteță!

- Unde vezi că mă descurc? Nu înțeleg, îmi răspunse Bidy zâmbind.

Ea se descurca singură cu toată gospodăria și încă foarte bine; dar nu la asta mă gândeam eu, deși poate că, din pricina asta, lucrul la care mă gândeam eu părea și mai minunat.

- Cum te descurci tu, Bidy, am întrebat eu, de știi tot ce știi și eu și seara nu înveți, ci stai cu mine?

Începeam să fiu cam mândru de știința mea, fiindcă cheltuisem lira pe care o promisem de ziua mea pentru învățătură și puneam la o parte cea mai mare parte din banii de buzunar pentru cheltuieli asemănătoare; astăzi n-am nici o îndoială că puținul pe care-l știam mă costa foarte scump.

- Aș putea tot atât de bine să te întreb, spuse Bidy, cum te descurci tu?

- Nu-i așa. Când mă întorc seara de la fierărie, toată lumea vede că mă apuc de învățătură, dar tu nu înveți niciodată, Bidy.

- Pesemne că prind învățătura cum se prinde tusea, spuse Bidy liniștită; și se apucă să coasă mai departe.

Îmi urmăream gândul, sprijinându-mă de spătarul scaunului pe care ședeam și mă uitam la Bidy, care cosea de zor, cu capul într-o parte; începeam să o privesc ca pe o iată neobișnuită, fiindcă îmi aminteam cât se descurca de bine cu numirile din meșteșugul nostru, numirile feluritelor lucrări de fierărie și ale uneltelor. Pe scurt, tot ce știam eu, știa și Bidy. În teorie, cunoștea fierăria tot atât de bine, poate chiar mai bine, decât mine.

- Tu, Bidy, ești dintre oamenii care se folosesc de toate prilejurile, am spus eu. N-ai avut prea multe prilejuri înainte de a fi venit la noi și uite câte ai învățat!

Bidy m-a privit o clipă, apoi a început să coasă mai departe.

- Eu am fost prima ta profesoară, nu-i așa? întrebă ea, în timp ce cosea.

- Bidy, am strigat eu, înmărmurit. Plângi!

- Nu, nu plâng, spuse Bidy ridicând ochii și râzând. Ce ți-a venit?

Ce-ar fi putut să-mi vină decât că văzusem o lacrimă strălucind pe lucrul ei de mână? Am tăcut, gândindu-mă ce cal de bătaie fusese biata fată până când mătușa domnului Wopsle se lăsase de prostul obicei de a trăi, de care ar face bine să se lase și alți oameni. Mi-a amintit de condițiile nenorocite în care trăia în prăvălioara aceea jalnică, mi-a amintit de școala aceea de seară amărâtă și gălăgioasă, de ceata aceea besmetică de copii pe care trebuia să-i tragă și să-i împingă. Mă gândeam că și în vremurile acelea de tristă amintire, trebuie să fi existat la Bidy, în stare de amorțeală, ceea ce înflorea acum atât de frumos, căci doar în nemulțumirea și încurcătura mea, mi se păruse firesc să mă îndrept spre ea după ajutor. Bidy cosea liniștită, fără să mai plângă și, în timp ce eu o priveam și mă gândeam la toate acestea, mi-a trecut prin minte că poate nu-i fusesem destul de recunoscător. Poate că fusesem prea rece și că ar fi trebuit s-o sprijin mai mult (deși nu am întrebuițat chiar cuvântul acesta în gândul meu) cu încrederea mea.

- Da, Bidy, am început eu, după ce mi s-au învărtit toate acestea prin minte; tu ai fost prima mea profesoară și încă într-un timp când nu prea ne gândeam că vom sta împreună, așa ca acum, în bucătăria aceasta.

- Săraca de ea! răspuse Biddy. Atât de puțin se gândea Biddy la persoana ei, încât observația mea îi aminti de soră-mea și o făcu să se scoale și să se ducă la ea ca să o așeze mai bine pe scaun; din păcate, e adevărat!

- Vezi! am spus eu, trebuie să mai stăm de vorbă ca pe vremuri și trebuie să-ți mai cer sfatul ca înainte. Hai să ne plimbăm duminică după-amiază prin țara mlaștinilor și să stăm de vorbă mai mult.

Pe soră-mea n-o lăsam niciodată singură acasă; dar, în duminica aceea, Joe rămase bucuros cu ea, iar Biddy ieși împreună cu mine la plimbare. Era vară și vremea era frumoasă. După ce am trecut de sat, de biserică și de cimitir și am ajuns în țara mlaștinilor, de unde vedeam pânzele corăbiilor care pluteau pe fluviu, eu am început, ca de obicei, să leg amintirea domnișoarei Havisham și a Estellei de tot ce vedeam. Când am ajuns la fluviu, ne-am așezat pe mal, în timp ce apa clipocea la picioarele noastre, făcând liniștea să pară mai mare; mă gândeam că locul și timpul erau potrivite ca să-i dezvălui lui Biddy tainele sufletului meu.

- Biddy, am spus eu, după ce o pusesem să facă legământ că n-o să dea taina mea în vileag. Vreau să intru în lumea bună.

- O, eu n-aș vrea, în locul tău! răspuse ea. Nu cred că ți s-ar potrivi.

- Biddy, am spus eu, cam aspru. Am motivele mele.

- Tu trebuie să știi mai bine Pip; dar nu crezi că ești mai fericit așa cum ești acum?

- Biddy, am strigat eu nerăbdător, nu sunt deloc fericit așa. Mi-e silă de meseria mea și de viața pe care o duc. De când am semnat contractul, nimic nu m-a mulțumit. Nu vorbi prostii.

- Am vorbit prostii? întrebă Biddy, înălțându-și liniștită sprâncenele. Îmi pare rău. N-am vrut. Vreau doar să te simți bine și să fii mulțumit.

- Bine, dar atunci trebuie să înțelegi o dată pentru totdeauna că n-o să fii și nici n-o să pot vreodată fi mulțumit, ci doar nenorocit. Biddy, dacă n-o să duc o astfel de viață decât cea pe care o duc acum.

- Păcat! spuse Biddy, clătinându-și capul cu tristețe.

De fapt și eu mă gândisem de atâtea ori că e păcat, încât, în lupta ciudată pe care o duceam neconținut cu mine însumi, eram gata să vărs lacrimi de supărare și de amărăciune, mai ales acum când Biddy a dat grai simțământului ei și al meu. Și i-am spus că are dreptate și că știam și eu că e păcat, dar că nu puteam face nimic.

- Dacă aș fi putut să mă statornicesc - i-am spus eu lui Biddy, smulgând din pământ iarba scurtă de sub mâna mea, așa cum odată, de mult, îmi mulsesem durerea din păr și o lovisem de zidul fabricii de bere - dacă aș fi putut să mă statornicesc și dacă m-aș simți măcar pe jumătate legat de fierărie cum mă simțeam când eram mic, știu că ar fi mult mai bine pentru mine. Atunci ție, lui Joe și mie, nu ne-ar lipsi nimic și poate că Joe și cu mine am fi tovarăși, după ce mi-aș termina eu ucenicia; și poate că aș fi demn de apropierea ta și că, pe banca aceasta, ar sta doi oameni cu totul deosebiți. Aș fi fost destul de bun pentru tine, Biddy, ia spune-mi!

Biddy oftă cu ochii la pânzele de pe apele fluviului și îmi răspuse:

- Da, nu sunt eu prea pretențioasă.

Nu prea suna măgulitor, dar știam că Biddy nu vroia să mă jignească.

- Și în loc de asta - am spus eu smulgând din nou iarba și mestecând în

gură un fir sau două - vezi ce se întâmplă cu mine; sunt nemulțumit și nu mă simt la locul meu și, la urma urmelor, ce mi-ar fi păsat mie că sunt necioplit și grosolan, dacă nimeni nu mi-ar fi spus-o!

Biddy își întoarse brusc fața spre mine și m-a privit mult mai pătrunzător decât privise spre vapoare.

- Nici nu-i adevărat și nici n-a fost prea politicoasă din partea celui care ți-a zis-o, spuse ea întorcându-și din nou ochii spre fluviu. Cine a spus așa?

Eram buimăcit, fiindcă izbucnisem, fără să-mi dau prea bine seama încotro mă îndreptam. Dar era prea târziu ca să mai schimb vorba și am răspuns:

- Domnișoara cea frumoasă de la domnișoara Havisham; și-i cea mai frumoasă ființă de pe lume și o admir grozav și aș vrea să intru în lumea bună din pricina ei. După ce am făcut această mărturisire nebunească, am început să arunc iarba în fluviu, ca și cum m-aș fi gândit să plec și eu în urma ei.

- Vrei să intri în lumea bună ca să-i faci în ciudă sau ca să o câștigi? mă întrebă Biddy liniștită, după câteva clipe de tăcere.

- Nu știu, am răspuns eu posomorât.

- Pentru că dacă vrei să-i faci în ciudă, urmă Biddy, eu cred - dar tu trebuie să știi mai bine - că mai curând ai izbuti dacă nici nu te-ai sinchisi de vorbele ei. Și dacă vrei s-o câștigi, eu cred, dar tu știi mai bine, că nu merită.

Tocmai ce mă gândisem și eu de atâtea ori. Tocmai ce mi se părea și mie atât de limpede în clipa aceea. Dar cum puteam eu, un biet flăcău de la țară, să mă feresc de acea contrazicere, căreia îi cad zilnic pradă cei mai buni și cei mai înțelepți oameni?

- O fi adevărat tot ce spui tu, i-am răspuns eu lui Biddy, dar grozav o admir.

După ce-am rostit cuvintele acestea, mi-am răsturnat capul pe spate, mi-am apucat părul cu amândouă mâinile și am tras zdravăn de el. Știam că nebunia mea este atât de nelalocul ei, încât aș fi meritat să mă apuc cu mâna de păr și să-mi izbesc capul de pietre, ca pedeapsă pentru că aparținea unui nerod ca mine.

Biddy era fata cea mai înțeleaptă din lume, așa că nici nu mai încercă să vorbească cu mine. Își puse mâinile ei aspre de atâta lucru, dar atât de mângâietoare, pe mâinile mele și mi le scoase încetișor din păr. Apoi mă bătu ușurel pe umăr ca să mă potolească, în timp ce eu plângeam cu fața înfundată în mâneca hainei, întocmai cum făcusem atunci, în curtea fabricii de bere, cu convingerea că cineva sau toată lumea - nu știu care din două - mă persecuta îngrozitor.

- Mă bucur de un lucru, spuse Biddy, mă bucur că ai avut încredere în mine, Pip. Și mă mai bucur de ceva, anume, că poți fi sigur că voi încerca să păstrez încrederea ta și s-o merit. Dacă prima ta profesoară (*Doamne! ce profesoară și câtă nevoie ar mai avea să învețe și ea!*) ar fi profesoara ta și acum, cred că știu ce lecție ți-ar da. Dar e o lecție grea și tu ți-ai întrecut de mult profesoara, iar acum nu mai are nici un rost. Și, cu un oftat liniștit pe care i-l smulsesem eu, Biddy s-a sculat de pe malul fluviului, spunând cu o schimbare plăcută în voce:

- Mergem mai departe sau ne întoarcem acasă?

- Biddy, am strigat eu, sculându-mă, luând-o de gât și sărutând-o. Am

să-ți spun întotdeauna tot ce gândesc.

- Până ai să intri în lumea bună, spuse Bidy.

- Știi doar că n-o să intru niciodată, așa că am să-ți spun totul întotdeauna. Nu că aș fi eu în stare să-ți spun ție ceva nou, pentru că tu știi tot ce știu și eu, cum ți-am spus și mai devreme.

- A! făcu Bidy în șoaptă, cu ochii la pânzele de pe fluviu și apoi repetă cu aceeași schimbare în voce ca și înainte:

- Mergem mai departe sau ne întoarcem acasă?

I-am răspuns că aș vrea să mergem mai departe și am pornit, în timp ce după-amiaza de vară se topea în amurgul de vară. Era foarte frumos. Am început să mă întreb dacă ceea ce făceam acum nu era mai firesc și mai sănătos decât să joc "Sărăcește-ți vecinul" la lumina lumânării în odaia cu ceasornicele oprite și să fiu batjocorit de Estella. Mă gândeam ce bine ar fi dacă mi-aș scoate-o din cap, împreună cu toate celelalte amintiri și trăznăi și dacă m-aș apuca de muncă, hotărât să fac cu plăcere ceea ce aveam de făcut, să mă țin de lucru și să duc toate la bun sfârșit. Îmi spuneam că dacă, în clipa aceea, s-ar fi aflat Estella alături de mine în loc de Bidy, aș fi fost cu siguranță, nenorocit. Eram nevoit să recunosc că într-adevăr așa s-ar fi întâmplat și îmi spuneam:

- Pip, mare prost ești!

Am vorbit mult în timpul plimbării și, în tot ce spunea, Bidy avea dreptate. Bidy nu jignea niciodată și nu avea toane și nu era azi una și mâine alta; ea ar fi simțit durere și nu plăcere, dacă m-ar fi îndurerat; mai curând s-ar fi rănit pe ea, decât să mă rănească pe mine. Atunci, cum se făcea că nu-mi era mai dragă?

- Bidy, i-am spus eu, în drum spre casă; tare aș vrea să mă lecuiești.

- Și eu aș vrea! spuse Bidy.

- Dacă-ai izbuti numai să mă îndrăgostesc de tine, nu te superi că-ți vorbesc atât de deschis ție, vechea mea prietenă?

- Nu dragă, nici gând! spuse Bidy. Nu te îngriji de mine.

- Dacă-ai izbuti, vezi asta mi-ar trebui mie.

- Dar vezi că n-ai să izbutești.

În seara aceea, lucrul acesta nu mi se părea cu neputință, așa cum mi s-ar fi părut cu câteva ore mai devreme. Prin urmare, i-am spus că nu sunt chiar atât de sigur că nu se va întâmpla. Dar Bidy îmi spuse că ea e sigură și o spuse cu hotărâre. În sufletul meu știam că are dreptate și, totuși, l-am luat în nume de rău, că era atât de sigură cu privire la acest lucru.

În apropiere de cimitir, a trebuit să trecem un dig și să urcăm câteva trepte lângă stăvilă. De lângă o porțiță sau din păpuriș sau din spatele unei băltoace cu apa stătută și noroiasă, răsări, deodată, Orlick.

- Sănătate! bombăni el. Unde vă duceți?

- Unde să ne ducem? Acasă.

- Bine, spuse el. Să mă jupoaie pe mine de viu dacă nu vă duceți acasă? Pedepsa de a fi jupuit de viu era una dintre presupunerile lui favorite. Nu prea dădea el nici un înțeles precis acestei expresii, după câte știu eu, dar o întrebuintă, ca și așa-zisul lui nume de botez, ca o insultă adusă omenirii și ca să sugereze oamenilor ceva foarte neplăcut. Când eram mic, aveam credința că dacă Orlick m-ar jupui vreodată pe mine, ar face-o cu un cârlig ascuțit și bine răsucit.

Biddy nu vroia ca Orlick să vină cu noi și îmi spuse în șoaptă:

- Să nu vină cu noi, nu pot să-l sufăr.

Cum nici eu nu-l puteam suferi, mi-am îngăduit să-i spun că-i mulțumim dar că nu-i nevoie să ne însoțească. El primi această informație cu un hohot de râs, care îl făcu aproape să cadă pe spate, apoi porni bălăbănindu-se, umblând la o distanță mică în urma noastră.

Eram curios să știu dacă Biddy bănuia că Orlick era amestecat în încercarea de asasinat, despre care soră-mea nu fusese în stare să ne dea nici o lămurire și am întreat-o de ce nu poate să-l sufere.

- O! răspunse ea, uitându-se în urmă la Orlick, care venea bălăbănindu-se, fiindcă mi-e teamă că mă place.

- Ți-a spus el vreodată? am întreat eu indignat.

- Nu. Spuse Biddy, uitându-se din nou în urmă, dar de câte ori dă cu ochii de mine, începe să țopăie în fața mea.

Oricât de nouă și de ciudată mi se părea această dovadă de dragoste nu am pus nici o clipă la îndoială exactitatea interpretării.

Eram foarte înfierbântat de vestea că Orlick îndrăznea să admire pe Biddy, atât de înfierbântat de parcă aș fi fost eu insultat.

- Dar pe tine nu te supără, nu-i așa? întreat Biddy liniștită.

- Nu, nu mă supără, doar că nu-mi place.

- Nici mie, spuse Biddy. Dar nici asta nu te supără.

- Sigur, am spus eu, dar să știi că aș avea o părere foarte proastă despre tine Biddy, dacă ar țopăi cu încuviințarea ta.

Din seara aceea, eram mereu cu ochii la Orlick și, de câte ori împrejurările se arătau favorabile pentru țopăiala lui, mă așezam în fața lui, ca să-i stric demonstrația. Orlick prinsese rădăcini în casa lui Joe, din cauza gustului neașteptat al surorii mele pentru el, altfel aș fi încercat să-l scot din casa noastră. El înțelesese foarte bine gândurile mele și le răspunsesse în consecință, după cum am avut prilejul să aflu mai târziu.

Și pentru că mintea mea nu era destul de tulburată, eu i-am mărit tulburarea de mii de ori, deoarece în anumite stări sufletești și anotimpuri, îmi apărea limpede că Biddy era de nenumărate ori mai bună decât Estella și că viața simplă de muncă cinstită pentru care mă născusem nu avea de ce să mă rușineze, căci îmi dădea mijloacele de a fi fericit și de a mă respecta pe mine însumi. În zilele acelea, eram sigur că înstrăinarea mea de dragul meu Joe și de fierărie trecuse și că eram pe calea cea bună care mă ducea spre tovărășia lui Joe și spre viața cu Biddy, când, deodată, mă fulgera câte o amintire tulburătoare din timpul când mă duceam la domnișoara Havisham, o amintire care venea ca o săgeată pustiitoare și-mi răscolea toate gândurile. Durează mult până să-ți aduni gândurile răscolite și, adeseori, după ce le adunam cu trudă, îmi trăznea deodată prin minte că poate domnișoara Havisham va avea grijă de soarta mea, după ce-mi voi sfârși ucenicia.

Dacă ucenicia mea s-ar fi terminat atunci, cred că tot atât de nedumerit aș fi fost. Dar ea nu s-a terminat niciodată, căci o aștepta un sfârșit timpuriu, după cum vreau să vă povestesc.

XVIII

Era într-o duminică seara, în anul al patrulea al uceniciei mele la Joe. La "Barcagiii Veseli", un grup de oameni stătea în jurul focului și asculta cu luare aminte cum citea domnul Wopsle ziarul cu glas tare. Printre ei eram și eu.

Avusese loc o crimă despre care se vorbea mult și domnul Wopsle era cufundat în sânge până peste ochi. Se desfăta de fiecare adjectiv înfiorător din descrierea crimei și se confunda cu fiecare martor din timpul instrucției. Gemea slab: "Sunt pierdut", ca victima și urla cu cruzime: "Ți-arăt eu ție", ca ucigașul. Dădea declarația medicului, imitându-l în bătaie de joc pe doctorul satului; fluiera și se clătina ca bătrânul paznic de la barieră, care auzise lovitura și făcea pe paralyticul în așa hal, încât începeai să te îndoiești dacă martorul era întreg la minte. În mâinile lui Wopsle, judecătorul de instrucție devenea un adevărat Timon din Atena; grefierul, un adevărat Coriolan. Îi plăcea grozav să ne citească și nouă ne plăcea să ascultăm și ne simțeam nespuse de bine. În această stare sufletească atât de plăcută, ajunserăm și la verdictul de omor premeditat.

De-abia atunci, am dat cu ochii de un domn, care se sprijinea cu coatele de spătarul unei bănci din fața mea și privea. Avea o privire disprețuitoare și își mușca partea laterală a degetului arătător, în timp ce am observat oamenii.

- Bine, îi spuse străinul domnului Wopsle, după ce aceasta sfârși cu cititul. Le-ai potrivit toate după placul dumatăle, nici nu mă îndoiesc!

Toți oamenii tresăriră și ridicară ochii, ca și cum ar fi văzut pe ucigaș. El privea pe toți cu ochii lui reci și batjocoritori.

- Vinovat sigur? spuse el. Ia spune. Hai!

- Domnule, răspunse domnul Wopsle. Fără să fi avut cinstea de a vă cunoaște, spun: vinovat. La aceste vorbe, am prins cu toții curaj și am încuviințat cu un murmur.

- Știam eu că ai să zici așa, spuse străinul. Știam. Ți-am și spus. Dar acum îți pun o întrebare. Știi, oare, că în Anglia legea presupune că orice om e nevinovat, până când se dovedește că e vinovat?

- Domnule, începu domnul Wopsle, eu, ca englez...

- Lasă, spuse străinul, mușcându-și arătătorul cu ochii la Wopsle. Nu te feri de întrebare. Sau știi sau nu știi. Care din două?

Stătea cu capul și cu trupul aplecat într-o parte, întrebător și amenințător și își îndreptă degetul spre domnul Wopsle, ca și cum ar fi vrut să-l arate oamenilor, înainte de a-l mușca din nou.

- Ei? făcu el. Știi sau nu știi?

- Sigur că știu, răspunse domnul Wopsle.

- Sigur că știi. Atunci de ce n-ai spus aceasta de la început? Acum să te mai întreb ceva, spuse el, luându-l în primire pe domnul Wopsle, ca și cum ar fi avut vreun drept asupra lui. Știi că niciunuia dintre martori nu i s-a luat interogatoriul contradictoriu?

Domnul Wopsle începu:

- Pot doar să spun... dar străinul îi tăie vorba:

- Ce? Nu vrei să-mi răspunzi la întrebare, da sau nu? Stai să te mai întreb. Și își îndreptă din nou degetul spre el. Fii atent. Îți dai sau nu-ți dai seama că niciunuia dintre martori nu i s-a luat interogatoriul contradictoriu? Vreau numai un cuvânt de la dumneata: da sau nu?

Domnul Wopsle șovăi și noi am început să ne facem o părere cam proastă despre el.

- Hai! spuse străinul. Te ajut eu. Nu meriți ajutor, dar te ajut. Uită-te la ziarul pe care-l ții în mână. Ce ziar e?

- Ce ziar e? repetă domnul Wopsle, uitându-se la ziar cu o privire pierdută.

- Este, urmă străinul cu glasul lui batjocoritor și bănuitor, este ziarul din care citeai adineaori. Așa e?

- Sigur.

- Sigur. Acum uită-te la ziar și spune-mi dacă e scris acolo deslușit cum că inculpatul a declarat că sfătuitoarii lui legali i-au spus să-și rezerve, pentru mai târziu, apărarea?

- Citesc și eu acum, se apără domnul Wopsle.

- Nu interesează ce citești acum, domnule, nu te întreb ce citești acum. Poți să citești și *Tatăl nostru* de-a-ndăratelea, dacă vrei și poate că ai și făcut-o până acum. Apucă-te de ziar. Nu, nu, jos, jos, (am început cu toții să vedem că domnul Wopsle încearcă să scape). Ei, ai găsit?

- Da, aici e, spuse domnul Wopsle.

- Acum aruncă-ți ochii pe locul acela și spune-ne dacă nu scrie lămurit cum că inculpatul a declarat că sfătuitoarii lui legali i-au spus să-și rezerve, pentru mai târziu, apărarea?

Domnul Wopsle răspunde:

- Nu scrie chiar cu cuvintele acestea.

- Nu cu cuvintele acestea? repetă domnul cu asprime. Dar înțelesul e același?

- Da, spuse domnul Wopsle.

- Da, repetă străinul, uitându-se în jurul lui, la ceilalți oameni, cu mâna dreaptă întinsă către martorul Wopsle. Și acum vă întreb pe voi, ce părere aveți despre cugetul unui om, care, după ce a citit ziarul, poate să mai pună capul pe pernă și să doarmă liniștit, când a dat numele de criminal unui semen de al său, care n-a fost încă audiat?

Am început cu toții să bănuim că domnul Wopsle nu era chiar omul pe care-l crezusem noi și să vedem că-și dă arama pe față.

- Și acest om, nu uitați, urmă străinul, aruncându-și degetul cu putere înspre domnul Wopsle, acest om ar putea să fie jurat în procesul acesta; și după ce se va fi făcut astfel de răs, se va întoarce în sânul familiei și va dormi liniștit, deși ajurat că va judeca cu cinste litigiul dintre Majestatea Sa Regele și prizonierul de pe banca acuzaților și că va da o sentință dreaptă, așa să-i ajute Dumnezeu!

Eram cu toții convinși că nenorocitul de Wopsle mersese prea departe și că ar face mai bine să se oprească cât mai era timp.

Străinul părăsi locul din spatele băncii, cu un aer de autoritate netăgăduită și cu mișcări care te făceau să crezi că, dacă ar fi vrut, ar fi putut da în vileag taine neștiute despre fiecare om în parte; și-a făcut loc în spațiul dintre cele două bănci și rămase în picioare în fața focului, cu mâna stângă în buzunar și mișcându-și arătătorul mâinii drepte.

- După anumite informații pe care le-am primit, spuse el uitându-se la noi, care tremuram în fața lui, sunt îndreptățit să cred că printre voi se află un

fierar cu numele de Joseph sau Joe Gargery. Care-i omul acela?

- Aici e omul! spuse Joe.

Străinul îi făcu semn să-și părăsească locul și Joe se sculă.

- Ai un ucenic, urmă străinul, cunoscut sub numele de Pip. E aici?

- Aici sunt! am strigat eu.

Străinul nu m-a recunoscut dar eu știam că e domnul pe care-l întâlnisem pe scară, când m-am dus a doua oară la domnișoara Havisham. L-am recunoscut din clipa în care l-am văzut sprijinit pe spătarul băncii și acum, când stăteam în fața lui, simțeam mâna lui pe umărul meu și revedeam cu de-amănuntul capul lui mare, obrazul negricios, ochii înfundați, sprâncenele negre și stufoase, lanțul mare al ceasului, punctele negre din locul bărbiei și al mustăților și adulfecam mirosul de săpun parfumat pe care-l împrăștia mâna lui mare.

- Vreau să stau de vorbă cu voi doi, într-un loc mai retras, spuse el, după ce avusese răgaz să mă măsoare mai bine. O să dureze mai mult. Poate că ar fi mai bine să ne ducem acasă la dumneata. N-aș vrea să vă spun ce am de spus încă de aici; pe urmă o să împărțiți prietenilor voștri atât cât credeți de cuviință. Nu mă privește.

În mijlocul unei tăceri mirate, am ieșit toți trei de la "Barcagiii Veseli" și tot într-o tăcere mirată, ne-am îndreptat spre casă. În timpul drumului, străinul îmi arunca din când în când câte o privire, alteori își mușca degetul. Joe își făcu socoteala că ocazia va fi solemnă și ceremonioasă și porni înainte ca să deschidă ușa de la intrare. Discuția noastră a avut loc în salonașul de musafiri, slab luminat de o singură lumânare.

Mai întâi, străinul se așeză la masă, trase lumânarea spre el și se uită în carnetul lui, la niște socoteli. Apoi puse la o parte carnetul, împinse lumânarea și se uită la Joe și la mine, care stăteam în întuneric, ca să ne deosebească unul de altul.

- Numele meu, începu el, este Jagers și sunt avocat la Londra. Sunt destul de cunoscut. Am o treabă foarte ciudată de tratat cu voi și vă spun de la început că nu vin din partea mea. Dacă mi s-ar fi cerut părerea, n-aș fi fost azi aici. Dar nu mi s-a cerut și, prin urmare, mă vedeți aici. Fac ceea ce am de făcut în calitate de agent de încredere al altuia. Nici mai mult, nici mai puțin.

Fiindcă nu putea să ne vadă prea bine din locul acela, se sculă, își aruncă un picior peste spătarul scaunului și rămase așa, cu un picior pe scaun și cu celălalt pe pământ.

- Joseph Gargery, am însărcinarea de a te scăpa de flăcăul acesta, ucenicul tău. Te-ai împotrivi să anulezi contractul, la cererea lui, spre binele lui? N-ai cere nimic pentru aceasta?

- Să mă ferească Dumnezeu să cer ceva pentru a nu sta în calea lui Pip, spuse Joe holbându-și ochii.

- E foarte pios să spui: să mă ferească Dumnezeu, dar nu aceasta interesează acum, răspunse domnul Jagers. Întrebarea este: ceri ceva?

- Răspunsul meu este, spuse Joe sever, nu.

Mi se părea că domnul Jagers se uită la Joe, ca și cum l-ar fi socotit nebun. Dar eram prea zăpăcit de o curiozitate care îmi tăia răsufarea și de mirare, ca să fiu sigur.

- Foarte bine, spuse domnul Jaggers. Să îți minte vorbele dumitale și să nu încerci să le întorci.

- Cine vrea să întorcă vorba? spuse Joe.

- Nu spun că vrea cineva. Ai un câine păzitor?

- Da, am un câine păzitor.

- Să nu uiți că lăudăroșenia e un bun câine păzitor dar ca un clește te aperi mai bine. Să nu uiți aceasta, te rog, repetă domnul Jaggers închizând ochii și dând din cap spre Joe, ca și cum i-ar fi iertat vreun păcat. Acum să ne întoarcem la flăcăul acesta. Ceea ce trebuie să-ți spun este că-l așteaptă speranțe mari.

Joe și cu mine am făcut ochi mari și ne-am uitat unul la altul.

- Sunt însărcinat să-i comunic, spuse domnul Jaggers, arătând cu degetul într-o parte, spre mine, că va intra în posesia unei averi frumoșele. Mai departe, că este dorința posesorului de astăzi al acestei averi ca băiatul să fie scos numaidecât din viața pe care o duce și din locul acesta și să fie educat pentru a deveni un gentleman, cu alte cuvinte să fie educat ca un tânăr cu mari speranțe de viitor.

Visul mi se împlinea. Închipuirea mea nebună era depășită de realitatea vie; domnișoara Havisham vroia să-mi pregătească un viitor măreț.

- Acum, domnule Pip, urmă avocatul, îți spun dumitale ce mai am de spus. Trebuie, mai întâi, să știi că este dorința persoanei de la care dețin aceste instrucțiuni să porți întotdeauna numele de Pip. Nădăjduiesc că n-ai să socotești această condiție ușoară ca o piedică în calea speranțelor mari, care te așteaptă. Dar, dacă ai ceva de spus, spune acum.

Inima-mi bătea atât de repede și urechile îmi vâjâiau așa de tare, încât cu greu am izbutit să bâiguiesc că n-aveam nimic de spus.

- Cred și eu! Acum trebuie să înțelegi, domnule Pip, că numele mărinimosului dumitale binefăcător va rămâne o taină, până când persoana de care vorbesc va crede de cuviință să-l dezvăluie. Sunt împuternicit să-ți spun că persoana aceasta are de gând să ți-l dezvăluie ea cea dintâi, prin viu grai. Când și unde va fi dus la îndeplinire acest gând, nu pot spune; nimeni nu poate spune. Poate, peste mulți ani. Dar, trebuie să înțelegi bine că îți este oprit să faci orice cercetare sau să pomenesti vreun cuvânt cât de depărtat despre orice persoană, ca fiind persoana dumitale, păstrează-o pentru dumneata. Nu interesează care sunt pricinile acestei opreliști. S-ar putea să fie pricini puternice și grave și s-ar putea să nu fie decât o toană. Aceasta nu-i treaba dumitale să cercetezi. Acestea sunt condițiile. Primirea acestor condiții de către dumneata și făgăduiala că ai să le urmezi sunt singurele lucruri cu care mai sunt însărcinat de persoana de la care am primit instrucțiuni și pentru care nu sunt în nici un fel răspunzător. De la această persoană, vin speranțele mari de care ți-am vorbit și taina aceasta n-o știe decât ea și cu mine. Încă o dată, condițiile nu sunt atât de grele încât să fie o piedică în înaintarea dumitale, dar dacă ai ceva de spus, spune acum. Vorbește! Și din nou am bâiguit cu mare greutate că n-aveam nimic de spus.

- Cred și eu! Și acum, domnule Pip, am terminat cu condițiile. Cu toate că îmi spunea domnule Pip și începuse să se apropie de mine, tot nu se lepădase de aerul lui bănuitor și amenințător; și chiar și acum închidea uneori ochii și își îndrepta degetul spre mine, în timp ce vorbea, ca și cum ar fi vrut să spună că

putea să dezvăluie tot felul de lucruri dezonorante despre mine, dacă vroia. Ajungeam acum la niște amănunte de administrație. Trebuie să știi că, deși între buințez cuvântul de "speranțe" atât de des, nu ești înzestrat numai cu speranțe. În mâna mea se află, acum, o sumă de bani care va ajunge din belșug pentru educația și întreținerea dumitale. Te rog să mă socotești administratorul averii dumitale. Nu, nu, făcu el - fiindcă aveam de gând să-i mulțumesc; îți spun de la început că sunt plătit pentru serviciile pe care le fac, altfel nici nu le-aș face. S-a găsit de cuviință că trebuie să primești o educație mai bună în conformitate cu noua dumitale situație și s-a socotit că probabil vei crede necesar și important să te bucuri numaidecât de aceste foloase.

I-am spus că din totdeauna le dorisem.

- Nu are importanță ce ai dorit dumneata întotdeauna, domnule Pip, răspuse el. Să nu ne depărtăm de subiect. Dacă le dorești acum, ajunge. Mi-ai răspuns că ești gata să intri sub protecția unui tutore numaidecât? Așa ai spus?

Am bâlbâit că da.

- Bine. Acum trebuie să mă interesez de gusturile dumitale. Nu cred că așa trebuie, bagă de seamă, dar așa am fost însărcinat să fac. Ai auzit vreodată vorbindu-se de vreo persoană, pe care ai prefera-o alteia?

Nu auzisem niciodată de nici un tutore în afară de Bidy și de mătușa domnului Wopsle, așa că i-am dat un răspuns negativ.

- Există o persoană, despre care am cunoștință și care cred că ar fi potrivită pentru scopul nostru, spuse domnul Jaggers. Totuși, nu ți-o recomand, bagă de seamă, căci eu nu recomand niciodată pe nimeni. Domnul de care vobesc este domnul Matthew Pocket.

A! Am prins numaidecât numele. Ruda domnișoarei Havisham. Domnul Matthew despre care vorbeau domnul și doamna Camilla. Matthew, al cărui loc trebuia să fie la căpătâiul domnișoarei Havisham, când ea va fi întinsă în rochia ei de mirească, pe masa de nuntă.

- Cunoști acest nume? întrebă domnul Jaggers, uitându-se pătrunzător la mine și închizând ochii, în timp ce aștepta răspunsul.

I-am răspuns că auzisem de numele acela.

- O! spuse el. Ai auzit! întrebarea e ce părere ai? I-am spus sau am încercat să-i spun că îi eram foarte îndatorat pentru recomandare...

- Nu, dragul meu! mi-a tăiat el vorba, clătinând foarte rar din capul lui mare. Mai târziu, reculege-te!

Fără să mă reculeg, i-am spus din nou că îi eram foarte îndatorat pentru recomandare...

- Nu, dragul meu! mi-a tăiat el vorba din nou, clătinând din cap, încruntându-se și zâmbind în același timp. Recomandare nu e cuvântul potrivit, domnule Pip. Încearcă alt cuvânt.

M-am îndreptat și am spus că îi eram foarte îndatorat fiindcă pomenise de domnul Matthew Pocket...

- Așa! strigă domnul Jaggers.

Și eu am adăugat că aș fi bucuros să-l am pe acest domn drept tutore.

- Bine. Ai să-l încerci chiar la el acasă. Totul va fi pregătit și-l vei vedea mai întâi pe fiul lui, de îndată ce vei sosi la Londra. Când vrei să vii la Londra?

Eu am răspuns, cu ochii la Joe, care privea în gol, nemișcat, că pot veni

numaidecât.

- Mai întâi, spuse domnul Jagers, ar trebui să-ți faci niște haine noi, dar nu haine de lucru. Să zicem că de azi într-o săptămână. Ai nevoie de bani. Să-ți las douăzeci de lire?

Scoase cu răceală un portofel lung din buzunar, numără banii pe masă și-i împinse spre mine. De-abia acum își ridicase pilonii de pe scaun. Ședea călare pe un scaun, când îmi împinse banii și legăna portofelul, cu ochii la Joe.

- Ei, Joseph Gargery? Ai amuțit?

- *Am amuțit!* spuse Joe cu hotărâre.

- Ne-am înțeles. Nu vrei nimic pentru dumneata. Nu uiți?

- Ne-am înțeles, spuse Joe. Și înțeles rămâne. Și totdeauna să fie așa.

- Dar ce-ai spune, l-a întrerupt domnul Jagers, legănând portofelul, ce-ai spune dacă aș fi primit instrucțiuni să-ți dau ceva drept despăgubire?

- Despăgubire pentru ce? întrebă Joe.

- Pentru că te lipsești de serviciile lui.

Joe puse mâna pe umărul meu cu o atingere ușoară de femeie. De atunci m-am gândit adeseori la el, la amestecul acela de putere și de duioșie care exista în el, ca la un ciocan cu aburi, care poate strivi un om sau poate atinge o coajă de ou fără s-o spargă.

- Cu dragă inimă, spuse Joe, îl las pe Pip să plece din viciu și să meargă pe drumul care duce la cinste și avere. Dar crezi dumneata că banii mă pot despăgubi de pierderea copilului, care venea la mine în fierărie și mi-era cel mai bun prieten?

O, dragul de Joe, pe care eram atât de bucuros să-l părăsesc și față de care am fost atât de nerecunoscător, te văd și acum acoperindu-ți ochii cu brațele tale mușchiuloase de fierar; te văd și acum gâfâind și-ți aud glasul stins. Bunul, dragul, credinciosul meu Joe, simt și acum tremurul drăgăstos al mâinii tale pe brațul meu, atât de solemn de parcă ar fi fâlfăitul unei aripi de înger.

Eu l-am încurajat pe Joe. Eram pierdut în labirintul celor care mă așteptau și nu eram în stare să mă întorc pe drumul lăturalnic pe care-l făcusem împreună. L-am rugat să se mângâie cu gândul că fusesem cei mai buni prieteni (cum zicea el) și că vom fi mereu așa (cum ziceam eu). Joe își frecă ochii cu încheietura mâinii lui libere, ca și cum ar fi vrut să și-i scobească și nu mai scoase nici o vorbă.

Domnul Jagers se uita la toate acestea ca un om care a recunoscut în Joe pe nebunul satului și în mine pe îngrijitorul lui. După aceea, spuse, cântărind în mână portofelul, pe care acum nu-l mai legăna:

- Ei, Joseph Gargery, te previn că aceasta-i ultima oară. Nu umbla cu fofârlica cu mine. Dacă ai de gând să primești darul pe care am însărcinarea să ți-l dau, vorbește și al tău este. Dacă, dimpotrivă, ai de gând... Aici, spre marea mea uluire, a fost oprit de Joe, care se repezi deodată la el cu gânduri foarte războinice.

- Am de gând să-ți spun, țipă Joe, că dacă vii în casa mea ca să mă încolțești și să mă cicălești, poți să ieși afară. Și, că, dacă ești bărbat, atunci poți să stai mai departe! Și dacă spun eu o vorbă așa rămâne, să știu de bine că mă omoară cineva! Îl trăsei pe Joe deoparte și, într-o clipă, el se îmblânzi, spunându-mi mie, de data aceasta cu glas îndatoritor, ca un avertisment

politicos și puțin dojenitor către toți pe care i-ar putea interesa această chestiune, că nu voia să fie încolțit și cicălit în casa lui. În timpul izbucnirii lui Joe, domnul Jagers se sculase și se apropiase cu spatele de ușă. Fără să arate nici cea mai mică pornire de a se întoarce în odaie, făcu urările de bun rămas de la ușă, cam în felul următor:

- Dragă domnule Pip, cred că, cu cât vei părăsi această casă mai curând - având în vedere că vrei să devii un gentleman - cu atât mai bine. Rămâne să ne întâlnim de azi într-o săptămână și, între timp, îți voi trimite adresa mea. Poți să iei brișcă de la oficiul de trăsuri din Londra și ea o să te ducă chiar până la mine. Trebuie să înțelegi că nu am nici un fel de părere cu privire la sarcina pe care o îndeplinesc. Sunt plătit pentru aceasta și, deci, am preluat sarcina. Trebuie neapărat să înțelegi aceasta. Neapărat!

Își îndreptă degetul spre noi și cred că ar fi vorbit mai departe, dar i se păru că Joe este primejdios și plecă.

Îmi trecu prin minte un gând care mă făcu să alerg după el până la "Barcagiii Veseli", unde îl aștepta o trăsură cu ora.

- Iertați-mă, vă rog, domnule Jagers.

- Ei! făcu el, întorcându-se. Ce s-a întâmplat?

- Vreau să fac numai ce e bine și să vă urmez sfaturile, așa că m-am gândit că ar fi mai bine să vă întreb. Ați avea ceva împotriva dacă mi-aș lua rămas bun de la oamenii din ținut pe care-i cunosc?

- Nu, spuse el, privindu-mă ca și cum i-ar fi venit greu să mă înțeleagă.

- Nu numai din sat, ci și din partea de sus a orașului.

- Nu, spuse el. N-am nimic împotriva.

I-am mulțumit din nou și am alergat înapoi spre casă.

Joe încuiase ușa de la intrare, părăsise salonașul și acum ședea lângă focul din bucătărie, cu câte o palmă pe fiecare genunchi, privind țință la tăciunii aprinși. M-am așezat și eu în fața focului, cu ochii la tăciuni și mult timp nimeni nu vorbi nimic.

Soră-mea ședea pe scaunul cu perne din colț și Bidy lucra în fața focului, iar Joe ședea alături de Bidy și eu alături de Joe, chiar în fața surorii mele. Cu cât mă uitam mai mult la tăciuni, cu atât mai greu îmi venea să mă uit la Joe; cu cât tăcerea ținea mai mult, cu atât mai greu îmi venea să vorbesc.

În cele din urmă am izbucnit:

- Joe, i-ai spus lui Bidy?

- Nu, Pip, răspunse Joe, tot cu ochii la foc și ținându-și bine genunchii cu mâinile, ca și cum ar fi aflat că vor s-o pornească la plimbare; te-am așteptat pe tine, Pip.

- Aș vrea mai bine să-i spui tu, Joe.

- Pip e un domn cu un viitor mare în fața lui, spuse Joe, și Dumnezeu să-i ajute!

Bidy scăpă lucrul din mână și se uită la mine. Joe își ținea genunchii și se uita și el la mine. Eu mă uitam la amândoi. După câteva clipe de tăcere, m-au felicitat. Dar era o umbră de tristețe în felicitările lor, pe care eu o simțeam.

Am luat asupra mea să-i fac cunoscută lui Bidy, (și prin Bidy lui Joe) obligația solemnă, care privea și pe prietenii mei, de a nu ști nimic și de a nu spune nimic despre făuritorul norocului meu. Va ieși totul la iveală, când va veni timpul, dar până atunci nu trebuia să afle nimeni altceva decât că mă

așteptau speranțe mari din partea unui binefăcător necunoscut. Bidy dădu gânditoare din cap, cu ochii la foc și începu să lucreze din nou, spunând că va avea grijă să se întâmple așa și Joe, care tot își mai ținea genunchii cu mâinile, spuse și el:

- Sigur, sigur, și eu o să am grijă ca și ea, Pip, și apoi mă felicitară din nou, arătându-se nespuse de uimiți la gândul că voi fi un gentleman, ceea ce mie nu prea îmi plăcea.

După aceea, Bidy își dădu toată osteneala ca s-o facă pe soră-mea să înțeleagă ce se întâmplase. Soră-mea râdea și dădea mereu din cap, ba chiar repetă după Bidy cuvintele "Pip" și "avere". Dar mă îndoiesc că aceste cuvinte însemnau pentru ea mai mult decât un argument electoral. Și mi-e greu să-mi închipui o minte mai întunecată decât era mintea ei pe atunci.

N-aș fi crezut niciodată că se va întâmpla așa, dacă nu aș fi trecut prin toate acestea, dar, în timp ce Joe și Bidy își recâștigau veselia, eu eram din ce în ce mai mohorât. N-aș putea spune că eram nemulțumit de soarta mea; dar poate, cine știe, eram, fără să-mi dau seama, nemulțumit de mine însumi.

Atât știu că stăteam cu cotul sprijinit de genunchi și cu fața în palme, privind focul, în timp ce ei vorbeau despre plecarea mea, despre ce vor face fără mine și despre alte lucruri de felul acesta. Și, de câte ori întâlneam privirea nu prea veselă a vreunuia dintre ei (și se uitau mereu la mine, mai ales Bidy) mă simțeam jignit, ca și cum aș fi citit neîncredere în ochii lor. Cu toate că, Dumnezeu mi-e martor, n-au rostit nici o vorbă și n-au făcut nici un gest de neîncredere.

În vremea aceea, aveam obiceiul să mă scol de pe scaun în fiecare seară și să mă uit afară, prin ușă; căci ușa bucătăriei noastre dădea de-a dreptul afară, în noapte, și, în serile de vară, stătea deschisă ca să intre aerul înăuntru. Stelele către care îmi înălțam ochii mi se păreau neînsemnate și umile, căci își aruncau privirile asupra lucrurilor simple, în mijlocul cărora îmi petreceam eu viața.

- Sâmbătă seara, am spus, când ne-am așezat la masa noastră deseară alcătuită din pâine, brânză și bere; încă cinci zile și o să fiu în ajun de plecare! Or să treacă repede.

- Da, Pip, spuse Joe și glasul lui, care ieșea din cana cu bere, suna a gol. Or să treacă repede zilele astea.

- Or să treacă repede, repetă Bidy.

- Știi, Joe, m-am gândit că luni, când mă duc la oraș pentru hainele cele noi, să-i spun croitorului că vin să le îmbrac la el sau să mi le trimită la domnul Pumblechook. N-ar fi plăcut să se holbeze lumea din sat la mine.

- Poate că domnul și doamna Hubble ar vrea să te vadă cum arăți îmbrăcat ca un domnișor, Pip, spuse Joe, tăindu-și sânghinos o bucată de pâine și una de brânză, în palma mâinii stângi și uitându-se la mâncarea mea neatinsă, ca și cum s-ar fi gândit la vremurile când ne luam la întrecere cu feliile de pâine.

- Poate și Wopsle. Și poate că și oamenilor de la "Barcagiii Veseli" le-ar face bucurie.

- Vezi, tocmai asta nu vreau, Joe. O să facă atâta tărăboi, un tărăboi grosolan și nu pot să sufăr asta.

- Sigur, Pip! spuse Joe. Dacă nu poți să suferi...

Bidy mă întrebă, în timp ce ținea farfuria surorii mele:

- Te-ai gândit că ar trebui să te vedem și noi: domnul Gargery, soră-ta și cu mine? O să te vedem și noi, nu-i așa?

- Bidy, am răspuns eu cam plictisit; ești prea iute, nici nu poate omul să se țină la pas cu tine.

- Totdeauna a fost iute, observă Joe.

- Dac-ai mai fi așteptat o clipă, ai fi auzit că, într-o seară, cred că în ajunul plecării, vreau să aduc hainele aici, într-o legătură.

Bidy tăcu. Am iertat-o cu mărinimie și, puțin după aceea, i-am dat bună seara ei și lui Joe și m-am dus să mă culc.

Când am intrat în odaie, m-am așezat și am privit-o îndelung, ca pe o odăiță sărăcăcioasă, de care aveam să mă despart curând pentru totdeauna, spre a mă înălța spre o altă lume. Odaia era plină de amintiri proaspete și mintea mi-era din nou sfâșiată între odaia aceasta și cele cu mult mai frumoase spre care mă îndreptam, așa cum era odinioară sfâșiată între fierărie și casa domnișoarei Havisham, între Bidy și Estella.

Soarele dogorâse toată ziua pe acoperișul mansardei mele și odaia era încinsă. Am deschis fereastra și m-am uitat afară; Joe tocmai ieșise pe ușa întunecată de dedesubt și se răcorea plimbându-se; apoi am văzut-o pe Bidy aducându-i luleaua și aprinzându-i-o. Joe nu fuma niciodată la ore așa târzii și faptul că fuma acum mi se păru un semn că avea nevoie de mângâiere, cine știe din ce pricină.

Apoi Joe se opri la ușa de sub fereastra mea, trăgând din lulea, iar Bidy stătea alături, vorbindu-i liniștită. Știam că vorbesc despre mine, fiindcă auzeam mereu numele meu rostit cu dragoste; m-am dat la o parte de la fereastră și m-am așezat pe singurul scaun din odaie, care stătea lângă pat, gândindu-mă cât e de trist și de ciudat ca prima noapte care îmi surâdea norocul să fie cea mai singuratică de până atunci.

Când mi-am aruncat ochii spre fereastră, am văzut colaci de fum, care veneau de la luleaua lui Joe și mi-am închipuit că e o binecuvântare din partea lui. Nu o binecuvântare pompoasă și gălăgioasă, ci o binecuvântare care se pierdea în aerul pe care-l respiram amândoi.

Am stins lumina și m-am furișat în pat; dar acum patul era neprimitor și niciodată n-am mai dormit somnul meu adânc și sănătos de odinioară, în patul acela.

XIX

Dimineața aduse schimbări mari în felul cum vedeam viața și mi-o arătă atât de luminoasă de parcă nu mai era aceeași.

Ceea ce mă apăsa mai mult era gândul că mă despărțeau șase zile de ziua plecării; nu puteam să înlătur teama că poate, între timp, se va întâmpla ceva la Londra și că, la sosirea mea acolo, totul va fi altfel, totul va fi spulberat.

Joe și Bidy erau foarte înțelegători și mulțumiți când le vorbeam de despărțirea care se apropia; dar ei nu pomeneau despre asta, decât când deschideam eu vorba. După gustarea de dimineață, Joe scoase contractele mele de sub teascul din salonaș și le aruncară în foc, iar eu m-am simțit liber. Plin de noutatea eliberării mele, m-am dus la biserică cu Joe și mă gândeam că, dacă ar fi știut totul, pastorul n-ar fi citit pasajul despre bogătașul și împărăția cerurilor.

Mâncarăm devreme și, după-amiază, am pornit singur cu gândul să străbat țara mlaștinilor și să termin cu ea. Când am trecut prin fața bisericii, am simțit (la fel ca dimineața, în timpul slujbei) o milă înălțătoare pentru bietele făpturi sortite să vină aici. Duminică după duminică, toată viața și apoi să se odihnească neștiute în mormintele acelea mici și verzi. Mi-am făgăduit să fac ceva pentru acești bieți oameni într-una din zilele următoare, ba chiar mă gândeam să dau câte o masă cu friptură și budincă, câte o halbă de bere și câte o vadră de bunăvoință fiecărui om din sat.

Dacă înainte mă gândeam adeseori cu oarecare rușine la tovărășia mea cu fugarul, pe care-l văzusem odinioară șchiopătând printre morminte, Doamne, cu ce cuget mă gândeam, în duminica aceasta, la nenorocitul acela zdrențaros, care tremura de frig, cu cătușa trădătoare la picior și cu numărul pe haină! Mă mângâiam cu gândul că toate acestea se petrecuseră de mult, că omul fusese fără îndoială dus, undeva, departe, că era mort pentru mine și că, la urma urmelor, putea să fie mort de-a binelea.

S-a sfârșit cu pământul acesta umed, cu gropile și cu stăvilarele, s-a sfârșit cu cirezile care pasc aici, deși în ziua aceea păreau mult mai respectuoase, atât cât le îngăduia felul lor nepăsător de a fi și priveau în jurul lor ca să vadă cât mai bine pe posesorul unor speranțe atât de mari; rămâneți cu bine, priveliști monotone ale copilăriei, de acum înainte sunt sortit măreției din Londra, nu muncii de fierar și nici vouă! În drumul meu triumfător, am trecut și pe la Baterie și, întinzându-mă pe jos ca să mă gândesc mai bine la întrebarea dacă domnișoara Havisham mă pregătea pentru Estella, mă fură somnul.

Când m-am trezit, spre marea mea mirare, l-am văzut pe Joe alături de mine, trăgând din lulea. În clipa în care am deschis ochii, Joe mă salută cu un zâmbet vesel și spuse:

- Fiindcă e ultima oară, Pip, m-am gândit să vin după tine.
- Foarte bine ai făcut, Joe.
- Mulțumesc, Pip.
- Poți să fii sigur Joe, am urmat eu, după ce ne strânserăm

mâinile, că n-o să te uit niciodată.

- Nu, nu, Pip, spuse Joe liniștit. De asta sunt sigur. Da, da, băiete. Dumnezeu să-ți ajute; ajunge doar să te gândești puțin ca să fii sigur de asta. Dar a trecut puțin timp, până m-am gândit bine. Știi, tare iute a venit schimbarea asta.

Nu știi de ce nu eram prea încântat că Joe era atât de sigur de mine. Mi-ar fi plăcut să-l văd tulburat sau să-l aud spunând:

- Îți face cinste să spui așa, Pip, sau ceva asemănător. De aceea nu am răspuns nimic la prima lui observație; cât despre a doua, am spus că, într-adevăr, vestea venise pe neașteptate dar că, din totdeauna, dorisem să fiu un gentleman și că, de multe ori, mă gândisem la ce-aș face, dacă s-ar întâmpla așa.

- Zău, te-ai gândit? întrebă Joe. Ce ciudat!

- E păcat, Joe, am spus eu, că nu te-ai descurcat ceva mai bine, când făceam noi lecții pe aici. Nu-i așa?

- Știu eu, făcu Joe. Eu sunt tare de cap. Doar la meșteșugul meu mă pricep. Sigur că-i păcat că-s greu de cap; dar nu-i mai păcat astăzi decât acum un an.

Eu vroiam să spun că atunci când eu voi fi om cu avere, aş putea face câte ceva pentru Joe şi ar fi fost mult mai plăcut, dacă el ar fi fost ceva mai cioplit. Dar el era atât de departe de a bănuî că e bănuî meu, încât mi-am spus că mai bine aş vorbi cu Biddy despre asta.

Aşa că, după ce am ajuns acasă şi am băut ceai, am luat-o pe Biddy în grădiniţa de lângă uliţă şi, după ce i-am dat să înţeleagă că nu o voi uita niciodată, i-am spus că vreau să-i cer ceva.

- Uite ce este, Biddy, am spus eu, te rog să nu pierzi nici un prilej de a-l ajuta, din când în când, pe Joe.

- Cum adică să-l ajut? întrebă Biddy cu o privire hotărâtă.

- Vezi! Joe e un om de treabă, cred că e cel mai de treabă om de pe lume, dar e cam înapoiat în unele privinţe; de pildă, Biddy, cu privire la învăţătură şi la purtări.

Deşi mă uitam la ea în timp ce vorbea şi deşi ea făcu ochii mari, după ce isprăvii eu, totuşi, nu se uita la mine.

- O, purtările lui! Dar ce, nu-s bune purtările lui? întrebă Biddy, rupând o frunză de coacăză.

- Biddy dragă, aici sunt foarte bune...

- Da! Aici sunt foarte bune! îmi tăie Biddy vorba, uitându-se de aproape la frunza pe care o ţinea în mână.

- Ascultă ce-ţi spun, dacă îl mutăm pe Joe într-o lume mai înaltă, cum nădăjduiesc eu c-o să se întâmple, când voi avea avere, n-o să-i aducă prea mari foloase.

- Şi crezi că el nu ştie? întrebă Biddy.

Întrebarea era atât de revoltătoare, pentru că niciodată nu-mi trecuse prin gând, încât am spus foarte arţăgos:

- Biddy, ce vrei să spui?

Biddy făcuse frunza bucăţele între degete, şi mirosul de tufişuri de coacăză mi-a amintit de atunci, mereu, seara aceea, cută în grădiniţa de lângă uliţă, şi-mi spuse:

- Nu te-ai întrebat niciodată dacă nu cumva Joe e un om mândru?

- Mândru? am repetat eu cu o emfază dispreţuitoare.

- O! Există mai multe feluri de mândrie, spuse Biddy, uitându-se drept în ochii mei şi clătinând din cap. Nu toate felurile de mândrie sunt la fel...

- Ei! De ce te-ai oprit? am întrebat eu.

- Nu-s toate de acelaşi fel, repetă Biddy. S-ar putea ca Joe să fie prea mândru spre a îngădui cuiva să-l smulgă din locul lui, pe care se simte în stare să-l umple, şi-l umple cu cinste. Să-ţi spun drept, eu cred că e mândru; deşi s-ar putea să-ţi se pară o îndrăzneală din partea mea să vorbesc aşa, când tu îl cunoşti mult mai bine decât mine.

- Biddy, am spus eu, îmi pare rău că te văd aşa. Nu m-aş fi aşteptat. Eşti invidioasă şi-mi porţi pică. Eşti nemulţumită de norocul meu şi nu te poţi împiedica să mi-o arăţi.

- Dacă te rabdă inima să gândeşti aşa, răspunse Biddy, spune mai departe. Spune mereu aşa, dacă te rabdă inima.

- Dacă te rabdă inima pe tine să fii aşa, asta vrei să spui, Biddy, am adăugat eu de sus cu un ton virtuos; nu arunca vina pe mine. Îmi pare rău că văd asta la tine, căci invidia e o faţă urâtă a fiinţei omeneşti. Aveam de gând să

te rog să te folosești de orice prilej, după plecarea mea, ca să-l schimbi pe dragul nostru de Joe în bine. Dar, după toate acestea, nu te mai rog nimic. Îmi pare nespuse de rău că văd asta la tine, Biddy, am repetat eu. E o față urâtă a firii omenești.

- Fie că mă cerți, fie că mă aprobi, îmi spuse Biddy, poți să fii sigur că voi încerca să fac oricând tot ce-mi stă în puteri. Și orice fel de părere ți-ar rămâne despre mine, amintirea mea despre tine va rămâne mereu aceeași. Totuși, un gentleman n-ar trebui să fie nedrept, spuse Biddy, întorcând capul.

Eu am mai spus o dată cu căldură că invidia e o față urâtă a firii omenești. Am avut de atunci prilejul să-mi dau seama că, înlăturând persoana de care era pe atunci legat simțământul meu, aveam dreptate. M-am îndepărtat de Biddy, coborând pe potecă, iar Biddy intră în casă, în timp ce eu am pornit abătut la plimbare până la masa de seară; și mi se părea din nou foarte trist și ciudat că a doua noapte din viața cea strălucită să mă găsească tot așa de singuratic și de nemulțumit ca și prima.

Dar, din nou, dimineața mă luminează și eu am cuprins-o pe Biddy în mărinimia mea și am lăsat baltă discuția din ajun.

Îmbrăcat în hainele cele mai bune pe care le aveam, am plecat în oraș, de îndată ce am crezut că voi găsi prăvăliile deschise și m-am înfățișat în fața domnului Trabb, croitorul; acesta tocmai mânca în odăița din spatele prăvăliei și nu găsi de cuviniță să vină el la mine, ci mă chemă dânsul.

- Ei, făcu domnul Trabb, ca și cum ar fi spus: *Salutare puștiule! Cum o duci și cu ce-ți pot fi de folos?* Și-și vârî cornurile calde în pat iar untul îl băgă sub cuvertură și-l acoperi. Domnul Trabb era un burlac înfloritor, iar fereastra odăiței lui dădea într-o grădiniță înfloritoare și ea; în peretele de lângă cămin se afla zidită o casă de fier și nu mă îndoiam că floarea averii lui se afla pusă acolo, în săculețe.

- Domnule Trabb, am spus eu; trebuie să-ți spun ceva destul de neplăcut, fiindcă sună a lăudăroșenie, dar am pus mâna pe o avere frumușică.

Se petrecu o schimbare cu domnul Trabb. Uită untul în pat, se ridică de pe marginea culcușului și-și șterse degetele cu fața de masă:

- Doamne Dumnezeule!

- Plec la custodele meu din Londra, am spus eu, scoțând ca din întâmplare câteva livre din buzunar și uitându-mă la el; și-mi trebuie un rând de haine elegante. Voi plăti, am spus eu, de teamă că o să se prefacă numai că-mi face hainele, voi plăti cu bani gheață.

- Dragă domnule, spuse domnul Trabb, îndoindu-se politicos, deschizându-și larg brațele și îngăduindu-și să mă atingă în vârful coatelor; vă rog să nu mă jigniți, pomenind despre această chestiune. Pot îndrăzni să vă felicit? Vreți să-mi faceți onoarea de a intra în prăvălie?

Ucenicul domnului Trabb era băiatul cel mai îndrăzneț din tot ținutul. La venirea mea, mătura podelele și îi făcu o plăcere nespuse să dea cu mătura peste mine. Când am intrat în prăvălie cu domnul Trabb, tot mai mătura, încă, și lovea cu mătura în toate colțurile și obstacolele, ca să dovedească (așa mi se pare mie) că se simte egal cu toți fierarii vii sau morți de pe lume.

- Încetează cu zgomotul, spuse domnul Trabb foarte sever; că altfel îți sparg capul! Dacă vreți să-mi faceți cinstea de a lua loc, domnule. Ce credeți despre aceasta? spuse domnul Trabb, luând din raft un sul,

desfășurându-l cu o mișcare unduioasă peste tejghea și pregătindu-se să bage mâna sub postav ca să-i pună în evidență luciul; e un articol foarte drăguț. Vi-l recomand pentru ceea ce vă trebuie dumneavoastră, pentru că, într-adevăr este extra super-fin. Dar trebuie să vedeți și altele. Dă numărul patru, băiete! Spuse aceste cuvinte băiatului, cu o privire înfricoșător de aspră; prevedea primejdia care exista ca secătura aceea să dea cu mătura peste mine sau să facă vreun alt gest familiar. Așa că domnul Trabb nu ridică ochii lui severi de pe băiat, până când acesta nu puse numărul patru pe tejghea și se întoarse din nou la o depărtare, care mă punea pe mine în siguranță. Apoi, îi porunci să aducă numărul cinci și numărul opt.

- Și să nu-mi faci vreo pozna aici, păcătosule, spuse domnul Trabb, fiindcă ai să te căiești toată viața.

Apoi, domnul Trabb se aplecă asupra numărului patru și, cu un glas tainic și respectuos, mi-l recomandă ca pe un material ușor de vară, foarte la modă în societatea înaltă și printre orășeni, un material de care va fi întotdeauna mândru când se va gândi că îl poartă un concetățean distins, dacă îi era îngăduit să mă numească astfel.

- Aduci o dată numărul cinci și opt, pușlama ce ești!? spuse domnul Trabb băiatului. Sau vrei să te arunc afară din prăvălie și să le aduc chiar eu?

Am ales material pentru un rând de haine, ajutat fiind de sfaturile domnului Trabb și m-am întors în odăiță, ca să-mi ia măsurile. Fiindcă, deși domnul Trabb avea măsurile mele și se folosise până atunci de ele, totuși îmi spuse, în chip de scuză, că măsurile acelea "nu se mai potrivesc cu împrejurările actuale, nu, domnule, nu se mai potrivesc deloc". Așa că domnul Trabb mă măsură și făcu diferite calcule, ca și cum eu aș fi fost o moșie și el cel mai priceput administrator și-și bătu capul atât de tare, încât mă făcu să simt că nici un rând de haine, oricât de reușit, nu-l putea răsplăti pentru osteneala lui. După ce sfârși, în cele din urmă, treaba și făgădui să trimită costumul la domnul Pumblechook, marți seara, spuse cu mâna pe clanța ușii:

- Știu, domnule, că, de obicei, unei persoane din Londra nu i se poate cere să sprijine activitatea locală; dar, dac-ați trece, din când în când, pe aici în calitate de concetățean, aș fi foarte fericit. Bună ziua, domnule, vă sunt foarte îndatorat. Ușa!

Ultimul cuvânt fusese aruncat băiatului, care habar n-avea ce vroia să spună stăpânul lui. Dar l-am văzut prăbușindu-se de uimire, în timp ce stăpânul îmi deschise ușa cu mâinile lui, și pot spune, hotărât, că prima mea experiență despre puterea nemărginită a banului a pricinuit o prăbușire morală în ucenicul lui Trabb.

După această întâmplare de neuitat, m-am dus la pălărier, la cizmar, la negustorul de ciorapi; mă simțeam ca și câinele mătușii Hubbard, al cărui echipament are nevoie de serviciile atâtor meserii. M-am dus și la oficiul de diligente, ca să-mi opresc un loc pentru sâmbătă de dimineață, la ora șapte. Nu era nevoie să spun peste tot că eram posesorul unei averi frumoșele; dar de câte ori spuneam ceva de felul acesta, urmarea era că negustorul oficiant înceta de a mai fi absorbit de cele ce se petreceau pe strada principală și își îndrepta atenția numai asupra mea. După ce mi-am făcut rost de tot ce-mi lipsea, mi-am îndreptat pașii spre casa domnului Pumblechook și, apropiindu-mă de prăvălia acestui domn, l-am zărit în ușă.

Mă aștepta cu mare nerăbdare. Ieșise dis-de-dimineată cu brișcă și trecuse pe la fierărie unde afluase vestea. Pregătise o gustare pentru mine în salonașul în care domnul Wopsle citise din Barnewell și poruncise, de asemenea, vânzătorului să se dea la o parte din drum, în timp ce preasfinția mea trecea pe acolo.

- Scumpul meu prieten, spuse domnul Pumblehook, prinzându-mă de amândouă mâinile, de îndată ce el, eu și cu gustarea ramaserăm singuri. Îți doresc să te bucuri de norocul dumitale. L-ai meritat, l-ai meritat!

Cuvintele lui veneau tocmai la tanc și mi se părea că omul se exprimă cu multă înțelepciune.

- Gândul că eu, spuse domnul Pumblehook, după ce sforăi câteva minute cu admirație, am fost umila unealtă, datorită căreia ai ajuns aici, este o răsplată de care sunt mândru.

L-am rugat pe domnul Pumblehook să nu uite că nu trebuia să spună și nici să pomenească nimic despre aceasta.

- Scumpul meu prieten, spuse domnul Pumblehook, dacă îmi dai voie să-ți spun așa.

Eu am murmurat:

- Sigur, și domnul Pumblehook mă apucă din nou de amândouă mâinile iar vesta lui desfășură o mișcare care trăda emoție.

- Scumpul meu prieten, biziue-te pe mine și crede-mă că voi îndeplini, în lipsa dumitale, neînsemnata misiune de a păstra proaspăt acest eveniment, în mintea lui Joseph. Joseph! spuse domnul Pumblehook cu glas milos și rugător. Joseph, Joseph!!!

Între timp, își clătina capul și-l lovea ușurel cu mâna, ca să-mi arate că-și dădea seama de lipsurile lui Joseph.

- Dar, scumpul meu prieten, spuse domnul Pumblehook, trebuie să fii flămând, trebuie să fii sfârșit de oboseală. Ia loc. Avem un pui pe care l-am adus de la "Mistreț", aici mai sunt câteva lucruri aduse tot de la "Mistreț", pe care nădăjduiesc că n-ai să le disprețuiești. Dar, oare, spuse domnul Pumblehook sculându-se în picioare, după ce se așezase, oare, văd în fața ochilor pe acela cu care mă jucam în zilele fericite ale copilăriei lui? Și pot, oare, pot, oare?

Acest *pot, oare* însemna dacă poate să-mi strângă mâna. Eu am consimțit și el mi-a strâns mâna cu căldură, apoi se așeză din nou.

- Avem și vin, spuse domnul Pumblehook. Să bem în semn de mulțumire față de soartă și să dorim ca întotdeauna să-și aleagă favoriții cu atâta înțelepciune! Și, totuși, nu pot, spuse domnul Pumblehook sculându-se din nou, să văd în fața mea pe *Cineva* și să beau în cinstea acestui *Cineva*, fără să spun iarăși: *Pot, oare? Pot, oare?*

I-am spus că poate și el mi-a strâns mâna din nou și dădu pe gât paharul până la fund. Am făcut și eu la fel; și chiar dacă m-aș fi răsturnat cu capul în jos și cu picioarele în sus, înainte de a începe să beau vinul, tot nu mi s-ar fi dus în cap mai de-a dreptul.

Domnul Pumblehook mă servi cu o aripioară, cu ficăței și cu cea mai bună felie de limbă. Se sfârșise cu: *Acum nu-s timpuri de mâncat carne de porc!* Și, pe cât putea, nu se îngrijea deloc de el.

- Ei, găinușă, găinușă! Nu prea te gândeai tu, spuse domnul

Pumblehook, vorbind cu găina din farfurie, pe când mai erai un biet puișor, ce soartă te așteaptă. Nu prea te gândeai că ai să ospătezi sub acest acoperiș pe un... Poți s-o socotești slăbiciune, dacă vrei, spuse domnul Pumblehook sculându-se iarăși, dar pot, oare, pot, oare?

Nu mai era nevoie să repet că da, așa că se execută pe loc. Nu înțeleg cum făcea gestul acesta atât de des fără să se rănească cu cuțitul meu.

- Și sora dumitale, reluă el, după ce înfulecă ceva, sora dumitale care a avut cinstea să te crească ca-n palme. E o priveliște tristă să vezi că nu mai e în stare să înțeleagă această cinste. Pot oare...

Am văzut că are de gând să vină din nou până la mine și-l opri.

- Să bem în sănătatea ei, am spus eu.

- A! strigă domnul Pumblehook, sprijinindu-se de spătarul scaunului, moleșit de admirație. Așa-i cunoști, domnule (nu știu cine era domnul, dar desigur că nu era vorba de mine, și o a treia persoană nu se mai afla de față). Așa-i cunoști pe cei cu suflet mare, domnule! Mereu iertători, mereu drăgăstoși! Un om de rând ar zice că prea mă reped, spuse slugarnic domnul Pumblehook, punând iute jos paharul lui neînceptut și sculându-se din nou; dar pot oare?

După ce termină, se așeză la loc și bău în sănătatea surorii mele.

- Să nu fim orbi, spuse domnul Pumblehook, cu privire la cusururile ei, dar să nădăjduim că a avut gânduri bune.

Am început să bag de seamă că se îmbujora la față; cât despre mine, toată fața mă ustura de parcă ar fi fost cufundată în vin.

I-am spus domnului Pumblehook că doream ca hainele cele noi să fie trimise la el și el se arătă încântat de această cinste. I-am spus că doream aceasta, din pricină că vroiam să trec neobservat prin sat și el mă ridică în slava cerului. Nimeni, în afară de el, nu era demn de încrederea mea și, cu alte cuvinte, putea, oare? Apoi mă întrebă cu dragoste dacă-mi aminteam de jocul nostru de-a adunatul și cum ne-am dus împreună ca să facem contractul de ucenicie și cum fusese el întotdeauna marea mea pasiune și prietenul meu favorit. Dacă-ș fi băut de zece ori mai multe pahare cu vin decât băusem și tot așa fi știut că niciodată nu existaseră între noi astfel de legături și mi-ar fi fost silă la gândul acesta, în fundul sufletului meu. Cu toate acestea, mi-amintesc că eram convins că mă înșelasem asupra lui și că era un om de treabă, descurcăreț și bun la inimă.

Încet, încet, căpătă atâta încredere în mine încât ajunse să-mi ceară sfaturi cu privire la afacerile lui. Îmi spuse că ar avea prilejul să creeze un adevărat monopol al grâului și al comerțului de grâne, chiar în prăvălia lui, - bineînțeles dacă i-ar da extindere, - așa cum nu se mai văzuse până atunci în tot ținutul și nici în împrejurimi. Socotea, însă, că singurul lucru care îi lipsea pentru înfăptuirea unei averi uriașe era: *mai mult capital*. Acestea erau cele trei cuvinte: *mai mult capital*. Și (lui Pumblehook) i se părea că dacă acest capital ar intra în afacere, datorită unui om de paie, care om de paie n-ar avea altceva de făcut decât să intre în prăvălie, el sau reprezentantul lui ori de câte ori avea poftă, să se uite la registre și să-și încaseze de două ori pe an beneficiul, adică cincizeci la sută din câștigul total, i se părea, așadar, că acesta ar fi un prilej minunat pentru un tânăr cu pricepere și cu avere, un tânăr care ar merita atenția domnului Pumblehook. Dar eu ce părere aveam? Căci avea mare încredere în părerea mea. Părerea mea a fost: *Ai puțină răbdare!* Măreția și limpezimea

acestei idei i se părură atât de neobișnuite, încât nu mai întrebă dacă să-mi strângă mâna, ci spuse că trebuie neapărat să mi-o strângă și așa și făcu.

Băurăm tot vinul. Domnul Pumblechook făgăduia fără încetare că va avea grijă ca Joe să fie la înălțime (habar n-am ce înălțime) și că-mi va face tot felul de servicii (habar n-am ce servicii). îmi mai aduse la cunoștință - pentru prima oară în viața mea și, fără îndoială, după ce tănuise acest lucru minunat de bine - că spusese întotdeauna despre mine:

- Băiatul ăsta nu-i un băiat de rând și nici viitorul lui nu va fi de rând. îmi spuse cu un zâmbet înlăcrimat că este ciudat să-ți amintești de toate acestea acum și eu am spus la fel. Am ieșit în cele din urmă la aer cu impresia nelămurită că era ceva neobișnuit în purtarea soarelui; apoi am descoperit că ajunsese, târâș-grăpiș, până la biserică, fără să-mi dau seama de drum.

La barieră m-au trezit strigătele domnului Pumblechook. El era departe în urmă, pe drumul însorit, și-mi făcea semne elocvente ca să mă opresc. M-am oprit și el m-a ajuns din urmă cu răsuflarea tăiată.

- Nu, scumpul meu prieten, spuse el, după ce-i veni inima la loc și se simți în stare să vorbească. Nu, atâta timp cât mai pot face ceva. N-ai să lași să treacă prilejul acesta, fără să-mi dovedești că ai bunăvoință. Pot, oare, în calitate de vechi prieten și de om care îți dorește numai binele? Pot, oare?

Îmi strânse mâna pentru cel puțin a suta oară și porunci foarte supărat unui căruțaș să se dea la o parte din drum. Apoi, mă binecuvânta, făcându-mi semn cu mâna, până când am trecut de cotitură; iar eu am ajuns pe un câmp și am tras un pui de somn zdravăn înainte de a porni mai departe.

N-aveam multe lucruri de luat la Londra, fiindcă prea puțin din puținul pe care-l aveam se potrivea cu noua mea situație. Dar am început să împachetez chiar în după-amiaza aceea și am împachetat cu foc multe lucruri de care știam că voi avea nevoie în dimineața următoare, înșelându-mă cu gândul că n-aveam nici o clipă de pierdut.

Așa au trecut marți, miercuri, joi și vineri dimineață am pornit spre domnul Pumblechook ca să mă îmbrac cu hainele noi și să mă duc la domnișoara Havisham. Mi se dădu chiar odaia domnului Pumblechook, ca să mă îmbrac acolo și, în cinstea acestui eveniment, odaia fusese împodobită cu prosoape curate. Desigur, hainele au fost prilej de dezamăgire. Pe semne că, de când există veșminte, orice haină râvnită cu aprindere, a însemnat o mică dezamăgire pentru cel care trebuia să o poarte. Dar, vreo jumătate de oră după ce mă îmbrăcasem și încercasem nenumărate poziții în fața oglinzii foarte mărginite a domnului Pumblechook, împins de dorința neînsemnată de a-mi vedea picioarele, mi se păru, în sfârșit, că îmi stau bine. Deoarece era zi de târg, într-un oraș vecin, la o depărtare de vreo zece mile, domnul Pumblechook nu era acasă. Nu-i spusese când aveam de gând să plec, așa că nu mai aveam când să ne strângem mâna. Toate acestea se potriveau de minune și am ieșit din casă îmbrăcat în noile mele veșminte. Mi-era nespuse de rușine că eram nevoit să trec prin fața vânzătorului și eram frământat de bănuiala că nu arătam prea bine și că semănăm cu Joe în hainele lui de duminică.

Am ocolit tot orașul și am umblat prin străzile cele mai lăturalnice ca să ajung la domnișoara Havisham; am sunat la poartă stingherit din pricina degetelor lungi și țepene ale mânușilor.

Sarah Pocket veni să-mi deschidă și vă rog să mă credeți că, se dădu

înapoi amezită, când mă văzu atât de schimbat; în același timp, fața ei de coji de alune se făcu din cafenie galbenă, verzuie.

- Dumneata? spuse ea. Dumneata? Doamne Dumnezeule! Ce cauți aici?

- Plec la Londra, domnișoară Pocket, am spus eu, și vreau să-mi iau rămas bun de la domnișoara Havisham.

Nu eram așteptat, deoarece domnișoara Pocket mă încuie în curte și se duse să întrebe dacă pot intra. După un timp foarte scurt, se întoarse și mă duse sus, holbându-se tot drumul la mine.

Domnișoara Havisham se plimba prin odaie, în jurul mesei întinse, sprijinindu-se de bastonul ei îndoit. Odaia era luminată ca și odinioară și când mă auzi intrând, domnișoara Havisham se opri din mers și se întoarse. Era tocmai în dreptul cozonacului de nuntă putrezit.

- Nu pleca, Sarah, spuse ea. Ei, Pip?

- Plec la Londra mâine, domnișoară Havisham. Eram foarte atent la fiecare vorbă pe care o rosteam. Și m-am gândit că n-o să vă supărați, dacă vin să-mi iau rămas bun.

- Asta-i frumos, Pip, spuse ea învârtind bastonul în jurul meu, ca și cum ea, zâna mea ursitoare m-ar fi înzestrat cu ultimul dar.

- De când v-am văzut ultima oară, mi s-a schimbat soarta, am murmurat eu, și sunt atât de recunoscător, domnișoară Havisham.

- Da, da, făcu ea uitându-se cu veselie la amărâta și invidioasa Sarah. L-am văzut pe domnul Jagers. Am auzit și eu, Pip. Pleci mâine?

- Da, domnișoară Havisham.

- Și te-a adoptat un om bogat?

- Da, domnișoară Havisham..

- Al cărui nume nu-l știi?

- Da, domnișoară Havisham.

- Și domnul Jagers este administratorul averii tale?

- Da, domnișoară Havisham.

Îi luceau ochii, în timpul acestor întrebări și răspunsuri, atât de tare se bucura de pizma domnișoarei Sarah Pocket.

- Bine, urmă ea, ai un viitor plin de făgăduieli în fața ta. Fii băiat bun, ca să-l meriți și ascultă sfaturile domnului Jagers. Se uită la mine, apoi la Sarah și fața încordată a Sarei se schimonosi într-un zâmbet răutăcios. Du-te cu bine, Pip! Întotdeauna o să te cheme Pip, știi asta.

- Da, domnișoară Havisham.

- Cu bine, Pip!

Îmi întinse mâna și eu am căzut în genunchi și o dusei la buze. Nu mă gândisem niciodată la felul cum îmi voi lua rămas bun de la ea; în clipa aceea, mă simțeam însă împins să fac așa. Ea o privi triumfătoare pe Sarah, cu ochii ei ciudați și așa am lăsat-o pe ursitoarea mea, cu mâinile sprijinite de bastonul îndoit, în mijlocul odăii slab luminate, lângă prăjitura de mireasă acoperită cu pânze de păianjen.

Sarah Pocket mă duse până jos, ca și cum aș fi fost o stafie care trebuia scoasă din casă. Nu putea să uite înfățișarea mea și era nespus de îndârjită. I-am spus:

- Rămâneți cu bine, domnișoară Pocket, dar ea se uita în gol și părea prea tulburată ca să mai înțeleagă vorbele mele. După ce am ieșit din casă, m-

am descurcat cât am putut mai bine în drumul spre casa lui Pumblehook, mi-am scos hainele noi, le-am strâns într-o legăturică și m-am întors acasă în hainele mele vechi, în care - ca să spun adevărul -mă simțeam mult mai în largul meu, deși aveam o legătură de dus.

Și acum, cele șase zile de care mă temeam că vor trece atât de încet, trecuseră ca în zbor și ziua de mâine mă privea în față cu atâta hotărâre, încât nu mă puteam uita spre ea. Pe măsură ce cele șase seri se topiseră, nemairămânând decât cinci, patru, trei două, începusem să prețuiesc, din ce în ce mai mult, tovărășia lui Joe și a lui Bidy. În această ultimă seară, m-am îmbrăcat, spre marea lor încântare, cu hainele cele noi și am rămas în această ținută strălucită până la culcare. În cinstea mea, am mâncat o masă caldă, bine-cuvântată de nelipsitul pui la frigare și am încheiat cu flip⁵. Eram cu toții foarte abătuți și nici unul nu era mai breaz decât celălalt, măcar că ne prefăceam cu toții că suntem foarte veseli.

Trebuia să părăsesc satul la ora cinci dimineața, cu geamantanul în mână și-i spuseseam lui Joe că doresc să plec singur. Mă tem - tare mă tem - că această dorință se născuse la gândul contrastului pe care l-am fi făcut Joe și cu mine, însumi că nu era nici urmă de un astfel de gând în hotărârea aceasta, dar când am urcat în odăița mea, în această ultimă seară, m-am văzut silit să recunosc că așa era și mă simțeam împins să cobor și să-l rog pe Joe să vină cu mine a doua zi de dimineață. Dar n-am făcut așa.

Toată noaptea, somnul mi-a fost frământat de diligente, care nimereau în alte locuri decât la Londra și la care erau înhămați câini, pisici, porci, oameni, dar niciodată cai. Vise fantastice de călătorii neizbutite mă chinuiau până când se crăpă de ziuă și păsările începură să ciripească. M-am sculat, m-am îmbrăcat pe jumătate și m-am așezat în fața ferestrei ca să mai privesc o dată ținutul. Și am adormit.

Bidy se trezi atât de devreme ca să-mi pregătească mâncarea, încât, deși nu dormisem nici o oră în fața ferestrei, am simțit mirosul focului din bucătărie, când m-am trezit speriat, de gândul înfiorător că trebuie să fie târziu, du-pă-amiază. Dar, mult timp după ce am auzit zăngănitul ceștilor de ceai, îmi lipsea hotărârea de a coborî. În cele din urmă, am rămas sus, descuind și desfăcând curelele geamantanașului meu și apoi, încuindu-l și strângându-i curelele la loc, până când Bidy îmi strigă că e târziu.

A fost o masă grăbită și fără gust. M-am sculat de pe scaun, spunând repezit, ca și cum mi-ar fi trăsnet ceva prin minte:

- Ei! Cred că trebuie să plec! Și am sărutat-o pe soră-mea care râdea, dădea din cap și se legăna pe scaun, și am sărutat-o pe Bidy și m-am aruncat de gâtul lui Joe. Apoi, mi-am luat geamantanul și am ieșit pe ușă. Am auzit, apoi, un târșăit în urma mea și, uitându-mă, l-am văzut pe Joe aruncând o gheată veche după mine și pe Bidy aruncând altă gheată. M-am oprit, făcându-le semn cu pălăria și dragul de Joe îmi făcea un semn cu mâna dreaptă deasupra capului, strigând răgușit:

- Ura! Iar Bidy își acoperi fața cu șorțul.

Am luat-o la picior, gândindu-mă că-mi era mai ușor să plec decât m-aș fi așteptat și că n-ar fi avut nici un rost să arunce cu ghetetele după mine, pe

⁵ Băutură caldă făcută din bere amestecată cu alcool. N.T.

strada principală. Fluieram nepăsător. Dar satul era pașnic și tăcut și ceața ușoară a dimineții se ridica solemn, ca și cum ar fi vrut să-mi dezvăluie lumea și eu fusesem atât de mic și de nevinovat, cât timp trăisem acolo și lumea de dincolo era atât de mare, încât am suspinat adânc și am izbucnit într-un hohot de plâns.

Eram lângă stâlpul de la capătul satului și am atins stâlpul cu mâna spunând:

- Rămâi cu bine, dragul meu prieten!

Doamne, n-ar trebui niciodată să ne fie rușine de lacrimile noastre, căci sunt o ploaie binefăcătoare pe praful orbitor al pământului, care înăbușă inimile noastre înăsprite. După ce am plâns, m-am simțit mai bine decât înainte, mai pătruns de recunoștință, mai blând. Dacă aș fi plâns înainte, l-aș fi luat pe Joe cu mine.

Eram atât de biruit de lacrimile acestea și de izbucnirea lor neașteptată, în mijlocul drumului meu liniștit, încât în diligență, după ce ieșisem din oraș, mă întrebam, cu inima îndurerată, dacă n-ar fi bine să cobor la prima oprire, când se vor schimba caii, să mă întorc acasă, să mai petrec o seară acasă și să mă despart mai frumos. Caii s-au schimbat și eu tot nu mă hotărâsem încă și mă mângâiam cu gândul că va fi foarte ușor să cobor și să mă întorc acasă când se vor schimba caii din nou. Și, în timp ce eram prins de aceste frământări, mă izbi o asemănare grozavă între un om care umbla pe marginea drumului venind spre noi și Joe. Și inima începu să-mi bată. Ca și cum ar fi fost cu puțință ca Joe să fie acolo!

Caii se schimbară încă o dată și încă o dată; acum era prea târziu și eram prea departe ca să mă mai întorc, și așa am mers mai departe. Iar ceața se ridicase solemn și lumea se întindea în fața ochilor mei.

....

Acesta este sfârșitul primului stagiu în împlinirea speranțelor lui Pip.

XX

Călătoria din orașul nostru până în capitală ținea aproape cinci ore. Era trecut de ora prânzului, când diligenta cu patru cai, în care călătoream eu, intră în învălmășeala de vehicule de pe Cross Keys, Wood Street și Cheap Side din Londra.

În vremea aceea, noi, britanicii, hotărâsem că e o trădare să ne îndoim de faptul că avem și suntem tot ce e mai bun pe lume. Altfel, cred că, înspăimântat de imensitatea Londrei, m-aș fi gândit, poate, că metropola e cam urâtă, cam murdară și că are străzile strâmbe și înguste.

După cum îmi făgăduise, domnul Jagers îmi trimisese adresa lui, care era Little Britain și adăugase cu mâna lui pe cartea de vizită: "De îndată ce ieși din Smithfield, alături de oficiul de trăsuri". Totuși, un birjar, a cărui manta soioasă părea să aibă tot atâtea gulere câți ani număra posesorul ei, mă vâri în trăsură și mă închise înăuntru cu ajutorul unei scărițe atârnată care se strângea, ca și cum omul avea de gând să pornească la un drum de cincizeci de mile. Până s-a suit el pe capră, de care îmi amintesc că era acoperită cu un postav de culoarea mazărei, mâncat de molii și zdrențuit, a trecut timp, nu glumă. Echipajul era minunat; era împodobit cu șase coroane și avea niște drăcii rupte

în spate unde trebuiau să stea nu știu câți valeți, iar dedesubt se aflau niște țepi, pentru ca nu cumva valeții să se lase duși în ispită și s-o ia la sănătoasa în mijlocul drumului.

Nici nu apucasem să mă bucur de trăsură, să mă gândesc cât de mult seamănă cu o grămadă de paie și, în același timp, cu o prăvălie de vechituri și să mă întreb de ce oare traistele din care mâncau caii erau ținute înăuntru, când băgai de seamă că vizitiul încetinește mersul, ca și cum ar fi avut de gând să se oprească îndată. Și, într-adevăr, ne oprirăm îndată, într-o stradă întunecoasă, în fața unor birouri și a unei uși deschise, pe care era scris: Domnul Jagers.

- Cât datorez? îl întrebai pe vizitiu.

- Vizitiul răspunse:

- Un șiling, dacă nu cumva vrei să-mi dai mai mult. Desigur că i-am spus că nu doresc să-i dau mai mult.

- Atunci un șiling, făcu vizitiul. N-am nevoie de bătaie de cap. Îl cunosc eu pe *ăsta*. Făcu posomorât cu ochiul înspre numele domnului Jagers și clătină din cap.

După ce puse mâna pe șiling, se urcă fără grabă pe capră, plecă — ceea ce părea că-i ia o piatră de pe inimă — iar eu intrai în biroul din față, cu geamantanul în mână și întrebai dacă domnul Jagers e acasă.

- Nu-i acasă, răspunse secretarul. E la tribunal. Dumneata ești domnul Pip?

L-am lămurit că eu eram domnul Pip.

- Domnul Jagers a lăsat vorbă să-l aștepți, dacă vrei, la dânsul în odaie. A spus că nu știe cât o să întârzie, fiindcă are un proces. Dar e la mintea omului că, timpul fiindu-i atât de prețios, n-o să stea mai mult decât e nevoie.

Cu aceste cuvinte, secretarul deschise o ușă și mă pofti într-o odaie din fund. Aici se afla un om cu un singur ochi, îmbrăcat într-o haină de catifea și cu pantaloni până la genunchi, care-și ștergea nasul cu mâneca, deoarece fusese întrerupt din cititul ziarului.

- Du-te și așteaptă afară, Mike, spuse secretarul.

Eu începui să mă scuz că intrasem peste, el, dar secretarul îl împinse pe acest domn afară, fără multe fasoane și, după ce azvârli căciula de blană în urma lui, mă lăsă singur.

Odaia domnului Jagers era luminată numai de o ferestruică și părea foarte sinistă, căci ferestruica era cârpită asimetric ca un cap spart și casele alăturate erau strâmbe, ca și cum s-ar fi răsucit ca să se uite la mine prin ferestruică, în odaie nu se aflau atâtea hârtii, câte m-aș fi așteptat să văd; în schimb se aflau niște lucruri vechi, pe care nu m-aș fi așteptat să le văd; de pildă, un pistol ruginit, o sabie vârată în teacă, câteva cutii și pachete foarte ciudate și două busturi îngrozitoare așezate pe un raft, care reprezentau niște fețe foarte umflate și cu nasurile mâncate. Scaunul domnului Jagers era negru ca moartea, avea spătarul înalt și era făcut din păr de cal; mai avea niște șiruri de cuișoare de alamă de jur împrejur ca la un sicriu; și eu îl vedeam pe domnul Jagers șezând pe scaunul acesta și mușcându-și degetul arătător, în timp ce se uita la clienți. Odaia era cam mică și clienții trebuie să fi avut obiceiul să se sprijine de perete; fiindcă peretele din fața scaunului avea urme soioase de umeri. Îmi aminteam că și domnul cu un singur ochi se târâse de-a lungul peretelui, în fața mea, înainte de a fi cauza izgonirii lui.

M-am așezat pe scaunul clienților, în fața scaunului domnului Jagers, mă simțeam vrăjit de atmosfera din odaie și mă gândeam că și secretarul avea aerul că știe lucruri compromițătoare despre fiecare om, ca și patronul lui. Mă întrebam câți alți secretari se vor mai fi aflând sus și dacă aveau cu toții aceeași superioritate dăunătoare față de semenii lor. Mă întrebam dacă cele două fețe umflote făceau parte din familia domnului Jagers și-mi spuneam că, dacă avusese nenorocirea să aibă niște rude atât de urâcioase, nu era nevoie să le cocoțeze acolo sus, pe raftul acela prăfuit, în calea muștelor, în loc să le țină la el acasă. Desigur că nu știam, încă, ce înseamnă o zi de vară la Londra și poate că mintea îmi obosise din pricina aerului fierbinte și moleșitor și a prafului gros care acoperea toate lucrurile. Și am stat în odaia aceea mucegăită, frământându-mi capul cu întrebări, până când n-am mai putut să îndur vederea celor două busturi de supra scaunului domnului Jagers și atunci m-am sculat un ieșit.

Când i-am spus secretarului că vreau să ies puțin la aer, până se va întoarce domnul Jagers, el m-a sfătuit să trec de colț și să ies în Smithfield. Și așa am ieșit în Smithfield; și locul acela nesuferit, mânjit cu murdărie și grăsime, cu sânge și cu spumă, parcă se lipea de mine. O luai la picior cât putui mai repede și am ieșit într-o stradă de unde cupola mare și neagră a Catedralei Sfântului Paul parcă se îndrepta spre mine, din spatele unei clădiri mohorâte de piatră, despre care un trecător îmi spusese că e închisoarea Newgate. O luai de-a lungul zidului închisorii; drumul era acoperit cu paie, ca să înăbușe zgomotul vehiculelor; după acest semn și după mulțimea de oameni care stătea în jurul închisorii și duhnea a bere și a alte băuturi, îmi dădai seama că înăuntru se judecă procese.

În timp ce căscam gura, un slujbaș de la judecătorie, foarte murdar și oarecum beat, mă întrebă dacă nu vreau să intru înăuntru și să aud și eu cum decurge un proces; îmi mai spuse că, pentru o jumătate de coroană, îmi poate da un loc în față, de unde să-l pot vedea în întregime pe președinte, în robă și cu perucă! Vorbi despre acest înalt personaj ca despre o statuie de ceară și, în cele din urmă, mi-l oferă și pentru prețul redus de optsprezece penny. Deoarece refuzai propunerea, spunând că am o întâlnire, avu bunătatea să mă ducă în curte și să-mi arate unde erau spânzurătorile și locul unde erau biciuiți oameni în public. Și-mi mai arătă Poarta Datornicilor, pe unde ieșeau vinovații, care se duceau la spânzurătoare; îmi mări interesul pentru poarta aceea înfiorătoare, făcându-mă să înțeleg că, patru dintre aceștia, aveau să iasă pe această poartă, peste trei zile, la ora opt dimineața, pentru a fi spânzurați, la rând. Toate acestea erau înfricoșătoare și-mi dădură o idee nesuferită despre Londra, cu atât mai mult cu cât cel care vroia să mi-l vândă pe președintele Curții, era îmbrăcat din cap până în picioare și invers, inclusiv batista, în haine pătate cu rugină, care, fără nici o îndoială, nu fuseseră ale lui de la începutul începuturilor și de care eram sigur că le cumpăraseră la preț foarte ieftin de la călău. În aceste împrejurări, am socotit că un șiling ajunge ca să scap de el.

Intrai din nou în birou ca să întreb dacă domnul Jagers se întorsese și, fiindcă nu se întorsese încă, am pornit din nou la plimbare. De data aceasta înconjurai Little Britain și intrai în fundătura Bartholomew. De abia acum îmi dădai seama că îl mai așteptau și alți oameni pe domnul Jagers. Erau doi oameni cu fețe foarte tainice, care se plimbau pe acolo și călcau numai pe

despărțiturile dintre pietrele de pavaj, în timp ce stăteau de vorbă; când trecură prima oară pe lângă mine, unul dintre ei spunea:

- Jagers ar face-o dacă ar fi cu puțință. Mai era un grup de trei bărbați și două femei, care stătea într-un colț și una dintre femei plângea cu fața înfundată într-un șal murdar, iar cealaltă o mângâia, spunându-i, în timp ce-și strângea șalul pe umeri:

- Jagers e de partea lui și mai mult ce ai putea să-ți dorești? Aceste dovezi despre popularitatea custodelui meu mă impresionează adânc și eram, mai mult ca oricând, plin de admirație și de mirare.

În sfârșit, în timp ce mă uitam prin poarta de fier a înfundăturii înspre Little Britain, îl văzui pe domnul Jagers trecând drumul spre mine. Avocatul își puse mâna pe umărul meu și mă luă lângă el, în timp ce el mergea mai departe și vorbea cu suita lui.

Mai întâi, îi luă în primire pe cei doi oameni cu fețe tainice:

- Să știți că pentru voi n-am nimic, spuse domnul Jagers, îndreptându-și degetul spre ei. Nu mai am nevoie să aflu nimic de la voi. Cât despre rezultat, o loterie. V-am spus de la început că e o loterie. I-ați plătit lui Wemmick?

- De abia azi dimineață am adunat banii, domnule avocat, spuse unul dintre ei cu supunere, în timp ce celălalt cerceta fața domnului Jagers.

- Da, domnule avocat, răspunseră cei doi în cor.

- Foarte bine, puteți pleca. Nu, acum gata, spuse domnul Jagers, fluturându-și mâna spre ei, ca să-i îndepărteze. O vorbă dacă mai spuneți, las baltă tot procesul.

- Noi gândeam, domnule Jagers... începu unul dintre ei, scoțându-și pălăria.

- Tocmai asta v-am spus să nu faceți, spuse domnule Jagers. Voi gândeați! Lăsați că gândesc eu pentru voi, aceasta ajunge. Dacă am nevoie de voi, știu eu unde să vă găsesc. Vă rog să nu mă mai căutați. Nu vreau. Să nu mai aud nici o vorbă.

- Și ce-i cu voi? spuse domnul Jagers, oprindu-se deodată și întorcându-se către cele două femei cu broboade, de care bărbații se despărțiseră pe nesimțite. Amelia, nu-i așa? Da, domnule Jagers.

- Nu uiți, spuse domnul Jagers, că dacă n-aș fi fost eu, n-ai fi acum aici, n-ai fi putut să fii aici?

- Nu uităm, domnule avocat! exclamă amândouă femeile. Dumnezeu să vă binecuvânteze, noi nu uităm!

- Atunci de ce, întrebă domnul Jagers, mai veniți pe aici?

- Dar Bill al meu, domnule avocat? începu femeia care plângea.

- Ți-am spus o dată pentru totdeauna! spuse domnul Jagers. Dacă nu știi că Bill al dumitale e în mâini bune, atunci află că eu știu. Și dacă vii mereu aici să te vaiți de Bill al dumitale, o să vă dau o lecție la amândoi și o să-l las pe Bill în plata Domnului. I-ai plătit lui Wemmick?

- Da, sigur, domnule avocat! Până la ultimul ban.

- Foarte bine. Atunci ai făcut tot ce era de făcut. O vorbă dacă mai spui și Wemmick îți dă toți banii înapoi.

Această amenințare înfricoșătoare le făcu pe cele două femei să plece numaidecât. Ajunserăm la birou fără a mai fi opriți de nimeni și aici îl găsirăm

pe secretar și pe omul îmbrăcat în catifea, cu căciula de blană.

- A venit Mike, spuse secretarul, dându-se jos de pe scaunul lui înalt și apropiindu-se tainic de domnul Jagers.

- O! făcu domnul Jagers, îndreptându-se către Mike; acesta trăgea de o şuviță de păr care îi atârna pe frunte, așa cum taurul din "Cine a omorât sticlele" trăgea clopotele. Azi e rândul dumitale. Ei!

- Vedeți, domnule Jagers, răspuse Mike cu glasul unui om care suferă de guturai cronic. După ce mi-am bătut rău capul, am găsit unul, care ar merge.

- Și ce are de gând să jure?

- Vedeți, domnule Jagers, răspuse omul, ștergându-și de data aceasta nasul cu căciula de blană, ca să zic așa, orice.

Domnul Jagers se mânie deodată:

- Doar te-am prevenit dinainte, spuse el, azvârlindu-și degetul spre clientul înspăimântat, că dacă îți dă vreodată prin gând să vorbești așa cu mine, te învăț eu minte. Păcătosule, cum îndrăznești să-mi spui mie un astfel de lucru? Clientul părea înfricoșat dar și aiurit, ca și cum nu și-ar fi dat seama de ceea ce făcuse.

- Nătărăule! spuse încet secretarul, lovindu-l ușor în cot. Cap sec! Trebuia să i-o spui în față?

- Și acum, încurcă lume ce ești; spuse foarte aspru administratorul averii mele, te întreb pentru ultima oară, ce vrea să jure omul pe care l-ai adus?

Mike se uită cu încordare la fața domnului Jagers, ca și cum ar fi încercat să învețe, și răspuse încet:

- Sau despre firea lui sau că a fost împreună cu el și nu l-a scăpat din ochi toată noaptea aceea.

- Bagă de seamă. Ce fel de om e omul acesta? Mike se uită la căciula lui, se uită la podele, se uită la tavan, se uită la secretar, ba se uită până și la mine, înainte de a răspunde cu glas agitat:

- L-am îmbrăcat ca pe un ..., dar custodele meu izbucni:

- Ce ai spus? Ce vrei?

- Nătărăule! adăugă din nou secretarul, lovindu-l încă o dată. După câteva priviri deznădăjduite în jurul lui, Mike se luminează și începu din nou:

- E îmbrăcat ca un plăcintar cinstit. Ca un fel de cofetar.

- E aici? întrebă custodele meu.

- L-am lăsat, spuse Mike, pe o scară, dincolo de colț.

- Treci cu el prin fața ferestrei, ca să-l văd și eu.

Domnul Jagers arătase spre fereastra biroului. Ne așezarăm cu toții la fereastră, în spatele oblonului de sârmă și-l văzurăm pe client trecând ca din întâmplare pe acolo, împreună cu un individ înalt și fioros la mutră, care purta o haină scurtă de pânză albă și un chipiu de hârtie pe cap. Neștiutorul cofetar părea cam amețit de băutură și avea un ochi negru, pe cale de vindecare, prin urmare în faza verde, care era vopsit cu alb.

- Spune-i să plece numaidecât cu martor cu tot, spuse custodele meu secretarului, cu glas scârbit, și întreabă-l ce i-a venit să aducă un om de soiul acesta.

Apoi, custodele meu mă duse în odaia lui și, în timp ce el mânca în picioare dintr-o cutie cu sandvișuri și bea vin dintr-o sticlă de buzunar — părea că amenință fiecare sandviș pe care îl mânca — îmi împărtăși ceea ce orânduise

cu privire la mine. Trebuia să mă duc la Barnard's Inn, unde locuia tânărul Pocket și unde fusese trimis un pat spre folosința mea; voi rămâne la tânărul Pocket până luni; luni trebuia să mă duc în vizită la tatăl lui, ca să văd dacă-mi place. De asemenea, mai îmi spuse la ce sumă aveam dreptul ca bani de buzunar — era o sumă destul de mare — și scoase din unul din sertarele lui cărțile de vizită ale câtorva negustori cu care trebuia să intru în legătură pentru îmbrăcăminte și alte lucruri de felul acesta de care aveam, pe bună dreptate, nevoie.

- Ai să te bucuri de credit, domnule Pip, spuse administratorul averii mele; sticla de vin mirosea ca un butoi întreg, în timp ce el se răcorea. Și în felul acesta voi fi în stare să-ți controlez cheltuielile și să-ți pun frână, dacă o iei razna. Bineînțeles că ai să intri în încurcătură, dar aceasta nu e vina mea.

După ce cugetai câteva clipe asupra acestor cuvinte, care îmi dădeau curaj, îl întrebai pe domnul Jaggers dacă pot trimite după o trăsură. El îmi spuse că nu merită, deoarece eram foarte aproape de destinația mea și că mă va duce Wemmick până acolo dacă vreau.

Atunci, descoperit că Wemmick era secretarul din odaia alăturată. Un alt secretar coborî de sus la sunetul clopoțelului, pentru a lua locul celui care pleca. Și eu am ieșit în stradă, în urma lui Wemmick, după ce dădui mâna cu custodele meu. În stradă găsirăm altă ceată de oameni, care aștepta, dar Wemmick își croi drum printre ei, spunându-le rece dar cu hotărâre:

- Vă spun că stați degeaba; nu vrea să vorbească nici un cuvânt cu voi, și curând scăparăm de ei și merserăm mai departe unul lângă altul.

XXI

Când îmi aruncaii privirile asupra domnului Wemmick, care mergea lângă mine, ca să văd cum arată în lumina zilei, văzui că e un om uscat, destul de scurt, cu o față pătrată ca sculptată în lemn, dar a cărui expresie părea prost cioplită cu o daltă neascuțită. Pe fața lui se vedeau câteva urme, care ar fi putut să fie gropițe, dacă materialul ar fi fost mai moale și unealta mai bună, dar așa nu erau decât scobituri. Daltă făcuse trei sau patru încercări de înfrumusețare de felul acesta pe nasul lui, dar se lăsase de ele, fără să-și dea osteneala să le mai netezească. După rufele lui roase, ajunsei la concluzia că trebuie să fie burlac și bietul om părea să fi fost pus la grele încercări, căci purta cel puțin patru inele de doliu, în afară de o broșă ce reprezenta o doamnă și o salcie plângătoare, în fața unui mormânt, pe care se vedea o urnă. Mai băgai de seamă că de lanțul ceasului îi atârnav tot felul de peceți și de inele, ca și cum bietul om ar fi fost încărcat cu amintirile prietenilor săi dispăruți. Avea ochi sclipitori, mici, vioi și negri și buze subțiri, mari și pătate și tot să fi avut, după părerea mea, patruzeci-cincizeci de ani.

N-ai fost niciodată la Londra până acum? mă întreabă domnul Wemmick.

- Nu, răspunsei eu.

- Și eu am fost odată străin pe aici, spuse domnul Wemmick. E ciudat când îmi aduc aminte.

- Acum o cunoști bine?
  - Da, sigur, spuse domnul Wemmick. Cunosc toate colțurile.
  - E un oraș păcătos? întrebai eu, mai mult ca să spun ceva decât din dorința de a afla.
  - La Londra poți fi înșelat, prădat și ucis. Dar, peste tot există oameni care să-ți facă așa ceva.
  - Sigur, dacă există vrăjmășie între tine și ei, spusei eu ca să îndulcesc puțin vorbele lui.
  - O! Nu-i vorba de vrăjmășie, răspuse domnul Wemmick. Nu prea există vrăjmășie pe aici. Îți fac așa ceva, dacă au speranțe să se aleagă cu anumite avantaje.
  - Aceasta-i mai rău.
  - Crezi? spuse domnul Wemmick. Tot aia e. Umbla cu pălăria pe ceafă și privea drept înainte. Mergea foarte stăpânit, ca și cum n-ar fi fost nimic pe stradă care să-i atragă luarea aminte. Gura lui îmi amintea de o cutie de scrisori, din pricina unui zâmbet mecanic, care nu-l părăsea. Trecusem de Holborn Hill și eu încă nu știam că aceasta era o poză mecanică și că domnul Wemmick nu zâmbea deloc.
  - Știți unde locuiește domnul Matthew Pocket? îl întrebai eu.
  - Da, răspuse el, făcând semn cu capul în direcția aceea. La Hammersmith, în partea de vest a Londrei.
  - E departe?
  - Știu eu!? Să zicem cinci mile.
  - Îl cunoști?
  - Dar ești un adevărat judecător de instrucție, spuse domnul Wemmick, uitându-se la mine cu un aer aprobator. Da, îl cunosc. Îl cunosc!
- Rostise vorbele acestea cu un glas îngăduitor și puțin disprețuitor, care mă cam întrista, în căutarea unei priviri de încurajare, când Wemmick îmi spuse că am ajuns la "Barnard's Inn". Tristețea mea se împrăștie la această veste, fiindcă în mintea mea, clădirea aceasta era un hotel ținut de domnul Barnard⁶, față de care "Mistrețul Albastru" din orașul nostru nu putea fi decât o biată cârciumă. Când colo, am descoperit că Barnard era un duh fără trup, o plăsmuire, iar hanul lui, cea mai neîngrijită îmbinare de clădiri îngrămădite, una în alta, într-un colț de stradă murdar, ca un adevărat club al pisoilor.
- Intrarăm în acest loc printr-o portiță și, după ce trecurăm printr-un coridor, ne trezirăm într-o curte pătrată, care era atât de tristă încât mi se părea că seamănă cu un cimitir. Mi se păru că în curtea aceea se află cei mai jalnici pomi pe care îi văzusem vreodată, cele mai jalnice vrăbii, cele mai jalnice pisici și cele mai jalnice case, să fi fost vreo jumătate duzină de case. Mi se păru că ferestrele locuințelor din casele acelea erau în starea cea mai nenorocită care se poate închipui, căci obloanele și perdelele erau smulse, ghivecele cu flori sparte, geamurile pocnite și se mai vedeau și alte obiecte îngrozitoare, toate într-o stare de ruină prăfuită; iar cuvintele: **De închiriat, De închiriat, De închiriat** se holbau la mine din odăile goale, ca și cum niciodată nu vor mai veni pe aici alți nenorociți și ca și cum setea de răzbunare a

---

⁶ Inn înseamnă han în limba engleză.

sufletului lui Barnard ar fi putut fi potolită, încetul cu încetul, prin sinuciderea treptată a locatarilor și îngroparea lor necreștinească sub pietrișul din curte. Un veșmânt murdar și îndoliat de funingine împodobește această creație părăsită a lui Barnard, care stătea cu cenușă în cap, în semn de umilință și pedeapsă și semăna cu o groapă de gunoaie. Aceasta, în ceea ce privește văzul; în timp ce gunoaie uscate și umede și tot felul de alte gunoaie care putrezesc prin podurile și pivnițele părăsite, grămezi de șoareci, șobolani și ploșnițe putrezite, în afară de gunoaiele grajdului de alături se adresau mirosului meu, gemând leșinat: **Încercați amestecul lui Barnard.**

Atât de departe de desăvârșire era această primă împlinire a marilor mele speranțe, încât mă uitai cu jale la domnul Wemmick.

- A, făcu acesta, înțelegându-mă greșit, locul acesta îți amintește de viața de la țară. Și mie la fel.

Mă duse într-un colț al curții și urcarăm împreună o scară, care mi se păru că e pe cale să se transforme încetul cu încetul în rumeguș, așa încât, într-o bună zi, locatarii de sus se vor vedea lipsiți de orice mijloc de a ajunge jos; ajunserăm la un apartament din catul cel mai de sus. Pe ușă era scris **Domnul POCKET-JUNIOR** și pe cutia de scrisori era un bilețel pe care scria: "Mă întorc îndată".

- Nu prea se gândea că ai să vii așa curând, mă lămurii domnul Wemmick. Mai e nevoie de mine?

- Nu, mulțumesc, spuse eu.

- Deoarece eu sunt cu casa, spuse domnul Wemmick, o să ne întâlnim destul de des. Bună ziua.

Îi întinsei mâna și domnul Wemmick se uită mai întâi la ea, ca și cum ar fi crezut că vreau ceva de la el. Apoi se uită la mine și spuse, în chip de scuză:

- Da, sigur! Obișnuiești să dai mâna?

Eram destul de încurcat, fiindcă mă gândeam că poate la Londra n-o fi moda să dai mâna, dar afirmam că obișnuiesc.

- M-am dezvățat de tot! spuse domnul Wemmick. Mai ales în ultimul timp. Mi-a făcut plăcere să te cunosc. Bună ziua.

După ce ne-am strâns mâna și el plecă, am deschis fereastra scării, dar era aproape să rămân fără cap, fiindcă sforile erau putrede și fereastra căzu ca o ghilotină. Din fericire, totul se întâmplă cu atâta repeziciune, încât nici nu avui timpul să scot capul pe fereastră. După ce scăpai astfel cu viață, mă mulțumii cu o priveliște încețoșată a clădirilor prin murdăria încrustată în geamuri. Și mă uitam cu tristețe afară, spunându-mi că, fără nici o îndoială era exagerat să se vorbească atât despre Londra.

Părerea domnului Pocket junior despre cuvântul "îndată" nu era aceeași cu a mea, căci înnebunisem, aproape privind afară timp de o jumătate de oră și-mi scrisesem de câteva ori numele cu degetul pe murdăria fiecărui geam, până când auzi, în sfârșit, un zgomot de pași pe scări. Încetul cu încetul, se înălțară în fața ochilor mei pălăria, capul, cravata, vesta, pantalonii și ghețele unui cetățean cam de teapa mea. Ținea câte o pungă sub fiecare braț și un coșuleț cu căpșuni în mână și își pierduse răsuflarea.

- Domnul Pip? întrebă el.

- Domnul Pocket? am întrebat eu.

- Doamne! exclamă el. îmi pare grozav de rău dar știam că vine o diligență din ținutul dumitale pe la ora prânzului și credeam că ai să vii cu aceea. Adevărul e că am ieșit din casă din pricina dumitale — nu că aceasta ar fi o scuză pentru mine — dar mă gândeam că, venind de la țară, poate ai vrea să mănânci ceva fructe după masă și m-am dus la piața din Covent Garden ca să gădesc fructe bune.

Din anumite motive, simțeam că-mi ies ochii din cap. Nu prea am înțeles vorbele lui și am început să mă întreb dacă nu cumva era un vis.

- Doamne ferește! făcu domnul Pocket junior. Ușa aceasta se înțepenește așa rău!

Deoarece făcea marmeladă din fructe, luptându-se cu ușa inând pungile sub braț, îl rugai să mi le dea mie. Mi le dădu cu un zâmbet prietenos și începu să se lupte cu ușa, ca și cum ar fi avut de-a face cu o fiară sălbatică. Ușa cedă atât de brusc, încât el căzu pe spate peste mine și eu căzui peste ușa din față și amândoi începurăm să râdem. Dar mie tot mai mi se părea că-mi ies ochii din cap și că trăiesc un vis.

- Intră, te rog, spuse domnul Pocket junior. Dă-mi voie să-ți arăt drumul. E cam gol pe aici, dar nădăjduiesc că ai să te poți descurca până luni. Tatăl meu s-a gândit că ziua de mâine o să-ți treacă mai plăcut cu mine decât cu el și că poate ți-ar plăcea să faci o plimbare prin Londra. Mi-ar face mare plăcere să-ți arăt orașul. Cât despre masă, sper că n-ai s-o găsești prea proastă, fiindcă mâncarea o să ni se trimită de la cafeneaua de alături și — cred că trebuie să adaug și asta — totul pe socoteala dumitale, așa cum a dat dispoziții domnul Jagers. Cât despre locuință, știu că nu-i prea arătoasă, pentru că, înțelegi, eu trebuie să-mi câștig singur pâinea; căci taică-meu nu-mi poate da nimic și chiar dacă ar putea, nu mi-ar plăcea mie să iau de la el. Acesta e salonul. Vezi, doar câteva scaune, mese, un covor și alte lucruri de care n-au avut nevoie acasă. Cât despre față de masă, lingurile și solnițele pe care le vezi, să nu-ți faci părere prea bună despre mine, fiindcă le-au trimis anume pentru dumneata de la cafenea. Acesta este micul meu dormitor, e cam mucegăit, dar, știi, locuințele lui Barnard sunt mucegăite. Aici e dormitorul dumitale; mobila am închiriat-o anume și nădăjduiesc că va corespunde dorințelor dumitale. Dacă mai ai nevoie de ceva, mă duc să-ți aduc. Apartamentul e cam retras și o să locuim singuri, dar sper că n-o să ne batem. Doamne, iartă-mă te rog, văd că te-am lăsat cu fructele în mână. Dă-mi-le, te rog! Mai mare rușinea!

Stăteam în fața domnului Pocket junior și-i dădeam pungile când, deodată, văzui în ochii lui privirea mirată pe care o simțeam și în ochii mei și el spuse, lăsându-se pe spate:

- Doamne sfinte, dar dumneata ești băiatul care dădea târcoale.

- Și dumneata, spusei eu, ești tânărul cel palid.

XXII

Acolo, în hanul lui Barnard, tânărul cel palid și cu mine ne uitarăm unul la altul, până când izbucnirăm amândoi în râs.

- Auzi, tocmai dumneata să fii! spuse el.

- Auzi, tocmai dumneata să fii! spusei eu.

- Bine! făcu tânărul întinzându-mi voios mâna; acum nădăjduiesc că ți-a

trecut supărarea și ar fi foarte mărinimos din partea dumatăle, dacă m-ai ierta că te-am scuturat așa rău.

Din aceste cuvinte, înțelesei că domnul Herbert Pocket (căci pe tânărul cel palid îl chema Herbert) tot mai confunda intenția pe care o avusese cu fapta pe care o îndeplinesc. Dar îi răspunsei cu modestie și ne strânseram călduros mâna.

- Pe atunci nu puseseși, încă, mâna pe avere? spuse Herbert Pocket.

- Nu, răspunsei eu.

- Nu, încuviință el. Am auzit că s-a întâmplat foarte de curând. Pe atunci eu eram în căutare de avere.

- Adevărat?

- Da, domnișoara Havisham mă chemase cu gândul să mă îndrăgească. Dar se vede că nu s-a putut, în orice caz, nu m-a îndrăgit.

Mi se păru politicos să spun că mă mir foarte mult.

- Lipsă de gust, spuse Herbert râzând, dar așa s-a întâmplat. Da, da, mă chemase să vin într-o vizită de încercare și poate că, dacă aș fi avut noroc, în ziua aceea, m-aș fi căpătuit și eu, cine știe, poate aș fi fost, știi ce vreau să spun... cu Estella.

- Ce vrei să spui? întrebai eu, devenind deodată serios.

În timp ce vorbeam, el punea fructele pe farfurii, ceea ce îi absorbea atenția și fusese pricina scăpării de adineauri.

- Logodit, mă lămuri el, aranjând mai departe fructele. "Promis". Cum vrei să-i spui. Oricare cuvânt e bun.

- Și cum ai îndurat dezamăgirea? întrebai eu.

- Aiurea! făcu el. Nici nu m-am sinchisit. E o barbară.

- Domnișoara Havisham?

- Nu zic nu, nici la asta, dar eu mă gândeam la Estella. E neînchipuit de îngâmfată, de aspră și de mofturoasă fata aceasta și domnișoara Havisham a învățat-o să-și bată joc de toți bărbații din lume.

- Ce fel de rudă e cu domnișoara Havisham?

- Nu-i rudă, spuse el. E doar adoptată.

- Și de ce să-și bată joc de toți bărbații?

- Doamne, domnule Pip, spuse el. Nu știi?

- Nu, spusei eu.

- Doamne sfinte! E o poveste întreagă pe care ți-o rezerv pentru după masă. Și acum dă-mi voie să te întreb ceva. Cum ai ajuns acolo în ziua aceea?

Îi spusei și el mă ascultă atent până la urmă. Apoi izbucni din nou în râs, întrebându-mă dacă m-a durut după aceea. Eu nu-l întrebai dacă și pe el îl duruse, deoarece, cu privire la acest lucru, părerea mea era formată.

- Domnul Jagers e administratorul averii dumatăle, după câte înțeleg, urmă el.

- Da.

- Știi că el este omul de afaceri al domnișoarei Havisham și e singurul om care se bucură de încrederea ei.

Aceste cuvinte mă aduceau (așa mi se părea mie) pe un tărâm primejdios. Îi răspunsei cu o constrângere pe care nu încercam să o ascund că îl văzusem pe domnul Jagers în casa domnișoarei Havisham, chiar în ziua luptei

noastre și numai atunci, și că eram sigur că el nu-și mai amintea să mă fi văzut acolo.

- L-a îndatorat mult pe tatăl meu, propunându-l ca tutorele dumitale și chiar a fost la tata pentru acest scop. Sigur că auzise de tata prin domnișoara Havisham. Tatăl meu e vărul ei; aceasta nu înseamnă că există relații familiare între ei, căci taică-meu nu e prea curtenitor de felul hai și nu-i place să-i facă domnișoarei Havisham toate chefurile.

Herbert Pocket avea un fel de a se purta sincer și deschis, care cucerea. Nu văzusem încă niciodată până atunci și, nici după aceea, n-am mai văzut un om care să insuflă cu mai multă tărie, prin privire și prin glas, convingerea că nu e în stare să facă nimic ascuns și josnic. În toată făptura lui era ceva plin de nădejde dar, în același timp, ceva care îmi șoptea că nu va fi niciodată om norocos și bogat. Nu știu nici eu de ce, dar eram pătruns de această părere încă din prima zi, înainte de a ne așeza la masă.

Tot mai era un tânăr palid și avea un aer visător, cu toată voioșia și vioiciunea lui, un aer care nu prea dovedea multă energie. Nu era frumos la față, dar era mai mult decât frumos, căci era foarte prietenos și vesel. Avea și acum o față de om stângaci ca și în ziua în care genunchii mei se purtasera atât de îndrăzneț cu ea și mie mi se păru că fața lui va rămâne mereu luminoasă și tânără. Îmi puneam întrebarea dacă arta provincială a domnului Trabb l-ar fi făcut mai grațios decât pe mine, dar îmi dau seama că el își purta haina lui veche mult mai bine decât mi-o purtam eu pe cea nouă.

Deoarece era atât de prietenos, înțelesei că m-aș purta în chip nepotrivit pentru vârsta noastră, dacă aș fi închis față de el. Așadar, îi spusei mica mea poveste, stăruind asupra faptului că îmi era interzis să cercetez cine era binefăcătorul meu. I-am mai spus că fusesem crescut la țară pentru meseria de fierar și că, deoarece nu prea cunoșteam regulile bunelor purtări, i-aș fi foarte recunoscător, dacă mi-ar atrage atenția ori de câte ori mă va vedea gata să greșesc.

- Cu plăcere, spuse el, deși îndrăznesc să-ți prezic că avea nevoie de foarte puține lămuriri. Cred că vom fi mereu împreună și mi-ar plăcea să înlătur orice constrângere dintre noi. Vrei să-mi faci plăcerea și să-mi spui de pe acum pe numele de botez, Herbert?

I-am mulțumit, făgăduindu-i că voi face așa. Apoi l-am informat că numele meu de botez e Filip.

- Nu prea-mi place Filip, spuse el zâmbind, fiindcă îmi amintește de băiatul din cartea de citire care era atât de leneș, încât a căzut într-o băltoacă sau atât de gras, că nici nu putea să deschidă ochii sau atât de zgârcit încât își înclua prăjitura până ce i-o mâncau șoarecii sau atât de hotărât să strice cuiburile păsărilor, încât l-au mâncat urșii din pădure. Să-ți spun ce nume mi-ar plăcea mie. E atâta armonie între noi și apoi tu ai fost fierar. Te-ar supăra?

- Nu mă supără nimic din ce propui tu, răspunsei eu, dar nu înțeleg ce vrei să spui.

- Te-ar supăra dacă ți-aș spune Handel? Există o bucată minunată de Handel, care se numește "Fierarul Muzical".

- Mi-ar plăcea chiar foarte mult să-mi spui așa.

- Atunci, dragul meu Handel, spuse el, întorcându-se spre ușa care tocmai se deschidea, masa e gata și te rog să stai în capul mesei, pentru că tu

dai acest ospăț.

Nici nu voiam să aud de aceasta, așa că se așeză el în cap și eu în fața lui. A fost o masă foarte bună — pe atunci mi se părea un adevărat ospăț — și totul avea gust mai bun decât de obicei, datorită atmosferei de independență, în care se petreceau lucrurile. Nu era nici urmă de om în vârstă în jurul nostru și Londra ne înconjura din toate părțile. Apoi, mai era și un aer boem care făcea ca acest ospăț să pară și mai minunat, căci, în timp ce mâncarea comandată la cafenea era — după cum ar fi spus domnul Pumblechook — o pildă de desfrâu, restul salonului era cam gol și într-o stare mai mult provizorie. Aceasta îl făcu pe chelner să prindă obiceiul de a pune tacâmurile pe jos (și de a se împiedica de ele), untul topit pe fotoliu, pâinea pe rafturile de cărți, brânza în găleata de cărbuni, puiul fiert pe patul din odaia vecină, unde descoperii urme de pătrușel și de unt mucegăite, seara când mă dusei la culcare. Toate acestea dădeau farmec ospățului și când chelnerul nu era de față, plăcerea mea era neștirbită. Eram pe la mijlocul mesei, când îmi aminti lui Herbert de făgăduiala de a-mi vorbi despre domnișoara Havisham.

- Adevărat, răspuse el. Mă voi ține numai de făgăduiala. Dă-mi voie să încep prin a-ți aminti că la Londra nu e obiceiul să pui cuțitul în gură, de teama accidentelor și că, deși furculița servește la acest lucru, nici ea nu trebuie înfundată în gură mai mult decât e nevoie. Nici n-ar merita să pomenesc de lucrurile acestea, dar e mai bine să faci cum face toată lumea. De asemenea, lingura nu se ține cu mâna pe deasupra, ci dedesubt; aceasta îți aduce două foloase. Ajungi mai ușor la gură (ceea ce e de altfel și scopul) și împiedici oarecum cotul drept de a face mișcarea pe care o face când deschizi o stridie.

Herbert făcu aceste observații cu un ton atât de vesel, încât începurăm amândoi să râdem și eu aproape că nici n-am roșit.

- Acum, urmă el, să ne întoarcem la domnișoara Havisham. Trebuie să știi că domnișoara Havisham era un copil răsfățat. Mama ei a murit când ea era mică de tot și tatăl ei nu a lipsit-o niciodată de vreo plăcere. Trăiau la țară, prin ținutul vostru și tatăl ei era fabricant de bere. N-am înțeles niciodată de ce e foarte nobil să fii fabricant de bere, dar e știut că, în timp ce e cu neputință să fii nobil și să coci pâine, poți fi, fără discuție, nobil dacă faci bere. E un fenomen de care ne izbim în fiecare zi.

-Totuși, un om din lumea bună nu poate să țină o cârciumă, nu-i așa? întrebai eu.

-Nu, pentru nimic în lume, răspuse Herbert; dar o cârciumă poate ține pe un om din lumea bună. Bine! Deci, domnul Havisham era foarte bogat și trufaș. Și fiică-sa la fel.

- Domnișoara Havisham era singurul copil? îndrăzni eu.

- Stai puțin. Ajung eu și la asta. Nu, nu era singurul copil. Avea un frate vitreg. Tatăl ei s-a recăsătorit în secret cu bucătăreasa lui, așa cred.

- Spuneai că era trufaș.

- Dragul meu Handel, era. Tocmai fiindcă era trufaș, s-a căsătorit în secret a doua oară și, după câțiva timp, soția lui a murit. Cred că de abia după moartea ei, i-a povestit el fetiței toată povestea. Și atunci fiul lui a intrat în familie, locuind în casa pe care o cunoști. Când s-a făcut mare, băiatul a devenit un destrăbălat, un nebun, un om nerespectuos, o adevărată pacoste. Până la urmă, tatăl lui l-a dezmoștenit; dar, pe patul de moarte s-a îndulcit și i-a lăsat

și lui ceva avere, deși nici pe departe atât cât i-a lăsat domnișoarei Havisham. Mai ia un pahar cu vin și iartă-mă dacă îți amintesc că toată lumea este absolut de acord asupra faptului că omul nu trebuie să fie atât de conștiincios când își golește paharul, încât să-l dea peste cap și să-și lipească marginea de nas.

Făcusem gestul acesta fiind nespus de prins de povestirea lui. Îi mulțumi și-mi cerui scuze. El îmi răspunse:

- Nu face nimic.

- Acum domnișoara Havisham era moștenitoare și poți să-ți închipui că era privită ca o partida minunată. Fratele ei vitreg avea și el mijloace dar, cât cu datorii, cât cu alte nebunii de ale lui, și-a risipit toată averea. Între el și sora lui erau neînțelegeri mai mari decât fuseseră vreodată între el și tatăl lui și lumea spune că tânărul îi purta fetei o ură de moarte, fiindcă ea ar fi fost pricina supărării tatălui. Acum, vine partea cea mai dureroasă a povestirii; mă întrerup doar să-ți spun că un șervet nu poate încăpea într-un păhărel.

N-aș putea spune de ce încercam să-mi vâr șervetul în păhărel. Știu numai că m-am surprins făcând eforturi mari, demne de o cauză înaltă, ca să-l înfund în marginile paharului. Din nou i-am mulțumit și mi-am cerut scuze și din nou mi-a răspuns foarte vesel:

- Nu face nimic, fii liniștit și povesti mai departe. Deodată a apărut pe scenă, să zicem că la curse, la vreun bal sau oriunde îți place, un om care îi vorbea domnișoarei Havisham despre dragoste. Nu l-am văzut niciodată (toate acestea s-au petrecut cum douăzeci și cinci de ani, când tu, Handel, și cu mine, nici nu eram), dar l-am auzit pe tata spunând că era un om foarte arătos și foarte potrivit pentru scopul pe care-l urmărea. Dar tot tata spunea solemn că nu putea fi confundat cu un gentleman decât din greșeală și spre paguba celui care se lasă înșelat; pentru că tata are un principiu, că nici un om care nu se poartă ca un gentleman în chestiuni de dragoste, nu poate fi gentleman nici în purtări. El spune că nici un lustru nu poate ascunde soiul lemnului și că, cu cât lustruiești lemnul mai tare, cu atât soiul lui se vede mai bine. Bine! Acest om o urmărea tot timpul pe domnișoara Havisham și să lăuda peste tot că ține la ea. Cred că până atunci domnișoara Havisham nu se dovedise prea simțitoare la lucruri din acestea; dar atunci, tot ce mocnea în ea izbucni și ea se îndrăgosti pătimaș. Nici nu încapă îndoială că-l privea ca pe Dumnezeu. El, însă, s-a folosit în așa chip de dragostea, aceasta, încât a stors sume mari de bani de la ea și a făcut-o să cumpere de la fratele ei partea lui din fabrica de bere (pe care tatăl lui avusese slăbiciunea să i-o dea) cu un preț enorm, pe motivul că el voia să stăpânească și să conducă toată fabrica, după ce se va fi căsătorit cu ea. Pe atunci, custodele tău nu era încă sfătuitoarea domnișoarei Havisham și apoi ea era prea mândră și prea îndrăgostită ca să primească sfaturi. Rudele ei, în afară de tata, erau sărace și făceau intrigă; de fapt și el era destul de sărac, dar nu era interesat și nici invidios. Deoarece era singurul om independent din familie, tata a prevenit-o că face prea mult pentru omul acesta și că prea se lasă stăpânită de el. Cu primul prilej, domnișoara Havisham l-a dat pe tata afară din casă în prezența omului aceluia și, de atunci, tata n-a mai văzut-o.

Mi-am amintit că domnișoara Havisham spusese odată: "Matthew va veni să mă vadă când voi fi întinsă pe masa aceea" și îl întreai pe Herbert dacă tatăl lui era atât de îndârjit împotriva ei.

- Nu-i vorba de asta, spuse el; dar ea l-a învinuit pe tata de fată cu

viitorul ei bărbat că e dezamăgit în speranțele lui de lingușitor, care vrea să profite de ea și, dacă s-ar duce acum la domnișoara Havisham, învinuirea ei ar părea adevărată în ochii tatii și chiar și ai ei. Dar să mă întorc la omul acela și să termin cu el. Ziua căsătoriei a fost hotărâtă, rochia de mireasă a fost cumpărată, călătoria de nuntă plănuită și oaspeții invitați. Ziua nunții sosi, dar mirele nu. I-a scris o scrisoare.

- Pe care ea a primit-o, îi tăiai eu vorba, în timp ce se îmbrăca de nuntă. La ora nouă fără douăzeci de minute.

- Chiar așa, spuse Herbert, dând din cap, ora la care a oprit ea, după aceea, toate ceasurile. Ce era scris în scrisoare decât că omul rupea fără inimă căsătoria, nu pot să-ți spun, fiindcă nu știu. După ce a zăcut bolnava câțva timp, domnișoara Havisham a zăvorât casa, după cum ai văzut, și de atunci n-a mai văzut lumina zilei.

- Aceasta-i toată povestea? întrebai eu, după câteva clipe de gândire.

- Atât e tot ce știu eu și de fapt toată povestirea mi-am alcătuit-o eu singur din crâmpoie; căci tatăl meu se ferește să vorbească despre acest lucru și chiar când domnișoara Havisham m-a chemat acolo, nu mi-a spus decât ceea ce era neapărat trebuincios, pentru ca să pricep despre ce este vorba. Dar am uitat ceva. Lumea bănuiește că omul în care, din nenorocire, și-a pus ea toată încrederea, lucra în înțelegere cu fratele ei vitreg. Se spune chiar că exista un complot între ei și că apoi și-au împărțit foloasele.

- Mă mir că nu s-a căsătorit cu ea, ca să pună mâna pe toată averea, spusei eu.

- Poate că era căsătorit dinainte și că toată lovitura aceasta n-a fost decât un plan de-al fratelui ei, spuse Herbert. Despre aceasta nu știu nimic.

- Ce s-a întâmplat cu cei doi oameni? întrebai eu după ce rumegai puțin povestea.

- Au căzut din ce în ce mai jos, dacă se poate spune așa, și s-au ruinat.

- Mai trăiesc?

- Nu știu.

- Spuneai că Estella nu e rudă cu domnișoara Havisham și că a fost adoptată. Când?

Herbert dădu din umeri.

- De când am auzit de domnișoara Havisham, am auzit și de Estella. Mai mult nu știu. Și acum, Handel, spuse el încheind povestea, suntem înțeleși. Tot ce știu despre domnișoara Havisham știi și tu.

-Și tot ce știu eu, știi și tu.

-Te cred. Așa că nu poate fi vorba de întreceri și ascunzișuri între tine și mine. Cât despre opreliștea de care atârână viitorul tău — anume că n-ai voie să discuți și să cercetezi cui i-l datorezi — poți fi sigur că n-o s-o calc niciodată și că nici nu voi pomeni de ea nici eu, nici nimeni altcineva din apropierea mea.

Herbert spuse toate acestea cu atâta delicatețe, încât simțeam că pot socoti acest capitol încheiat, chiar dacă ar fi trebuit să trăiesc ani de-a rândul sub acoperișul tatălui său. Totuși spusese cuvintele acestea cu atâta înțeles, încât simți că și el o socotește pe domnișoara Havisham drept binefăcătoarea mea, așa cum o socoteam și eu.

Nu-mi trecuse prin minte până atunci că el împinsese vorba spre

subiectul acesta, cu gândul de a-l scoate din calea noastră; dar ne simțeam atât de bine și de ușurați acum că vorbisem despre el, încât îmi dădeam seama că acesta fusese gândul lui. Eram foarte veseli și vorbăreți și, în cursul discuției, îl întrebai ce meserie are. El îmi răspunse: *Capitalist, asigur vapoare.*

Bănuiesc că m-a văzut uitându-mă prin odaie, în căutarea unor urme de vapoare sau de capital, căci adăugă:

- În oraș.

Aveam idei mărețe despre bogăția și renumele celor care se ocupau cu asigurarea vapoarelor "în oraș" și mă gândeam cu groază că trântisem la pământ pe un tânăr asigurător de vapoare, că-i învinețisem un ochi și că-i crăpasem capul plin de răspunderi. Dar, din nou, mă cuprinse impresia aceea ciudată care îmi spunea că Herbert Pocket nu va fi niciodată prea bogat și că nici nu va avea prea mult noroc.

- Eu n-o să mă mulțumesc să-mi întrebuițez capitalul doar la asigurări de vapoare. Vreau să cumpăr câteva acțiuni bune de asigurări pe viață și să intru într-un consiliu de administrație. Mai vreau să mă ocup și de chestiuni miniere. Toate acestea nu mă pot împiedica să închiriez câteva mii de tone de corăbii și să lucrez pe socoteala mea. Cred, spuse el, sprijinindu-se pe spătarul scaunului, că voi pleca spre Indiile Orientale, ca să fac comerț cu mătăsuri, șaluri, arome, materii colorante, medicamente și lemne prețioase. E o ramură foarte interesantă a comerțului.

- Și aduce câștiguri mari? întrebai eu.

- Urișe! spuse el.

Din nou mă cuprinse îndoiala și-mi spuneam că el are speranțe mai mari decât ale mele.

- Cred că voi lucra și în Indiile Occidentale — spuse el vârându-și degetele mari de la amândouă mâinile în buzunarele vestei, pentru zahăr, tutun și rom. Și cu Ceylonul, mai ales pentru fildeș.

- O să ai nevoie de o mulțime de vapoare, spusei eu.

- O flotă întregă, spuse el.

Copleșit de măreția acestor afaceri, îl întrebai unde se aflau vapoarele pe care le asigura.

- N-am început încă să mă ocup de asigurări, răspunse el. De abia acum încep să mă uit în dreapta și în stânga.

Nu știu de ce năzuințele acestea mi se păreau mai potrivite cu hanul lui Barnard. Făcui, foarte convins:

- A!

- Da, lucrez la birou și mă uit în dreapta și în stânga.

- Se câștigă bine la un birou? întrebai eu.

- Cine, cei care lucrează acolo? întrebă el drept răspuns.

- Da, tu, de pildă.

- Eu nu. Rosti vorbele acestea cu aerul unui om care își face anumite socoteli și bilanțuri.

- Nu prea câștig. Știi, nu mi se plătește nimic și eu...trebuie să mă întrețin singur.

Desigur că toate acestea nu păreau prea surâzătoare și eu clătinai din cap, ca și cum aș fi vrut să spun că ar fi cam greu să strângi capital dintr-o astfel de sursă de venit.

- Dar e important, spuse Herbert Pocket, că ai prilejul să te uiți în dreapta și în stânga. Aceasta-i important. Când ești într-un birou știi, te poți uita în dreapta și în stânga.

Mi se păru ciudat faptul că nu te poți uita în dreapta și în stânga când nu lucrezi într-un birou; dar tăcui, bizuindu-mă pe experiența lui.

- Apoi vine timpul, spuse Herbert, când vezi drumul deschis în fața ta.

Și-ți iei avânt, o pornești, îți faci capitalul și ai ajuns! În clipa în care ți-ai făcut capitalul, nu-ți mai rămâne altceva de făcut decât să-l întrebuițezi.

Toate acestea semănau cu felul în care procedase, în ziua când ne întâlnisem în grădină. Și felul în care îndura sărăcia semăna leit cu felul în care îndurase înfrângerea aceea. Mi se păru că primea și acum loviturile și izbiturile cu aerul cu care le primise pe ale mele. Era limpede că, în casă, nu avea decât lucrurile de care avea absolută nevoie, căci toate lucrurile de care întrebam se dovediră a fi aduse cu prilejul venirii mele, fie de la cafenea, fie din altă parte. Și, deși își clădise un viitor atât de mareț, era totuși atât de modest, încât eu îi eram nespus de recunoscător fiindcă nu era înfumurat. Era încă o trăsătură frumoasă în felul lui de a fi atât de plăcut și, de aceea, ne-am și împăcat atât de minunat. Chiar în seara aceea, ieșirăm la plimbare pe străzi și intrarăm cu jumătate de preț la teatru; a doua zi ne-am dus la Westminster Abbey și, după amiază, prin parcuri; eu mă întrebam cine potcovea toții caii din parc și tare aș fi vrut să fie Joe acela!

În duminica aceea, mi se păru că trecuseră multe luni de când îi părăsisem pe Joe și pe Bidy. Spațiul care mă despărțea de ei făcea și el parte din aceasta distanță nesfârșită în timp și țara mlaștinilor era hăt, departe. Faptul că, cu o duminică în urmă, mă dusesem la biserița noastră veche, îmbrăcat în hainele mele vechi, mi se părea o împreunare de lucruri imposibile, din punct de vedere geografic, social, ar și lunar. Totuși, pe străzile Londrei, atât de fremătătoare de lume, atât de strălucitor luminate în amurgul serii, erau multe lucruri care îmi aminteau cât de departe de mintea mea se afla biata noastră bucătărie de acasă și, uneori; în bezna nopții, pașii vreunui portar care-și dădea aere că păzește casa isca gura la lună, în jurul hanului lui Barnard, îmi strângeau inima.

Luni dimineață, la nouă fără un sfert, Herbert se duse la birou ca să facă act de prezență — poate și pentru ca să se uite în dreapta și în stânga — și eu îl petrecui până acolo. După o oră sau două, trebuia să ne întâlnim la Hammersmith. Judecând după locurile unde se așezau viitorii mari capitaliști, luni de dimineața, ajunsei la concluzia că ouăle din care ieșeau tinerii agenți de asigurări trebuie să fie pătrunse de praf și căldură, ca și ouăle de struț. De altfel, biroul unde lucra Herbert, nici nu mi se păru un bun *observator*, căci era așezat la etajul al doilea, în fundul unei curți, arăta nespus de murdar și avea vederea spre etajul al doilea al unei clădiri vecine și nu o vedere largă, care să-ți deschidă perspective de viitor, dacă te uiți în dreapta și în stânga.

Așteptai până la ora prânzului și mă dusei la Bursă, unde văzui niște oameni deșirați, care ședea sub afișele privitoare la vapoare și despre care eu credeam că sunt mari negustori, deși nu prea înțelegeam de ce erau cu toții scoși din fire. Când sosi Herbert, ne duserăm să luăm masa la un restaurant vestit, care pe atunci mă umplea de respect, dar despre care astăzi cred că este cel mai mudar local din Europa; fără să vreau, băgai de seamă încă de pe

atunci, că era mai mult sos pe fețele de masă, pe furculițele și hainele chelnerilor, decât pe fripturi. După ce plătirăm nota care era destul de modestă (având în vedere grăsimea care nu era trecută în socoteală), ne întoarserăm la Barnard's Inn, de unde îmi luai geamantanul și apoi ne suirăm într-o birjă și pornirăm spre Hammersmith. Am ajuns acolo pe la ora două sau trei după amiază și mai aveam câțiva pași de mers până la casa domnului Pocket. Ridicărăm zăvorul porțiței și intrarăm de-a dreptul într-o grădiniță așezată cu fața la fluviu, unde se jucau copiii domnului Pocket. Și, în afară de cazul că mă înșel asupra acestei chestiuni, în care fără îndoială că interesele mele personale și prejudecățile nu aveau nici un amestec, vă pot spune despre copiii domnului și doamnei Pocket că nu creșteau și nici nu erau crescuți de altcineva, ci că se dădeau singuri peste cap.

Doamna Pocket ședea pe un scaun în grădină, sub un pom și citea cu picioarele pe un alt scaun de grădină; iar dădacele se uitau în jurul lor, în timp ce copiii se jucau.

- Mamă, spuse Herbert, acesta este tânărul Pip.

Doamna Pocket mă primi cu o demnitate prietenoasă.

- Domnișorule Alick și duduie Jane, strigă una dintre dădace către doi dintre copii, dacă vă repeziți la tufișuri, o să cădeți în apă și o să vă înecați și ce o să zică tăticul?

În același timp, fata culese batista doamnei Pocket de pe jos, spunând:

- Ea șasea oară că o lăsați să vă cadă, coniță! Și doamna Pocket răspunse râzând:

- Mulțumesc, Flopspn, și instalându-se de data aceasta într-un singur scaun, își reluă cartea. Fața ei luă numaidecât o expresie frământată și atentă, ca și cum ar fi citit de o săptămână fără întrerupere, dar cred că înainte de a fi citit douăsprezece rânduri, își aținti ochii asupra mea și-mi spuse:

- Sper că mama o duce bine? Această întrebare neașteptată mă puse într-o încurcătură așa grozavă, încât începui să o lămuresc, în chipul cel mai caraghios de pe lume că, dacă ar fi existat o astfel de ființă, desigur că ar fi dus-o bine, i-ar fi mulțumit și i-ar fi trimis salutări, dar dădaca mă scoase din încurcătură:

- Doamne, strigă ea, culegând batista, dacă nu e a șaptea oară! Ce aveți azi, coniță? Doamna Pocket își luă în primire batista, mai întâi cu o privire de mirare nespunsă, ca și cum n-ar mai fi văzut-o până atunci și apoi cu un zâmbet de recunoștință:

- Mulțumesc, Flopson, spuse ea, apoi se uită la mine și se apucă din nou de citit.

Acum că aveam răgaz să-i număr, am descoperit că erau nu mai puțin de șase mici urmași de-ai domnului Pocket de față și că fiecare ajunsese la alt stagiul cu datul peste cap. De-abia încheiasem adunarea, când se auzi glasul celui deal șaptelea venind din văzduh ca un miorlăit jalnic.

- Acesta-i mititelul! strigă Flopson, ca și cum s-ar fi mirat. Grăbește-te Millers!

Millers, care era cealaltă dădacă, intră în casă și, încetul cu încetul, țipetele copilului se potoliră și încetară; se mai auzea doar un scâncet ca și cum mititelul ar fi fost un ventriloc cu gura plină. În timpul acesta, doamna Pocket

citeau eram curios să știu ce citește.

Bănuiesc că-l așteptam pe domnul Pocket; în orice caz așteptam, așa că avui prilejul să observ următorul fenomen familiar foarte ciudat: anume, de câte ori un copil se rătăcea prin preajma doamnei Pocket în timpul jocului, se poticnea regulat și se dădea peste cap — spre marea ei mirare de o clipă și spre durerea lor de mai lungă durată. Nu izbuteam să explic această întâmplare surprinzătoare și nu mă puteam împiedica să cuget asupra ei, când, deodată, Millers coborî cu copilașul, pe care-l întinse lui Flopson, care la rândul ei, întinzându-l doamnei Pocket, se poticni îndată, căzând cu copil cu tot și cu capul înainte peste doamna Pocket; a fost prinsă în brațe de Herbert și de mine.

- Doamne păzește-mă, Flopson! făcu doamna Pocket, ridicându-și pentru o clipă ochii de pe carte, toată lumea se dă peste cap!

- Să vă păzească Dumnezeu, conită! răspunse Flopson roșie la față, dar ce aveți aici?

- Ce am eu aici, Flopson? făcu doamna Pocket.

- Păi nu-i scăunelul de picioare? strigă Flopson. Dacă îl țineți sub fustă, cine-i de vină dacă toată lumea se dă peste cap? Stați puțin! Țineți copilul și dați-mi cartea.

Doamna Pocket făcu după cum fusese sfătuită, săltând de câteva ori copilul în poală cu neîndemânare, în timp ce ceilalți copii se jucau de jur împrejur. Aceasta nu dură decât foarte puțin, căci doamna Pocket porunci ca toți copiii să intre în casă și să doarmă puțin. Astfel, făcui și a doua descoperire: anume, că hrana micilor Pocket era alcătuită din tumbe și din ore de somn, care se urmau cu regularitate.

Așa stând lucrurile, după ce Flopson și Millers duseră copiii în casă ca pe o turmă mică de oi și domnul Pocket ieși din casă ca să mă cunoască, nu mă mai miră deloc faptul că domnul Pocket era un om cu o privire nedumerită, cu părul cărunt, zbârlit în vârful capului, un om care nu s-ar fi priceput, în nici un caz, să îndrepte situația.

XXIII

Domnul Pocket spuse că-i pare bine că mă vede și că nădăjduiește că nici mie nu-mi pare rău.

- Pentru că trebuie să știi, spuse el, cu același zâmbet ca și fiul său, eu nu sunt o persoană neliniștitoare.

Părea tânăr, cu toată nedumerirea de pe fața lui și cu tot părul lui foarte cărunt și avea purtări foarte firești. Întrebuințez cuvântul *firești*, fiindcă vreau să spun că nu era prefăcut; era ceva comic, în felul lui împrăștiat de a fi, ca și cum faptul că într-adevăr ar fi putut să pară o persoană neliniștitoare, era caraghios doar în mintea lui. După ce stătu puțin de vorbă cu mine, îmi spuse doamnei Pocket, încruntând neliniștit din sprâncenele lui negre și frumoase:

- Belinda, sper că ai urat domnului Pip bun venit! Ea își ridică ochii de pe carte și spuse:

- Da. Apoi îmi zâmbi distrată și mă întrebă dacă-mi place mirosul parfumului de portocale. Deoarece întrebarea nu avea nici o legătură oricât de apropiată sau de depărtată cu vreo întâmplare trecută sau viitoare, socoti că o puse ca și pe cele dinainte, doar pentru a-și arăta bunăvoința.

În câteva ore am descoperit - și o spun de pe acum - că doamna Pocket era unica frică a unui cavaler care murise m totu întâmplător și care își băgase în cap că răposatul tatăl său ar fi ajuns baron, dacă n-ar fi existat împotrivirea hotărâtă a cuiva, împotrivire izvorâtă din motive cu totul sonale — am uitat a cui împotrivire dacă cumva am știut odată: a suveranului, a primului ministru, a lordului canar, a arhiepiscopului de Canterbury — și, pe temeiul acestui fapt închipuit, cavalerul nostru se alăturase nobililor din ținut.

Cât despre el, cred că fusese cavaler pentru că răscolise gramatica engleză cu vârful penei sale, într-o cuvântare copiată pe hârtie velină, pe care o ținuse cu prilejul punerii primei pietre la o clădire oarecare sau pentru că înmânase fie mistria, fie mortarul, unui personaj real. Dar oricum s-ar fi petrecut lucrurile, cavalerul hotărâse că doamna Pocket va fi crescută încă din leagăn ca o ființă care, prin firea lucrurilor, trebuie să se căsătorească cu un titlu de noblețe și care trebuie să fie ferită de orice cunoștințe plebeiene și casnice.

Tânăra domnișoară fusese păzită și călăuzită cu atâta succes de acest părinte înțelept, încât devenise o adevărată podoabă, dar o ființă cu totul neputincioasă și nefolositoare. Cu acest caracter fericit, îl întâlnește, încă din prima floare a tinereții și nu era încă hotărât dacă să se pună pe sacul de lână⁷ sau să se adăpostească sub mitra episcopală. Deoarece înfăptuirea unuia din aceste două planuri nu era decât o chestie de timp, el și cu doamna Pocket au tras lucrurile de păr (judecând după felul cum s-au desfășurat lucrurile, mai bine le-ar fi retezat părul) și s-au căsătorit fără știrea înțeleptului părinte. Deoarece înțeleptul părinte nu avea nimic altceva de dat decât binecuvântarea sa, îi blagoslovi cu această zestre, după o scurtă împotrivire, spunându-i domnului Pocket că soția lui era o "comoară princiară". Domnul Pocket a investit această comoară în felul pe care-l cunoaștem cu toții, de când lumea, dar se pare că nu i-a adus o dobândă prea grozavă. Totuși, e ciudat că doamna Pocket a fost socotită de atunci demnă de o milă respectuoasă fiindcă nu se căsătorise cu purtătorul unui titlu de noblețe, în timp ce domnul Pocket a fost privit, tot în chip neînțeleș, cu un soi de imputare iertătoare, fiindcă nu izbutise niciodată să obțină un titlu.

Domnul Pocket mă duse în casă și-mi arătă camera mea, care era foarte plăcută și mobilată în așa fel, încât puteam să o folosesc și ca salonaș. Apoi, ciocani în ușile altor două odăi asemănătoare și mă prezintă locatarilor lor, pe numele de Drummle și Startop. Drummle, un tânăr cu aer de om bătrân, era un băiat greoi și voinic și tocmai fluiera când am intrat eu în odaie. Startop, mai tânăr ca vârstă și înfățișare, citea, ținându-și capul, ca și cum i-ar fi fost frică că va face explozie, din pricina îngrămădirii prea mari de cunoștințe.

Atât domnul cât și doamna Pocket păreau că se află în mâinile altcuiva, așa încât mă întrebam cine era de fapt posesorul casei și-i lăsa și pe ei să locuiască acolo; aflai în cele din urmă că această putere necunoscută erau servitorii. Era un fel lipsit de griji de a-și duce viața, dar părea cam costisitor, căci servitorii socoteau de datoria lor să bea și să mănânce, după placul inimii și să-și poștească mereu musafiri jos, în odăile lor. E drept că ofereau domnului și doamnei Pocket o masă foarte îmbelșugată; totuși, mie mi să părea că

⁷ *In Camera Lorzilor, locul lordului cancelar este pe un sac de lână, în amintirea vremii când prosperitatea Angliei se baza pe comerțul cu lână.*

pensiunea cea mai bună era în bucătărie, cu condiția ca pensionarul să fie în state să se apere căci, la mai puțin de o săptămână de la sosirea mea acolo, o vecină, pe care familie nici nu o cunoștea, scrisese un bilet, cum că o văzuse pe Millers bătând copilașul. Această veste o necăji nespuse pe doamna Pocket, care izbucni în plâns și spuse că e nemaipomenit cum nu știu vecinii să-și vadă de treburile lor.

Încetul cu încetul, aflai, mai ales de la Herbert, că domnul Pocket studiasse la Harrow și la Cambridge și că fusese un elev strălucit, dar că, după ce avusese fericirea de a se căsători atât de timpuriu cu doamna Pocket, renunțase la planurile iui și îmbrățișase cariera de meditator. După ce meditase vreo câțiva puști grei de cap, — ai căror părinți, dacă erau oameni sus-puși, îi făgăduiau că îl vor ajuta să-și croiască un drum și care uitau de făgăduială, după ce copiii încetau cu meditațiile — bietul om, plictisit de această meserie nebănoasă, venise la Londra. Aici, după ce dăduse greș în înfăptuirea năzuințelor lui mai înalte, se apucase "să revadă" operele celor care nu avuseseră prilej să se afișeze sau trecuseră cu vederea prilejurile care se iviseră, să mai refacă diferite alte opere scrise pentru ocazii speciale și își folosiseră astfel talentele pentru diferite compilații și corecturi literare; cu aceste mijloace împreună cu alte mici expediente particulare, ținea casa pe care am văzut-o și eu.

Domnul și doamna Pocket aveau o vecină foarte lingușitoare; era o văduvă foarte înțelegătoare din fire, care era de aceeași părere cu toată lumea, binecuvânta pe toată lumea, zâmbea și vărsa lacrimi pentru toți, după împrejurări. Numele acestei vecine era doamna Coilers și, în ziua sosirii mele, mie îmi fu hărăzit să o duc până la masă. Mă făcu să înțeleg, în timp ce coboram scările, că era o mare lovitură pentru doamna Pocket faptul că simpaticul domn Pocket era nevoit să primească în casa lui diferiți domni la al căror progres trebuia să contribuie. Nu era vorba de mine, îmi spuse ea, într-o revărsare de dragoste și de încredere (o cunoșteam de mai puțin de cinci minute); dacă ar fi fost toți ca mine, ar fi fost cu totul altfel.

- Dar drăguța de doamna Pocket, spuse doamna Coilers, în urma dezamăgirii ei din tinerețe (nu că bietul domnul Pocket ar fi cu ceva de vină) are nevoie de atâta lux și eleganță...

- Da, doamnă, spusei eu ca să o opresc, căci mi-era teamă că va începe să plângă.

- Și e atât de aristocratică din fire...

- Da, doamnă, repetai eu, cu același scop ca și adineauri.

-... Încât e, într-adevăr,- greu pentru domnul Pocket, spuse doamna Coilers să mai aibă timp și interes și pentru altceva.

Fără să vreau, mă gândeam că ar fi mai greu dacă măcelarul nu ar avea timp și interes pentru doamna Pocket; dar tăcui și, de altfel, nici nu aveam timp de astfel de gânduri, căci urmăream cu smerenie purtările celor din jurul meu.

Am aflat, din cele ce se petreceau între doamna Pocket și Drummle, în timp ce eram preocupat de cuțit, furculiță, lingură, pahare și alte instrumente de auto-distrugere, că Drummle, al cărui nume de botez era Bentley, era penultimul moștenitor la rangul de baron. Apoi am aflat, cu privire la cartea pe care o citise doamna Pocket în grădină, că trata titluri de noblețe și mai aflai că doamna Pocket știa data precisă la care bunicul ei ar fi fost trecut în cartea

aceea, dacă n-ar fi fost urmărită de ghinion. Drummle nu spunea prea mult, dar în felul lui măsurat (părea un om foarte posac), vorbea ca un ales și o cinstea pe doamna Pocket ca pe o doamnă și pe o soră. În afară de ei doi și de doamna Coilers, vecina cea slugarnică, nimeni nu se amesteca în această conversație, ceea ce părea să-l necăjească pe Herbert. Discuția nu părea să se sfârșească prea repede când, deodată, pajul intră, vestind o nenorocire casnică. Într-adevăr, bucătăreasa greșise friptura. Pentru prima oară atunci, spre uimirea mea fără seamă, îl văzui pe domnul Pocket liniștindu-se, prin executarea unor gesturi, care mi se păruă cu totul neobișnuite, dar care nu făcură nici o impresie asupra celorlalți și cu care aveam să mă obișnuiesc și eu până la urmă. Puse jos cuțitul de tăiat friptura și furculița, își înfipse mâinile în părul lui ciufulit și se părea că face eforturi uriașe pentru a se ridica pe el însuși în sus, trăgându-se de păr. După ce făcu aceste gesturi, fără să izbutească să se ridice, își reluă liniștit îndeletnicirea de dinainte.

Doamna Coilers schimbă subiectul și începu să mă măgulească. În primele clipe îmi plăcu, dar mă măgulea în chip atât de grosolan, încât, în curând, îmi trecu toată plăcerea. Avea un fel șerpuit de a se apropia de mine, când pretindea că se interesează de locurile și de prietenii pe care îi părăsisem, care, într-adevăr, îmi amintea de un șarpe cu limba despicală; și când se năpustea, din când în când, spre Startop (care nu prea vorbea cu ea) și spre Drummle (care vorbea și mai puțin), eu îi fericeam pe amândoi, fiindcă stăteau de cealaltă parte a mesei.

După masă, fură aduși și copiii, iar doamna Coilers începu să facă comentarii pline de admirație asupra ochilor, nasurilor și picioarelor lor, ceea ce era un fel foarte potrivit de a le face educația. Erau patru fetițe și doi băiețași, în afară de cel mai mic, care putea să fie una sau alta, și de următorul care încă nu era nici una, nici alta. Copiii au fost aduși înăuntru de Flopson și Millers, ca și cum acești doi ofițeri, în lipsă de vreo însărcinare specială, s-ar fi îndeletnicit cu recrutarea de copii și i-ar fi prins pe aceștia; iar doamna Pocket se uita la cei ce ar fi trebuit să fie niște pui de nobili, ca și cum s-ar fi gândit că mai avusese odată plăcerea să-i inspecteze și ca și cum n-ar fi știut ce să facă cu ei.

- Dați-mi furculița, doamnă, și luați copilul, spuse Flopson. Nu așa, vreți să cadă cu capul sub masă?

În urma acestui sfat, doamna Pocket îl luă altminteri și-l așeză cu capul pe masă, lucru ce se semnală celor de față printr-o zguduitură zdravănă.

- Doamne sfinte! Dați-mi-l înapoi, spuse Flopson, și dumneata, domnișoară Jane, vino să-i dansezi copilului!

Una dintre ferite, un pumn de copil, care își luase de timpuriu sarcina de a avea grijă de ceilalți, plecă de la locul ei, veni lângă mine și începu să se apropie și să se depărteze în pas de dans de copil, până ce aceasta încetă cu plânsul și începu să râdă. Copiii râdeau cu toții și domnul Pocket (care între timp încercase de două ori să se ridice trăgându-se de păr) râse și el și atunci râserăm cu toții și ne înveselirăm.

Flopson îndoii copilul din încheieturi ca pe o păpușă olandeză și izbuti să-l așeze fără nici un accident în poala doamnei Pocket, apoi îi dădu mititelului spărgătorul de nuci ca să se joace cu el, atrăgând atenția doamnei Pocket asupra faptului că mânerul acestui instrument nu prea se împăcau cu ochii copilului și

însărcinând-o pe domnișoara Jane, cu glas aspru, să aibă și ea grijă. Pe urmă cele două dădace ieșiră din odaie și se încăierară cu pajul care ne servise și care cu siguranță că-și pierduse jumătate din nasturi la masa de joc.

Eu mă simțeam foarte prost, fiindcă doamna Pocket începu o discuție cu Drummle, cu privire la doi baroneți, în timp ce mânca o portocală împărțită în felii și muiată în vin cu zahăr, uitând cu totul de copilul din poală, care făcea cele mai înspăimântătoare mișcări cu spărgătorul de nuci.

În cele din urmă, micuța Jane, văzând că creierii fragezi ai copilului erau în primejdie, se sculă de la locul ei și, prin diferite șiretlicuri, scoase arma din mâinile lui. Doamna Pocket, care tocmai își isprăvisse portocala, se arătă nemulțumită de acest lucru și spuse fetei:

- Copil rău ce ești, cum îndrăznești? Du-te și așează-te la locul tău numaidecât.

- Mămico, băigui fetița, și-ar fi scos ochii.

- Cum îndrăznești să spui asta? răspunse doamna Pocket. Du-te și așează-te la locul tău numaidecât.

Demnitatea doamnei Pocket era atât de zdrobitoare, încât mă simțeam copleșit, ca și cum eu aș zgândărit-o prin cine știe ce vină.

- Belinda, interveni domnul Pocket din celălalt capăt al mesei. Cum poți fi atât de absurdă? Jane s-a amestecat doar să apere mititelul.

- Nu îngădui nimănui să se amestece, spuse doamna Pocket. Și mă miră, Matthew că, după părerea ta, lumea trebuie să mă jicnească, amestecându-se în treburile mele.

-Doamne ferește! făcu domnul Pocket, într-o izbucnire de deznădejde dureroasă. Trebuie să lăsăm copiii să se omoare cu spărgătorul de nuci și să nu-i salvăm?

- Nu vreau ca Jane să se amestece, spuse doamna Pocket cu o privire majestuoasă către mica vinovată. Doar știi cine a fost bunicul meu! Tocmai Jane!

Domnul Pocket își înfipse iarăși mâinile în păr și, de data aceasta, într-adevăr se ridică puțin de pe scaun.

- Auzi ce spune! strigă el neputincios, adresându-se elementelor naturii. Să lași copiii să se omoare cu spărgătorul de nuci, din pricina rangului bunicilor! Apoi se lăsă din nou pe scaun și tăcu.

În timpul acesta, noi ne uitam cu toții stingheriți la fața de masă. Urmă o pauză, în timpul căreia nevinovatul și nepotolitul copilaș făcu câteva sărituri și ganguri către Jane, singurul membru al familiei (în afară de servitori), pe care, după părerea mea, mititelul îl cunoștea.

- Domnule Drummle, spuse doamna Pocket, vrei s-o suni pe Flopson? Jane, copil neascultător ce ești, du-te la culcare. Hai, mititelule, vino cu mămica!

Mititelul, care era cinstea personificată, se împotrivi cu toată tăria. Se îndoi deasupra brațului doamnei Pocket, arătându-ne o pereche de pantofiori împlețiți și niște piciorușe cu gropițe, în loc să ne arate obraji și a fost dus afară în stare de revoltă. Și, în cele din urmă, tot câștigă, căci, după câteva minute, îl văzui prin fereastră în brațele lui Jane.

Ceilalți cinci copii mai rămaseră la masă, căci Flopson avea o treabă personală de rezolvat și altcineva nu avea grijă de ei. Astfel, îmi dădui seama

de relațiile dintre ei și domnul Pocket, relații care au fost date la iveală în chipul următor. Domnul Pocket, mai nedumerit ca de obicei și cu părul ciufulit, se uită la ei, timp de câteva clipe, ca și cum n-ar fi înțeles de ce locuiau și mâncau în casa aceea și de ce natura nu-i încartiruisse în altă parte. Apoi, cu glas distant de misionar, le puse câteva întrebări, ca, de pildă, de ce Joe avea o gaură în guleră și el răspuse:

- Tăticule, Flopson a spus că mi-o cârpește când o avea timp. Sau de ce avea Fany o bubă și ea spuse:

- Tăticule, a spus Millers că-mi pune o compresă, dacă nu uită. Apoi, pe domnul Pocket îl cuprindea dragostea părintească și dădea câte un șiling fiecărui copil, trimițându-i să se joace. În timp ce ei ieșeau, el făcea o efortare puternică, de a se ridica de pe scaun trăgându-se de păr și, în cele din urmă, înlătura problema din mintea lui fără s-o dezlege.

Seara, lumea se ducea la vâsliț, pe fluviu. Deoarece Drummle și Startop aveau câte o barcă, mi-am spus că trebuie să-mi fac și eu rost de una și să-i las în urmă pe amândoi. Eram destul de priceput la toate sporturile pe care le practică băieții de la țară dar, fiindcă îmi dădusem seama că stilul meu nu era destul de elegant pentru Tamisa — ca să nu mai vorbesc de alte ape — mă hotărâi să iau lecții de la câștigătorul unui concurs de vâsliț, care își făcea de obicei cursa chiar în fața casei noastre și cu care făcui cunoștință prin noii mei aliați. Această persoană cu autoritate mă puse rău în încurcătură, spunându-mi că am un braț de fierar. Dacă ar fi știut că-l paște primejdia de a-și pierde elevul, din pricina acestui compliment, mă îndoiesc că l-ar mai fi făcut. Masa de seară era gata, când ajunserăm acasă și cred că am fi fost cu toții foarte veseli, dacă nu s-ar fi întâmplat o neplăcere casnică. Domnul Pocket era foarte bine dispus când intră jupâneasa și spuse:

- Dacă nu vă supărați, conașule, aș vrea să vă spun ceva.

- Să-i spui ceva conașului? întrebă doamna Pocket, care se simțea din nou rănită în demnitatea ei. Ce-ți trece prin gând? Du-te și vorbește cu Flopson. Sau cu mine dar altădată.

- Nu vă supărați, spuse fata, dar aș vrea să vorbesc numaidecât cu conașul.

La aceste vorbe, domnul Pocket ieși din odaie și noi făcurăm ce ne tăie capul până ce se întoarse.

- Să-ți spun ceva frumos, Belinda, spuse domnul Pocket, întorcându-se cu o înfățișare îndurerată ba chiar deznădăjduită. Bucătăreasa zace beată moartă pe podeaua din bucătărie și, în dulap, stă o legătură cu unt pe care ea spune că vrea să-l vândă drept untură!

Doamna Pocket se arătă mișcată și binevoitoare:

-Aceasta-i treaba nesuferitei de Sofia! spuse ea.

- Ce vrei să spui, Belinda? întrebă domnul Pocket.

- Sofia ți-a spus, lămuri doamna Pocket. N-am văzut-b eu cu ochii mei și n-am auzit-o cu urechile mele, când a venit adineaori în odaie și a spus că vrea să-ți vorbească?

- Doar m-a dus până jos, răspuse domnul Pocket, și mi-a arătat femeia și legătura.

- Și tu, Matthew, o aperi, spuse doamna Pocket, deși făcea tărăboi?

Domnul Pocket scoase un geamăt jalnic.

- De aceea sunt eu nepoata bunicului meu, ca să nu însemn nimic în casa aceasta? spuse doamna Pocket. Afară de asta, bucătăreasa a fost totdeauna o femeie cuviincioasă și, când a intrat în serviciu, mi-a spus că simte că sunt născută pentru a fi ducesă.

În odaie se afla o canapea, pe care domnul Pocket se lăsă în atitudinea gladiatorului muribund. Din această poziție, îmi spuse cu glas surd:

- Noapte bună, domnule Pip, tocmai când socoteam și eu că ar fi mai bine să-ți las și să mă duc la culcare

XXIV

Două sau trei zile mai târziu, după ce mă instalasem în odaia mea, mă plimbam prin Londra în toate direcțiile și cumpărasem tot ce-mi dorea inima, domnul Pocket și cu mine avurăm o convorbire lungă. Știa mai multe lucruri despre viitorul meu decât știam eu, căci făcea mereu aluzie la ceea ce spusese domnul Jaggers, anume că nu eram destinat nici unei profesii și că, pentru viitorul care mă aștepta, era deajuns dacă eram în stare "să mă țin pe picioare" ca și ceilalți tineri care trăiau în belșug. Desigur că am fost și eu de aceeași părere, fiindcă nu vedeam cum ar fi putut să fie altfel.

Mă sfătui să încerc să cunosc diferite locuri din Londra, ca să capăt picul de cunoștințe de care aveam nevoie și să-l investesc pe el cu funcția de călăuză și de director de studii. Nădăjduia că, fiind ajutat în chip inteligent, mă voi ciocni de puține greutăți și că voi fi în curând în stare să mă lipsesc de orice alt ajutor, în afară de al lui. Prin felul cum îmi spunea cuvintele acestea, izbuti de minune să stabilească o atmosferă de încredere între noi; și pot spune de pe acum că și-a îndeplinit întotdeauna cu atâta zel însărcinarea, încât m-a făcut și pe mine zelos în îndeplinirea sarcinilor mele față de el. Dacă el, ca învățător, s-ar fi purtat cu nepăsare, nu mă îndoiesc că eu, ca elev, m-aș fi purtat la fel; dar el nu-mi dădu putința unor astfel de scuze și ne purtarăm amândoi frumos unul față de celălalt. Și nici nu mi s-a părut vreodată că în legăturile lui de tutore cu mine exista ceva caraghios, căci nu vedeam în el decât ceea ce era serios, cinstit și bun. După ce hotărâsem aceste chestiuni, ba chiar ajunseseam atât de departe, încât eu mă apucasem serios de învățătură, mi se păru că, dacă mi-aș păstra odaia din hanul lui Barnard, viața mi-ar fi mult mai plăcută, iar purtările mele nu vor fi nicidecum mai proaste, fiindcă trăiam în tovărășia lui Herbert. Domnul Pocket nu se împotrivi, dar stăruia asupra faptului că trebuia să supun propunerea custodelui meu, înainte de a lua vreo hotărâre. Am simțit numaidecât că scrupulele lui se datorau gândului că planul meu îi va micșora lui Herbert cheltuielile, așa că m-am dus la Little Britain, ca să-i împărtășesc domnului Jaggers dorința mea.

- Dacă aș putea să cumpăr mobila, care a fost închiriată pentru mine, spusei eu, și încă vreo două, trei lucruri, m-aș simți ca acasă.

- Fie! făcu domnul Jaggers, râzând scurt. Ți-am spus eu că ai să te descurci. Bine! Cât îți trebuie?

I-am răspuns că nu știu cât.

- Hai! făcu domnul Jaggers. Cât? Cincizeci de lire?

- O, nu, nici pe departe..

- Cinci lire? întrebă domnul Jaggers. Scăderea era atât de mare, încât

spusei încurcat:

- O, mai mult.

- Mai mult, așa-i? spuse domnul Jagers, așteptând răspunsul meu cu mâinile în buzunare, capul într-o parte și ochii ațintiți pe peretele din fața mea. Cu cât mai mult?

- E greu să fixezi o sumă, răspunsei eu șovăind.

- Hai! făcu domnul Jagers. Hai să hotărâm. De două ori cinci ajunge? De trei ori cinci ajunge? De patru ori cinci ajunge?

I-am spus că, după părerea mea, atât ajunge.

- De patru ori cinci zici că ajunge, așa-i? spuse domnul Jagers încruntându-se. Acum, cât zici că face de patru ori cinci?

- Cât face?

- Da! făcu domnul Jagers. Cât?

- Cred că trebuie să-mi dați douăzeci de lire, am spus eu, zâmbind.

- Nu te-am întrebat cât trebuie să-ți dau eu, dragul meu, spuse domnul Jagers, clătănând atotștiutor din cap, în semn de împotrivire. Vreau să știu cât zici dumneata că face:

- Douăzeci de lire, fără îndoială.

- Wemmick! strigă domnul Jagers, deschizând ușa biroului. Ia o chitanță de la domnul Pip și dă-i douăzeci de lire.

Acest fel foarte hotărâtor de a lucra în afaceri făcu o impresie hotărâtoare, dar nu prea plăcută asupra mea. Domnul Jagers nu râdea niciodată; în schimb purta ghete mari și lustruite, care scârțâiau; și, când își lăsa greutatea corpului pe ghete și-și apleca capul, imbinându-și sprâncenele, în așteptarea unui răspuns, ghetele scârțâiau întocmai ca un râs uscat și bănuitor. Deoarece tocmai ieșise din odaie și fiindcă Wemmick era foarte vesel și vorbăreț, în ziua aceea, i-am spus că mă nelămuresc purtările domnului Jagers.

- Spune-i aceasta și o s-o ia drept compliment, îmi răspunse Wemmick; el nici nu vrea să fie lămurit. O! făcu el, văzându-mă uimit. Nu-i firea lui de vină, e din pricina profesiei, numai din pricina profesiei.

Wemmick ședea la pupitru și ronțâia un biscuit tare și uscat; din când în când, arunca firimiturile în gura lui, care semăna cu o crăpătură, ca și cum le-ar fi aruncat într-o cutie cu scrisori.

- Întotdeauna mi se pare, spuse Wemmick, că a întins o cursă și că stă la pândă. Deodată, țac, te-a prins!

Fără să-mi exprim părerea potrivit căreia cursele de oameni nu fac parte din plăcerile vieții, i-am spus că-l socoteam pe domnul Jagers foarte iscusit.

- E adânc, spuse Wemmick, ca Australia. Arată cu tocul spre ușa biroului, ca să-mi arate că alesese Australia în figura lui de stil, fiindcă era de cealaltă parte a globului. Dacă ar exista ceva mai adânc, adăugă Wemmick, aducând tocul înapoi spre foaia de hârtie, atunci așa ar fi.

Apoi, eu îi spusei că, după câte vedeam, treburile mergeau bine și Wemmick spuse:

- Grozav! Și apoi îl întrebai dacă lucrează mulți secretari aici și el îmi răspunse:

- Nu prea ne încurcăm noi cu mulți secretari, fiindcă nu există decât un singur Jagers și oamenii nu-l vor decât pe el. Vrei să-i vezi? Ești doar de-al

nostru, nu?

Am primit propunerea. După ce a aruncat tot biscuitul în cutia de scrisori și mi-a dat suma pe care o scosese dintr-o casetă închisă în casa de bani, a cărei cheie o ținea pe undeva pe la spate și o scotea prin gulerul hainei ca pe o codiță de purcel, am urcat sus. Casa era întunecoasă și dăpărănată și umerii soioși, care lăsaseră urme în odaia domnului Jagers, parcă s-ar fi târât ani de-a rândul în sus și în jos pe scări. La etajul întâi, în odaia din față, un secretar mare, gras și buhăit, care semăna fie cu un hangiu, fie cu un om care se îndeletnicește cu prinsul șobolanilor, era foarte adâncit într-o discuție cu trei sau patru oameni cam jerpeliți cu care vorbea fără fașoane, așa cum vorbea toată lumea de aici cu cei care contribuiau-la umplerea lăzilor domnului Jagers.

- Ticluiesc împreună mărturia pentru Curtea cu Juri, mă lămuri domnul Wemmick, după ce ieșirăm din odaie.

În odaia de deasupra, un secretar lăptos și moale ca un terrier, pe care stăpânul ar fi uitat să-l tundă de când era cățeluș, stătea și el de vorbă cu un om cu ochii blegi, despre care domnul Wemmick îmi spuse că e turnător, că nu stingea niciodată focul de sub cazanul de topit și că mi-ar fi topit orice i-aș fi cerut; bietul om părea atât de nădușit, de parcă și-ar fi încercat meșteșugul asupra lui însuși. Într-o odăiță din fund, un om cu capul între umeri și fața înfășurată într-o flanelă murdară, îmbrăcat în niște haine vechi și negre care păreau ceruite de lustruite ce erau, stătea aplecat și transcria pe curat cele scrise de ceilalți doi domni, spre folosința domnului Jagers.

Aceasta era toată instituția. După ce coborârăm scara, domnul Wemmick mă conduse în odaia custodelui meu și-mi spuse:

- Pe aceasta ai văzut-o?

- Dacă nu te superi, spusei eu, deoarece cele două busturi care se uitau chiorâș îmi atraseră din nou atenția; pe cine reprezintă acestea?

- Acestea? întrebă Wemmick, suindu-se pe un scaun și suflând praful de pe cele două capete înfiorătoare, înainte de a le lua jos. Grozavi sunt aceștia doi. Noi clienți vestiți de-ai noștri, care ne-au adus faima. Tipul acesta (ce *ți-o fi venit să cobori de pe locul tău noaptea și să-ți bagi nasul încălțimă ca să rămâi cu pata pe sprânceană, păcătosule!*), acesta și-a ucis stăpânul și, având în vedere că nu s-au găsit dovezi împotriva lui, nu a pățit nimic.

- Chiar așa arăta? întrebai eu, îndepărtându-mă de monstrul acela, în timp ce Wemmick îi curăța sprânceana cu scuipat și apoi o ștergea cu mâneca hainei.

- Dacă așa arăta? Leit el. Mulajul a fost făcut la Newgate, îndată după ce l-au ridicat. *Mă îndrăgeai grozav, așa e, șmecher bătrân ce ești?* spuse Wemmick. Apoi îmi explică această ieșire drăgăstoasă, arătându-mi broșa cu femeia și cu salcia plângătoare de lângă mormântul cu urna și-mi spuse:

- A comandat-o anume pentru mine!

- Doamna reprezintă pe cineva? întrebai eu.

- Nu, răspunse Wemmick. Doar așa, de haz. *Îți plăcea să faci haz, așa-?.* Nu, nici urmă de doamnă în procesul acesta, domnule Pip, doar una, și aceea nu era subțirică și nobilă. Și, pe aceea, Doamne ferește, n-ai fi văzut-o îngrijind de o urnă. Doar dacă ar fi fost ceva băutură înăuntru. Preocupat de broșa, Wemmick puse bustul la locul lui și lustrui broșa cu batista.

- Și celălalt, tot așa a sfârșit-o și el? întrebai eu. Arată la fel.

- Ai dreptate, spuse Wemmick. Așa arată cu toții. Ca și cum una dintre nări le-ar fi fost prinsă cu o undiță prinsă de un fir de păr de cal. De, tot așa a sfârșit-o și acesta; sfârșitul lor firesc, crede-mă. Ștregarul acesta ticluia testamente, dacă nu cumva trimitea și pe testatori pe lumea cealaltă. Și, *totuși, erai o lichea de soi* (domnul Wemmick vorbea cu el) și *spuneai că știi să scrii grecește. Aiurea, lăudărosule!* Ce mai mincinos era! În viața mea n-am văzut așa mincinos! Înainte de a-și așeza răposatul prieten pe raft, domnul Wemmick puse mâna pe cel mai mare dintre inelele lui de doliu, spunând:

- A trimis să mi-l cumpere în ajun, știi?

În timp ce Wemmick așeza cel de al doilea bust pe raft și cobora de pe scaun, îmi trecu prin minte că toate giuvaerurile lui trebuie să fi avut aceeași origine. Deoarece vorbise cu atâta ușurință despre lucrurile acestea, îndrăznii să-l întreb dacă era într-adevăr așa, când îl văzui din nou în fața mea, ștergându-și mâinile de praf.

- Da, sigur, răspunse el; toate acestea sunt daruri de același soi. Știi, unul aduce pe altul, așa se întâmplă. Eu le primesc întotdeauna cu plăcere. Sunt curiozități. Și apoi, sunt lucruri de valoare. Poate că nu sunt chiar așa de prețioase, dar sunt portative și totuși au o oarecare valoare. Pentru dumneata, pe care te așteaptă un viitor strălucit, poate că n-au însemnătate, dar eu m-am călăuzit întotdeauna după deviza: *Pune mâna pe orice fel de proprietate portativă.*

După ce îmi manifestai respectul pentru această deviză luminoasă, Wemmick urmă cu glas prietenos:

- Dacă vreodată n-o să ai ceva mai bun de făcut, te-ar supăra să vii să mă vezi acasă la mine, la Walworth? Îți pot oferi un pat și ar fi o cinste pentru mine. N-am prea multe lucruri să-ți arăt; dar poate că ți-ar plăcea să te uiți la câteva mici curiozități dintre acestea; și grozav e de plăcut să locuiești într-o vilă cu grădiniță.

I-am răspuns că aș fi încântat să mă bucur de ospitalitatea lui.

- Mulțumesc, spuse el; o să ne înțelegem asupra unei zile care să-ți convină. Ai luat vreodată masa cu domnul Jagers?

- Încă nu.

- Bine, făcu Wemmick. O să-ți dea vin și încă un vin bun. O să-ți dea și punch și nu din cel obișnuit. Și să-ți mai spun ceva. Când ai să iei masa cu domnul Jagers, să te uiți la îngrijitoarea lui.

- O să văd ceva neobișnuit?

- Știu eu?! spuse Wemmick; ai să vezi o fiară domesticită. Ai să-mi spui că aceasta nu e ceva neobișnuit, dar eu îți răspund că depinde de cât de sălbatică era fiara la început și de cât de mult a fost domesticită. Nu vreau să-ți stric părerea despre domnul Jagers. Dar fii atent.

I-am făgăduit că voi face așa, căci vorbele lui îmi stârniseră curiozitatea și interesul. Îmi luai rămas bun și el mă întrebă dacă n-aș vrea să-mi pierd cinci minute ca să-l văd pe domnul Jagers "la treabă".

Răspunsei că da, mai ales că nu înțelegeam prea bine la ce "treabă" îl vom găsi pe domnul Jagers. Pornirăm spre oraș și merserăm până la un tribunal înțesat de lume unde o rudă de sânge (în înțelesul ucigaș al cuvântului) a răposatului, care avea gustul trăsnet de a da broșe în dar, stătea pe banca

acuzărilor, mestecând stingherit; între timp, custodele meu lua interogatoriul sau interogatoriul contradictoriu — nu știu care din două, unei femei, băgând groaza în ea și în toată lumea de față. Dacă cineva, oricine ar fi fost, spunea o vorbă care nu-i plăcea, domnul Jaggars cerea numaidecât să fie "notată". Dacă cineva nu voia să recunoască un mumit lucru, spunea:

- Lasă că scot eu totul de la dumneata, și dacă cineva recunoștea, exclama:

- Acum te-am prins! Când îl vedeau mișcându-și degetul, magistrații tremurau. Hoții și cei care îi prinseră pe hoți îi urmăreau cuvintele deopotrivă de vrăjiți și de înspăimântați și se ghemuiau de groază, când un singur fir din sprâncenele lui se zbârlea spre ei. Nu puteam să-mi dau seama de care parte era el, pentru că mi se părea că-i macină pe toți ca într-o râșniță; atât știu că, în clipa în care m-am strecurat afară în vârful picioarelor, nu era de partea Curții, fiindcă îl făcea pe bietul bătrân președinte să țopăie cu picioarele pe sub masă, învinuindu-l pentru purtarea lui din ziua aceea ca reprezentant al legii și al Justiției și ca președinte al Curții.

XXV

Bentley Drummle, care era un individ atât de posac încât când puneă mâna pe o carte și se părea că autorul îi adusese vreo ocară, nu avea o purtare mai plăcută nici față de amicii lui. Greoi la înfățișare și mișcări și greu de cap, avea o față nepăsătoare, greoaie și o limbă bleaga, care se lăfăia în gura lui așa cum se lăfăia el prin odăi. Și, pe deasupra, mai era și leneș, închipuit, zgârcit, închis și bănuitor. Era de fel dintr-o familie bogată din -Somersetshire și bieții lui părinți crescuseră această împreunare de defecte până când descoperiră că băiatul era major și nătărău. Așadar, când Bentley Drummle venise la domnul Pocket, era cu un cap mai înalt decât gazda lui și cu o duzină de capete mai lat decât majoritatea oamenilor.

Startup fusese răsfățat de o mamă slabă de înger și ținut acasă, în vremea când ar fi trebuit să se ducă la școală; era foarte legat de mama lui, pe care o admira nespun. Avea trăsături gingașe de femeie și era, — după cum ai putea să vezi, deși n-ai văzut-o niciodată, îmi spunea Herbert — leit maică-sa. Era, prin urmare, firesc să-l îndrăgesc mai mult pe el decât pe Drummle și, încă de la primele noastre plimbări cu barca pe inserat, să stăm de vorbă amândoi de la o barcă la alta, vâslind spre casă, în timp ce Bentley Drummle venea singur pe dâra pe care o lăsau bărcile noastre, croindu-și drum prin păpuși, pe sub malurile înalte. Se târa întotdeauna de-a lungul malului ca o amfibie stângace, chiar când fluxul ar fi putut să-l ducă cu iuțeală: și, de câte ori mă gândesc la el, îl văd venind în urma noastră pe întuneric sau luptându-se cu valurile stârnite de vâslele noastre, în timp ce noi înaintam prin lumina apusului sau în lumina lunii, care se aprindea în mijlocul fluviului.

Herbert era tovarășul meu de fiecare zi și eram buni prieteni. Împărțeam barca cu el, ceea ce îl aducea foarte des la Hammersmith; iar faptul că eram părtaș la odaia lui, mă făcea să mă duc des la Londra. Făceam drumul dintre aceste două locuri, la orice oră din zi și din noapte. Și acum încă mi-e drag drumul acela, deși nu mai este atât de frumos ca atunci, în amintirea acelor vremuri de tinerețe neprihănită și de speranță.

Locuiam de o lună sau două la familia Pocket, când domnul și doamna Camilla se întoarseră. Camilla era sora domnului Pocket. Georgiana, pe care o văzusem tot atunci, la domnișoara Havisham, sosi și ea. Femeia aceasta de nesuferit, care dădea asprimii ei numele de religie și ficatului ei numele de iubire, era vara domnului Pocket. Oamenii aceștia mă urau cu ura lăcomiei și a dezamăgirii. Adevărul e că, de când îmi surâdea norocul, mă linguseau cu slugărnicia cea mai josnică. Față de domnul Pocket, pe care îl socoteau un copil bătrân, ce habar nu avea de interesele lui, se purtau cu îngăduința aceea binevoitoare cu care îi mai auzisem vorbind și altădată. Pe doamna Pocket o disprețuiau; în schimb, admiteau că biata făptură suferise dezamăgiri amarnice în viața ei, fiindcă acest lucru răsfrângea o lumină prielnică și asupra lor.

Aceasta era lumea în care trăiam eu și unde începui să mă îngrijesc de educația mea. Încetul cu încetul, m-am ales cu obiceiuri foarte costisitoare și am început să cheltuiesc atâția bani, încât, după câteva luni, mă cuprinse spaima, dar, de bine, de rău, tot mă țineam de carte. Aceasta nu dovedea alt merit special decât că aveam destul bun simț ca să-mi cunosc cusururile. Cu ajutorul domnului Pocket și al lui Herbert, am înaintat repede; cu acești oameni, care îmi dădeau mereu ghes de câte ori era nevoie, alături de mine și cu un drum lipsit de piedici în fața mea, ar fi trebuit să fiu un prostănac ca Drummle ca să nu fac cât am făcut.

Nu-l văzusem pe domnul Wemmick de câteva săptămâni, când, într-o bună zi, îmi dădu în gând să-i scriu un bilet, cum că mi-ar face plăcere să trec să-l iau și să ne ducem împreună acasă la el. El îmi răspunse că i-ar face bucurie și că mă așteaptă la birou la ora șase. Mă dusei acolo și, de îndată ce sună ceasul, el își ascunse cheia casei de bani, sub haină, la spate.

- Te-ai gândit să mergem pe jos până la Walworth? Mă ntrebă el.

- Sigur, răspunsei eu, dacă îți face plăcere.

- Chiar foarte multă, spuse Wemmick. Fiindcă am stat cu picioarele sub pupitru toată ziua și aș vrea să le dezmoțesc. Să-ți spun, mai întâi ce avem astă seară la masă, domnule Pip. Avem tocană făcută în casă și friptură rece de găină. Cred că-i moale, fiindcă stăpânul prăvăliei de unde am cumpărat, a fost jurat zilele trecute, într-unul din procesele noastre și i-am dat drumul numaidecât. I-am amintit de aceasta, când am cumpărat găina și i-am spus:

- Alege una bună, măi englezule, fiindcă dacă am fi vrut să te ținem încă o zi, două n-ar fi fost mare lucru pentru noi. Și el mi-a spus:

- Dă-mi voie să-ți dăruiesc cea mai frumoasă găină din prăvălie. Desigur că i-am dat voie. Până una alta, e proprietate portativă. Sper că n-ai nimic împotriva unui părinte bătrân?

Eu credeam ca tot mai vorbește de găină, dar el adăugă:

- Fiindcă locuiesc împreună cu tatăl meu, un om bătrân. Eu îi răspunsei ceea ce îmi dicta politețea.

- N-ai luat masa cu domnul Jagers? spuse el în timpul drumului.

- Încă nu.

- Mi-a spus și el azi după amiază, când a auzit că vii. Nădăjduiesc că te va invita mâine. Vrea să-i cheme și pe prietenii dumitale. Trei, ai trei prieteni intimi? Răspunsei:

- Da.

- Știi, vrea să cheme toată banda. Nu prea mă simțeam măgulit de acest

cuvânt. Și orice o să vă dea de mâncare, să știi că o să fie bun. Să nu te aștepți la multe feluri, dar o să fie minunat. Și mai e ceva ciudat în casa lui, urmă Wemmick, după o pauză de o clipă, ca și cum observația cu privire la îngrijitoare ar fi fost subînțeleasă. Niciodată nu zăvorăște vreo ușă sau vreo fereastră, în timpul nopții.

- Nu-l fură nimeni niciodată?

- Niciodată! răspuse Wemmick. El spune în auzul tuturor: *Vreau să-l văd pe omul care o să mă fure pe mine*. Doamne, dacă nu l-am auzit de o sută de ori, nu l-am auzit niciodată, spunând cuvintele acestea unor pungași cunoscuți, în biroul din față. *Știi unde locuiesc; niciodată nu se trage zăvorul la mine acasă. De ce nu dați lovitura? Hai, ce, nu vă ispitește?* Ei bine, nici un om n-are destulă îndrăzneală ca să încerce fie de dragul banilor, fie cine știe pentru ce.

- Așa groază le este de el? întrebai eu.

- Groază? spuse Wemmick. Te cred că le este groază. E iscusit până și în felul cum îi provoacă. Dar, trebuie să că nici urmă de argint nu există în casa lui. Toate lingurile sunt din metal de Britania.

- Așa că nu s-ar alege ei cu prea mult, spusei eu, chiar dacă...

- A! Dar el s-ar alege cu mult, spuse Wemmick, retezându-mi vorba. Și ei știu aceasta. S-ar alege cu viețile lor, cu viețile a zeci dintre ei. Tot ce-ar vrea ar obține și e cu neputință să spui că n-ar izbuti el să obțină ceva, când și-a băgat în cap.

Căzusem tocmai pe gânduri cu privire la puterea custodelui meu, când Wemmick observă:

- Cât despre lipsa de argintărie din casă, aceasta-i adâncimea lui. Așa cum un fluviu are adâncimea lui firească, așa are și el, adâncimea lui firească. Dar uită-te la lanțul ceasului lui. Acela e veritabil, nu glumă.

-E foarte masiv, spusei eu.

- Masiv? repetă Wemmick. Cred și eu. Și ceasul lui e un ceas de aur cu repetiție care, dacă nu prețuiește o sută de lire, nu prețuiește nici un penny. Domnule Pip, sunt vreo șapte sute de pungași în orașul acesta, care știu despre acest ceas, dar nu există un bărbat, o femeie sau un copil printre ei care să nu recunoască cel mai mic inel din lanțul ceasului și să nu-l arunce de parcă ar fi fier roșu, dacă l-ar ademeni cineva să pună mâna pe el.

Cu povești din acestea și apoi cu discuții mai generale trecu timpul și drumul, până când domnul Wemmick mă înștiința că ajunsesem în districtul Walworth.

Walworth era o îmbinare de ulițe negre, de șanțuri și de grădinițe și părea un loc destul de plicticos.

Wemmick avea o căsuță de lemn în mijlocul unui petec de grădină și acoperișul casei era găurit și vopsit ca o baterie din care ies țevi de pușcă.

- E opera mea, spuse Wemmick. E drăguț, nu-i așa?

Eu am izbucnit în laude. Cred că era casa cea mai mică pe care o văzusem vreodată; avea niște ferestre gotice foarte ciudate (cele mai multe erau false) și o ușă gotică, atât de mică încât abia puteai intra.

- Vezi, aceea e o prăjină adevărată de steag, mă lămurii Wemmick, și în fiecare duminică înalță un steag adevărat. Uită-te aici! După ce am trecut podul, îl ridic — așa — și tai orice comunicație cu exteriorul.

Podul era o scândurică așezată pe o prăpastie de vreo patru picioare lățime și două adâncime. Dar era o plăcere să vezi mândria cu care Wemmick îl ridică și îl fixa. În timp ce făcea treaba aceasta, zâmbea cu un adevărat zâmbet de bucurie, nu cu surâsul lui mecanic din totdeauna.

- În fiecare seară, la ora nouă, după ora Greenwich-ului se aude o împușcătură, spuse Wemmick. Acolo, vezi? Și când simți zguduitura, zici că-i armă de război, nu glumă.

Piesa de artilerie de care vorbea Wemmick era montată într-o fortăreață specială făcută din zăbrele și apărată de ploaie cu ajutorul unui acoperământ de mușama, care semăna cu o umbrelă.

- Pe urmă, la spate, spuse Wemmick, știi, nu la vedere, ca să nu se creeze suspiciuni asupra ideii de fortificație, fiindcă principiul meu e: *Dacă ai o idee, du-o la bun sfârșit și rămâi la ea*. Nu știu dacă și dumneata ești de aceeași părere...

Eu spusei că desigur.

- La spate, e un coteț cu un porc și mai sunt câteva găini, câțiva iepurași; în afară de asta, vezi dumneata, fac și eu sport și semăn castraveți; la masă, o să-ți dai seama cum e salata pe care o cultiv eu. Așa că, domnule Pip, spuse Wemmick, clătinându-și capul și zâmbind din nou, dar cu Seriozitate, dacă ne închipuim că locul acesta ar fi asediat, ne dăm seama că, în ceea ce privește proviziile putem rezista al dracului de mult timp.

La vreo câțiva yarzi mai încolo, se afla un umbrar de care te puteai apropia numai umblând pe o potecă plină de cotituri, așa încât drumul până la umbrar dura mult timp. Aici găsirăm câteva pahare pregătite. Punch-ul era pus la răcit într-un lac ornamental, pe malurile căruia se ridica umbrarul. Această apă — cu o insulă la mijloc, care nu părea mai mare decât salata pe care trebuia să o mâncăm la masa de seară — era rotundă și Wemmick clădise o fântână în mijlocul ei, care, iacă puneai în mișcare o morișcă și scoteai dopul dintr-o țeavă, țâșnea cu atâta putere, încât îți uda tot podul palmei.

- Eu sunt și inginerul și tâmplarul și tinichigiul și grădinarul și omul la toate, spuse Wemmick, după ce primi licitările mele. Știi, e foarte bine așa. Mă scapă de toate pânzele de păianjen, care se agață de mine la Newgate și îi face plăcere bătrânului. Nu te deranjează dacă te prezint chiar acum bătrânului, nu-i așa? Nu te supără?

Îi exprimai zelul care mă însuflețea pentru această prezentare și ne întoarserăm la castel. Înăuntru, lângă foc, ședea în tihnă un om foarte bătrân, îmbrăcat într-o haină de flanelă; era curat, vesel, bine îngrijit, dar surd cu desăvârșire.

- Ei, moșule, strigă Wemmick, strângându-i vesel și prietenos mâna. Cum îți merge?

- Foarte bine, John, foarte bine! răspunse bătrânul, ca și cum ar fi înțeles întrebarea.

- Acesta este domnul Pip, moșule, spuse Wemmick, tare mi-ar plăcea să-i auzi numele. Fă-i semn cu capul, domnule Pip; grozav îi place. Fă-i semn cu capul, dacă vrei, și clipește din ochi!

- Casa aceasta frumoasă ea fiului meu, domnule, strigă bătrânul, în timp ce eu dădeam din cap din toate puterile. Și parcul e frumos. Cred că parcul și toate lucrările de pe el ar trebui folosite de stat după moartea fiului meu, pentru

distracția poporului.

- Grozav ești de mândru de toate acestea, așa este moșule? Întrebă Wemmick, privindu-l pe bătrân și trăsăturile lui aspre se îndulciseră de tot; uite un salut pentru tine și dădu vârtos din cap; și încă unul tot pentru tine și dădu și mai vârtos din cap; așa-i că-ți place? Dacă nu te obosește, domnule Pip — măcar că știu cât este de obositor pentru străini, — vrei să-l mai cinstești cu un semn din cap? Nici nu poți să-ți închipui ce bucurie îi face.

Am dat din cap de câteva ori și bătrânul era în culmea fericirii. L-am lăsat dând de mâncare orătăniilor și ne-am așezat sub umbrar, ca să ne bem punch-ul; aici, Wemmick îmi spuse, în timp ce-și fuma luleaua, că i-au trebuit mulți ani ca să-și aducă proprietatea la acest grad de perfecțiune.

- E a dumitale, domnule Wemmick?

- Da, sigur! răspunse Wemmick. Am primit-o bucățică cu bucățică. E scutită de dări, ce Dumnezeu!

- Adevărat? îmi închipui că domnului Jagers trebuie să-i placă.

- Nici n-a văzut-o, spuse Wemmick. Nici nu l-a văzut pe bătrân. Nici n-a auzit de el. Serviciul e una și viața mea particulară e alta. Când mă duc la serviciu, las castelul în urma mea și când intru în castel, las serviciul în urmă. Dacă nu ți-e greu, ți-aș fi recunoscător dacă ai proceda la fel. Nu mi place să mi se vorbească de toate acestea, în timpul serviciului.

Bineînțeles, mi-am dat seama că îndeplinirea dorinței lui e o chestiune de bună credință. Deoarece punch-ul era foarte bun, am rămas sub umbrar, bând și stând de vorbă până aproape de ora nouă, când Wemmick îmi spuse, așezând pipa pe masă:

- Cea mai mare bucurie a bătrânului e să se apropie de pușcă.

Pornirăm din nou spre castel, unde îl găsirăm pe bătrân încingând vătraiul la foc cu ochi nerăbdători, în chip de pregătire pentru marea ceremonie din fiecare seară. Wemmick stătea cu ceasul în mână, până ce sosi momentul când trebuia să ia vătraiul roșu de la bătrân și să se ducă la Baterie. Lua așadar vătraiul, ieși din casă și, îndată după aceea, se auzi o detunătură care clătină căsuța aceea sucită, asemănătoare cu o cutie, de parcă ar fi fost gata să o dărâme și toate ceștile și paharele din casă începură să zăngăne. Atunci bătrânul, care cred că ar fi fost aruncat în aer de pe julțul lui, dacă nu s-ar fi sprijinit în coate, strigă triumfător:

- A tras cu pușca! L-am auzit! Și eu dădui de atâtea ori din cap, încât nu e o figură de stil când spun că nici nu-l mai vedeam pe bătrân de amețală.

Timpul care trecu până la masa de seară a fost folosit de Wemmick pentru a-mi arăta colecția lui de curiozități. Colecția era în întregime de origine criminală; cuprindea pana cu care se scrisese un vestit act fals, unul sau două brice foarte cunoscute, câteva bucle și câteva manuscrise de mărturisiri făcute în timpul osândeii, despre care domnul Wemmick spunea că aveau o valoare deosebită, pentru că erau, după cum spunea el, "minciuni din cap și până în picioare". Aceste lucruri erau împrăștiate cu gust printre mici obiecte de porțelan și de sticlă, diferite fleacuri făcute de însuși proprietarul colecției și câteva tabachere cioplite de bătrân. Toată colecția se afla în acea cameră a castelului în care intrasem mai întâi și care era folosită nu numai ca salonaș, ci și ca bucătărie, judecând după tigaia de pe grătar și după cârligul de armă de deasupra căminului, de care era agățat învârtitorul de friptură.

O fetiță curățică ajuta la gospodărie și avea grijă de bătrân în timpul zilei. După ce puse fața de masă, podul a fost coborât pentru ca fetița să poată ieși și să plece acasă. Masa a fost minunată. Și, deși castelul era atât de năpădit de ciuperci, încât mâncarea mirosea a nuci învechite și, deși porcul ar fi putut să stea ceva mai departe de locul unde mâncam noi, mă simțeam încântat de această petrecere. Și nici odăița mea din turn nu avea alt cusur decât că tavanul care mă despărțea de bățul steagului era atât de subțire, încât când mă întinsei pe spate, mi se păru că va trebui să legăn toată noaptea prăjina steagului pe frunte.

Wemmick se sculă foarte devreme a doua zi și tare mi-e teamă că l-am auzit curățindu-mi ghetetele. După aceea, se apucă de grădinărit și-l vedeam prin fereastra gotică a odăii mele, prefăcându-se că are nevoie de serviciile bătrânului și făcându-i credincios semn cu capul. Gustarea de dimineață a fost la fel de bună ca și masa din ajun și, la opt și jumătate precis, pornirăm spre Little Britain. Încetul cu încetul, pe măsură ce ne apropiam de oraș, Wemmick se făcea tot mai uscat și mai aspru și gura i se strângea ca o crăpătură a unei cutii de scrisori. În cele din urmă, când ajunserăm la birou și Wemmick își scoase cheia din gulerul hainei, omul părea atât de nepăsător față de proprietatea lui din Walworth, ca și cum castelul, podul, umbrarul, lacul, fântâna și bătrânul ar fi sărit în aer, o dată cu ultima detunătură de pușcă.

XXVI

După cum prevestise Wemmick, am avut curând prilejul să compar locuința custodelui meu cu cea a casierului și secretarului său. Când mă întorsei de la Walworth, custodele meu era în odaia lui și-și spăla mâinile cu săpun parfumat; mă chemă la el și-mi comunică invitația pe care eram pregătit de Wemmick să o primesc pentru mine și pentru prietenii mei.

- Rămâne pe mâine, hotărî el, fără fasoane, și fără haină de seară. Îl întrebai în ce loc trebuia să mă duc împreună cu prietenii mei, fiindcă habar nu aveam unde locuia; cred că nu-i plăcea, în general, să facă nici o mărturisire cu privire la locuința lui, căci îmi spuse:

-Veniți încoace și vă iau eu acasă cu mine.

Mă folosesc de acest prilej ca să spun că domnul Jagers se spăla pe mâini, după ce îi plecau clienții, ca un chirurg sau un dentist. În odaia lui, se afla o despărți tură prevăzută pentru acest scop, care mirosea a săpun parfumat, de parcă ar fi fost o parfumerie. Înăuntru, pe o bară, atârna un prosop neobișnuit de mare și, de câte ori se întorcea de la tribunal sau se despărțea de un client, domnul Jagers își spăla mâinile și apoi le usca și le freca cu acest prosop. Când eu și cu prietenii mei ne făcurăm apariția a doua zi la șase, domnul Jagers, părea să fi avut un caz mai complicat decât de obicei, căci îl găsirăm cu capul înfundat în despărțitură, nu numai spălându-și mâinile și clătindu-și obrazul, ci făcând gargară. Și după ce sfârși toate acestea și se folosi de toate marginile prosopului, luă briceagul și-și scoase cazul și de sub unghii, înainte de a-și pune haina.

Când ieșirăm în stradă, câțiva oameni se foiau în fața ușii ca de obicei, dorind fără îndoială să vorbească cu el; dar era ceva atât de hotărâtor în mirosul

de săpun care înconjura făptura domnului Jagers, încât oamenii se lăsară păgubași.

În timp ce ne îndreptam spre vest, câte o față din mulțimea de pe străzi îl recunoștea și, ori de câte ori se întâmpla așa, domnul Jagers începea să-mi vorbească cu glas tare; însă nu recunoștea pe nimeni și nici nu băga de seamă că alții îl recunosc pe el.

Ne duse până în Gerard Street, în cartierul Soho și ne oprirăm în fața unei case așezată în partea de miazăzi a străzii, o casă destul de impunătoare în felul ei, dar cu ferestrele murdare și care ar fi avut mare nevoie de zugrăveală. Scoase cheia, deschise ușa și intrarăm cu toții într-o încăpere de piatră, mare, întunecoasă și nelocuită. Apoi am suit scara de culoare cafenie închisă și trecurăm printr-o serie de odăi cafenii și ele, așezate la etajul întâi. Pe pereții acoperiți cu lemn erau sculptate ghirlande de flori și, în timp ce el ne ura bun sosit, mie mi se părea că ghirlandele acelea semănau cu un anumit fel de lanțuri, pe care le cunoaștem foarte bine.

Masa era pusă în cea mai frumoasă dintre aceste încăperi; odaia a doua era iatacul domnului Jagers, iar a treia dormitorul. Ne spuse că închiriasse toată casa, dar că foarte rar se folosea de alte odăi decât de cele prin care trecusem. Masa era frumos pusă, bineînțeles fără argintărie și, alături de scaunul domnului Jagers, se afla o măsuță cu o mulțime de sticle și carafe și cu patru farfurioare de desert. Băgai de seamă că domnul Jagers ține totul sub cheie și că tot el împarte lucrurile de care e nevoie în gospodărie.

În odaie se afla și un dulap cu cărți; văzui după cotoare că erau doar cărți despre martori, despre legea criminală, procese, acte parlamentare, biografii criminale și alte lucruri de felul acesta. Mobila din casă era solidă și bună, ca și lanțul ceasului domnului Jagers. Totul avea un aer oficial și, în toată casa, nu găseai nici o podoabă. Într-un colț, se afla o măsuță cu hârtii și o lampă cu abajur, și mie mi se părea că, uneori, seara, domnul Jagers își aduce tot biroul acasă pe roțițe și se cufundă în lucru.

Aproape că nici nu se uitase bine la prietenii mei — pe drum umblase alături de mine — așa încât, după ce sună din clopoțel, rămase pe covorașul din fața căminului, măsurându-i pe toți cu o privire cercetătoare. Spre mirarea mea, părea că se interesează mai ales de Drummle, ba chiar numai de el.

- Pip, spuse el, lăsându-și mâna lui mare pe umărul meu și îndreptându-mă spre fereastră. Nu-i deoselesc unul de altul. Cum îi spune păianjenului?

- Păianjenului? întrebai eu.

- Da, cel lătăreț și posac și cu pete pe obraz.

- Acela-i Bentley Drummle, răspunsei eu, și cel cu fața gingașă e Startop.

Fără să ia deloc în seamă pe cel "cu fața gingașă" îmi răspunse:

- Zici că-l cheamă Bentley Drummle? îmi place omul acesta.

Și intră numaidecât în vorbă cu Drummle; nu-l speriau deloc răspunsurile greoaie și reținute ale acestuia; dimpotrivă, părea că-l ațâță să poată scoate cât mai mult de la el. Mă uitam la cei doi, când, deodată, îngrijitoarea răsări între mine și ei, aducând primul fel de mâncare.

Părea o femeie de vreo patruzeci de ani, dar poate că era mai în vârstă decât o socoteam eu. Era destul de înaltă subțire și sprintenă; avea fața foarte

palidă, ochii mari și stinși și un păr des și despletit. N-aș putea spune dacă ținea buzele întredeschise, ca și cum ar fi găfâit, și dacă privirea ei ciudată era atât de neliniștită și de înfricoșată din cauza unei boli de inimă, dar știu că fața ei mi se părea răvășită de vâlvătaia focului, ca și fețele pe care le văzusem înălțându-se din cazanul vrăjitoarelor.

Femeia puse mâncarea pe masă, atinse ușurel cu degetul brațul custodelui meu, ca să-i dea să înțeleagă că masa e gata și se făcu nevăzută. Domnul Jagers îl așeză pe Drummle lângă el și pe Startop în partea cealaltă. Femeia puse pe masă un pește foarte frumos, după care mâncarăm o friptură de miel la fel de aleasă și apoi o pasăre la fel de bună și ea. De pe măsuța de lângă el, domnul Jagers ne servea cu sos, cu vinuri și cu tot ce ne trebuia și, după ce aceste lucruri făceau înconjurul mesei, le punea totdeauna la loc. Tot el ne împărțea farfurii, cuțite și furculițe curate pentru fiecare fel de mâncare și le arunca pe cele întrebuintate în două coșulețe, care se aflau pe jos, lângă scaunul lui. În afară de îngrijitoare, nu se arată nici un servitor. Ea aducea mâncarea și de câte ori îi vedeam fața, mi se părea că se înalță dintr-un cazan. Mulți ani mai târziu, vrând să-mi reamintesc de chipul acestei femei, am pus pe o femeie, care nu avea altă asemănare cu îngrijitoarea domnului Jagers decât părul despletit, să se înalțe pe întuneric din spatele unui castron, în care dădusem foc la niște spirt.

Împins de chipul ei ciudat cât și de pregătirile lui Wemmick, să mă uit cu luare aminte la femeia aceasta, băgai de seamă că, de câte ori venea în odaie, nu-și ridica ochii de pe domnul Jagers, că-și ridică iute mâinile de pe orice fel de mâncare pe care i-l punea în față și ieșea în grabă din odaie, ca și cum i-ar fi fost teamă să nu fie chemată înapoi și ca și cum ar fi vrut ca domnul Jagers să-i spună tot ce avea de spus, când se afla alături de el. Mi se părea că, în felul lui de a fi, el își dă seama de acest lucru și că urmărește să o țină tot timpul în nesiguranță.

Masa se desfășură într-o atmosferă destul de veselă și, deși custodele meu părea mai curând că urmărește discuțiile decât că le provoacă, eu știam că ne face să ne dăm în vileag toate slăbiciunile. În ceea ce mă privește, m-am surprins mărturisind înclinarea mea spre risipă, plăcerea de a face pe ocrotitorul lui Herbert și lăudându-mă cu planurile mele cele mai mari, toate acestea înainte să-mi fi dat seama măcar că deschisesem gura. Și așa s-a întâmplat cu fiecare dintre noi, dar mai ales cu Drummle; acesta a fost silit să mărturisească că-i place să se poarte răutăcios și bănuitor cu ceilalți, încă înainte de a termina peștele.

De abia când am ajuns la brânză, am atins subiectul întrecerilor noastre cu barca și Drummle a fost luat în râs, fiindcă în unele seri, rămânea în urma noastră vâslind încet și broscărește, așa cum se pricepea el. La aceste cuvinte, Drummle îi spuse gazdei că se simțea mai bine în odaia noastră decât în tovărășia noastră că, în ceea ce privește îndemânarea, ne întrecea cu mult iar, cât despre putere, ne putea strivi ca pe niște gândaci. Prin nu știu ce acțiune tainică, domnul Jagers îl ațâță pe Drummle, care ajunsese într-o adevărată stare de cruzime, din pricina acestui fleac; băiatul începu să-și dezgolească și să-și încordeze brațul, ca să arate cât era de musculos și pe urmă începurăm cu toții să ne dezgolim și să ne încordăm brațele, ca niște caraghioși ce eram.

Între timp, îngrijitoarea strângea tacâmurile; custodele meu nu-i dădea

nici o atenție și nici nu se uita la ce făcea ea, ci se sprijinea de spătarul scaunului, mușcându-și degetul arătător, foarte absorbit de spusele lui Drummle, ceea ce mie mi se părea cu totul de neînțeles. Deodată prinse mâna femeii în mâna lui mare ca într-o cursă, în timp ce ea și-o întindea peste masă. Făcu această mișcare atât de iute și de neașteptat, încât ne oprirăm cu toții din gâlceava noastră prostească.

- Fiindcă veni vorba de putere, spuse domnul Jagers, să vă arăt eu o încheietură. Molly, ia arată-le tu încheietura ta.

Mâna ei prinsă în cursă era pe masă, dar femeia își ascunsese cealaltă mână la spate.

- Stăpâne, spuse ea încet, cu ochii ațintiți rugători asupra lui. Lăsați-mă!

- Să vă arăt eu o încheietură, repetă domnul Jagers, neclintit în hotărârea lui. Molly, arată-le încheietura ta!

- Stăpâne, murmură ea din nou. Vă rog!

- Molly, spuse domnul Jagers, fără să se uite la ea, ci privind cu încăpățănare spre celălalt colț al odăii, arată-le *amândouă* încheieturile! Arată-le! Hai!

Dădu drumul mâinii ei și i-o răsuci pe masă. Ea își luă altă mână de la spate și le întinse pe amândouă una lângă alta. Cea de a doua încheietură era foarte deformată; avea cicatrici multe și adânci. În timp ce stătea cu mâinile întinse, își dezlipi ochii de pe domnul Jagers și ne măsură atentă cu privirea pe fiecare în parte.

- Nu știți ce putere zace aici, spuse domnul Jagers, conturând liniștit tendoanele cu degetul lui arătător. Puțini bărbați au încheieturi atât de puternice ca femeia aceasta. E nemaipomenit ce forță de strângere există în mâinile acestea. Am avut prilejul să văd multe mâini, dar n-am văzut niciodată mâini mai puternice din punctul acesta de vedere, nici la bărbați și nici la femei.

În timp ce el spunea toate acestea cu glas nepăsător, femeia continua să ne măsoare, pe fiecare în parte. În clipa în care domnul Jagers încetă, ea se uită din nou la el.

- Te-am admirat, acum te poți duce. Ea își retrase mâinile, iar domnul Jagers luă cana de pe măsută, își umplu paharul și apoi ne servi și pe noi cu vin.

-Domnilor, la nouă și jumătate, spuse el, trebuie să ridicăm ședința. Până atunci, să nu pierdem timpul. Mă bucur să vă văd pe toți aici. Domnul Drummle, beau în sănătatea dumată.

Dacă se purta altfel cu Drummle decât cu ceilalți ca să-l întărească și mai tare, atunci și-a atins scopul. Îmbufnat, dar triumfător, Drummle își arătă tot disprețul față de noi, într-un chip din ce în ce mai dușmănos, până ce purtarea lui deveni de-a dreptul nesuferită. În timp ce el parcurgea toate aceste faze, domnul Jagers îl urmărea cu același interes foarte ciudat. Cred că se înveselea pe socoteala lui Drummle, în timp ce-și sorbea vinul.

În lipsa noastră copilărească de cumpătare, cred că am băut prea mult și știu bine că am vorbit prea mult. Ne înfierbântarăm mai ales când Drummle spuse, rânjindu-ne grosolan în nas, că eram prea risipitori cu banii noștri, ceea ce mă făcu să spun cu prea mult năduf și prea puțină discreție, că nu i se potrivea tocmai lui să vorbească așa, când Herbert îi împrumutase bani de față

cu mine, cu vreo săptămână în urmă.

- Bine, făcu Drummle, se va plăti.

- N-am vrut să spun că nu se va plăti, am spus eu, dar ai putea să-ți ții gura cu privire la noi și la banii noștri, după părerea mea.

- După părerea ta! răspuse Drummle. O, Doamne!

- Îmi îngădui să-ți spun, am urmat eu cu gândul de a fi foarte aspru, că tu n-ai împrumuta bani nici unuia dintre noi dacă am avea nevoie.

- Ai dreptate, spuse Drummle, n-aș împrumuta nici unuia dintre voi nici un ban. N-aș împrumuta nimănui nici un ban.

- În cazul acesta, nu prea e nobil să te împrumuți de la alții, după părerea mea.

- După părerea ta, repetă Drummle. O, Doamne! Purtarea lui era atât de nerușinată — cu atât mai mult cu cât nu izbuteam să înfrâng prostia lui posacă — încât spusei, fără să țin socoteală de eforturile lui Herbert, care voia să mă oprească.

- Bine, domnule Drummle, fiindcă veni vorba, dă-mi voie să-ți spun ce s-a petrecut între Herbert, care e aici de față, și mine, când ai împrumutat banii aceia.

- Nu mă privește ce s-a întâmplat între Herbert, care e aici de față, și dumneata, bodogăni Drummle. Și cred, adăugă el bodogănind în șoaptă, că v-ați putea duce amândoi la dracu.

- Totuși, eu am să-ți spun, vrei nu vrei, spusei eu. I-am spus lui Herbert că, în timp ce tu îți băgai foarte încântat banii în buzunar, râdeai de el fiindcă fusese atât de slab încât să ți-i împrumute.

Drummle râse fără rușine, ne râse în nas, cu mâinile în buzunare și scuturându-și umerii lui rotunzi; voia să spună aveam dreptate și că ne disprețuiește pe toți ca pe niște măgari.

Atunci, Startop îl luă el în primire, dar cu mai multă bunăvoință decât dovedisem, și-l pofti să fie ceva mai cuviincios. Deoarece Startop era un tânăr foarte vioi și Drummle tocmai contrariul, acestuia din urmă prezența lui Startop i se părea întotdeauna o jignire personală. De data aceasta, răspuse răstit și grosolan, în timp ce Startop încerca să mute discuția pe alt tărâm cu ajutorul câtorva glume, care ne-au făcut să râdem. Jignit de acest succes mai mult decât de orice, Drummle, fără să amenințe sau să ne înștiințeze dinainte, își scoase mâinile din buzunare, își lăsă umerii lui rotunzi în jos, înjură, puse mâna pe un pahar mare și l-ar fi aruncat, fără îndoială, în capul dușmanului său, dacă gazda n-ar fi oprit paharul cu mâna, în clipa în care Drummle îl ridica pentru scopul mai sus arătat.

- Domnilor, spuse domnul Jagers cu înțelepciune, punând paharul pe masă și trăgând afară, de lanțul masiv, ceasul lui de aur cu repetiție, îmi pare nespuse de rău dar trebuie să vă anunț că este nouă și jumătate.

La această aluzie, ne scularăm cu toții. Înainte de a ajunge la poartă, Startop îl și striga foarte vesel pe Drummle "măi băiete", ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Dar băiatul era atât de departe de a răspunde la această dovadă de simpatie, încât nici măcar nu voia să meargă până la Hammersmith pe aceeași parte a drumului cu el, așa că Herbert și cu mine, rămânând în oraș, îi văzurăm pe cei doi coborând strada pe trotuare deosebite. Startop era în frunte, iar Drummle umbla în urmă, în umbra caselor, așa cum în barcă vâslea

totdeauna în umbra malurilor.

Deoarece poarta nu era încă închisă, mă gândi să-l las pe Herbert să mă aștepte o clipă și să dau o fugă până sus, ca să mai spun o vorbă custodelui meu. Îl găsi în iatac, înconjurat de o prăvălie întreagă de ghete, foarte absorbit de ele și spălându-se pe mâini.

I-am spus că venisem înapoi ca să-i spun cât îmi părea de rău că se întâmplaseră lucruri atât de neplăcute și că nădăjduiam că nu mă va învinui prea mult.

- Fleacuri! făcu el, udându-și fața și vorbindu-mi printre picăturile de apă; nu face nimic, Pip. Totuși, îmi place păianjenul acela.

Se întoarse spre mine și-și clătina capul, umflându-și obrajii și ștergându-se cu prosopul.

- Mă bucură că vă place, am spus eu, dar mie nu-mi place.

- Sigur că nu, încuviință custodele meu; ar fi bine să n-ai prea mult de-a face cu el. Păzește-te de el cât poți. Dar îmi place băiatul, Pip; e din soiul celor adevărați. Dacă aș fi prezicător...

Își ridică ochii din prosop și-mi prinse privirea.

- Dar nu-s prezicător, spuse el, înfundându-și capul într-o ghirlandă din prosop și uscându-și urechile. Doar știi ce sunt eu, nu-i așa? Noapte bună, Pip.

- Noapte bună, domnule Jaggers.

Cam vreo lună după aceste întâmplări, timpul pe care domnul Păianjen trebuia să-l petreacă la domnul Pocket se încheie de-a binelea, spre marea ușurare a întregii case, în afară de doamna Pocket și Drummle se întoarse în vizuina părintească.

XXVII

Îți scriu aceste rânduri la rugămintea domnului Gargery, ca să-ți spun că dânsul pleacă la Londra, în tovărășia domnului Wopsle și că s-ar bucura mult, dacă i-ai îngădui să te vadă. Va fi la castelul Barnard, marți dimineață, la ora nouă și, dacă ora nu ți se pare potrivită, te rog lasă vorbă. Biata dumitale soră este tot așa cum ai lăsat-o. Vorbim mereu despre dumneata, serile, în bucătărie și ne întrebăm ce mai spui și ce mai faci. Dacă în lumina celor de astăzi, acest lucru li se pare o îndrăzneală, iartă-ne de dragul vremurilor de demult.

Mă opresc aici, dragă domnule Pip, a dumitale îndatorată,

Biddy

P.S. Vrea cu tot dinadinsul să-ți scriu "ce mai ștregării". Spune că ai să înțelegi despre ce este vorba. Nădăjduiesc și n-am nici o îndoială că te vei bucura să-l vezi, măcar că acum ești un gentleman, fiindcă îmi amintesc că aveai inimă bună și fiindcă el e un om tare, tare de treabă. I-am citit toată scrisoarea, în afară de ultimele cuvinte și el vrea cu tot dinadinsul să mai scriu o dată "ce mai ștregării!"

B.

Am primit această scrisoare prin poștă luni de dimineață, așa că întâlnirea cu Joe trebuia să aibă loc a doua zi. Vreau să mărturisesc cinstit cu ce

simțăminte așteptam sosirea lui.

Nu-l așteptam pe Joe cu bucurie, deși mă legau de el atâtea amintiri ci, mai curând, cu neliniște, umilit și pătruns de gândul că vizita aceasta nu avea nici un rost. Dacă aș fi putut să-l țin pe Joe la distanță, plătind o sumă de bani, cu siguranță că aș fi plătit-o. Eram, totuși, oarecum liniștit, fiindcă Joe avea să vină la Barnard și nu la Hammersmith și nu avea să dea ochi cu Bentley Drummle. Nu mă supăra gândul că-l va vedea pe Herbert și pe tatăl lui, pe care îi respectam; dar tremuram ca nu cumva să se întâlnească cu Drummle, pe care îl disprețuiam. Așa se întâmplă de obicei în viață: ne facem vinovați de cele mai mari slăbiciuni și josnicii, de dragul oamenilor pe care îi disprețuim cel mai mult.

Începusem să-mi împodobesc odăile în care locuiam, în chip cu totul nefolositor și nepotrivit și aceste lupte cu urâciunea caselor lui Barnard se dovedeau a fi foarte costisitoare. În timpul de care vorbesc, odăile nu mai semănau nicidecum cu ceea ce găsisem la venirea mea, iar eu mă bucuram de cinstea de a ocupa câteva pagini dintre cele mai însemnate în registrele unui tapițer din vecini. Ba chiar ajunseseam atât de departe, încât plăsmuisem un băiat încălțat în cizme — cizme dintre cele răsfrânte — în a cărui robie pot spune că mi-am petrecut zilele. Căci, după ce am creat acest monstru (o lepădătură din familia spălătoresei mele) și după ce l-am îmbrăcat într-o haină albastră, o vestă galbenă, o cravată albă, pantaloni deschiși la culoare și cizmele de care am vorbit mai sus, m-am văzut silit să-i găsesc câte ceva de lucru prin casă și o groază de mâncare; și din pricina acestor două lucruri dezgustătoare, băiatul mă obseda fără încetare.

Acest duh răzbunător primi ordin să fie la serviciu marți dimineața, la ora opt, în antreu (o odaie cu o suprafață de două picioare pătrate, după socoteala negustorului de la care cumpărasem scoarța de pe jos) și Herbert se gândi la câteva lucruri pentru gustarea de dimineață, care s-ar fi putut să-i placă lui Joe. Deși mă simțeam sincer îndatorat față de Herbert, pentru că era atât de atent și de binevoitor, aveam o bănuială ciudată și destul de neplăcută că, dacă Joe ar fi venit să-l vadă pe el, Herbert n-ar fi fost chiar atât de săritor.

Cu toate acestea, luni seara, m-am întors în oraș, ca să mă pregătesc pentru venirea lui Joe, iar a doua zi, mă sculai dis-de-dimineață și dădui un aspect cât mai strălucitor salonului și mesei. Din nenorocire, bura în dimineața aceea și nici un înger n-ar fi putut să-i ascundă lui Joe faptul că hanul lui Barnard vărsa lacrimi de funingime, ca un coșar uriaș cuprins de slăbiciune.

Pe măsură ce se apropia clipa sosirii lui Joe, mă cuprindea tot mai mult dorința de a fugi, dar duhul răzbunător stătea în antreu, după cum i se poruncise; în curând auzi pașii lui Joe pe scară. Știam că e Joe, după felul stângaci cum suia scările, cu ghetele lui de zile mari, care-i erau prea largi, și după timpul care-i trebui ca să citească numele de pe ușile celorlalte etaje, în timp ce urca. Când, în cele din urmă, se opri în fața ușii noastre, auzi degetul lui plimbându-se deasupra literelor numelui meu și apoi răsufletarea lui în gaura cheii. Pe urmă, ciocăni ușurel în ușă și Pepper⁸ — acesta era numele foarte compromișător al duhului răzbunării — anunță: — Domnul Gargery!

---

⁸ *Pepper înseamnă piper în limba engleză.*

Mi se părea că Joe n-o să mai sfârșească cu ștersul picioarelor și că va trebui să mă duc eu să-l urnesc de pe preș; în cele din urmă, intră.

- Joe, ce mai faci, Joe?

- Pip, ce faci tu, Pip?

Cu fața lui bună, roșie și strălucitoare, îmi prinse amândouă mâinile, după ce-și aruncase pălăria pe podea, între noi, și începu să mi le ridice și să le coboare, ca și cum aș fi fost ultimul model de pompă.

- Mă bucur să te văd, Joe. Dă-mi pălăria.

Dar Joe o ridică grijuliu, cu amândouă mâinile, ca și cum ar fi fost un cuib de pasăre cu ouă înăuntru și nici nu voia să audă să se despartă de acest obiect, așa că vorbi mai departe peste pălăria din mână, ceea ce era foarte neplăcut.

- Și cum ai mai crescut, spuse el, și te-ai boierit și te-ai subțirît. Înainte de a descoperi acest cuvânt, Joe stătu pe gânduri; sigur, ești o adevărată cinste pentru regele și țara ta.

- Și tu, Joe, arăți minunat.

- Mulțumesc lui Dumnezeu, spuse Joe, ca omul, și soră-ta nu-i nici ea mai rău decât ai lăsat-o. Și prietenii nu-s nici mai bine, nici mai rău. Afară de Wopsle. Cu el s-au întâmplat schimbări.

În tot timpul acesta, Joe își plimbă ochii de jur împrejurul odăii, ținând grijuliu cuibul de pasăre cu amândouă mâinile și, mai ales, se uita foarte stăruitor la halatul meu înflorit.

-Schimbări, Joe?

-Da, sigur, spuse Joe, coborând glasul; a părăsit biserica și s-a apucat să joace teatru. De aceea a venit la Londra împreună cu mine. Dorința lui este — spuse Joe, mutându-și pentru o clipă cuibul de pasăre sub brațul stâng și bâjbâind înăuntru cu mâna dreaptă, în căutarea unui ou — dacă nu te superi, să-ți dau asta.

Luai ceea ce-mi întindea Joe și văzui că este programul mototolit al unui mic teatru din oraș, care anunța prima reprezentație dată de un "vestit actor din provincie, de talia marelui Roscius, a cărui unică apariție în cea mai tragică piesă a marelui nostru bard național a stârnit multă Vâlvă în cercurile dramatice locale".

- Ai fost la reprezentația lui, Joe? întrebai eu.

- Am fost, spuse Joe solemn și grav.

- A stârnit vâlvă mare?

- Da, sigur, spuse Joe, sigur c-au zburat multe coji de portocale. Mai ales când Wopsle a văzut stafia. Deși, domnule, te întreb și eu dacă se poate să ai inima să-l întrerupi pe om din vorbă și să te amesteci mereu între el și stafia cu: Amin! Chiar dacă omul a avut nenorocirea să fi lucrat în biserică, spuse Joe, cu glas convingător și plin de simțire, dar asta nu înseamnă că trebuie să-l dai afară în felul acesta. Vreau să spun că dacă nici stafia tatălui său nu are voie să-l tulbure, atunci cine mai are voie, domnule? Și, pe urmă, când pălăria ți-e atât de mică, încât penele o ridică în sus, ține-o pe cap cum poți mai bine.

Văzui deodată o privire speriată pe fața lui Joe, ca și cum bietul om ar fi dat cu ochii de o stafia și înțelesei că Herbert intrase în odaie. Așa că îl recomandai pe Joe lui Herbert, care-i întinse mâna; dar Joe se dădu înapoi, fără să dea drumul cuibului de pasăre.

- Sluga dumneavoastră, domnule, spuse Joe; și nădăjduiesc că dumneavoastră și cu Pip... la aceste cuvinte ochii lui se opriră asupra Duhului Răzbunător, care așeza niște pâine prăjită pe masă; Joe se arătă gata să-l socotească pe tânărul de care vorbesc, drept un membru al familiei, așa încât eu mă încruntai, încurcându-l și mai rău pe bietul om. Vreau să spun că voi doi nădăjduiesc c-o duceți mai bine cu sănătatea, în casa aceasta închisă. Fiindcă hanul ăsta s-ar putea să fie foarte bun, după obiceiurile din Londra, spuse Joe tainic, dar eu n-aș ține nici un porc aici, dacă aș vrea să-l îngraș și să mănânc carne fragedă.

După ce Joe aduse acest omagiu măgulitor locuinței noastre și după ce-mi spuse de câteva ori "domnule", îl rugarăm să se așeze la masă; el însă se uită de jur împrejurul odăii, în căutarea unui loc potrivit unde să-și depună pălăria — ca și cum numai pe anumite substanțe, foarte rare în natură, ar fi putut acest obiect să se odihnească — și, în cele din urmă, o așeză pe un colț al căminului, de unde, mai apoi, pălăria cădea jos, la intervale regulate.

- Serviți ceai sau cafea, domnule Gargery? Întrebă Herbert, care prezida întotdeauna masa de dimineață.

- Mulțumesc domnule, spuse Joe, înțepenindu-se din cap până în picioare. Ce vă este dumneavoastră mai plăcut.

- Cafea îți place?

- Mulțumesc domnule, răspunse Joe, vădit descurajat de propunerea lui Herbert; deoarece ați avut bunătatea să alegeți cafeaua, eu nu spun nimic. Dar nu credeți că încinge?

- Atunci ceai, spuse Herbert, turnând ceaiul.

La aceste cuvinte, pălăria lui Joe se rostogoli de pe cămin și el se ridică de pe scaun, o culese și o puse înapoi, pe același loc. Ca și cum faptul că pălăria avea să se rostogolească îndată din nou era un semn de bună creștere din partea lui Joe.

- Când ai sosit în oraș, domnule Gargery?

- Să fi fost ieri după-amiază? se întreba Joe, tușind în palmă, ca și cum ar fi avut timp să și prindă tuse măgărească de când sosise. Nu, nu ieri. Ba da. Ieri după-amiază. Spuse aceste cuvinte cu un aer de înțelepciune, ușurare și nepărtinire.

- Ai văzut ceva din Londra până acum?

- Da, sigur, domnule, spuse Joe. M-am dus împreună cu domnul Wopsle de-a dreptul la depozitul de ceară neagră. Dar ni s-a părut că afișele roșii de la ușă nu se prea potrivesc, adăugă Joe ca să ne lămurească, fiindcă erau făcute prea arhitectural.

Cred că Joe ar mai fi lungit vorba aceasta, care într-adevăr evocă minții mele un anumit fel de arhitectură pe care-l cunosc bine, și ar fi transformat-o într-un adevărat cor, dacă întâmplarea n-ar fi făcut ca ochii lui să cadă asupra pălăriei, care se rostogolea din nou. Într-adevăr, pălăria aceasta îi cerea bietului om o atenție încordată și o iuțeală în priviri și în mâini asemănătoare cu aceea de care ai nevoie când lucrezi la un ghișeu. Joe făcea tot felul de scamatorii cu pălăria lui, dovedind o îndemânare nemaipomenită; ba se repezea la ea și o prindea în clipa în care dădea, ba o oprea în mijlocul drumului, o arunca în sus, o lovea de toate colțurile odăii și de tapetul de pe pereți, până ce o prindea bine în mână și sfârșea astfel cu jocul; până la urmă o aruncă în vasul de clătit

mâinile, de unde îmi îngădui eu s-o pescuiesc.

Cât despre gulerul cămășii și cel al hainei lui, erau amândouă neînțelese, niște taine de nedezlegat. De ce oare trebuia omul să se chinuiască în halul- acesta pentru a se socoti îmbrăcat cum se cuvine? De ce oare socotea că trebuie să ispășească prin suferință bucuria de a purta haine de duminică? Și Joe mai avea obiceiul să se cufunde în gânduri oprind furculița la mijlocul drumului între farfurie și gură; apoi ochii i se îndreptau spre locuri atât de ciudate; și era sărmanul zguduit de accese atât de groaznice deluse; și ședea atât de departe de masă încât mai mult scăpa din furculiță decât mâncă și apoi se încăpățâna să susțină că nu scăpase nici o fărâmbă de mâncare, așa încât mă bucurai din toată inima când Herbert ne părăsi și plecă în oraș.

Nu aveam nici destul bun simț și nici destulă minte ca să-mi dau seama că eu eram de vină și că, dacă eu m-aș fi purtat mai firesc cu Joe, s-ar fi purtat și el mai firesc cu mine. Mă scotea din răbdări și mă înfuria; și tot ce spunea nu făcea decât să-mi ațâțe mânia.

- Fiindcă am rămas singuri, domnule... încep Joe.

- Joe, îi tăiai eu vorba în ciudat, cum poți să-mi spui domnule?

Joe se uită la mine doar o clipă, cu o privire în care eu am ghicit o umbră de imputare. Oricât de caraghioasă i-ar fi fost cravata, îmi dădeam seama că există demnitate în privirea lui.

- Fiindcă am rămas singuri, reluă Joe, și fiindcă n-am de gând să stau mult aici, o să încheiem, adică o să încep, spunându-ți ce anume m-a împins să caut cinstea de a te vedea. Fiindcă de n-ar fi fost dorința mea, spuse Joe cu privirea lui lucidă de odinioară, de a-ți fi de folos, n-aș fi avut cinstea să înfulec mâncare, în casa și în tovărășia unor domni.

Eram atât de nedoritor de a vedea din nou privirea aceea, încât nu spusei nimic de tonul lui Joe.

- Să vedeți, domnule, urmă Joe, cum stau lucrurile. Am fost deunăzi la "Barcagiii Vaseli", măi Pip; de câte ori se lasă dus de dragoste îmi spunea Pip, iar când îl cuprindea din nou politețea îmi spunea domnule. Și a picat și Pumblehook în brișcă lui. Și omul ăsta, spuse Joe, apucând-o pe alt drum, mă scoate uneori din sărite, fiindcă spune prin tot orașul că el a fost întotdeauna prietenul tău din copilărie și că tu îl socoteai tovarășul tău de joacă.

- Prostii. Doar tu erai tovarășul meu de joacă, Joe.

- Așa credeam și eu, Pip, spuse Joe, clătinând ușor din cap, deși acum nu mai are rost să vorbim de asta, domnule. Așa, Pip. Și omul ăsta, cu lăudăroșenia lui cu tot, a venit la mine, când stăteam la "Barcagiii Veseli" (vezi că tare-i bună o lulea și o halbă de bere după o zi de lucru, domnule, și nici nu te ametește prea tare) și mi-a zis: *Joseph, domnișoara Havisham vrea să-ți vorbească.*

- Domnișoara Havisham, Joe?

- Dorește, a zis Pumblehook, să-ți vorbească. Joe își plimbă ochii pe tavan.

- Da, Joe? Spune mai departe, te rog.

- A doua zi, domnule, spuse Joe, privindu-mă de parcă m-aș fi aflat departe de tot de el, m-am gătit și m-am dus s-o văd pe domnișoara A.

- Domnișoara A, Joe? Domnișoara Havisham?

- După cum spun, domnule, răspunse Joe, cu un aer de formalitate

legală, de parcă și-ar fi făcut testamentul, domnișoara A sau domnișoara Havisham. Și ea mi-a vorbit așa: *Domnule Gargery, ești în corespondență cu domnul Pip?* Și fiindcă aveam o scrisoare de la tine, am spus: *Da, sunt.* (Când m-am căsătorit cu sora dumitale, domnule, am spus: *Da, vreau* și când i-am răspuns prietenei tale, Pip, am spus: *Da, sunt*). *Vrei să-i spui atunci, a zis ea, cum că Estella s-a întors acasă și că s-ar bucura să-l vadă?*

Simțeam că mi se aprind obrazii, în timp ce mă uitam la Joe. Nădăjduiesc că una dintre cauzele foarte îndepărtate pentru care mi se aprinseră era gândul că, dacă aș fi cunoscut scopul venirii lui Joe, i-aș fi dat mai mult sprijin.

- Când am ajuns acasă, urmă Joe, și-am rugat-o pe Bidy să-ți scrie ea s-a cam codit. Spunea: *Sunt sigură că s-ar bucura să afle vestea de la tine prin viu grai; tot e sărbătoare și vrei să-l vezi, du-te!* Asta-i tot, domnule, spuse Joe, ridicându-se de pe scaun; și, dragă Pip, îți doresc numai bine și să ai noroc să ajungi cât de departe.

- Dar nu pleci încă, Joe?

- Ba da, plec, spuse Joe.

- Dar te întorci la prânz?

- Nu, nu mă întorc, spuse Joe.

Ochii noștri se întâlniră și vorba "domnule" se topi în inima lui, în timp ce-mi strângea mâna.

- Pip, măi băiete, viața e făcută din atâtea despărțiri. Aș spune eu, unul e fierar, altul e tinichigiu și altul e argintar. Toți ăștia sunt deosebiți unul de altul și trebuie să luăm lucrurile așa cum se întâmplă. Că dacă a fost cineva de vină astăzi, eu am fost acela. Tu și cu mine nu putem sta alături aici, la Londra; și nicăieri nu putem, doar între noi, între lucrurile știute numai de noi. Nu că aș fi mândru, dar vreau să fiu la locul meu și niciodată n-ai să mă mai vezi în hainele astea. Fiindcă, în hainele acestea, nu-s la locul meu. Nu mă simt eu la locul meu, când ies din fierărie sau din bucătărie sau din băltoacele noastre. N-ai să-mi găsești nici pe jumătate atâtea cusururi, dacă ai să te gândești că stau în hainele mele de lucru, cu ciocanul în mână sau chiar cu luleaua în gură. N-ai să-mi găsești nici pe jumătate atâtea cusururi, dacă te-ar cuprinde cheful să mă vezi și-ai veni și ți-ai băga capul prin fereastra fierăriei și l-ai vedea pe Joe fierarul, acolo, la nicovala lui, cu șorțul lui cel ars în față, văzându-și de treaba lui. Sunt tare greu de cap, dar nădăjduiesc, dragă Pip, măi băiete. Dumnezeu să te binecuvânteze!

Nu mă înșelasem când mi se păruse că există demnitate în Joe. Straietele pe care le purta nu mai puteau să-i strice, acum când spusese vorbele acestea, așa cum nu puteau să-i strice nici în drumul spre împărăția cerurilor. Mă atinse ușor cu mâna pe frunte și ieși. De îndată ce mi-am venit puțin în fire, am ieșit în goană din casă și l-am căutat prin străzile învecinate, dar nu l-am mai găsit.

XXVIII

Era limpede? că trebuia să mă duc în orașul nostru, a doua zi și, în valul

de remuşcare ce mă cuprinsese la început, mi se părea tot atât de limpede că trebuia să locuiesc la Joe. Dar, după ce mi-am oprit un loc pe capră în diligenta de a doua zi şi m-am dus până la domnul Pocket şi înapoi, nu mai eram atât de hotărât cu privire la cel de al doilea punct şi începui să născocesc tot felul de motive şi de scuze, ca să mă conving că trebuie să înnoptez la "Mistreţul Albastru". Desigur că aş fi o povară pe capul lui Joe; nu eram aşteptat şi patul meu n-o să fie pregătit; în felul acesta, aş fi şi prea departe de domnişoara Havisham şi ea este pretenţioasă şi nu i-ar plăcea, dacă aş întârzia. Toţi mincinoşii de pe lume nu sunt nimic faţă de omul care se minte pe el însuşi; cu vorbe din acestea, m-am înşelat şi eu pe mine. E ciudat, fără îndoială. Pare destul de firesc să mă aleg din greşeală cu o monedă falsă, făurită de mine drept bună! Un străin îndatoritor, sub pretextul că vrea să-mi împăturească bine banii, spre mai mare siguranţă, îi poate înlocui cu coji de nuci; dar ce înseamnă şiretlicul lui pe lângă al meu, când eu singur îmi adun cojile de nucă şi mi le dau mie însumi în loc de bani!

După ce luai hotărârea că trebuia să poposesc la "Mistreţul Albastru", începui să-mi frământ mintea cu întrebarea dacă trebuie să iau Duhul Răzbunării cu mine. Mă ispitea gândul că acea slugă scump plătită îşi va plimba cizmele prin curtea hanului. Era aproape solemn să mi-l închipui, apărând, ca din întâmplare, în prăvălia croitorului Trabb şi fâstâcindu-l pe necuviinciosul acela de ucenic. Pe de altă parte, s-ar fi putut ca ucenicul lui Trabb să-i intre pe sub piele şi să-i spună tot soiul de năzbâtii; sau, de obraznic şi îndrăzneţ ce era, ar fi fost în stare să-l huiduiască pe strada principală. Apoi, s-ar fi putut ca şi ocrotitoarea mea să audă de el şi să nu-i placă. Pe scurt, am luat hotărârea de a-l lăsa pe Duhul Răzbunării acasă.

Îmi opisem loc în diligenta de după-amiază şi, deoarece era iarnă, nu puteam ajunge la destinaţie înainte de apusul soarelui. Diligenţa trebuia să plece din Cross Keys la ora două. Ajunsei la locul de pornire cu vreun sfert de oră mai devreme, ajutat de Duhul Răzbunării, dacă pot întrebuinţa cuvântul acesta în legătură cu un om, care nu m-a ajutat niciodată, decât când nu avea încotro.

În vremea aceea, era obiceiul ca ocaşii să fie duşi în porturi cu diligenţa. Deoarece auzisem adeseori că puşcăriaşii obişnuiesc să călătorească sus, în vârful diligentei şi, deoarece îl văzusem de multe ori bălăbănindu-şi picioarele încătuşate peste acoperişul poştalionului, nu avea de ce să mă mir când aflai de la Herbert, cu care aveam întâlnire la locul de pornire, că doi ocaşi vor călători în aceeaşi diligenţă cu mine. Dar aveam un motiv, un motiv foarte vechi, de a mă cutremura din toată fiinţa mea, ori de câte ori auzeam cuvântul "ocnaş".

- Te supăra, Handel? Mă întrebă Heibert.

- Nu, nici gând.

- Mi s-a părut că nu-ţi face plăcere.

- N-aş putea să spun că-mi face plăcere şi cred că nici ție nu ți-ar face.

Dar nu mă supără.

- Uite-i. Îi vezi? spuse Herbert, tocmai ies din cârciumă. Ce privelişte dezagustătoare şi jalnică!

Pesemne că-şi cinstiseră paznicul, fiindcă erau însoţiţi de un gardian şi ieşeau toţi trei din cârciumă, ştergându-se cu mâinile la gură. Cei doi ocaşi

erau prinși unul de altul cu cătușe și aveau fiare și la picioare, niște fiare a căror înfățișare o cunoșteam foarte bine. Și purtau niște haine, pe care de asemenea, le cunoșteam bine. Paznicul ținea o pereche de pistoale în mâini și ținea sub braț o bătă cu capul gros; dar părea că se înțelegea bine cu ocnașii și stătea alături de ei, uitându-se cum se înhamă caii, cu un aer nepăsător, ca și cum ocnașii ar fi fost... o expoziție, care nu se deschisese încă oficial, iar el, directorul expoziției. Unul dintre ocnași era mai voinic și mai înalt decât celălalt și, după cum se întâmplă în lumea ocnașilor ca și, de altfel în lumea oamenilor liberi, lui îi fuseseră hărăzite hainele cele mai strâmte. Măinile și picioarele lui aveau forma unor pernțe de ace și omul era foarte caraghios în veșmintele acelea; dintr-o singură privire recunoscu ochiul acela închis. El era omul, pe care-l văzusem într-o seară, la "Barcagiii Veseli" și care mă doborâse cu pușca lui nevăzută!

Era ușor să-mi dau seama că omul nu mă cunoștea mai mult decât dacă nu m-ar fi văzut niciodată în viața lui. Se uita la mine și ochiul lui măsură lanțul ceasornicului meu; apoi scuipă, ca din întâmplare, spuse ceva celuiilalt ocnaș și începură amândoi să râdă; se răsuciră apoi, ciocnindu-și cătușele una de alta și se uitară în altă parte. Numerele mari de pe spatele lor, asemănătoare unor numere de stradă; trupurile lor greoaie, cioplite ca din topor, trupuri râioase, care-i făceau să semene cu niște animale; picioarele lor prinse în cătușe și legate cu batiste — toate acestea îi făceau să fie, după cum spusese Herbert, o priveliște dezgustătoare și jalnică.

Dar nu acest lucru era cel mai rău dintre toate. Descoperirăm că toată partea din spate a diligenței fusese ocupată de o familie, care se muta din Londra și că nu mai era loc pentru prizonieri decât pe banca din față, chiar în spatele vizitiului. La această veste, un domn, mânios din fire, care oprise locul al patrulea de pe banca aceea, se înfurie cumplit, spunând că era o încălcare a înțelegerii să fie silit să călătorească în tovărășia unor oameni atât de mârșavi, că această faptă era revoltătoare și primejdioasă, josnică și rușinoasă și nu mai știu ce. Între timp, diligența se pregătise de plecare, iar vizitiul își pierduse răbdarea. Eram cu toții gata să ne urcăm, iar prizonierii se apropiaseră împreună cu păzitorul, aducând cu ei mirosul acela ciudat de cataplasma de pâine, de aba, de frânghie și lemne, care se simte întotdeauna în apropierea ocnașilor.

- Nu vă faceți atâta sânge rău, încearcă gardianul să-l liniștească pe călătorul cel mânios. O să mă așez eu lângă dumneavoastră. O să-i pun pe ei la marginea rândului. N-o să vă supere. Nici -n-o să simțiți că sunt aici.

- Și vă rog să nu mă învinuiți pe mine, bodogăni ocnașul pe care-l recunoscușem. Eu nu vreau să plec. Eu sunt gata să rămân pe loc. În ceea ce mă privește, orice om care vrea să-mi ia mie locul, e binevenit.

- Sau locul meu, spuse celălalt răstit. Nu v-aș fi stingherit pe nici unul, dacă ar fi fost după mine. Apoi râseră amândoi și începură să spargă nuci, scuipând cojile pe jos. Cred că și mie mi-ar fi plăcut să fac la fel, dacă aș fi fost în locul lor și atât de hulit de toți.

În cele din urmă, toată lumea încuviința că nu i se putea face pe plac domnului cel mânios și că omul trebuia să se împace cu societatea pe care întâmplarea i-o scosese în cale sau să rămână acasă. Așa că omul își luă locul în primire, tot mai văitându-se încă, gardianul se așeză lângă el, iar ocnașii se

cocoțară la locurile lor, cum putură mai bine; prizonierul pe care îl recunoscusem, ședea chiar în spatele meu, iar eu îi simțeam răsuflarea în păr.

- Călătorie bună! strigă Herbert, în clipa în care pornirăm. Eu mă gândeam că era un noroc că Herbert îmi găsisse un alt nume, în loc de Pip.

E cu neputință să spun cu câtă tărie simțeam răsuflarea ocnașului, nu numai în ceafă, dar și de-a lungul șirei spinării. Era ca și cum măduva mi-ar fi fost atinsă de un acid iute și pătrunzător și parcă mi se strepezeau dinții. Prizonierul parcă răsufla mai des și, mai ales, mai zgomotos decât oricare alt om; și mie mi se părea că mi se înălțase un umăr din pricina încercărilor pe care le făceam pentru a mă strânge, așa încât să mă pot feri de răsuflarea lui.

Vremea era nesuferit de rece și cei doi ocnași blestemau frigul. În scurt timp, amoțirăm cu toții și, după ce trecurăm de jumătatea drumului, toți călătorii moțâiau sau dârdâiau în tăcere. Mă prinse și pe mine somnul, gândindu-mă dacă nu cumva trebuie să-i înapoiez făpturii din spatele meu cele două lire, înainte de-ai pierde din nou urma și cum aș face ca să iasă totul bine. M-am trezit speriat, cu trupul aplecat înainte, ca și cum aș fi avut de gând să sar în rând cu caii și am început să frământ din nou întrebarea. Pesemne, însă, că problema îmi zburase mult timp din minte, căci, deși nu deslușeam nimic în beznă de afară și în zvâcnirile din umbră și lumină ale lămpilor noastre, îmi dădui, totuși, seama că ajunsese în țara de mlaștini, după vântul rece și umed care sufla. M-am ghemuit ca să mă încălzesc și ca să mă feresc de vânt și acum ocnașii erau mai aproape de mine decât înainte. Primele cuvinte pe care îi auzi rostindu-le, după ce mă desmetici, au fost cuvintele care-mi chinuiau gândurile. Două hârtii de câte o liră.

- Și cum le-a primit? întrebă ocnașul pe care nu-l văzusem niciodată.

- De unde sa știi? răspunse celălalt. Le-o fi pus bine. Pesemne că i-au fost date de prieteni.

- Tare-aș vrea, spuse celălalt, înjurând amarnic frigul, să am și eu.

- Ce, două hârtii de câte o liră sau prieteni?

- Te cred că două hârtii... de câte o liră. Mi-aș vinde toți prietenii pentru o singură hârtie și tot aș spune că am făcut un târg minunat. Ei, și? Ce ți-a spus?

- Mi-a spus, urmă ocnașul pe care-l recunoscusem, știi totul s-a făcut, cât ai clipi din ochi, în spatele unei grămezi de cherestea din port; mi-a spus:

- *Ai să fii liber!* Și așa s-a și întâmplat! Și mi-a mai spus dacă vreau să-l găsesc pe băiatul care i-a dat de mâncare și nu l-a trădat și să-i dau hârtiile de câte o liră. I-am spus că da. Și așa am și făcut.

- Mare prost, bodogăni celălalt. Eu le-aș fi cheltuit ca popa, pe haleală și băutură. O fi fost vreun ageamiu. Zici că nu știa nimic despre tine?

- Habar n-avea. Lucram în bande și pe vapoare deosebite. Pe urmă a fost din nou judecat pentru evadare și a fost condamnat pe viață.

- Și numai când cu treaba asta... de onoare ai lucrat în ținutul acesta?

- Numai atunci.

- Cum îți plac locurile acestea?

- Scârbos ținut. Noroaie, ceață, mlaștini și muncă multă; muncă multă, mlaștini, ceață și noroaie.

Amândoi își arătară scârba pentru ținutul nostru în cuvinte foarte tari și, până la urmă, se ușurară și nu mai avură nimic să-și spună.

Fără îndoială că, după ce am auzit acest dialog, aş fi coborât şi aş fi rămas singur în bezna de pe drum, dacă n-aş fi fost sigur că omul habar n-are cine sunt eu. Într-adevăr, nu eram atât de schimbat, numai prin firea lucrurilor, ci eram atât de deosebit îmbrăcat şi mă aflam în împrejurări atât de deosebite de cele de odinioară, încât i-ar fi fost greu să mă recunoască, fără ajutor. Totuşi, faptul că ne aflam împreună în aceeaşi diligenţă era o coincidenţă destul de ciudată, ca să nu mă umple de teama că o altă coincidenţă ar putea oricând să unească, în mintea lui, fiinţa mea cu numele meu. Din această pricină, am luat hotărârea să cobor de îndată ce vom ajunge în oraş şi să dispar din calea lui. Am îndeplinit acest plan cu succes. Geamantanul meu era în lădiţa de pe capră, sub picioarele mele. Nu trebuia decât să răsucesc o balama ca să-l scot. Am aruncat geamantanul jos şi am coborât după el la primul felinar din oraş. Cât despre ocaşi, ei au plecat mai departe cu diligenţa şi eu ştiam în ce loc vor fi descărcaţi, pentru a fi duşi spre fluviu. În închipuirea mea, vedeam vasul şi echipajul de ocaşi aşteptându-i în faţa scărilor acoperite cu măt şi auzeam glasul acela răstit:

- Daţi-i drumul! ca o poruncă adresată unor câini şi, apoi, vedeam corabia aceea blestată a lui Noe, pornind pe apele negre ale fluviului.

N-aş fi putut să spun de ce mi-era teamă, căci teama mea era nelămurită şi tulbure, dar mi-era nespuse de teamă. În timp ce mă îndreptam spre hotel, simţeam pământ o spaimă, care întrecea cu mult teama unei întâlniri dureroase şi neplăcute, mă făcea să tremur. Cred, însă, că spaima aceasta nu îmbrăca nici o formă desluşită, ci că era deşteptarea de câteva clipe a spaimei din copilărie.

Cafeneaua de la "Mistreţul Albastru" era goală şi eu comandasem mâncarea şi începusem să mănânc, înainte de a fi fost recunoscut de chelner. După ce îşi ceru scuze pentru nebăgarea lui de seamă, mă întrebă dacă să trimită băiatul după domnul Pumblechook.

- Nu, am spus eu, să nu trimiţi.

Chelnerul - acela care adusese de la Camera de Comerţ lista pedepselor la care voi fi supus în caz de încălcare a legii, în ziua când devenisem ucenicul lui Joe - păru mirat şi se folosi de primul prilej pentru a pune în faţa mea un număr soios din ziarul local, pe care eu l-am luat în mână şi în care am citit următoarele rânduri:

"Informăm cititorii noştri, cu privire la romanticul noroc al unui tânăr fierar din ţinut (ce temă minunată pentru pana măiastră a concetăţeanului nostru Toby, poetul ziarului, a cărui faimănu a fost încă universal recunoscută) că primul îndrumător, tovarăş de copilărie şi prieten al tânărului, a fost un concetăţean de al nostru mult stimat şi nu cu totul străin de comerţul cu grâne, al cărui negoţ înfloritor se află la mai puţin de o sută de mile de strada principală. Faptul că amintim de persoana *lui* ca de mentorul tânărului nostru Telemah nu este străin de sentimentele noastre, căci este bine să se ştie că oraşul nostru a dat naştere unui făuritor de viitoruri strălucite. Oare fruntea încordată a *înţeleptului* din localitate şi ochiul strălucitor al *frumuseţii* din localitate se întrebă al cui viitor? Oare n-a fost Quintiu Matsys, fierarul din Anvers?

Şi astăzi încă, în urma experienţei de o viaţă întreagă, sunt convins că dacă, în zilele acelea de prosperitate, m-aş fi dus la Polul Nord, aş fi întâlnit şi acolo pe cineva, fie un eschimos nomad, fie un european civilizată, care să-mi

spună că Pumblehook a fost primul meu îndrumător și făuritorul norocului meu.

XXIX

M-am sculat dis-de-dimineată și am ieșit din casă. Era prea devreme ca să mă duc la domnișoara Havisham, așa că am pornit spre câmp, înspre partea orașului unde locuia domnișoara Havisham, nu spre partea unde locuia Joe. La Joe aveam timp să mă duc a doua zi, gândindu-mă cu recunoștință la ocrotitoarea mea și făurindu-mi tablouri minunate, după ce voi cunoaște planurile ei cu privire la mine.

N-o adoptase ea, oare, pe Estella și aproape că mă adoptase și pe mine? Gândul ei nu putea fi altul decât să ne unească. Mie îmi va încredința misiunea de a reînvia din nou casa aceea jalnică, de a lăsa soarele să pătrundă în odăile întunecate, de a învârti din nou ceasornicele, de a surprinde focul în vetrele reci, de a smulge pânzele de păianjen, de a alunga gândacii din casă, pe scurt, de a îndeplini toate faptele luminoase ale cavalerului din poveste și de a mă căsători cu prințesa. Mă oprisem în fața casei, când trecusem pe acolo; zidurile ei afumate de cărămidă, ferestrele zidite, iedera groasă și verde care înconjura până și coșurile cu rămurelele și cârceii ei asemănători unor brațe musculoase, alcătuiau un fel de vrajă ispititoare al cărei erou eram eu. Desigur că Estella era zâna inspiratoare a acestei vrăji. Dar, deși pusese atâta stăpânire pe mine, deși închipuirea și nădejtile mele se agățau de ea, deși înrâurirea ei asupra vieții și caracterului meu de copil fusese atotputernică, totuși, nici măcar în dimineata aceea romantică, nu o înzestram cu alte daruri decât cele pe care le avea. Pomenesc de acest lucru, acum, cu un anumit scop, fiindcă acesta este firul pe care trebuie să-l urmați, pentru ca să vă descurcați în labirintul vieții mele. Experiența m-a învățat că noțiunea convențională de îndrăgostit nu poate fi întotdeauna adevărată. Adevărul adevărat este că o iubeam pe Estella cu o dragoste de bărbat, că o iubeam numai și numai pentru că o găseam ispititoare. Știam, spre marea mea durere, știam de cele mai multe ori, dacă nu întotdeauna, că o iubeam în ciuda înțelepciunii, în ciuda făgăduielilor, pe care mi le făceam, în ciuda liniștii mele, în ciuda oricărei speranțe, în ciuda fericirii mele, în ciuda tuturor înfrângerilor. O dată pentru totdeauna, știam adevărul; dar nu o iubeam mai puțin pentru că știam toate acestea și nu mă puteam împiedica să o iubesc, ca și cum aș fi socotit-o întruchiparea desăvârșirii omenești.

M-am plimbat așa încât să ajung la poartă la ora la care soseam pe vremuri. După ce am tras cu o mână șovăielnică de clopoțel, m-am întors cu spatele la poartă, încercând să-mi recapăt răsufarea și să-mi potolesc bătăile inimii. Am auzit ușa laterală deschizându-se și apoi pași prin curte; dar m-am prefăcut că nu aud, chiar și în clipa când balamalele ruginite ale porții au scârțâit. În cele din urmă am simțit o atingere pe umeri, care m-a făcut să tresar și m-am întors. De-abia acum am tresărit în chip firesc, căci mă găseam față în față cu un om îmbrăcat în haine cenușii. Era ultimul om pe care m-aș fi așteptat să-l văd îndeplinind slujba de portar, la poarta domnișoarei Havisham.

- Orlick!

- Ei, domnișorule, și aici s-au întâmplat schimbări, și încă mai mari ca cele din viața dumitale. Dar intră, intră. N-am voie să țin poarta deschisă.

Am intrat, iar el a trântit poarta și o încuie, scoțând cheia din broască.

- Da! făcu el, răsărind alături de mine, după ce umblase cu câțiva pași în urma mea ca un câine. Iată-mă!

- Cum ai ajuns aici?

- Am ajuns, răspunse el, cu picioarele. Și lucrurile erau alături de mine într-o roabă.

- Serios, te-ai așezat pe aici?

- Doar nu în joacă, domnișorule.

Nu prea eram sigur că e așa. Am avut răgaz să cântăresc răspunsul pe care mi-l dăduse, în timp ce privirea lui adormită se ridica de pe jos și se **plimba pe picioarele, pe mâinile și pe fața mea.**

admirație, atât de minunată, încât mi se păru că eu nu mă schimbasesm deloc. În timp ce mă uitam la ea, mi se părea că alunecam fără nădejde înapoi și că eram din nou băiatul grosolan și necioplit de odinioară. Doamne, cât de cumplit era simțul acela al distanței și al nepotrivirii care mă cuprinsese și cât era de mare depărtarea care mă despărțea de ea!

Îmi dădu mâna. Eu am bâlbâit ceva despre bucuria de a o revedea și despre felul cum așteptasem această revedere.

- O găsești foarte schimbată, Pip? întrebă domnișoara Havisham cu o privire lacomă și lovind cu bastonul într-un scaun care se afla între ele două, în semn că pot să mă așez pe el.

- Domnișoară Havisham, când am intrat în odaie, mi se părea că nu e nici urmă de Estella în chipul și în înfățișarea ei; dar acum totul se preface în chip atât de ciudat în Estella cea...

- Ce? Vrei să spui în Estella cea de altădată? îmi tăie vorba domnișoara Havisham. Ți-amintești cât de mândră și de jignitoare era și că vroiai să fugi de ea?

I-am răspuns încurcat că toate acestea se petrecuseră cu mult timp în urmă și că pe atunci eram nepriceput și alte lucruri de felul acesta. Este zâmbea stăpânit și-mi spuse că nu se îndoia că avusesem dreptate și că se purtase foarte urât.

- Pe el îl găsești schimbat? o întrebă domnișoara Havisham.

- Foarte schimbat, spuse Estella, cu ochii la mine.

- Mai puțin necioplit și grosolan? spuse domnișoara Havisham, jucându-se cu părul Estellei.

Estella râse, privind pantoful pe care-l ținea în mână, apoi râse din nou privindu-mă pe mine și pe urmă puse pantoful jos. Tot mai mă socotea băiețuș, dar acum mă ademenea.

Stăteam toți trei în odaia plină de vise, printre lucrurile acelea vechi, ciudate care mă impresionaseră atât de mult. Am aflat că Estella tocmai se întorsese din Franța și că se pregătea să plece la Londra. Mândră și încăpățânată ca și odinioară, supusese într-atât toate lucrurile acestea frumuseții ei, încât era cu neputință și nefiresc - sau poate că așa mi se părea mie - să le despart de chipul ei. Într-adevăr, era cu neputință să despart ființa ei de dorința de bani și rang, care-mi tulburase copilăria, de toate acele năzuințe nesăbuite care mă făceau să-i văd fața în vâlvătaia flăcărilor, s-o văd cum se înalță din fierul așezat pe nicovală, s-o văd desprinzându-se din întunericul nopții, privind prin fereastră de lemn a fierăriei și apoi pierind. Cu alte cuvinte, mi-era cu

neputință s-o despart, în trecut sau în prezent, de însăși viața mea.

Hotărâsem să-mi petrec acolo toată ziua, să mă întorc seara la hotel și să plec a doua zi la Londra. După ce am stat câtva timp de vorbă, domnișoara Havisham ne trimise pe amândoi la plimbare, în grădina păraginită și-mi spuse că, la întoarcere, am s-o mai plimb puțin prin odaie cu scaunul, ca pe vremuri.

Așa că Estella și cu mine am ieșit în grădină prin porțița prin care trecusem când mă întâlnisem cu tânărul cel palid, acum Herbert; eu mergeam cu inima strânsă, privind cu respect până și marginile rochiei ei. Ea era foarte stăpânită și, fără îndoială, că nu privea cu respect marginile hainei mele. Când ne-am apropiat de locul întâlnirii cu Herbert, ea se opri și-mi spuse:

- Ciudată făptură trebuie să fi fost eu când eram mică, fiindcă, în ziua aceea, m-am ascuns și am văzut toată lupta voastră și tare mi-a plăcut.

- Și m-ai răsplătit foarte frumos.

- Adevărat? răspunse ea, foarte nepăsătoare, ca și cum nici nu și-ar fi amintit despre ce era vorba. Mi-amintesc că-mi era ciudă pe potrivnicul dumitale, fiindcă mă plictisise o zi întreagă.

- Acum suntem buni prieteni.

- Adevărat? Da, îmi amintesc că ai început să studiezi cu tatăl lui.

-Da.

Am dat acest răspuns cu neplăcere, pentru că mi se părea că-mi dădea un aer copilăresc și ea și așa îmi vorbea ca unui copil.

- De când a început să-ți suradă norocul și ți-ai schimbat planurile de viitor, ți-ai schimbat și prietenii, spuse Estella.

- Desigur, am răspuns eu.

- Și, firește, adăugă ea cu trufie, că oamenii care ți se potriveau ca prieteni odată, nu ți s-ar mai potrivi acum.

Mă îndoiesc că în conștiința mea mai exista dorința de a mă duce să-l văd pe Joe. Dar dacă există cumva, această observație alungă din cugetul meu orice gând de a o duce la îndeplinire.

- Pe atunci nici nu bănuiai ce noroc te așteaptă? spuse Estella, fluturând ușurel din mână, ceea ce însemna în vremea când mă băteam cu Herbert.

- Nici gând.

Aerul de desăvârșise și de superioritate cu care umbla Estella alături de mine și aerul tineresc și supus cu care umblam eu alături de ea făceau un contrast, pe care îl resimțeam u tărie. Cred că acest lucru m-ar fi zgândărit și mai mult, dacă nu m-aș fi socotit deasupra oricărei neplăceri, pentru că eram ales pentru ea și sortit ei.

Grădina era prea neîngrijită și năpădită de buruieni ca să ne putem plimba în largul nostru și, după ce o înconjură de două sau de trei ori, am ieșit în curtea fabricii de bere. I-am arătat Estellei locul unde o văzusem umblând pe butoaie, în prima zi când venisem la castel, în acele vremuri de demult și ea îmi spuse rece și nepăsătoare:

- Adevărat?

I-am amintit de ușa prin care ieșise din casă, aducându-mi mâncare și băutură, și ea spuse:

- Nu-mi mai amintesc.

- Nu-ți mai amintești că m-ai făcut să plâng? am întrebat eu.

- Nu, spuse ea, clătinând din cap și uitându-se în jurul ei.

Cred că faptul că nu-și amintea de toate acestea și că vorbea cu atâta nepăsare m-a făcut să plâng în fundul sufletului și acela este plânsul cel mai amar.

- Trebuie să știi, spuse Estella, binevoind să mi se adreseze ca o femeie strălucitoare și frumoasă, trebuie să știi că n-am inimă, dacă cumva aceasta are vreo legătură cu memoria mea.

Am întrebuițat câteva întorsături de frază, ca să-i spun că mă îndoiesc cu privire la acest lucru. I-am spus că eu știu mai bine decât ea. Că nu poate exista așa de frumoasă fără inimă.

- O! Desigur că am o inimă care poate fi străpunsă sau împușcată, de asta nici nu mă îndoiesc, spuse Estella, și desigur că, dacă ar înceta să bată, aș înceta și eu de a mai trăi. Dar, înțelegi ce vreau să spun. N-am blândețe, înțelegere, simțire și alte fleacuri din acestea.

Dar, ce mă izbea oare, în timp ce ea stătea pe loc și se uita cu luare-aminte la mine? Ceva ce mai văzusem la domnișoara Havisham? Nu. Într-adevăr, în unele dintre privirile și gesturile ei era o urmă de asemănare cu domnișoara Havisham, acea asemănare pe care copiii o prind adesea de la cei cu care au stat mai mult timp împreună; astfel, ne izbesc adesea asemănări între fețe, care sunt de obicei cu totul deosebite unele de altele. Și, totuși, nu la domnișoara Havisham, mă gândeam. Am privit-o din nou pe Estella și, deși ea tot se mai uita la mine, părerea, care mă fulgerase, dispăru.

Ce mă izbise oare?

- Vorbesc serios, spuse Estella, nu atât încruntându-se (fiindcă avea o frunte netedă) cât întunecându-se la față; dacă soarta va face să ne întâlnim des, e mai bine să mă crezi de pe acum. Nu! mă opri ea cu un gest energic, în timp ce eu încercam să deschid gura. Încă nu mi-am revărsat dragostea asupra nimănui. Încă nu știu ce înseamnă dragoste.

În clipa următoare, ne aflam amândoi în fabrica părăsită și ea îmi arătă galeria unde o văzusem umblând, în prima zi a venirii mele acolo și-mi spuse că-și amintea că se plimbase pe acolo și că mă văzuse privind în sus cu ochi îngroziți. Și în timp ce ochii mei urmăreau mâna ei albă, mă cuprinse din nou aceeași impresie nelămurită, care-mi scăpa mereu. Tresărirea mea o făcu să-mi atingă brațul cu mâna și, în clipa aceea, vedenia se stinse, pieri din nou!

Ce era, oare?

- Ce s-a întâmplat? întrebă Estella. Iar ești îngrozit?

- Aș fi, dacă aș crede ceea ce ai spus adineaori, am spus eu ca să schimb vorba.

- Va să zică nu ești îngrozit? Cel puțin așa spui. Foarte bine. Cred că domnișoara Havisham te așteaptă la datorie, deși cred că ar putea să revină la obiceiul acesta și la multe alte tipicuri vechi. Hai să mai facem o dată înconjurul grădinii și să intrăm în casă. Hai! Azi n-ai să mai verși lacrimi din pricina cruzimii mele, ai să fii pajul meu și ai să mă lași să mă sprijin de umărul tău.

Rochia ei frumoasă se târâse până atunci pe pământ. Acum o ținea cu o mână, iar cu cealaltă îmi atinge ușor umărul, în timp ce mergeam. Mai făcurăm de două sau trei ori ocolul grădinii părăsite; mie mi se părea că totul e înflorit. Și dacă buruienile verzi și galbene, care creșteau prin crăpăturile zidului vechi, ar fi fost cele mai rare flori din lume, tot n-ar fi putut să fie mai scumpe

amintirii mele.

Nu era nici o deosebire de vârstă între noi, care s-o îndepărteze pe Estella de mine; eram aproape de aceeași vârstă, deși fără îndoială, pentru ea, anii aceștia însemnau mai mult decât pentru mine; dar nimbul cu care o înconjura frumusețea și purtările ei mă chinuia în mijlocul fericirii și al siguranței pe care le simțeam, la gândul că ocrotitoarea noastră ne sortise unul altuia. Nenorocitul de mine!

În cele din urmă, am intrat în casă și, spre marea mea mirare, aflasem că administratorul averii mele venise să o vadă pe domnișoara Havisham, în interes de afaceri și că se va întoarce la ora mesei. Ramurile vechi și reci ale candelabrelor din odaia în care era întinsă masa cea mucegăită, fuseseră aprinse în lipsa noastră și domnișoara Havisham ședea pe scaunul cu roțițe și mă aștepta.

Când am început vechea plimbare în jurul rămășițelor ospățului de nuntă, mi se păru că împing scaunul înapoi, în trecut. Dar, în odaia aceasta mortuară, în care făptura aceea, dezgropată parcă, se sprijinea de spătarul scaunului, Estella părea și mai strălucitoare, și mai minunată ca înainte, iar eu parcă trăiam o vrajă.

Timpul parcă se topea, ora prânzului se apropia cu pași repezi, iar Estella ne părăsi ca să se pregătească de masă. Ne-am oprit lângă masa cea lungă și domnișoara Havisham întinse un braț ofilit și-și odihni pumnul strâns pe fața de masă îngălbenită. Și, fiindcă, înainte de a ieși pe ușă, Estella se mai uită o dată în urmă, domnișoara Havisham își sărută mâna și-i trimise Estellei sărutarea, cu o patimă, care mi se păru înspăimântătoare. Apoi, după ce Estella ieși din odaie, se întoarse spre mine și mă întrebă în șoaptă:

- Așa-i că-i frumoasă, grațioasă și sprintenă? Așa-i că o admiri?

- Toți cei care o văd trebuie s-o admire, domnișoară Havisham. Mă luă de gât și-mi lipi capul de al ei.

- Iubește-o, iubește-o, iubește-o! Cum se poartă cu tine?

Înainte să apuc să-i răspund (dacă cumva aș fi fost în stare să răspund la o întrebare atât de grea), ea repetă:

- Iubește-o, iubește-o, iubește-o! Dacă te încurajează, iubește-o! Dacă te rănește, iubește-o! Dacă-ți sfâșie inima în bucăți, și cu timpul o să te doară din ce în ce mai rău - iubește-o, iubește-o, iubește-o!

Niciodată nu văzusem o dorință atât de pătimașă ca aceea care însuflețea cuvintele ei. Simțeam cum se umflă mușchii brațului subțire, care-mi înconjura gâtul.

- Ascultă-mă, Pip! Am înfiat-o ca să fie iubită. Am crescut-o ca să fie iubită. Am făcut-o să fie așa cum e acum, ca să fie iubită. Iubește-o!

Rostise aceste cuvinte destul de des și nu mă îndoiam că le rostise cu bună știre; dar, dacă aceste cuvinte ar fi însemnat ură în loc de iubire, deznădejde, răzbunare, moarte, tot n-ar fi putut să semene mai mult cu un blestem.

- Să-ți spun, urmă ea tot în șoaptă pasionată, să-ți spun ce este dragostea adevărată. E credință oarbă, umilință fără preget, supunere desăvârșită, încredere și dăruire împotriva ta însuși, împotriva lumii întregi, dragoste înseamnă să-ți dai inima și sufletul în întregime celui care ți le zdrobește, așa cum mi s-a întâmplat mie!

Când ajunse aici, scoase un țipăt sălbatic, iar eu am prins-o de mijloc. Căci se sculase în picioare, învăluită în giulgiul ei și izbise aerul, ca și cum ar fi vrut să-și izbească trupul de pereți și să se prăbușească moartă.

Toate acestea se petrecură în câteva clipe. În timp ce o așezam din nou pe scaunul ei, am simțit un miros pe care îl cunoșteam și, întorcându-mă, l-am văzut pe custodele meu în odaie. Purta întotdeauna (cred că n-am pomenit încă de acest obicei) o batistă mare de mătase grea, care-i folosea foarte mult în profesiunea lui. L-am văzut adeseori înspăimântând pe un client sau martor, prin desfășurarea ceremonioasă a acestei batiste, ca și cum ar fi avut de gând să și-l sufle, până când martorul sau clientul se va trăda singur; iar clientul sau martorul se trăda îndată, ca și cum ar fi fost firesc să se întâmple așa. Când am dat cu ochii de el, domnul Jagers ținea batista aceasta atât de expresivă cu amândouă mâinile și se uita la noi. Când mi-a întâlnit privirea, spuse simplu, după ce tăcuse câteva clipe, nemișcându-se din această atitudine:

- Adevărat? Foarte ciudat! Și apoi se folosi de batistă cu un efect minunat.

Domnișoara Havisham îl văzuse în aceeași clipă cu mine și se speriasse de el, așa cum se speriau toți oamenii de el. Făcea sforțări mari pentru a-și veni în fire și bâigui că era punctual ca întotdeauna.

- Punctual ca întotdeauna, repetă el, apropiindu-se de noi. Ce mai faci, Pip? Să te plimb și eu puțin, domnișoară Havisham? Facem un ocol? Așadar, aici erai?

I-am spus la ce oră sosisem și că domnișoara Havisham dorise să vin s-o văd pe Estella. Și el răspunse:

- A! E frumoasă domnișoara Estella. Apoi începu să o împingă pe domnișoara Havisham cu una din mâinile lui mari, iar pe cealaltă o înfundă în buzunarul pantalonului, ca și cum buzunarul ar fi fost plin de secrete.

- Bine, Pip! Cât de des ai văzut-o pe domnișoara Estella până acum? spuse el, când se opri din mers.

- Cât de des?

- Da! De câte ori? De zece mii de ori?

- Nu! Nu de atâtea ori.

- De două ori?

- Jagers, se amestecă domnișoara Havisham, spre marea mea ușurare, Iasă-1 în pace pe Pip și duceți-vă amândoi la masă.

El se supuse și am pornit amândoi bâjbâind pe scara întunecoasă. N-ajunsesem încă la locuințele acelea izolate, din cealaltă parte a curții, când el mă întrebă de câte ori o văzusem pe domnișoara Havisham mâncând și bând; și, ca de obicei, mă lăsă să aleg între o sută de ori și o singură dată. M-am gândit și am spus:

- Niciodată.

- Și nici n-ai s-o vezi vreodată, Pip, spuse el cu un zâmbet încruntat. N-a îngăduit niciodată nimănui să o vadă mâncând sau bând, de când duce viața aceasta. Colindă casa, noaptea, și mănâncă ce găsește.

- Vă rog, domnule Jagers, am spus eu, pot să vă pun o întrebare?

- Poți, îmi răspunse el, dar eu pot să nu-ți răspund. Întrebă-mă.

- Numele Estellei e Havisham sau...? Nu mai aveam nimic de adăugat.

- Sau ce? întrebă el.

- E Havisham?

- Da, e Havisham.

Și am ajuns la masă, unde ne așteptau Sarah Pocket și cu Estella. Domnul Jaggers ședea în capul mesei, Estella în fața lui, iar eu ședeam în fața amicei mele cu obrazii verzi-gălbui. Am mâncat foarte bine și am fost serviți de o jupâneasă, pe care nu o văzusem niciodată, dar care, după câte am aflat, fusese tot timpul în casa aceea misterioasă. După masă, o sticlă din cel mai bun Porto a fost pusă în fața domnului Jaggers (se vedea că era obișnuit cu această băutură) și doamnele ne părăsiră. Era izbitoare rezerva hotărâtă în care se închidea domnul Jaggers, de câte ori se afla sub acoperișul domnișoarei Havisham. Nu-și arunca privirile nici în dreapta, nici în stânga și nu știu dacă a privit-o o singură dată pe Estella, în tot timpul mesei. Când ea îi vorbea, el asculta și-i răspundea la momentul potrivit, dar niciodată nu se uita la ea; cel puțin așa mi se părea mie. În schimb, ea se uita foarte des la el cu interes și curiozitate, ba chiar cu neîncredere; dar pe fața lui nu se vedea că el simte privirea ei. În tot timpul mesei, domnul Jaggers a fost însuflețit de o plăcere răutăcioasă de a o face pe Sarah mai verde și mai galbenă decât era, căci pomeni de multe ori de marile mele speranțe; dar nici de data aceasta, parcă nu-și dădea seama de ceea ce făcea, ba chiar părea că smulge - și chiar și așa și era - toate informațiile de la biata mea făptură nevinovată.

Și, după ce am rămas singuri, mi se părea că strălucește de mulțumire, fără îndoială în urma informațiilor pe care le primise de la mine, ceea ce mă scotea din sărite. Mi se părea că, în lipsă de ceva mai bun, lua interogatorii până și vinului. Ținea paharul în fața lumânării, gusta porto-ul, îl plimba prin ură, îl înghițea, apoi se uita din nou la pahar, mirosea vinul, până când îl bea, umplea din nou paharul, începea iar să examineze vinul, până când mi-am ieșit rău din fire, ca și cum vinul ar fi putut să-i spună ceva compromițător despre mine. De trei sau patru ori, mă cuprinse o dorință slabă de a începe vorba; dar, de câte ori mă vedea cu o întrebare pe buze, domnul Jaggers mă privea cu paharul în mână, plimbându-și vinul prin gură, ca și cum m-ar fi prevenit că degeaba mă ostenesc, fiindcă el tot nu poate să-mi răspundă.

Cred că domnișoara Pocket își dădea seama că prezența mea o împingea spre nebunie, că prevedea că-și va smulge boneta de pe cap de furie - o bonetă urâtă foc, care semăna cu un pământuf - și că va presăra podeaua cu părul care nu crescuse niciodată pe capul acela. De aceea, poate, nu și-a mai făcut apariția, după ce am urcat în odaia domnișoarei Havisham și am început să jucăm whist. În timpul cât lipsisem noi, domnișoara Havisham împodobise, în chip fantastic, părul, brațele și rochia Estellei cu cele mai frumoase giuvaeruri de pe masa de toaletă; și l-am văzut până și pe custodele meu uitându-se la ea pe sub sprâncenele lui groase și înălțându-le, când făptura aceea gingașă, care răspânda culoare și scânteieri, se afla în fața lui.

Nici nu mai pomenesc de felul în care domnul Jaggers ne confisca atuurile și apoi ne arăta niște cărți mici și neînsemnate, în fața cărora falnicii noștri regi și regine se pleoșteau de tot; și nici de simțământul care mă cuprindea, când îl vedeam uitându-se la noi ca la trei biete ghicitori pe care le ghicise de mult. Ceea ce mă făcea, însă, să sufăr cel mai cumplit era nepotrivirea dintre prezența lui înghețată și sentimentele mele față de Estella. Nu pentru că știam că nu-mi voi îngădui niciodată să vorbesc cu el despre ea,

că nu voi suferi niciodată să-l aud cum scârțâie din ghete în fața ei, că nu voi putea niciodată să-l văd spălându-și mâinile după plecarea ei, ci pentru că admirația mea nețărnută se afla alături de ființa lui, pentru că simțămintele mele se aflau în același loc cu făptura lui - acesta era lucrul cel mai dureros.

Am jucat cărți până la ora nouă și apoi s-a hotărât că, dacă Estella va veni la Londra, eu voi fi înștiințat de venirea ei, ca s-o pot aștepta la stația diligentei; după aceea mi-am luat rămas bun de la Estella, am atins mâna ei cu mâna mea și am plecat.

Custodele meu locuia la "Mistrețul Albastru" în odaia de alături. Era noaptea târziu și cuvintele domnișoarei Havisham: *Iubește-o, iubește-o, iubește-o!* tot mai îmi răsunau în urechi. Le-am schimbat, potrivindu-le cu simțămintele mele și am început să șoptesc cu capul înfundat în pernă:

- O iubesc, o iubesc, o iubesc! de sute de ori. Apoi, mă cuprindea un val de recunoștință, căci ea îmi era sortită mie, ucenicul de fierar de odinioară. Și mă întrebam fiindcă știam că, din păcate, Estella nu era atât de recunoscătoare destinului cum erau eu, când va începe și ea să se sinchisească de mine. Când voi fi în stare să trezesc inima aceea, care mai era încă mută și amorțită!

Păcătosul de mine! Credeam că aceste gânduri sunt mari și înălțătoare. Dar nu mă gândeam de câtă josnicie și micime dădeam dovadă ferindu-mă de Joe, fiindcă știam că ea l-ar disprețui. Nici o zi nu trecuse de când îmi dăduseră lacrimile din pricina lui Joe, dar lacrimile se uscaseră repede. Iartă-mă Doamne, căci tare repede se uscaseră!

XXX

După ce mi-am frământat bine mintea, a doua zi de dimineață, în timp ce mă îmbrăcam în camera de la "Mistrețul Albastru", m-am hotărât să-i spun custodelui meu că nu-l prea credeam pe Orlick omul potrivit pentru a îndeplini o slujbă de încredere la domnișoara Havisham.

- Sigur, că nu-i omul potrivit, Pip, spuse custodele meu, care se sculase bine dispus, pentru că un om, care îndeplinește o slujbă de încredere, nu e niciodată omul potrivit. Părea că-l înveselește grozav descoperirea că slujba aceasta nu era îndeplinită cum se cuvine și ascultă mulțumit cele ce-i spuneam eu despre Orlick.

- Foarte bine, Pip, spuse el, după ce mi-am încheiat eu povestirea; trec îndată pe acolo și-l dau afară pe amicul tău.

Cam îngrijorat de această hotărâre pripită, am propus puțin răgaz, ba chiar i-am dat domnului Jagers să înțeleagă că nu-i așa ușor să te descurci cu amicul nostru.

- Nu, nu, n-avea nici o grijă, spuse custodele meu, scoțându-și batista din buzunar, cu un gest de încredere în sine; sunt curios să văd cum o să discute cu mine.

Deoarece trebuia să pornim spre Londra, cu diligența de la amiază și fiindcă eram atât de înspăimântat de gândul unei întâlniri cu Pumblechook, încât de-abia puteam să țin ceașca în mână, i-am spus domnului Jagers, că doream să mă plimb puțin, că voi porni înainte pe jos, pe drumul spre Londra, în timp ce el își va termina treaba și că l-aș ruga să spună vizitiului că-mi voi ocupa locul, când mă vor ajunge din urmă. În felul acesta am fugit de la

"Mistrețul Albastru", de îndată ce am sfârșit gustarea de dimineață. Apoi am făcut un ocol de vreo două mile, umblând pe câmp, prin spatele casei lui Pumblehook și am ieșit din nou pe strada principală, ceva mai încolo de cursa mai sus pomenită; acum mă simțeam oarecum în siguranță.

Mi se părea interesant că mă aflu din nou în orașelul acela vechi și liniștit și n-aș putea să spun că nu e plăcut să fii din când în când recunoscut și să vezi lumea holbând ochii după tine. Ba chiar doi sau trei negustori țâșniră afară din prăvăliile lor și au luat-o câțiva pași înaintea mea, ca să se poată întoarce, ca și cum ar fi ujtat ceva și să se întâlnească piept în piept cu mine și nu știu, zău, care dintre noi își juca mai prost rolul; ei, pretinzând că nu fac nimic nefiresc sau eu, pretinzând că nu văd ce fac ei. Oricum, însă, eram într-o situație destul de deosebită și nu mă simțeam de fel nemulțumit, până ce soarta mi-l scoase în cale pe păcătosul acela fără pereche, pe ucenicul lui Trabb.

Aruncându-mi, la un moment dat, ochii de-a lungul străzii, l-am zărit pe ucenicul lui Trabb, care se apropia legănându-se cu un sac albastru și gol în mână. Gândindu-mă că mi-ar șede cel mai bine să-l privesc senin și nepăsător și că, în felul acesta, voi izbuti să înfrâng păcătoșenia sufletului său, am înaintat cu privirea și înfățișarea de care am pomenit mai sus și aproape că mă felicitam pentru izbânda mea când, deodată, genunchii ucenicului lui Trabb se loviră unul de altul, părul i se ridică măciucă, șapca îi căzu și băiatul începu să tremure din cap până în picioare, se bălăbăni până ce ajunsese în mijlocul drumului și se porni să strige către poporul de pe stradă:

- Ajutor! Mi-e frică! ca și cum apariția mea demnă l-ar fi umplut de groază și de pocăință.

Când am trecut pe lângă el, dinții îi clănțăneau în gură și, în semn de umilință nemărginită, băiatul își înfundă capul în țărână.

Toate acestea erau nespuse de dureroase pentru mine, dar chinul meu nu se sfârși aici. Nici n-am apucat să fac două sute de pași și, spre groaza, mirarea și indignarea mea fără seamăn, l-am văzut din nou pe ucenicul lui Trabb, care se apropia. Venea de după colț. Mergea cu sacul albastru pe umeri, ochii îi străluceau de cinste și sânguință și toată înfățișarea lui trăda hotărârea voioasă de a se duce la lucru. Vederea mea îl zgudui și iar îl cuprinseseră năbădăile, ca și adineaori; de data aceasta, se mișca în cerc și se bălăbănea în jurul meu cu genunchii îndoiți și mâinile ridicate, ca și cum ar fi implorat îndurare. Suferințele lui au fost primite cu mare veselie de-o mână de privitori, în timp ce eu mă simțeam îngrozitor de rușinat.

Nici n-am apucat să trec de poștă și l-am văzut din nou pe ucenicul lui Trabb, ieșind dintr-o stradă laterală. De data aceasta, era cu desăvârșire schimbat. Purta sacul lui albastru așa cum îmi purtam eu paltonul și venea țănoș în întâmpinarea mea, pe cealaltă parte a străzii, însoțit de o ceată întreagă de prieteni, vrăjiți de strâmbăturile lui, cărora le spunea din când în când, făcându-le semne cu mâna: "Nu știu, zău!" Cuvintele nu pot zugrăvi furia și umilința pe care le stârni în mine ucenicul lui Trabb, în clipa când, trecând prin fața mea, își ridică gulerul cămășii, își ciufuli părul, își puse o mână în șold, zâmbi strâmbându-se și răsucindu-și mâna și trupul și apoi vorbi tărăgănat către alaiul lui: "Nu știu, nu știu, pe cuvântul meu dacă știu!" Rușinea care mă cuprinsese în clipa următoare, căci băiatul începu numaidecât să cotcodăcească și să mă fugărească peste pod, ca pe o orătanie nenorocită, care mă cunoscuse în

vremea când nu eram decât un biet fierar, puse capăt rușinii cu care am părăsit orașul, azvârlit, ca să spun așa, de locuitorii lui afară, în câmp.

Doar să-l fi răpus pe ucenicul lui Trabb, căci altfel nu știu ce aș fi putut să fac decât să rabd. Ar fi fost caraghios și dezonorant să mă bat cu el în mijlocul străzii, să mă mulțumesc cu orice altă răsplată decât sângele din venele lui. Și apoi, băiatului acestuia nu-i putea face nimeni nici un rău; era ca un șarpe care-ți scăpa printre degete și care, dacă-l goneai, îți răsărea din nou printre picioare și-ți șuiera batjocoritor în nas. Totuși, i-am scris, a doua zi, domnului Trabb, spunându-i că domnul Pip se vede silit de a renunța la orice legături cu un om care uită până într-atât ce datorează societății, încât ține în serviciul lui pe un băiat, care stârnește scârbă în sufletele tuturor.

Diligența în care călătorea domnul Jaggers mă ajunse din urmă, la timpul potrivit, iar au m-am așezat pe capră și am ajuns sănătos la Londra, dar nu nevătămat, căci inimă nu mai aveam. De îndată ce am sosit, i-am trimis lui Joe un morun și un butoiaș cu stridii, în semn de pocăință (pentru că nu mă dusesem să-l văd) și apoi m-am îndreptat spre Barnard's Inn.

L-am găsit pe Herbert mâncând carne rece și foarte încântat că mă vede. După ce am trimis Duhul Răzbunării la cafenea, ca să mai aducă ceva de mâncare, am simțit că trebuie să-mi deschid sufletul, chiar în seara aceea, prietenului și tovarășului meu. Deoarece nu putea fi vorba de mărturisiri cât timp Duhul Răzbunării stătea în antreu, pe care-l socoteam un fel de anticameră a găurii de cheie, l-am trimis la teatru. Nici n-aș putea să găsesc o dovadă mai bună a robiei amarnice în care mă găseam față de acest stăpân, decât mijloacele umiltoare de care mă foloseam mereu, pentru a-i găsi ceva de lucru. La atâta josnicie te împinge uneori nevoia, încât mi se întâmpla să-l trimit până la Hyde Park, ca să vadă cât e ceasul.

După ce masa se sfârși și noi ne-am așezat în fața focului, i-am spus lui Herbert:

- Dragă Herbert, am să-ți spun ceva.

- Dragă Handel, îmi răspunse el, voi cinsti și voi respecta mărturisirea ta.

- E vorba de mine, Herbert, am spus eu, și de încă cineva. Herbert își încrucișa picioarele, privi focul cu capul aplecat într-o parte și, după ce-l privi câțva timp fără nici un folos, se uită la mine, fiindcă mă oprisem din vorbă.

- Herbert, am spus eu, punându-mi mâna pe genunchiul lui, o iubesc... o ador pe... Estella.

În loc să înmărmurească, Herbert răspunse cu glas firesc:

- Perfect. Și pe urmă?

- Perfect, Herbert. Aceasta-i tot ce găsești de spus. Perfect?

- Și pe urmă, spuse Herbert. Aceasta știam doar.

- Cum știai? am întrebat eu.

- Cum știam, Handel? Păi de la tine.

- Dar nu ți-am spus-o niciodată.

- Nu mi-ai spus-o! Nu-mi spui niciodată când te tunzi, dar eu am ochi și văd. De când te cunosc, o adori. Când ai sosit aici, ai adus această adorație cu tine împreună cu geamantanul. Nu mi-ai spus-o! Toată ziua numai aceasta mi-ai spus. Când mi-ai spus povestea ta, doar ai spus că ai adorat-o din clipa în care ai văzut-o, de când erai mic.

- Bine, am spus eu, căci toate acestea erau noi și bine venite pentru mine. Niciodată n-am încetat s-o ador. Și acum s-a întors din străinătate și e făptura cea mai frumoasă și mai elegantă de pe lume. Am văzut-o ieri. Și dacă am adorat-o și înainte, să știi că acum o ador de două ori mai mult.

- Norocul tău, Handel, spuse Herbert, că ai fost ales pentru ea și că îi ești hărăzit ei. Fără să călcăm pe un tărâm oprit, putem, totuși, îndrăzni să spunem că nu poate exista nici o îndoială cu privire la acest lucru. Ai aflat ceva până acum despre părerile Estellei cu privire la chestiunea adorației?

Am clătinat posomorât din cap.

- O! Ea e la mii de leghe depărtare de mine!

- Răbdare, dragă Handel; e timp destul, e timp. Dar mai ai ceva de pus?

- Mi-e rușine s-o spun, am răspuns eu, deși nu e mai rușinos s-o spui decât s-o gândești. Zici că sunt un băiat cu noroc. Da, desigur că sunt. De-abia ieri eram ucenic de fierar, astăzi sunt, ce să spun că sunt astăzi?

- Hai să zicem un băiat bun, dacă vrei numaidecât o expresie, răspunse Herbert zâmbind și bătându-mă ușor peste mână; un băiat bun, cu avânt și șovăieli, cu îndrăzneli și neîncrederi, un băiat întreprinzător și visător, toate acestea împreună.

M-am oprit o clipă ca să mă gândesc dacă, într-adevăr, exista un astfel de amestec în firea mea. De fapt, nu eram de părerea lui Herbert, dar socoteam că nu mai merită să vorbim despre asta.

- Când te întreb ce să spun că sunt astăzi, dragă Herbert, am urmat eu, vreau să te fac să înțelegi ce se petrece în mintea mea. Spui că sunt norocos. Știu că n-am făcut nimic ca să înaintez în viață și că doar soarta m-a ridicat; aceasta înseamnă să fii norocos. Și, totuși, când mă gândesc la Estella...

- Și când, rogu-te, nu te gândești la ea? mă întrerupse Herbert, cu ochii la foc, ceea ce mi se păru drăguț și plin de înțelegere din partea lui.

- Când mă gândesc la ea, dragă Herbert, nici nu pot să-ți spun cât mă simt de nesigur și de șovăielnic și cât de amenințat de mii de întâmplări. Ferindu-ne mai departe de tărâmurile oprite, cum ai spus tu adineaori, îți pot spune, totuși, că toate speranțele mele atârnă de statornicia unei singure persoane (nu vreau să spun nici un nume). Și, la urma urmelor, ce neplăcut și nemulțumitor este să știi atât de puțin despre ce sunt, de fapt, aceste speranțe!

Cu aceste vorbe, îmi ușuram sufletul de o povară, care nu mă părăsise niciodată, dar care mă apăsa, mai ales din ajun.

- Ei, Handel, spuse Herbert, cu glasul lui vesel și plin de nădejde; tare mi-e teamă că deznădejdea în care te aruncă dulcea ta pasiune, te face să cauți calul de dar, la dinți. Și, mai mi se pare că, în cercetările noastre, trecem cu vederea calitățile cele mai de seamă ale calului. Nu mi-ai spus tu că administratorul averii tale, domnul Jagers, te-a prevenit că nu ești înzestrat numai cu speranțe? Și, chiar dacă nu te-ar fi prevenit - cu toate că acesta este un *DACĂ* foarte mare - ai putea tu să crezi că domnul Jagers e omul care să mențină legătura cu tine, dacă n-ar fi sigur că nu-i fuge pământul de sub picioare?

I-am răspuns că, într-adevăr, argumentul lui era puternic. Am spus aceste vorbe (așa cum fac mai toți oamenii în împrejurări asemănătoare) ca și cum aș fi făcut o concesie, silit fiind de adevăr și de dreptate; ca și cum mi-ar fi

făcut plăcere să mă împotrivesc.

- Cred și eu că este un argument puternic, spuse Herbert, și cred că n-ai fi în stare să găsești unul mai puternic; cât despre restul, trebuie să aștepti hotărârea custodelui tău și el pe al clientului său. Poate că până vei împlini douăzeci și unu de ani, n-ai să știi pe ce lume trăiești, dar că, pe urmă, te vei lumina și tu. În orice caz, ai să fii mai aproape de lumină decât ești acum, fiindcă, până la urmă, tot trebuie să afli adevărul.

- Ce fire optimistă ai! am spus eu, plin de recunoștință și de admirație pentru voia lui bună.

- Trebuie să am o fire optimistă, spuse el, că doar altceva n-am. De altfel, fiindcă veni vorba, trebuie să recunosc că înțelepciunea spuselor mele de adineaori nu este a mea, ci a tatălui meu. Singurele cuvinte pe care le-am auzit spunându-le despre povestea ta au fost aceste cuvinte hotărâtoare: *Lucrurile au fost orânduite o dată pentru totdeauna, altfel nu s-ar fi amestecat domnul Jagers în treaba aceasta*. Și acum, înainte de a-ți mai spune ceva despre tatăl meu sau despre fiul tatălui meu și de a răsplăti mărturisirea ta cu o altă mărturisire, vreau să fiu nesuferit pentru o clipă, aș spune chiar dezgustător.

- N-ai să izbutești, am spus eu.

- Ba da, o să izbutesc, spuse el. Unu, doi, trei, am început. Handel, dragul meu, deși vorbea cu glas nepăsător, era foarte serios, de când am început să vorbim, aici, în fața focului, mă tot gândesc mereu că Estella nu poate fi o condiție a moștenirii tale, dacă custodele tău nu ți-a pomenit niciodată de ea. Am dreptate când deduc din cele ce mi-ai spus tu că nu ți-a pomenit niciodată de ea, nici pe față și nici pe ocolite? Nici măcar nu ți-a dat de înțeles că ocrotitorul tău are de gând să te însoare, până la urmă?

- Niciodată.

- Crede-mă, Handel, că nu mă ispitește gustul strugurilor acri, pe cinstea mea! Dacă nu ești legat de Estella, n-ai putea oare să te desprinzi de ea? Ți-am spus că am de gând să fiu nesuferit.

Mi-am întors capul, căci, asemenea vântului din țara mlaștinilor care năvălește de pe mare, mă cuprinsese și mă înfiorase simțământul care mă stăpânise în dimineața când plecasem de la fierărie și stăteam cu mâna pe indicatorul acela cu deget. Timp de câteva clipe, se lăsă tăcere între noi.

- Da, dar vezi tu, dragul meu Handel, urmă Herbert, ca și cum nu s-ar fi scurs nici o clipă de tăcere; faptul că dragostea aceasta s-a înrădăcinat atât de adânc în inima unui băiat pe care natura și împrejurările l-au făcut atât de romantic, o face să fie foarte serioasă. Gândește-te la cum a fost crescută Estella și gândește-te la domnișoara Havisham. Gândește-te la firea ei. Vezi, acum sunt nesuferit și ți-e silă de mine. Toate acestea pot duce la mari nenorociri.

- Știu, Herbert, am spus eu, tot cu capul întors, știu, dar nu pot face nimic.

- Nu poți să le înlături?

- Nu. Cu neputință.

- Nu vrei să încerci, Handel?

- Nu. Cu neputință!

- Bine, făcu Herbert, sculându-se cu o smucitură, ca și cum ar fi dormit până atunci și scormonind focul; acum o să-mi dau osteneala să-ți fiu din nou

pe plac.

Și începu să umble prin odaie, scuturând perdelele, punând scaunele la locul lor, făcând ordine printre cărțile și printre lucrurile care erau aruncate prin odaie, uitându-se în antreu, aruncând o privire în cutia de scrisori, închizând ușa; apoi se întoarse la locul lui de lângă foc și se așeză, legănându-și piciorul cu amândouă mâinile.

- Vroiam să-ți spun o vorbă sau două, Handel, despre tatăl meu și despre fiul lui. Din păcate, cred că nu mai este nevoie să-ți spun că gospodăria părinților mei nu este prea strălucită.

- Dar am văzut că este belșug în casă, Herbert, am spus eu, ca să-l încurajez.

- Da, sigur, cred că așa zice și gunoierul cu toată convingerea și poate și negustorul din colț. Serios Handel, fiindcă subiectul e destul de serios. Știi doar, la fel de bine ca și mine, cum stau lucrurile. Îmi închipui că a fost o vreme, când tata nu se dăduse încă bătut; dar, dacă a fost vreodată, acum s-a dus vremea aceea. Pot să te întreb dacă n-ai băgat cumva de seamă, la tine, în satul tău, că acei copii rezultați din căsnicii nu prea fericite sunt totdeauna cei mai dornici să se căsătorească?

Întrebarea lui era atât de ciudată, încât, în loc să-i răspund, i-am întrebat:

- Așa e?

- Nu știu, spuse Herbert, vreau și eu să aflu. Fiindcă la noi așa s-a întâmplat. Biata soră-mea, Charlotte, care venea după mine și a murit înainte de a împlini paisprezece ani, este exemplul cel mai izbitor. La fel și mititica de Jane. Când o vezi cum dorește să se capătuiască, îți poți închipui că și-a petrecut viața ei cea scurtă, nefăcând altceva decât să se bucure de fericirea casnică a părinților. Mititelul de Alice, care mai poartă încă rochiță, a și făcut planuri de căsătorie cu o tânără din Kew. Și, de fapt, cred că în afară de cel mai mic, suntem cu toții logodiți.

- Atunci și tu ești? am întrebat eu.

- Sunt, spuse Herbert, dar e secret.

I-am dat toate asigurările că-i voi păstra taina și l-am rugat să-mi încredințeze câteva amănunte. Vorbise atât de rațional și de înțelept despre slăbiciunea mea, încât doream să aflu ceva despre taina lui.

- Pot să știu cum o cheamă? am întrebat eu.

- Clara o cheamă, spuse Herbert.

- Locuiește la Londra?

- Da. Poate că ar trebui să-ți spun, spuse Herbert, care era abătut și vorbea domol, de când atacase această temă interesantă, că e mult sub nivelul idealurilor aiurite ale mamei despre o familie bună. Tatăl ei se îndeletnicea cu aprovizionarea vapoarelor de pasageri. Cred că era un fel de căpitan osier.

- Și acum ce e? am întrebat eu,

- Acum e invalid.

- Și trăiește...?

- La etajul întâi, spuse Herbert.

Nu asta vroiam eu să spun, căci întrebarea mea se referea la mijloacele lui de trai.

- Nu l-am văzut niciodată, fiindcă de când o cunosc pe Clara, stă tot

timpul în odaia lui de su. Dar l-am auzit foarte des. Face o gălăgie grozavă; urlă și izbește în podea cu nu știu ce fel de instrument îngrozitor. Herbert se uită râzând la mine, recăpătându-și, pentru un moment, voia bună.

- Nu nădăjduiești să-l vezi? am spus eu.

- Ba da, mereu nădăjduiesc, răspunse Herbert, fiindcă de câte ori îl aud, mă aștept să-l văd prăbușindu-se prin tavan. Nu știu cât o să mai țină grinzile.

După ce mai râse o dată cu poftă, se domoli din nou și îmi spuse că, în clipa în care va începe să strângă capital, plănuia să se căsătorească cu tânăra domnișoară. Și adăugă ca un lucru de la sine înțeles, dar cu glas destul de trist:

- Doar nu te poți căsători, când nu faci altceva decât să te uiți în dreapta și în stânga.

În timp ce ne uitam la foc, iar eu mă gândeam cât este uneori de greu să strângi capital, mi-am înfundat mâinile în buzunar. Am dat cu mâna de o bucățică de hârtie împăturită, am deschid-o și am văzut că e programul pe care-l promisem de la Joe și în care era vorba de vestitul actor din provincie de "faima lui Roscius".

- Doamne, am spus eu cu glas tare, fără să vreau, e astă-seară!

Și așa am schimbat într-o clipă subiectul și ne-am hotărât în grabă să ne ducem la teatru. Așa că, după ce mi-am fâgăduit să-l mângâi pe Herbert și să-l sprijin în dragostea lui, prin toate mijloacele posibile și imposibile și după ce Herbert mi-a spus că logodnica lui mă cunoștea din auzite și că îi voi fi recomandat și după ce am pecetluit încrederea noastră reciprocă cu o strângere caldă de mână, am stins lumânările, am aruncat câteva lemne în foc, am încuiat ușa și am pornit amândoi în căutarea domnului Wopsle și a Danemarcei.

XXXI

Când am ajuns în Danemarca, am găsit pe regele și pe regina acestei țări așezați pe două jilțuri cocoțate pe o masă de bucătărie și ținând sfat cu toți curtenii. Toată nobilimea daneză era de față; adică un tânăr nobil în cizmele cine știe cărui strămoș, un venerabil lord cu fața murdară, care părea să se fi ridicat din popor la bătrânețe, și floarea cavalerimii daneze, adică niște tineri cu piepteni în păr și ciorapi albi de mătase, care aveau cu toții o înfățișare cam feminină. Înzestratul meu concetățean stătea posomorât într-un colț, cu brațele încrucișate și tare ar fi fost de dorit ca bucele și fruntea lui să arate mai adevărate.

Câteva mici zvonuri au circulat printre curteni și acțiunea a început să se desfășoare. Răposatul rege nu numai că trebuie să fi fost chinuit de o tuse rea în clipa morții, dar, pesemne că o luase cu el în mormânt și că se reîntorsese cu ea pe meleagurile noastre. În jurul sceptrului, stafia regală ținea înfășurat un manuscris, spre care părea că-și îndreaptă privirile, din când în când, și încă cu un aer foarte grijuliu și cu o pornire vădită de a pierde șirul, lucru care amintea de slăbiciunile muritorilor. Poate că de aceea galera adresă umbrei sfatul de a "întoarce foaia", sfat pe care stafia îl luă în nume de rău. Mai trebuie să spunem despre acest spirit măreț că, deși apărea cu aerul că a sălășluit mult timp în văzduh și că vine de departe, era vădit că vine de după peretele de alături. De

aceea, spaimile lui erau adeseori luate în râs. Cât despre regina Danemarcei, o doamnă foarte voioasă și îmbrăcată în zale, publicul socotea că avea prea multă alamă pe ea, căci bărbia îi era prinsă de diademă cu o bucată lată din acest metal, ca și cum doamna ar fi suferit de o durere zdravănă de măsele, mijlocul îi era încins cu un brâu din același metal și brațele de asemenea, așa încât oamenii o numeau cu glas tare "țimbalul". Tânărul cel nobil încălțat cu cizmele strămoșești era cam nestatornic; cât ai clipi din ochi, se prefăcea din marinăr în actor ambulant, din gropar în preot și, apoi, deodată, juca un rol foarte însemnat într-un concurs de scrimă, care se ținea la curte iar ochiul lui priceput aprecia cele mai iscusite lovituri.

Toate acestea împinseră spectatorii la o mare lipsă de îngăduință față de el, iar când tânărul a fost descoperit în veșminte preoțești, împotrivindu-se îndeplinirii slujbei de înmormântare, indignarea mulțimii luă formă de nuci. Apoi, Ofelio a căzut pradă unei nebunii muzicale atât de tărăgănate, încât, până la urmă, când își scoase vălul alb, îl împături și-l îngropa un om din primul rând de la galerie, supărat că i se răcise nasul, pe care-l ținuse lipit de o varga de metal, bodogăni:

- Acum și-a culcat copilul, haideți la masă!

Ceea ce era cu totul nelalocul lui, ca să nu spunem mai rău.

Aceste incidente aveau un efect foarte ciudat asupra nenorocitului meu de Concetățean. Ori de câte ori nehotărâtul acela de prinț puneă o întrebare sau își exprima vreo îndoială, publicul îl ajuta să o dezlege. De pildă, la întrebarea de e mai demn să suferi în tine, unii au urlat *da* și alții *nu*, iar alții care erau nehotărâți spuseră "Să dăm cu banul"; și astfel luă naștere o adevărată controversă. Când bietul om întrebă ce trebuie să facă oamenii ca el, ce se târăsc între cer și pământ, a fost încurajat cu țipete de "I-auziți, i-auziți!" Când apăru cu ciorapii în dezordine (dezordinea era exprimată, după cum e obiceiul, printr-o cută foarte frumoasă la marginea ciorapului, care cred că fusese făcută cu un fier de călcat), se încinse o discuție la galerie, cu privire la paloarea picioarelor lui și oamenii se întrebau dacă nu cumva spaima pricinuită de stafie era de vină. Când luă în mână fluierul, care semăna grozav cu un fluier mic și negru, cu care tocmai se cântase în orchestră și îi fusese înmănat prin ușă, toată lumea ceru să cânte "Rule Britannia". Când sfătui pe cântăreț să nu scârțâie așa, omul cel supărat spuse:

- Dar tu, tu ai voie? Nu vezi că scârțâi mai rău ca el!?

Și mă doare să spun că, în toate aceste împrejurări, domnul Wopsle a fost salutat cu hohote de râs.

Dar cea mai grea încercare îl aștepta în cimitir; cimitirul arăta ca o pădure din vremurile de demult și avea un fel de-colibă într-o parte și o barieră în cealaltă parte. Când l-au zărit pe domnul Wopsle intrând pe la barieră îmbrăcat într-o haină neagră foarte sugestivă, oamenii au anunțat prietenește pe gropar:

- Ia vezi! Vine antreprenorul de pompe funebre ca să vadă cum lucrezi!

Îmi închipui că lumea știe că într-o țară constituțională cum e a noastră, domnul Wopsle nu putea să dea înapoi craniul, după ce cugetase adânc asupra lui, fără să-și șteargă mâinile de praf cu un șervet care-i atârna la piept; dar nici măcar această mișcare nevinovată și absolut trebuincioasă nu trecu, fără a stârni exclamația: "Chelner!" Sosirea mortului, într-o cutie neagră și goală cu un

capac care se deschidea mereu, a fost semnalul de dezlănțuire a veseliei generale, veselie care atinse culmea când, printre purtătorii sicriului, a fost descoperit un individ de foarte prost renume. Veselia spectatorului îl întovărăși pe domnul Wopsle în timpul luptei cu Laertes, care a avut loc pe marginea scenei și a mormântului și nu încetă până când eroul nu-l doborî pe rege de pe masa de bucătărie și apoi muri bucățică cu bucățică de la glezne în sus.

La început, ne-am dat osteneala să-l aplaudăm pe domnul Wopsle, dar aplauzele noastre erau prea slabe, ca să mai stăruim în încăpățănarea noastră. Așadar, am stat la locurile noastre, adânc impresionați de cele ce i se întâmplase domnului Wopsle, dar răsând în gura mare. Fără să vreau, râdeam tot timpul, atât era de caraghioasă toată povestea și, totuși, aveam impresia că era ceva de bună calitate în cuvântările domnului Wopsle, cred că nu de dragul unor vechi amintiri, ci pentru că vorbea atât de rar, atât de înfiorător, pentru că se umfla și se desumfla rând pe rând și era atât de deosebit de felul în care s-ar fi exprimat un om, în orice împrejurare firească a vieții sau a morții. După ce tragedia se sfârși și domnul Wopsle a fost chemat la rampă și huiduit, i-ai spus lui Herbert:

- Hai să plecăm numaidecât, căci s-ar putea să-l întâlnim. Am coborât scările cât am putut de iute, dar se vede că nu ne-am grăbit deajuns. La ușă stătea un evreu, cu sprâncenele nespuse de mânjite, care îmi prinse privirile, în timp ce mergeam și spuse, când am ajuns în dreptul lui:

- Domnul Pip cu prietenul?

Domnul- Pip și prietenul și-au mărturisit identitatea.

- Domnul Waldengraver, spuse omul, s-ar bucura de cinstea de a vă vedea.

- Waldengraver? am repetat eu, dar Herbert îmi șopti la ureche:

- Probabil, Wopsle.

- A! am făcut eu. Bine. Să venim după dumneavoastră?

- Doar câțiva pași. Când am ajuns într-un gang mai lăturalnic, omul se întoarse spre noi și ne întrebă:

- Cum vi s-a părut? Eu l-am îmbrăcat.

N-aș fi putut să spun decât că avea o mutră de înmormântare; îi atârna de gât un soare sau o stea daneză prinsă de o panglică albastră, ceea ce îl făcea să arate ca și cum ar fi fost asigurat la o mare societate de asigurări împotriva incendiilor. Dar am spus că arăta foarte bine.

- Când stătea în fața gropii, spuse călăuza noastră, și-a scos foarte frumos mantia în evidență. Dar, judecând după cât am văzut eu din culise, cred că atunci când a văzut stafia în odaia reginei, ar fi putut să scoată un efect mai bun din ciorapii pe care-i purta.

Am încuviințat cu modestie spusele lui; apoi am trecut cu toții printr-o ușă mică și murdară și am intrat într-un fel de cutie. Aici, domnul Wopsle își dezbrăca veșmintele daneze și de-abia aveam loc să ne uităm la el, răsucindu-ne capetele și ținând ușa sau mai bine zis capacul cutiei deschis.

- Domnilor, spuse domnul Wopsle, sunt mândru că vă văd. Nădăjduiesc, domnule Pip, că mă vei scuza pentru că am avut îndrăzneala de a trimite după dumneata. Am avut însă fericirea de a te cunoaște în vremurile de odinioară și drama a avut, din toate timpurile, drepturi recunoscute de lumea întreagă asupra oamenilor nobili și bogați.

Între timp, domnul Waldengraver nădușea cumplit căznindu-se să iasă din straietele lui domnești.

- Trage-ți încet ciorapii, domnule Waldengraver, spuse proprietarul acestor obiecte, că altfel se prăpădesc. Și dacă prăpădești ciorapii ăștia, ai prăpădit treizeci și cinci de șilingi. Nici Shakespeare nu s-a bucurat de ciorapi mai frumoși. Mai bine stai liniștit pe scaun că ți-i scot eu.

Și omul se lăsă în genunchi și începu să-și jupuiască victima; aceasta, cu siguranță că ar fi căzut pe spate cu scaun cu tot, în clipa în care primul ciorap i-a fost smuls de pe picior, dacă ar fi avut loc să cadă.

Până atunci mi-era frică să rostesc vreo vorbă despre piesă. Dar, deodată, domnul Waldengraver își ridică ochii spre noi, cu un aer foarte încântat de sine și spuse:

- Domnilor, cum vi s-a părut, din sală?

Herbert spuse din spatele meu, dându-mi un ghiont:

- Minunat. Așa că am spus și eu:

- Minunat.

- Cum v-a plăcut interpretarea pe care am dat-o caracterului, domnilor? spuse domnul Waldengraver, cu glas aproape ocrotitor.

Herbert spuse din spatele meu, înghiontindu-mă din nou:

- Masivă și concretă. Așa că am spus și eu cu îndrăzneală, ca și cum eu aș fi fost autorul acestor epitete și aș fi vrut să insist asupra lor:

- Masivă și concretă.

- Mă bucur de aprobarea dumneavoastră, domnilor, spuse Waldengraver, cu un aer de demnitate și ținându-se cu mâinile de scaun, pentru a nu fi strivit de perete.

- Am să-ți spun, domnule Waldengraver, spuse omul de la picioarele lui, când n-a fost justă interpretarea dumitale. Fii atent. Nu-mi pasă că alții nu sunt de părerea mea; ascultă-mă pe mine. Interpretarea dumitale nu este justă, când stai cu picioarele în profil. Ultimul Hamlet pe care l-am îmbrăcat eu, făcea aceeași greșală la repetiție, până când l-am convins să-și pună câte o scândurică roșie pe fluierul picioarelor și, la repetiția următoare (care era ultima), m-am dus în fundul sălii și, de câte ori stătea în profil, îi strigam: *Nu văd scândurelele*. Și în seara reprezentanței, interpretarea lui a fost minunată. Domnul Waldengraver mi-a zâmbit, ca și cum ar fi vrut să-mi spună: *O ființă foarte credincioasă, trebuie să-i trec cu vederea nebuniile*, apoi spuse cu glas tare:

- Știți, eu interpretez prea clasic și prea interiorizat pentru oamenii de aici; dar se vor îndrepta ei, se vor îndrepta.

Herbert și cu mine spuserăm în cor:

- Da, fără îndoială că se vor îndrepta.

- Ați băgat de seamă, domnilor, spuse domnul Waldengraver, că era un om la galerie, care încerca să ia în râs slujba, vreau să spun spectacolul?

Iar noi am avut joshnicia să răspundem că parcă văzusem pe omul acela. Și eu am adăugat:

- Cu siguranță că era beat.

- Nu, ferească Dumnezeu, spuse domnul Wopsle, nu era beat. Patronul lui are grijă de asta, domnule. Pentru nimic în lume nu i-ar da voie să se îmbete.

- Îl cunoașteți pe patronul lui? am întrebat eu. Domnul Wopsle închise

ochii, apoi îi deschise; aceste mișcări au fost îndeplinite foarte rar.

- Fără îndoială, domnilor, spuse el, că ați observat un măgar neștiutor și gălăgios, care cârâia din gâtlej și avea o mutră josnică și rea, unul care juca (nu e tocmai cuvântul potrivit) *le role de* (dacă îmi îngăduiți să întrebuițez expresia franceză) Claudius, regele Danemarcei. Acela e patronul lui, domnilor. Aceasta e meseria lui.

Fără să-mi dau prea bine seama dacă aș fi fost mai îndurerat pentru domnul Wopsle, în caz că acesta ar fi căzut pradă deznădejzii, mă simțeam și așa atât de îndurerat pentru el, încât m-am folosit de prilejul când se întoarse cu spatele, ca să-și pună bretelele și ne împinse pe noi afară pe ușă, ca să-l întreb pe Herbert dacă n-ar fi de părere să-l chemăm la masă. Herbert spuse că n-ar fi rău; așadar l-am poftit cu noi la Barnard și el a venit, înfăolțit până la ochi; noi ne-am dat osteneala să-l facem să se simtă bine, iar el a stat până la ora două după miezul nopții, făcând bilanțul succesului și împărtășindu-ne planurile lui. Am uitat care erau, în amănunțime, aceste planuri, dar parcă mi-amintesc că vroia să înceapă prin a reînvia drama și să sfârșească prin a o zdrobi, în așa fel încât drama să fie nimicită pentru totdeauna, fără nici o nădejde de reînviere.

În cele din urmă m-am dus la culcare mai amărât ca oricând și gândindu-mă cu tristețe la Estella; și am visat un vis amar, cum că toate speranțele mele se spulberaseră, că trebuia să iau în căsătorie pe Clara, logodnica lui Herbert, sau că trebuia să joc Hamlet ca să fac pe plac stafiei domnișoarei Havisham, în fața a douăzeci de mii de spectatori și că nu cunoșteam nici douăzeci de cuvinte din piesă.

XXXII

Într-o zi, pe când eram ocupat cu cărțile și cu domnul Pocket, am primit prin poștă un bilet, la a cărui vedere, inima începu să-mi bată; fiindcă, deși nu văzusem niciodată până atunci scrisul de pe acel bilet, am ghicit numaidecât al cui era. Biletul n-avea nici un început ca de pildă: *Dragă domnule Pip sau Dragă Pip sau Dragă domnule sau Dragă* orice altceva, ci suna astfel:

"Voi sosi la Londra, poimâine, cu diligența de amiază. Dacă nu mă înșel, era hotărât să mă aștepți? În orice caz, așa crede domnișoara Havisham și scriu ca să mă supun ei. Îți trimite salutări.

*A duminică,
Estella*

Dacă aș fi avut timp, fără îndoială că mi-aș fi comandat câteva rânduri de haine pentru acest eveniment; dar, fiindcă nu mai era timp, m-am mulțumit cu cele pe care le aveam. Pofta de mâncare îmi pieri imediat și, până în ziua cea mult așteptată, n-am mai avut nici o clipă de astâmpăr. Nu spun că sosirea zilei mult așteptate îmi aduse poftă de mâncare sau astâmpăr; pentru că, în ziua aceea, mă simțeam mai rău ca până atunci și am început să pândesc diligența pe Woodstreet, în Cheapside, înainte ca diligența să fi părăsit "Mistrețul Albastru" din orașul nostru. Cu toate că știam prea bine toate acestea, totuși mi se părea că nu era înțelept scap din ochi diligența mai mult decât cinci minute; în această stare sufletească, trecu prima jumătate de oră din garda mea, care

trebuia să dureze patru sau cinci ore, când deodată, m-am izbit piept în piept cu Wemmick.

- Salutare, domnule Pip, spuse el, ce mai faci? N-aș fi crezut că ai drum pe aici.

L-am lămurit că așteptam pe cineva care trebuia să sosească cu diligența și i-am pus câteva întrebări cu privire la castel și la bătrân.

- Amândoi sunt bine, mulțumesc, spuse Wemmick, și mai ales bătrânul. O duce minunat. Împlinește, în curând, optzeci și doi de ani. Mă gândesc să trag de optzeci și două de ori cu pușca, dar mi-e teamă c-or să se plângă vecinii și tunul meu are presiune, nu glumă. Ei, dar acestea nu-s subiecte de discutat la Londra. Unde crezi că mă duc?

- La birou, am spus eu, fiindcă Wemmick se îndrepta într-acolo.

- Alături, răspuse el; mă duc la Newgate. Avem un caz cu o bandă a unui bancher; am fost până în capătul străzii, ca să arunc o privire asupra locului unde s-a desfășurat acțiunea și acum trebuie să schimb câteva cuvinte cu clientul nostru.

- A făcut vreo hoție clientul vostru? am întrebat eu.

- Nu, Doamne ferește, răspuse Wemmick uscat. Dar e acuzat că a făcut. La urma urmelor, și dumneata și eu am putea fi acuzați. Oricare dintre noi ar putea fi acuzat, știi doar.

- Dar vezi că nu e, am observat eu.

- Ei! spuse Wemmick, atingându-mă cu degetul arătător pe piept. Ești un om adânc, domnule Pip! Ai vrea să vii cu mine până la Newgate? Ai puțin timp liber?

Aveam atâta timp liber, încât propunerea lui veni ca o ușurare, deși nu se prea împăca cu dorința mea ascunsă de a nu slăbi din ochi oficiul de diligențe. Am bâiguit că mă voi interesa dacă am timp să-l însoțesc, am intrat în oficiu, m-am interesat cu cea mai mare precizie la funcționarul dinăuntru despre momentul cel mai apropiat în care diligența putea să sosească, punându-i bietului om bunăvoința la grea încercare, deși cunoșteam acest moment la fel de bine ca și el. Apoi l-am ajuns pe domnul Wemmick și, prefăcându-mă că mă uit la ceas și că sunt foarte mirat de informația pe care o promisem, am primit propunerea lui.

După câteva minute, am ajuns la Newgate, am trecut prin fața unei cămăruțe pe pereții căreia atârnavă niște cătușe alături de regulamentul închisorii și am intrat în temniță. În vremea aceea, închisorile erau foarte neîngrijite și perioada de reacțiune exagerată - care urmează după toate nelegiuirile publice și le pedepsește aspru și pentru timp îndelungat - era încă departe. Așadar, criminalii nu erau mai bine adăpostiți și hrăniți decât soldații (ca să nu mai vorbim de săraci), și uneori dădeau foc închisorii, având drept scuză dorința de a da gust ciorbei pe care o mâncau. Când am intrat în închisoare cu Wemmick era oră de vizite și un om își făcea rondul împărțind bere; iar prizonierii, care stăteau dincolo de gratii, cumpărau berea și stăteau de vorbă cu prietenii lor; dar scena era murdară, urâtă și umilitoare.

M-a izbit faptul că Wemmick se plimba printre prizonieri, cum s-ar plimba un grădinar printre florile lui. Îmi trecu gândul acesta prin minte, când l-am văzut dând cu ochii de un vlăstar care răsărise peste noapte și spunând:

- Ei, căpitane Tom? Aici ești?

Și apoi:

- Acela, din spatele rezervorului de apă nu-i Black Bill? Cum se face că în ultimele două luni nu te-am mai căutate? Cum te simți?

De asemenea, când l-am văzut oprindu-se în fața gratiilor, ascultând șoaptele îngrijorate ale celor de dincolo, el, Wemmick se uita la ei, cu cutia lui de scrisori nemișcată, în timp ce ei se sfătuiau de parcă ar fi cercetat progresul pe care-l făcuseră de când îi văzuse ultima oară și s-ar fi întrebat dacă vor apare în plină floare la proces.

Era foarte popular și am descoperit că luase asupra lui latura familiară a activității domnului Jaggers; și, totuși, ceva din importanța domnului Jaggers trecuse și asupra lui, ceva care respingea orice apropiere care trecea de anumite margini. Recunoașterea fiecărui client în parte se manifesta la Wemmick printr-un semn cu capul, prin faptul că-și înfunda pălăria mai bine pe cap cu amândouă mâinile și apoi și le băga în buzunar. Într-un caz sau două, se iviră mici greutateți cu privire la urcarea onorariului și atunci domnul Wemmick se dădea înapoi de la suma neîndestulătoare de bani, care i se întindea, spunând:

- Măi băiete, nu folosește la nimic. Eu nu sunt decât un subaltern. Nu pot să primesc banii aceștia. Nu trebuie să te porți așa cu un subaltern. Dacă nu te simți în stare să-ți aduni banii, măi băiete, trebuie să te adresezi unui alt maestru; sunt o mulțime de maeștri în meseria aceasta și ceea ce nu mulțumește pe unul, îl poate mulțumi pe celălalt; acesta-i sfatul meu, al unui subaltern. Nu încerca lucruri zadarnice. De ce faci ceva? Care-i următorul?

Astfel, ne-am plimbat prin sera lui Wemmick, până când acesta se întoarse spre mine și-mi spuse:

- Uită-te la omul căruia am să-i dau mâna acum. Aș fi făcut așa și fără să mă pregătească el, pentru că încă nu dăduse mâna cu nici unul.

De îndată ce sfârși vorba, un om drept și impunător (pe care-l văd și acum în fața ochilor), îmbrăcat într-o redingotă măslinie pe care știa s-o poarte, cu obrajii acoperiți de o paloare ciudată și cu niște ochi care porneau razna ori de câte ori vroia să-i ațintească asupra cuiva, se apropie de un colț al gratiilor, își duse mâna la pălărie - o pălărie cu suprafețele unsuroase și soioase ca o supă răcită - salutând militărește, jumătate în glumă, jumătate în serios.

- Salutare, colonele! spuse Wemmick; ce mai faci, colonele?

- Bine, mulțumesc, domnule Wemmick.

- S-a făcut tot ce s-a putut face, dar dovada era prea serioasă.

- Da, domnule, era prea serioasă, dar nici nu-mi pasă.

- Sigur că nu, spuse Wemmick rece, dumitale nici nu-ți pasă.

Apoi se întoarse spre mine:

- Acest om a servit pe Maiestatea Sa. Era pe front și și-a cumpărat concediul cu bani.

Eu am spus:

- Adevărat? Și ochii omului m-au privit, apoi, privirea îi trecu peste capul meu și se plimbă de jur împrejurul meu, iar omul își duse mâna la gură și începu să râdă.

- Cred că pe luni ies de aici, îi spuse el lui Wemmick.

- Poate, răspunse amicul meu, dar nu se știe încă.

- Mă bucur că am prilejul să-mi iau rămas bun de la dumneata, domnule Wemmick, spuse omul, întinzând mâna printre gratii.

- Mulțumesc, spuse Wemmick, strângându-i mâna. Îți doresc și dumitale toate cele bune, colonele.

- Dacă lucrurile pe care le purtam când m-au închis ar fi fost veritabile, domnule Wemmick, spuse omul fără să dea drumul mâinii, te-aș fi rugat să-mi faci cinstea de a mai purta un inel, în semn de recunoștință pentru atenția dumitale.

- Primesc cu plăcere gândul în locul faptei, spuse Wemmick. Fiindcă veni vorba, am auzit că îndrăgeai porumbeii. Omul se uită spre cer. Mi s-a spus că aveai o rasă grozavă de porumbei. N-ai putea cumva să însărcinezi pe vreun prieten de-al dumitale să-mi aducă o pereche, dacă nu mai ai nevoie de ei?

- Așa voi face.

- Foarte bine, spuse Wemmick. Vor fi bine îngrijiți. Bună ziua, colonele. Toate bune! își strânseseră din nou mâinile și, în timp ce ne îndepărtam, Wemmick îmi spuse:

- Falsificator de monede; grozav meșter. Grefierul a și făcut raportul și luni va fi executat cu siguranță. Totuși, până una alta, o pereche de porumbei reprezintă o avere mobilă.

La aceste cuvinte, se uită în urmă, făcu un semn cu capul către planta cea veștedă și apoi își aruncă ochii în jurul lui, în timp ce ieșea din curte, ca și cum s-ar fi gândit ce altă plantă s-ar fi potrivit în locul acela.

Când am ieșit din închisoare și am trecut prin cămăruța cu cheile, am descoperit că administratorul averii mele nu era mai puțin prețuit de temniceri decât de cei pe care aceștia îi țineau sub pază.

- Ei, domnule Wemmick, spuse temnicerul, ținându-ne între cele două uși acoperite cu ținte și cuie; nu vroia să descuie o ușă până ce nu o încuiase mai întâi pe cealaltă. Ce are de gând domnul Jagers să facă cu crima aceea de pe malul apei? Vrea s-o facă omor sau ce vrea să facă din De ce nu-l întrebi pe el? răspuse Wemmick.

- Desigur, asta-mi lipsește! spuse temnicerul.

- Vezi, așa fac oamenii de aici, domnule Pip, observă Wemmick, întorcându-se spre mine și lungindu-și cutia de scrisori. Puțin le pasă ce mă întreabă pe mine, subalternul, dar niciodată n-ai să-i auzi întrebându-l ceva pe patronul meu.

- Domnișorul ăsta e vreun ucenic sau vreun secretar de la biroul dumneavoastră? întrebă temnicerul, rânjind de gluma lui Wemmick.

- Vezi, iar începe! strigă Wemmick. Nici n-a terminat bine prima întrebare și o și toarnă pe a doua, pe capul bietului subaltern! Să zicem că domnul Pip e ucenic la noi.

- Atunci, spuse temnicerul, rânjind din nou, știe și dânsul cine-i domnul Jagers.

- Ei, strigă Wemmick, dându-i, în glumă, un ghiont temnicerului. Ești mai mut decât cheile dumitale, când ai de-a face cu maestrul meu. Știi doar. Lasă-ne să plecăm, vulpe bătrână ce ești, că altfel îi spun să pornească o acțiune împotriva dumitale pentru că ai arestat oameni fără motiv.

Temnicerul râse, ne dădu bună ziua și se uită râzând după noi peste grădiile porții, în timp ce noi coboram scările spre stradă.

- Bagă de seamă, domnule Pip, îmi șopti Wemmick cu gravitate în

ureche, prinzându-mă tainic de braț. Cred că cel mai bun lucru pe care-l face domnul Jagers este felul cum se ține la înălțime. Se ține întotdeauna măreț. Măreția este din aceeași bucată cu priceperea lui. Colonelul acela n-ar îndrăzni niciodată să-și ia rămas bun de la el, după cum temnicerul n-ar îndrăzni niciodată să-l întrebe ce părere are despre un caz. Și între înălțimea unde se află el și toți oamenii aceștia, îl bagă pe subaltern, vezi? Și așa stăpânește oamenii cu trup și suflet.

Eram foarte impresionat - și aceasta nu era prima oară - de iscusința custodelui meu. Ca să spun adevărul, trebuie să știți că doream din toată inima - și, iarăși, nu era prima oară - să am un alt custode mai puțin iscusit.

M-am despărțit de domnul Wemmick la biroul din Little Britain; oamenii dornici să atragă atenția domnului Jagers se plimbau, ca de obicei, în fața biroului. Mă întorsei la postul meu de observație de pe strada unde se afla oficiul de diligențe, cu încă vreo trei ore de așteptare în fața mea. Timpul îmi trecu gândindu-mă cât era de ciudat să fiu înconjurat de lumea aceasta putredă a închisorilor și a crimelor; cât era de ciudat că mă întâlnisem cu lumea aceasta, încă din copilărie, într-o seară de iarnă, prin mlaștinile pustii ale ținutului nostru și că lumea aceasta pătrunsese în viața și în destinul meu. Și, în timp ce îmi frământam mintea cu lucrurile acestea, mă gândeam la Estella cea tânără și frumoasă, mândră și deșteaptă, care venea spre mine și contrastul dintre închisoare și ființa ei mă umplea de groază. Aș fi dorit să nu-l fi întâlnit pe Wemmick sau să nu mă fi lăsat ademenit și dus de el; ca tocmai în ziua aceasta să port mirosul din Newgate în haine și în răsuflete. Mi-am scuturat picioarele de praful închisorii, plimbându-mă încoace și încolo, și am dat afară aerul acela îmbâcsit care-mi intrase în plămâni. Mă simțeam atât de murdar, de câte ori îmi aminteam de ființa pe care o așteptam, încât diligența sosi și eu nu scăpasem de amintirea pângăritoare a grădinii domnului Wemmick; deodată, am văzut fața ei la fereastră și mâna ei care-mi făcea semn.

Și, oare, ce era umbra aceea fără nume, care trecu din nou pe lângă mine, în clipa în care am văzut-o pe Estella?

XXXIII

În mantia de călătorie îmblănită, Estella părea mai gingașă decât păruse vreodată până atunci, chiar și ochilor mei. Se purta mai cuceritor decât își îngăduise vreodată, până atunci, să se poarte cu mine și eu vedeam rafinamentul domnișoarei Havisham în schimbarea aceasta. Eram în curtea hanului și ea îmi arăta care sunt bagajele după ce le-am adunat pe toate, mi-am amintit - deoarece uitasem, între timp, totul, în afară de făptura ei - că nu știam spre ce destinație se îndreaptă.

- Mă duc la Richmond, mă lămuri ea. Mi s-a spus că există două Richmond-uri, unul în Surrey și unul în Yorkshire și pe mine mă interesează cel din Surrey. Sunt zece mile de drum până acolo. Trebuie să iau o trăsură și dumneata trebuie să mă însoțești. Uite punga mea; dumneata trebuie să plătești cheltuielile. Nu, nu, trebuie să iei punga! Nu ne putem împotrivi, trebuie să ne supunem amândoi instrucțiunilor pe care le-am primit. N-avem voie să facem după cum ne taie capul.

În timp ce se uita la mine, întinzându-mi punga, mă ideam plin de

nădejde că vorbele ei ar fi putut să aibă un înțeles adânc. Le rostise cu dispreț dar nu cu plăcere.

- Trebuie să trimit după o trăsură, Estella. Vrei să aștepti puțin aici?

- Da, trebuie să aștept puțin aici și să beau ceai și dumneata trebuie să ai grijă de mine.

Mă luă de braț, ca și cum așa trebuia să facă și eu îi spusei unui chelner, care se uita la diligență, ca și cum n-ar mai fi văzut niciodată ceva asemănător în viața lui, să ne dea o cameră de locuit. La cuvintele acestea, chelnerul scoase din buzunar un șervet, ca pe un obiect vrăjit de care n-ar fi putut să urce scările și ne duse în vizuina hanului; era o odăiță prevăzută cu o oglindă care micșora (cu totul netrebuincioasă, având în vedere dimensiunile vizuinii), o sticlură cu sos de sardele și o pereche de ghete. Deoarece acest colț nu era pe placul meu, ne duse într-o altă odaie, în care se afla o masă de treizeci de persoane și o sobă în care se vedea o foaie pârjolită de caiet sub o grămăjoară de praf de cărbune. După ce se uită clătănând din cap la acest incendiu stins, luă comanda dar, întrucât aceasta se reducea la un ceai pentru doamna, omul ieși din odaie cam abătut.

Îmi dădeam și îmi dau și acum seama că aerul din odaie era un amestec de aer de grajd și de miros de borș, care te putea face să crezi că, deoarece grajdul nu era o afacere prea bună, proprietarul pusese caii la fiert în bucătăria hanului. Și, totuși, pentru mine, se afla o lume întreagă în odaia aceea, căci Estella era cu mine. Mi se părea că aș fi putut trăi fericit toată viața cu Estella, în încăperea aceasta. (Și nu uitați că nu eram nicidecum fericit și că-mi dădeam seama de aceasta).

- Unde ai să locuiești la Richmond? o întrebai eu pe Estella.

- Trebuie să trăiesc pe picior mare și să locuiesc la o doamnă care are sau zice că are puterea de a mă scoate în lume, de a mă recomanda, de a-mi arăta tot felul de oameni și de a mă arăta și pe mine lor.

- Îmi închipui că te bucură viața aceasta pe care o vei duce și admirația de care te vei bucura.

- Da, așa îmi închipui și eu.

Îmi răspunse cu atâta supărare, încât îi spusei:

- Vorbești despre tine de parcă ai vorbi despre altcineva.

- De unde știi cum vorbesc eu despre alții? Lasă, spuse Estella zâmbind încântător, nu-mi cere să iau lecții de la dumneata; așa vorbesc eu. Cum te împaci cu domnul Pocket?

- E foarte plăcut la el, cel puțin... Mi se păru că-mi scapă un prilej.

- Cel puțin? repetă Estella.

- Atât de plăcut cât poate fi un loc, unde nu te afli și dumneata.

- Prostule, spuse Estella cu glas foarte stăpânit; cum poți vorbi așa neghiobii? Îmi închipui că amicul dumitale, domnul Matthew, e superior celorlalți membri ai familiei.

- E, într-adevăr, un om superior. Nu dușmănește pe nimeni...

- Să nu spui *decât pe sine însuși*, îmi tăie Estella vorba, căci nu pot suferi soiul acesta de oameni. Dar am auzit că, într-adevăr, e un om de inimă și că e deasupra oricărei invidii și dușmăanii mărunte.

- Fără îndoială că tot ce spui este adevărat.

- Ceea ce nu se poate afirma despre rudele lui, spuse Estella, dând din

cap cu o privire care era în același timp gravă și batjocoritoare, pentru că o asaltează pe domnișoara Havisham cu raporturi și reclamații împotriva dumitale. Te pândesc, te bârfesc, scriu scrisori despre dumneata (uneori anonime) și ești chipul cel mai grozav și singura preocupare a vieții lor. Nici nu poți să-ți închipui câtă ură îți poartă oamenii aceia.

- Nădăjduiesc că nu-mi fac nici un rău!

În loc să răspundă, Estella izbucni în râs. Râsul ei mi se păru foarte ciudat și mă uitam la ea nedumerit.

După ce încetă — și răsese cu poftă — spusei cu sfială, așa cum vorbeam de obicei cu ea:

- Nădăjduiesc că nu te-ai bucura, dacă mi-ar face rău.

- Nu, nu, fii liniștit, spuse Estella. Fii sigur că râd fiindcă nu le merge. O, ce îndură oamenii aceia de la domnișoara Havisham! Râse din nou, dar chiar și acum, după ce-mi spuse de ce râdea, râsul ei mi se părea ciudat, fiindcă nu mă îndoiam că era sincer și fiindcă prea râdea mult pentru un lucru atât de neînsemnat. Mă gândeam că mai trebuie să existe și o altă pricină; ea îmi ghici gândul și-mi spuse:

- Nu e ușor nici pentru dumneata să ghicești cât mă bucur când văd planurile zădărnice ale acestor oameni; nici nu știi ce minunat mi se ascute simțul ridicolului, când îi văd ce caraghioși sunt. Pentru că dumneata n-ai fost crescut în casa aceea, de când erai mic. Eu am fost. Dumitale nu ți s-a ascuțit mintea din cauza intrigilor urzite de ei împotriva dumitale, intrigi nevinovate și ascunse sub masca simpatiei și a milei și a altor sentimente dulci și mângâietoare. Mie mi s-a ascuțit. Dumitale nu ți s-au deschis ochii mari, când erai mic, la descoperirea șarlatancei aceleia de femei, care noaptea, când se trezește din somn, socotește cât sunt de mari depozitele de liniște sufletească pe care le are.

Acum Estella nu mai glumea și nici nu scotea aceste amintiri de la suprafață. M-aș fi lepădat de toate speranțele mele mai bine decât să fiu pricina acelei priviri.

- Două lucruri pot să-ți spun, adăugă Estella. Mai întâi, să știi că, în ciuda zicalei care spune că apa roade piatra, oamenii aceștia n-or să te sape în ochii domnișoarei Havisham nici într-o sută de ani, nici în lucrurile mari, nici în cele mici. Al doilea, să știi că-ți sunt îndatorată, fiindcă din pricina dumitale se zbat și se umilesc în zadar. Uite mâna mea drept recunoștință!

Îmi întinse în glumă mâna — căci tristețea ei nu ținuse decât o clipă — iar eu i-o luai și o dusei la gură.

- Băiat caraghios ce ești, spuse Estella; nu vrei să ții seama de vorbele mele? Sau poate îmi săruți mâna cu simțământul cu care te-am lăsat eu odată să mă săruți pe obraz?

- Ce fel de simțământ? întrebai eu.

- Să mă gândesc puțin. Cred că era dispreț față de lingușitori și intriganți.

- Dacă răspund da, pot să te mai sărut o dată, dar pe obraz?

- Trebuia să mă întreb înainte de a atinge mâna mea. Dar, dacă-ți face plăcere, poți.

Mă aplecai și fața ei era neclintită ca a unei statui.

- Acum, spuse Estella, îndepărtându-se de mine în clipa în care buzele

mele îi atinseră obrazul, ai grijă să vină ceaiul mai repede și du-mă la Richmond.

Revenirea la tonul acesta mă durea, ca și cum tovărășia noastră ne-ar fi fost impusă, iar noi am fi fost niște păpuși fără voință. Oricare ar fi fost tonul ei când vorbea de mine, știam că nu mă pot încrede în el, nici să-mi clădesc speranțe pe seama lui; și, totuși, în ciuda neîncrederii și a lipsei de speranță, nu mă dădeam bătut. De ce, oare, îmi spuneam același lucru de mii de ori? De ce făceam mereu așa? Am sunat după ceai iar chelnerul reapăru cu șervetul vrăjit în mână, aducând, rând pe rând, vreo cincizeci de adaosuri pentru băutura de mai sus, dar nici urmă de ceai. O tavă, cești și farfurioare, farfuri întinse, cuțite și furculițe și alte tacâmuri, linguri de toate felurile, solnițe, niște prăjiturile ascunse grijuliu sub un capac de metal, o grămăjoară de unt înconjurată de o tufă de pătrunjel, care reprezenta pe Moise în păpuriș, o bucată de pâine albă acoperită cu zahăr pudră, două bucățele triunghiulare de pâine pe care se zăreau urmele grătarului și, în cele din urmă, un samovar burduhănos; toate acestea au fost aduse de chelner, care se clătina pe picioare și a cărui înfățișare exprima suferință și apăsare. După acest număr din program, urmă o pauză prelungită, apoi omul se întoarse cu o casetă foarte prețioasă după aspect, care conținea doua rămurele. Pe acestea, le-am cufundat în apă fierbinte și, astfel, din toate accesoriile de mai sus, am izbutit să scot o ceașcă de nu știu ce lichid pentru Estella.

După ce plătirăm nota, fără să uităm de chelner și de grăjdar și ținând socoteala și de jupâneasă, într-un cuvânt, după ce izbutirăm să aducem toată casa într-o stare de dușmănie vădită cu ajutorul mitei și după ce punga Estellei se ușura, ne suirăm într-o trăsură și pornirăm. Cotirăm spre Cheapside și trăsura hurui urcându-se pe strada Newgate, ducându-ne până sub zidurile acelea, de care mi-era atât de rușine.

- Ce-i aici? mă întrebă Estella.

Mai întâi mă prefăcui în chip prostesc că nu recunosc locul, apoi i-am explicat. În timp ce ea se uita la clădire, trăgându-și capul înapoi, murmură:

- Niște nenorociți!

Mă gândeam că, pentru nimic în lume, n-aș fi mărturisit ita mea.

- Domnul Jagers, am spus eu, ca să împing totul pe spinarea altuia, se bucură de faima de a cunoaște tainele acestui loc sinistru mai bine decât orice om din Londra.

- Cred că cunoaște tainele tuturor locurilor, spuse Estella încet.

- Îmi închipui că te-ai obișnuit să-l vezi des?

- De când mă știu, sunt obișnuită să-l văd regulat. Dar nu-l cunosc mai bine acum decât în vremea când nici nu știam să vorbesc. Ce experiență ai avut cu el? Ai făcut progrese în cunoașterea lui?

- De îndată ce m-am obișnuit cu felul lui bănuitor de a fi, spusei eu, totul a mers strună.

- Sunteți intimi?

- Am luat o dată masa acasă la el.

- Îmi închipui, spuse Estella, ghemuindu-se în fundul trăsorii, că trebuie să aibă o casă ciudată.

- Da, are o casă ciudată.

Mă feream să pălăvrăgesc despre custodele meu chiar și cu ea; dar,

desigur că aş fi ajuns atât de departe, încât să-i povestesc şi de masa din Gerrard Street, dacă nu ne-am fi trezit deodată orbiţi de lumina gazului. Mi se păru că lumina e însufleţită de simţământul acela neînţeles, care mă cuprinsese înainte. Şi când ieşirăm din strălucirea luminii, eu eram atât de orbit, de parcă aş fi trecut printr-un fulger, începurăm să vorbim despre altceva; vorbeam despre străzile prin care treceam şi despre cartierele din Londra care se întindeau la dreapta şi la stânga noastră. Estella îmi spuse că oraşul este aproape nou pentru ea, căci nu o părăsise niciodată pe domnişoara Havisham înainte de a pleca la Paris şi atunci nu făcuse decât să treacă prin Londra, o dată la ducere şi o dată la întoarcere. Am întrebat-o dacă administratorul averii mele primise vreo însărcinare cu privire la ea şi cât timp avea să rămână în Londra. Ea îmi răspunse apăsător:

- Doamne fereşte! şi atâta tot.

Vedeam, fără să vreau, că Estella îşi pusese în gând să mă cucerească, că încerca să fie cât mai atrăgătoare şi că era hotărâtă să mă câştige, chiar dacă ar fi trebuit să lupte pentru asta. Dar nu mă simţeam mai fericit, căci, chiar dacă Estella n-ar fi vorbit pe tonul acela, care spunea că suntem sortiţi unul celuilalt de către alţii, tot aş fi simţit că e stăpână pe inima mea, pentru că aşa îi plăcea ei şi nu pentru că s-ar fi înduioşat, dacă mi-ar fi zdrobit inima şi ar fi azvârlit-o cât colo.

Când trecurăm prin Hammersmith, îi arătai unde locuia domnul Matthew Pocket, spunându-i că nu e departe de Richmond şi că nădăjduiam s-o văd din când în când.

- Da, sigur, trebuie să mă vezi, trebuie să vii la mine, de câte ori crezi de cuviinţă. Trebuie să vorbesc cu tine în familia unde voi locui, de altfel s-a şi vorbit.

Am întrebat-o dacă familia în care trebuia să intre era numeroasă.

- Nu, numai două persoane, mama şi fiica. Mama e doamnă din societatea înaltă, deşi îi surâde să-şi mărească veniturile.

- Mă mir că domnişoara Havisham s-a îndurat să se despartă din nou de dumneata aşa curând.

- Aceasta face parte din planurile domnişoarei Havisham cu privire la mine, Pip, spuse Estella oftând, ca şi cum ar fi fost ostenită. Trebuie să-i scriu mereu, s-o văd regulat şi s-o înştiinţez cum o duc eu şi ce fac bijuteriile, fiindcă acum sunt aproape toate ale mele.

Îmi spuse pe nume pentru prima oară. Desigur că o făcuse cu bună ştire, fiindcă ştia că voi păstra amintirea aceasta ca pe o comoară.

Ajunserăm la Richmond mult prea repede; destinaţia noastră era o casă cu parc, o casă veche şi boierească în care rochiile bogat împodobite, perucile pudrate, hainele brodate, ciorapii răsfrânţi, manşetele încreţite şi săbiile se bucuraseră de multe zile de glorie. Câţiva pomi din faţa casei erau tăiaii în forme la fel de convenţionale şi de nefireşti ca şi perucile, fustele ţepene şi rochiile acelea înfoiate; dar nici pomii nu erau departe de locurile care le erau hărăzite în convoiul celor morţi şi se vedea că vor merge pe drumul tăcut al celorlaţi, că vor trece curând în lumea lor.

Un clopoţel cu glas bătrân care, desigur, că în vremurile de demult vestea casei: *Iată rochia verde, iată sabia cu mâner de diamant, iată condurii cu tocuri roşii şi nestemate* răsuna trist în lumina lunii şi două fete rumene la

față ieșiră grăbite ca s-o primească pe Estella. Apoi, ușa înghiți cele două geamantane, iar ea îmi dădu mâna cu un zâmbet și pieri și ea. Și eu tot mai stăteam în fața casei, gândindu-mă la cât aș fi fost de fericit, dacă aș fi trăit aici în preajma ei.

Am urcat în trăsură ca să mă întorc la Hammersmith; când am suit în trăsură mă durea inima și, când am coborât, mă durea și mai tare. La ușă, am găsit-o pe micuța Jane Pocket care se întorcea de la o petrecere cu micul ei logodnic; și eu îl fericeam pe micul logodnic, deși trebuia să se supună toanelor lui Flopson.

Domnul Pocket era în grădină și ținea discursuri; era un vorbitor minunat în chestiuni de gospodărie și tratatele lui despre creșterea copiilor și educarea servitorilor erau socotite lucrările cele mai prețioase pe acest tărâm. Dar doamna Pocket era și ea acasă și era cam încurcată deoarece mititelului i se dăduse o cutie cu ace ca să stea liniștit în timpul absenței nelimitate a lui Millers care plecase cu un infanterist. Și lipseau mai multe ace decât ar fi fost sănătos pentru un pacient în vârstă așa de fragedă, fie pentru folos extern sau ca întăritor.

Deoarece domnul Pocket se bucura de faima de a da cele mai minunate sfaturi practice, de a ști să cântărească bine lucrurile și de a avea o judecată foarte cumpătată, îmi trecu prin gând să-mi potolesc durerea de inimă, rugându-l să primească mărturisirea mea. Dar, aruncându-mi, din întâmplare, ochii asupra doamnei Pocket, care citea cartea privitoare la titluri de noblețe, după ce hotărâse că cel mai bun leac pentru mititel este să se ducă la culcare, mi-am spus:

- Nu, mai bine nu.

XXXIV

Pe măsură ce mă obișnuiam cu marile mele speranțe, începeam să-mi dau seama încetul cu încetul de influența lor asupra mea și asupra celor din jurul meu. Încercam să-mi ascund efectul lor asupra firii mele, dar vedeam bine că nu este de nici un folos. Trăiam într-o stare de neîntrepută neliniște, din pricina purtării mele față de Joe. Și nici în ceea ce privește pe Bidy, cugetul meu nit se simțea prea bine. Când mă trezeam noaptea din somn, mă gândeam cu amărăciune — asemenea doamnei Camilla — că aș fi fost mult mai fericit și împăcat cu mine însumi, dacă n-aș fi cunoscut-o niciodată pe domnișoara Havisham și dacă aș fi întâmpinat vârsta bărbăției mulțumit de a fi tovarășul lui Joe în vechea și cinstita lui fierărie. De multe ori, seara, când stăteam singur, uitându-mă la foc, mă gândeam că, la urma urmelor, nici un foc nu era mai bun decât cel din fierărie și cel din bucătăria de acasă.

Totuși, Estella era atât de legată de neliniștea și de tulburarea minții mele, încât nici eu singur n-aș fi putut să spun până unde mergea rolul meu în nașterea acestor frământări. Îmi spuneam că de n-aș fi avut nici o speranță dar mintea mi-ar fi fost prinsă de Estella, tot nu m-aș fi simțit mai mulțumit. Cât despre influența situației mele asupra celorlalți, nu mă simțeam chiar atât de încurcat și-mi dădeam seama, deși nu prea lămurit, că nu era spre folosul nimănui și, mai ales, nu era spre folosul lui Herbert. Obiceiurile mele de risipitor împinseseră firea lui ușuratică la cheltuieli pe care nu și le putea

îngădui, zdruncinată viața lui simplă de până atunci și îi tulburară pacea cu neliniști și păreri de rău. Nu aveam nici un fel de remușcare pentru faptul că împinsesem, fără să vreau, celelalte ramuri ale familiei Pocket spre intrigile josnice cu care se îndeletniceau acum, pentru că josnicia făcea parte din firea lor și ar fi fost oarecum stârnită e altcineva, dacă eu aș fi lăsat-o în stare de amorțeală. Dar cu Herbert era cu totul altceva și adeseori mi se strângea inima când mă gândeam că îi făcusem un rău, îmbâcsind odăile lui așa de goale cu mobilă greoaie și aducându-l pe Duhul Răzbunării, cel cu pieptarul galben, în serviciul lui.

Și acum, din dorina de a prefăce micile ușurințe în mari ușurințe, începui să mă încurc într-o mulțime de datorii. Și de abia începusem eu, că Herbert mă și imită și făcu la fel. În urma sfatului lui Startop, ne-am propus să fim admiși ca membri la un club numit *Pițigoi din crâng*, o instituție, al cărei scop nu l-am ghicit niciodată; era obiceiul ca membrii clubului să ia o masă costisitoare, o dată la două săptămâni, să se certe între ei cât mai mult, după-masă, și să fie autorii morali ai faptului că șase chelneri se îmbătau regulat pe scările clubului. Știu că aceste *binefaceri* sociale erau îndeplinite fără greș, căci Herbert și cu mine atât am reținut din cuvântarea de deschidere a societății, care suna cam așa: "Domnilor, fie ca voia bună din clipa aceasta să domnească de-a pururea printre *Pițigoi din crâng*". Pițigoi își risipeau banii nebunește. Hotelul unde luam masa se afla în Covent Garden și primul pițigoi pe care-l văzui în ziua în care mi-a fost hărăzită cinstea de a intra în Crâng a fost Bentley Drummle; pe vremea aceea, el se plimba prin oraș în tră-surica lui, spre marea pagubă a stâlpilor din colțurile străzilor. Uneori sărea din echipaj cu capiii înainte, peste apărătoarea trăsorii; și, într-o zi, îl văzui depunându-se singur în ușa Crângului în felul acesta nechipzuit, ca un sac de cărbuni. Dar cred că am pornit-o prea repede, căci nu eram încă pițigoi și nici nu puteam să fiu, după cum glăsuiau legile sfinte ale societății, până ce nu eram major.

Încrezător cum eram în mijloacele mele, aș fi luat cu plăcere cheltuielile lui Herbert asupra mea; dar Herbert era mândru și eu nu puteam să-i fac o astfel de propunere și așa bietul băiat intră în tot felul de încurcături, fără să înceteze nici o clipă de a se uita în dreapta și în stânga. Pe măsură ce ne obișnuiam să stăm târziu seara în societate, observam că la gustarea de dimineață, Herbert se uita în dreapta și în stânga cu mai multă deznădejde, că pe la prânz parcă mai prindea speranțe, că la dejun era ofilit de tot, că după masa de seară începea să zărească destul de limpede ceva capital în depărtare, că pe la miezul nopții își realiza capitalul, dar că pe la ora două după miezul nopții, era din nou atât de deznădăjduit, încât spunea că va cumpăra o pușcă cu care va pleca în America și că va face avere pe socoteala bivolilor de acolo.

De obicei, jumătate din săptămână mi-o petreceam la Hammersmith și, când eram acolo, dădeam târcoale pe la Richmond, ceea ce făceam uneori și când nu mă aflam la Hammersmith. Când eram și eu acolo, Herbert venea destul de des la Hammersmith și cred că, cu acest prilej, tatăl lui își cam dădea seama că perspectivele pe care le aștepta Herbert nu se arătau încă. Dar, de vreme ce în familia aceea toată lumea se dădea peste cap, felul în care bietul băiat se dădea și el peste cap prin viață trebuia să găsească o dezlegare. Între timp, domnul Pocket încărunga tot mai mult și tot mai des încerca să iasă din nedumeririle lui, trăgându-se de păr. Iar doamna Pocket făcea toată familia să

se poticnească de scaunelul ei, citea mai departe din cartea despre titluri de noblețe, își pierdea mai departe batista și ne vorbea despre bunicul ei.

Și deoarece acum vorbesc de o perioadă întreagă din viața mea, cu gândul de a ieși la lumină, trebuie neapărat să întregesc descrierea vieții noastre și a obiceiurilor de la Barnard's Inn.

Cheltuiam cât puteam de mult și, în schimbul banilor noștri, primeam cât găseau oamenii de cuviință să ne dea mai puțin. Eram mereu mai mult sau mai puțin lefteri și cei mai mulți dintre prietenii noștri erau în aceeași situație. Exista o legendă foarte veselă printre noi, care spunea că tot timpul petreceam, dar tristul adevăr era că nu petreceam niciodată. Credința mea este că, de fapt, cazul nostru era destul de obișnuit.

În fiecare dimineață, Herbert se ducea cu puteri reînnoite în oraș, ca să privească în dreapta și în stânga lui. De multe ori, mă duceam să-l văd în odăița aceea întunecoasă din fundul casei, unde îl găseam în tovărășia unei sticle cu cerneală, a unui curier, a unei lăzi cu cărbuni, a unei cutii cu sfoară, a unui almanah, a unui pupitru cu scaun și a unei linii; și nu-mi amintesc să-l fi văzut vreodată făcând altceva decât să se uite în dreapta și în stânga. Dacă am face cu toții ceea ce ne-am propus cu credința lui Herbert, cred că am trăi într-o republică a virtuților. Bietul băiat nu avea altceva de făcut decât să se ducă, în fiecare după-amiază, la o anumită oră, la Lloyd, pentru îndeplinirea ceremoniei de a-și vedea șeful. Încolo nu mai făcea nimic în legătură cu Lloyd, după câte știu eu, decât să se întorcea acasă. Când i se părea că se îngroașă gluma și că trebuie, până în cele din urmă, să-și găsească o ocupație, se ducea la Bursă, când era înghesuiala mai mare și se plimba înapoi și încolo, ca și cum ar fi executat o figură foarte posomorâtă dintr-un dans câmpenesc, printre magnații adunați acolo.

- Pentru că, îmi spunea Herbert când se întorcea acasă de la Bursă, adevărul este, Handel, că nu perspectivele vin spre tine, ci că tu trebuie să te duci spre ele, așa că m-am dus și eu.

Cred că, dacă am fi fost mai puțin legați unul de altul, ne-am fi urât, cu regularitate, în fiecare dimineață. În vremea aceea, mi-era nespuse de silă de locuința noastră și nu puteam să sufăr să văd livreaa Duhului Răzbunării, căci la ora aceea, înfățișarea lui părea mai costisitoare și mai puțin folositoare, decât la orice altă oră din cele douăzeci și patru. Pe măsură ce mă înfundam mai rău în datorii, gustarea de dimineață devenea o formalitate din ce în ce mai înfiorătoare și, o dată, la gustarea de dimineață, fiind amenințat în scris cu procedura legală, "nu fără legătură", cum ar spune ziarul local din orașul nostru, "cu o chestie de bijuterii", mi-am ieșit din fire așa de rău, încât înhățai Duhul Răzbunării încălțat cu cizme, pentru că se încumetase să-și închipuie că voiam să mâncăm cornuri.

În anumite zile care depindeau cu totul de cheful nostru, îi spuneam lui Herbert, ca și cum aș fi făcut o descoperire nemaipomenită.

- Dragă Herbert, o ducem foarte prost.

- Dragă Handel, îmi spuse Herbert cu toată sinceritatea, prin nu știu ce întâmplare ciudată, tocmai vorbele acestea îmi stăteau și mie pe buze.

- Atunci Herbert, răspundeam eu, hai să vedem cum stăm cu afacerile.

Ne cuprindea o mulțumire adâncă, ori de câte ori fixam o zi anumită pentru acest scop. Mie mi se părea că asta înseamnă să te ocupi de afaceri, să

privești lucrurile în față, să apuci taurul de coarne. Și știi că Herbert gândea la fel.

Comandam ceva special de mâncare în ziua aceea, de asemenea și o sticlă cu o băutură neobișnuită, pentru ca să ne întărim mințile și să scoatem lucrurile la capăt cu succes. După ce sfârșeam masa, ne înarmam cu un pachet de penițe, cu cerneală din belșug, cu un toc, hârtie de scris și cu sugativă. Era, într-adevăr, foarte liniștitor să ai tot felul de articole de papetărie la îndemână.

Apoi eu luam o foaie de hârtie și scriam titlul în capătul coalei cu un scris ordonat: *Bilanțul datoriilor lui Pip*, după care adăugam cu grijă: *Barnard's Inn* și data. Herbert își lua și el o foaie de hârtie și scria și el: *Bilanțul datoriilor lui Herbert*.

Și ne foloseam fiecare de o grămadă de hârtiute împrăștiate claie peste grămadă pe masă, lângă noi, hârtii care fuseseră aruncate în sertare, purtate prin funduri de buzunare, hârtiute pe jumătate arse la focul lumânării, care stătuseră agățate săptămâni de-a rândul la oglindă și erau deteriorate în fel și chip. Scârțâitul penițelor pe hârtie ne înviora atât de mult, încât mi se părea greu să fac deosebire între aceste lucrări foarte lămuritoare și plățirea datoriilor.

După ce scriam câțva timp, îl întrebam pe Herbert cum mergea treaba. Pesemne că el își scărpină capul plin de pocăință la vederea cifrelor, care se înșirau pe hârtie.

- Crește, Handel, spunea Herbert, pe cinstea mea, crește neîncetat.

- Fii tare, Herbert, răspundeam eu, lucrând mai departe cu sârg. Privește lucrurile drept în față. Vezi care-i situația la tine. Uită-te la cifre, până nu mai rămâne nimic din ele.

- Aș face așa, Herbert, dar se uită ele la mine, până nu mai rămâne nimic din mine.

Totuși, felul meu de a fi hotărât era folositor și Herbert se apuca iarăși de lucru. După câțva timp, iar se oprea pe motivul că nu avea la îndemână factura lui Cobbs, a lui Lobbs sau a lui Nobbs.

- Atunci, Herbert, calculează! Calculează o sumă rotundă și trece-o pe hârtie.

- Ce om plin de idei ești tu! răspundea amicul meu, plin de admirație. Zău că ai un spirit comercial grozav!

Și eu eram de aceeași părere. În ocazii din acestea, îmi spuneam că sunt un om de afaceri de primul rang, iute, hotărât, energic, limpede la minte și cu sânge rece. După ce îmi treceam toate datoriile pe listă, comparam pe fiecare în parte cu cele scrise pe factură și făceam însemnări. Aprobarea față de mine însumi pe care o simțeam de câte ori treceam câte o încasare era o senzație voluptoasă. După ce terminam, împătureau cu grijă chitanțele, le însemnam pe fiecare în parte pe verso și le legam pe toate într-o legăturică frumoasă. Apoi făceam același lucru și pentru Herbert care spunea modest că e departe de a avea geniul meu administrativ, simțind că strânsesem toate afacerile lui într-un singur focar.

Mai exista un aspect strălucit în felul cum îmi administram afacerile, și anume ceea ce numeam "a lăsa o margine". De pildă, să ne închipuim că datoriile lui Herbert se ridicau la o sută șazeci și patru de lire și șase penny. Atunci eu îi spuneam: lasă o margine și să scrie două sute de lire. Sau să ne închipuim că datoriile mele se ridicau la de patru ori mai mult; eu lăsam o

marginile și treceam șapte sute de lire. Aveam o părere foarte bună despre înțelepciunea acestei margini, dar trebuie să recunosc că, acum când privesc în urmă, îmi dau seama că era un vicleșug foarte costisitor. Fiindcă numaidecât ne apucam să facem datorii noi, ca să umplem marginea și, uneori, sentimentul de libertate și de solvabilitate pe care ni-l dădea, ne făcea să înaintăm până la o nouă margine.

Dar, aceste cercetări asupra treburilor noastre erau urmate de o perioadă de calm, de odihnă, de liniște plină de virtute, care mă făcea să am o părere minunată despre mine însumi. Potolit de eforturile mele, de metoda întrebuințată și de complimentele lui Herbert, stăteam cu cele două legături simetrice pe masă în fața mea și mă simțeam mai curând ca un fel de bancă decât ca un simplu individ.

În timpul acestor îndeletniciri solemne, închideam ușa de la intrare, ca să nu fim întrerupți. Într-o seară, tocmai ne cuprinsese una dintre stările acestea de mulțumire, când auzirăm zgomotul pe care-l face o scrisoare când e aruncată prin crăpătura ușii de la intrare și cade pe jos.

- E pentru tine Handel, spuse Herbert, care se dusesse afară și acum se întorcea cu scrisoarea.

- Nădăjduiesc că nu s-a întâmplat nimic.

Pesemne că văzuse pecetea și marginea neagră. Scrisoarea era semnată Trabb & Co. și cuprinsul ei spunea doar că eu eram un domn mult stimat, că oamenii doreau să mă informeze că doamna J. Gargery încetase din viață luni, la ora șase și douăzeci de minute seara și că eram așteptat la înmormântare luna viitoare, la ora trei după-amiază.

XXXV

Pentru prima oară în viața mea se deschidea o groapă în drumul meu și golul pe care-l făcu pe pământul neted mi se păru uimitor. Imaginea surorii mele așezată pe scaunul de lângă focul din bucătărie mă urmărea zi și noapte. Minte nu putea să cuprindă gândul că locul acela va fi de acum înainte gol și, în timp ce înainte soră-mea sălășluia rareori sau chiar deloc în gândurile mele, acum mi se părea în chip ciudat că o văd îndreptându-se spre mine pe stradă sau că o voi auzi ciocănind la ușă. Până și în odăile mele, cu care ea nu avusese niciodată nici o legătură, apăruse golul acela al morții și mi se părea mereu că-i aud glasul sau văd mișcarea obrazului și trupului ei, ca și cum ar mai fi fost în viață și ar fi venit deseori să mă vadă.

Oricare mi-ar fi fost soarta, ar fi fost aproape cu neputință să-mi amintesc cu drag de soră-mea. Dar cred că există o strângere de inimă pricinuită de părerea de rău care poate exista și fără multă dragoste. Din pricina acestei strângeri de inimă (și poate pentru a înlocui alte simțăminte mai duioase), mă cuprinse o mânie nespūsă împotriva criminalului, din pricina căruia suferise ea atât; și-mi spuneam că, dacă aș fi avut destule dovezi, l-aș fi putut urmări pe Orlick sau pe oricare altul, până în pânzele albe.

I-am scris lui Joe câteva rânduri de mângâiere, asigurându-l că voi veni la înmormântare, iar restul zilelor le-am petrecut în starea aceea sufletească ciudată, de care am vorbit mai înainte. În ziua înmormântării, plecai la oraș dimineață și coborâi din diligență la "Mistrețul Albastru" destul de devreme

ca să pot merge pe jos până la fierărie.

Era tot o zi frumoasă de vară și, în timpul drumului, îmi răsăriră în minte scene din vremea când eram o biată făptură neputincioasă și soră-mea nu mă cruța deloc. Dar amintirile îmi năvăleau în minte, scăldate într-o atmosferă de blândețe, care îndulcea până și vârful *gâdiliciului*. Căci acum, până și mireasma pe care o împrăștiau frunzele de fasole și de trifoi șopteau inimii mele că va veni ziua, când memoria mea va avea nevoie ca și alți oameni, ce se vor plimba în soare cum mă plimbam eu astăzi, să fie blânzi, când se vor gândi la mine.

În cele din urmă, am zărit casa și văzui că Trabb & Co. o îmbrăcase în doliu și pusese stăpânire pe ea. Două ființe lugubre stăteau înfipte fără rost la ușa de la intrare, fiecare cu câte o cârjă înfășurată în negru, ca și cum instrumentele acestea ar fi putut aduce cuiva vreo mângâiere; am recunoscut pe unul dintre ei; era un vizitiu de la "Mistrețul Albastru" care fusese dat afară pentru că azvârlise o tânără pereche într-o groapă, chiar în ziua căsătoriei lor; aceasta în urma unei beții, din pricina căreia călărea cu mâinile încolăcite de gâtul calului. Toți copiii satului și foarte multe femei căscau gura plini de admirație la acești păzitori îndoliați și la ferestrele închise ale casei și ale fierăriei; și când am ajuns la ușă, unul dintre cei doi păzitori, băiatul de la han, ciocăni în ușă, dând lumii să înțeleagă că eram prea sfârșit de durere, pentru a mai avea putere să ciocănesc singur.

Un alt păzitor, un tâmplar care pusese odată rămașag că va mânca două găște dintr-odată și le mâncase, deschise ușa și mă îndreptă spre salonaș. Aici, domnul Trabb se instalase la masa cea mai bună, pe care o lungise cât putuse și deschisese un fel de bazar îndoliat, cu ajutorul unei grămăjoare de ace cu gămăliile negre. În clipa sosirii mele, tocmai înfășurase în negru o pălărie, prefăcând-o într-un prunc african; și acum stătea cu mâna întinsă ca să o ia pe a mea. Dar eu, neînțelegând gândul lui și zăpăcit de tot ceea ce vedeam în jurul meu, îi strânsei mâna, în semn de călduroasă simpatie.

Sărmanul de Joe, care se încurca în faldurile unei mantale negre legată cu o fundă mare pe sub bărbie, stătea singur, în partea cealaltă a odăii; pesemne că acolo îl pusese Trabb, deoarece Joe era cel mai îndoliat dintre toți. Mă aplecai spre el, spunându-i:

- Ce mai faci, dragă Joe? El îmi răspunse:

- Pip, măi băiete, tu ai cunoscut-o pe vremea când era o femeie frumoasă și... și-mi strânse mâna, fără să mai spună nimic.

Biddy, foarte curățică și modestă, în rochia ei neagră, umbla încetișor de colo până colo și dădea o mână de ajutor peste tot. După ce-i spusei și lui Biddy câteva cuvinte, deoarece timpul nu era potrivit pentru discuții, mă așezai lângă Joe, întrebându-mă în ce parte a casei s-o fi aflând trupul neînsuflețit, adică ea, adică soră-mea. Deoarece se simțea un miros dulce de prăjituri în salonaș, mă uitam în jurul meu ca să văd masa cu gustarea; masa de-abia se zărea, dacă nu erai obișnuit cu întunericul din odaie, dar pe masă se vedea o prăjitură cu prune gata tăiată, erau și portocale împărțite în felii, sandvișuri, biscuiți și două cani pe care le cunoșteam foarte bine ca pe niște obiecte de podoabă, dar care nu fuseseră niciodată folosite; una era plină cu porto, cealaltă cu vișinată. Stăteam în fața mesei, când, deodată, mă izbii chipul lingușitor al lui Pumblechook, îmbrăcat într-o manta neagră și cu câțiva metri de panglică de

doliu la pălărie; acesta ba se îndopa, ba făcea mișcări slugarnice ca să-mi atragă atenția. În clipa în care izbuti, se îndreptă spre mine improșcându-mă cu miros de vișinată și firimituri și spuse cu glas supus:

- Pot, oare, domnule? Apoi, i-am deosebit pe domnul și pe doamna Hubble: aceasta din urmă stătea într-un colț, cuprinsă de o criză tăcută și modestă de deznădejde. Trebuia să ne "încolonăm" cu toții și eram grupați, pe rând, în mănunchiuri mici și caraghioase, de către Trabb.

- Vreau să spun, Pip — îmi șopti Joe, în timp ce ne "încolonam", cum spunea domnul Trabb, încă din salonaș, doi câte doi și grozav mai semăna toată ceremonia cu pregătirile premergătoare unui dans sălbatic — vreau să spun, domnule, că mai bine aș fi dus-o la biserică, cu trei sau patru prieteni, care să fi venit de bună voie, dar vecinii n-ar privitoare astea cu ochi buni și-ar zice că-i lipsă de respect.

- Toată lumea scoate batistele, strigă domnul Trabb în clipa aceea, cu glas îndurerat dar foarte practic.

- Scoateți batistele! Suntem gata!

Așa că duserăm cu toții batistele la obraz, ca și cum ne-ar fi curs sânge din nas și o pornirăm doi câte doi; Joe cu mine; Bidy cu domnul Pumblehook; domnul Hubble cu doamna Hubble. Rămășițele suțorii mele fuseseră scoase din casă prin ușa bucătăriei și, deoarece făcea parte din ceremonia funebră ca cei șase purtători ai sicriului să fie înăbușiți de un baldachin de catifea neagră cu chenar alb, convoiul arăta ca un monstru orb cu douăsprezece picioare de om, care se târa bâjbâind, călăuzit fiind de cei doi păzitori — băiatul de la han și tovarășul lui.

Toți vecinii erau foarte încântați de această regie și stârnirăm multă admirație, în trecerea noastră prin sat; căci tineretul plin de avânt al satului se repezea din când în când să ne taie rândurile sau ne aștepta în anumite puncte mai prielnic așezate. În clipa în care răsăream de după colț, cei mai avântați dintre ei strigau cu emoție:

- Uite-i că vin! Uite-i că vin! Și eram primiți cu urale. În timpul procesiunii, eram plictisit din pricina lingăului de Pumblehook care, aplecându-se în spatele meu, nu făcea altceva în spatele meu, nu făcea altceva în tot timpul drumului, decât să-mi potrivească panglica de la pălărie și să-mi netezească mantaua, în semn de delicată atenție. Apoi mă izbi mândria fără seamăn a domnului și doamnei Hubble care păreau foarte îngâmfați și glorioși, deoarece făceau parte dintr-o procesiune atât de aleasă.

Și acum țara mlaștinilor se întindea chiar în fața noastră, iar pânzele corăbiilor de pe fluviu se înălțau printre bălți; intrarăm în cimitir și ne oprirăm lângă mormintele necunoscuților mei părinți, Philip Pirrip, "răposat în această parohie", și Georgiana "soția celui de mai sus". Și aici soră-mea a fost coborâtă încet în pământ, în timp ce ciocârliile cântau deasupra cimitirului iar vântul, care adia ușor, arunca umbre de nori și de pomi peste morminte.

Despre purtarea prea lumească a lui Pumblehook în tot timpul acesta, nu doresc să spun mai mult decât că mi-era adresată în întregime mie; și chiar când au fost rostite acele cuvinte înălțătoare, care amintesc oamenilor că ei nu aduc nimic în lume și nu pot lua nimic din ea și că sunt asemănători unor umbre care zboară, fără să poposească mult timp nicăieri, chiar și atunci îl auzii tușind, ca și cum ar fi spus că există o excepție în persoana unui tânăr care a

pus, pe neașteptate, mâna pe o mare avere. După ce ne-am întors, Pumblehook a avut îndrăzneala să-mi spună că ar fi dorit ca sora mea să fi aflat de cinstea pe care i-o făcusem și mi-a dat de înțeles că de-ar fi trebuit sora mea să plătească această cinste cu moartea ei, tot ar fi socotit că a făcut un târg bun. Apoi, bău restul de vișinată, iar domnul Hubble bău porto-ul și amândoi începură să vorbească (am observat că așa se întâmplă de obicei în cazuri din acestea) ca și cum ar fi făcut parte din altă seminție decât răposata și ar fi fost prin urmare, nemuritori. În cele din urmă, Pumblehook plecă împreună cu domnul și doamna Hubble, ca să facă chef, fără îndoială, și ca să povestească oamenilor de la "Barcagiii Veseli" că el era făuritorul norocului meu și primul meu binefăcător.

După ce plecară cu toții și după ce Trabb și oamenii lui — nu ucenicul lui, căci pe acesta îl căutasem zadarnic — și-au strâns catrafusele și au plecat și ei, aerul din casă parcă se însănătoși. Nu mult după aceea, Bidy cu Joe și cu mine luarăm o masă rece; mâncarăm în salonaș, nu în bucătărie și Joe era atât de grijuliu în mișcările pe care le făcea cu cuțitul, furculița și solnița, încât ne simțeam cu toții gătuiți. Dar, după masă, îl făcui pe Joe să-și ia luleaua și, după ce dădui o raită împreună cu Joe prin fierărie și ne așezarăm împreună pe piatra de afară, din fața ușii, totul merse mai bine. Băgai de seamă că, după înmormântare, Joe își schimbase hainele în așa fel, încât să facă un compromis între straietele lui de duminică și hainele de lucru; și, astfel, dragul de el, își recăpătă înfățișarea lui firească, arătând așa cum era.

Se bucură nespus când îl întrebai dacă pot dormi în odăița mea și-mi părea într-adevăr bine că-l întrebam, căci simțeam că făcusem o faptă bună cerându-i acest hatâr. Când umbrele serii începură să se lase, m-am folosit de primul prilej pentru a putea intra în grădiniță cu Bidy, ca să stăm puțin de vorbă.

- Bidy, spusei eu, cred că ai fi putut să-mi scrii despre toate lucrurile acestea atât de triste.

- Crezi, domnule Pip? întrebă Bidy. Dacă aș fi crezut că fac bine, ți-aș fi scris.

- Să nu-ți închipui, Bidy, că vreau să fiu urâcios, când îți spun că ar fi trebuit să crezi așa.

- Adevărat, domnule Pip?

Era atât de liniștită și avea un fel de a fi atât de domol, de potolit și de prietenos, încât mă supăra gândul s-o fac din nou să plângă. Așa că, după ce mă uitai câteva clipe la ochii ei aplecați, mă lăsai păgubaș.

- Cred că o să-ți fie greu să rămâi aici, de acum înainte, Bidy dragă.

- Sigur că nu pot rămâne, domnule, spuse Bidy cu părere de rău, dar totuși convinsă și liniștită. Am și vorbit cu doamna Hubble și mâine mă duc la ea. Nădăjduiesc că vom putea să-l ajutăm puțin pe domnul Gargery, până se liniștește.

- Cum ai să trăiești tu, Bidy? Dacă ai nevoie de ceva ba...

- Cum am să trăiesc? repetă Bidy, tăindu-mi vorba și îmbujorându-se o clipă la față. O să încerc să capăt locul de învățătoare la școala cea nouă care e aproape gata. Toți vecinii au să mă recomande și nădăjduiesc că, dacă sunt sărguincioasă și am răbdare, voi izbuti să mai învăț și eu câte ceva, în timp ce

învăț pe alții. Știi, domnule Pip, urmă Bidy zâmbind și înălțându-și privirile spre mine, școlile cele noi nu seamănă cu cele vechi; de atunci, am învățat mult de la dumneata și am avut timp să progrez.

- Cred, Bidy, că tu ai progresa în orice împrejurări.

- Ei! Afară de latura aceea urâtă a firii omenești. Cuvintele ei nu erau o imputare, ci mai curând un gând rostit cu glas tare. *Bine!* am gândit eu. Mă las păgubaș și de data aceasta. Așa că mersei mai departe cu Bidy, privind în tăcere la ochii ei aplecați.

- N-am aflat încă amănunte despre moartea surorii mele, Bidy.

- Nu prea sunt multe, sărmana de ea. De patru zile se simțea prost — deși în ultimul timp o ducea mai bine — când, deodată, seara, a ieșit din starea ei de amorțală și a spus limpede de tot: "Joe". Deoarece de mult nu mai scosese nici o vorbă, am fugit în fierărie ca să-l chem pe domnul Gargery. Ea îmi făcu semn ca dânsul să se așeze chiar alături și că vrea ca eu să pun brațele ei în jurul gâtului lui. Așa că i-am așezat brațele de gâtul domnului Gargery și ea și-a lăsat capul pe umărul lui foarte mulțumită și bucuroasă. Și a mai spus încă o dată "Joe" și o dată "iertare" și o dată "Pip". Și nu și-a mai ridicat capul de acolo și o oră mai târziu am culcat-o în pat, fiindcă am văzut că o iertase Dumnezeu. Bidy plângea; grădina scăldată în lumina apusului, ulița și stelele care începuseră să răsară îmi apăreau și mie ca acoperite de ceață.

- Și nu s-a descoperit nimic, Bidy?

- Nimic.

- Știi ce s-a întâmplat cu Orlick?

- După culoarea hainelor lui, aș zice că lucrează la carieră.

- L-ai văzut? De ce te uiți la copacul acela negru de pe uliță?

- L-am văzut acolo, în noaptea când a murit ea.

- Și aceasta n-a fost ultima oară când l-ai văzut, nu-i așa, Bidy?

- Nu. L-am văzut tot acolo, adineauri, de când ne plimbăm noi. Nu folosește la nimic, spuse Bidy, punându-și mâna pe brațul meu, fiindcă eram gata să fug în uliță. Știi doar că eu nu te-aș minți; nici o clipă n-a stat acolo și a și plecat.

Mânia crescă când am auzit că tâlharul acela o mai urmărește și eram tare îndârjit împotriva lui. I-am spus toate acestea lui Bidy și i-am mai spus că aș cheltui oricâți bani și m-as osteni oricât de mult ar fi nevoie ca să-l pot scoate din ținut. Încetul cu încetul, ea mă potoli, spunându-mi cât mă iubea Joe pe mine și că Joe nu se plângea niciodată de nimic — de mine nu pomeni nici o vorbă — ci își făcea datoria în felul lui tăcut, cu brațele încordate și cu inima liniștită.

- Ai dreptate, niciodată nu poți să-l lauzi îndeajuns, spusei eu; și, să știi, Bidy, că o să vorbim mereu de lucrurile acestea, fiindcă o să vin des pe la voi. Doar n-o să-l las pe bietul Joe singur.

Bidy nu rosti nici o vorbă.

- Bidy, tu nu auzi ce spun eu?

- Ba da, domnule Pip.

- Ca să nu mai vorbim de faptul că-mi spui *domnule Pip*, ceea ce-mi pare de prost gust.

- Ce părere ai?

- Ce părere am? întrebă Bidy sfioasă.

- Biddy, spusei eu cu glas apăsător dar plin de virtute, vreau să știu ce părere ai cu privire la cele ce ți-am spus.

La cele ce mi-ai spus?

- Nu mă îngâna, răspunsei eu. Pe vremuri, nu îngânai, Biddy.

- Pe vremuri! spuse Biddy. O, domnule Pip! Pe vremuri! Bine! M-am gândit ca n-aș face rău să mă las păgubaș și de data aceasta. După ce mai ocolirăm o dată grădina în tăcere, mă întorsei la poziția strategică de dinainte.

- Biddy, spusei eu, am făcut o afirmație cu privire la faptul că voi veni pe aici mai des, ca să-l văd pe Joe, pe care tu ai primit-o cu o tăcere supărătoare. Fii bună, Biddy, și spune-mi de ce.

- Ești sigur că vei veni să-l vezi des? întrebă Biddy, oprindu-se pe poteca îngustă a grădinii și privind-mă în lumina stelelor cu ochii ei cinstiți.

- O, Doamne, făcui eu, căci mă simțeam silit, spre deznădejdea mea, să las totul baltă. Zău că aceasta-i o latură urâtă a firii omenești! Te rog, Biddy, să nu mai spui nimic. Sunt foarte supărat.

Pentru acest motiv foarte puternic, o ținui pe Biddy la distanță, în timpul mesei de seară și când mă dusei în odăița mea, îi spusei noapte bună cu semeție, bineînțeles atât cât socotea sufletul meu nemulțumit că se potrivește cu înmormântarea și cu celelalte întâmplări ale zilei. Și, de câte ori mă trezeam noaptea, adică la fiecare sfert de oră, mă gândeam la neplăcerea și la nedreptatea pe care mi le făcuse Biddy.

Trebuia să plec a doua zi, în zori. Am ieșit din casă dis-de-dimineață și m-am dus să mă uit pe furiș în fierărie, prin ferestruica de lemn. Și am stat acolo câteva minute, uitându-mă la Joe, care se și apucase de lucru, cu fața plină de putere și sănătate, ca și cum soarele strălucitor care avea să-i lumineze toată viața i-ar fi luminat și fața.

- Rămâi sănătos, dragă Joe. Nu, nu-ți șterge mâna, pentru numele lui Dumnezeu, dă-mi-o așa neagră cum e! Mă întorc curând, o să vin des pe aici.

- Niciodată n-o să fie prea curând, domnule, spuse Joe și niciodată prea des, Pip.

Biddy mă aștepta în ușa bucătăriei, cu o cană de lapte proaspăt și o coajă de pâine.

- Biddy, i-am spus eu în clipa despărțirii, când i-am întins mâna, nu sunt supărat, dar sunt jignit.

- Nu, să nu fii jignit, se apără ea cu gravitate, lasă să fiu numai eu jignită, dacă n-am fost destul de mărinimoasă.

Și iarăși, în timp ce eu mă îndepărtam de casă, se ridica ceața. Dacă mi-a dezvăluit cumva, că nu mă voi întoarce și că Biddy avea dreptate, tot ce pot spune este că așa s-a întâmplat.

XXXVI

Herbert și cu mine ne împotmoleam din ce în ce mai rău, căci datoriile noastre creșteau, deși ne uitam mereu cum stăteam cu afacerile, lăsam nenumărate margini și făceam tot soiul de operații perfecte; și timpul trecea așa cum trece de obicei; și eu eram major, așa cum prezisese Herbert că se va întâmpla, fără să-mi dau măcar seama ce se petrecuse cu mine.

Herbert își sărbătorise majoratul cu opt luni înaintea mea. Deoarece nu

se alesese cu altceva în afară de majorat, acest eveniment nu stârni vâlvă nici măcar la Barnard's Inn. Dar cea de a douăzeci și una aniversare a mea o așteptasem cu multă speranță și făcând nenumărate planuri, căci socoteam amândoi că custodele meu nu va avea încotro și va spune ceva hotărâtor cu prilejul acesta.

Avusesem grijă ca cei de la Little Britain să știe când e ziua mea. În ajun am primit un bilet oficial de la Wemmick, prin care acesta mă înștiința că domnul Jagers ar fi bucuros să mă vadă la ora cinci, în după-amiaza fericitei zile. Toate acestea ne convinseseră că trebuie să se întâmple ceva mare și inima mi se strânse de emoție, a doua zi, când îmi făcu apariția în biroul custodelui meu, ca un adevărat model de punctualitate.

În biroul din față, Wemmick mă felicită și își scarpină, ca din întâmplare, nasul cu o hârtie de mătase împăturită care-mi plăcea foarte mult. Dar nu pomeni nimic de hârtia aceasta și-mi făcu semn cu capul să intru în odaia administratorului averii mele. Era în luna noiembrie și domnul Jagers stătea în fața focului, sprijinindu-și spatele de cămin și cu mâinile ascunse sub coada jilecii.

- Ei, Pip, spuse el. Astăzi trebuie să-ți spun domnule Pip. Felicitări, domnule Pip.

Ne strânserăm mâna — el strângea totdeauna mâinile foarte scurt — eu i-am mulțumit.

- Ia loc, domnule Pip, spuse custodele meu.

Eu mă așezai și el rămase în picioare, cu fruntea aplecată înspre ghete; mă simțeam stingherit, ca în vremea aceea de demult, când fusesem așezat pe o piatră de mormânt. Cele două busturi nesuferite de pe raft nu erau departe de el și priveau ca doi bătrâni damblagiți care osteaneau să ia parte la conversație.

- Și acum, tinere, începu custodele meu, ca și cum eu aș fi fost un martor dintr-un proces, vreau să-ți spun o vorbă sau două.

- Vă rog, domnule Jagers.

- Cât crezi că te costă viața pe care o duci? spuse domnul Jagers, aplecându-se ca să privească podeaua și apoi lăsându-și capul pe spate ca să privească tavanul.

- Cât mă costă?

- Cât? repetă domnul Jagers, tot cu ochii în tavan. Cât? Și apoi se uită de jur împrejurul odăii, își scoase batista din buzunar și se opri cu ea în mână în mijlocul drumului spre nas.

Făcusem atâtea bilanțuri, încât înlăturasem din mintea mea orice noțiune pe care o avusesem vreodată cu privire la cheltuielile mele. Spre marea mea dezamăgire, am mărturisit că nu mă simt în stare să răspund la întrebarea lui. Acest răspuns părea să fie pe placul domnului Jagers, care spuse:

- Mi-am închipuit eu! Și-și suflă nasul cu mulțumire.

- Acum eu te-am întrebat pe dumneata ce am avut de întrebat, dragul meu, spuse domnul Jagers. Ai ceva să mă întrebi pe mine?

- Sigur că ar fi o mare ușurare pentru mine să vă pun câteva întrebări dar nu uit opreliștea pe care mi-ați impus-o.

- Pune-mi o întrebare, spuse domnul Jagers.

- Oare, voi afla astăzi cîră este binefăcătorul meu?

- Nu. Pune altă întrebare.

- Oare, voi afla în curând taina aceasta?

- Lasă întrebarea aceasta pentru un moment și pune-mi alta.

Mă uitai în jurul meu, dar nu vedeam nici o scăpare de la întrebarea:

- Am ceva de primit, domnule Jagers? La aceste cuvinte, domnul Jagers spuse triumfător:

- Știam eu că o să ajungem aici! Și-i strigă lui Wemmick să-i dea bucățica de hârtie. Wemmick apăru, îi întinse hârtia și dispăru.

- Și acum, domnule Pip, spuse domnul Jagers, ascultă-mă, te rog. Ai scos bani din belșug de aici; numele dumitale figurează destul de des în registrul lui Wemmick; și, fără îndoială, că ai datorii.

- Mi-e teamă că trebuie să recunosc, domnule Jagers.

- Știi prea bine că trebuie să răspunzi *da*, nu-i așa? spuse domnul Jagers.

- Da.

- Nu te întreb câți bani datorezi, pentru că nu știi, și ar dacă ai ști, nu mi-ai spune; mi-ai spune mai puțin. Da, da, dragul meu, strigă domnul Jagers, făcându-mi semn cu degetul arătător ca să mă oprească, fiindcă eu aveam de gând să protestez. Desigur, crezi că n-ai face așa, dar așa ai face. Scuză-mă, dar eu știu mai bine decât dumneata. Acum ia bucățica aceasta de hârtie. Ai luat-o? Foarte bine. Despărurește-o și spune-mi ce vezi.

- O hârtie de cinci sute de lire, spusei eu.

- Da, o hârtie de cinci sute de lire, repetă domnul Jagers. O sumă frumușică, după părerea mea. Nu crezi?

- Cum aș putea crede altfel?

- A! Dar răspunde-mi, te rog, la întrebare, spuse domnul Jagers.

- Desigur.

- Desigur că o socotești o sumă frumușică. Ei bine, Pip, această sumă frumușică e a dumitale. Este un dar de ziua ta, e ca o dovadă a speranțelor care te așteaptă. Și suma aceasta trebuie s-o cheltuiești pe an și nu mai mult, până ce jpare autorul tuturor binefacerilor de care te-ai bucurat până acum. Adică n-ai să iei asupra dumitale toate chestiunile bănești care te privesc, ci vei scoate de la Wemmick, câte o sută și douăzeci de lire trimestrial, până când vei intra în legătură cu izvorul acestor daruri și nu cu agentul lui. După cum ți-am mai spus și altădată, eu nu sunt decât un agent. Execut instrucțiunile pe care le capăt și sunt plătit pentru aceasta. Cred că instrucțiunile acestea sunt greșite dar nu sunt plătit pentru a-mi da părerea cu privire la valoarea lor.

Începeam tocmai să-mi exprim recunoștința față de mărinimia binefăcătorului meu, dar domnul Jagers mă opri:

- Pip, spuse el rece, nu sunt plătit pentru a transmite cuvintele tale. Apoi își strânse cozile jachetei, așa cum încheiase și convorbirea și se uită încruntat la ghetele lui, ca și cum ar fi bănuit că plănuiesc ceva împotriva lui.

După câteva clipe de tăcere, am îndrăznit să-i spun:

- V-am pus adineaori o întrebare pe care ați dorit s-o amân pentru mai târziu. Sper că nu fac nici un rău dacă o mai pun o dată?

- Ce întrebare? spuse el.

Aș fi putut să-mi închipui dinainte că el n-o să mă scoată niciodată din încurcătură, dar mă supără să mai formulez o dată întrebarea, ca și cum ar fi fost una nouă.

- E cu putință, întrebai eu, după câteva clipe de șovăială, ca binefăcătorul meu, autorul tuturor binefacerilor, despre care ați vorbit și dumneavoastră, domnule Jagers, să vină .... aici m-am oprit din sfială.

- Să vină, unde? întrebă domnul Jagers. Aceasta nu este o întrebare.

- Să vină, în curând, la Londra, am continuat eu, ostenindu-mă să dau gândurilor mele o formă cât mai precisă, sau să mă cheme pe mine undeva?

- Acum ascultă ce-ți spun, răspunse domnul Jagers, ținându-mă pentru prima dată cu ochii lui înfundați. Trebuie să-ți amintesc de seara în care ne-am întâlnit pentru prima oară, în satul tău. Ce ți-am spus atunci, Pip?

- Mi-ați spus că s-ar putea să treacă mulți ani, până când persoana aceea se va dezvălui.

- Chiar așa, spuse domnul Jagers, acesta-i răspunsul meu.

În timp ce ne uitam unul în ochii celuilalt, eu simțeam că ard de dorința de a afla ceva de la el. Și, pe măsură ce simțeam că el vede cum mă aprind, îmi dădeam seama că va fi mai greu ca oricând să pot scoate ceva de la el.

- Credeți că, într-adevăr, s-ar putea să treacă ani până atunci, domnule Jagers?

Domnul Jagers clătină din cap, nu ca și cum ar fi răspuns negativ întrebării mele, ci ca și cum ar fi răspuns negativ ideii că îl pot face să-mi răspundă și când privirea mea se izbi de cele două bușuri cu fețele strâmbe, mi se păru că atenția lor ajunsese la culme și că aveau amândouă de gând să strănute.

- Hai! spuse domnul Jagers, încălzindu-și coapsele cu podul palmelor lui calde. Să fiu sincer cu tine, amice Pip. Aceasta este o întrebare pe care n-ar fi trebuit să mi-o pui. Ai să înțelegi mai bine când am să-ți spun că e o întrebare care mă poate compromite pe mine. Hai! Să merg mai departe și să-ți mai spun ceva.

Se aplecase atât de tare, ca să se încrunte la ghetе, încât în pauza care urmă, izbuti să-și frece pulpele cu mâinile.

- Când persoana aceea se va dezvălui, spuse domnul Jagers îndreptându-se, tu și cu ea vă veți înțelege împreună asupra chestiunilor care vă privesc. Când persoana aceea se va dezvălui, rolul meu în această poveste va înceta, se va sfârși. Când persoana aceea se va dezvălui, nu voi mai avea nevoie să știu nimic despre toate acestea. Este tot ce aveam de spus.

Ne uitaram unul la altul, până când eu îmi aplecai gânditor privirile spre podea. Din această convorbire, înțelesei că domnișoara Havisham, din cine știe ce motiv sau fără nici un motiv, nu-i încredințase lui Jagers că mă sortise Estellei, că el îi lua aceasta în nume de rău și că se simțea jignit, sau că poate era împotriva acestui plan și nu vroia să aibă de-a face cu lucrurile acestea. Când îmi ridicai ochii, văzui că domnul Jagers mă măsurase tot timpul cu o privire șireată și că se mai uita încă la mine.

- Dacă aceasta e tot ce aveți de spus, domnule Jagers, adăugai eu, nici eu nu mai am nimic de adăugat.

El făcu un semn de încuviințare cu capul, scoase din unar ceasornicul cel temut de pungași și mă întrebă unde am de gând să iau masa. Îi răspunsei că acasă cu Herbert. Ca o urmare firească a întrebării lui, îl întrebai dacă vrea ne faceă cinstea de a veni la noi și el primi numaidecât invitația.

Stăruii foarte mult să vină împreună cu mine, ca să nu am timp să fac

pregătiri speciale pentru el, dar mai întâi trebuie să scrie o scrisoare și, nu mai încăpea îndoială, să-și spele mâinile. Așa că eu îi spusei că mă duc până în biroul din față ca să vorbesc ceva cu Wemmick.

Acesta tocmai încuiase casa de bani și se pregătea să plece spre casă. Se ridicase de la pupitru, așezase cele două sfeșnice soioase de birou alături de stingătoarele de lumânări, pe un raft de lângă ușă, scormonise focul, își pregătise pălăria și paltonul și acum se bătea peste piept cu cheia casei de bani, ca și cum ar fi făcut un exercițiu de gimnastică, ca să se destindă după orele de serviciu.

- Domnule Wemmick, spusei eu, vreau să-ți cer părerea. Doresc să vin în ajutorul unui prieten.

Wemmick își strânse cutia de scrisori și clătină din cap, ca și cum părerea sa ar fi fost neputincioasă în fața unor astfel de slăbiciuni fatale.

- Acest prieten, urmai eu, vrea să intre în lumea comercială, dar n-are bani și începutul e tare greu și descurajator. Acum eu vreau să-l ajut într-un fel sau altul, ca el să poată trece cu bine acest hop.

- Cu bani gheață? întrebă Wemmick și glasul îi era mai uscat decât rumegușul de lemn.

- Cu ceva bani gheață, răspunsei eu, căci o amintire neplăcută despre niște hârtiuțe strânse într-o legătură, îmi fulgeră prin minte; cu ceva bani gheață și poate preîntâmpinând oarecum marile mele speranțe.

- Domnule Pip, spuse Wemmick. Mi-ar plăcea să număr pe degete împreună cu dumneata toate podurile din Londra, care sunt la fel de înalte ca și Chelsea Reach. Să vedem mai întâi podul Londrei, unul, Southwark, două, Blackfriars, trei, aterloo, patru, Westminster, cinci, Vauxhall, șase, însemnase fiecare pod cu capătul cheii pe palmă. Poți alege din șase poduri, după cum vezi.

- Nu înțeleg, spusei eu.

- Alege-ți podul, domnule Pip, îmi răspunse Wemmick, plimbă-te pe podul acela și, când ajungi în dreptul arcului din mijloc, arucă-ți banii în Tamisa și, cel puțin, știi care-i sfârșitul lor, dar e un sfârșit mai puțin folositor.

Aș fi putut să arunc un ziar întreg în gura lui, după cuvintele acestea atât o deschisese de mare.

- Aceasta-i foarte descurajator, spusei eu.

- Asta am și vrut, spuse Wemmick.

- Atunci părerea dumitale este, întrebai eu puțin cam indignat, că un om nu trebuie niciodată...

- ... să investească orice fel de avere mobilă în prieteni? completă Wemmick. Sigur că nu trebuie. Doar dacă vrea să scape de prietenul acela și atunci se pune întrebarea câtă avere mobilă merită să pui la bătaie ca să scapi de el.

- Și aceasta este părerea dumitale bine chibzuită, domnule Wemmick? întrebai eu.

- Aceasta este, răspunse el, părerea mea în acest birou.

- A! făcui eu, stăruind, căci mi se părea că văd o porțiță de scăpare; dar tot aceasta ar fi părerea dumitale și la Walworth?

- Domnule Pip, spuse el cu gravitate, Walworth e una și biroul e cu totul altceva. Așa după cum *bătrânul* e un om și domnul Jagers e cu totul alt

om. Nu trebuie să-i încurcăm. Părerile mele de la Walworth se află la Walworth; în acest Birou nu se pot afla decât părerile mele oficiale.

- Foarte bine, spusei eu ușurat, atunci poți fi sigur că te voi căuta la Walworth.

- Domnule Pip, răspuse el, vei fi binevenit în calitate de persoană particulară.

Această convorbire avusese loc în șoaptă, căci știam că urechile custodelui meu sunt cele mai ascuțite dintre cele mai ascuțite. Și, când el apărură în ușă, ștergându-și mâinile cu prosopul, Wemmick își puse paltonul și stinse lumânările.

Apoi, am ieșit toți trei în stradă și, chiar de la ușă, Wemmick o apucă pe drumul lui, iar domnul Jagers și cu mine am pornit-o pe al nostru.

În seara aceea, nu mă puteam împiedica să doresc ca domnul Jagers să aibă și el un bătrân în Gerrard Street sau o pușcă sau ceva sau pe cineva care să-i mai descrețească fruntea. E un gând foarte neplăcut pentru cea de a douăzeci și una aniversare a nașterii tale să-ți dai seama că nu prea merită să fii major într-o lume atât de prevăzătoare și de bănuitoare, cum era aceea pe care o reprezenta domnul Jagers. Era de o mie de ori mai bine informat și mai iscusit decât Wemmick, dar eu m-aș fi bucurat de o mie de ori mai mult să-l am pe Wemmick la masă. Și, nu numai pe mine mă întrista domnul Jagers, căci, după plecarea lui, Herbert îmi spuse despre el însuși, cu ochii ațintiți la foc, că făcuse pesemne vreo tâlhărie ale cărei amănunte le uitase, atât se simțea de abătut și de vinovat.

XXXVII

Doarece socoteam duminica drept ziua cea mai potrivită pentru a afla părerile domnului Wemmick la Walworth mi-am închinat duminica următoare unui pelerinaj la castel. Când am ajuns în fața zidurilor, steagul fâlfâia și podul era ridicat dar, neînfricoșat de aceste semne de neîncredere și împotrivire, am sunat la poartă și am fost lăsat să intru în chip foarte pașnic de către bătrân.

- Fiul meu, spuse bătrânul după ce fixă podul, s-a gândit că s-ar putea să pici astăzi și a lăsat vorbă că se întoarce în curând din plimbarea lui de după-amiază. Se plimbă regulat în fiecare după amiază. Știi, fiul meu, tot ce face, face cu program.

Am făcut semn cu capul, așa cum ar fi făcut și Wemmick, apoi am intrat în casă și ne-am așezat în fața căminului.

- L-ai cunoscut pe fiul meu la serviciu, nu-i așa? spuse bătrânul cu un glas ciripit, încălzindu-și mâinile la foc. Eu am dat din cap.

- A! Am auzit că fiul meu șe pricepe grozav la afaceri! Am dat vârtos din cap.

- Da, așa mi s-a spus. Ceea ce este foarte de mirare, spuse bătrânul, fiindcă el n-a învățat dreptul, ci dogăria.

Eram curios să aflu ce știa bătrânul despre faima domnului Jagers, așa că am urlat numele acesta în urechea lui. El m-a pus în încurcătură căci a început să râdă cu poftă și-mi răspuse foarte vesel:

- Nu, sigur că nu. Ai dreptate. Și nici până azi habar n-am ce vroia să spună sau ce glumă credea că făcusem.

Deoarece nu puteam să stau în fața lui, dând tot timpul din cap, fără a încerca să-l interesez cu nimic, l-am întrebat urlând dacă vocația lui fusese tot dogăria. Și fiindcă am zbierat de câteva ori cuvântul acesta, lovind ușa și pe bătrân peste piept ca să-l fac să priceapă, am izbutit în cele din urmă să mă fac înțeleș.

- Nu, spuse bătrânul, angrosist, angrosist. Mai întâi, dincolo; părea că arată coșul căminului, dar cred că se gândea la Liverpool; pe urmă aici, la Londra.. Dar, fiindcă sunt bolnav, știi, domnule, sunt cam tare de ureche...

Tot cu ajutorul pantomimei, am exprimat mirarea mea fără seamăn.

-... Da, cam tare de ureche; când a dat beteșugul acesta peste mine, fiul meu a intrat în serviciu, m-a luat în sarcina lui și încetul cu încetul, și-a clădit proprietatea aceasta elegantă și frumoasă. Dar să ne întoarcem la ce spuneai adineaori, urmă bătrânul răsând din nou cu poftă, părerea mea e... nu, sigur că nu, ai dreptate.

Mă întrebam tocmai cu modestie dacă, cu toată iscusința mea, aș fi izbutit să-l amuz măcar pe jumătate cât izbutisem prin această glumă închipuită când, deodată, am tresărit din pricina unui pocnet în perete, lângă cămin și din pricina deschiderii unui căpăcel fantomatic pe care era scris "John". Bătrânul strigă triumfător, urmărindu-mi privirea:

- S-a întors fiul meu! Și amândoi am ieșit la pod. Merita să-l vezi pe Wemmick fluturându-și mâna în chip de salut, din cealaltă parte a șanțului, când ar fi fost foarte ușor să ne strângem mâinile deasupra șanțului. Bătrânul era atât de încântat să mânuiască podul, încât nu am încercat să-l ajut ci am așteptat liniștit până ce Wemmick trecu de partea cealaltă și mă prezentă domnișoarei Skiffins, o domnișoară care îl întovărășea.

Domnișoara Skiffins părea făcută din lemn și, ca și însoțitorul ei, avea anumite legături cu serviciul poștal. Trebuie să fi fost cu doi sau trei ani mai tânără decât Wemmick și mi se păru că și ea posedă ceva avere mobilă. Croiala rochiei ei de la brâu în sus, și pe la spate și din față, o făcea să semene cu un zmeu de copil; și, după părerea mea, avea o rochie puțin cam prea portocalie și niște mănuși de un verde prea țipător. Dar părea o fată bună și se purta foarte respectuos cu bătrânul. Nu-mi trebui mult ca să înțeleg că venea des pe la castel; căci, după ce am intrat și eu l-am felicitat pe Wemmick pentru felul atât de ingenios în care îi vestea bătrânului sosirea lui, el mă rugă să mă uit puțin în cealaltă parte a căminului și se făcu nevăzut. Îndată se auzi un alt pocnet și se deschise o altă ușiță pe care era scris "Domnișoara Skiffins", apoi căpăcelul cu domnișoara Skiffins se închise și cel cu John se deschise; apoi căpăcelele cu "John" și "Domnișoara Skiffins" se deschiseră împreună și, în cele din urmă, se închiseră împreună. La întoarcerea lui Wemmick de la jucăriile mecanice, i-am mărturisit admirația cu care priveam aceste lucruri și el spuse:

- Știi, sunt plăcute și folositoare pentru bătrân. Și, zău, că merită să-ți spun că, dintre toți oamenii care trec prin poarta noastră, numai bătrânul, domnișoara Skiffins și cu mine cunoaștem secretul acestor mânere.

- Domnul Wemmick le-a făcut, adăugă domnișoara Skiffins. Le-a făcut cu mâna lui și ideea a fost tot a lui.

În timp ce domnișoara Skiffins își scotea boneta (mănușile verzi nu și le-a scos toată seara, fiindcă erau musafiri la masă), Wemmick mă pofti să fac o

plimbare de jur împrejurul proprietății, ca să văd cum arată insula, în timpul iernii. Închipuindu-mi că făcea aceasta pentru a-mi da prilejul de a afla părerea lui din Walworth, m-am folosit de această posibilitate, de îndată ce am ieșit din castel.

După ce m-am gândit bine, am atacat subiectul, ca și cum n-aș fi pomenit niciodată de el înainte. I-am spus lui Wemmick că sunt îngrijorat cu privire la Herbert Pocket și i-am vorbit de prima noastră întâlnire și de lupta din grădină.

Am aruncat o privire asupra familiei lui Herbert, asupra firii luiși am stăruit asupra faptului că n-avea alte mijloace decât cele pe care i le putea oferi tatăl lui și acelea erau nesigure și neregulate. Am vorbit de foloasele cu care mă alesesem din tovărășia lui și de neștiința și grosolănia mea de pe vremuri și i-am mărturisit teama că nu l-am răsplătit prea bine pe bietul băiat. Am pomenit, totuși, de faptul că poate i-am făcut concurență lui Herbert în planurile lui și am vorbit despre sufletul lui mărinimos, care era deasupra oricărei neîncrederi, răzbunări sau oricărui plan josnic. Pentru că era prietenul meu și țineam foarte mult la el, vroiam ca norocul meu să arunce o rază de lumină și asupra lui. De aceea așteptam un sfat de la experiența și cunoștințele lui cu privire la oameni și afaceri, ca să mă lămuresc și să aflu cum să-i asigur lui Herbert un venit, să zicem de o sută de lire pe an, ca să nu i se spulbere speranțele și să nu se amărăscă băiatul prea tare, și cum aș putea, cu timpul, să-i fac rost de o mică afacere. Prin urmare, l-am rugat pe Wemmick să înțeleagă că ajutorul meu trebuie dat fără ca Herbert să știe sau să bănuiască ceva și i-am spus că nu aveam pe nimeni altcineva pe lume, cu care aș fi putut să mă sfătuiesc. Am încheiat punându-mi mâna pe umărul lui și spunând:

- Am mare încredere în dumneata, deși știu că-ți dau o mare bătaie de cap, dar e vina dumitale, pentru că m-ai adus aici.

Wemmick tăcu câteva clipe și apoi spuse, tresărind, parcă:

- Să știi, domnule Pip, trebuie să-ți spun că-i ceva al naibii de frumos din partea dumitale.

- Atunci, mă ajuți să mă port frumos? am adăugat eu.

- Da, răspunse el. Ești un maestru al cuvintelor. Domnule Pip, îmi voi pune mîntea la contribuție și cred că ceea ce dorești dumneata, se poate face încetul, încet, Skiffins, fratele ei, e contabil și agent. Am să-l caut și o să ne ocupăm împreună de chestiunea dumitale.

- Îți mulțumesc de mii de ori.

- Dimpotrivă, spuse el. Eu îți mulțumesc dumitale, fiindcă, deși ne aflăm acum în calitate de persoane strict particulare, totuși, pot spune că mai atârnă pânze de păianjen din Newgate pe aici și vorbele dumitale le mătură pe toate.

După ce am mai vorbit puțin despre același lucru, ne-am întors la castel, unde am găsit-o pe domnișoara Skiffins pregătind ceaiul. Însărcinarea de a face pâinea prăjită a fost dată bătrânului și el o îndeplini cu atâta avânt, încât era în primejdie de a-și arde ochii. Ceea ce pregăteam noi acum nu era un ceai numai cu numele, ci o realitate vie. Bătrânul înălță o grămadă atât de mare de pâine prăjită unsă cu unt, încât nici nu-l mai vedeam din spatele pâinii care scârțâia pe un suport de fier prins de o vergea a căminului; iar domnișoara Skiffins puse la fiert atâta apă pentru ceai, încât până și porcul, din spatele

casei, se tulbură și își exprimă de nenumărate ori dorința de a lua și el parte la petrecere.

Steagul fusese coborât și bubuitura de pușcă răspunse la momentul potrivit și eu mă simțeam atât de izolat de restul Walworth-ului, ca și cum șanțul ar fi avut treizeci de picioare lățime și tot atâtea picioare adâncime. Nimic nu mai tulbura liniștea castelului, în afară de căpăcelele cu "John" și "Domnișoara Skiffins", care se deschideau din când în când, căci aceste ușițe sufereau de anumite spasme care mă făceau să nu mă simt în largul meu, până ce m-am obișnuit cu ele. Din felul metodic în care se mișca domnișoara Skiffins, am ghicit că, în fiecare duminică seara, făcea ceaiul la castel; și mai bănuiam că broșa pe care o purta și care reprezenta profilul unei femei cam neplăcute la vedere, cu un nas foarte drept și lună nouă ca fond, era un obiect pe care i-l dăduse Wemmick.

Am mâncat toată pâinea prăjită, am băut ceaiul din belșug și era o plăcere să vezi cât de bine ne încălzisem și ce unsuroși eram cu toții după aceea. Mai ales bătrânul ar fi putut să treacă drept șeful unui trib sălbatic, care tocmai fusese uns. După o scurtă odihnă, domnișoara Skiffins spală tacâmurile de ceai, cu mișcări glumețe și nobile demne de un amator, pentru a nu compromite pe nici unul dintre noi; aceasta, în lipsa fetei, care se părea că își petrecea după-amiază zilei de duminică în sânul familiei. Apoi, domnișoara Skiffins își puse din nou mânușile și ne-am așezat cu toții în jurul focului, iar Wemmick spuse:

- Ei, moșule, acum citește-ne ziarul.

În timp ce bătrânul își căuta ochelarii, Wemmick m-a lămurit că așa era obiceiul și că îi făcea mare bucurie bătrânului să citească știrile cu glas tare.

- Nu că m-aș scuza, dar n-are parte de prea multe bucurii, spuse Wemmick. Așa-i moșule?

- Ai dreptate, John, ai dreptate! răspunse bătrânul vesel.

- Doar să faci din când în când semn cu capul, când ridică ochii de pe ziar, spuse Wemmick și-o să fie fericit ca un rege. Te ascultăm moșule.

- Ai dreptate, John, ai dreptate! răspunse bătrânul.

Era atât de preocupat și de voios, încât era o plăcere să-l vezi.

Felul cum citea bătrânul îmi amintea de școala mătușii domnului Wopsle, dar vocea părea că vine printr-o gaură de cheie. Deoarece bătrânul vroia să aibă lumânările lângă el și era mereu gata să intre fie cu capul, fie cu ziarul în ele, trebuia observat cu tot atâta luare-aminte ca și o fabrică de pulbere. Dar Wemmick era neobosit și foarte drăguț ca totdeauna în felul cum îl observa, iar bătrânul citea mai departe fără să-și dea seama de câte ori fusese salvat. Ori de câte ori se uita la noi, ne arătam cu toții interesați și foarte uimiți și dădeam din cap până eând el se apuca din nou de citit.

Deoarece Wemmick și domnișoara Skiffins stăteau unul lângă altul, iar eu stăteam într-un colț întunecos, am observat o alungire înceată a gurii lui Wemmick, care corespundea cu faptul că în același timp, își furișa încet și pe nesimțite brațul în jurul taliei domnișoarei Skiffins. Cu timpul, vedeam că mâna lui apare în cealaltă parte a domnișoarei Skiffins dar, în clipa aceea, ea îl oprea scurt cu mânușa ei verde și îi desprindea mâna, ca și cum ar fi fost un articol de îmbrăcăminte, punând-o cu hotărâre pe masă, în fața ei. Liniștea cu care domnișoara Skiffins făcea aceste mișcări e unul dintre lucrurile cele mai

curioase pe care le-am văzut vreodată și, dacă aș fi putut să-mi închipui că aceste mișcări se împăcau cu starea de neștire, aș fi crezut că domnișoara Skiffins le îndeplinește în chip mecanic.

Apoi, observam că brațul lui Wemmick dispărea din nou, că se pierde încetul cu încetul în întuneric. După o așteptare, care mi se părea tulburătoare și aproape dureroasă, vedeam mâna lui răsărind iarăși în cealaltă parte a mijlocului domnișoarei Skiffins. Ea o oprea numaidecât cu hotărârea unui boxer, înlătura cordonul acela de pe trupul ei și îl pune pe masă. Dacă socotim că masa era drumul virtuții, sunt îndreptățiți să spun că, tot timpul cât bătrânul citea, brațul lui Wemmick rătăcea pe drumul virtuții, iar domnișoara Skiffins îl întorcea pe calea cea bună.

Bătrânul citi până când încep să moțăie. Era momentul când Wemmick scotea la iveală un ibricel, o tavă cu pahare și o sticlă neagră cu dop de porțelan, care semăna cu un preot foarte dolofan și prietenos. Cu ajutorul acestor obiecte, am luat cu toții o băutură caldă; bău și bătrânul, care se trezi curând. Domnișoara Skiffins amesteca băutura și am băgat de seamă că ea și cu Wemmick beau din același pahar. Sigur că nu eram atât de prost încât să mă ofer să o petrec pe domnișoara Skiffins până acasă și, de aceea m-am și gândit că ar fi mai bine să plec eu întâi. Așa am și făcut, după ce mi-am luat călduros rămas bun de la bătrân, mulțumit de această seară atât de plăcută.

Nici nu trecuse o săptămână de la seara aceasta, când am primit un bilet de la Wemmick, datat la Walworth. Wemmick îmi scria că nădăjduiește că a făcut un progres în chestiunea aceea referitoare la persoanele noastre particulare și că s-ar bucura dacă aș veni să-l văd din nou. Așadar, m-am dus din nou la Walworth și apoi din nou și apoi mi-am dat întâlnire cu el în oraș de câteva ori, dar niciodată nu discutam despre subiectul acesta pe lângă Little Britain. Important este că am dat de un tânăr de treabă, negustor sau agent maritim, care nu se îndeletnicea de mult timp cu acest fel de afaceri dar care avea nevoie de un ajutor priceput și cu ceva capital și care, cu timpul, urma să aibă nevoie și de un asociat. Între mine și el au fost semnate câteva articole secrete privitoare la Herbert; i-am plătit numaidecât jumătate din cele cinci sute de lire, luându-mi obligația de a mai achita și alte diferite cheltuieli, dintre care unele aveau termene de achitare la date fixe și care trebuiau plătite din venitul meu; altele erau legate de data când urma să intru în posesia acelei averi obsedante. Tratatul a fost duse de fratele domnișoarei Skiffins. Umbra lui Wemmick plutea în jurul nostru, dar el nu apărea niciodată în timpul negocierilor.

Totul a fost mânuit cu atâta pricepere, încât Herbert n-avea nici urmă de bănuială că eram și eu amestecat în treaba aceasta. Nu voi uita niciodată fața strălucitoare cu care se întoarse acasă într-o zi și-mi spuse ca o știre senzațională că ajunsese la o înțelegere cu un oarecare Clarriker (acesta era numele tânărului negustor), că acest Clarriker avea mula simpatie pentru el și că el, Herbert, avea credința că împlinirea dorințelor lui nu era departe. Pe măsură ce speranțele lui se întăreau și fața i se lumina, cred că eu îi eram din ce în ce mai drag, căci mi-era greu să-mi stăpânesc lacrimile, când îl vedeam atât de fericit.

În sfârșit, înțelegerea se încheie și, în ziua în care intră în firma lui Clarriker, Herbert îmi vorbi o seară întregă îmbătat de plăcere și de izbândă;

iar când m-am dus la culcare, am început să plâng de-a binelea, la gândul că speranțele mele fuseseră și ele de folos unui prieten. Și acum, ajung la o întâmplare mare din viața mea, la o adevărată cotitură a vieții mele. Dar înainte de a povesti toate acestea și înainte de a trece la toate schimbările pe care întâmplarea aceasta le aduse cu ea, trebuie să închin un capitol Estellei. Un capitol nu înseamnă mult pentru frământările care mi-au stăpânit inima atâta timp.

XXXVIII

Dacă, vreodată, după moartea mea, casa aceea impunătoare din Richmond va fi bântuită de stafii, va fi fără îndoială vizitată și de stafia mea. O, câte zile și nopți de-a rândul, n-a urmărit duhul acela neliniștit din mine casa în care locuia Estella! Oriunde s-ar fi aflat trupul meu, spiritul meu rățăcea, rățăcea, rățăcea fără încetare în jurul casei aceleia.

Doamna cu care locuia Estella, doamna de Brandley, era văduvă și avea o fată cu câțiva ani mai mare decât Estella. Mama părea foarte tânără și fata arăta bătrână; obrajii mamei erau rumeni, cei ai fetei erau galbeni; mama avea porniri spre frivolitate, iar fata spre teologie. Trăiau, cum se spune, pe picior mare, căci primeau și făceau multe vizite. Oricât de mică ar fi fost legătura sufletească între ele și Estella - dacă exista o astfel de legătură - fusese, totuși, hotărât dinainte că ea avea nevoie de ele și că ele aveau nevoie de ea. Doamna Brandley fusese prietena domnișoarei Havisham, înainte ca aceasta să se fi retras în viața de pustnică, pe care o ducea acum.

În casa doamnei Brandley, ca și în afară de casa ei, Estella îmi pricinuia tot felul de chinuri de toate felurile. Legăturile inele cu Estella care îmi îngăduiau o purtare familiară față de ea, dar nu mă puneau nicidecum într-o situație de favorizat, mă aruncau în brațele deznădejdiei. Estella se folosea de mine ca să-i necăjească pe ceilalți admiratori ai ei, iar de familiaritatea dintre noi se folosea ca să arunce o lumină de dispreț asupra adorației mele față de ea. Dacă aș fi fost secretarul, valetul, fratele ei vitreg, vreo rudă săracă, dacă aș fi fost un frate mai mic sau un bărbat pe care ar fi fost silită să-l ia în căsătorie, tot nu m-aș fi simțit mai departe de țelul meu ca acum când îi eram atât de aproape. Privilegiul de a-i spune pe nume și de a fi strigat pe nume de ea, devenea în împrejurările acestea, o înrăutățire a grelelor încercări la care eram supus; și, în timp ce mă gândeam că familiaritatea dintre noi îi înnebunea, fără îndoială, pe admiratorii ei, știam foarte bine că mă înnebunea și pe mine.

Avea nenumărați admiratori. Desigur că gelozia mea vedea un admirator în oricare om din apropierea ei; dar și fără aceștia, erau destui.

O vedeam des la Richmond, auzeam des vorbindu-se de ea în oraș și, adeseori, o luam împreună cu familia Brandley la o plimbare cu barca; mai erau excursii, sărbători, piese de teatru, opere, concerte, baluri, tot felul de petreceri în timpul cărora o urmăream neobosit, dar toate acestea erau chinuri pentru mine. Niciodată nu m-am bucurat de o singură oră de fericire în preajma ei și, totuși, de-a lungul celor douăzeci și patru de ore, mintea mea nu făcea altceva decât să se gândească la fericirea de a fi alături de ea până la moarte.

În tot acest timp care, după cum veți vedea în curând, a durat destul de mult - cel puțin așa mi se părea mie pe atunci - Estella se întorcea mereu la

felul acela de a fi prin care să spună că prietenia noastră fusese impusă de alții. Apoi, uneori, pe neașteptate, își înfrâna felul acesta de a fi și parcă se înduioșa de soarta mea.

- Pip, Pip, îmi spunea ea într-o seară când stăteam singuri în casa din Richmond la o fereastră care se întuneca, nu vrei să ascuți?

- Pe cine să ascult?

- Pe mine.

- Vrei să spui să te ascult și să nu mă mai simt atras de tine, Estella?

- Vreau să spun! Dacă nu știi ce vreau să spun, ești orb. I-aș fi răspuns că dragostea se bucură de faima de a fi mereu oarbă, dar mă simțeam mereu stânjenit - și nu era acesta cel mai mare dintre chinurile mele - de sentimentul că nu era corect din partea mea să mă impun ei, când ea n-avea încotro și trebuia s-o asculte pe domnișoara Havisham. Mă temeam că, din pricina aceasta, mă aflam într-o situație foarte neprielnică față de mândria ei și că eu eram cauza unei adevărate lupte de răzvrătire, care se dădea în sufletul Estellei.

- Oricum, am spus eu, astăzi nu poți să spui că nu te-am ascultat, fiindcă, de data aceasta, tu mi-ai scris să vin să te văd.

- Aceasta-i adevărat, spuse Estella, cu un zâmbet nepăsător și rece, care mă îngheța.

După ce își aținti câteva clipe ochii asupra amurgului de afară, Estella urmă:

- Domnișoara Havisham dorește să vin pentru o zi la Satis. Tu trebuie să mă însoțești până acolo și să mă aduci înapoi, dacă vrei. Nu-i place să călătoresc singură și nu vrea s-o primească în casa ei pe servitoarea mea, pentru că îi este groază să aibă de-a face cu ființe de soiul acesta. Poți să mă însoțești?

- Dacă pot să te însoțesc, Estella!

- Atunci, poți? Poimâine, dacă vrei. Trebuie să plătești toate cheltuielile din banii mei. Ai auzit care e condiția?

- Da și trebuie să mă supun, am spus eu.

În felul acesta am fost înștiințat de vizita pe care am făcut-o atunci și altele asemănătoare; domnișoara Havisham nu-mi scria niciodată și cred că nici nu i-am văzut vreodată scrisul. A treia zi, am plecat spre oraș; am găsit-o pe domnișoara Havisham în odaia în care o văzusem eu pentru întâia oară și nici nu mai trebuie să spun că nu se întâmplase nici o schimbare în casa Satis.

Domnișoara Havisham o îndrăgea pe Estella și mai îngrozitor decât în ziua când le văzusem prima dată împreună; repet acest lucru, căci era ceva cu adevărat îngrozitor în patima privirilor și îmbrățișărilor ei. Se agăța de frumusețea Estellei, de vorbele ei, de gesturile ei și-și frângea, tremurând, degetele privind-o, ca și cum ar fi vrut să înghită făptura minunată pe care o crescuse.

De la Estella se uită la mine, cu o privire cercetătoare care părea că-mi pătrunde în inimă, ca să descopere rănille.

- Cum se poartă cu tine, Pip, cum se poartă cu tine? mă întreba ea cu glasul ei iscoditor de vrăjitoare, chiar și când Estella era de față.

Și seara, când ne așezam în jurul focului care pâlpâia, era și mai stranie, căci o luase pe Estella de braț și-și încheștase mâna de mâna ei, încercând să smulgă de la Estella, cu ajutorul celor pe care le aflase din scrisori, numele și

situația tuturor bărbaților pe care îi cunosc; și, în timp ce stăruia să afle tot pomelnicul, cu voința arzătoare a unei minți bolnave, domnișoara Havisham își încleșta cealaltă mână în baston și-și proptise bărbia de mână, holbându-se la mine cu ochii ei strălucitori și rătăciți de arătare.

Oricât de nenorocit și de amărât mă făcea acest gând și oricât de umilitor era sentimentul de încătușare și degradare pe care-l trezea în mine, îmi dădeam seama că Estella era pusă să o răzbune pe domnișoara Havisham împotriva bărbaților și că nu-mi va fi dăruită, până ce nu va fi potolit dorința domnișoarei Havisham.

Și acum înțelegeam de ce-mi fusese sortită mie dinainte. Aruncând-o în lume pentru a vrăji, a chinui, a face rău, domnișoara Havisham era pătrunsă de siguranța răutăcioasă că Estella nu va putea fi câștigată de gloata admiratorilor, că tuturor acelor care o râvneau le era scris să o piardă. Înțelegeam că și eu eram chinuit de răutatea ei, deși prada îmi era sortită mie. Și vedeam pricina pentru care fusesem mereu amânat și motivul pentru care custodele meu nu vroia să recunoască în chip formal că avea cunoștință de planul acesta. O vedeam pe domnișoara Havisham așa cum era în clipa aceea acolo, în fața ochilor mei, așa cum o văzusem întotdeauna; și vedeam deslușit umbra casei aceleia întuneecioasă și nesănătoasă, în care își ascundea ea viața de razele soarelui.

Lumânările din odaie erau puse în policandre atârinate de perete. Erau așezate sus, departe de podea, și ardeau molcom ca orice lumină artificială în aer vechi și închis. Și, în timp ce mă uitam la ele, la întunericul palid din jurul lor, la ceasornicul oprit, la podoabele de nuntă ofilite, de pe masă și de pe podea și la fața ei înfricoșătoare care arunca o umbră fantomatică, lărgită de foc pe tavan și pe pereți, vedeam peste tot sfârșitul la care mintea mea ajunsese dinainte, vedeam sfârșitul acesta repetat de mii de ori și întorcându-se împotriva mea. Gândurile mele trecură în odaia cea mare de dincolo de scară, unde era întinsă masa și acolo am văzut același sfârșit, scris parcă în pânzele de păianjen, în pașii târați ai păianjenilor de pe fața de masă, în fuga șoarecilor care se ascundeau speriați în spatele lemnăriei, în băjbâielile și opintelile gândacilor pe podea.

În timpul acestei vizite, a avut loc un schimb de cuvinte între Estella și domnișoara Havisham. Pentru prima oară le vedeam împotrivindu-se una alteia.

Le vedeam lângă foc, după cum am spus, și domnișoara Havisham tot o mai ținea pe Estella de braț și își mai încleșta încă mâna de a ei. Estella începu să se desprindă încet, încet din strânsoare. Chiar și înainte dăduse semne de răzvrătire și așa spune că îndurase în tăcere acea pornire de dragoste pătimașă, dar că nu o acceptase și nici nu dăduse dovadă că o împărțășise.

- Ce!? spuse domnișoara Havisham, fulgerând-o cu privirea. Te-ai plictisit de mine?

- Sunt doar puțin plictisită de mine, răspuse Estella desprinzându-și brațul și îndreptându-se spre cămin, unde se opri cu ochii la flăcări.

- Spune adevărul, nerecunoscătoare ce ești! strigă domnișoara Havisham, izbind cu patimă bastonul de podea. Te-ai plictisit de mine!

Estella se uită la ea cu stăpânire și, din nou, își aplecă ochii spre flăcări. În înfățișarea ei gingașă și pe fața ei frumoasă se citea nepăsare față de pasiunea sălbatică a celeilalte, o nepăsare aproape crudă.

- Piatră ce ești! strigă domnișoara Havisham. Inimă de gheață, de gheață!

- Ce!? spuse Estella în aceeași atitudine de nepăsare sprijinindu-se de cămin și mișcându-și doar ochii. Îmi faci imputări fiindcă sunt rece? Dumneata!

- Nu ești rece? întrebarea era fioroasă.

- Ar trebui să știi, spuse Estella, că sunt așa cum m-ai făcut dumneata. Ia asupra dumitale toate laudele și toate ocările, toate succesele și toate eșecurile, pe scurt, ia asupra dumitale toată ființa mea.

- Uită-te la ea, uită-te la ea! strigă domnișoara Havisham cu amărăciune. Uită-te cât e de aspră și de nerecunoscătoare, aici, în casa unde a fost crescută! Aici, unde a fost primită în brațele acestea nenorocite, la pieptul acesta care sângera de atâtea răni, aici unde, ani de-a-rândul, am copleșit-o cu dragoste!

- Cel puțin eu n-am avut nici un amestec în treaba aceasta, spuse Estella. Tot ce puteam face în vremea aceea era să umblu și să vorbesc. Dar ce-ai vrea? Ai fost bună cu mine și dumitale îți datorez totul. Dar ce-ai mai vrea?

- Dragoste, răspuse cealaltă.

- Ai dragoste.

- N-am, spuse domnișoara Havisham.

- Ești mama mea adoptivă, spuse Estella, fără să părăsească atitudinea grațioasă de dinainte, fără să ridice glasul, cum făcea cealaltă, fără să se lase târâtă nici de mânie dar nici de duioșie. Ești mama mea adoptivă și-am spus că dumitale îți datorez totul. Tot ce am este de drept al dumitale. Tot ce mi-ai dat, va fi al dumitale, la prima poruncă. În afară de aceasta, eu n-am nimic. Și dacă ceri să-ți dau ceea ce nu mi-ai dat niciodată, află că recunoștința mea și simțul datoriei nu pot face lucruri, care sunt cu neputință de îndeplinit.

- Nu ți-am dat niciodată dragoste! strigă domnișoara Havisham, întorcându-se spre mine cu o privire sălbatică. Nu i-am dat o dragoste arzătoare, nedespărțită, de multe ori, de gelozie și de chinuri grozave și ea îmi vorbește așa! Lasă să-mi spună că sunt nebună! Lasă să-mi spună că sunt nebună!

- De ce să-ți spun că ești nebună? răspuse Estella. Tocmai eu să-ți spun așa? Există vreun om pe lume, care să-ți cunoască gândurile măcar pe jumătate așa cum ți le cunosc eu? Există cineva pe lume care să știe ce memorie credincioasă ai, măcar pe jumătate așa cum știu eu? Eu care am stat la vatra aceasta, pe scaunelul acela, eu care stau și acum lângă dumneata și am luat lecții de la dumneata, privind în ochii dumitale care erau ciudați și mă înspăimântau!

- Ai uitat! gemu domnișoara Havisham. Ai uitat vremurile acelea!

- Nu, nu le-am uitat, răspuse Estella. Nu le-am uitat, le-am păstrat în amintirea mea ca pe niște comori. M-ai descoperit vreodată necredincioasă celor ce m-ai învățat? Ai văzut vreodată că nu iau aminte la lecțiile dumitale? Când ai văzut că las să pătrundă aici - Estella își duse mâna la piept - tot ceea ce dumneata ai dat la o parte? Fii dreaptă cu mine.

- Atât de mândră, atât de mândră! gemu domnișoara Havisham, dându-și părul cărunt pe spate cu amândouă mâinile.

- Cine m-a învățat să fiu mândră? răspuse Estella. Cine mă lăuda când învățam bine lecția?

- Dar să fii mândră și neînduplecată cu mine! țipă domnișoara Havisham întinzându-și brațele. Estella, Estella, Estella, să fii mândră și neînduplecată cu mine!

Estella se uită timp de o clipă la ea, cu o mirare calmă, dar se vedea că e tulburată, după aceea, își coborî din nou privirile spre foc.

- Nu înțeleg, spuse Estella, ridicându-și ochii după câteva clipe de tăcere, de ce ești atât de neînțelegătoare, când vin să te văd după atâta timp de despărțire! N-am uitat niciodată durerile dumatiale. Nu ți-am fost niciodată necredincioasă nici dumatiale și nici învățăturii pe care mi-ai dat-o. Nu mă pot învinovăți de nici o slăbiciune.

- *Ar fi o slăbiciune să-mi împărtășești dragostea ? exclamă domnișoara Havisham. Da, da, așa ar zice ea!*

- Încep să cred, spuse Estella gânditoare, după alte câteva clipe de mirare calmă, că înțeleg cum s-a întâmplat. Dacă ți-ai fi crescut fiica adoptivă numai în pustietatea întunecoasă a acestei odăi și n-ai fi lăsat-o niciodată să afle că există lumina soarelui, la care nu i-ai îngăduit nici măcar o dată să-ți privească fața, dacă ai fi făcut aceasta și apoi, din cine știe ce pricină, ai-fi vrut ca ea să înțeleagă ce înseamnă lumina soarelui și să știe tot ce se poate ști despre ea, ai fi fost oare dezamăgită și supărată dacă n-ar fi știut să-ți răspundă?

Domnișoara Havisham, care stătea cu capul înfundat în mâini, scoase un geamăt slab și se clătină în scaun, dar nu răspunse nimic.

- Sau, spuse Estella, să luăm un exemplu mai apropiat de adevăr. Dacă ai fi învățat-o de la primele licăriri ale inteligenței, cu toată energia și puterea dumatiale, că există ceva care se numește lumina soarelui, dar că lumina aceasta va fi dușmanul și moartea ei, că trebuie să lupte împotriva ei, fiindcă pe dumneata lumina aceasta te-a ofilit și o va ofili și pe ea, dacă ai fi făcut așa și apoi ai fi vrut cu un anumit scop, s-o faci să privească lumina soarelui ca pe ceva firesc și ea n-ar fi putut, ai fi fost dezamăgită sau supărată?

Domnișoara Havisham asculta, sau părea numai că ascultă, căci n-o puteam vedea la față, dar nu răspunse nici acum.

- Așa că, spuse Estella, trebuie să mă iei așa cum m-ai făcut. Nici succesul nu-i al meu și nici înfrângerea, dar amândouă fac parte din ființa mea.

Domnișoara Havisham se așezase pe jos, nici eu nu știu cum, printre podoabele ofilite de mireasă care erau împrăștiate pe podea. M-am folosit de acest moment - de mult așteptam prilejul ca să ies din odaie - după ce am îndreptat cu stăruință atenția Estellei asupra domnișoarei Havisham, printr-o mișcare a mâinii. În clipa în care am părăsit odaia, Estella tot mai stătea sprijinită de cămin așa cum stătuse tot timpul. Părul cărunt al domnișoarei Havisham era răsfirat pe jos, printre resturile podoabelor de nuntă și priveliștea era înfiorătoare.

Cu inima strânsă, m-am plimbat vreo oră mai mult prin curte și prin fabrica de bere, în lumina stelelor. Când, în cele din urmă, mi-am luat inima în dinți și m-am întors. Estella ședea pe genunchii domnișoarei Havisham, cosându-i câteva podoabe ale rochiei care se destrămau. De-atunci mi-am amintit mereu de podoabele acelea, ori de câte ori vedeam zdrențele arse ale unui steag, dintre cele care sunt atârinate în catedrală. Apoi, Estella și cu mine am jucat cărți, ca pe vremuri, numai că acum eram mai pricepuți și jucam jocuri franțuzești, și așa a trecut seara și m-am dus la culcare.

Eu locuiam în clădirea singuratică din cealaltă parte a curții. Era prima noapte pe care o petreceam la Satis și somnul nu vroia să se apropie de mine. Mii de domnișoare Havisham mă chinuiau. Domnișoara Havisham se afla și de o parte a pernei și de cealaltă, și la căpătâiul patului și la picioare, era în spatele ușii întredeschise care dădea în iatac, era în odaia de deasupra, în odaia de dedesubt, peste tot. În cele din urmă, văzând că timpul înaintează greu și că e de-abia ora două noaptea, am simțit că locul acela nu poate fi loc de odihnă pentru mine și că trebuie să mă scol.

M-am sculat, mi-am pus hainele și am trecut curtea, îndreptându-mă spre coridorul cel lung de piatră, cu gândul de a ajunge în curtea exterioară și de a mă plimba pe acolo ca să mă mai potolesc puțin. Dar cum am ajuns în coridor, am și stins lumânarea, căci o văzusem pe domnișoara Havisham plimbându-se ca o stafie și scoțând niște țipete slabe.

Am mers cu câțiva pași în urma ei și am văzut-o urcând scara. Ținea în mână o lumânare pe care cred că o scosese dintr-unul din policandrele din odaia ei și, la lumina aceasta slabă, părea o ființă cu totul nepământească.

Din capul scării simțeam aerul mucegăit al odăii de ospăț, deși n-o văzusem pe domnișoara Havisham deschizând ușa; o auzeam umblând, trecând în partea cealaltă a scării, intrând în odaia ei și apoi, din nou, în odaia de ospăț, iar țipătul acela o urmărea pretutindeni.

După câțva timp, am încercat să ies din coridor pe întuneric și să mă înapoiez dar nu am izbutit până când nu au pătruns înăuntru câteva dăre din lumina dimineții care mi-au arătat unde să pun mâna. În tot timpul acesta, ori de câte ori coboram scara, auzeam pașii ei, vedeam lumina trecând pe deasupra mea și auzeam țipătul acela slab și neîntrerupt.

Până la plecarea noastră, n-a mai fost nici urmă de neînțelegere între ea și Estella și, niciodată, în nici o împrejurare asemănătoare, nu s-a mai pomenit nimic despre cele întâmplate. Și, după câte îmi amintesc, au mai fost patru împrejurări asemănătoare. Iar purtarea domnișoarei Havisham față de Estella nu se schimbă nici ea, doar că mi se părea uneori că văd o umbră de teamă în felul ei de a fi.

E cu neputință să întorc această pagină din viața mea, fără să pomenesc de numele lui Bentley Drummle, căci altfel m-aș lipsi bucuros.

Odată, când *pițigoii* erau strânși în păr și când domnea, ca de obicei, o atmosferă de bună voie datorită faptului că nici unul dintre noi nu se înțelegea cu ceilalți, *pițigoii* care prezida spuse *Crângului* să păstreze ordine, pentru că domnul Drummle nu ridicase paharul, încă, în cinstea doamnei lui; în conformitate cu statutul solemn al acestei societăți, în ziua aceea era rândul brutei de Drummle să îndeplinească această ceremonie. Mi se păru că-l văd uitându-se chiorâș la mine, cu uitătura lui urâtă, în timp ce cana cu vin făcea ocolul mesei, dar fiindcă nu ne îndrăgeam prea mult, lucrul era cu putință. Dar, mare mi-a fost mirarea, când Drummle spuse adunării că ridică paharul în cinstea Estellei.

- Care Estella? am întrebat eu.

- Ce-ți pasă, răspunse Drummle.

- Estella, de unde? am spus eu. Ești obligat să-mi spui.

Și, într-adevăr, în calitate de *pițigoii* era obligat.

- Din Richmond, domnilor, spuse Drummle nesocotindu-mă pe mine. O

frumusețe fără seamăn.

- Mult știe idiotul ăsta despre frumuseți fără seamăn! i-am șoptit eu lui Herbert.

- O cunosc pe domnișoara aceasta, spuse Herbert în auzul comesenilor, după ce toată lumea ciocni paharele.

- O cunoști? spuse Drummle.

- Și eu la fel, am adăugat eu cu fața stacojie.

- O cunoști? spuse Drummle. O, Doamne!

Acesta era singurul răspuns, în afară de aruncatul paharelor și ceștilor, de care era în stare făptura aceea greoaie: dar, de data aceasta, răspunsul lui mă înfierbântă așa de tare, de parcă m-ar fi împuns cu cine știe ce ironie și m-am sculat numaidecât după scaun, spunând că socoteam o neobrăzare faptul că lua cuvântul în *Crâng* - întrebuițam expresia "a lua cuvântul în Crâng" ca pe o expresie corectă și parlamentară - bând în cinstea unei doamne despre care nu știa nimic.

La aceste cuvinte, domnul Drummle se ridică și mă întrebă ce vroiam să spun. Iar eu i-am răspuns cu cuvinte grave că Drummle știe, pare-se, unde să mă găsească.

Pițigoi s-au împărțit în două tabere, pentru a hotărî dacă e cu putință să ajungi la vreun rezultat, după cuvintele acestea, fără vărsare de sânge. "Dezbaterea deveni atât de inflăcărată, încât cel puțin șase membri foarte onorabili spuseseră altor șase membri, în timpul discuției, că aceștia din urmă știu, pare-se, unde să-i găsească. Totuși, până în cele din urmă, se hotărî (*Crângul* fiind un loc de onoare) că dacă domnul Drummle va fi în stare să se prezinte cu un certificat de la doamna cu pricina, prin care aceasta să declare că el avea cinstea de a o cunoaște, domnul Pip trebuie să-și ceară scuze, în calitate de gentleman și de *pițigoi*, deoarece s-a lăsat târât de mânie. Această confruntare a fost hotărâtă pentru a doua zi, pentru ca nu cumva onoarea noastră să se răcească între timp, și, a doua zi, Drummle a apărut cu o mică dovadă foarte politicoasă, scrisă de Estella, în care aceasta declara că avusese cinstea să danseze de câteva ori cu el. N-am avut încotro și am fost silit să-mi cer scuze pentru că "mă lăsasem târât de mânie" și să înlătur, ca fiind neîntemeiată, părerea că pot fi găsit oriunde pentru anumite scopuri. Apoi, timp de o oră, Drummle și cu mine am mârâit unul la adresa celuilalt, în timp ce *Crângul* era prins de o discuție în contradictoriu și, în cele din urmă, cineva declară că voia bună se restabilise cu o iuțeață uluitoare.

Povestesc toate acestea cu inima ușoară, dar pe atunci n-a fost deloc ușor pentru mine. Căci nu găsesc cuvintele potrivite pentru a spune cât mă durea gândul că Estella se purta frumos cu un nerod, cu un om josnic, greoi, morocănos și atât de inferior tuturor oamenilor pe care-i cunoșteam. Și astăzi încă mai cred că nu puteam să îndur gândul că ea își apleca privirile asupra acestui câine, din pricina unei flăcări curate de mărinimie, care încălzea iubirea mea pentru Estella. Fără îndoială că m-aș fi simțit nenorocit, oricine ar fi fost omul pe care ea l-ar fi cinstit cu favoarea ei; dar un om mai demn mi-ar fi pricinuit o durere mai mică.

Îmi era ușor să descopăr și am descoperit destul de repede Drummle începuse să o urmărească de aproape pe Estella că ea îi îngăduia acest lucru. În curând, am văzut că Drummle era mereu pe urmele ei, îl întâlneam în fiecare zi.

Drummler nu se dădea bătut, greoi și încăpățânat cum era, iar Estella îl suporta, când încurajându-l, când descurajându-l, uneori chiar măgulindu-l, alteori disprețuindu-l, ba îl cunoștea foarte bine, ba își amintea cu greu cine era.

Dar Păianjenul, cum îi spunea domnul Jagger, era obișnuit să aștepte și era înarmat cu răbdarea tribului său. În afară de aceasta, avea o încredere neghioabă în banii lui și în renumele familiei sale, care îi foloseau adeseori căci înlocuiau orice efort sau țintă precisă. Așa că Păianjenul nostru, în încăpățânarea lui de a o pândi pe Estella, întrecea în răbdare multe alte insecte mai strălucitoare și, adeseori, ieșea din amorțeală și pica tocmai la momentul potrivit.

La un bal de la Richmond (pe atunci se dădeau baluri peste tot), Estella întrecu în frumusețe pe toate celelalte femei; nătărăul de Drummler se ținu atât de nerușinat, de ea și stăruințele lui au fost primite cu atâta bunăvoință, încât m-am hotărât să vorbesc cu Estella; m-am folosit de primul prilej. Acesta s-a ivit în timp ce Estella o aștepta pe doamna Brandley, cu care trebuia să se întorcă acasă și stătea singură gata de plecare, lângă niște ghivece cu flori. Eu eram lângă ea, pentru că o însoțeam regulat când se ducea sau se întorcea de la astfel de petreceri.

- Ești obosită, Estella?

- Destul de obosită, Pip.

- Nici nu mă mir.

- Mai bine spune că n-ar trebui să fiu obosită, pentru că înainte de orice, trebuie să-mi scriu scrisoarea către Satis.

- Ca să povestești triumful de astă-seară? am întrebat eu. Nu prea a fost grozav, Estella.

- Ce vrei să spui? Nici n-am știut că am câștigat vreun triumf.

- Estella, am spus eu, uită-te la individul acela din colț, care se uită la noi.

- De ce să mă uit la el? întrebă Estella, ațintindu-și ochii asupra mea. Ce e de văzut la individul acela din colț – ca să întrebuițez cuvintele tale - pentru ca să merite să mă uit la el?

- Tocmai aceasta-i întrebarea pe care vreau să ți-o pun, am spus eu, fiindcă s-a ținut de tine ca o umbră toată seara.

- În jurul unei lumânări zboară molii și tot felul de alte făpturi urâte, răspunse Estella, privind spre Drummler. Ce-i vina lumânării?

- Lumânarea n-are nici o vină, am răspuns eu; dar, oare Estella nu se poate purta altfel?

- Ei și! spuse ea, după o clipă, râzând. Poate. Da, sigur, dacă o spui tu așa.

- Dar, Estella, ascultă ce-ți spun. Mă simt nenorocit, când că încurajezi pe un om atât de vrednic de dispreț cum e Drummler. Doar știi că toată lumea îl disprețuiește.

- Ei și? spuse ea.

- Știi doar că e urât și la trup și la suflet. Un individ necioplit, nesuferit, josnic, prostănac.

- Ei și? spuse ea.

- Știi doar că nu poate impresiona decât cu banii lui și un pomelnic caraghios de strămoși goi la minet. Știi sau nu?

- Ei și? spuse ea din nou. Și, de câte ori spunea vorbele acestea, ochii ei frumoși se deschideau mai mari.

Ca să nu folosesc alt mijloc de a-i scuza cuvintele acestea, m-am agățat eu de ele și am spus repetând răspicat:

- Ei și! De aceea mă simt nenorocit.

Dacă aș fi crezut că ea îl încuraja pe Drummle cu gândul de a mă face pe mine - pe mine - nenorocit, m-aș fi simțit inima mai ușoară; dar, ca de obicei, mă scotea cu totul din discuție, așa încât nu mă puteam gândi la așa ceva.

- Pip, spuse Estella, aruncând o privire prin odaie, nu vorbi prostii despre influența purtării mele asupra ta. Poate că purtarea mea are înrâuriri asupra altora și aceasta fiindcă așa iu eu. Dar nu merită să mai vorbim.

- Ba merită, am spus eu, fiindcă nu pot să îndur să aud oamenii zicând: "Copleșește pe un bădăran, pe cel mai josnic dintre oameni, cu favoruri".

- Eu pot să îndur, spuse Estella.

- O, nu fii atât de mândră și de neînduplecată, Estella.

- În clipa aceasta îmi spune că sunt mândră și neînduplecată! își spuse Estella, făcând un gest de mirare cu mâinile.

Și, cu o clipă înainte, mă certa fiindcă îmi aplec urechea la spusele unui bădăran!

- Fără îndoială că așa e, am spus eu repezit, fiindcă te-am văzut privindu-l și zâmbindu-i, chiar astă-seară, așa cum nu mă privești pe mine și nu-mi zâmbești mie niciodată.

- Atunci vrei, spuse Estella, întorcându-se brusc spre mine cu o privire fixă și serioasă, dacă nu chiar supărată-vrei să te mint și să te prind și pe tine în cursă?

- Dar ce, pe el îl minți și-l prinzi în cursă?

- Da, și pe mulți alții, pe toți, în afară de tine. Uite-o pe doamna Brandley. Nu mai vreau să vorbesc.

Și acum, după ce am încheiat un capitol al frământărilor care îmi stăpâneau inima și mă îndurerau atât, nestânjenit trec mai departe, la întâmplarea care avea să mă urmărească timp și mai îndelungat, întâmplare care era pregătită din vremea când nici noi nu știam că Estella exista pe lume, încă din vremea când mintea ei de copil începea să fie sucita în mâinile pustietoare ale domnișoarei Havisham.

O poveste ciudată spune că lespede de piatră care trebuie să cadă asupra patului sultanului, în toiul gloriei acestuia, a fost cioplită, încetul cu încetul, din blocul de stâncă; că tunelul prin care trebuie să treacă sfoara ce avea să țină lespede a fost, încetul cu încetul, scobit prin munte, apoi că lespede a fost, încetul cu încetul, ridicată și potrivită pe acoperiș; că frânghia a fost dusă până la piatră, încetul cu încetul, prin gaura nesfârșită - din stâncă și apoi prinsă de inelul de fier. Toate au fost pregătite cu multă osteneală și când a sosit ceasul, sultanul a fost trezit în toiul nopții iar securea ascuțită ce trebuia să desfacă frânghia de inelul cel mare de fier a fost pusă în mâna lui; și el a dat o lovitură cu securea, iar frânghia se desfăcu și alunecă la pământ, în timp ce tavanul se prăbuși. Așa s-a întâmplat și cu mine: toată munca, din apropierea și din depărtarea mea care țintea acest sfârșit, fusese înfăptuită; și, într-o clipă, lovitură a fost dată, iar acoperișul fortăreței se prăbuși peste mine.

XXXIX

Aveam douăzeci și trei de ani. Nu mai aflasem nimic care să mă lumineze asupra speranțelor mele și trecuse o săptămână de când împlinisem douăzeci și trei de ani. Ne mutaserăm de peste un an din Barnard's Inn și locuiam la Temple. Locuința noastră era un Garden Count, jos, pe malul fluviului.

De câțva timp, relațiile dintre domnul Pocket și mine nu mai erau aceleași ca la început, măcar că ne împăcăm foarte bine. Deși nu eram în stare să mă apuc de nimic serios - nădăjduiesc că din pricina mijloacelor mele de trai nesigure - îmi plăcea să citesc și citeam regulat, timp de zece ore pe zi. Afacerea lui Herbert progresa și, în ce mă privește, lucrurile nu erau așa cum le-am descris la sfârșitul capitolului dinainte.

Herbert plecase în călătorie până la Marsilia, în interes de afaceri. Eu eram singur și singurătatea mă apăsa. Descurajat și neliniștit cum eram, nădăjduind mereu că ziua de mâine sau săptămâna viitoare îmi va lumina drumul, dar mereu dezamăgit în așteptările mele, mi-era grozav de dor de fața voioasă și de răspunsurile vioaie ale prietenului meu.

Era o vreme nesuferită: furtună și ploaie și iarăși furtună și ploaie; noroi, noroi, noroi adânc pe toate străzile. În fiecare un vâl greu se lăsa asupra Londrei, venind dinspre răsărit și cobora mereu, ca și cum în răsărit s-ar fi aflat nori și vânt fără sfârșit. Atât de cumplită fusese vijelia, încât tablele de pe casele înalte fuseseră târâte de vânt, iar la țară fuseseră dezrădăcinați copaci și aripile morilor de vânt fuseseră smulse. De pe coastă veneau vești triste despre furtuni și naufragii. Vijeliile fuseseră întovărășite de torente de ploaie și ziua aceasta, care tocmai se încheia acum, când mă așezam și eu în fața focului cu o carte în mână, fusese cea mai cumplită dintre toate.

Din timpul acela, s-au făcut multe schimbări în Temple și acum cartierul acesta nu mai e atât de pustiu ca atunci și nici vederea spre fluviu nu mai este deschisă. Locuiam la ultimul etaj al ultimei case din cartier și, în seara aceea, vântul care năvălea pe fluviu scutura casa, ca niște bubuituri de tun, ca o vijelie pe mare. Și când ploaia adusă de vânt lovea în ferestre, îmi închipuam, uitându-mă la geamurile care se zgâlțâiau, că mă aflu într-un far bătut de furtuni. Din când în când, fumul țâșnea din cămin, ca și cum nici el nu s-ar fi încumetat să iasă într-o astfel de noapte; și când deschideam ușile și mă uitam pe scară, vedeam că lămpile de pe scări erau stinse; iar când mă uitam pe ferestrele negre, făcând umbră feței cu mâinile (nici nu putea fi vorba să le deschid împotriva mușcăturilor ploii și ale vântului) vedeam că felinarele din curte erau stinse, că cele de pe porturi și de pe mal pâlpâiau și că focurile de cărbuni de pe șleपुरi erau duse de vânt ca niște picături aprinse de ploaie.

Citeam cu ceasornicul pe masă, cu gândul să închid cartea la ora unsprezece. În clipa în care am închis-o, clopotul catedralei Sfântul Paul și multe alte clopote ale bisericilor din oraș, unele cu glas tare, altele în surdină, altele rămânând slabe de tot, au început să bată. Era ciudat cum spârgea vântul sunetele și eu ascultam, gândindu-mă că vântul le copleșește aproape dangătul, când, deodată, am auzit niște pași pe scară.

N-are rost să amintesc ce neliniște m-a făcut să tresar și să leg, în chip

neînțeleș, pașii aceia cu pașii surorii mele care murise. Neliniștea mi-a trecut într-o clipă și, când am ascultat din nou, am auzit niște pași care se poticneau. Amintindu-mi că lampa de pe scară se stinsese, am luat lampa la care citeam și am ieșit în capul scării. Omul care era jos, se opri la vederea lămpii mele.

- E cineva acolo? am strigat eu, privind în jos.

- Da, spuse o voce care venea din întuneric.

- Ce etaj căutați?

- Cel mai de sus. Pe domnul Pip.

- Eu sunt. S-a întâmplat ceva?

- Nu s-a întâmplat nimic, răspunse glasul. Și omul urcă scara.

Eu țineam lampa peste balustrada scării, iar el intră, încetul cu încetul, în cercul luminos al lămpii. Era o lampă de masă cu abajur și cercul de lumină pe care-l răspândea era foarte mic, așa că omul nu rămase decât o clipă sub razele de lumină ale lămpii și apoi a ieșit de sub ele. În clipa aceea am văzut o față străină, care se uita în sus cu un aer de emoție și de mulțumire pricinuit, pesemne, de vederea mea.

Urcând lampa după el, am văzut că omul e îmbrăcat gros dar sărăcăcios, ca un călător pe mare. Am văzut că are părul cărunt. Am văzut că se apropie de șaiszeci de ani. Am văzut că e un om puternic, bine legat, un om ars de soare și oțelit de vreme. Și, în timp ce urca ultimele două trepte și lumina lămpii ne cuprindea pe amândoi, l-am văzut, spre uimirea mea prostească, cu amândouă mâinile întinse spre mine.

- Mă rog, ce treabă aveți cu mine? l-am întrebat eu.

- Ce treabă? repetă el, oprindu-se.

- A, da! Vă lămuresc eu, cu voia dumneavoastră.

- Doriți să intrați?

- Da, a răspuns el, doresc să intru, stăpâne.

Îi pusesem această întrebare cu un glas destul de neprimitor, căci nu-mi plăcea fața aceea strălucitoare și plină de bucuria de a mă fi văzut. Nu-mi plăcea, pentru că mi se părea că omul nu se aștepta să-i răspund în același fel. Dar l-am lăsat să intre în odaia pe care tocmai o părăsisem și, după ce am așezat lampa pe masă, l-am rugat cât am putut mai politicos să mă lămurească.

Omul se uită în jurul lui cu un aer nespus de ciudat – un aer de plăcere mirată, ca și cum ar fi avut vreun amestec în lucrurile pe care le admira - și-și scoase haina grosolană și pălăria. Atunci am văzut că avea o față brăzdată și un cap pleșuv și că n-avea păr cărunt și lung decât în părți. Dar nu am văzut nimic care să mă lămurească. Dimpotrivă, în clipa următoare, l-am văzut din nou întinzându-și amândouă mâinile spre mine.

- Ce doriți? am întrebat eu, bănuind că aveam de-a face cu un nebun.

Omul încetă o clipă să mă privească și-și frecă încet capul cu mâna.

- E neplăcut pentru un om, spuse el cu glas răgușit și spart, după ce a dorit un lucru atâta timp și vine de departe, dar nu-i vina dumitale, nu-i vina niciunuia dintre noi... Îți spun îndată. Dă-mi puțin *răgaz*, te rog.

Se așeză pe un scaun din fața focului și-și acoperi fruntea cu mâinile lui mari, cafenii și vânoase. M-am uitat bine la el și m-am dat puțin în lături; dar nu-l cunoșteam.

- Ei cineva pe aici? întreabă el, uitându-se peste umăr. E cineva?

- De ce îmi pui întrebări, dumneata, un străin, care intri în casa mea la

ceasul acesta din noapte? am spus eu.

- Ești deștept, răspuse el, clătinând chibzuit și drăgăstos din cap. Mă bucur că te-ai făcut deștept! Dar nu te repezi la mine. O să-ți pară rău pe urmă.

M-am lăsat păgubaș de intenția pe care el o dibuise atât de bine, căci îl cunoșteam. Nici o trăsătură de pe fața lui nu-mi era cunoscută, dar, totuși, îl cunoșteam. Dacă vântul și ploaia ar fi târât cu el toți anii aceștia, ar fi împrăștiat toate întâmplările din răstimpul acesta, dacă, ne-ar fi dus din nou în cimitirul unde am stat pentru întâia oară față în față și tot nu l-aș fi cunoscut mai bine decât îl cunoșteam acum, când stătea pe scaunul din fața focului. Nu era nevoie să scoată o pilă din buzunar și să și-o lege în jurul capului; nu era nevoie să-și cuprindă spatele cu mâinile și să umble tremurând prin odaie ca să-l recunosc. Îl cunoscusem înainte ca el să mă ajute cu vreuna din mișcările acestea deși, cu o clipă înainte, nici nu-mi dădusem seama că bănuiesc măcar identitatea lui.

Se întoarse spre locul meu și-și întinse din nou amândouă mâinile. Neștiind ce să fac - căci de mirare nu mai eram stăpân pe mine - i-am dat mâinile cu silă. El le strânse din toată inima, le ridică la gura lui, le sărută și le strânse mai departe.

- Te-ai purtat frumos, băiete, spuse el. Mărinimosul Pip! Și eu n-am uitat asta niciodată!

Deoarece schiță o mișcare ca și cum ar fi vrut să mă sărute, i-am pus mâna pe piept, îndepărtându-l.

- Stai! am spus eu. Oprește-te! Dacă îmi ești recunoscător pentru cele ce am făcut pentru dumneata, când eram mic, nădăjduiesc că ți-ai arătat recunoștința, schimbându-ți felul de viață. Dacă ai venit să-mi mulțumești, află că nu e nevoie. Totuși, m-ai găsit și, fără îndoială, că trebuie să fie ceva bun în sentimentul care te-a adus aici, așa că eu nu te voi izgoni; dar trebuie totuși să înțelegi că... eu...

Ciudățenia privirii lui îmi atrase atenția într-atât, încât vorbele mi s-au oprit pe buze.

- Spuneai, observă el, după ce ne-am măsurat unul pe altul în tăcere, spuneai că trebuie să înțeleg. Ce trebuie să înțeleg?

- Că nu doresc să reînnoiesc cunoștința aceasta întâmplătoare de demult, în împrejurările de astăzi, atât de diferite. M-aș bucura să știu că te-ai pocăit și că ai devenit alt om. Mă bucură să-ți spun toate acestea. Mă bucură că, la gândul că merit să-mi mulțumești, ai venit să-mi mulțumești. Dar, totuși, drumurile noastre nu seamănă. Ești ud și pari ostenit. Vrei să bei ceva înainte de plecare?

Își legase basmaua în jurul gâtului și se uitase tot timpul pătrunzător la mine, mușcând de capătul ei.

- Cred, spuse el, tot cu capătul basmalei în gură și măsurându-mă mai departe, că vreau să beau ceva înainte de plecare și-ți mulțumesc.

Pe o măsuță din colț se afla o tavă pregătită. Am pus-o pe masa de lângă foc și l-am întrebat ce vrea să bea. El atinse cu degetul una dintre sticle fără să se uite la ea și fără să scoată nici o vorbă, iar eu i-am pregătit niște rom fierbinte cu apă. Încercam să-mi stăpânesc mânia, dar privirea cu care mă măsura, în timp ce se sprijinea pe spătarul scaunului, cu capul răsucit al basmalei între dinți - uitase de el, pesemne - mă făcea să tremur. Când, în cele

din urmă, am pus paharul în fața lui, am văzut cu uluire că avea ochii plini de lacrimi.

Până atunci stătusem în picioare, ca să-i dovedesc că doresc să plece. Dar, când l-am văzut așa, m-am înmuiat, cuprins de remușcări.

- Sper, am spus eu cu glas repezit, turnându-mi și mie ceva în pahar și trăgând un scaun lângă masă, că nu ți s-a părut tocmai acum că am vorbit aspru cu dumneata. Nu era gândul meu să te jignesc și, dacă am greșit, să știi că-mi pare rău îți doresc să-ți meargă bine și să fii fericit!

În timp ce eu duceam paharul la gură, el se uita mirat la capătul basmalei, căreia îi dăduse drumul în clipa când deschisese gura și întinse mâinile. I-am dat mâna, apoi el a băut și, pe urmă, și-a acoperit fruntea și ochii cu mâneca.

- Cum o duci acum? l-am întrebat eu.

- Am fost crescător de oi și de vite și am mai avut și alte meserii, dincolo, în lumea nouă, spuse el, multe mii de mile de apă și furtună departe de aici.

- Nădăjduiesc c-ai dus-o bine!

- Minunat de bine. Au mai dus-o și alții bine, dar nici unul nu s-a descurcat nici pe departe așa bine ca mine. Mi-a mers faima.

- Mă bucur.

- Nădăjduiesc că spui adevărat, băiete.

Fără să mă opresc pentru a pătrunde vorbele acestea și tonul cu care fuseseră rostite, i-am vorbit de un lucru care tocmai îmi trecuse prin minte.

- L-ai văzut vreodată pe omul pe care l-ai trimis la mine, după ce și-a îndeplinit însărcinarea? am întrebat eu.

- Nici n-am dat cu ochii de el. Nici n-aveam cum.

- A venit după cum l-ai însărcinat și mi-a adus cele două hârtii de câte o liră. Pe atunci eram băiat sărac, după cum știi, și pentru un băiat sărac două lire sunt o avere. Dar, ca și duminică, mi-a mers bine după aceea și trebuie să-mi dai voie să ți le înapoiez. Poți să le întrebuițezi în folosul unui alt băiat sărac. Și am scos punga din buzunar.

Mă privea țintă, în timp ce-mi puneam portofelul pe masă și-l deschideam și tot așa și în timp ce desprindeam două hârtii de câte o liră din conținutul lui. Erau două hârtii curate și noi, pe care eu le-am desfăcut și i le-am întins lui. Fără și desprindă ochii de la mine, le așeză una peste alta, le împături, le răsuci, le dădu foc, apropiindu-le de lampă și lăsă să cadă cenușa pe tavă.

- Pot îndrăzni, spuse el apoi cu un zâmbet care semăna a încruntare și cu o încruntare care semăna a zâmbet, să te întreb cum de ți-a mers bine, de când am stat amândoi în știnile acelea pustii și înghețate?

-Cum?

-Aha!

Își goli paharul, se sculă și rămase în picioare lângă foc, punând mâna lui grea și bătătorită pe cămin. Își puse un picior la marginea focului ca să-l usuce și să-l încălzească, iar gheata udă începu să fumege; dar el nu se uita nici la foc, ci numai la mine. De-abia acum tremuram de-a binelea.

După ce buzele mi se întredeschiseră și îngânară câteva cuvinte fără sunet, mi-am dat osteneala să-i spun (deși nu puteam vorbi deslușit) că îmi

fusese hărăzit să pun mâna pe o mare avere.

- Are voie un ocaș să întrebe ce fel de avere? spuse el.

Am răspuns cu un murmur în glas:

- Nu știu.

- Are voie un ocaș să întrebe a cui avere? spuse el. Eu abia mai puteam vorbi:

- Nu știu.

- Am voie să ghicesc, spuse ocașul, care a fost venitul dumitale de când ești major? Hai să începem cu prima cifră. Cinci?

Inima îmi bătea neregulat, ca un ciocan greu, și m-am sculat, uitându-mă sălbatic la el, cu mâna pe spătarul scaunului.

- Acum să vorbim despre administratorul averii dumitale, urmă el. Trebuie să fi existat vreun administrator sau așa ceva, cât erai minor. Poate un avocat. Și acum să trecem la prima literă din numele avocatului. N-o fi J?

Am văzut, ca într-un fulger, tot adevărul și dezamăgirile, primejdiile, necazurile, urmările legate de noua mea situație năvăliră ca un puhoi în mintea mea, strivindu-mă cu atâta înverșunare, încât trebuia să lupt ca să mai pot răsufli.

- Să zicem, urmă el, că clientul avocatului al cărui nume începe cu J, să-i spunem Jagers, să zicem că domnul ăsta s-a întors de peste mări și țări și a debarcat la Portsmouth și a venit să te vadă. "Totuși m-ai găsit" ai spus adineaori. Ei! Cum de te-am găsit? Păi am scris din Portsmouth unui om din Londra ca să-mi dea amănunte. Vrei să știi care-i numele omului ăstuia? Păi, Wemmick îl cheamă.

N-aș fi putut să scot o vorbă, nici dacă mi-ar fi fost viața în primejdie. Stăteam cu o mână pe spătarul scaunului și cu cealaltă pe piept, căci mi se părea că mă înăbuș. Stăteam așa, uitându-mă la el cu o privire sălbatică, iar când odaia începu să se clatine și să se învâртеască, m-am încleștat cu mâna de scaun. El m-a prins în brațe, m-a tras până la canapea, mi-a culcat capul pe perne și s-a lăsat îhtr-un genunchi în fața mea; și fața aceea de care îmi aminteam atât de bine și care mă făcea să tremur, era aproape de tot de mine.

-Da, Pip, băiete, am făcut un gentleman din tine! Eu am făcut asta! Am jurat atunci că dacă, vreodată, am să agonisesc vreun ban, banul ăla să fie al tău. Am jurat pe urmă că dacă, odată, am să fac afaceri și am să mă îmbogățesc, tu să fii om bogat. Am dus un trai greu, ca ție să-ți fie viața ușoară; am muncit din greu, ca ție să nu-ți pese de muncă. Ce te ură, băiete? Îți spun eu să te simți îndatorat față de mine? Nici gând. Îți spun toate astea ca să știi că amărâțul ăla de ne pe care l-ai scăpat, și-a ridicat capul așa de sus, încât a fost în stare să facă un gentleman și, Pip, ăla ești tu!

Sila pe care o simțeam față de omul acesta, teama de el, scârba cu care mă închirceam de frica lui, n-ar fi putut să fie mai mare, chiar dacă el ar fi fost cea mai crudă fiară.

- Vezi, Pip? Eu sunt pentru tine un al doilea tată. Tu mi-ești fiu, mai fiu decât oricare fiu. Am agonisit bani, numai ca să ai tu ce cheltui. Când eram păstor cu simbrie într-o cocioabă pustie și nu vedeam alte fețe decât ale oilor, până ce am și uitat cum arată o față de om, vedeam mereu fața ta înaintea ochilor. De multe ori, când mâncam în cocioaba aia, îmi aruncam cuțitul în pământ și-mi spuneam: *Și acum se uită băiatul la mine, cât mănânc și beau!* Te

vedeam cum erai atunci, în mlaștinile înfundate în ceață. Să mă bată Dumnezeu, spuneam mereu și ieșeam afară la aer, ca să spun vorbele astea sub cerul liber, dacă nu fac un gentleman din băiatul ăsta, când oi fi liber și bogat. Și am făcut-o. Uită-te la tine, băiete! Uită-te la casa asta de boier! Boier? Ei! Să faci rămășaguri pe bani cu boieri și să-i bați!

Era atât de înfierbântat și de triumfător și apoi știa că-mi pierdusem aproape cunoștința, așa încât nici nu se uita la felul cum primeam spusele lui. Era singura fărâmă de ușurare, care-mi mai rămânea.

- Uită-te! urmă el, scoțându-și ceasornicul din buzunar și răsucind spre el un inel după degetul meu, în timp ce eu mă strângeam, ca și cum m-ar fi atins un șarpe. E de aur și ce frumos! E de gentleman, nu-i așa? Și un diamant înconjurat de rubine. Și ăsta-i de gentleman, nu? Uită-te la hainele tale; nici nu se găsesc mai bune! Și cărți, spuse el, plimbându-și privirile prin odaie, cărți cu sutele pe rafturi! Și le citești, nu-i așa? Citeai, când am intrat eu. Ha, ha! Ai să mi le citești și mie, băiete! Și dacă-s scrise în limbi străine pe care eu nu le înțeleg, o să mă mândresc, ca și cum aș înțelege fiecare vorbă.

Și iarăși îi luă mâinile și le duse la gura lui, în timp ce mie îmi îngheța sângele în vine.

- Nu te supăra că vorbesc atâta, Pip, spuse el după ce-și duse din nou mânia peste ochi și peste frunte, în timp ce din gâttejul lui se auzea hârâiala aceea, pe care o cunoșteam atât de bine și tocmai fiindcă era atât de grav, mi-era silă de el. Nu pot să mă port altfel și nici să tac, băiete... Tu n-ai așteptat ziua asta, așa cum am așteptat-o eu; nu te-ai pregătit pentru ea așa ca mine. Dar nu te-ai gândit niciodată că s-ar putea să fiu eu?

- O, nu, nu, am răspuns eu. Niciodată, niciodată.

- Vezi, eu eram și numai eu. Nimeni nu s-a amestecat întreaba asta decât eu și cu domnul Jagers.

- Nimeni altcineva? am întrebat eu.

- Nu, spuse el, cu o privire mirată, cine să se fi amestecat? Măi băiete, și ce frumos te-ai făcut! Ei, or fi niște ochi frumoși pe undeva, așa-i? Nu se află niște ochi frumoși pe undeva la care tu te gândești cu drag?

O, Estella, Estella!

- Ai tăi să fie, băiete, dacă-i poți cumpăra cu bani. Nu că un gentleman așa învățat ca tine nu i-ar putea câștiga și fără bani; dar o să ai bani berechet! Lasă-mă să-ți spun tot ce vroiam să-ți spun, măi băiete. Când eram păstor cu simbrie în coliba aceea, stăpânul meu a murit (era și el tot ocnaș ca și mine, și mi-a lăsat mie banii lui și eu mi-am răscumpărat libertatea și mi-am văzut de treaba mea. Tot ce făceam, pentru tine făceam. *Dumnezeu să ardă tot ce fac*, ziceam, *dacă nu fac totul pentru el!* Și totul mi-a mers de minune. Cum ți-am spus și adineaori, mi-a mers faima. Banii pe care i-am trimis acasă la domnul Jagers erau câștigul din primul an - tot ți-am trimis - știi, atunci când a venit după tine, așa cum i-am scris eu în scrisoare.

O, de n-ar fi venit niciodată! De m-ar fi lăsat la fierărie, departe de a fi mulțumit dar, totuși fericit, față de cele ce simțeam acum!

- Și ce răsplată pentru mine, măi băiete, să știu în sufletul meu că eu fac un gentleman. Caii cei frumoși ai coloniștilor puteau să mă umple de praf, când umblam pe drum; știi ce spuneam? Îmi spuneam în gândul meu: *Eu fac un gentleman mai de soi decât o să fiți voi vreodată!* Când își spuneau unul altuia:

"Acum câțiva ani era pușcăriaș și-i un bădăran de rând și un neștiutor" știi ce-mi spuneam? Îmi spuneam în gândul meu: *Dacă.eu nu-s gentleman și nici carte nu știu, apoi să știți că am, în Londra, un gentleman. Voi toți aveți turme și pământ, dar care dintre voi are un gentleman fără cusur? Și așa mergea treaba. Și așa mi-am băgat în cap să vin, într-o bună zi, să-mi văd băiatul și să-i spun cine sunt, chiar în casa lui.*

Își puse o mână pe umărul meu. Mă cutremuram la gândul că mâna lui era pătată de sânge.

- N-a fost ușor pentru mine, măi Pip, să plec de acolo și nici fără primejdie. Dar mă țineam de gândul ăsta și, cu cât era mai greu, cu atât mai tare mă agățam de el, fiindcă eram hotărât să vin și nici nu mai încăpea vorba c-o să fie așa. Și, până la urmă, tot am făcut-o. Am făcut-o, băiete!

Încercam să-mi adun gândurile, dar eram prea înmărmurit.

Mi se părea că îndrăgesc vântul și ploaia mai mult decât pe el; și nici acum nu puteam să despart glasul lui de glasul vântului și al ploii, deși acelea erau gălăgioase, iar glasul lui era potolit.

- Unde ai să mă adăpostești? mă întrebă el, după câteva clipe. Trebuie să mă adăpostesc undeva, băiete.

- Ca să dormi? întrebai eu.

- Da. Ca să dorm mult și bine, răspuse el, fiindcă marea m-a clătinat și m-a udat, multe luni de zile.

- Prietenul și tovarășul meu de locuință, spusei ridicându-mă de pe canapea, e plecat. O să-țiu dau odaia lui.

- Nu se întoarce mâine?

- Nu, spusei eu mecanic, cu toate eforturile pe care le făceam. Nu mâine.

- Fiindcă, vezi tu, băiete, spuse el coborând glasul și atingându-mă tainic cu degetul lui lung pe piept. Trebuie să fim prevăzători.

- Cum adică, prevăzători?

- Doamne, altfel mă așteaptă moartea!

- Cum moartea?

- Am fost trimis acolo pe viață. Dacă mă întorc, mă pândește moartea. Prea s-au întors mulți în ultimul timp și dacă sunt prins, mă spânzură.

Numai asta mai trebuia; nenorocitul de el, după ce mă împovărase ani de zile cu lanțurile lui nenorocite de aur și argint, își mai și primejduise viața ca să mă vadă și viața lui atârna acum de mine! Dacă l-aș fi iubit în loc să-l urăsc, dacă m-aș fi simțit legat de el prin admirația și dragostea cea mai puternică, în loc să mă strâng de silă în fața lui și tot n-ar fi fost mai rău. Dimpotrivă, ar fi fost mai bine, căci atunci scăparea lui ar fi fost un gând firesc, ar fi fost imboldul dragostei.

Prima mea grijă a fost să închid obloanele, ca să nu se vadă lumină de afară și apoi să închid și să zăvorăsc ușile. În timpul acesta, el stătea la masă mâncând biscuiți și bând vin; și mă uitam la el, îl vedeam pe ocnașul din țara mlaștinilor. Aproape că mi se părea că trebuie să se aplece îndată, ca să-și pilească cătușa de la picior.

După ce am intrat în odaia lui Herbert și am închis orice comunicație cu scara, în afară de ușa odăii unde avusese loc convorbirea noastră, îl întrebai dacă vrea să se culce. El răspuse că da și-mi ceru ceva "rufărie de boier", ca să

aibă cu ce să se îmbrace a doua zi de dimineață. Am scos rufele și i le-am pregătit și, din nou, sângele mi-a înghețat în vine, când el mi-a strâns mâinile, urându-mi noapte bună.

Am ieșit din odaia aceea, fără să-mi dau seama cum, apoi am scormonit focul în odaia unde stătusem împreună și m-am așezat lângă cămin, căci mă temeam să mă duc la culcare. Am stat așa înmărmurit o oră sau două, cufundat în gânduri, și, numai după ce am început să mă gândesc, mi-am dat seama că eram de nenorocit și cum se sfărâmasese în bucăți corabia pe care mă îmbarcasem.

Gândurile domnișoarei Havisham cu privire la mine nu fuseseră decât un vis. Estella nu-mi era sortită mie; mi-era îngăduit să intru la Satis din politețe, fiindcă eram un ghimpe pe pielea rudelor lacome, o jucărie cu inimă mecanică pe care să exersezi în lipsă de alt mijloc; acestea au fost primele lovituri; dar cea mai usturătoare și mai adâncă durere dintre toate era că, din pricina pușcăriașului acestuia vinovat de cine știe ce crime și care putea oricând să fie ridicat pentru a fi spânzurat la Old Bailey, îl părăsisem pe Joe.

Nu m-aș fi întors la Joe acum, nu m-aș fi întors la Bidy, pentru nimic în lume; poate numai pentru că simțământul că mă purtasem ca un netrebnic era mai puternic decât orice. Nici o înțelepciune de pe lume nu mi-ar fi putut aduce mângâierea pe care aș fi găsit-o în simplitatea și dragostea lor; dar știam că niciodată, niciodată nu voi putea să destram ceea ce făcusem.

În fiecare vâjâit de vânt și în fiecare puhoi de ploaie, mi se părea că aud pașii urmăritorilor. De două ori, aș fi putut să jur că cineva ciocănea și că se auzeau șoapte la ușa de la intrare. Chinuit de aceste temeri, începeam să-mi închipui sau să-mi amintesc că avusesem presimțiri tainice despre venirea acestui om. Că de câteva săptămâni, întâlneam mereu pe stradă oameni care îmi aminteau de el. Că aceste legături erau din ce în ce mai numeroase, pe măsură ce el se apropia, venind pe mare. Că spiritul lui păcătos trimisese acești soli spiritului meu și că totul se întâmplase aievea și el se afla acum sub același acoperiș cu mine.

Împreună cu aceste gânduri, veni și gândul că ochii mei de copil îl văzuseră ca pe un om cumplit de rău; că îl auzisem pe celălalt pușcăriaș povestind că acesta încercase să-lucidă; că îl văzusem în fundul șanțului, zbatându-se și luptându-se ca o fiară sălbatică. Din aceste amintiri, se născu, la lumina flăcărilor, și prinse chip, groaza că poate nu sunt în siguranță, aici închis în aceeași casă cu el, în noaptea pustie și sălbatică. Groaza aceasta se umflă până ce umplu toată odaia și mă împinse să iau lumânarea și să mă duc să mă uit cu ochii mei la omul care-mi chinuia cugetul.

Își legase o batistă în jurul capului și în somn fața lui era întunecată și încordată. Dar dormea destul de liniștit, deși își pusese pistolul alături de el, pe pernă. Ceva mai potolit ca înainte, am scos încetișor cheia din ușa odăii lui și am răsucit-o pe dinafară, înainte de a mă așeza din nou în fața focului. Încetul cu încetul, am alunecat de pe scaun și m-am întins pe jos. M-am trezit, fără să mă fi despărțit nici o clipă de senzația aceea de durere, care pusese stăpânire pe mine. Clopotele bisericilor din est băteau ora cinci, lumânările arseseră până la capăt, focul era stins, iar vântul și ploaia măreau bezna de afară.

.....
Aici se sfârșește stagiul al doilea din împlinirea speranțelor lui Pip.

XL

A fost o mare fericire pentru mine că eram nevoit să-l pun — pe cât puteam — la adăpost pe prea temutul meu oaspete căci, gândul acesta, năvălindu-mi în minte, de cum m-am trezit, îmi învăluie celelalte gânduri ca într-o negură îndepărtată.

Era limpede că nu-l puteam ține ascuns în casă. Era cu neputință să fac aceasta și încercarea de a-l ascunde ar fi stârnit, în chip firesc, bănuieli. E adevărat că Duhul Răzbunării nii mai era în serviciul meu, dar acum grija casei era încredințată unei femei bătrâne și iute la fire, ajutată de un pachet însuflețit de zdrențe pe care ea îl numea nepoata sa; și, dacă aș fi ascuns vreuna din odăi de privirile lor, cu siguranță că le-aș fi ațâțat curiozitatea. Aveau amândouă vederea slabă, fapt pe care eu îl pusesem pe socoteala obiceiului de a se uita mereu prin gaura cheii și-ți răsăreau nereu în fața ochilor, când nu aveai nevoie de ele; de altfel, asta era singura lor calitate, în afară de faptul că erau hoațe. Ca să nu dau întâmplării un aer misterios, mă hotărâi să le anunț, încă de dimineață, că unchiul meu sosise, pe neașteptate, de la țară.

Luai această hotărâre, în timp ce mai băjbâiam încă prin întuneric, în căutarea mijloacelor de a aprinde lumina. Fiindcă, până la urmă, nu dădui de aceste mijloace, am fost nevoit să mă duc până la ghereta paznicului de noapte de alături și să-l rog să vină cu lanterna. Și, în timp ce coboram scările pe băjbâite, mă împiedicai de ceva și acel ceva era un om ghemuit într-un colț.

Deoarece omul nu-mi răspunse, când îl întrebai ce caută acolo, ci se feri în tăcere de atingerea mea, o luai la goană până la gheretă și-l rugai pe paznic să vină iute, povestindu-i incidentul pe drum. Vântul sufla cu mai multă furie decât oricând. Ne-am gândit că nu merită să primejduim lumina din lanternă, aprinzând din nou lămpile stinse de pe scară. Am examinat scara dintr-un cap într-altul, fără să găsim pe nimeni. Atunci îmi trecu prin minte că omul s-ar fi putut strecura în casă, așa că, aprinzând lumânarea de la lanterna gardianului și lăsându-l pe el să mă aștepte la ușă, începui să cercetez cu băgare de seamă odăile, chiar și pe aceea unde dormea mult temutul oaspete. Era liniște peste tot și se vedea nimeni nu intrase în casă.

Mă tulbura gândul că tocmai în noaptea aceea se aflase un om la pândă și, bizuindu-mă pe norocul de a născoci o lămurire satisfăcătoare, l-am întrebat pe gardian, în timp ce-i întindeam un păhărel cu vin, dacă lăsase să treacă vreun om, luase masa în oraș.

- Da, răspunse el. Trecuseră trei domni la ore diferite ale nopții. Unul locuia la Fountain Court și ceilalți doi în Lane, iar el îi văzuse pe toți îndreptându-se spre casele lor. Dar, singurul om care locuia în casa unde locuiam și eu plecase la țară de câteva săptămâni și eram sigur că nu se întorsese în noaptea aceea, pentru că văzusem ușa locuinței lui zăvorâtă, în timp ce urcam scările.

- Fiindcă noaptea e așa urâtă, domnule, spuse paznicul, dându-mi paharul înapoi, au trecut foarte puțini oameni pe la ghereta mea. În afară de cei trei domni de care v-am vorbit, nu-mi amintesc să mai fi trecut vreunul de la ora unsprezece, când a întrebat un străin de dumneavoastră.

— Da. Unchiul meu, bâigui eu.

— L-ați văzut?

— Da, sigur.

— Și pe domnul care era cu el?

— Domnul care era cu el! repetai eu.

— Mi se părea că e un domn cu el, răspunse paznicul. S-a oprit când s-a oprit și unchiul dumneavoastră să vorbească cu mine și apoi a pornit când a pornit și celălalt.

— Ce fel de om era?

Paznicul nu băgase de seamă; parcă un lucrător după câte își amintea, purta niște haine prăfuite și un palton închis la culoare. Firește că paznicul lua lucrurile mai ușor decât mine; căci nu avea motivele mele de a pune atâta greutate pe fiecare lucru.

După ce am scăpat de el, ceea ce am făcut fără să mai lungesc explicațiile, mintea începu să mi se tulbure de toate aceste împrejurări care luate fiecare în parte, păreau ușor de dezlegat. De pildă, un chefliu care se întoarce din oraș și care n-ar fi trecut pe la ghereta paznicului de noapte s-ar fi putut rătăci pe scara mea și să adoarmă acolo. Sau, de pilda, oaspetele meu fără nume ar fi putut să fie însoțit de cineva care să-i arate drumul. Totuși, luate împreună, aceste împrejurări aveau o înfățișare neplăcută pentru un om atât de încrezător și de temător cum mă făcuseră pe mine schimbările din ultimele ore. Am scormonit focul, care la ora aceea a dimineții, ardea cu o flacără palidă și am ațipit în fața căminului. Când ceasornicele orașului bătură ora șase, mi se păru că dormisem o noapte încheiată și, fiindcă mai era o oră întreagă până la răsăritul soarelui, am mai moțait puțin; uneori mă trezeam tulburat, fiindcă în urechi îmi răsunau convorbiri neînțelese; alteori, auzeam vâjâitul vântului în cămin; în cele din urmă, mă cufundai într-un somn adânc, are m-am trezit speriat din pricina luminii de afară.

Până atunci nu avusesem răgaz să mă gândesc la situația mea și nici acum nu puteam. Nu aveam putere să înțeleg. Im abătut și amărât până în adâncul sufletului, dar idurile îmi erau foarte împrăștiate. Cât despre plăsmuirea unui plan de viitor, cred că aș fi fost mai curând în stare plăsmuiesc un elefant. În timp ce deschideam ferestrele riveam afară la dimineața ploioasă, pustie și plumburie, în timp ce mă plimbam din odaie în odaie sau când mă așezam tremurând în fața focului așteptând să-mi vină spălătoreasa, în tot timpul acesta, mă gândeam la nenorocirea mea, dar nu-mi dădeam seama cât eram de nenorocit, nu știam de când mă simțeam așa, nici în ce zi a săptămânii mă năpădiseră gândurile acestea și nici chiar cine eram eu gândeam așa.

În cele din urmă, baba și nepoata ei sosiră, — era greu să deosebști capul babei de mătura pe care o ținea în mâna — și se arătară amândouă foarte mirate, la vederea mea și a focului.

Le-am împărtășit vestea că unchiul meu sosise în timpul nopții, că dormea acum și că, prin urmare, pregătirile pentru gustarea de dimineață aveau să sufere schimbări. Apoi mă spălai și mă îmbrăcai, în timp ce ele izbeau mobila și stârneau praful. Și, așa, într-un fel de vis sau de hipnoză, mă trezii din nou lângă foc, așteptând ca *el* să vină la masă.

Apoi, ușa se deschise și el ieși din odaie. Nu puteam să sufăr să-l văd, mi se părea că, în lumina zilei, arată și mai nesuferit.

— Nici nu știu măcar cum să-ți spun, începui eu, vorbind în șoaptă, în

timp ce el se așeza la masă. Am spus tuturor că ești unchiul meu.

— Foarte bine, băiete! Spune-mi unchiule.

— Bănuiesc că pe vapor ți-ai luat un nume...

— Da, dragul meu. Am luat numele de Provis.

— Ai de gând să rămâi cu numele acesta?

— Da, de ce nu? E la fel de bun ca oricare altul, doar că-ți place ție altul mai mult.

— Care e numele dumitale adevărat? îl întrebai eu în șoaptă.

— Magwitch, răspuse el tot așa, cel de botez e Abel.

— Ce meserie ai avut?

— Ocnaș, măi băiete.

Vorbea foarte serios și întrebuițase cuvântul, ca și cum a fi ocnaș ar fi o meserie.

— Când ai intrat în Temple, aseară..., începui eu oprindu-mă ca să mă întreb dacă era cu puțință ca faptul acesta, care părea atât de îndepărtat, să se fi întâmplat în ajun.

— Da, băiete?

— Când ai trecut pe la gheretă și l-ai întrebat pe paznic care-i drumul, mai era cineva cu dumneata?

— Cu mine? Nu, măi băiete.

— Dar era cineva pe acolo.

— N-am prea băgat de seamă, spuse el cu îndoială, fiindcă nu cunosc drumurile pe aici. Dar cred că mai era cineva care venise o dată cu mine.

— Ești cunoscut în Londra?

— Sper că nu! spuse el, lovindu-și gâtul cu degetul arătător, ceea ce mă făcu să roșesc și să-mi fie silă de el.

— Ai fost vreodată cunoscut în Londra?

— Nu prea bine. Locuiam mai mult în provincie.

— Ai fost... judecat... la Londra?

— Când? spuse, el, privind-mă pătrunzător.

— Ultima oară.

Dădu din cap.

— Atunci l-am cunoscut pe domnul Jagers. El era de partea mea.

Îmi venea pe buze întrebarea pentru ce fusese judecat. Dar el puse mâna pe un cuțit, îl învârti prin aer și după ce spuse:

— Și-am ispășit și am plătit cu vârf și îndesat pentru ce am făcut! se apucă să mănânce.

Înfuleca urât și toate mișcărilor lui erau stângace, gălăgioase și lacome. De când îl văzusem mâncând în mlaștini, îi mai căzuseră câțiva dinți; și când plimba îmbucătura prin gură și răsucea capul într-o parte ca să prindă mâncarea între doi colți puternici din față, arăta chiar ca un câine bătrân înfometat.

Dacă aș fi avut poftă de mâncare la începutul mesei, cu siguranță că aș fi pierdut-o, văzându-l pe el cum mănâncă și aș fi stat — așa cum stăteam și acum — cuprins de o scârbă fără seamăn față de el și uitându-mă încruntat la fața de masă.

— Sunt un mâncăcios fără pereche, măi băiete, spuse el în chip de scuză, după ce sfârși masa, dar așa am fost de când mă știu. Poate că dacă, de felul meu, aș fi fost mai puțin mâncău, aș fi intrat în mai puține buclucuri. La

fel și cu fumatul. Când am intrat păstor cu simbrie, la început, acolo, pe tărâmul celălalt, cred că aş fi înnebunit de tristețe și aş fi ajuns ca o oaie "melalcolică" dacă nu m-aş fi mângâiat cu fumatul.

Și, spunând aceste vorbe, se sculă de la masă, își vârî mâna în haina lui de marinar și scoase din buzunar o pipă scurtă și neagră și o mână de tutun din cel care se numește "Cap de negru". După ce-și umplu luleaua, puse înapoi restul de tutun, ca și cum buzunarul lui ar fi fost un sertar. Apoi, apucă cu cleștele un tăciune aprins din cămin și-și aprinse luleaua și, pe urmă, începu să se plimbe pe covorașul din fața căminului cu spatele la foc, îndeletnicindu-se cu ocupația lui cea mai plăcută, aceea de a-și întinde mâinile spre mine.

— Țsta este, spuse el legănându-mi mâinile în sus și în jos, în timp ce trăgea din lulea, ăsta este gentleman-ul pe care l-am făcut eu! Un gentleman adevărat! Îmi face bine să mă uit la tine, Pip. Tot ce doresc e să stau aici și să mă tîne!

Îmi desprinsei mâinile cât putui mai curând și-mi dădui seama că începusem să chibzuiesc asupra situației mele. Când auzeam glasul lui răgușit și mă uitam la capul lui pleșuv cu păr cenușiu de o parte și de alta, înțelegeam cât erau de grele lanțurile care mă legau.

— Nu vreau să-l văd pe domnișorul meu umblând prin noroiul de pe stradă. Pe ghetele lui nu trebuie să se vadă noroi. Domnișorul meu trebuie să aibă cai. Da, Pip! Cai de călărie și cai de trăsură și cai de călărie și de trăsură pentru slugile lui. Ce adică, coloniștii să aibă cai (și încă de soi, Dumnezeu!) și domnișorul meu din Londra să nu aibă? Nu, nu. N-o să mai purtăm ghete murdare de noroi, Pip, nu-i așa? Or să vadă coloniștii!

Scoase din buzunar un portofel care crăpa de plin ce era și lovi cu el în masă.

— În portofelul ăsta, măi băiete, sunt hârtii care merită cheltuite. Ale tale sunt. Tot ce am e al tău. Să nu-ți fie teamă. Am venit în țară ca să văd cum cheltuiește domnișorul meu banii mei ca un adevărat domnișor. Asta-i plăcerea mea. Plăcerea mea e să-l văd cum cheltuiește. Și naiba să vă ia pe toți! Se răsuci din călcâie, uitându-se prin odaie și pocni cu putere din degete. Pe toți să vă ia naiba, de la judecătorul cel cu peruca-n cap până la colonistul care ridică praful în drum; fiindcă o să vă arăt un gentleman mai grozav decât voi toți la un loc!

— Oprește-te, spusei eu, înnebunit de teamă și de silă, vreau să-ți vorbesc. Vreau să știu ce avem de făcut. Vreau să știu cum te poți feri de primejdie cât vrei să stai aici și ce planuri ai.

— Uită-te, măi Pip, spuse el punându-mi mâna pe umeri, cu mișcări potolite și supuse. Mai întâi, uite ce este, mi-am ieșit din fire, adineauri. Ce-am spus a fost urât, da, așa a fost urât. Uită-te, Pip, iartă-mă! Nu vreau să mă mai port urât.

— Mai întâi, urmai eu, mârâind, ce măsuri de prevedere se pot lua, ca să nu fii recunoscut și prins.

— Nu, băiete, spuse el cu același glas ca și adineauri, asta nu vine întâi. Mai întâi să vorbim despre ce-i urât. Nu m-am căznit atâția ani să fac un gentleman, fără să știu ce i se cuvine și lui. Uite, Pip, m-am purtat urât. Da, urât. Iartă-mă, băiete.

Era caraghios și dezgustător în același timp, ceea ce mă făcu să

izbucnesc într-un râs ciudat și să-i răspund:

— Te-am iertat. Pentru numele lui Dumnezeu, să nu mai pierdem timpul.

— Da, dar vezi tu, se încăpățâna el. Eu, măi băiete, n-am venit de departe ca să mă port urât. Acum, zi mai departe, băiete. Spuneai...

— Cum ai de gând să te păzești de primejdiile care te pândesc?

— Păi, băiete, nu-i chiar așa de mare primejdia. Fără să-mi fi spus nimeni, eu știu că primejdia nu-i așa grozavă. E Jagers și e Wemmick și ești tu. Altcineva cine să mă mai cunoască?

— Nu există nimeni care te-ar putea recunoaște pe stradă? Întrebai eu.

— Păi, răspuse el, nu prea. Dar n-am de gând să dau sfoară în țară prin ziare că domnul M.A. s-a reîntors și apoi au trecut atâția ani, cui i-ar mai folosi, dacă m-ar denunța? Dar uitate, măi Pip. Dacă primejdia ar fi fost de cincizeci de ori mai mare, tot așa fi venit să te văd; bagă de seamă, tot așa fi venit.

— Și cât timp vrei să mai rămâi?

— Cât timp? spuse el, scoțându-și luleaua lui cea neagră din gură și, în timp ce se uita la mine, falca de jos îi atârna.

— Nu mă mai întorc. Am venit pentru totdeauna.

— Și unde ai să locuiești? Întrebai eu. Ce-i de făcut cu dumneata? Unde ai să fii în siguranță?

— Măi băiete, răspuse el, cu bani se pot cumpăra peruci și pudră de pus în păr și ochelari și haine negre și pantaloni scurți și tot ce vrei. Au mai făcut și alții din astea și au scăpat de primejdie; și ce-au mai făcut și alții, pot face și eu. Și dacă-i vorba cum și unde să stau, păi spune și tu ce părere ai.

— Acum îți vine ușor să vorbești, spusei eu, dar aseară, n-ai glumit când ai spus că te pândește moartea.

— Și acum spun că mă pândește moartea, spuse el, punându-și luleaua înapoi în gură; și încă moartea cu frânghia, în drumul mare, nu departe de aici; înțelege că e serios din cale afară. Dar acum am făcut-o. Aici sunt. Să mă întorc ar fi tot așa rău, ba mai rău decât să stau pe loc. Și apoi, Pip, aici pentru că de atâta amar de ani doresc să fiu cu tine.

Și dacă vine vorba de îndrăzneală, acum sunt pasăre bătrână și am încercat tot soiul de curse de când mi-au crescut aripile și nu mi-e frică să mă cocoș pe încă o sperietoare. Dacă moartea se ascunde în sperietoare, atâta pagubă; și n-are decât să iasă la lumină ca s-o înfrunt și atunci o să cred în moarte, dar, înainte, nu. Și acum mai lasă-mă să mă uit puțin la domnișorul meu.

Și iarăși mă luă de mâini și mă măsură cu un aer admirativ de proprietar, fumându-și pipa cu încântare.

Îmi dădui seama că nu aveam altceva mai bun de făcut decât să-i fac rost de o casă liniștită în apropiere, unde să locuiască de îndată ce se va întoarce Herbert, pe care-l așteptam într-o zi sau două. Era limpede că eram nevoit să-i încredințez lui Herbert taina, chiar dacă nu m-aș fi gândit la ușurarea fără margini, care m-ar fi cuprins după împărtășirea acestui secret. Dar lucrul nu era tot atât de limpede în mintea domnului Provis (mă hotărâsem să-i spun pe numele acesta), care își amână consimțământul în ceea ce privește înștiințarea lui Herbert, până după ce-l va fi văzut și va fi fost plăcut impresionat de înfățișarea lui.

— Și chiar și atunci, măi băiete, spuse el scoțând din buzunar o Evangheliie mică, neagră, soioasă și încuiată cu cheie, o să-l punem să jure.

Dacă aş spune că înfricoșătorul meu binefăcător purta cărticica aceea neagră, în buzunar, numai ca să pună oamenii să jure pe ea, în caz de nevoie, aş spune un lucru de care nu m-am încredințat niciodată, dar pot totuși să spun că, eu nu l-am văzut niciodată folosind-o în alt chip. Cartea arăta ca și cum ar fi fost furată din vreun tribunal și poate că ceea ce știa el despre trecutul cărții împreună cu experiența lui personală în această direcție, îl făceau să se bizuie pe puterea ei asemănătoare cu o vrajă sau cu un descântec legal. Când l-am văzut pentru prima oară cum scoate cartea din buzunar, mi-am amintit cum mă pusese să jur că nu-l voi trăda, odată demult, în cimitir și cum se fugărise pe el însuși, în ajun, întovărășindu-și hotărârile luate în singurătate cu jurăminte.

Deoarece era îmbrăcat într-o haină marinărească de lucru care-l făcea să semene cu un om care vinde papagali și țigări, începui să discut cu el despre hainele pe care le va purta. A avea o încredere nemărginită în virtuțile unui costum cu pantaloni scurți și își schițase în minte o haină, care l-ar fi făcut să semene fie cu un decan, fie cu un dentist. Cu mare greutate l-am convins să-și aleagă un costum care să-l facă semene mai curând cu un fermier chiabur și am hotărât să-și tundă părul scurt să și-l pudreze puțin. Apoi, deoarece nu dăduse încă ochii cu spălătoreasă și cu nepoată-sa, hotărâram să se ferească de ele până ce va avea loc schimbarea.

Pare un lucru foarte ușor să iei astfel de prevederi; dar în starea de zăpăceală, ca să nu zic de nebunie, în care mă aflam, totul dură atât de mult încât nu am izbutit să ies din casă decât pe la ora două sau trei după-amiază, pentru a da curs hotărârilor luate. El trebuia să stea închis în odaie până la întoarcerea mea și nu avea voie, pentru nimic în lume, să deschidă ușa.

Deoarece, după câte știam eu, în Essex Street se afla o casă respectabilă, a cărei fațadă era îndreptată spre Temple, casă care se vedea de la ferestrele locuinței mele, mă îndreptai, mai întâi de toate, într-acolo și am avut norocul să închiriez etajul al doilea pentru domnul Provis. Apoi, am pornit din prăvălie în prăvălie, ca să fac cumpărăturile trebuincioase pentru schimbarea înfățișării lui. După ce și această treabă a fost isprăvită, îmi îndreptai pașii spre Little Britain, pentru dezlegarea unor probleme care mă priveau numai pe mine. Domnul Jagers ședea la biroul lui, dar, când mă văzu intrând, se ridică numaidecât și se așeză în fața mea.

— Acum, Pip, spuse el, fii prevăzător.

— Voi fi, domnule Jagers, răspunsei eu. Căci, pe drum, mă gândisem bine la cele ce aveam de spus.

— Nu te trăda pe tine, spuse domnul Jagers, și ai grijă să nu trădezi pe nimeni. Înțelegi? Pe nimeni. Să nu-mi spui nimic. Nu vreau să știu nimic. Nu sunt curios. Bineînțeles că mi-am dat seama că el știa de venirea omului.

— Domnule Jagers, spusei eu, vreau numai să mă asigur că ceea ce mi s-a spus este adevărat. Nu prea trag nădejde că nu-i adevărat, dar, totuși, îmi pot îngădui să controlez.

Domnul Jagers dădu din cap:

— Cum ai zis, "mi s-a spus" sau "am auzit"? mă întrebă el, aplecându-și capul într-o parte, fără să se uite la mine; stătea cu ochii în podea, de parcă ar fi ascultat ceva. "Mi s-a spus" presupune o comunicație verbală. Nu poți fi în

comunicație verbală cu un om din New South Wales, nu-i așa?

— Vreau să spun "am aflat", domnule Jagers.

— Bine.

— Am aflat de la un om cu numele de Abel Magwitch că el este binefăcătorul care s-a ascuns atâta timp de mine.

— Da, acesta este omul, spuse domnul Jagers, din New South Wales.

— Și numai el? întrebai eu.

— Numai el, răspuse domnul Jagers.

— Nu sunt atât de nebun, domnule Jagers, încât să vă socotesc pe dumneavoastră răspunzător de greșelile și de concluziile mele greșite, dar întotdeauna mi-am închipuit că e domnișoara Havisham.

— După cum spui și tu, Pip, afirmă domnul Jagers, ridicându-și ochii lui reci spre mine și mușcându-și arătătorul, eu nu sunt răspunzător de toate acestea.

— Și, totuși, părea atât de probabil, mă apărai eu cu inima zdrobită.

— Nici urmă de dovadă, Pip, spuse domnul Jagers clătinând din cap și strângându-și poalele hainei. Nu trebuie să judeci lucrurile după aparențe, ci numai după dovezi. Nu există regulă mai bună.

— Nu mai am nimic de spus, făcui eu oftând, după ce tăcusem câteva clipe. Am verificat ceea ce am aflat și asta-i tot.

— Acum când, în sfârșit, Magwitch, din New South Wales, ți s-a dezvăluit, spuse domnul Jagers, înțelege cât de precis m-am ținut întotdeauna de fapte, în tot timpul legăturilor dintre noi. Niciodată nu m-am îndepărtat nici cu un pas de linia precisă a faptelor. Îți dai seama de asta?

— Îmi dau seama, domnule Jagers.

— L-am înștiințat pe Magwitch, în New South Wales, că nu trebuie să-și facă probleme în privința corectitudinii mele. Și i-am pus și o altă condiție. Mi s-a părut că-mi dădea să înțeleg, în scrisorile lui scrise pe ocolite, că are de gând să vină să te vadă, aici, în Anglia. I-am spus că nu mai vreau să aud de asta; căci fiind expatriat pentru tot restul vieții, revenirea lui în această țară ar fi o faptă criminală, care l-ar expune la pedeapsa supremă. I-am impus lui Magwitch această condiție, spuse domnul Jagers privindu-mă aspru. I-am scris la New South Wales. Desigur că s-a călăuzit după spusele mele.

— Desigur, spusei eu.

— Am fost informat de Wemmick, urmă domnul Jagers cu aceeași privire aspră, că a primit o scrisoare, datată la Portsmouth, de la un colonist cu numele de Purvis sau...

— Sau Provis, propusei eu.

— Sau Provis, mulțumesc, Pip. Poate chiar Provis? Te pomenești că știi că e Provis.

— Da, spusei eu.

— Deci, știi că e Provis. O scrisoare datată la Portsmouth de la un colonist cu numele de Provis, care cerea amănunte cu privire la adresa ta pentru Magwitch. Wemmick i-a trimis amănuntele, după cum înțeleg eu, tot prin poștă. Pesemne că prin Provis ai primit lămuririle lui Magwitch din New South Wales.

— Da, prin Provis, răspusei eu.

— La revedere, Pip, spuse domnul Jagers întinzându-i mâna, m-a bucurat să te văd. Dacă îi scrii lui Magwitch din New South Wales sau dacă îi

trimiți vești prin Provis, spune-i, te rog, că toate amănuntele și chitanțele nesfârșitei noastre socoteli îți vor fi trimise ție, împreună cu diferența de bani, fiindcă mai există o diferență de bani. La revedere, Pip!

Ne strânseserăm mâinile și el mă privi cu asprime, până când ieșii din cameră. Trecusem de ușă și el tot mă mai privea aspru, în timp ce busturile de pe raft parcă încercau să-și deschidă pleoapele și să mă împrăște cu cuvintele "Ce om!" aruncate din gâtlejurile lor umflate.

Wemmick plecase și, chiar dacă ar fi fost la pupitrul lui, tot nu m-ar fi putut ajuta în nici un chip. Mă dusei de-a dreptul la Temple, unde îl găsi pe înfricoșătorul Provis bând vin cu apă și fumând tutun "cap de negru", în deplină siguranță.

În ziua următoare, toate hainele pe care le cumpărasem au fost trimise acasă și omul se îmbracă imediat cu ele. Tot ce puneam pe el, îi venea mai prost (așa cel puțin mi se părea mie în amărăciunea mea), decât ceea ce purtase înainte. După părerea mea, era un om în el care îți lua orice nădejde de a-l deghiza. Cu cât mai mult îl găteam, cu cât îl îmbrăcam mai elegant, semăna mai bine cu fugarul bătut de vânturi din țara mlaștinilor. Pesemne că această părere a minții mele neliniștite se datora faptului că fața și felul lui de a-fi de odinioară îmi deveneau din ce în ce mai familiare; și mi se părea, de asemenea, că-ți târa un picior ca și cum tot ar mai fi tras o greutate după el și că omul era pușcăriaș din cap până în picioare. Pușcăriaș în toate Fibrele ființei sale.

În afară de aceasta, amprenta vieții singuratice pe care o dusesse în cocioabă nu se stinsese nici ea și îi dădea un aer sălbatic pe care nici o haină nu izbutea să-l domolească; trebuie să mai adăugăm înrâurirea vieții stigmatizate pe care o dusesse printre semenii lui și, mai presus de toate, conștiința că acum trebuia să se păzească și să se ascundă. În felul cum se așeza sau stătea în picioare, cum mânca și bea, felul cum chibzuia, cu o expresie chinuită și cu capul între umeri, cum își scotea din buzunar cuțitul cu mâner de os, îl ștergea de picior și apoi își tăia mâncarea, în felul în care ducea paharele și cești le la gură, ca și cum ar fi niște ulcele sau cum despica o felie din bucata de pâine și o înmuia în sos învârtind-o de jur împrejurul farfuriei, ca și cum ar fi vrut să se bucure cât mai mult de porția de mâncare, în felul în care își ștergea apoi mâinile de pâine și o înghițea, în toate aceste gesturi și în nenumărate alte mici împrejurări care se iveau zilnic, în fiecare clipă, era ocnaș, criminal, rob, fără nici un fel de îndoială.

Fusese ideea lui să poarte o umbră de pudră în păr și eu încuviințai, după ce însă mă opusei în ceea ce privește pantalonii scurți. Dar nu pot să asemăn efectul pudrei pe capul lui, decât cu efectul pe care-l face fardul pe fața unui mort; tot ce era de dorit să rămână ascuns în el străbătea stratul acela subțire de fard și părea că izbucnește strălucind în văzul tuturor. Renunțasem numaidecât la pudră și omul rămăse cu părul lui cărunt tăiat scurt.

Cuvintele nu pot zugrăvi sentimentul misterului pe care omul acesta îl stârnea în mine. Uneori, seara, când ațipea strângând brațele fotoliului cu mâinile lui noduroase și cu capul lui pleșuv și tatuat de zbârcituri adânci, înfundat în piept, mă uitam la el, întrebându-mă care vor fi fost faptele lui și împovărându-l cu toate crimele din lume, până când mă cuprindea o dorință nebună de a sări de pe scaun și de a fugi de el. Într-atât creștea groaza mea cu fiecare ceas care trecea, încât cred că, chinuit de atâtea obsesii cum eram, m-aș fi lăsat târât de această pornire, în ciuda tuturor binefacerilor cu care mă copleșise, în ciuda primejdiei în care se afla, dacă n-aș fi știut că Herbert

trebuia să se întoarcă în curând. O dată, în miezul nopții, am sărit din pat și am început să mă îmbrac cu hainele cele mai proaste, cu gândul de a-l lăsa acolo împreună cu toate lucrurile care-mi aparțineau și să mă înrolez ca soldat în armata Indiei.

Mă îndoiesc că o stafie m-ar fi înfricoșat mai tare, chiar și în odăile acelea părăsite, chiar și în serile și nopțile acelea lungi, când vântul vuia și ploaia răpăia. O stafie n-ar fi putut să fie prinsă și spânzurată din pricina mea și gândul că ar fi putut să fie și groaza că va fi, îmi măreau spaima. Când nu dormea și nici nu făcea un fel de pasiențe foarte complicate cu niște cărți zdrențuite de joc — un fel de pasiențe cum nu mai văzusem niciodată până atunci și nici n-am mai văzut de atunci, însemnând punctele cu niște semne de cuțit pe masă — când, după cum spuneam, nu era prins de nici una dintre aceste îndeletniciri, mă ruga să-i citesc: "Limbi străine, măi băiete!" În timp ce eu mă supuneam, el se uita la mine, măsurându-mă cu un aer de director de expoziție și eu îl vedeam, printre degetele mâinii cu care îmi umbream fața, poftind cu gesturi de pantomimă până și mobilele din casă să observe dibăcia mea. Studentul necucernic din poveste, urmărit de făptura monstruoasă pe care o plăsmuise, nu era mai nenorocit decât mine care eram urmărit de făptura care mă plăsmuise pe mine și mă feream de ea cu atât mai multă silă, cu cât ea mă admira și mă îndrăgea mai tare.

Îmi dau seama că descriu toate acestea, ca și cum ar fi durat un an întreg. De fapt n-au durat decât cinci zile. Așteptându-l în fiecare clipă pe Herbert, nu îndrăzneam să ies din casă, decât când îl scoteam pe Provis la aer, seara, după ce se întuneca. În cele din urmă, tot într-o seară, după masă, când tocmai ațipisem sfârșit de osteneală — căci nopțile îmi erau tulburate și odihna zădărnicită de vise înspăimântătoare — mă treziră pașii aceia bineveniți. Provis, care ațipise și el, tresări la zgomotul pe care-l făcui eu și, într-o clipă, văzui cuțitul strălucind în mâna lui.

— Fii liniștit! E Herbert! spusei eu. Și Herbert intră buzna pe ușă, cu prospețimea celor șase sute de mile străbătute în Franța, pe obrazii lui.

— Handel, dragul meu, ce faci și iar ce faci și iar ce faci? Parcă am plecat de un an! Pesemne că așa s-a întâmplat, fiindcă ai slăbit și ești galben la față! Handel, da... Mă scuzați, vă rog.

Se opri din galopul de cuvinte și din strângerea de mână, căci îl văzuse pe Provis. Acesta îl privea țintă, punându-și cuțitul la loc și bâjbâind prin buzunare după altceva.

— Herbert, dragul meu — spusei eu, închizând amândouă ușile, în timp ce Herbert se uita nedumerit — s-a întâmplat ceva foarte ciudat. Acesta este... un oaspete de-al meu.

— Foarte bine, băiete! spuse Provis, făcând un pas înainte cu cărticica cea neagră și ferecată în mână, apoi se adresă lui Herbert

— Ia-o în mâna dreaptă. Dumnezeu să te trăznească dacă ai să-ți calci vreodată jurământul. Sărut-o!

— Fă cum vrea el, îi spusei eu lui Herbert. Așa că Herbert se supuse, uitându-se la mine cu nedumerire și mirare prietenească, iar Provis spuse, strângându-i numaidecât mâna:

— Acum ai jurat, știi? Și să nu mă crezi niciodată pe cuvânt, dacă Pip n-o să se poarte ca un gentleman cu dumneata!

XLI

În zadar aş încerca să descriu mirarea și neliniștea lui Herbert când el, cu mine și cu Provis ne așezarăm în fața locului, iar eu i-am împărtășit taina. Ajunge să vă spun că vedeam simțămintele mele zugerite pe fața lui Herbert și, printre ele, sila mea față de omul care îmi făcuse atâta bine.

Numai aerul de triumf de pe fața omului, în timp ce eu povesteam, ar fi fost de ajuns ca să ne îndepărteze de el, dacă l-ar mai fi existat și alte motive. Căci, în afară de conștiința supărătoare de a se fi purtat odată "urât", de când sosise — fapt asupra căruia îi ținu lui Herbert un discurs întreg, de îndată ce eu am sfârșit cu dezvăluirea tainei — omul nu-și dădea seama că s-ar fi putut să nu fiu chiar atât de încântat ca soarta mea.

Când se lăuda că făcuse un gentleman din mine și că venise să vadă cum jucam rolul acesta, pe socoteala averii lui nemăsurate, o făcea și de dragul meu, nu numai de al lui. Și mintea lui ajunsese la concluzia nestrămutată că această laudă era nespuse de plăcută pentru amândoi și că amândoi trebuia să fim foarte mândri de cele întâmplare.

— Cu toate că, vezi dumneata, îi spunea el lui Herbert, după ce perorase câțva timp, îmi dau foarte bine seama că, o dată, timp de câteva minute, m-am purtat urât. I-am și spus lui Pip că știu că m-am purtat urât. Dar nu vă necăjiți, că doar nu l-am făcut eu pe Pip gentleman și nici n-o să facă Pip un gentleman din dumneata, fără ca eu să știu cum se cuvine să mă port cu voi. Măi băiete și dumneata, prietenul lui Pip, să știți c-o să-mi pun o botniță. Că doar i-am și pus botniță de când mi-am dat în petic și acum am botniță și am s-o port mereu.

Herbert spuse:

— Desigur, dar vorba aceasta nu părea să-l mângâie deloc, căci arăta, săracul, nedumerit și amărât. De abia așteptam ca omul să se ducă acasă și să ne lase singuri; dar pesemne că el nu se îndura să ne părăsească și rămase cu noi până târziu. Era trecut de miezul nopții, când mă dusei cu el până în Essex Street și-l lăasai, în deplină siguranță, în fața porții casei lui. Și când ușa se închise după el, mi se păru că trăiesc prima clipă de ușurare, din noaptea sosirii lui.

Fiindcă nu puteam să scap de amintirea neplăcută a omului de pe scări, mă uitam în jurul meu când ieșeam la plimbare cu oaspetele meu, pe întuneric și când mă întorceam cu el acasă; de data aceasta făcui la fel. Și, pentru că într-un oraș mare e greu să scapi de bănuiala că ești urmărit, atunci când te simți cu musca pe căciulă, nu puteam să cred că oamenii pe care-i vedeam nu se sinchiseau de mișcările mele. Puținii trecători din seara aceea își vedeau de drumul lor și strada era pustie, când mă întorsei în Temple. Nimeni nu ieșise pe poartă împreună cu noi și nimeni nu intră împreună cu mine. Când trecui pe lângă fântână, văzui ferestrele din spatele casei lui Provis luminate strălucitor și, oprindu-mă pentru câteva clipe în pragul casei unde locuiam eu, înainte de a sui scara, văzui că Garden Court era la fel de liniștit și de pustiu ca și scara casei mele pe care aveam să o urc câteva clipe mai târziu.

Herbert mă primi cu brațele deschise și niciodată până atunci nu

simțisem, ca în seara aceea, ce binecuvântare e să ai un prieten. După ce îmi spusese câteva cuvinte înțelepte de îmbărbătare, ne așezarăm ca să studiem chestiunea. Ce era de făcut?

Scaunul pe care șezuse Provis se afla în același loc de dinainte; căci am uitat să vă spun că omul avea un fel nehotărât de a se mișca prin casă, de parcă ar fi fost la cazarmă și un fel special de a-și scoate luleaua, tutunul "cap de negru", pachetul de cărți de joc, cuțitul și toate celelalte din buzunare, ca și cum această serie de mișcări ar fi fost însemnată undeva pe o tablă. Herbert, cum vă spun, se așeză pe scaunul unde șezuse Provis, dar în clipa următoare sări în sus, împinse scaunul la o parte și-și luă altul. După aceea, nici nu mai era nevoie să-mi spună că prinsese silă de binefăcătorul meu și nici eu nu mai aveam nevoie să-i mărturisesc cele ce simțeam. Mărturisirile acestea ni le făcurăm, fără să rostim nici o silabă.

- Ce anume, îi spusese eu lui Herbert, după ce acesta se simți în siguranță pe celălalt scaun, ce anume e de făcut?

- Dragul meu Handel, răspunse el cu capul în mâini, sunt prea uluit ca să mai pot gândi.

- Așa eram și eu, Herbert, când am primit prima lovitură. Totuși, trebuie să fac ceva. El e gata să se arunce în noi cheltuieli: cai, trăsură și alte nebulii costisitoare. Trebuie să fie oprit într-un fel.

- Vrei să spui că nu poți primi...

- Cum aș putea? izbucni eu, căci Herbert se oprise. Gândește-te cum arată! Uită-te la el!

Pe amândoi ne trecu, fără să vrem, un fior.

- Și, totuși, din păcate, adevărul e că omul se simte legat de mine, puternic legat de mine. Ce soartă!

- Sărmanul meu Handel! spuse Herbert.

- Și apoi, gândește-te, spusese eu, cât îi datorez chiar dacă mă opresc aici și nu mai iau nici un ban de la el! Și, pe urmă, sunt atât de încurcat în datorii, tare încurcat, mai ales acum că nu mai am nici o speranță și nu sunt pregătit pentru nici o meserie și nici nu sunt în stare să fac ceva!

- Lasă, lasă! protestă Herbert. Nu spune că nu ești în stare de nimic.

- Dar de ce sunt în stare? Știu numai un singur lucru de care aș fi în stare și anume să mă înrolez în armată. Și aș fi plecat dinainte, dragă Herbert, dar voiam să știu mai întâi sfatul unui prieten drag.

Desigur că aici, mă părăsi curajul și desigur că Herbert îmi prinse mâna într-o strângere caldă și se prefăcu că nu observă nimic.

- În orice caz, dragă Handel, spusese el îndată după aceea, n-are nici un rost să te înrolezi. Chiar dacă te-ai lipsi de aici înainte de binefacerile și de favorurile acestea, cred că ai face-o cu nădejdea de a-ți plăti, într-o zi, toate datoriile. Dacă te înrolezi în armată, nădejdea nu-i prea mare. Și apoi, n-are rost. Te-ai simți de o mie de ori mai bine, dacă ai lucra în afacerea lui Clarriker, așa mică cum e. Știi, eu îmi dau silința să devin asociatul lui.

Sărmanul băiat! Nu prea bănuia el cu ai cui bani!

- Dar mai e ceva, spusese Herbert. Omul acesta neștiutor este un om hotărât, ca orice om pe care-l urmărește de mult o idee fixă. Mai mult decât atât, mie mi se pare (poate că-l judec greșit) că e un om îndârjit și fioros din fire.

— Știu că este, răspunsei eu. Să-ți spun ce dovadă am. Și i-am spus, ceea ce am mai spus o dată în povestirea mea, întâlnirea cu celălalt ocaș.

— Vezi, spuse Herbert. Ia gândește-te puțin! Omul vine încoace, primejduindu-și viața, ca să-și îndeplinească gândul care-l urmărea. În clipa în care-și vede ținta atinsă, după atâta muncă și așteptare, îi tragi pământul de sub picioare, îi zădărnicești gândul și faci ca tot câștigul lui de până acum să i se pară lipsit de valoare. Crezi că, în halul ăsta de dezamăgire, n-ar fi în stare să facă orice?

— Mi-am dat seama de asta Herbert, până și în vis. Știu aceasta, din seara nenorocită a sosirii lui. Nimic nu mi s-a părut mai limpede decât că se va lăsa prins.

— Atunci poți fi sigur, spuse Herbert, că există această primejdie. Altă putere nu are asupra ta, cât timp rămâne în Anglia și, dacă-l părăsești, nebunia aceasta va fi primul lui pas.

— Eram atât de cuprins de groază la gândul acesta, care mă apăsa de la începutul începuturilor și a cărui împlinire m-ar fi făcut să mă socotesc întrucâtva ucigașul lui, încât n-am mai putut sta locului și am început să mă plimb încoace și încolo. I-am spus lui Herbert că, chiar dacă Provis ar fi recunoscut și prins, în ciuda voinței lui, tot m-aș simți nenorocit, gândindu-mă că eu sunt de vină, deși fără să vreau. Da, măcar că mă simțeam atât de nenorocit, fiindcă îl vedeam în libertate și în preajma mea, măcar că mi-ar făcut mai bine să lucrez la fierărie toată viața decât să ajung aici!

Dar nu avea rost să ne depărtăm de întrebare: "Ce e de făcut?"

— Primul și singurul lucru pe care-l putem face, spuse Herbert, este să scoatem din Anglia. Trebuie să-l însoțești tu și poate că așa se va lăsa convins să plece.

— Dar oriunde l-aș duce, l-aș putea împiedica oare să se întoarcă?

— Dragă Handel, nu e limpede că aici, cu Newgate în strada de alături, e mult mai primejdios să-i spui ce gândești și să-l scoți din minți decât dacă te-ai afla în altă parte? Acum, dacă am putea numai să găsim un motiv de plecare, fie în existența celuiilalt ocaș, fie în orice altă întâmplare din viața lui.

— Și încă ceva! spusei eu, oprindu-mă în fața lui Herbert, ca mâinile desfăcute, ca și cum toată deznădejdea mea s-ar fi aflat în ele. Nu știu nimic despre viața lui. Aproape că am înnebunit, stând aici o noapte întreagă și văzându-l atât de legat de bucuriile și nenorocirile mele, fără să știu mai mult despre el decât că e păcătosul acela nenorocit care m-a înspăimântat timp de două zile în copilărie!

Herbert se sculă, mă luă de braț și ne plimbarăm amândoi încet prin odaie, cu ochii la covor.

— Handel, spuse Herbert oprindu-se, ești sigur că nu te mai poți bucura de nici o binefacere din partea lui. Ești sigur?

— Sigur de tot. Și tu ai fi sigur, dacă ai fi în locul meu.

— Și ești sigur că trebuie s-o rupi cu el?

— Herbert, mă mai poți întreba?

— Dar totuși ai, trebuie să ai dragoste pentru viața pe care el și-a primejduit-o din pricina ta, pentru viața pe care trebuie să-l împiedici, dacă se mai poate, să și-o prăpădească. Așa că trebuie să-l scoți din Anglia, înainte de a mișca un deget pentru a te scoate pe tine din încurcătură. După aceea,

ieși din încurcătură, pentru numele lui Dumnezeu, și o să ne descurcăm împreună, măi băiete.

Era o mângâiere pentru mine să strâng mâna lui Herbert după aceste cuvinte și să ne plimbăm mai departe prin odaie, fără să fi hotărât nimic altceva.

— Și acum, spusei eu, cu privire la felul cum pot afla câte ceva despre povestea lui. Trebuie să-l întreb pur și simplu.

— Da, întreabă-l, spuse Herbert, mâine dimineață, la masă.

Căci omul spusese, când își luase rămas bun de la Herbert, că va lua gustarea de dimineață împreună cu noi.

După ce făcurăm acest plan, ne duserăm la culcare. În noaptea aceea m-au chinuit visele cele mai groaznice și m-am trezit neodihnit. Mă cuprinse din nou teama pe care o pierdusem în timpul nopții și anume că omul fusese arestat ca deportat fugit din surghiun. Și, după, ce m-am trezit, nu m-am mai putut elibera de teama aceasta.

Omul veni la ora hotărâtă, își scoase cuțitul din buzunar și se așeză la masă. Era plin de planuri pentru "gentlemanul lui care trebuia să fie fără cusur, ca un adevărat gentleman" și mă grăbea să atac mai repede portofelul pe care mi-l lăsase. Socotea casa în care locuiam drept o locuință provizorie și mă sfătuia să caut "un colț mai elegant" lângă Hyde Park, unde să poată avea și el "un culcuș". După ce sfârși cu mâncarea și-și șterse cuțitul de pantaloni, îi spusei fără nici un cuvânt de introducere:

— Aseară, după ce ai plecat, i-am povestit prietenului meu despre cum te-au găsit soldații luptându-te, în mlaștini. Știi când? Ți-amintești?

— Dacă mi-amintesc! spuse el. Te cred!

— Am vrea să știm și noi câte ceva despre omul acela și despre dumneata. E nefiresc să nu știi mai mult despre nici unul din voi și, mai ales, despre dumneata, decât am fost în stare să-i povestesc lui aseară. Nu crezi că momentul foarte potrivit ca să ne spui mai mult?

— Bine, spuse el după puțină gândire. Ai jurat, prietene al lui Pip, știi doar?

— Sigur, răspunse Herbert.

— Jurământul cuprinde și ce vă spun eu acum, stăruie el. Tot ce spun.

— Așa am și înțeles.

— Și să nu uitați! Orice aș fi făcut, am ispășit și am plătit cu vârf și îndesat, stăruie el din nou.

— Așa să fie.

Își scoase pipa lui neagră și era gata s-o umple cu tutun "cap de negru", apoi, uitându-se la tutunul din mâna lui, i se păru că i-ar putea încurca firul povestirii. Puse tutunul la loc, își înfipse luleaua într-una din butonierele hainei, își întinse câte o mână pe fiecare genunchi și, după ce aruncă o privire încruntată spre foc, își ridică ochii spre noi și ne spuse cele ce urmează.

XLII

- Măi băiete și tu, prietenul lui Pip. N-am de gând să vă spun viața mea ca pe un cântec sau ca o poveste. Dar ca s-o fac scurtă și pe înțelesul tuturor, o s-o spun în câteva cuvinte englezești. Iar la închisoare și iar afară din închisoare și iar la închisoare și iar afară și iar la închisoare și iar afară. Acum știți tot. Cam asta-i viața mea, până când m-au îmbarcat, după ce Pip s-a purtat cu mine ca un prieten.

De toate am pățit, dar spânzurat n-am fost încă. Am fost ținut sub cheie ca un ceainic de argint. Ba m-au cărat aici, ba colo, ba m-au scos dintr-un oraș, ba din altul și m-au pus și la stâlp și m-au bătut cu biciul și m-au chinuit și m-au fugărit. Nu mai știu unde m-am născut. Când am început să judec cât de cât, eram în Essex și furam ridichi ca să am ce mânca. Mi-amintesc că-mi plecase cineva din casă, nu știu cine, parcă un tinichigiu și că a luat focul cu el și m-a lăsat în frig.

Știu că mă cheamă Magwitch și că numele de botez mi-e Abel. Cum am aflat? Așa cum am aflat că păsările din tufiș se cheamă pițigoii, vrăbii și mierle. M-aș fi gândit că poate e o minciună că mă cheamă așa, dar fiindcă am văzut că numele păsărilor erau adevărate, m-am gândit că și al meu tot adevărat o fi.

După câte-mi amintesc eu, nu era suflet de om care să-l vadă pe Abel Magwitch care era tot atât de gol pe dinafară cum era și pe dinăuntru, fără să se sperie de el și să-l fugărească sau să-l prindă. Eram prins mereu, mereu, așa că am crescut mai mult sub cheie.

Așa a fost, în timpul când eram un puști zdrențuit de ți se făcea milă să te uiți la mine (nu că m-aș fi uitat vreodată în oglindă, că nu prea cunoșteam eu multe case mobilate) și așa mi-a ieșit numele că-s înrăit. *Ăsta-i unul înrăit*, spuneau temnicerii oamenilor care vizitau închisoarea, arătându-mă pe mine; *băiatul ăsta mai mult prin închisori stă*. Și oamenii se uitau la mine și eu mă uitam la ei și unii îmi măsurau capul — mai bine mi-ar fi măsurat stomacul — și alții îmi dădeau cărți pe care nu puteam să le citesc sau îmi țineau cuvântări pe care nu le pricepeam. Tot îmi dădeau zor să vorbesc. Măi băiete și tu, prietenul lui Pip, nu vă fie frică c-o să vorbesc urât.

Mai cu hoinăreală, mai cu cerșit, mai cu hoții, mai lucrând câteodată, când apucam și eu, măcar că asta nu se întâmpla prea des, după cum vă închipuiți și voi, dacă vă gândiți că nici voi n-ați fi fost prea bucuroși să-mi dați de lucru; ba eram vânător pe ascuns, ba plugar, nițeluș căruțaș, nițeluș negustor ambulant, nițeluș din toate meseriile astea nebănoase și care te bagă în încurcătură și am ajuns și eu bărbat. Un soldat dezertor, îmbrăcat în zdrențe, m-a învățat să citesc, odată, într-un han de călători; și un uriaș, care umbla din sat în sat și se iscălea în fața oricui îi dădea un penny, m-a învățat să scriu. Pe atunci nu eram urmărit chiar așa ca acum, dar tot am stat destul sub lacăt.

La cursele de cai din Epston — sunt peste douăzeci de de atunci — am cunoscut un om, căruia i-aș crăpa scăfârlia cu văturaiul ăsta, așa cum desfaci un clește de rac, dacă ar fi aici. Îl chema Compeyson. ăsta-i omul, măi băiete, pe care-l băteam, acolo, în șanț, așa cum i-ai spus foarte bine prietenului tău, aseară, după ce am plecat.

Compeyson ăsta făcea pe boierul și fusese la un internat și era foarte învățat. Avea graiul dulce și purtări de gentleman. Era și frumos pe deasupra. În

seara de dinainte de cursă, l-am găsit într-o magherniță de pe câmp, unde mă duceam și eu. El și încă vreo câțiva stăteau la mese când am intrat eu și cârciumarul (care mă cunoștea și era glumeț din fire) mă strigă și spuse: Cred că ăsta-i omul de care aveți nevoie; adică eu.

Compeyson s-a uitat bine la mine și eu m-am uitat la el. Avea un ceas cu lanț și un inel, un ac în piept și niște haine foarte frumoase.

— După mutra ta, s-ar zice că nu prea ești om norocos, îmi spuse Compeyson.

— Da, stăpâne, niciodată n-am fost prea norocos (tocmai ieșisem din închisoarea Kingstone, unde mă închiseseră pentru vagabondaj. Nu că nu s-ar fi putut să mă fi închis și pentru altceva, dar atunci așa se întâmplase).

— Roata norocului se învârtește, îmi zise Compeyson, poate că s-o învârti și a dumitale.

Eu îi spun:

— Sper să se întâmple așa. E și timpul.

— Ce știi să faci? zise Compeyson.

— Să mănânc și să dorm, spun eu, dacă găsesc ce.

Compeyson a râs, s-a uitat bine la mine, mi-a dat cinci șilingi și mi-a dat întâlnire pentru seara următoare tot acolo.

În seara următoare, m-am dus la Compeyson, tot acolo și Compeyson m-a făcut omul și asociatul lui. Și care credeți că era afacerea în care Compeyson și cu mine trebuia să fim asociați? Treaba lui Compeyson era să facă șarlatanii, să falsifice iscălituri, să pună în circulație bani furăți și lucruri din astea. Treaba lui Compeyson era să facă tot soiul de potlogării, apoi el se spăla pe mâini de ele, se alegea cu câștigul și lăsa pe un altul să-i facă treaba. Nu avea inimă nici cât o piatră, era rece ca gheața și capul lui era capul dracului, de care am mai vorbit o dată astăzi.

Mai era unul cu Compeyson, îi spunea Arthur, nu că ar fi fost botezat așa, dar așa-l porecliserăm noi. Omul ăsta se îmbolnăvise de oftică și era o umbră, când te uitai la el. El și cu Compeyson avuseseră o încurcătură urâtă cu o domnișoară bogată, cu câțiva ani în urmă, și făcuseră o grămadă de bani, dar Compeyson punea rămășaguri și juca cărți și cheltuia ca un rege. Așa că Arthur se prăpădea și încă în sărăcie și toate nenorocirile se spărgeau în capul lui, iar nevastei lui Compeyson (căreia îi cam dădea el cu piciorul) îi era milă de Arthur, că doar Compeyson nu avea nevoie de mila nimănu.

Aș fi putut să mă gândesc la ce pățise Arthur, dar nu m-am gândit, și nici n-am să vă spun că voiam marea și sarea, căci ce rost ar avea, măi băiete și măi prietene? Și așa am început-o cu Compeyson și nu eram decât o biată unealtă în mâinile lui. Arthur trăia în casa lui Compeyson (alături de Brentford), în catul de sus și Compeyson ținea cu grijă socoteală de tot ce cheltuia pentru locuința și mâncarea lui, pentru cazul când Arthur s-ar face sănătos și ar vrea să rupă tovărășia. Dar n-a trecut mult și Arthur și-a încheiat toate socotelile. Să fi fost a doua sau a treia oară când îl vedeam în viața mea, era noaptea târziu și el a venit târâș-târâș până în salonul lui Compeyson, îmbrăcat doar într-un halat tricotat, cu părul learcă de sudoare și i-a spus nevastei lui Compeyson:

— Sally, zău că e sus în odaia mea și nu pot să scap de a. E îmbrăcată în alb, spunea, și are flori albe în păr și e nebună rău și-i atârnă un giulgiu pe

mână și zice că, la cinci imineța, vrea să mă acopere cu el.

Și Compeyson i-a spus:

— Prostule, nu știi că ea are trup de om? Și cum ar fi putut să ajungă sus, la tine în odaie, fără să intre pe ușă sau pe fereastră și fără să urce scările?

— Nu știu cum a ajuns, spuse Arthur tremurând de groază, dar stă în colțul odăii, la picioarele patului și-i tare nebună. Și sus, în dreptul inimii zdrobite — tu i-ai zdrobit-o — se văd picături de sânge.

Compeyson era îndrăzneț la vorbă, dar era un laș fără pereche.

— Du-te până sus cu bolnavul ăsta care aiurează, i-a spus nevastei lui, și tu, Magwitch, dă-i o mână de ajutor, dacă vrei.

— Dar el nu se apropia niciodată de odaia lui Arthur.

Nevasta lui Compeyson și cu mine l-am băgat pe Arthur înapoi în pat, dar el vorbea aiurea:

— Uitați-vă la ea! țipa el. Se uită la mine și flutură din giulgiu! N-o vedeți? Uitați-vă la ochii ei! Nu-i înspăimântător să vezi cât e de nebună? Pe urmă striga:

— O să-l arunce peste mine și s-a sfârșit cu mine! Luați-l din mâna ei, luați-l! Și pe urmă se agăța de noi și tot vorbea mai departe cu ea și-i răspundea, de mi se părea și mie c-o văd aieva.

Nevasta lui Compeyson era învățată cu aiurelile lui și i-a dat ceva de băut ca să scoată spaima din el și, încetul cu încetul, s-a liniștit.

— A plecat! A fost pe aici sfătuitoarea ei?

— Da, răspundea nevasta lui Compeyson.

— Și i-ați spus s-o încuie și s-o zăvorască în casă?

— Da.

— Și să-i smulgă urâciunea aia din mână?

— Da, sigur.

— Ești o femeie bună, spunea el, și te rog, nu mă lăsa, orice s-ar întâmpla și-ți mulțumesc.

Și a stat omul liniștit, până aproape de ora cinci și atunci a sărit din pat cu un țipăt și a început să strige cât îl ținea gura.

— Uite-o! Iar are giulgiul la ea. Îl desface. Vine din colț. Vine la patul meu. Țineți-mă amândoi, fiecare într-o parte, n-o lăsați să mă atingă cu el. Ha! I-am scăpat, de data asta. N-o lăsați să mi-l arunce pe umeri. N-o lăsați să mă ridice și să mă cuprindă cu el. Mă ridică. Țineți-o!

Și s-a ridicat în capul oaselor și a murit.

Compeyson nu s-a necăjit prea tare, fiindcă moartea lui Arthur era o ușurare pentru amândoi. Și, pe urmă, ne-am pus împreună pe treabă și, la început, m-a pus să jur (era foarte priceput) pe cartea mea. Știi, cărticica asta neagră, măi băiete, pe care l-am pus și pe prietenul tău să jure.

Nu mai spun câte a plănuit Compeyson și câte am făcut eu — că ar dura o săptămână întreagă, — vă spun doar, măi băiete și tu prietenul lui Pip, că omul ăsta m-a vârat într-o urzeală, că m-a făcut robul lui. Mereu îi datoram bani, mereu eram sub pumnul lui, mereu lucram și mereu mi-era pielea în primejdie. Era mai tânăr ca mine, dar era viclean și învățat și mă întrecea de cinci sute de mii de ori și nu avea îndurare de nimic. Femeia mea, atunci când m-am încurcat... Ia oprește-te, omule! Pe ea nu trebuie s-o amestec în ...

Omul se uită ca zăpăcit în jurul lui, ca și cum și-ar fi pierdut șirul în

cartea amintirilor din care citea; își întoarse fața spre foc, își întinse și mai tare mâinile pe genunchi, apoi le ridică și le coborî din nou.

— Nu-i nevoie să povestesc și asta, spuse el privind încă o dată în jurul lui. Timpul cât am lucrat cu Compeyson a fost cel mai amarnic din toată viața mea; dacă am spus asta, am spus totul. V-am spus că m-au judecat odată pentru delict, în vremea când lucram cu Compeyson?

Eu răspunsei:

— Nu.

— Bine! făcu el. Am fost judecat și m-au condamnat. Nu mai vorbesc că am fost arestat de două sau trei ori pentru bănuieli, în cei patru sau cinci ani cât a ținut tovărășia noastră, dar n-au avut dovezi. Până la urmă, Compeyson și mine am fost condamnați pentru că am pus în circulație niște bani furați și mai erau și alte învinuiri. Compeyson mi-a spus:

— Fiecare se apără pe socoteala lui; nu e nici o legătură între noi doi și atâta tot. Și eu eram sărac lipit pământului, așa încât mi-am vândut toate hainele, în afară de cele de pe mine și tot nu l-am putut lua pe Jagers.

Când ne-am așezat pe banca acuzaților, am văzut, de la început, cât de boieros arăta Compeyson, cu părul lui creț, cu hainele lui negre și cu batista albă și ce grosolan și pârilit eram eu. Când s-a citit acuzarea și s-au spus care sunt dovezile, am băgat de seamă cât de greu apăsau toate pe spinarea mea și ce ușor pe a lui. Și când s-au depus mărturiile, am văzut că eu fusesem totdeauna capul răutăților, după jurămintele martorilor, că mie mi se plătiseră întotdeauna banii, că eu trăsesem firele și că mă alesesem cu câștigul. Și, când a venit rândul apărării, am văzut și mai limpede planul, fiindcă apărătorul lui Compeyson spunea:

— Domnule președinte și domnilor, vedeți în fața ochilor dumneavoastră unul lângă altul, doi oameni pe care îi puteți deosebi de la depărtare: unul, cel mai tânăr, e bine crescut și vă va vorbi ca atare; celălalt, cel mai în vârstă, n-are creștere și vă va vorbi ca atare; unul, cel mai tânăr, a fost numai rareori văzut și se bănuiește doar că ar fi fost amestecat în afacerile acestea; celălalt, bătrânul, a fost mereu văzut și vina lui a fost descoperită. Dacă nu este decât un singur vinovat, vă mai puteți îndoi care e acela și, dacă sunt doi, care din doi e mai vinovat? Și alte lucruri din astea. Și când a venit vorba de caracter, Compeyson era acela care fusese la școală și cutare și cutare coleg de al lui a ajuns departe și martorii îl cunoscuseră pe Compeyson în cutare club și societate și spuneau numai lucruri bune despre el. Și nu eram eu omul care mai fusese judecat și altădată care eram cunoscut ca un cal breaz prin toate casele de corecție și toate închisorile din țară? Și când a venit vorba de ținut discursuri nu era Compeyson cel care vorbea îmfundându-și, la fiecare cuvânt, fața în batistă și mai punea și poezii în discursul lui și nu eram eu cel care nu puteam să le spun decât:

— Domnilor, omul ăsta de lângă mine e cel mai de frunte păcătos? Și când a venit rândul verdictului, n-a fost Compeyson cel pentru care au cerut îndurare, fiindcă era bun din fire dar se stricase într-o tovărășie proastă și nu tot el a fost omul care a vorbit numai rău de mine și n-am fost eu acela de care nu s-a îndurat nimeni cu alt cuvânt decât vinovat? Și când i-am spus lui Compeyson:

— Lasă că ieșim noi din Tribunal și bucăți fac din tine! — nu l-a rugat

Compeyson pe judecător să-l apere și n-au pus doi temniceri între mine și el? Și când au dat sentința, n-a luat el numai șapte ani și eu paisprezece și n-a zis judecătorul de el că-i pare rău, fiindcă ar fi putut să ajungă departe și n-a zis de mine că sunt un criminal vechi și înrăit și că o să ajung și mai rău?

Omul se înfierbântase tare, dar se stăpâni, răsuflă scurt de două, trei ori, înghiți de câteva ori și, întinzându-și mâna spre mine, spuse ca să mă liniștească:

— Fii pe pace, n-o să vorbesc urât, măi băiete!

Se încinsese atât de tare, încât își scoase batista și-și șterse fața, capul, gâtul și mâinile înainte de a povesti mai departe.

I-am spus lui Compeyson că fac bucăți din el și mi-am zis: *Dumnezeu să facă bucăți din mine dacă n-oi face așa!* Eram amândoi pe același vas de ocnași dar, mult timp, n-am putut să ajung până la el, măcar c-am încercat. Până la urmă, tot l-am luat pe la spate, i-am dat un pumn în obraz ca să se întoarcă și să pot face bucăți din fața lui, dar m-au văzut și au pus mâna pe mine. Carcera de pe corabia aia nu era prea grozavă pentru un om care se pricepea la carcere și știa să înoate și să se arunce în apă. Am ajuns până la mal și m-am ascuns printre morminte, fericindu-i pe cei care erau înăuntru că scăpaseră de toate relele și atunci l-am văzut mai întâi pe băiatul meu!

Și se uita la mine cu o privire drăgăstoasă, care mă scârbi din nou, deși mi-era tare milă de bietul om.

— De la băiatul meu am înțeles că tot în mlaștini se află Compeyson. Pe legea mea, cred că el fugise de pe corabie de groaza mea, fără să știe că eu ajunsesem la mal. Și l-am fugărit. Bucăți am făcut din mutra lui. Și acum, mi-am zis eu, fiindcă ăsta-i cel mai mare rău pe care pot să ți-l fac — că de mine nu mă sinchisesc — te trag înapoi. Și-aș fi înotat așa, târându-l de păr, dacă n-aș fi avut încotro și tot l-aș fi dus înapoi pe corabie, chiar dacă nu ne-ar fi găsit soldații.

Sigur că până la urmă, tot el a ieșit basma curată — doar avea un caracter atât de frumos. Zicea că a evadat fiindcă înnebunise de frica mea și a gândurilor mele ucigașe; și pedeapsa lui a fost ușoară. Pe mine m-au pus în fiare, m-au judecat iarăși și m-au deportat pe viață. Da, vedeți voi, măi băieți și tu, prietenul lui Pip, că n-am rămas acolo pe toată viața, de vreme ce sunt aici.

Se șterse din nou cu batista cum făcuse și adineauri și apoi scoase încet o mână de tutun din buzunar, își desprinse luleaua din butonieră, o umplu încet și începu să fumeze.

— A murit? întrebai eu după câteva clipe de tăcere.

— Cine să fi murit, măi băiete?

— Compeyson.

— Poți să fii sigur că, dacă trăiește, speră că eu sunt mort, spuse el cu o privire fioroasă. N-am mai auzit nimic de el.

Herbert scrisese ceva cu creionul pe coperta unei cărți. Apoi împinse încetișor cartea spre mine, în timp ce Provis fuma, cu ochii la foc, iar eu citii: "Numele tânărului Havisham era Arthur. Compeyson e omul care spunea că e iubitul domnișoarei Havisham".

Am închis cartea, făcându-i lui Herbert un semn abia văzut cu capul, și am pus-o la o parte; dar nici unul dintre noi n-a scos vreo vorbă; ci am stat cu ochii la Provis care fuma lângă foc.

XLIII

De ce m-aș opri ca să mă întreb cât din sila față de Provis se datora Estellei? De ce aș zăbovi în drumul meu asemuind starea sufletească ce mă cuprinsese înainte de a o întâlni pe ea la oficiul de diligente, în ziua în care încercasem să scap de aerul închisorii, cu starea sufletească ce mă cuprindea acum, de câte ori mă gândeam la prăpastia dintre frumusețea și mândria Estellei și fugarul pe care îl adăposteam eu? Căci această oprire nici nu mi-ar netezi drumul și nici n-ar face sfârșitul mai bun; nici lui nu i-ar ajuta cu nimic, nici eu nu m-aș simți mai ușurat.

Povestirea lui semănase o teamă nouă în sufletul meu sau, mai bine zis, povestirea lui dăduse formă și înțeles unei temeri care se afla dinainte în sufletul meu. Dacă Compeyson era în viață și aflase de întoarcerea lui, nu era greu să ghicesc urmările. Că acest Compeyson avea o frică de moarte de Provis, aceasta o știam eu mai bine decât ei amândoi; și era greu să-ți închipui că un om, cu firea pe care i-o zugrăvisse Provis, ar șovăi să scape pentru totdeauna de un dușman atât de temut, folosindu-se de mijlocul foarte sigur al denunțului.

Nu pomenisem nici o vorbă și nici nu voiam să pomenesc vreodată — cel puțin așa eram hotărât — despre Estella lui Provis. Dar i-am spus lui Herbert că, înainte de a pleca în străinătate, trebuie s-o văd și pe Estella și pe domnișoara Havisham. Așa i-am zis, în seara în care Provis ne-a spus povestea lui, după ce ramaserăm singuri. Am luat hotărârea să mă duc la Richmond a doua zi și așa am și făcut.

Când mă înfățișai înaintea doamnei Brandley, aceasta o chemă pe servitoarea Estellei, care îmi spuse că stăpâna ei plecase la țară. Unde? La Satisa de obicei.

— Nu ca de obicei, spusei eu, fiindcă niciodată nu plecase acolo fără mine. Întrebai când avea de gând să se întoarcă.

Fata îmi răspunse cu un aer stânjenit care îmi mări nedumerirea, că Estella va rămâne acolo mai mult timp. Din vorbele acestea, nu înțelegeai nimic altceva decât că scopul lor era ca eu să nu înțeleg nimic și mă întorsei acasă foarte abătut.

O altă consfătuire nocturnă cu Herbert, după plecarea lui Provis (îl duceam întotdeauna până acasă și mă uitam atent în jurul meu), ne duse la concluzia că nu trebuie să-i spunem încă nimic despre plecarea în străinătate înainte de întoarcerea mea de la domnișoara Havisham. Între timp, Herbert și cu mine trebuia să ne gândim fiecare în parte la felul cum va trebui să-i vorbim; va trebui fie să ne prefacem că ne temem de a-l ști bănuț și urmărit, fie ca eu, care nu fusesem încă în străinătate, să propun o călătorie. Știam doar amândoi că era de ajuns ca eu să propun ceva, pentru ca el să încuviințeze. Însă, atât Herbert cât și eu eram de părere că nici nu putea fi vorba de a-l lăsa mult timp în situația în care se afla.

În ziua următoare, am avut josphiccia de a mă preface că leagă o făgăduială făcută lui Joe și că trebuie să mă duc până la el; dar pe atunci eram în stare de orice josphiccie față de Joe și de numele lui. Provis trebuia să fie cu ochii în patru cât timp eu eram plecat, iar Herbert trebuia să ia asupra lui sarcinile mele. Eu aveam să lipsesc doar o zi și, la întoarcerea mea, nerăbdarea

lui de a mă vedea începând un trai de gentleman va fi satisfăcută. Îmi dădu în gând — și am descoperit mai târziu că și Herbert se gândise la același lucru — că cel mai bun mijloc de a-l face să plece în străinătate ar fi să născocim nevoia de a face cumpărături sau alte lucruri asemănătoare.

Și așa, după ce am înlăturat toate piedicile din drum, am pornit spre domnișoara Havisham cu diligența care pornea din Londra, înainte de a se lumina de zi; când ziua veni pe furiș, oprindu-se șovăielnic și scâncind, învăluită în petice de nori și în zdrențe de ceață ca o cerșetoare, eram departe în mijlocul câmpului. Când sosirăm la "Mistrețul albastru", după o călătorie neplăcută prin ceață și prin burniță, pe cine altul credeți că l-am găsit în poartă, cu o scobitoare în mână și uitându-se la diligență, decât pe Bentley Drummle!

Deoarece se prefăcea că nu mă vede, m-am prefăcut și eu că nu-l văd. Era o purtare foarte caraghioasă din partea amândurora; cu atât mai caraghioasă, cu cât intrarăm amândoi în cafeneaua hanului, unde el tocmai își sfârșise gustarea de dimineață și unde eu o comandai pe a mea. Mă otrăvea gândul că și el se află în oraș, fiindcă știam foarte bine pentru ce venise. Prefăcându-mă că citesc un ziar soios foarte vechi, ale cărui știri locale erau mult mai greu de zărit decât corpurile străine de pe el, ca de pildă cafeaua, saramura, sosul de pește, untul topit și vinul cu care era stropit — ca și cum ziarul s-ar fi molipsit de un pojar foarte ciudat — ședeam la masa mea, în timp ce el stătea în fața focului. Pe măsură ce trecea timpul, mi se părea că Drummle îmi aduce o jignire fără seamăn, stând acolo, nemișcat. Și m-am ridicat, hotărât să am și eu parte de căldură. Trebuia să-mi întind mâinile pe la spatele lui ca să iau vătraiul și să scormonesc focul din cămin, dar tot mă mai prefăceam că nu-l cunosc.

— Vrei să mă jignești? spuse domnul Drummle.

— A? făcui eu cu vătraiul în mână. Dumneata erai? Ce mai faci? Mă miram eu cine e omul care lasă focul să se stingă. Spunând aceste cuvinte am scormonit focul cu năduf și apoi mă înfipsei alături de domnul Drummle, cu spatele la foc și lățindu-mă din umeri.

— Chiar acum ai sosit? spuse domnul Drummle, împingându-mă ceva mai încolo cu umărul.

— Da, spusei eu, împingându-l pe el ceva mai încolo cu umărul meu.

— Nesuferit oraș, spuse Drummle. E ținutul dumitale, mi se pare.

— Da, încuviințai eu. Am auzit că seamănă foarte mult cu ținutul dumitale, Stropshire.

— Nici gând, spuse Drummle.

Apoi, domnul Drummle se uită la ghetele lui și eu la ale mele, pe urmă domnul Drummle se uită la ghetele mele și eu la ale lui.

— Ești de mult aici? întrebai eu, hotărât să nu-i cedez nici un pic de foc.

— Destul ca să mă plictisesc, răspunse Drummle cu un căscat prefăcut, dar la fel de hotărât ca și mine.

— Mai rămâi mult aici?

— Nu mai pot rămâne, răspunse domnul Drummle. Dar dumneata?

— Nici eu nu mai pot rămâne, spusei eu.

Îmi fierbea sângele în vine și simțeam că, dacă umărul domnului Drummle și-ar mai întins doar cât grosimea unui fir de păr, l-aș fi izbit cu capul

de fereastră; de asemenea, dacă umărul meu ar fi avut pretenții asemănătoare, domnul Drummle m-ar fi izbit cu capul de lada de alături. El începu să fluiera încetisor. Făcui și eu la fel.

— Sunt întinderi mari de mlaștini pe aici, așa mi se pare! spuse Drummle.

— Da. Și ce-i cu asta? spusei eu.

Domnul Drummle se uită la mine, apoi la ghetetele mele, scoase o exclamare și râse.

— Ești bine dispus, domnule Drummle?

— Nu, spuse el, nu prea. Mă duc să mă plimb călare. Am de gând să explorez mlaștinile, ca să mă mai distrez puțin. Am auzit că sunt sate foarte răzlețe pe aici. Cu cârciumi ciudate — și fierării — și mai știu eu ce.

— Chelner!

— Da, domnule.

— E gata calul?

— Vă așteaptă la ușă, domnule.

— Bine. Uite ce este. Domnișoara nu încalecă astăzi; e proastă vremea.

— Foarte bine, domnule.

— Și eu nu iau masa aici, fiindcă mănânc la domnișoara acasă.

— Foarte bine, domnule.

Apoi Drummle se uită la mine cu o privire obraznică de triumf care se oglindea pe toată fața lui fălcoasă, o privire care mă săgetă în inimă, măcar că el era un om așa greoi; eram atât de scos din minți, încât mă cuprinse dorința să-l iau în brațe și să-l azvârl în foc.

Un lucru însă era limpede pentru amândoi și anume că nici unul dintre noi nu putea părăsi focul, până la potolirea spiritelor. Stăteam amândoi, bine înfipti, în fața căminului, umăr la umăr, picior lângă picior, cu mâinile la spate și fără să ne urnim din loc. În fața ușii, în burnița de afară, aștepta calul, chelnerul îmi adusese mâncarea, pe a lui Drummle o strânsese și acum mă poftea să iau loc la masă; eu dădui din cap, dar amândoi ramaserăm pe loc.

— Ai mai fost la *Crângul pițigoilor* de atunci? întrebă Drummle.

— Nu, răspunsei eu, am avut destul de furcă cu pițigoii ultima oară,

— Aceasta a fost atunci, când noi doi n-am fost de aceeași părere?

— Da, răspunsei eu foarte tăios.

— Lasă, lasă! Ai scăpat foarte ușor, rânji Drummle. N-ar fi trebuit să-ți ieși din fire.

— Domnule Drummle, spusei eu, nu se cade să-mi dai dumneata sfaturi, în ceea ce privește acest subiect. Când îmi ies din fire (nu că aş recunoaște că, în ziua aceea, s-a întâmplat așa), eu nu arunc cu paharele.

— Eu așa fac, spuse Drummle.

După ce-i arunca o privire sau două, îi spusei, în timp ce ura care mocnea în mine creștea:

— Domnule Drummle, eu n-am căutat această discuție și nu cred că este prea plăcută.

— Eu sunt sigur că nu este, spuse el privindu-mă batjocoritor peste umăr, dar n-am nici o părere despre ea.

— Și prin urmare, continui eu, propun, cu voia dumitale, ca în viitor să nu mai avem nici un fel de legătură unul cu altul.

— Chiar părerea mea, spuse Drummle, întocmai ce aş fi propus şi eu sau — mai curând — ce aş fi făcut, fără să propun. Dar nu te pierde cu firea. N-ai pierdut destul şi aşa?

— Ce vrei să spui, domnule?

— Chelner, spuse Drummle, în loc să-mi răspundă. Chelnerul răsări din nou.

— Uite, domnule. Înţelegi că domnişoara nu călăreşte azi şi că eu iau masa la dumneaei?

— Sigur că înţeleg.

După ce chelnerul pipăi cu palma ceainicul care se răcise de tot şi mă privi rugător, ieşi din odaie, iar Drummle îşi scoase o ţigară din buzunar, având grijă să nu mişte umărul de lângă mine, muşcă ţigara de capăt, dar tot nu se urni. Mă înăbuşeam şi fierbeam, simţind că nu mai puteam rosti nici o vorbă fără să pomenim numele Estellei, pe care n-aş fi putut îndura să-l aud ieşind din gura lui; prin urmare mă uitai fără să mă mişc la zidul din faţă, ca şi cum aş fi fost singur şi mă sili să tac. Mi-e cu neputinţă să spun cât timp am stat în poziţia aceasta caraghioasă, dar ştiu că, până la urmă, au năvălit înăuntru trei fermieri dolofani, pe care cred că i-a trimis chelnerul; aceştia intrară descheindu-şi nasturii de la haine şi frecându-şi mâinile şi, în faţa lor, am fost nevoiţi să ne dăm în lături, căci oamenii se îndreptară spre foc.

Îl văzui pe Drummle prin fereastră, apucând coama calului, încălecând cu mişcările lui greoaie şi brutale şi clătinându-se în şa într-o parte şi în alta, înainte şi înapoi. Credeam că plecase, când îl văzui întorcându-se şi strigând să i se aducă un foc pentru ţigara din gură, de care uitase. Un om într-o haină de culoarea prafului apăru, n-aş putea spune de unde, aducând un tăciune aprins; poate că venea din curtea hanului, poate din stradă, cine ştie de unde şi, în timp ce Drummle se apleca din şa să-şi aprindă ţigara râzând şi făcând semn cu capul spre fereastra cafenelei, umerii deşuchiaţi şi părul vâlvoi ai omului care stătea cu spatele la mine, îmi amintiră de Orlick.

Eram prea zăpăcit ca să mă sinchisesc dacă era într-adevăr el sau nu şi chiar ca să mănânc, aşa că mă spălai pe mâini şi pe faţă, ca să uit de vremea urâtă de afară şi de călătoria mea, şi mă îndreptai spre casa aceea veche şi neuitată, al cărei prag ar fi fost atât de bine să nu-l fi călcat niciodată, casa aceea pe care ar fi fost atât de bine să n-o fi văzut niciodată.

XLIV

Domnişoara Havisham şi Estella erau în odaia unde se afla masa de toaletă şi pe pereţii căreia ardeau lumânări înfipte în policandre; domnişoara Havisham şedea pe o canapea, lângă foc, iar Estella, pe o pernă, la picioarele ei. Estella împletea şi domnişoara Havisham se uita la ea. Îşi ridicară amândouă privirile la intrarea mea şi văzură că se petrecuse o schimbare cu mine. Înţelesei aceasta după privirile pe care le schimbară una cu alta.

— Ce vânt te aduce pe aici, Pip? întrebă domnişoara Havisham. Deşi se uita drept în ochii mei, îmi dădeam seama că era stânjenită. Şi cum Estella se opri o clipă din împletit cu ochii la mine şi apoi lucră mai departe, mi se păru că citesc limpede în mişcarea degetelor ei, — ca şi cum mi-ar fi spus-o cu ajutorul unui alfabet secret, — că ea îşi dă seama că eu îl descoperisem pe

adevăratul meu binefăcător.

— Domnișoară Havisham, spusei eu, am fost ieri la Richmond ca să vorbesc cu Estella și descoperind că un vânt a adus-o pe ea până aici, am venit și eu.

Domnișoara Havisham îmi făcu pentru a treia sau a patra oară semn să stau jos, așa că mă așezai pe scaunul de lângă masa de toaletă, unde o văzusem pe ea șezând de atâtea ori. Scaunul acela, cu toate vechiturile de la picioarele și din jurul lui, mi se păru un loc firesc pentru mine, în ziua aceea.

— Ceea ce voiam să-i spun Estellei, domnișoară Havisham, voi spune în câteva clipe în fața dumneavoastră, chiar acum. N-o să vă mire și nici n-o să vă displacă. Sunt nenorocit, mai nenorocit decât m-ați dorit vreodată.

Domnișoara Havisham tot se mai uita drept în ochii mei. După mișcarea degetelor Estellei, vedeam că ascultă vorbele mele cu atenție, dar nu ridică ochii spre mine.

— Am descoperit cine este binefăcătorul meu. N-a fost o descoperire fericită și nu e o descoperire care să facă bine reputației, situației sau averii mele. Am motivele mele pentru care nu pot spune mai mult decât atât. Taina nu-mi aparține mie, ci unui alt om.

Și, fiindcă tăcui o clipă, uitându-mă la Estella și gândindu-mă cum să vorbesc mai departe, domnișoara Havisham repetă:

— Taina nu-ți aparține ție, ci unui alt om.

— Și?

— Când am fost adus aici la chemarea dumneavoastră, domnișoară Havisham, în vremea când mai făceam parte din satul de colo, pe care tare aș dori să nu-l fi părăsit, cred că, de fapt, am venit aici cum ar fi venit oricare alt băiat, ales la întâmplare, ca un fel de servitor, pentru a satisface o nevoie sau o toană și, prin urmare, pentru a fi plătit.

— Da, Pip, răspuse domnișoara Havisham, dând cu hotărâre din cap.

— Și că domnul Jaggers...

— Domnul Jaggers, spuse domnișoara Havisham, retezându-mi vorba cu glas aspru, n-a avut nici un amestec în toate acestea și nici n-a știut nimic. Faptul că este avocatul meu și, în același timp, avocatul binefăcătorului tău nu este decât o întâmplare. Are aceleași legături cu nenumărați alți oameni, așa că lucrul acesta se putea întâmpla cu ușurință. Oricum ar fi, lucrul s-a întâmplat, dar nimeni n-a fost de vină.

Oricine ar fi putut să citească pe fața ei, rătăcită, că până acum nu-mi ascundea nimic și că nu se ferea de mine.

— Dar când am căzut în greșeala din care atâta timp n-am ieșit, m-ați împins mai departe! spusei eu.

— Da, răspuse ea, mișcând din nou capul cu hotărâre, te-am lăsat să mergi mai departe.

— A fost frumos?

— Cine sunt eu, strigă domnișoara Havisham lovind cu bastonul în podea și mâniindu-se atât de neașteptat, încât Estella își ridică ochii mirată, cine sunt eu, pentru numele lui Dumnezeu, ca să mă port frumos?

Plângerea mea nu avusese rost și nu avusesem de gând s-o fac. I-am spus aceasta, în timp ce ea stătea pe gânduri, după izbucnirea de adineauri.

--- Bine, bine, făcu ea. Altceva?

— Am fost plătit din belșug pentru serviciile pe care le-am făcut aici, spusei eu ca s-o potolesc, prin faptul că am intrat ucenic; toate întrebările acestea le-am pus doar din curiozitate. Cele ce urmează au un alt scop, nădăjduiesc că un scop dezinteresat. Când m-ați lăsat să stărui în greșeala mea, domnișoară Havisham, ați făcut-o pentru a pedepsi, pentru a face experiențe — poate că veți găsi mai bine decât mine termenul care se potrivește gândului dumneavoastră, fără să vă jignească — deci pentru a face experiențe pe socoteala rudelor dumneavoastră atât de egoiste?

— Da, așa a fost. Doar era vina lor? Tu ai fi făcut la fel. Cine sunt eu ca să fiu silită să mă rog de tine sau de ei ca lucrurile să nu se întâmple așa? Tu ți-ai întins singur aceste curse. Eu nu ți le-am întins.

Așteptai până ce se potoli din nou — căci și aceste vorbe fuseseră o izbucnire a firii ei iuți și sălbatice — și apoi urma:

— Am fost aruncat într-o familie înrudită cu dumneavoastră și, de când am sosit la Londra, am trăit mereu în mijlocul oamenilor acelora. Știu că și ei au căzut pradă aceleași înșelăciuni nevinovate ca și mine. Și aș fi fățarnic și josnic, dacă nu v-aș spune — fie că vă e pe plac sau nu, fie că aveți de gând să dați crezare spuselor mele sau nu — că nedreptățiți adânc și pe domnul Matthew Pocket și pe fiul lui, dacă vă închipuiți că nu sunt oameni mărinimoși, drepți, deschiși, oameni care nu sunt în stare de intrigă și de fapte josnice.

— Sunt prietenii tăi, spuse domnișoara Havisham.

— Mi-am câștigat prietenia, spusei eu, în clipa când au crezut că vreau să-i înlătur, dar după câte știu, Sarah Pocket, domnișoara Georgiana și doamna Camilla nu sunt prietenii mei.

Faptul că puneam pe Herbert și pe domnul Pocket în contrast cu ceilalți părea să-i ridice în stima ei, spre bucuria mea. Domnișoara Havisham mă privi pătrunzător timp de câteva clipe și apoi îmi spuse cu glas liniștit:

— Și ce ceri pentru ei?

— Numai atât, spusei eu, să nu-i amestecați cu ceilalți. Or fi de același sânge cu ei dar, credeți-mă, au altă fire.

Privindu-mă mai departe tot atât de pătrunzător, domnișoara Havisham repetă:

— Ce ceri pentru ei?

— Nu sunt atât de viclean, vedeți doar, spusei eu drept răspuns, dându-mi seama că roșesc puțin, încât să pot ascunde de dumneavoastră chiar dacă aș dori-o, faptul că urmăresc ceva. Domnișoară Havisham, dacă ați putea să vă lipsiți de niște bani pentru a-i face prietenului meu Herbert un serviciu pentru toată viața, care serviciu însă, chiar prin firea lucrurilor, trebuie făcut fără știrea lui, v-aș arăta ce e de făcut.

— De ce trebuie făcut fără știrea lui? întrebă ea, împreunându-și mâinile deasupra bastonului, ca să mă poată privi cu mai multă luare-aminte.

— Pentru că, spusei eu, am început prin a-i face acest serviciu chiar eu, acum mai bine de doi ani, fără știrea lui și nu vreau să mă trădez. De ce nu mai sunt în stare să duc lucrurile până la capăt, nu pot spune. Face parte din taina aceea care nu-i a mea, ci a altuia.

Încetul cu încetul, domnișoara Havisham își întoarse ochii de la mine și-i aținti asupra focului. După ce privi focul timp îndelungat, așa cel puțin părea în tăcerea odăii și judecând după lumânările care se mistuiau încet, tresări

din cauza unui tăciune care căzu și se uită din nou la mine, mai întâi fără expresie și apoi cu o privire din ce în ce mai încordată. În tot timpul acesta, Estella împletea mai departe. Și când domnișoara Havisham întoarse spre mine privirea aceea concentrată, îmi spuse, ca și cum n-ar fi existat nici o întrerupere în dialogul nostru:

— Și altceva?

— Estella, spusei eu, îndreptându-mă de data aceasta spre ea și încercând să-mi stăpânesc glasul care îmi tremura, știi că te iubesc. Știi că te iubesc de mult și foarte tare.

La vorbele acestea, Estella ridică ochii spre mine, dar degetele ei lucrau mai departe, în timp ce ea mă privea cu chipul ei nemișcat. Simțeam că domnișoara Havisham se uită de la mine la Estella și de la Estella la mine.

— Ar fi trebuit să spun aceasta de mult, dar n-am spus-o din cauza greșelii, aceleia îndelungate, care m-a făcut să nădăjduiesc că domnișoara Havisham ne sortise unul altuia. Atâta timp cât am știut că nu te poți împotrivi, n-am vrut să vorbesc. Dar acum trebuie.

Cu același chip nemișcat și cu aceeași mișcare a degetelor, Estella clătină din cap.

— Știu, spusei eu, răspunzând mișcării ei, știu. Nu sper să pot spune vreodată că ești a mea, Estella. Nu știu ce mi se poate întâmpla foarte curând, cât de sărac voi fi și unde mă voi duce. Totuși, te iubesc. Te-am iubit mereu din ziua în care te-am văzut pentru prima oară în casa ta.

Estella clătină din nou din cap, privindu-mă nemișcată, dar împletind mai departe.

— Ar fi fost crud din partea domnișoarei Havisham, îngrozitor de crud, să facă experiențe pe socoteala unui biet băiat și să-l chinuiască ani de-a rândul cu o speranță deșartă și insuflându-i o năzuință zadarnică, dacă și-ar fi dat seama de gravitatea faptelor ei. Dar cred că nu și-a dat seama. Cred că, în suferința pricinuită de încercările prin care a trecut ea, a uitat de suferința mea, Estella.

O văzui pe domnișoara Havisham ducându-și mâna la inimă și ținând-o acolo, în timp ce ochii ei priveau când la Estella, când la mine.

— S-ar părea, spuse Estella foarte calmă, că există sentimente, închipuiri — nu știu cum să le spun — pe care nu sunt în stare să le înțeleg. Când spui că mă iubești, știu ce vrei să spui, înțeleg împreunarea de cuvinte, dar nimic mai mult. Nu se mișcă nimic în pieptul meu, nu atingi nici o coardă. Nici nu-mi pasă de ceea ce-mi spui. Doar am încercat să te previn. Nu-i așa?

I-am răspuns cu glas nenorocit:

— Da.

— Da. Dar n-ai vrut să ascuți, fiindcă credeai că nu spun adevărul. Am dreptate?

— Credeam și nădăjduiam că nu spui adevărul. Tu, atât de tânără, atât de neîncercată de viață, atât de frumoasă. Estella! Nu era în firea lucrurilor.

— E în firea mea, răspunse ea. Și apoi, adăugă, apăsând fiecare cuvânt:

— E în firea care a fost creată în mine. Să știi că fac o deosebire mare între tine și ceilalți, când îți spun toate acestea. Mai mult nu pot face.

— E adevărat, întrebai eu, că Bentley Drummle e în oraș și că te urmărește?

— E foarte adevărat, răspuse ea, vorbind de el cu o nepăsare disprețuitoare.

— Că îl încurajezi și te plimbi călare cu el și că ia masa cu tine chiar astăzi?

Părea puțin mirată că știu toate acestea, dar răspuse din nou:

--- Foarte adevărat.

— Dar nu-l poți iubi, Estella?

Pentru prima oară, degetele i se opriră, în timp ce ea îmi punse supărată:

— Ce ți-am spus? Tot mai crezi, în ciuda tuturor dovezilor, că nu spun adevărul?

— N-ai să te căsătorești cu el, Estella?

Ea se uită spre domnișoara Havisham și rămase o clipă pe gânduri cu lucrul în mână. Apoi spuse:

— De ce să nu-i spun adevărul? Mă mărit cu el.

Fața mi-a căzut în palme, dar, totuși m-am stăpânit mai bine decât m-aș fi așteptat, în ciuda durerii care m-a fulgerat la auzul acestor cuvinte. Când îmi ridicai capul din mâini, văzui o privire atât de înspăimântătoare pe fața domnișoarei Havisham, încât, cu toată graba mea pătimașă, cu toată jalea din sufletul meu rămăsei înmărmurit.

— Estella, draga mea Estella, n-o lăsa pe domnișoara Havisham să te împingă spre pasul acesta nenorocit. Înlătură-mă pentru totdeauna — ai și făcut-o, știu doar — dar păstrează-te pentru un om mai vrednic de tine decât Drummle. Domnișoara Havisham te dă lui, pentru că astfel dă cea mai mare lovitură, aduce cea mai mare jignire multor bărbați mai buni care te admiră și celor puțini care te iubesc. Printre acei puțini, s-ar putea să fie unul, care să te iubească tot atât de sincer, deși nu de atâta timp, ca și mine. Ia-l pe acela și aș îndura toate acestea mai ușor, de dragul tău.

Aprinderea cu care rostisem cuvintele din urmă stârniră în Estella o mirare, care ar fi putut părea amestecată cu compătimire, dacă ar fi putut ea să mă înțeleagă cu mintea ei.

— Mă mărit cu el, spuse ea din nou, cu glas mai domol. Am și început să fac pregătirile de nuntă și am să mă mărit curând. De ce amesteci numele mamei mele adoptive în hotărârea mea, cu gândul s-o jignești? A fost voința mea.

— E voința ta, Estella, să te arunci în brațele unei brute?

— În brațele cui să mă arunc? răspuse ea, zâmbind. Să mă arunc în brațele omului care ar simți cel mai tare (dacă oamenii simt lucrurile astea) că nu mă leagă nimic de el? Lasă! S-a făcut. O s-o duc destul de bine și bărbatul meu la fel. Și, fiindcă spunea că domnișoara Havisham m-a împins să fac pasul acesta nenorocit, află că ea ar fi vrut să mai aștept, să nu mă mărit încă; dar m-am plictisit de viața pe care o duc și care n-are nici un farmec și mă bucur să-mi schimb puțin felul de viață. Nu mai spune nimic. N-o să ne înțelegem niciodată.

— Așa o brută, așa un prostănac! stăruie eu cu deznădejde.

— Să nu-ți fie teamă c-am să fiu o binecuvântare pentru el, spuse Estella. Aceasta n-o să se întâmple. Hai! Uite mâna mea. Hai să ne despărțim acum, băiat visător ce ești sau să-ți spun bărbat?

— O, Estella, spusei eu în timp ce lacrimi amare curgeau șiroaie pe mâna ei, măcar încercam să le stăpânesc; chiar dacă aş rămâne în Anglia și aş putea să înfrunt toate celelalte lovituri, cum aş putea să te știi soția lui Drummle?

— Prostii, spuse ea, prostii. O să-ți treacă repede.

— Niciodată, Estella!

— Până într-o săptămână ai să mă înlături din gândurile tale.

— Să te înlătur din gândurile mele! Dar faci parte din viața mea, din ființa mea. De când am venit aici pentru întâia oară, eu băiatul cel grosolan a cărui inimă ai rănit-o din prima clipă, te-am găsit în fiecare rând pe care l-am citit. Te-am descoperit în fiecare priveliște pe care am văzut-o de atunci: în fluviu, în pânzele corăbiilor, în mlaștini, în nori, în lumină, în întuneric, în foșnetul vântului, în păduri, în apa mării și pe străzi. Ai fost întruchiparea tuturor gândurilor gingașe pe care mintea mea le-a cunoscut. Pietrele din care sunt clădite cele mai solide case din Londra nu sunt mai adevărate, mai cu neputință de strămutat cu mâinile tale decât a fost și va fi prezența ta în mine și înrâurirea ta asupra mea, acum și întotdeauna. Estella, nu mai poți schimba nimic; vei rămâne, până la sfârșitul vieții mele, o parte din firea mea, o parte din puținul care e bun în mine și o parte din ceea ce e rău în ființa mea. Dar acum, în pragul despărțirii, nu leg ființa ta decât de ceea ce este bun în mine și credința mea te va socoti mereu așa, căci, oricât de ascuțită ar fi durerea mea acum, cred că mi-ai făcut mai mult bine decât rău. Dumnezeu să te binecuvânteze, Dumnezeu să te ierte!

N-aș putea să spun ce năvală de durere a smuls aceste cuvinte fără șir din sufletul meu. Rapsodia aceasta gălgâia în mine ca sângele care țâșnește dintr-o rană ascunsă și a izbucnit afară ca un șuvoi. Am mai zăbovit câteva clipe cu mâna ei la buzele mele și apoi am plecat. Dar, de atunci mi-am amintit mereu — și, mai ales, îndată după ce am plecat — că, în timp ce Estella se uita la mine doar cu mirare necredincioasă, toată ființa de nălucă a domnișoarei Havisham, care tot mai stătea cu mâna pe inimă, părea că se concentrase printr-o privire înfiorătoare de milă și remușcare.

Totul se sfârșise, totul se stinsese! Erau atâtea lucruri sfârșite și stinse, încât, când am ieșit pe poartă, lumina zilei mi se părea mai întunecată decât când intrasem. Mai întâi, am umblat pe furiș pe niște ulițe și poteci lăturalnice și apoi m-am hotărât să fac tot drumul până la Londra pe jos. Pentru că îmi venisem destul în fire, ca să-mi dau seama că nu mă puteam înapoia la han, unde aveam să-l găsesc pe Drummle; că nu eram în stare să stau în diligență și să aud ce-mi vorbesc oamenii; și că nu-mi rămânea nimic mai bun de făcut decât să mă istovesc cu drumul.

Era trecut de miezul nopții, când trecui peste Podul Londrei. Trecând prin străzile întortochiate care, pe vremea aceea, se îndreptau spre vest, spre malul din Middlesex al fluviului, drumul cel mai scurt până în cartierul Temple era prin Whitefriars, chiar pe chei. Nu eram așteptat până a doua zi de dimineață, dar aveam cheile la mine și, dacă Herbert se culcase, puteam să ajung până la patul meu fără să-l trezesc.

Deoarece mi se întâmpla foarte rar să intru prin poarta Whitefriars, după închiderea porții din Temple și deoarece eram murdar și ostenit, nu-i luai în nume de rău păzitorului de noapte că se uită cu multă luare-aminte la mine în

timp ce ținea poarta foarte puțin deschisă ca să pot trece. Ca să-i împrăpățez memoria, i-am spus care e numele meu.

— Nu eram chiar sigur de tot, dar mi-am închipuit că sunteți dumneavoastră. Aveți un bilet, domnule. Aducătorul a spus să fiți atât de bun și să-1 citiți la lumina lanternei mele.

Am luat biletul, foarte mirat de cuvintele lui. Era adresat "Domniei Sale, Domnului Philip Pip" și deasupra adresei, am citit cuvintele: "Te rog citește rândurile acestea pe loc". Deschisei scrisoarea, în timp ce păzitorul stătea cu lanterna ridicată și am citit următoarele cuvinte, scrise de mâna lui Wemmick:

— Nu te duce acasă!

XLV

M-am întors de la poartă, de îndată ce am citit această înștiințare și am ajuns cum am putut până în Fleet Street, unde am luat o birjă întârziată și am pornit spre Hummums din Covent Garden. În vremea aceea, puteai să găsești întotdeauna un pat la Hummums, la ce oră din noapte. După ce trecui prin fața ghișeului, servitorul aprinse lumânarea de pe raft și mă duse de-a dreptul în odaia căreia îi venea rândul pe listă. Era un fel de încăpere boltită, așezată la parter, în fundul casei, având un pat monstruos cu patru stâlpi, care se întindea despotice pe în întreaga odaie, înfigându-și unul dintre picioarele lui energice în cămin și altul în pragul ușii, strivind cu totul spălătorul, ca și cum s-ar fi bucurat de drepturi divine.

Deoarece cerusem lumină înainte de a mă părăsi servitorul îmi aduse scumpa noastră candelă atât de prețuită în vremurile acelea prea cuvioase — un obiect care semăna cu stafia unui baston de plimbare, un obiect care se spărgea de cum îl atingeai de la care nu puteai să aprinzi nimic și care închidea de obicei în fundul unui turn de tinichea, cu găuri rotunde, ce lăsau umbre jucăușe pe pereți. După ce mă băgai în pat, ostenit, cu picioarele amorțite de oboseală și nenorocit, îmi dădui seama că nu voi fi în stare să închid ochii mai mult decât Argusul acela neghiob de lângă mine. Și așa ne-am uitat unul la altul prin bezna de moarte a odăii!

Ce noapte jalnică! Neliniștită, sinistă, lungă! În odaie era un miros foarte neospitalier de funingine rece și de gunoi încins; și eu mă uitam în sus la colțurile baldachinului, gândindu-mă ce de musculițe albastre, ce de urechelnițe și ce de viermișori trebuie să fie agățați acolo, în așteptarea verii. Acest gând mă duse la întrebarea dacă nu cumva s-ar putea ca vreuna dintre găzele acelea să cadă peste mine și apoi mi se părea că simt cum îmi cade ceva ușor peste obraz — un gând foarte neplăcut, care îmi sugera și alte plimbări încă și mai neplăcute, ce aveau loc pe spinarea mea. După ce am stat treaz câtva timp, vocile acelea atât de ciudate de care e plină tăcerea, începură să se facă auzite. Dulapul șoptea, căminul ofta, spălătorul pocnea și în scrin parcă răsuna, din când în când, o coardă de chitară. Tot atunci, ochii de pe pereți căpătară o privire nouă și, în fiecare din cerculețele acelea care mă fixau, vedeam scrise cuvintele: "Nu te duce acasă".

Oricât de felurite erau închipuirile și zgomotele care mă năpădeau, cuvintele: "Nu te duce acasă" nu lipseau niciodată. Se împleteau în toate

gândurile mele ca o durere trupească. Nu demult, citisem în ziare că un necunoscut venise la Hummums, într-o noapte, că se culcase, că se omorâse și că fusese găsit a doua zi de dimineață într-o baltă de sânge. Îmi trecu prin minte că trebuie să fi stat în hruba unde stăteam și eu și m-am ridicat din pat, ca să văd dacă nu erau urme de sânge prin odaie; apoi deschisei ușa, ca să mă uit în coridor și să mă mai înveselesc cu tovărășia unei luminițe îndepărtate, lângă care știam că mofăie servitorul. Dar, în tot timpul acesta, întrebările: de ce nu trebuia să mă duc acasă și ce se întâmplase acasă și când o să mă duc acasă și dacă Provis era acasă, îmi frământau mintea cu atâta înverșunare, încât ai fi putut crede că nu mai era loc în capul meu și pentru altele. Chiar când mă gândeam la Estella și că, în ziua aceea, ne despărțisem pentru totdeauna, chiar când îmi aminteam de toate împrejurările despărțirii noastre, de privirile, de glasul ei, de mișcarea degetelor ei, în timp ce împlotea — chiar și atunci mă urmărea peste tot opreliștea: "Nu te duce acasă". Când, în cele din urmă, am ațipit, de sfârșite ce-mi erau mintea și trupul, această opreliște se prefăcu într-un verb mare și întunecat pe care trebuia să-l conjug, la modul imperativ, timpul prezent: *Tu nu te duce acasă! El să nu se ducă acasă! Noi să nu ne ducem acasă! Voi să nu vă duceți acasă.* Apoi la condițional: *Eu nu m-aș duce acasă* și, pe urmă, *eu nu mă pot duce acasă, eu nu m-aș fi dus acasă și eu nu puteam, nu voiam, n-aveam voie să mă duc acasă*, până când simțeam că mi se întunecă mintea și atunci mă răsuceam pe pernă și mă uitam din nou la rotocoalele care mă priveau țintă de pe perete.

Lăsasem vorbă să mă scoale la ora șapte, fiindcă era limpede că trebuia să-l văd pe Wemmick înainte de a vedea pe orice alt om și tot atât de limpede, că mă aflam în fața unui caz pentru dezlegarea căruia mă interesau numai simțămintele lui din Walworth. Mă simțeam ușurat să ies din odaia în care petrecusem o noapte atât de nenorocită și n-am așteptat a doua bătaie în ușă ca să sar din patul acela neprimitor.

La ora opt, întăriturile castelului se înălțau în fața ochilor mei. Servitoarea cea mititică tocmai intra în fortăreață cu două cornuri calde, așa că intrai pe poartă, trecui podul în tovărășia ei și mă aflai în fața lui Wemmick care pregătea ceaiul pentru el și pentru bătrân, fără să fiu anunțat. O ușă deschisă îmi oferii priveliștea bătrânului, care mai era încă în pat.

— Salutare, domnule Pip! spuse Wemmick. Deci te-ai întors?

— Da, răspunsei eu, dar nu m-am dus acasă.

— Foarte bine, spuse el, frecându-și mâinile. Am lăsat câte un bilet pentru dumneata, la fiecare dintre porțile care dau în cartierul Temple, la întâmplare. Prin care poartă ai venit?!

I-am spus:

— O să trec pe la celelalte porți, în cursul zilei de azi, și o să distrug biletele, spuse Wemmick; e o regulă bună să nu lași mărturii scrise, dacă se poate fiindcă nu poți să știi niciodată ce o să se întâmple. Am să-mi îngădui să te rog ceva.

— Te-ar supăra cumva dacă te-aș ruga să prăjești cârnatul acesta pentru Bătrân?

I-am spus că-mi făcea nespūsă plăcere.

— Atunci poți să-ți vezi de treabă, Mary Anne, îi spuse Wemmick fetei, așa am rămas singuri, vezi, domnule Pip? adăugă el, clipind din ochi,

după ce fata dispăru.

Îi mulțumii pentru prietenia pe care mi-o dovedea și pentru prevederea lui și convorbirea noastră începu cu glas scăzut, în timp ce eu prăjeam cârnatul și el ungea miezul cornului cu unt pentru bătrân.

— Vezi dumneata, domnule Pip, spuse Wemmick, noi doi ne înțelegem. Acum vorbim în calitate de persoane particulare și încă dinainte a existat o înțelegere personală între noi. Sentimentele oficiale sunt altceva. Acum, însă, suntem neoficiali.

Eu încuviințai cu căldură. Eram atât de tulburat, încât aprinsesem cârnatul ca pe o torță și fusesem silit să suflu asupra lui ca să-l sting.

— Din întâmplare, ieri dimineață, spuse Wemmick, aflându-mă într-un anumit loc, unde te-am luat odată și pe dumneata, am auzit — chiar și între noi doi, e mai bine să nu pomenim nume, când putem să evităm...

— Mult mai bine, încuviințai eu. Te înțeleg.

— Am auzit, din întâmplare, ieri dimineață, spuse Wemmick, că o persoană oarecare, nu fără legătură cu coloniile și nu lipsită de oarecare avere mobilă — nu știu cine-o fi — dar mai bine să nu-i pomenim numele...

— Nu-i nevoie, spusei eu.

—... a cam făcut vâlvă într-o anumită parte a lumii unde se duc mulți oameni, nu întotdeauna drept răsplătă față de pornirile lor și nu chiar fără nici o cheltuială din partea statului...

Uitându-mă încordat la fața lui, făcui un adevărat foc de artificii cu cârnatul pe care-l prăjeam pentru bătrân, tulburând astfel și atenția mea și a lui Wemmick; îmi cerui însă scuze.

— ... a stârnit vâlvă, după cum spuneam, făcându-se nevăzut din acea parte a lumii și lăsând lumea de acolo fără știri din partea lui. În urma acestei întâmplări, spuse Wemmick, s-au iscat anumite bănuieli și teorii. Am mai auzit, de asemenea, că locuința dumitale din Garden Court, cartierul Temple, a fost supravegheată și mai poate fi încă.

— De cine? întrebai eu.

— Nu vreau să intru în amănunte, spuse Wemmick în doi peri, s-ar putea să mă ciocnesc cu anumite răspunderi oficiale. Așa am auzit, după cum am mai auzit și alte lucruri ciudate tot în locul acela. Nu-ți vorbesc în urma unor informații pe care le-am primit. Așa am auzit.

În timp ce vorbea, îmi luă furculița și cârnatul din mână și puse ordonat mâncarea bătrânului pe o tavă mică. Înainte de a așeza tava în fața bătrânului, intră în odaia lui cu un șervet curat pe care-l legă sub bărbia tatălui său, îl rezemă pe acesta pe pernă și-i așeză fesul de noapte într-o parte, ceea ce-i dădea un aer de ștregar. Apoi, așeză grijuliu mâncarea în fața lui, spunându-i:

— Stai bine așa, moșule? și bătrânul cel vesel răspunse:

— Foarte bine, John, băiete, foarte bine! Deoarece părea că domnește în casă o înțelegere mută că înfățișarea bătrânului nu este destul de prezentabilă și că, prin urmare, acesta trebuie socotit ca invizibil, mă prefăcui că nici nu văd aceste mișcări.

— Această supraveghere a locuinței mele, pe care am avut motive s-o bănuiesc mai de mult, — îi spusei eu lui Wemmick, când se întoarse din odaia bătrânului — este în legătură strânsă cu persoana de care mi-ai vorbit, nu-i așa?

Wemmick părea foarte serios.

— După câte știu eu, n-aș putea să garantez că-i așa. Vreau să zic că n-aș putea să spun că a fost așa de la început. Dar poate că acum este sau o să fie sau există primejdia foarte mare de a se întâmpla așa.

Deoarece vedeam că devotamentul față de Little Britain îl împiedică să spună cât ar fi putut să spună și deoarece știam cât de mult se îndepărtase de drumul lui ca să-mi spună cele ce-mi spusese și-i eram recunoscător pentru aceasta, nu puteam să mai stărui. Dar i-am spus, după câteva clipe de gândire cu ochii la foc, că aș vrea să-i mai pun o întrebare, la care putea să răspundă sau nu, după cum va crede de cuviință și că, în orice caz, atitudinea lui era cea dreaptă. El se opri din mâncare, încrucișându-și mâinile și strângându-și mânecile cămășii (după părerea lui, ca să te simți bine în casă, trebuie să stai fără haină) și-mi făcu semn cu capul să pun întrebarea.

— Ai auzit vreodată de un om foarte păcătos, cu numele de Compeyson?

El îmi răspunse dând din cap.

— Trăiește?

Mai dădu o dată din cap.

— E în Londra?

Wemmick dădu încă o dată din cap, strânse cât putu cutia de scrisori, dădu din cap pentru ultima oară și începu să mănânce mai departe.

— Și acum, spuse Wemmick, fiindcă am terminat cu întrebările (apăsă asupra acestor cuvinte și le repetă pentru a nu uita să mă călăuzesc după ele), mă întorc la măsurile pe care le-am luat după ce am auzit ce am auzit. M-am dus la Garden Court ca să te gădesc; și, fiindcă nu te-am găsit, m-am dus la Clarriker, ca să-l gădesc pe domnul Herbert.

— Și pe el l-ai găsit? întrebai eu neliniștit.

— Pe el l-am găsit. Fără să-i pomenesc de nici un nume și fără să intru în amănunte, i-am dat să înțeleagă că, dacă dă de cineva — Tom, Jack sau Richard — care dă târcoale în jurul casei sau prin apropiere, ar face bine să-i scoată pe Tom sau Jack sau Richard din calea dumitale, cât timp nu ești aici.

— Cred că habar n-are ce trebuie să facă.

— Habar n-avea; cu atât mai mult, cu cât i-am spus părerea mea, anume că n-ar fi prea sigur să încerce să-l îndepărteze prea mult pe Tom, Jack sau Richard din calea dumitale, tocmai acum. Fiindcă, domnule Pip, să-ți spun ceva. În împrejurările de față, nu există loc mai bun decât un oraș mare, dacă ai apucat să te afli în el. Nu o lua din loc, prea curând. Rămâi în apropiere. Așteaptă până se mai potolesc lucrurile, înainte de a te avânta în larg, chiar și în țări străine.

I-am mulțumit pentru sfaturile lui prețioase și l-am întrebat ce a făcut Herbert.

— Domnul Herbert, spuse Wemmick, după ce și-a frământat mintea timp de o jumătate de oră, a făcut un plan. Mi-a spus în secret că face curte unei domnișoare care are, după cum îți poți lesne închipui, un tată bolnav. Acest tată, care se ocupa pe vremuri cu aprovizionarea vapoarelor, zace pe o verandă de unde poate vedea vapoarele care urcă și coboară fluviul. Fără îndoială, că o cunoști pe această domnișoară?

— Nu personal, spusei eu.

Adevărul este că ea se împotrivi prieteniei mele cu Herbert, deoarece

eram un prieten foarte costisitor, care nu-i aduceam lui Herbert nici un folos și că, atunci când Herbert a vrut să mă prezinte, ea a primit această propunere cu atât de puțină căldură, încât Herbert s-a simțit obligat să-mi încredințeze cum stau lucrurile, spunând că mai trebuie să treacă puțin timp până să-i fac cunoștința. Când am început să-l ajut, pe ascuns, pe Herbert în împlinirea planurilor sale, nu mi-a fost greu să îndur toate acestea cu filozofie și veselie; pe de altă parte, el și cu logodnica lui, firește că nu erau prea dornici să mai aducă și o a treia persoană la întâlnirile lor. Și așa, deși eram sigur că crescusem în stima Clarei și deși tânăra domnișoară și cu mine ne trimiteam regulat mesaje foarte lungi și amintiri prin Herbert, n-o văzusem încă niciodată. Totuși, nu i-am împuiat lui Wemmick capul cu toate aceste amănunte.

— Deoarece casa cu verandă, spuse Wemmick, se află chiar pe malul fluviului, jos lângă Pool, între Limehouse și Greenwich și, deoarece proprietăreasa este o văduvă foarte respectabilă care are un apartament mobilat de închiriat, la etajul de sus, domnul Herbert m-a întrebat dacă socotesc casa aceea drept o locuință provizorie potrivită pentru Tom, Jack sau Richard. Acum părerea mea despre casa aceasta este foarte bună, din trei motive pe care am să ți le spun. Anume. Mai întâi. Este cu totul în afara drumurilor duminicale obișnuite și departe de străzile mari și mici pe care umbli dumneata de obicei. Al doilea. Fără să te apropii de casa aceea, ai putea să ai mereu vești de la Tom, Jack sau Richard prin Herbert. Al treilea. Mai încolo, când va fi prudent, dacă cumva ai să vrei să-l îmbarci pe Tom, Jack sau Richard pe un vapor străin, ai vaporul la îndemână.

Foarte liniștit de aceste vorbe, îi mulțumii lui Wemmick de nenumărate ori, rugându-l să spună mai departe:

— Bine, domnule! Domnul Herbert s-a aruncat în treaba aceasta cu o voință de fier și, pe la ora nouă, l-a și pus la adăpost pe Tom, Jack sau Richard — oricare ar fi, pe noi nu ne interesează. La locuința cea veche se știe că a fost chemat Dover și, de fapt, omul o pornise pe drumul spre Dover, de unde a fost adus înapoi. Acum, un alt lucru bun e că toate acestea s-au făcut fără dumneata și, dacă cineva s-ar interesa de mișcările duminicale, ar afla că te găseai la o distanță de multe mile de aici și erai prins de cu totul altă treabă. Toate acestea împrăștie bănuielile și le și încurcă; și din pricina aceasta te-am sfătuit să nu dormi acasă, dacă cumva te întorci noaptea. Aceasta produce și mai multă încurcătură și dumneata ai nevoie de încurcătură.

Fiindcă terminase masa, Wemmick se uită la ceas și începu să-și îmbrace haina.

— Și acum, domnule Pip, spuse el, cu mâinile în mânecile hainei, cred că am făcut aproape tot ce puteam face, dar mai pot face ceva — din punctul de vedere al Walworth-ului și în calitate de persoană strict particulară — voi face cu bucurie. Uite și adresa. Nu ți se poate întâmpla nimic rău dacă diseară, înainte de a te întoarce acasă, te duci să te convingi că totul e în ordine cu Tom, Jack sau Richard, ceea ce e încă un motiv pentru care nu trebuia să te duci acasă aseară. Dar, după ce te întorci acasă la dumneata, să nu te mai duci pe acolo. Să știi, domnule Pip, că aici ești întotdeauna binevenit. Acum își scoase mâinile din mânecile hainei și eu i le strângeam. Și mai dă-mi voie să-ți mai spun ceva important. Își puse mâinile pe umerii mei și adăugă șoptindu-mi solemn:

— Folosește-te de seara aceasta ca să pui mâna pe averea lui mobilă. Nu poți să știi ce i se va întâmpla. Nu pune averea mobilă în joc.

Deznădăjduit că nu pot să-l fac pe Wemmick să înțeleagă gândul meu, mă lăsaș păgubaș de a mai încerca.

— E timpul să plec, spuse Wemmick. Dacă n-ai avea nimic grabnic de făcut, te-aș sfătui să rămâi aici până se întunecă. Arăți foarte necăjit și nu ți-ar strica o zi liniștită în tovărășia bătrânului; se scoală el îndată — și tocmai a mâncat un pic din... ți-amintești de porcul nostru?

— Sigur, spusei eu.

— Un pic din el. Cârnatul pe care l-ai prăjit era al lui; era un porc minunat, în toate privințele. Încearcă să mănânci și dumneata, măcar de dragul vechii voastre cunoștințe. La revedere, moșule! strigă el vesel.

— Foarte bine, John, foarte bine, băietel! șuieră bătrânul din odaie.

Apoi am ațipit în fața căminului lui Wemmick; bătrânul și cu mine am avut bucurie de tovărășia noastră, căci am adormit aproape toată ziua în fața focului. La prânz am mâncat mușchi de porc și legume culese din grădina castelului și când nu eram amețit de somn, îi făceam bătrânului semne foarte binevoitoare cu capul. Când se întunecă de-a binelea, am plecat și l-am lăsat pe bătrân pregătind focul ca să prăjească pâinea; după numărul ceștilor de ceai, ca și după privirile lui spre cele două capacele din perete, am ghicit că domnișoara Skiffins era așteptată la ceai.

XLVI

Sunase ora opt, când nările mi-au fost izbite de mirosul destul de plăcut al surcelor și al talajului de pe chei, făcut de constructorii de vapoare și de oamenii care se îndeletniceau cu făurirea catargelor, vâslelor și barajelor. Toată partea aceea a fluviului, mai sus și mai jos de Pool, mi-era necunoscută și, coborând de-a lungul malului, îmi dădui seama că locul pe care îl căutam nu se afla unde îmi închipuiam eu și nu era ușor de găsit. Locul se numea Mill Pond Bank, Chinks's Basin, și singura mea călăuză spre Chinks's Basin era atelierul de funii Old Green.

Nu merită să povestesc printre ce vapoare ancorate în docuri pentru reparații m-am rătăcit, printre câte corăbii care trebuiau sfărâmate în bucăți, prin ce mълuri, ce nămoluri și ce murdării aduse de flux; prin câte șantiere unde se clădeau și se dărâmau vapoare; printre câte ancore ruginite și înfipte fără rost în pământ, deși de ani de zile nu mai foloseau la nimic; prin ce munți de butoaie și de cherestea. După ce m-am învârtit câtva timp în jurul destinației mele și trecui de câteva ori de ea, am cotit după un colț și mă aflai, deodată la Mill Pond Bank. Din cauza împrejurărilor, locul acesta era foarte răcoros și vântul care venea dinspre fluviu avea loc destul să se rotească; văzui vreo doi, trei arbori și temelia unei mori de vânt părăsite și apoi văzui funăria Old Green Copper — a cărei alee lungă și îngustă se deslușea în lumina lunii, împreună cu niște schele înfipte în pământ, asemănătoare unor furci vechi, care îmbătrâniseră și-și pierduseră dinții.

Alegând dintre cele câteva case ciudate de pe Mill Pond o casă cu

fațada de lemn și cu verande la toate trei etajele, mă uitai la tăblița de la poartă și citi: *Doamna Whimple*. Deoarece acesta era numele pe care îl căutam, am bătut în poartă și o doamnă în vârstă, foarte plăcută la vedere, îmi deschise. Dar doamna a fost numaidecât înlăturată de Herbert care mă duse tăcut în salon și închise ușa. Mi se părea ciudat să văd că ființa lui, care-mi era atât de familiară, se mișca în voie în odaia aceea străină și în cartierul acela necunoscut mie; și m-am surprins uitându-mă la el, așa cum mă uitam la bufetul din colț cu sticlărie și porțelanuri, cum mă uitam la cele două scoici de pe cămin și la gravurile colorate de pe perete, care înfățișau moartea căpitanului Cook, lansarea unui vapor și pe Maiestatea Sa Regele George al III-lea cu o perucă de vizitiu pe cap, pantaloni de piele și cizme înalte, pe terasa castelului din Windsor.

— Totul merge strună, Handel, spuse Herbert, și omul e foarte mulțumit, deși e nespus de dornic să te vadă. Clara e la tatăl ei. Dacă vrei să aștepți până coboară, am să te recomand și pe urmă o să ne ducem sus. Acesta e tatăl său.

Un mârâit neliniștitor care venea de sus îmi lovise auzul și pesemne că acest fapt se oglindea pe fața mea.

— Din păcate, cred că e un netrebnic bătrân și amărât, spuse Herbert zâmbind; dar nu l-am văzut niciodată. Nu ți se pare că miroase a rom? Toată ziua bea rom.

— Rom? întrebai eu.

— Da, răspunse Herbert, și poți să-ți închipui cum îi îndulcește guta. Și, pe urmă, ține morțiș să aibă toate proviziile sus, la el în odaie și să le împartă el. Le ține pe niște rafturi deasupra capului și vrea neapărat să le cântărească pe toate. Odaia lui trebuie să arate ca o băcănie.

În timp ce spunea toate acestea, mârâitul se prefăcu într-un urlet prelungit și apoi se stinse.

—Cum poate să fie altfel, mă lămuri Herbert, dacă vrea neapărat să taie brânza? Un om cu gută în mâna dreaptă și în tot corpul nu poate să străbată cu cuțitul o brânză de Gloucester fără să-și facă rău.

Pesemne că omul își făcuse foarte rău, deoarece mai scoase încă un urlet furios.

— E o binecuvântare pentru doamna Whimple că a închiriat locuința de sus lui Provis, spuse Herbert; îți închipui că, în general, oamenii nu s-ar împăca cu zgomotele acestea. O casă ciudată, așa-i Handel?

Era, într-adevăr, o casă ciudată, dar foarte bine îngrijită și curată.

—Doamna Whimple, spuse Herbert când îi împărtăși observațiile mele, este cea mai grozavă gospodină și zău că nu știu ce s-ar face Clara fără ajutorul ei de mamă. Fiindcă biata Clara n-are mamă și n-are nici o rudă, în afară de bătrânul Gruffandgrimm⁹.

—Doar n-o fi acesta numele lui?

—Nu, nu, spuse Herbert. Așa-i spun eu. Numele lui este domnul Barley. Gândește-te ce binecuvântare pentru fiul tatălui și mamei mele să fie îndrăgostit de o fată care n-are rude și care n-o să se amărască nici pe ea și nici

---

⁹ *Gruffandgrimm înseamnă arțăgos și sălbatic în limba engleză.*

pe alții, din pricina familiei.

Herbert mai îmi spusese și altă dată și acum îmi aminti că o cunoscuse pe domnișoara Clara Barley în timp ce ea își întregea educația la o școală din Hammersmith și că atunci când fata fusese chemată acasă ca să-și îngrijească părintele, ei încredințară taina dragostei lor materne doamnei Whimple care îi protejase și-i ocrotise cu o bunătate și discreție nedeținute de atunci și până acum. Bineînțeles că bătrânului Barley nu i se putea încredința taina vreunui sentiment mai gingaș, din pricină că nu era în stare să înțeleagă nici un subiect mai psihologic decât guta, romul și depozitele lui de vapoare vechi.

În timp ce noi vorbeam în șoaptă și mârâitul neîntrerupt al bătrânului Barley vibra în grinda de pe tavan, ușa odăii se deschise și o fată de vreo douăzeci de ani, foarte drăguță, subțirică și cu ochi negri, intră cu un coș în mână. Herbert luă cu gingășie coșul din mâna ei și mi-o prezentă, roșindu-se. Într-adevăr, fata era fermecătoare și ar fi putut fi luată drept o zână robită, pe care un căpcăun crud o ținea în slujba lui.

— Uită-te, spuse Herbert, arătându-mi coșul cu un zâmbet compătitor și drăgăstos, după ce stăturăm puțin de vorbă, aceasta-i masa de seară a bieteii Clara; atâta îi dă în fiecare seară. Aceasta-i porția ei de pâine și aceasta-i felia de brânză și acesta-i romul pe care îl beau eu. Aceasta-i mâncarea pe care trebuie să o gătească domnului Barley pentru mâine dimineată. Două costițe de miel, trei cartofi, câteva boabe de mazăre, puțină făină, două uncii¹⁰ de unt, o mână de sare și piperul aceasta pe care-l vezi. Totul trebuie gătit împreună și mâncat cât e fierbinte și e foarte bun împotriva gutei, n-am ce zice!

Era ceva atât de firesc și de cuceritor în felul cum se uita Clara cu de-amănuntul la aceste provizii, în timp ce Herbert mi le arăta și ceva atât de încrezător, de drăgăstos și de nevinovat, în felul ei modest de a se lăsa cuprinsă de brațul lui Herbert, era ceva atât de gingaș în ea, ceva care cerea ocrotire aici pe Mill Pond Bank, lângă Chinks's Basin și funăria Old Green Copper, în timp ce mormăitul bătrânului Barley răsuna în grinzile de pe tavan, încât n-aș fi rupt logodna dintre ea și Herbert pentru toți banii din portofelul pe care nu-l deschisesem încă niciodată.

Mă uitam la Clara cu plăcere și admirație când, deodată, mormăitul se prefăcu din nou în urllet și zgomotul unei izbituri zdravene veni de sus, ca și cum un uriaș cu piciorul de lemn ar fi încercat să străpungă tavanul și să ajungă până la noi. Iar Clara îi spuse lui Herbert:

— Tata are nevoie de mine, dragul meu! și fugi din odaie.

— Ce mai rechin smintit! spuse Herbert. Ce crezi că vrea acum, Handel?

— Nu știu, răspunsei eu. Ceva de băut?

— Chiar așa! strigă Herbert ca și cum faptul că ghicisem era un merit nemaipomenit. Grogul și-l ține gata pregătit într-o sticlă de pe masă. Așteaptă o clipă și ai să auzi cum îl ridică Clara, ca să mai bea o înghițitură. Auzi! Urmă un alt urllet care se încheie cu o zguduitoră zdravănă.

— Acum, spuse Herbert, în tăcerea care urmă, acum bea. Acum, spuse el, deoarece grinda răsuna din nou, acum e iar întins pe spate!

---

¹⁰ *Uncia este o unitate de măsură din sistemul de greutate întrebuintate în Anglia.*

Curând după aceea, Clara se întoarse și Herbert mă duse sus, ca să-l vedem pe prizonierul nostru. Când trecurăm prin fața odăii domnului Barley, îl auzirăm mârâind răgușit următorul refren, cu un glas care se umfla și se stingea ca vântul; iar urările din acest cântec, cred că ar trebui să le înlocuiesc cu opusul lor.

— Ei! Dumnezeu să vă binecuvânteze, căci aci zace bătrânul Bill Barley. Aici zace bătrânul Bill Barley, să vă binecuvânteze Dumnezeu. Aici zace bătrânul Bill Barley, întins pe spate, martor mi-e Domnul. Întins pe spate ca un pește mort, dus de ape, așa zace bătrânul Bill Barley. Ei! Dumnezeu să vă binecuvânteze.

Herbert mă informă că nevăzutul Barley se întreținea singur zi și noapte cu acest cântec mângâietor și, adeseori, în timpul nopții mai punea și câte un ochi la telescopul cu care era prevăzut patul lui, cu scopul de a străbate fluviul cu privirile.

L-am găsit pe Provis bine instalat în cele două cămăruțe răcoroase și aerisite din vârful casei, unde glasul domnului Barley se auzea mai puțin decât jos. Nu dădu nici un semn de neliniște și nici nu părea îngrijorat, dar mă izbi faptul că era mai potolit, n-aș putea spune cum anume și de câte ori am încercat mai târziu, n-am izbutit niciodată să-mi amintesc cum era, dar fără doar și poate că era mai calm. Timpul de gândire pe care mi-l dăduse ziua aceea de odihnă mă dusese la hotărârea că nu trebuie să-i spun nimic despre Compeyson. După câte știam eu, dușmănia lui față de omul acela l-ar fi putut face să-l caute și l-ar fi împins astfel la pieire. De aceea, după ce Herbert cu el și cu mine, ne așezarăm toți trei lângă foc, îl întrebai, mai întâi de toate, dacă are încredere în judecata și informațiile lui Wemmick.

— Da, da, băiete! spuse el, dând cu seriozitate din cap. Știe și Jagers.

— Atunci află că am vorbit cu Wemmick, am spus eu, și că am venit să-ți spun ce măsuri m-a sfătuit el să iau.

Și i-am împărtășit cu precizie toate informațiile primite de la Wemmick, în afară de aceea de care am pomenit înainte; și am spus că Wemmick auzise la închisoarea Newgate (n-aș putea să spun dacă de la vreun slujbaș de acolo sau de la prizonieri) că existau bănuieli împotriva lui și că locuința mea fusese supravegheată; că Wemmick m-a sfătuit să-l țin ascuns câtăva vreme și să nu mă întâlnesc cu el; și i-am mai spus și părerea lui Wemmick despre plecarea în străinătate. Am adăugat că, bineînțeles, îl voi însoți sau voi veni în urma lui, de îndată ce va fi cu putință, așa cum va socoti Wemmick că este cel mai sigur. Despre cele ce aveau să urmeze după aceea n-am pomenit nimic și, de fapt, în sufletul meu nu eram nici eu prea lămurit și nici prea liniștit, mai ales acum că îl vedeam atât de potolit și în mare primejdie din pricina mea. Cât despre schimbările pe care dorea el să le fac în felul meu de trai, prin mărirea cheltuielilor, l-am întrebat dacă, în împrejurările acestea nesigure și rele, n-ar fi caraghios dacă nu și mai rău să-l ascult.

El nu s-a putut împotrivi și s-a arătat foarte cuminte în tot timpul convorbirii. Întoarcerea lui fusese o aventură, spunea el, și el știuse din totdeauna că va fi așa. Mai spuse că nu va face nici un pas care s-ar preface într-o aventură deznădăjduită și că, bucurându-se de un ajutor atât de prețios, n-avea nici o teamă cu privire la siguranța lui.

Herbert, care stătuse tot timpul gânditor și cu ochii ațintiți asupra

focului, spuse că îi trecuse și lui ceva prin minte în legătură cu propunerile lui Wemmick și că poate ar merita să dăm ascultare gândului său.

— Suntem amândoi vâslași buni, Handel, și poate l-am putea duce chiar noi în jos, pe fluviu, ceea ce ar înlătura cel puțin una din bănuiele și orice bănuială, cât de mică, merită să fie înlăturată. Nu te gândi la anotimp, nu crezi că ar fi bine să începem de pe acum să avem o barcă a noastră la scările din Temple și să ne facem obiceiul de a coborî fluviul cu barca? Dacă prinzi obiceiul acesta, cine o să ne mai bage în seamă? Fă așa de douăzeci sau de cincizeci de ori și nimeni nu va găsi nimic neobișnuit, că faci așa și pentru a douăzeci și una sau a cincizeci și una oară.

Planul lui îmi plăcu, iar Provis se arătă mândru de el. Ne-am înțeles să-l și punem în aplicare și i-am spus lui Provis să nu dea niciodată semne că ne cunoaște, dacă ne vede sub pod sau dacă trecem vâslind pe la Mill Pond Bank. Și ne-am mai înțeles ca, de câte ori ne va vedea, să tragă storurile ferestrei care era spre răsărit și astfel totul a fost pus la cale.

Deoarece convorbirea noastră se sfârșise și totul fusese hotărât, mă ridicai să plec, spunându-i lui Herbert că ar fi mai bine să nu ne întoarcem împreună acasă și că eu voi porni cu o jumătate de oră înaintea lui.

— Nu mă bucur că te las aici, îi spusei eu lui Provis, deși nici nu mă îndoiesc că te afli mai în siguranță aici decât în preajma mea.

— Măi băietе, spuse el strângându-mi mâinile, nu știu când o să ne vedem din nou, dar nu-mi place să-mi spui "Rămâi cu bine". Zi mai bine "Noapte bună!".

— Noapte bună! Herbert o să facă mereu legătura între noi doi și când va sosi vremea, fii sigur că voi fi gata. Noapte bună, noapte bună!

Ne-am gândit că e mai bine ca el să rămână în odaia lui și l-am lăsat în fața ușii, ținând o lumânare deasupra balustradei de la scară ca să ne lumineze, în timp ce coboram. Și, uitându-mă înapoi la el, mă gândi la noaptea întoarcerii lui, când rolurile noastre erau schimbate și când nu-mi închipuiam că aș putea vreodată să mă despart de el cu inima atât de grea și de neliniștită cum mă despărțeam acum.

Bătrânul Barley tot mai mârâia și mai înjura, când trecurăm prin fața ușii lui; părea că nu încetase nici o clipă cu această îndeletnicire și că n-avea de gând să înceteze. Când ajunserăm jos, îl întrebai pe Herbert dacă omul păstrase numele de Provis. El îmi răspunse că desigur că nu și că pe noul chiriaș îl chema domnul Campbell. Mă mai lămurii că tot ce se știa în casă despre domnul Campbell era că el (adică Herbert) avea interes ca domnia sa să fie bine îngrijit și să ducă o viață singuratică. Așa că, după ce intrarăm în salonașul unde doamna Whimple și cu Clara lucrau, n-am mai spus nimic despre interesul pe care i-l purtam eu domnului Campbell, ci am păstrat totul pentru mine.

După ce mi-am luat rămas bun de la fata cea gingașă cu ochi negri și de la femeia aceea atât de maternă, care nu-și putuse înfrâna simpatia cinstită pentru o poveste de iubire sinceră, funăria Old Green Copper parcă se schimbase cu totul.

Bătrânul Barley nu avea decât să fie bătrân ca pământul și să înjure ca un batalion întreg, căci se afla destulă tinerețe, încredere și speranță în Chinks's Basin, care să răscumpere aceste neajunsuri și să-l umple până la revărsare. Gândurile îmi zburară către Estella și către despărțirea noastră și mă întorsei

acasă foarte abătut.

Niciodată cartierul Temple nu mi se păruse atât de liniștit ca în seara aceea. Ferestrele odăilor unde, în ultimele zile locuise Provis, erau întunecate și liniștite și nu se vedea nici țipenie de om în Garden Court. De două sau de trei ori am trecut pe la fântână înainte de a coborî treptele care mă despărțeau de casa mea, dar eram singur. Când se întoarse acasă, Herbert se apropie de patul meu — căci mă dusesem de-a dreptul la culcare, atât eram de abătut și de ostenit și-mi spuse același lucru. Apoi deschise o fereastră, se uită afară, în lumina lunii, și-mi spuse că strada era goală și solemnă ca o catedrală în miez de noapte.

A doua zi, m-am apucat să caut o barcă. Treaba n-a durat mult și barca a fost trimisă la scările care coborau din cartierul Temple spre fluviu, cale de un minut sau două de casa noastră. Și, pe urmă, am început să vâslesc zilnic, ca și cum aș fi vrut să mă antrenez; uneori mă duceam singur, alteori cu Herbert. Uneori ieșeam pe frig, pe ploaie, pe grindină și, după ce făcui așa de câteva ori, nimeni nu mă mai lua în seamă. La început, vâsleam în jurul podului Blackfriars; apoi, după ce orele fluxului se schimbară, mă îndreptam spre Podul Londrei. Pe atunci se numea Podul Vechii Londre și, uneori, în timpul fluxului, se iscau vârtejuri pe acolo, ceea ce adusesse podului o faimă proastă. Dar mă pricepeam să strecor barca după ce îmi dădeam seama de direcția curentului și așa începui să vâslesc printre vasele din Pool și să cobor spre Erith. Prima oară când trecui pe la Mill Pond Bank, Herbert vâslea și, atât la ducere cât și la întoarcere, văzurăm storul dinspre răsărit coborând.

Herbert se ducea pe acolo aproape regulat de trei ori pe săptămână și niciodată nu-mi aduse vreo știre neliniștitoare. Totuși, eu știam că aș fi avut de ce să fiu neliniștit și nu puteam să scap de gândul că sunt urmărit. Când gândul acesta îți se cuibărește în minte, te chinuie fără încetare și ar fi greu să număr toți oamenii nevinovați pe care îi bănuiam că mă urmăresc.

Pe scurt, eram neîncetat chinuit din pricina aceluși om nechibzuit, care stătea ascuns. Herbert îmi spusese pe vremuri că îi plăcea să stea la fereastră, după ce se întuneca, în timpul refluxului și să se gândească la apele care se îndreptau, cu tot ce se afla pe ele, spre Clara. Dar eu mă gândeam cu groază că apele se îndreptau spre Magwitch și că fiecare pată întunecată de pe suprafața lor ar fi putut să fie urmăritorii care se duceau, grăbiți, tăcuți, dar fără greș să-l ridice.

XLVII

Câteva săptămâni trecură fără să aducă nici o schimbare. Noi așteptam sfatul lui Wemmick, dar el nu dădea nici un semn de viață. Dacă nu l-aș fi cunoscut niciodată în afară de Little Britain și dacă nu m-aș fi bucurat niciodată de privilegiul de a fi în termeni familiari cu tot ce ținea de castel m-aș fi putut îndoii de el; dar așa cum îl cunoșteam, nu mă cuprinse nici o teamă.

Treburile mele lumești se arătau din ce în ce mai întunecate și eram destul de hărțuit de creditori. Începui și eu să știu ce înseamnă lipsa de bani (vreau să spun, banii sunători pe care îi simți în buzunar) și să mă ajut transformând câteva bijuterii pe care le mai aveam în bani. Dar hotărâsem o dată pentru totdeauna că ar fi o înșelăciune nemiloasă să iau bani de la

binefăcătorul meu, acum când gândurile și planurile mele erau atât de nesigure. De aceea i-am trimis prin Herbert portofelul neatins, ceea ce-mi dădu mulțumirea - n-aș putea spune dacă o mulțumire fățarnică sau adevărată - de a nu mă fi folosit de mărinimia lui, de când mi se dezvăluise.

Zilele treceau și mă apăsa din ce în ce mai mult presimțirea că Estella se măritase. De teamă ca presimțirea să nu se adevărească, deși era mai mult o convingere decât o presimțire, mă feream să citesc ziarele și îl rugasem pe Herbert (căruia îi încredinșasem tot ce se petrecuse în ultima întrevvedere dintre mine și Estella) să nu-mi vorbească niciodată de ea. Cum pot să știu de ce mă agățăm de această ultimă zdreanță din veșmântul speranței, care era rupt și se spulberase în vânt? De ce oare tu, care citești aceste rânduri, ai căzut pradă unor contraziceri asemănătoare anul trecut, luna trecută, săptămâna trecută?

Trăiam o viață nenorocită și neliniștea cea mare, care încorona toate celelalte neliniști ca un pisc înalt care se ridică deasupra unui șir întreg de munți, nu pieria niciodată din fața ochilor mei. Și, totuși, nu se ivea nimic care să-mi mărească teama. E adevărat că săream din pat, cu inima strânsă de groază că a fost descoperit; e adevărat că stăteam cu urechile ciulite serile, ca să-l aud pe Herbert întorcându-se acasă, temându-mă ca nu cumva pașii lui să fie mai grăbiți ca de obicei și mânați de vești proaste; dar în ciuda tuturor acestor temeri și a altora asemănătoare, lucrurile își urmau cursul. Condamnat la neactivitate și la o stare neîntreruptă de neliniște și nesiguranță, mă plimbam cu barca și așteptam, cât puteam mai răbdător.

Uneori, când coboram apele fluviului, nu mă mai puteam întoarce prin arcurile înconjurate de vârtejuri ale podului Vechii Londre; atunci îmi lăsam barca la unul din cheiurile de lângă vamă și lăsam vorba să mi-o aducă cineva, mai târziu, la cheiul din Temple. Întâmplări de felul acesta nu mă supărau pentru că, mulțumită lor, oamenii de pe cheiuri se obișnuiau cu mine și cu barca mea. Unor astfel de întâmplări neînsemnate le datorez două întâlniri despre care vreau să vă vorbesc.

Într-o după-amiază, în amurg, spre sfârșitul lui februarie, trăsei barca la mal. Ajunsesem până aproape de Greenwich dus de reflux și mă întorsesem o dată cu fluxul. Ziua fusese frumoasă și luminoasă dar, o dată cu apusul soarelui, se lăsase ceață și îmi croisem cu multă grijă drum printre vase. La ducere ca și la întoarcere, semnalul din fereastra lui îmi spunea: "Totul e bine".

Deoarece seara era răcoroasă și mie-mi era frig, mă gândeam că voi lua masa numaidecât ca să mă încălzesc; și fiindcă acasă mă așteptau ceasuri de tristețe și de singurătate, mă gândeam să mă duc la teatru după aceea. Teatrul unde dobândise domnul Wopsle triumful acela foarte îndoielnic era în apropiere de cheiul acela (astăzi nu se mai află nicăieri) și mă hotărâi să mă duc acolo. Îmi dădeam seama că domnul Wopsle nu izbutise să reînvie drama ci, dimpotrivă, mai curând îmi împărtășise declinul. Lumea auzise vești sinistre despre el, prin afișele care îl anunțau în rolul unui negru credincios legat de o fetiță de neam nobil și de o maimuță. Iar Herbert îl văzuse în rolul unui tătar hoțoman cu porniri foarte caraghioase, care avea o față roșie ca o cărămidă și o pălărie plină de clopoței.

Am luat masa la ceea ce Herbert numea un birt geografic, fiindcă acolo vedeai hărți ale lumii făcute din bere pe fiecare colț al feței de masă și hărți de sos pe toate cuțitele — de fapt, și în zilele noastre e greu să găsești un singur

birt, pe tot cuprinsul împărăției primarului Londrei, care să nu fie geografic; și am stat acolo ca să-mi treacă timpul, moțând deasupra firimiturilor de pâine, holbându-mă la lampa cu gaz și pârjolindu-mă în aburul fierbinte de mâncare. Până la urmă m-am urnit din loc și m-am dus la teatru.

Acolo am dat de un virtuos marinar din serviciul Maiestății Sale, un om minunat — deși ar fi fost de dorit ca, în anumite locuri, pantalonii lui să nu fie chiar atât de strâmți și în altele, să nu fie atât de largi — care avea obiceiul să împingă pălăriile în ochii oamenilor, măcar că era foarte mărinimos și viteaz și care nu voia să audă de nici un bir, măcar că era foarte patriot. Avea omul o pungă de bani în buzunar, ca o budincă învelită într-un șervet și, pe temeiul acestei averi, se însura cu o tânără domnișoară, care i-a adus un dormitor în zestre și făcură chef mare; tot poporul din Portsmouth (nouă oameni la număr, după ultimul recensământ) ieșiră pe plajă, fiecare frecându-și mâinile lui și strângându-le pe ale celorlalți și cântară: "Umple paharul, umple-1!" Totuși, un bădăran oacheș la față nu voia să umple paharul și nu făcea nimic din ceea ce era sfătuit să facă; acest bădăran, a cărui inimă era la fel de neagră ca și chipul lui, lucru declarat fără înconjur (de marinar), propuse altor doi bădărani să pună lumea întregă în încurcătură; planul a fost îndeplinit întocmai (căci bădăranii aceștia se bucurau de mare trecere politică), așa încât a fost nevoie de o seară întregă pentru ca totul să fie din nou readus la ordine și aceasta se întâmplă mulțumită unui băcan mic și cinstit, cu o pălărie albă, jambiere albe și nasul roșu; băcanul nostru se ascunde într-un ceas cu un grătar în mână; de aci asculta ce se vorbea, ieșea și pocnea cu grătarul pe la spate pe toți cei cărora nu putea să le închidă gura prin alte mijloace. Toate acestea pregăteau scena în care domnul Wopsle (despre care nici nu fusese vorba înainte) intră decorat cu ordinul jaretierei, deoarece era un plenipotențiar de mare trecere, care venea de-a dreptul de la amiral ca să vestească tuturor că toți bădăranii trebuie să se ducă numaidecât la închisoare și că marinarul trebuia să înalțe steagul în semn de recunoștință pentru serviciile pe care le adusese obștei. Marinarul, uitând pentru prima oară în viața lui că era bărbat, își șterse respectuos ochii cu drapelul și apoi se înveseli, îi spuse domnului Wopsle "Excelență" și-i ceru voie să-i strângă mâna. Domnul Wopsle îi întinse mâna cu grație și demnitate, apoi a fost împins într-un colț întunecos în timp ce ceilalți începură să danseze un dans popular, și urmărind publicul din colțul acela cu ochiul său nemulțumit, domnul Wopsle mă zări și pe mine.

A doua piesă era ultima mare pantomimă comică de Crăciun; în prima scenă mi se păru că îl descopăr, spre durerea mea, pe domnul Wopsle îmbrăcat în ciorapi groși de lână, având o înfățișare măreață și strălucitoare și cu un smoc de franjuri roșii de perdea în loc de păr; se îndeletnicea cu fabricarea trăsnetelor într-o mină și se purta nespuse de laș cu stăpânul lui, un uriaș care se întorcea (foarte răgușit) la masă. Dar, în curând, apăru în împrejurări mai demne; căci *Geniul Iubirii* tinerești fiind în mare nevoie — din pricina brutalității părintești a unui fermier neștiutor, care se împotriva alegerii făcute de inima fetei lui, aruncându-se de la etajul întâi și cu bună știre asupra alesului ei care era ascuns într-un sac cu făină — chemă în ajutor pe un vrăjitor atotștiutor. Acesta veni destul de stângaci de la antipod, pare-se, după o călătorie cam zdruncinată, cu o pălărie înaltă pe cap și cu o lucrare de magie într-un volum la subțioară și se dovedi a fi chiar domnul Wopsle. Deoarece

treaba acestui vrăjitor, pe pământ, consta în a lăsa lumea să-i vorbească, să-i cânte, să-l împungă, să-i danseze și să-l amețească cu focuri de toate culorile domnul Wopsle avea mult timp de pierdut pe scenă. Și văzui, spre mirarea mea că, în tot timpul acesta, nu făcea altceva decât să se holbeze la mine, ca și cum ar fi fost zăpăcit de uluit ce era.

Era ceva atât de ciudat în privirile scrutătoare ale domnului Wopsle și omul părea că-și frământă mintea cu atâtea lucruri și că e atât de nedumerit, încât nu mai înțelegeam nimic. Și, mult timp după ce el se întorsese în nori, eu tot dus pe gânduri eram, dar tot nu înțelegeam nimic. Și tot dus pe gânduri eram și când am ieșit din teatru, o oră mai târziu și l-am găsit pe domnul Wopsle, așteptându-mă lângă ușă.

--- Ce mai faci? spusei eu, strângându-i mâna, în timp ce coboram strada împreună. Aveam impresia că nu m-ai văzut.

— Dacă te-am văzut, domnule Pip! răspuse el. Sigur că te-am văzut. Dar cine mai era cu dumneata?

— Cine mai era?

— Tare ciudat, spuse domnul Wopsle cu aceeași privire rătăcită, și totuși aș fi putut să jur.

Începeam să mă neliniștesc, așa că îl rugai pe domnul Wopsle să mă lămurească.

— N-aș putea să spun, dacă l-aș fi văzut, fără să te fi zărit mai întâi pe dumneata, spuse domnule Wopsle, la fel de amețit ca și până acum, sunt sigur; totuși, parcă aș spune că da.

Fără să vreau, mă uitai în jurul meu, așa cum eram obișnuit să mă uit de câte ori mă întorceam acasă; căci vorbele acestea neînțelese mă înfioraseră.

— O! Nu poate fi aici, spuse domnul Wopsle. Doar a ieșit din sală, înaintea de a fi părăsit eu scena; l-am văzut plecând.

Deoarece aveam motivele mele să fiu bănuitor, începui să-l bănuiesc și pe bietul actor. Bănuiam că vrea să-mi întindă o cursă ca să-mi smulgă o mărturisire. De aceea, mă uitai țintă la el, în timp ce umblam împreună, dar nu spusei nimic.

— Mi-a trecut prin minte gândul caraghios că trebuie să fie cu dumneata, domnule Pip, până când mi-am dat seama că habar nu aveai că stă în spatele dumatăle ca o stafie.

Fiorul dinaintea mă cuprinse din nou, dar eram hotărât să nu vorbesc încă, pentru că mi se părea că domnul Wopsle are de gând să mă facă să leg vorbele lui de numele lui Provis. Desigur că eram sigur și nu mă îndoiam nici o clipă că Provis nu fusese la teatru.

— Aș spune că te cam miră vorbele mele, domnule Pip, văd doar că așa e. Dar e atât de ciudat! Dacă mi-ai fi spus-o dumneata, cu greu te-aș fi crezut.

— Adevărat? spusei eu.

— Zău că-i adevărat. Domnule Pip, ți-amintești odată, de mult, când erai copil; era în ziua de Crăciun și am mâncat la Gargery și apoi au intrat câțiva soldați pe ușă ca să le repare Joe o pereche de cătușe.

— Mi-amintesc foarte bine.

— Și-ți amintești că soldații urmăreau doi ocași și că ne-am luat și noi după ei și că Gargery te-a luat în spinare și că eu eram în frunte, iar voi vă țineați după mine cum puteați?

— Mi-amintesc de toate foarte bine.

Mi-aminteam de toate mai bine decât își închipuia el, în afară de ultima propoziție.

— Și-ți amintești că i-am găsit pe amândoi într-un șanț și că se încăieraseră și că unul dintre ei era lovit tare, stâlcit în bătaie de celălalt?

— Văd totul în fața ochilor.

— Și că soldații au aprins făclii și i-au pus pe ocași în mijloc și că ne-am dus să vedem cum îl îmbarcă pe unul, dincolo de mlaștini, pe întuneric și că lumina făcliilor le strălucea pe obraz? Stăruie asupra acestui lucru. Lumina făcliilor le strălucea pe obraz, în timp ce în jurul nostru era noapte neagră?

— Da, spusei eu. Îmi amintesc de toate acestea.

— Atunci să știi, domnule Pip, că unul dintre cei doi prizonieri a stat în spatele dumatăle astă-seară. L-am zărit peste umărul dumatăle.

— Frumos! gândeam eu. Apoi l-am întrebat:

— Și pe care dintre doi ți se pare că l-ai văzut?

— Pe cel care fusese stâlcit în bătaie, răspunse el fără șovăială; și pot să jur că l-am văzut! Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât sunt mai sigur.

— Foarte ciudat! spusei eu, prefăcându-mă cât puteam mai bine, că toate acestea nu înseamnă mare lucru pentru mine. Într-adevăr e foarte ciudat!

Nu e cu puțință să exagerez neliniștea fără margini în care mă aruncă această convorbire și groaza cu totul deosebită care m-au cuprins la gândul că Compeyson se aflase în spatele meu "ca o stafie". Căci dacă, de când îl ascunsesem pe Provis, mi-a ieșit vreodată numele lui din cap timp de câteva clipe, lucrul acesta s-a întâmplat tocmai în momentele când el se afla cel mai aproape de mine; și faptul că puteam să fiu atât de liniștit și de neatent, după ce luasem atâtea măsuri, era ca și cum aș fi încuiat sute de uși ca să nu-l las pe omul acesta să intre și apoi l-aș fi descoperit alături de mine. Și nici nu mă puteam îndoi că fusese la teatru din pricina mea, fiindcă oricât de neîntemeiată ar fi imaginea primejdiei care ne paște, primejdia e întotdeauna aproape și în acțiune.

Îi pusei domnului Wopsle întrebări, ca de pildă: *Când a intrat? El nu știa să-mi răspundă; atât știa că mă văzuse pe mine și, în spatele meu, pe omul acesta. Numai după ce-l văzuse mai mult timp, începuse să-l identifice; dar, de la început, îl legase în chip nelămurit de mine, știind că omul acesta ținea de viața mea, încă din vremea când eram la țară. Cum era îmbrăcat? Era bine îmbrăcat, dar nu avea nimic bătător la ochi pe el; parcă era în negru. Avea fața desfigurată?* Nu, nu credea. Și eu credeam la fel, căci deși, gânditor cum eram, nu mă prea uitasem cu atenție la oamenii din spatele meu, cred totuși că o față cât de puțin desfigurată m-ar fi izbit.

După ce domnul Wopsle îmi împărtăși tot ce-și putea el aminti și tot ce am izbutit eu să scot de la el și după ce îi făcui cinste cu o băutură răcoritoare binevenită după oboseala din seara aceea, ne despărtirăm. Era între orele douăsprezece și unu când ajunsei la Temple, iar porțile erau închise. Nu era nimeni lângă mine când trecui prin poartă și nici când intrai în casă.

Herbert se întorsese și ținurăm un sfat foarte serios în fața focului. Dar nu era nimic altceva de făcut, decât să-l înștiințăm pe Wemmick despre ceea ce descoperisem în noaptea aceea și să-i amintim că așteptăm semnalul lui. Deoarece mi se părea că aș putea să-l compromit, dacă m-aș duce prea des la

castel, îl înștiințai prin scris. Scrisei scrisoarea înainte de a mă culca și apoi am ieșit din casă ca s-o arunc în cutia de scrisori; și nici acum nu era nimeni lângă mine. Herbert și cu mine am fost amândoi de părere că nu puteam face nimic altceva decât să fim foarte prevăzători. Și, într-adevăr, am fost foarte prevăzători, încă mai prevăzători decât înainte, dacă lucrul acesta era cu puțință și, în ceea ce mă privește, nu m-am mai apropiat niciodată de Chinks's Basin decât când treceam cu barca pe acolo și atunci mă uitam la Mill Pond Bank așa cum mă uitam la orice lucru din jurul meu.

XLVIII

A doua întâlnire despre care am pomenit în capitolul trecut a avut loc aproape o săptămână după prima. Tot așa, îmi lăsasem barca la cheiul de sub pod; era după-amiază, cu o oră mai devreme decât rândul trecut și, nefiind hotărât unde să iau masa, mă îndreptasem spre Cheapside și mă plimbam de-a lungul străzii; cred că eram ființa cea mai nehotărâtă din toată învălmășeala aceea când, deodată, cineva mă ajunsese din urmă și o mână grea mă apăsă pe umăr. Era mâna domnului Jagers care mă luă de braț.

—Fiindcă avem același drum, hai să ne plimbăm puțin împreună, Pip. Încotro te duci?

--- Cred că spre Temple, spusei eu.

— Nu știi sigur? întrebă domnul Jagers.

— Vedeți, răspunsei eu, bucuros că pot și eu o dată să-i răspund cum se cuvine la interogatoriu, nu știu, fiindcă nu m-am hotărât încă.

— Te duci să iei masa? spuse domnul Jagers. Bănuiesc că nu te supără să recunoști că e așa.

— Nu, răspunsei eu, nu mă supără să recunosc.

— Și n-ai întâlnire cu nimeni?

— Nu mă supără să recunosc că n-am întâlnire cu nimeni.

— Atunci, spuse domnul Jagers, vino să iei masa cu mine.

Eram gata să-mi cer scuze, dar el adăugă:

— Vine și Wemmick. Așa că scuza mea se prefăcu în aprobare — primele cuvinte pe care apucasem să le rostesc servind drept introducere în amândouă cazurile — și o pornirăm de-a lungul străzii Cheapside; ajunserăm la Little Britain, în timp ce luminile răsăreau strălucitoare în vitrine, iar lampagii, negăsind destul loc în înghesuiala de pe străzi...de pe străzi ca să-și înfigă scările, săreau în sus și în jos și fugeau încoace și încolo, aprinzând, în ceața care se lăsa, mai multe luminițe roșiatice decât candela care deschisese ochi albi pe peretele fantomatic din Hummums.

În biroul din Little Britain se scriau scrisori, oamenii își spălau mâinile, stingeau lumânările și închideu casele de bani, ca de obicei, când se încheia o zi de lucru. Între timp, eu stăteam fără treabă lângă focul din odaia domnului Jagers și, în vâlvătaia flăcărilor, mi se părea că cele două busturi de pe raft îmi fac semn cu ochiul; iar cele două lumânări groase din birou care îl lumineau pe domnul Jagers, pe când scria ceva într-un colț, erau împodobite cu niște zdrențe murdare, parcă în amintirea unei cete de clienți spânzurați.

Pornirăm tofi trei spre Gerrard Street, într-o birjă; și, de îndată ce ajunserăm, ne și așezarăm la masă. Deși, în casa aceea nici nu mi-ar fi trecut

prin gând să pomenească măcar sau să amintesc printr-o aruncătură de ochi de sentimentele lui Wemmick din Walworth, totuși, nu m-ar fi supărat să descopăr din când în când, o privire prietenoasă în ochii lui. Dar, nici pomeneală. De câte ori ridicam ochii de pe masă, Wemmick se uita la domnul Jagers și se purta atât de rece și de uscat cu mine, de parcă ar fi existat doi gemeni cu numele de Wemmick și el n-ar fi fost acela pe care-l cunoșteam eu.

— Ai dat domnului Pip biletul domnișoarei Havisham? întrebă domnul Jagers, curând după ce începurăm să mâncăm.

— Nu, domnule avocat, răspuse Wemmick, tocmai voiam să-l trimit prin poștă când ați venit la birou împreună cu domnul Pip. Uitați-l. Și întinse scrisoarea patronului său, în loc să mi-o dea mie.

— E un bilet cu două rânduri, spuse domnul Jagers întinzându-mi fițuica pe care domnișoara Havisham mi l-a trimis mie, fiindcă nu era sigură de adresa dumatăle. Spune că ar dori să te vadă într-o chestie de afaceri, despre care i-ai vorbit. Ai să te duci până la ea?

— Da, răspunsei eu, aruncându-mi ochii asupra biletului, care cuprindea întocmai ceea ce spusese și domnul Jagers.

— Pe când crezi c-ai să te duci până la ea?

— Am o întâlnire urgentă, spusei eu, privind spre Wemmick care tocmai arunca niște pește în *cutia de scrisori*, ceea ce mă face oarecum nesigur. Cred că mă voi duce foarte curând.

— Dacă domnul Pip are de gând să se ducă foarte curând, îi spuse Wemmick domnului Jagers, nu mai e nevoie să scriu nici un răspuns.

Primind aceste cuvinte ca o aluzie că ar fi bine să nu amân întrevederea, am hotărât să plec a doua zi și am spus-o. Wemmick bău un pahar de vin, uitându-se la domnul Jagers cu un aer de mulțumire sălbatică, dar la mine nu se uită.

— Vezi, Pip? Amicul nostru Păianjenul, spuse domnul Jagers, și-a jucat cartea. A câștigat.

Tot ce puteam face era să încuviințez.

— Ha! E un băiat care promite — în felul lui — dar s-ar putea să nu-i meargă chiar toate așa precum dorește. Până la urmă, cel mai puternic va învinge, dar încă nu se știe care din doi e cel mai puternic. Dacă s-ar apuca s-o bată...

— Doar n-o să spuneți, îi retezai eu vorba cu fața și inima aprinse, că e chiar atât de păcătos, încât să facă una ca aceasta, domnule Jagers?

— N-am spus asta, Pip. Fac și eu o presupunere. Dacă apuca s-o bată, s-ar putea să rămână el cel cu puterea; dar, dacă se ține numai de căile minții, desigur că n-o să se întâmple așa. Ar fi îndrăzneț să-mi dau părerea despre felul cum se va purta un individ ca el în astfel de împrejurări, fiindcă nu se știe care rezultat va ieși la loterie.

— Pot să întreb despre ce rezultate este vorba?

— Un individ ca amicul dumatăle, îmi răspuse domnul Jagers, sau lovește sau se târăște. Se poate târî mârâind și se poate târî fără să mârâie, dar nu poate decât să lovească sau să se târască. Întrebă-l și pe Wemmick să afli care-i părerea lui.

— Sau lovește sau se târăște, spuse Wemmick, fără să se uite la mine. Acesta este domnul Bently Drummle, spuse domnul Jagers luând o cană cu vin

bun... cană cu vin bun de pe măsuță și umplându-ne și nouă și lui paharul, și să dea Dumnezeu ca problema întâietății să fie dezlegată spre mulțumirea doamnei! Căci nu va exista niciodată mulțumire și pentru dumneaei și pentru dumnealui. Ei, Molly, de ce ești atât de înceată astăzi?

Femeia era alături de el, când domnul Jagers rosti cuvintele acestea și tocmai punea un fel de mâncare pe masă. Își trase mâinile de pe farfurie și se dădu cu un pas sau doi înapoi, murmurând niște cuvinte de scuză. Și, în timp ce vorbea, mișcarea degetelor ei îmi atrase atenția.

— Ce s-a întâmplat? mă întrebă domnul Jagers.

— Nimic, răspunsei eu. Doar că subiectul despre care am vorbit e cam dureros pentru mine.

Mișcarea degetelor ei semăna cu mișcarea pe care o fac degetele când împletesc. Femeia se uita la stăpânul ei, fiindcă nu înțelesese dacă puteau pleca sau dacă el mai avea să-i spună ceva. Privirea ei era foarte încordată. Eram sigur că mai văzusem ochii aceștia și mâinile acestea, într-o zi, de curând! El o lăsă să plece și femeia se furișă afară. Dar o vedeam mereu în fața ochilor, limpede, de parcă s-ar fi aflat în odaie. Mă uitam la mâinile acelea, la ochii aceia, la părul acela despletit și le asemuiam cu alte mâini, alți ochi, alt păr, care-mi erau cunoscute, le asemuiam cu ceea ce acești ochi, aceste mâini și acest păr ar fi putut să fie, peste douăzeci de ani de viață zbuciumată, petrecută în tovărășia unui bărbat brutal. Mă uitam din nou la mâinile și ochii îngrijitoare și mă gândeam la simțământul acela neînțeles care mă cuprinsese ultima oară când mă plimbam — nu singur — prin grădina păraginită și prin fabrica de bere. Mă gândeam că același simțământ mă cuprinsese odată, când văzusem o fată care mă privea și o mână care-mi făcea semne prin fereastra unei diligente; și cum același simțământ năvălise din nou și mă fulgerase, odată, când mă aflam în trăsură — nu singur — și treceam printr-o lumină orbitoare, în mijlocul unei străzi întunecoase. Mă gândeam că un singur inel din lanțul amintirilor îmi ajutase ca să fac identificarea aceea la teatru și cum tot un inel, care-mi lipsea înainte, făcea legătura acum, când trecusem întâmplător de la numele Estellei la degetele acelea care parcă împleteau și la ochii aceia încordați. Și eram sigur că femeia aceasta este mama Estellei.

Domnul Jagers mă văzuse în tovărășia Estellei și nu cred că-i scăpaseră simțămintele care mă frământau și pe care nu mă ostenisem să le ascund. Dădu din cap, când spusei că subiectul era dureros pentru mine, mă bătu pe spate, ne mai servi o dată cu vin și mâncă mai departe.

Îngrijitoarea mai apăru numai de două ori și stătu foarte puțin timp în cameră, iar domnul Jagers îi vorbi foarte aspru. Dar mâinile ei erau mâinile Estellei și, dacă ar mai fi apărut încă de o sută de ori, tot n-aș fi fost mai sigur și nici mai puțin sigur că părerea mea e însuși adevărul.

Era o seară plictisitoare, căci Wemmick trase vinul spre el, în chip foarte oficial — ca și cum ar fi întins mâna ca să-și ia leafa — și stătu tot timpul cu ochii la șeful lui, ca și cum ar fi fost mereu pregătit pentru un interogatoriu. Cât despre cantitatea de vin pe care o bea, cutia lui de scrisori era tot atât de nepăsătoare și gata să înghită vinul, ca și o cutie de scrisori față de scrisorile aruncate în ea. După mine, în seara aceea, Wemmick era tot timpul geamănul celălalt și numai pe dinafară semăna cu Wemmick din Walworth.

Ne-am ridicat de la masă devreme și am plecat împreună. Încă din clipa

în care bâjbâiam prin depozitul de ghete al domnului Jagers, ca să ne găsim pălăriile, simțeam că geamănul cel adevărat e pe cale de întoarcere; și de-abia făcurăm șase pași pe Gerrard Street mergând spre Walworth, că-mi și dădeam seama că umblu la braț cu geamănul cel adevărat și că celălalt se risipise în aerul serii.

— Bine că s-a terminat! spuse Wemmick. E un om minunat și n-are pereche în lume, dar când iau masa cu el parcă trebuie să mă înșurubez și mi-e mai la îndemână să mănânc neînșurubat.

Mi se păru că darea de seamă asupra cazului e bună și i-o spusei.

— N-aș spune asta nimănui decât dumitale, spuse el. Știu că ce e între mine și dumneata nu trece mai departe.

Îl întrebai dacă o văzuse vreodată pe fiica adoptivă a domnișoarei Havisham, pe doamna Bentley Drummle. El îmi spuse că nu. Ca vorbele mele să nu-i pară prea neașteptate, începui să-i vorbesc despre bătrân și despre domnișoara Skiffins. Avea un aer destul de șiret când i-am pomenit de domnișoara Skiffins și s-a oprit în mijlocul străzii ca să-și sufle nasul ca o trompetă, de parcă ar fi dat la iveală o mândrie ascunsă.

— Wemmick, spusei eu, ți-amintești că, înainte de a mă duce prima oară la domnul Jagers acasă, mi-ai spus să mă uit bine la îngrijitoarea lui.

— Așa ți-am spus? întrebă el. Da, parcă ți-am spus. Naiba să mă ia, adăugă el morocănos, știu că ți-am spus. Văd că nu m-am deșurubat de tot.

— Spuneai că e ca o fiară îmblânzită?

— Și dumneata cum spui că e?

— Tot așa. Cum a îmblânzit-o domnul Jagers?

— Aceasta-i taina lui. Stă de mulți ani în casa lui.

— Aș vrea să-mi spui povestea ei. Mă interesează în chip deosebit s-o cunosc. Știi doar că ce e între noi idoi, nu merge mai departe.

— Bine, făcu Wemmick. Dar vezi că nu știu povestea ei — adică nu o știu toată. Dar ceea ce știu, îți pot spune. Doar în momentul de față suntem persoane particulare.

— Sigur.

— Acum vreo douăzeci de ani, femeia aceasta a fost judecată pentru omor la Old Bailey și achitată. Era o femeie grozav de frumoasă și cred că avea și ceva sânge țigănesc în vine. Oricum, îți poți închipui că procesul a făcut vâlvă.

— Dar a fost achitată.

— Domnul Jagers era de partea ei — urmă Wemmick, cu o privire plină de înțeles — și a scos cazul la lumină într-un chip cu totul surprinzător. Era un caz deznădăjduit și, pe atunci, el era încă la începutul carierei, dar l-a scos la lumină spre admirația tuturor; de fapt, aș spune că procesul acesta l-a făcut pe el. A lucrat el, zi de zi, mult timp, luptând împotriva unui mandat de arestare; și la judecată, unde el nu putea să intervină, stătea printre avocați și toată lumea știa că Jagers se luptă din toate puterile. Victima era o femeie cu vreo zece ani mai în vârstă și mult mai voinică și mai puternică decât acuzata. Era o crimă din gelozie. Amândouă femeile duceau o viață de vagaboande și femeia aceasta din Gerrard Street se măritase de foarte tânără, cu un vagabond și era nebună de gelozie. Victima — care, în privința vârstei, se potrivea mai

bine cu omul nostru — a fost găsită moartă, într-un hambar lângă Hounslow Heath. Era lovită, era zgâriată, sfâșiată și se vedea că fusese strangulată. Nu exista nici o dovadă solidă împotriva nimănui, doar împotriva femeii acesteia și domnul Jagers și-a bazat apărarea mai ales pe faptul că ea n-ar fi fost în stare să înfăptuiască crima. Poți să fii sigur, spuse Wemmick, atingându-mi mâneca hainei, că pe atunci nu stăruia asupra forței musculare a mâinilor ei, așa cum face acum.

Îi spusese lui Wemmick că domnul Jagers ne arătase mâna femeii în ziua în care luasem masa cu el.

—Ei, domnule! urmă Wemmick, s-a întâmplat — vezi bine că s-a întâmplat — ca femeia aceasta să fie atât de meșteșugit îmbrăcată din momentul în care fusese bănuțită, încât să pară mult mai plăpândă decât era de fapt; mai ales, mi-amintesc că purta întotdeauna mâneci în așa fel făcute, încât brațele ei păreau nespuse de gingașe. N-avea decât una sau două vânătăi pe corp - o nimica toată pentru o vagaboandă - dar podul palmelor îi era jupuit și lumea se întreba dacă nu e de zgârieturi. Domnul Jagers a dovedit că femeia trebuie să-și croiască drum, într-o zi, printre niște spini care nu-i ajungeau chiar până la obraz, dar printre care n-ar fi putut să treacă cu mâinile ridicate; și, într-adevăr, s-au găsit spini în pielea femeii și au fost arătați la proces și, în urma cercetărilor, s-a dovedit că fuseseră rupți, că aveau zdrențe din rochia femeii printre ei și chiar și urme de sânge. Dar partea cea mai îndrăzneță a fost următoarea: unii încercaseră să dovedească, ca o întărire a bănuțelii privitoare la gelozia ei, că își omorâse, cam în același timp când avusese loc crima, copilul pe care-l avea de la omul acesta - un copil de vreo trei ani - de furie și ca să se răzbune pe el. Să-ți spun ce a scos domnul Jagers din toate acestea: *Noi spunem că femeia n-are urme de zgârieturi, ci de spini și vă arătăm și spinii. Voi spuneți că sunt urme de zgârieturi și născociți povestea că și-a ucis copilul. Prin urmare, trebuie să suferiți consecințele acestei bănuțeli. După câte știm noi, dacă și-ar fi ucis copilul, e posibil ca zgârieturile să fie de la copilul care s-a agățat de ea. Atunci cum rămâne? Voi doar n-o judecați pentru uciderea copilului; n-aveți decât s-o judecați pentru asta! În cazul acesta, dacă vreți numai decât să vorbiți de zgârieturi, noi vă spunem că ați știut de ele, presupunând că nu le-ați inventat.* Ca să închei, spuse Wemmick, domnul Jagers era prea grozav pentru juriu și oamenii s-au lăsat convinși.

- Și de atunci a fost mereu în serviciul lui?

- Da, dar nu numai atât, spuse Wemmick; a intrat în serviciu, de îndată ce a fost achitată și era blândă ca și acum. De atunci a mai învățat ea câte ceva în ceea ce privește datoriile ei de îngrijitoare, dar blândă a fost de la început.

- Ți-amintești care era sexul copilului?

- Se spunea că-i o fetiță.

- Nu mai ai nimic să-mi spui astă-seară?

- Nimic. Am primit scrisoarea dumatăle și am rupt-o. Nimic altceva.

Ne-am spus noapte bună cu căldură și eu m-am întors acasă cu materiale noi de gândire, chiar dacă de cele vechi nu mă ușurasem deloc.

XLIX

Cu biletul domnișoarei Havisham în buzunar, ca să-mi servească drept scrisoare de acreditare, în caz că, nestatornică așa cum era, s-ar fi arătat mirată că mă vede răsărind așa curând la Satis, am pornit spre oraș, cu diligența, a doua zi. Am coborât la hanul din mijlocul drumului și am luat gustarea de dimineață acolo, iar restul drumului l-am făcut pe jos, căci vroiam să intru neobservat în oraș, pe drumurile mai puțin umblate și să plec tot așa.

Lumina zilei aproape că trecuse, când am ajuns în fața curților liniștite din spatele străzii principale. Grămezile de ruine, unde se aflau, pe vremuri, grădinile și sălile de mâncare ale bătrânilor călugări și zidurile puternice care se prefăcuseră în hambare și grajduri, erau aproape tot atât de tăcute ca și bătrânii călugări din morminte. Și sunetul clopotelor de la catedrală mi se păru mai trist și mai îndepărtat ca niciodată, în timp ce treceam grăbit pe acolo, ferindu-mă de ochii oamenilor; iar vibrațiile vechii orgi îmi ajungeau la ureche ca un cântec funebru, în timp ce ciorile, care zburau în jurul turnului cenușiu și se legănau pe ramurile goale ale pomilor din grădina mănăstirii, parcă îmi spuneau că locurile se schimbaseră și că Estella plecase pe vecie de pe meleagurile acelea.

O femeie în vârstă, pe care o mai văzusem și înainte, căci făcea parte dintre slugile care trăiau în căsuța de dincolo de curtea de serviciu, îmi deschise poarta. Lumânarea aprinsă se afla, ca și odinioară, în coridorul întunecos, iar eu am luat-o și am urcat singur scările. Domnișoara Havisham nu era în odaia ei, ci în odaia cea mare, din cealaltă parte a scării. Băgând capul pe ușă, după ce ciocănisem zadarnic, am văzut-o șezând lângă cămin, pe un scaun jerpelit, lângă focul stins la care se uita dusă pe gânduri.

Am făcut cum am făcut de atâtea ori pe vremuri, adică am intrat și m-am rezeamat de căminul vechi, unde mă putea vedea când va ridica ochii. Era atâta singurătate în ființa ei, încât mă cuprinsese mila pentru ea, măcar că mă lovise, cu bună-știre, mai adânc decât aș fi îndrăznit să o învinuiesc, în timp ce eu o priveam cu compătimire, gândindu-mă că ajunsese și eu, cu timpul, să mă leg de soarta nenorocită a acestei case, ochii ei s-au oprit asupra mea. Se uită țintă și întrebă în șoaptă:

- E adevărat?

- Sunt eu, Pip. Domnul Jagers mi-a dat ieri biletul dumneavoastră și n-am vrut să pierd timp.

- Mulțumesc, mulțumesc.

În timp ce aduceam încă un scaun jerpelit și mă așezam în fața căminului, am văzut o expresie nouă pe fața ei, parcă se temea de mine.

- Vreau, spuse ea, să-ți vorbesc despre cele ce mi-ai propus ultima oară când ai fost aici și să-ți arăt că nu sunt chiar de piatră. Dar poate că acum n-ai să mai poți crede că există și simțăminte omenești în inima mea?

După ce i-am dat asigurări, ea își întinse tremurând mâna dreaptă ca și cum ar fi vrut să mă atingă, dar și-o retrase înainte ca eu să fi înțeles mișcarea ei și să-mi dau seama cum trebuie să o primesc.

- Îmi spuneai, vorbind despre prietenul dumitale, că mi-ai putea arăta cum să fac o faptă bună și folositoare. Ceva care ți-ar face și ție plăcere. Nu-i

așa?

- Da, ceva ce aș vrea din tot sufletul să fac.

- Ce anume?

Și am început să-i vorbesc de povestea aceea tainică și despre asociația în care intrase Herbert. Nu ajunseseam prea departe cu povestirea mea, când am înțeles, după privirile ei, că se gândește mai curând la mine decât la spusele mele. Se pare că așa și era căci, când m-am oprit din povestit, au trecut câteva clipe până când ea și-a dat seama de oprirea mea.

- Te-ai întrerupt, întrebă ea cu aerul acela de teamă, fiindcă mă urăști prea mult și nu poți suferi să vorbești cu mine?

- Nu, nu, am răspuns eu, cum puteți să gândiți așa, domnișoară Havisham! M-am întrerupt pentru că mi se părea că nu mă urmăriți.

- Poate că nu, răspuse ea, ducându-și mâna la cap. Mai începe o dată și dă-mi voie să mă uit la altceva. Stai! Acum spune.

Își așeză mâna pe baston, cu mișcarea aceea hotărâtă pe care o cunoșteam bine, și se așeză la foc cu o privire încordată, ca și cum și-ar fi dat osteneala să asculte. Eu mi-am urmat povestirea și i-am spus că nădăjdusem să întregesc înțelegerea tot cu mijloacele mele, dar că, în privința aceasta, rămăsesem dezamăgit. Această parte a povestirii (i-am amintit eu) era legată de lucruri care nu puteau intra în explicațiile mele, deoarece erau taine grele, care aparțineau unui alt om.

- Aha! făcu ea, încuviințând cu capul, dar fără să se uite la mine. Și câți bani mai lipsesc, pentru ca înțelegerea să fie încheiată?

Mi-era cam teamă să-i răspund, căci suma mi se părea uriașă:

- Nouă sute de lire.

- Dacă îți dau banii, ai să păstrezi taina așa cum ai păstrat-o și pe a ta?

- Cu tot atâta sfințenie.

- Și ai să te simți mai liniștit?

- Mult mai liniștit.

- Ești tare nenorocit acum?

Și întrebarea aceasta mi-o puse tot fără să se uite la mine dar cu un ton neobișnuit de înțelegător. În clipa aceea n-am putut să-i răspund căci n-aveam glas. Ea își sprijini mâna stângă de capătul bastonului și-i culcă ușor capul deasupra.

- Sunt departe de a fi fericit, domnișoară Havisham; dar am alte pricini de neliniște decât cele pe care le știți dumneavoastră. Sunt tainele despre care v-am pomenit.

După câteva clipe, ea își înălță capul și privi din nou focul.

- E frumos din partea ta că ai și alte pricini de a fi nefericit. E adevărat?

- Prea adevărat.

- Dar pot, oare, Pip, să te ajut, ajutându-ți prietenul? În afară de asta, nu pot face nimic pentru tine?

- Nimic. Mulțumesc pentru întrebare. Și mai mult vă mulțumesc pentru felul cum m-ați întrebat. Dar nu puteți face nimic.

- Apoi se ridică de pe scaun și se uită prin odaia aceea jalnică, pentru a găsi instrumente de scris. Nu a găsit nimic și atunci scoase din buzunar niște tăblițe de fildeș înconjurată de un chenar de aur vechi și scrise cu un creion de aur vechi, care-i atârna de gât.

- Tot mai ai legături de prietenie cu domnul Jagers?

- Sigur. Ieri am luat masa cu el.

- Îi trimit prin dumneata autorizația de a-ți pune suma aceasta la dispoziție pentru prietenul tău. Eu nu țin nici un ban în casă; dar dacă vrei ca domnul Jagers să nu știe nimic despre toate acestea, pot să-ți trimit banii.

- Mulțumesc, domnișoară Havisham, nu mă supără câtuși de puțin să-i primesc de la el.

Mi-a citit cele ce scrisese; scrisese totul în termeni foarte limpezi, cu gândul, firește, de a îndepărta orice bănuială că eu aș primi banii aceștia spre folosul meu. Am luat tăblițele din mâna ei, care tremura și a început să tremure și mai tare când își scoase lanțul de care era prins creionul și mi-a dat creionul în mână. A făcut toate aceste mișcări, fără să mă privească.

- Numele meu este scris pe prima foaie. Dacă poți cumva să scrii dedesubt: "O iert, deși, după atâta timp, inima mea sfârâmată nu este decât pulbere", te rog, scrie.

- O, domnișoară Havisham, am spus eu, pot să scriu chiar acum. Au fost multe greșeli dureroase; și viața mea a fost atât de oarbă și de lipsită de recunoștință; și am mult prea multă nevoie de a fi călăuzit și iertat pentru a fi amarnic cu dumneavoastră.

Ea își întoarse fața către mine, pentru prima oară de când și-o îndreptase spre foc și, spre uluirea mea, aș putea chiar spune, spre groaza mea, a căzut în genunchi la picioarele mele; își ridicase mâinile spre mine în felul în care trebuie e fi înălțat adeseori spre cer în vremea când mama ei mai trăia și ea avea o inimă tânără, proaspătă și neprihănită.

Când am văzut-o îngenunchiată în fața mea, cu părul ei alb și cu fața ei zbârcită, am simțit cum mi se zguduie toată ființa. Am rugat-o să se ridice și am cuprins-o cu brațele ca s-o ajut; dar ea îmi strânse mâna, își plecă capul deasupra ei și începu să plângă. N-o văzusem niciodată până atunci vărsând o lacrimă și, nădăjduind că ușurarea aceasta i-ar putea face bine, m-am aplecat tăcut deasupra ei. Acum nu mai era îngenuncheată, ci zăcea întinsă pe podea.

- O! strigă ea cu deznădejde. Ce-am făcut!? Ce-am făcut!?

- Dacă vă întrebați ce-ați făcut pentru a-mi face mie rău, lăsați-mă să vă răspund eu. Foarte puțin. Aș fi iubit-o oricum. S-a măritat?

- Da!

Întrebarea n-avea rost, căci tristețea aceea nouă, care cuprinsese casa aceea tristă, îmi spusese dinainte adevărul.

- Ce-am făcut!? Ce-am făcut!? își frângea mâinile, își răvășea părul alb și se întorcea mereu, la același strigă jalnic: *Ce-am făcut!? Ce-am făcut!?*

Nu știam ce să-i răspund și cum s-o liniștesc. Știam prea bine că făcuse o greșeală dureroasă când luase un copil plâpând și-l turnase în tiparul acela în care ura ei sălbatică, dragostea ei strivită și mândria ei rănită găsiseră cea mai aprigă răzbunare. Și mai știam tot atât de bine că, alungând lumina zilei din casa ei, alungase mult mai mult decât atât; că zăvorându-se în casă, se zăvorâse față de mii de înrâuriri firești și binefăcătoare; că mintea ei se rătăcise din pricina atâtor gânduri pustii, așa cum se rătăcesc, așa cum trebuie să se rătăcească toate mințile, care răstoarnă cele orânduite de Creator. Și puteam, oare, să o privesc fără milă, când vedeam pedeapsa cerească în ființa ei doborâtă, în nepotrivirea ei pe pământul acesta, pe care se născuse, în

deșertăciunea pedepsei, a remușcării, deșertăciunea nevredniciei și toate deșertăciunile, care sunt adevărate blesteme aruncate asupra lumii noastre?

- Până deunăzi, când i-ai vorbit, când am văzut în tine oglinda celor, pe care le-am simțit și eu odată, nu știam ce făcusem. Ce-am făcut!? Ce-am făcut!? Și striga mereu, mereu, de douăzeci, de cincizeci de ori: *Ce-am făcut!?*

- Domnișoară Havisham, am început eu, pe mine mă puteți înlătura din mintea și cugetul dumneavoastră... Dar cu Estella e altceva și dacă puteți cumva să zădărniciți măcar o fărâvă din răul pe care i l-ați făcut, când ați înăbușit o parte din firea ei adevărată, ar fi mai bine să faceți asta, decât să jeliți trecutul o sută de ani încheiați.

- Da, da, știu. Da, Pip, dragul meu! Era o compătimire gravă de femeie în dragostea ei nouă pentru mine. Dragul meu! Crede-mă! Când a venit la mine pentru prima oară, mă gândeam să o scap dintr-o mizerie asemănătoare cu a mea. La început, nici nu doream mai mult.

- Bine! am spus eu. Așa nădăjduiesc și eu că ați dorit.

- Dar, pe măsură ce creștea și se făcea din ce în ce mai frumoasă, am început să greșesc; cu laudele mele, cu giuvaierurile, cu lecțiile mele, cu sfaturile mele i-am furat inima și am înlocuit-o cu un sloi de gheață.

- Mai bine, am spus eu fără să mă pot opri, ați fi lăsat-o cu inima ei, chiar dacă astăzi ar fi lovită și sfărâmată.

La cuvintele acestea, domnișoara Havisham se uită câteva clipe la mine, cu privirea rătăcită, și apoi izbucni din nou:

- Ce-am făcut!?... Dacă mi-ai cunoaște povestea, se apără ea, ți-ar fi milă de mine și m-ai înțelege.

- Domnișoară Havisham, am răspuns eu foarte prevăzător, cred, aș putea să spun că știu povestea dumneavoastră și am știut-o de când am plecat din ținut. Povestea dumneavoastră m-a pătruns de compătimire și sper că am înțeles-o; de asemenea și înrâurirea pe care a avut-o asupra dumneavoastră. Oare, ceea ce s-a petrecut între noi îmi îngăduie să pun o înrebare cu privire la Estella? Nu Estella cea de acum, ci Estella care a venit aici pentru prima oară? Domnișoara Havisham ședea pe podea, cu brațele pe unul cel jerpelit și cu capul sprijinit de brațe. Când i-am spus cuvintele acestea, se uită drept în ochii mei și mi-a uns:

- Spune.

- Al cui copil este Estella? Ea clătină din cap.

- Nu știi...

Și-și clătină din nou capul.

- Vreau să știu dacă domnul Jagers a adus-o sau a trimis-o.

- A adus-o.

- Vreți să-mi spuneți cum s-a întâmplat?

Ea îmi răspunse în șoaptă și cu teamă:

- Stăteam de mult zăvorâtă în casa aceasta (nu știu cât timp, știi doar la ce oră s-au oprit ceasornicele de aici, când, într-o zi, i-am spus că vreau o fetiță, pe care s-o cresc, s-o iubesc și s-o scap de soarta mea. Îl văzusem pentru prima dată când am trimis după el ca să-mi golească toată casa; citisem în ziare despre el încă înainte de a mă despărți de lume. Mi-a spus că o să caute un copil orfan. Într-o noapte mi-a adus-o adormită și eu i-am spus Estella.

- Pot întreba ce vârstă avea pe atunci?

- Doi sau trei ani. Nici ea nu știe nimic altceva decât că e o orfană înfiată de mine.

Eram atât de sigur că femeia aceea era mama Estellei, încât n-aveam nevoie de nici o mărturie ca să-mi întăresc convingerea. Dar mi se părea că pentru orice minte, legătura dintre fapte era limpede și neîndoielnică.

Ce mai puteam nădăjdui să obțin prin prelungirea acestei întrevederi? Reușisem ceea ce doream cu privire la Herbert, domnișoara Havisham îmi spusese tot ce știa despre Estella, iar eu făcusem tot ce-mi stătea în putință ca să-i ușurez cugetul. Nu merită să spun cu ce cuvinte ne-am despărțit, ne-am despărțit, asta-i tot.

Amurgul se lăsa, când am coborât scările și am ieșit la aer. I-am spus femeii care îmi deschisese ușa la venire că încă nu am nevoie de ea și că vreau să mă mai plimb puțin în jurul casei, înainte de plecare. Aveam o presimțire că nu voi mai veni niciodată prin locurile acelea și mi se părea că lumina amurgului se potrivea cu ultima amintire pe care vroiam să o păstrez.

Mi-am croit drum spre grădina părăginită, printre butoaiile pustii pe care mă plimbasesem, odată, de mult, butoaiile acelea, bătute ani de-a rândul de ploile care le putreziseră lemnul pe alocuri și lăsaseră mici bălți pe cele care stăteau cu fundul în sus. Am ocolit toată grădina; am trecut pe la colțul unde mă bătusem cu Herbert; prin potecile unde mă plimbasesem cu Estella... Și totul era atât de rece, de pustiu și de posomorât!

La întoarcere, m-am abătut pe la fabrica de bere; am ridicat zăvorul ruginit al unei uși care dădea în grădină și am intrat în fabrică. Eram gata să ies prin cealaltă ușă - care nu era ușor de deschis, căci lemnul umed se mișcase din loc și se umflase, balamalele erau slăbite, iar în prag crescuseră ciuperci - când, deodată, am întors capul și am privit în umbră. O amintire din copilărie reînvie în mintea mea, cu o putere nemaipomenită, în clipa în care am făcut această mișcare și mi s-a părut că o văd pe domnișoara Havisham spânzurată de grindă.

Atât era de puternică această părere, încât stăteam sub grindă tremurând din cap până în picioare, până ce mi-am dat seama că nu-i decât o închipuire; totul nu a ținut decât o clipă.

Tristețea care se desprindea din locurile acelea și din amurgul serii, ca și spaima cu care mă umplea această închipuire de o clipă m-au făcut să mă simt cuprins de groază, când am trecut prin poarta deschisă de lemn, unde îmi smulsesem odată părul din cap, după ce Estella îmi smulsese inima. Am ajuns în curtea din față; stăteam la îndoială dacă să chem femeia să-mi deschie poarta cu cheia sau dacă să mă duc mai întâi până sus, să văd dacă nu se întâmplase ceva cu domnișoara Havisham, de când o părăsisem. Am ales calea din urmă și am urcat scările.

M-am uitat în odaia unde o lăsasem și am văzut-o șezând lângă cămin, pe scaunul cel jerpelit, foarte aproape de foc și cu spatele spre mine. În clipa în care mi-am retras capul, să plec tiptil, am văzut o flacăra care țâșni în sus. Tot atunci, am văzut-o pe domnișoara Havisham fugind spre mine într-un vârtej de flăcări, țipând și ridicându-se în aer, la vreo câteva picioare deasupra pământului.

Eu purtam o manta cu două gulere și pe braț aveam un palton. Știu că le-am scos, că am învelit-o cu ele, că am aruncat-o pe jos și am acoperit-o; știu că am tras fața de masă cea mare tot cu scopul acesta și că am trântit pe jos

grămada aceea putrezită din mijlocul mesei împreună cu toate urâciunile care se adăposteau înăuntru; știu că eram amândoi pe jos și că ne luptam unul cu altul ca niște dușmani de moarte și că, cu cât mai mult încercam să o acopăr, cu atât mai sălbatic țipa și se zbătea; știu că toate acestea s-au întâmplat, fiindcă știu care a fost sfârșitul, dar nu fiindcă aș fi simțit sau aș fi gândit ceva sau aș fi știut ce fac. Nu mi-am dat seama de nimic până ce m-am trezit pe podea împreună cu ea, alături de masa cea mare și am văzut bucăți de scrum plutind prin aerul afumat, bucăți care cu o clipă în urmă făcuseră parte din rochia ei ofilită de mireasă.

Apoi, m-am uitat în jurul meu și am văzut gândaci și păianjeni zăpăciți fugind pe podea și apoi servitorii care intrau pe ușă gâfâind și țipând. Tot o mai țineam cu sila la pământ, ca pe un prizonier care vroia să fugă; și mă îndoiesc că știam măcar cine e și de ce mă luptasem cu ea sau că o cuprinseseră flăcările sau că focul era stins, înainte de a vedea scrumul - veșmintele ei de altădată - căzând stins la pământ, în jurul nostru, ca o ploaie neagră.

Domnișoara Havisham zăcea fără cunoștință și mie mi-era teamă s-o mișc sau s-o ating. Am trimis după ajutor și am ținut-o strâns până când au sosit oamenii, ca și cum mintea mea rătăcită și-ar fi închipuit (și cred chiar că și-a închipuit) că dacă îi dau drumul, focul va izbucni din nou și că o va mistui. De-abia când m-am sculat, la venirea medicului și elorlalte ajutoare, am văzut, spre mirarea mea, că amân-iă mâinile îmi erau arse căci, până atunci, nu simțisem îic.

Când domnișoara Havisham a fost examinată, se văzu că fusese serios rănită, dar că rănilile în sine nu erau disperate; primejdia cea mare consta numai în șocul nervos pe care îl crise. La cererea medicului, patul ei a fost adus în odaia aceea și așezat pe masa cea mare, care era foarte bună pentru pansarea rănilor. Un ceas mai târziu, când am văzut-o din nou, era întinsă acolo unde o văzusem odată izbind cu bastonul în podea și o auzisem spunând că într-o zi va sta întinsă aici.

Deși rochia ei arsese de tot, după cum am aflat, domnișoara Havisham tot mai păstra ceva din aerul acela de mireasă înfricoșătoare; căci o acoperiseră până la gât cu bumbac alb și, așa cum stătea întinsă, cu un cearșaf alb aruncat deasupra trupului ei, tot mai avea înfățișarea aceea de nălucă, de ceva care fusese odată și se schimbuse.

Am aflat de la servitori că Estella era la Paris și medicul mi-a făgăduit că-i va scrie cu primul curier. M-am însărcinat să înștiințez eu restul familiei. Aveam de gând să vorbesc doar cu Matthew Pocket și să-l las să se descurce cum va crede de cuviință cu ceilalți. Așa am și făcut, prin Herbert, de îndată ce m-am întors la Londra.

La un moment dat, în seara aceea, domnișoara Havisham vorbi limpede, dar nespuse de repede, despre cele ce se întâmplaseră. Spre miezul nopții, începu să vorbească aiurea și, în cele din urmă, începu să repete fără întrerupere cu glas încet și solemn:

- Ce-am făcut!? Și pe urmă:

- Când a venit la mine pentru întâia oară, vroiam să o scap dintr-o mizerie asemănătoare cu a mea. Și apoi spunea:

- Ia creionul și scrie sub numele meu: *O iert!* Niciodată nu schimbă ordinea acestor propoziții, dar, uneori, sărea peste câte un cuvânt; nu înlocuia

cuvântul nerostit cu nici un alt cuvânt, lăsa un gol și trecea la cuvântul următor.

Deoarece nu mai aveam nimic de făcut acolo și, în legătură cu Londra, aveam motive stăruitoare de neliniște, pe care nici aiurelile ei nu izbutiseră să le înlăture din mintea mea, am luat încă din timpul nopții hotărârea de a mă întoarce cu prima diligență de dimineață. Așadar, pe la ora șase de dimineață, m-am aplecat deasupra ei și i-am atins buzele cu buzele mele, în timp ce ele murmurau, fără să se oprească, în clipa în care le-am atins:

- Ia creionul și scrie sub numele meu: *O iert.*

L

Măinile mi-au fost pansate de două sau de trei ori în timpul nopții și o dată dimineața. Brațul stâng îmi era ars tare până la cot și mai puțin tare până la umăr; era foarte dureros, dar, deși flăcările îmi ajunseseră până la umăr, eram mulțumit că nu pățisem mai rău. Mâna dreaptă nu era atât de tare arsă, încât să nu pot mișca degetele. Desigur că și ea era legată, dar nu atât de supărător ca mâna și brațul stâng, pe care le purtam într-o eșarfă; și haina nu puteam s-o port decât pe umeri și prinsă la gât ca o pelerină. Părul îmi fusese și el prins de flăcări, dar capul și fața scăpaseră neatins.

După ce Herbert se duse până la Hammersmith ca să vorbească cu tatăl lui, se întoarse acasă și-și petrecu toată ziua îngrijindu-mă pe mine. Era cea mai binevoitoare soră de caritate și, la anumite ore, îmi scotea bandajele, le înmuia într-un lichid răcoritor care era pregătit dinainte și mi le punea din nou, cu o dragoste răbdătoare, pentru care îi eram adânc recunoscător.

La început, am stat liniștit pe canapea. Mi-era nespus de greu, aș spune chiar cu neputință, să scap de impresia că mă urmăresc vâlvătaia, zgomotul grăbit al flăcărilor și mirosul îngrozitor de lucruri arse. Dacă ațipeam pentru o clipă, mă trezeau țipetele domnișoarei Havisham și o vedeam gonind spre mine cu coroana aceea de flăcări deasupra capului. Mi se părea mai greu să lupt cu aceste năluci decât cu orice durere trupească; și Herbert, care își dădea seama de aceasta, încerca, cu orice preț, să-mi îndrepte atenția în altă parte.

Niciunul dintre noi nu pomeni nimic despre barcă, dar amândoi ne gândeam la ea. Lucrul acesta era vădit, căci amândoi ne feream de subiectul cu pricina și eram de aceeași părere - fără să ne fi înțeles dinainte - că vindecarea mâinilor mele era o chestie de ore, nu de săptămâni.

Desigur că prima întrebare pe care i-am pus-o lui Herbert a fost dacă totul merge bine în casa de pe malul fluviului. Deoarece el îmi răspunse *da* cu încredere și voieșie, n-am mai pomenit de subiectul acesta până spre sfârșitul zilei. Atunci, în timp ce îmi schimba bandajele, mai curând la lumina focului decât la lumina care venea de afară. Herbert atacă singur subiectul.

- Știi, Handel, aseară am stat de vorbă cu Provis două ore încheiate.

- Și unde era Clara?

- Sărăcuța de ea! spuse Herbert. A stat sus cu Gruffandgrimm toată seara. Cum pleca de lângă el, bătrânul începea să izbească în podea. Nu cred că o mai duce mult. Cu atâtă rom și piper - și iar rom și iar piper - aș spune că n-o să treacă mult și o să amuțească de tot.

- Și atunci te însori, Herbert?

- Altfel cum aș putea să mă îngrijesc de fetiță? Întinde-ți brațul pe

canapea, măi băiete, și eu am să mă așez aici și am să-ți scot bandajul încetișor, așa că nici n-ai să simți. Vorbeam de Provis. Știi, Handel, că se schimbă mult în bine?

- Ți-am spus doar că mi s-a părut mult mai domolit, când l-am văzut ultima oară.

- Da, mi-ai spus. Și chiar așa e. Aseară era foarte vorbăreț și mi-a mai spus câteva lucruri din viața lui. Ți-amintești cum s-a oprit din vorbă când a pomenit despre o femeie, cu care a avut multe neazuri. Te-a durut?

Tresărisem, dar nu din pricina atingerii lui. Cuvintele lui m-au făcut să tresar.

- Uitasem de asta, Herbert. Dar acum, când îmi sui, mi-amtinesc.

- Bine! A vorbit despre partea aceea a vieții lui și tare a fost întunecată. Să-ți povestesc? Sau acum te-ar plictisi?

- Neapărat să-mi povestești. Cuvânt cu cuvânt. Herbert se aplecă înainte, ca să mă privească mai departe, ca și cum răspunsul meu ar fi fost mai grăbit și mai nerăbdător decât s-ar fi așteptat el.

- Ți-e rece capul? întrebă el, atingându-mi fruntea cu mâna.

- Rece de tot, am spus eu. Povestește-mi, te rog, ce ți-a spus Provis, dragă Herbert.

- Se pare..., începu Herbert; acum ți-am scos încetișor bandajul și ți-l pun pe cel rece - te face să tresari la început, săracul de tine, așa-i? Dar îndată ai să te simți bine... Se pare ca femeia aceea era tânără, geloasă și răzbunătoare; răzbunătoare, măi băiete, până la ultimul grad.

- Care grad?

- Până la crimă. Te supără răceala pe locul acela mai sensibil?

- Nici n-o simt. Cum a ucis? Pe cine a ucis?

- Păi, fapta ei n-ar fi meritat un nume chiar atât de înfricoșător, spuse Herbert, dar, totuși, au judecat-o, iar domnul Jagers a apărat-o și faima care i-a ieșit atunci a făcut ca și Provis să audă numele lui. Victima era o altă femeie, mai în vârstă și foarte puternică și, într-un hambar se pare, a avut o luptă. Nu e sigur cine a început-o și cât a fost de dreaptă sau de nedreaptă lupta; dar nu există nici o îndoială despre felul cum s-a sfârșit, fiindcă victima a fost găsită sugrumată.

- Și femeia a fost condamnată?

- Nu. A fost achitată. Dragă Handel, mi se pare că te-am lovit!

- Nici nu se poate să umbli mai încetișor. Da? Și altceva?

- Femeia aceasta tânără care a fost achitată avea un copil de la Provis, un copil la care Provis ținea foarte mult. Chiar în seara în care femeia, care i-a stârnit gelozia, a fost sugrumată, după cum ți-am spus, femeia cea tânără a venit la Provis doar pentru o clipă și i-a jurat că va ucide copilul (care stătea la ea) și că el nu-l va mai vedea niciodată; pe urmă, s-a făcut nevăzută. Acum brațul cel mai dureros e iar bandajat și nu mai rămâne decât mâna dreaptă, care-i o treabă mult mai ușoară. Mă descurc mai bine pe lumina asta, decât pe lumină mare, fiindcă mâna mi-e mai sigură când nu văd bășicile așa deslușit. Nu ți se pare că ai ceva la respirație, măi băiete? Mi se pare că răsuflă foarte iute.

- Poate că da, Herbert. Și femeia și-a ținut jurământul?

- Aici vine partea cea mai neagră din viața lui Provis. Și l-a ținut.

- Adică el spune că și l-a ținut.

- Da, desigur, măi băiete, răspuse Herbert cu glas mirat și aplecându-se din nou spre mine ca să mă vadă mai de aproape. Toate mi le-a spus el. Alte informații n-am.

- Nu, desigur.

- Acum dacă s-a purtat urât cu mama copilului, urmă Herbert, sau dacă s-a purtat frumos cu ea, asta nu mi-a spus Provis; dar, timp de trei, patru ani, ea a împărțit cu el viața ea nenorocită pe care el ne-a descris-o aici în fața focului și se pare că lui i-a fost milă de ea și că s-a purtat înțelegător. Așa că, de frică să nu fie silit să depună mărturie despre copilul acela ucis și să pricinuiască moartea femeii, s-a ascuns (măcar că-l durea inima după copil), s-a ținut în întuneric, cum spune el, departe de proces și lumea n-a vorbit decât în treacăt de el, ca despre un oarecare Abel, care a stârnit gelozia femeii. După achitare, femeia a dispărut și așa a rămas omul fără copil și fără mama copilului.

- Vreau să întreb...:

- O clipă, băiete, și am încheiat. Geniul acela rău de Compeyson, cel mai tâlhar dintre tâlhari, știind că el a stat ascuns în timpul acela și din ce pricină a făcut așa, s-a folosit mai târziu de cele ce știa ca de niște mijloace de a-l sărăci mai rău și de a-l face să muncească mai mult. Am înțeles limpede aseară că aceasta a ascuțit și mai tare dușmănia lui Provis. ..

- Aș vrea să știu precis, Herbert, dacă ți-a spus când s-au petrecut toate acestea.

- Precis? Stai să-mi amintesc ce a spus în privința aceasta. Vorba lui a fost "cam acum vreo douăzeci de ani și, mai bine zis, numaidecât după ce m-am legat de Compeyson". Câți ani aveai când ai dat de el în cimitirul din satul vostru?

- Cred că vreo șapte ani.

- Așa-i. Toate acestea se întâmplaseră cu vreo trei sau patru ani în urmă și spunea că i-ai amintit de fetița aceea care pierise atât de jalnic și care ar fi fost cam de vârsta ta.

- Herbert, am spus eu repezit după câteva clipe de tăcere, cum mă vezi mai bine, la lumina ferestrei sau la lumina focului?

- La lumina focului, răspuse Herbert apropiindu-se din nou.

- Uită-te la mine.

- Mă uit, măi băiete.

- Pune mâna pe mine.

- Pun mâna pe tine, măi băiete.

- Așa-i că nu fi-e teamă că am friguri sau că mi s-a zăpăcit mintea din cauza accidentului de aseară?

- Nu, nu, măi băiete, spuse Herbert, după ce mă cercetă câtva timp. Ești cam tulburat, dar ești tot tu.

- Știu că sunt tot eu. Și află că omul pe care-l ascundem în casa de pe malul fluviului este tatăl Estellei.

LI

N-aș putea să spun ce planuri urmăream când mă înfierbântasem așa de tare pentru a descoperi și a dovedi legăturile de rudenie ale Estellei. Veți vedea îndată că nu înțelegeam lucrurile prea lămurit, până când o minte mai înțeleaptă decât a mea nu mi le înfățișă așa cum erau.

Dar după ce Herbert și cu mine sfârșisem discuția noastră atât de importantă, mă cuprinse o convingere înfrigurată că trebuie să dau lucrurilor de cap, că nu trebuie să mă las pe tânjală, ci că trebuie să-l văd pe domnul Jagers și să aflu adevărul adevărat. Mărturisesc că nu știu dacă mi se părea că fac toate acestea de dragul Estellei sau dacă eram bucuros să arunc câteva raze din romantismul de care fusesem înconjurat timp îndelungat și asupra omului a cărui viață mă privea atât de mult. Poate că presupunerea din urmă este mai aproape de adevăr.

În orice caz, cu greu am putut fi oprit de a mă duce chiar în seara aceea până în Gerrard Street. Doar profețiile lui Herbert, care spunea că voi cădea la pat și nu voi mai fi bun de nimic, tocmai acum când viața fugarului nostru atârna de noi, au pus frâu nerăbdării mele. Numai în urma înțelegerii, repetată de nenumărate ori, că, întâmplă-se ce s-o întâmpla, a doua zi mă voi duce la domnul Jagers, m-am supus, în cele din urmă, și am rămas liniștit acasă, lăsându-l pe Herbert să-mi îngrijească rănilor. A doua zi, dis-de-dimineată, am plecat împreună de acasă; la întretăierea străzilor Giltspur Smithfield, l-am lăsat pe Herbert să se ducă în oraș, iar eu m-am îndreptat spre Little Britain.

La anumite date, domnul Jagers și domnul Wemmick treceau în revistă conturile biroului, verificau chitanțele și puneau lucrurile la punct. În aceste ocazii, Wemmick intra cu registrele și hârtiile în odaia lui Jagers, în timp ce unul dintre funcționarii de sus cobora în biroul din față. Văzând, în dimineata aceea, pe un astfel de funcționar în locul lui Wemmick, am înțeles ce se petrece; dar nu-mi părea rău să-l găsesc pe domnul Jagers în tovărășia lui Wemmick, căci Wemmick putea să audă cu urechile lui că nu spun nimic compromițător la adresa lui.

Înfățișarea mea, cu o mână legată și cu mantaua aruncată pe umeri, era foarte prielnică pentru scopul pe care-l urmăream. Deși îi trimisesem domnului Jagers o scurtă dare de seamă asupra accidentului, după ce mă întorsesem în oraș, totuși acum a trebuit să-i dau toate amănuntele; și prilejul aceasta neobișnuit a făcut convorbirea noastră mai puțin uscată și aspră, mai puțin supusă regulilor evidenței, ca de obicei. În timp ce eu zugrăveam dezastrul, domnul Jagers stătea, după cum îi era obiceiul, în fața focului, Wemmick ședea sprijinit, pe spătarul scaunului, cu ochii la mine, cu mâinile în buzunarele pantalonilor și cu tocul așezat orizontal în cutia cu scrisori. Cele două busturi mânioase, nedespărțite în mintea mea de orice demers oficial, păreau că se întreabă înfierbântate dacă nu cumva miroase a ars în odaie.

După ce mi-am terminat povestirea și ei au sfârșit cu întrebările, am scos autorizația domnișoarei Havisham de a primi nouă sute de livre pentru Herbert. Când i-am înmănat tăblițele, ochii domnului Jagers s-au înfundat și mai adânc în cap, dar el le întinse lui Wemmick, dându-i instrucțiuni să elibereze un cec pentru a fi iscălit. În timp ce se îndeplineau aceste formalități, eu mă uitam la Wemmick care scria, iar domnul Jagers se uita la mine, legănându-se tot timpul pe ghetele lui lustruite.

- Îmi pare rău, Pip, spuse el, în timp ce eu băgăm cecul iscălit de el în buzunar, că nu facem nimic pentru dumneata.

- Domnișoara Havisham a avut bunăvoința să mă întrebe, am spus eu, dacă poate face ceva pentru mine și eu i-am răspuns: Nu.

- Omul ar trebui să-și cunoască interesul, spuse domnul Jaggers. Și eu am văzut că buzele lui Wemmick schițează cuvintele "avere mobilă".

- Eu nu i-aș fi răspuns nu, dac-aș fi fost în locul dumitale, spuse domnul Jaggers; dar fiecare om trebuie să-și cunoască interesele lui mai bine decât pe ale altuia.

- Interesul fiecărui om, spuse Wemmick, uitându-se cu imputare la mine, este "averea mobilă".

Deoarece mi se părea că sosise momentul când trebuia să spun ceea ce îmi stătea mie pe inimă, am început întorcându-mă către domnul Jaggers:

- Totuși, am cerut ceva domnișoarei Havisham, domnule Jaggers. I-am cerut să-mi dea câteva informații cu privire la fiica ei adoptivă și mi-a spus tot ce a știut.

- Adevărat? spuse domnul Jaggers, aplecându-se ca să-și privească ghetetele și apoi spuse îndreptându-se din nou:

- Ha! Nu cred c-aș fi făcut la fel, dacă aș fi fost în locul domnișoarei Havisham, dar ea trebuie să-și cunoască mai bine interesele.

- Dar eu știu mai multe despre copilul adoptiv al domnișoarei Havisham, domnule Jaggers. Știu cine e mama copilului.

Domnul Jaggers se uită întrebător la mine și repetă:

- Mama?

- Am văzut-o pe mama Estellei în ultimele trei zile.

- Da? spuse domnul Jaggers.

- Poate că știu mai mult din povestea Estellei decât știți și dumneavoastră, am spus eu. Știu de asemenea cine este tatăl ei.

O șovăială în purtarea domnului Jaggers - era prea stăpânit ca să-și schimbe purtarea, dar nu se putu împiedica de a fi cuprins de o șovăială atentă și de-abia văzută - mă încredință că el nu știa cine e tatăl. Bănuisem aceasta din vorbele lui Provis - așa cum le redase Herbert - care spusese că se ținuse în întuneric în timpul procesului; spusele acestea le-am legat de ceea ce știam eu, anume că Provis nu devenise clientul domnului Jaggers decât cu vreo patru ani mai târziu, când n-ar fi avut nici un motiv să se dea pe față. Dar, în timp ce înainte nu puteam fi sigur de neștiința domnului Jaggers, acum eram pe deplin convins.

- Așa! Vasăzică îl cunoști pe tatăl tinerei doamne, Pip? întrebă domnul Jaggers.

- Da, am răspuns eu, numele lui este Provis și e din NewSout Wales.

Până și domnul Jaggers tresări când auzi aceste cuvinte. Era cea mai ușoară tresărire care-i putea scăpa unui om, dar a fost înăbușită cu grijă și oprită curând; totuși, domnul Jaggers tresări, deși a făcut așa ca tresărirea lui să pară că ține de mișcarea cu care-și scotea batista din buzunar. N-aș putea să spun cum a primit Wemmick această veste, căci mi-era teamă să mă uit la el în clipa aceea, ca nu cumva ochii pătrunzători ai domnului Jaggers să descopere că între Wemmick și mine existase o înțelegere necunoscută de el.

- Și pe ce bază, întrebă domnul Jaggers foarte rece, oprindu-și batista la

jumătatea drumului spre nas, pretinde Provis acest lucru?

- El nu pretinde nimic, am spus eu, nici n-a pretins vreodată, fiindcă nu știe și nici nu bănuiește măcar că fata lui e în viață.

De data aceasta, batista cea atotputernică dădu greș. Răspunsul meu fusese atât de neașteptat, încât domnul Jagers și-a pus batista înapoi în buzunar, fără să desăvârșească mișcarea, apoi își încrucișa brațele și se uită aspru și încordat spre mine, deși fața îi era neclintită.

I-am povestit ce știam și i-am spus de unde știam toate acestea; atâta doar că l-am lăsat să-și închipuie că știu de la domnișoara Havisham ceea ce, de fapt, știam de la Wemmick. În privința aceasta, eram, de altfel, foarte grijuliu. Și nici nu m-am uitat spre Wemmick, înainte de a sfârși tot ce aveam de spus și de a înfrunța câțva timp în tăcere privirea domnului Jagers. Când, în cele din urmă, mi-am întors ochii spre Wemmick, am văzut că-și scosese tocul din cutia de scrisori și că era foarte absorbit de masa din fața lui.

- Ha! făcu domnul Jagers, în cele din urmă, îndreptându-se spre hârtiile de pe masă. La ce punct ajunseseră, când a sosit domnul Pip?

Dar nu puteam să îngădui să fiu dat afară în felul acesta și l-am rugat cu patimă, ba chiar cu indignare, să fie mai sincer și mai bărbat cu mine. I-am amintit de speranțele neîntemeiate de care mă lăsasem amăgit, de timpul îndelungat cât duraseră aceste speranțe și de descoperirea pe care o făcusem și l-am făcut să înțeleagă primejdia care apasă asupra mea. I-am arătat că merit, fără îndoială, puțină încredere din partea lui, în schimbul mărturisirii pe care tocmai i-o făcusem. I-am spus că nu-l învinuiesc, că nu-l bănuiesc și nici nu sunt lipsit de încredere față de el, dar că vreau să aflu de la el dacă spusele mele erau adevărate. Și dacă m-ar întreba de ce vroiam să aflu acest lucru de la el și de ce credeam că am dreptul să-i cer aceasta, îi voi răspunde, chiar dacă el nu prea se sinchisea de vise atât de nesăbuite, că o iubisem pe Estella mult timp și din toată inima și că, deși o pierdusem și aveam să trăiesc o viață searbădă de aici înainte, tot ceea ce o privea pe ea mi-era mai apropiat și mai drag decât orice alt lucru de pe lume. Și, văzând că domnul Jagers e tot atât de liniștit și de tăcut ca și înainte și parcă la fel de neînduplecat, m-am întors spre Wemmick și i-am spus:

-Wemmick, știu că ești un om bun la inimă. Am văzut cât de plăcută ți-e casa, ți-am văzut tatăl și chipul nevinovat, vesel și glumeț în care îți înprospătezi viața profesională. Și te rog, din tot sufletul, să pui o vorbă bună pentru mine la domnul Jagers și să-l faci să înțeleagă că, având în vedere împrejurările, ar trebui să fie mai deschis cu mine.

N-am văzut niciodată doi oameni privindu-se mai ciudat decât domnul Jagers și Wemmick, după rugămintea mea. La început, mă fulgeră o presimțire că Wemmick va fi numaidecât dat afară din slujbă; dar presimțirea mea se stinse când l-am văzut pe domnul Jagers destinzându-și fața într-un fel de zâmbet și pe Wemmick prinzând curaj.

- Ce-s poveștile acestea? întrebă domnul Jagers. Cu un tată bătrân și cu lucruri vesele și glumețe?

- Ei! răspunse Wemmick. Ce importanță are dacă nu le aduc aici cu mine?

- Pip, spuse domnul Jagers, punându-mi mâna pe braț și zâmbind deschis, omul acesta trebuie să fie cel mai viclean șarlatan din Londra.

- Nici vorbă, răspuse Wemmick, prinzând din ce în ce mai mult curaj. Și, de altfel, cred că dumneavoastră sunteți al doilea.

Și, din nou, au schimbat privirile acelea ciudate de adineaori, fiecare temându-se să nu fie prins în cursă de celălalt.

- Dumneata ai o casă plăcută? spuse domnul Jaggers.

- Din moment ce n-are nici un amestec cu slujba, răspuse Wemmick, poate fi și plăcută. Mă uit la dumneavoastră, domnule Jaggers, și nu m-aș mira dacă și dumneavoastră ați plănui să aveți o casă plăcută, într-o bună zi, când vă veți simți obosit de atâta muncă.

Domnul Jaggers dădu de vreo două, trei ori din cap pentru trecut și apoi scoase un adevărat oftat.

- Pip, spuse el, să nu vorbim despre "vise nesăbuite"; dumneata trebuie să știi mai mult despre lucrurile acestea decât mine, căci experiența dumitale e mai proaspătă. Dar să vorbim despre cealaltă poveste. Să-ți prezint un caz. Bagă de seamă! Eu nu recunosc nimic, din cele ce-ți spun acum.

Așteptă declarația mea cum că am înțeles că el îmi atrăsese atenția asupra faptului că nu recunoaște nimic.

- Și acum, Pip, spuse domnul Jaggers, să luăm un caz. Să luăm cazul că o femeie, care s-ar afla în împrejurările pe care le-ai zugrăvit, și-ar ține copilul ascuns și ar fi silită să împărtășească acest lucru sfătuitoarei ei legal, după ce el a făcut-o să înțeleagă că, în interesul apărării ei, trebuie să afle cum stau lucrurile cu copilul. Să luăm cazul că, în același timp, omului acestuia i s-a încredințat misiunea de a găsi un copil pentru o doamnă bogată și trăznică, care vrea să-l înfieze și să-l crească.

- Vă urmăresc, domnule Jaggers.

- Să luăm cazul că omul acesta ar trăi într-o lume rea și că tot ce știe el despre copii este că se nasc în număr mare și sunt sortiți pieirii. Să luăm cazul că ar vedea adesea copii judecați în chip solemn la curtea criminală, în văzul tuturor; să luăm cazul că omul ar ști că acești copii sunt de obicei aruncați în închisori, bătuți, părăsiți, azvârliți dintre oameni, buni din toate punctele de vedere, pentru spânzurătoare, căreia de altfel îi sunt până la urmă sortiți. Să luăm cazul că aproape în toți copiii pe care meseria lui îi dă prilejul să-i vadă, n-ar vedea altceva decât niște icre din care vor ieși peștii ce vor fi prinși în plasele lui - pentru a fi urmăriți, apărați puși să jure fals, pentru a rămâne orfani, pentru a fi chinuți într-un fel sau altul.

- Da, domnule Jaggers, vă urmăresc.

- Să luăm cazul, Pip, că omul acesta s-ar afla în fața unui copilaș drăguț din grămada aceasta de copii, care ar putea fi scăpat, pe care tatăl îl credea mort și cu priviri la moartea căruia nu îndrăznește să facă vâlvă; și, privire la copilul acesta, avocatul are puterea să-i spună mamei: *Știu ce ai făcut și cum te-ai purtat. Așa s-a întâmplat și așa ai făcut ca să înlături orice bănuială. Te-am dibuit și acum îți spun cum s-au petrecut lucrurile. Desparte-te de copil, căci altfel voi fi nevoit să-l scot la iveală și copilul va fi scos la iveală. Încredințază-mi copilul și eu voi face tot ce-mi stă în putință ca să te scot la liman. Dacă scapi tu, scapă și copilul; dacă tu ești pierdută, copilul tot scapă.* Să zicem că așa s-a întâmplat și că femeia a fost achitată.

- Vă înțeleg foarte bine.

- Înțelegi că nu recunosc nimic din tot ce-ți spun?

- Înțeleg că nu recunoașteți nimic.

Și Wemmick repetă:

- Nu recunoașteți nimic.

- Să luăm cazul, Pip, că mânia și groaza de moarte au zdruncinat puțin mintea femeii și că, de îndată ce s-a văzut liberă, s-a simțit prea înspăimântată de lume și a venit la omul acesta ca să-i ceară adăpost. Să zicem că el a primit-o și că stăpânea firea ei sălbatică și mânioasă, ori de câte ori o vedea pe cale să izbucnească, folosindu-se de vechea lui putere asupra ei. Înțelegi cazul aceasta închipuit?

- Foarte bine.

- Să luăm cazul că fetița a crescut și că s-a căsătorit pentru bani. Că mama ei mai este încă în viață. Că tatăl mai este și el în viață. Că părinții trăiesc la atâtea mile, depărtare unul de celălalt, fără să știe unul de altul. Că taina a rămas taină, doar atât că ți-a ajuns și dumitale la ureche. Să luăm cu multă atenție cazul acesta din urmă.

- Îl iau.

- Îl rog pe Wemmick să considere și el cu foarte mare atenție acest caz.

Și Wemmick spuse:

- L-am luat.

- De dragul cui ai da taina pe față? De dragul tatălui? Nu cred că s-ar purta mai frumos cu mama fetei. De dragul mamei? Cred că, după ce a făcut o faptă ca a ei, se află mai în siguranță acolo unde e acum. De dragul fetei? Nu prea cred că i-ar folosi să descopere cine îi sunt părinții, ca să-l informeze și pe soțul ei și să fie târâtă înapoi în mizerie, după o evadare de douăzeci de ani, care părea că va ține toată viața. Și să mai adăugăm cazul că dumneata, Pip, ai fi îndrăgostit de fată și că ai fi făcut din ea eroina "viselor acelora nesăbuite", care, mai devreme sau mai târziu, cuprind mințile mai multora decât îți poți închipui; și crede-mă, Pip, că mai bine ai face - ai fi făcut-o, cu siguranță, dacă te-ai fi gândit bine - să-ți retezi mâna stângă, aceea pe care o ai bandajată, cu mâna dreaptă, care-i bandajată și ea și apoi să-i dai lui Wemmick toporul ca să ți-o reteze și pe aceea.

Eu mă uitam la Wemmick, a cărui față era gravă. El își duse, cu multă gravitate, degetul arătător la buze. Eu am făcut la fel. Și domnul Jagers a schițat și el aceeași mișcare.

- Ei, Wemmick, spuse domnul Jagers reluându-și felul lui de a fi din totdeauna, la ce punct ajunsesem, când a intrat domnul Pip?

Stăteam la o parte, în timp ce ei lucrau, și am văzut că, de câteva ori, și-au aruncat privirile acelea ciudate, pe care le-au schimbat și înainte; doar că acum fiecare bănuia - ca să nu spun știa - că se arătase în fața celuilalt într-o lumină neprielnică, neprofesională. Din pricina aceasta, cred că erau acum neîndurători unul față de celălalt; domnul Jagers se purta ca un adevărat dictator, iar Wemmick se apăra cu încăpățănare, ori de câte ori se ivea vreun punct oricât de neînsemnat, care nu era lămurit. Nu-i văzusem niciodată așa dușmănoși unul altul; căci, de obicei, se împăcau foarte bine.

Dar, din fericire, s-au simțit amândoi ușurați la apariția foarte potrivită a lui Mike, clientul cel cu căciula de blană, e avea obiceiul să-și șteargă nasul cu mâneca hainei și pe care îl văzusem în camera aceea, în prima zi a sosirii mele. Acest individ, care părea că se află mereu în "încurcătură" (ceea ce la

Little Britain se numea Newgate), fie în ceea ce îl privea pe el sau cu privire la vreun membru al familiei lui, veni cu vestea că fiica lui cea mai mare fusese ridicată, deoarece era bănuită că jefuise o prăvălie. În timp ce el îi împărtășea această știre dureroasă lui Wemmick, căci domnul Jaggars stătea dictatorial în fața focului, fără să ia parte la dezbateri, o lacrimă străluci în ochii lui Mike.

- Ce-i cu dumneata? întrebă Wemmick nespuns de indignat. Ce, ai venit să te smiorcăi aici?

- N-am venit pentru asta, domnule Wemmick.

- Ba da, spuse Wemmick. Cum îndrăznești? Dacă nu ești în stare să vii fără să dai apă la șoareci, înseamnă că nu te afli într-o stare demnă de biroul nostru. Ce înseamnă asta?

- Nu poate omul să fie mereu stăpân pe sentimentele lui, domnule Wemmick, se apăără Mike.

- Pe ce? întrebă Wemmick cu glas sălbatic. Ia mai spune o dată!

- Uite ce este, măi omule, spuse domnul Jaggars, făcând un pas înainte și arătând ușa cu degetul. Ieși din biroul ăsta. Aici n-avem ce face cu sentimentele. Ieși.

- Bine ți-a făcut, spuse Wemmick. Ieși afară!

Așa că bietul Mike se retrase umil, iar domnul Jaggars și cu Wemmick, care reveniseră la buna lor înțelegere, se apucară reîmprospătați de lucru de parcă tocmai s-ar fi ridicat de la masă.

LII

De la Little Britain m-am îndreptat, cu cecul în buzunar, spre fratele domnișoarei Skiffins, contabilul; și fratele domnișoarei Skiffins, contabilul, se duse de-a dreptul la biroul lui Clarriker și mi l-a adus pe acesta, prilejuindu-mi mulțumirea de a încheia înțelegerea. Era singurul lucru bun și singurul lucru întreg pe care-l făceam, de când primisem vestea despre marile speranțe care mă așteptau.

Cu acest prilej, Clarriker mă înștiința că treburile mergeau din ce în ce mai bine și că, în curând, va fi în stare să deschidă o sucursală în Orient, care era foarte trebuincioasă pentru extinderea afacerii și că Herbert, în noua sa calitate de asociat, va părăsi țara și se va însărcina cu conducerea sucursalei; am aflat, astfel, că ar fi trebuit să mă pregătesc pentru despărțirea de prietenul meu, chiar când treburile mele mergeau mai bine. Căci acum mi se părea că ultima ancoră se desprindea și că, în curând, voi fi un om târât de vânturi și de valuri.

Dar răsplata mă aștepta în bucuria cu care Herbert se va întoarce, într-o seară, acasă și-mi va povesti despre toate aceste schimbări, fără să-și închipuie că nu-mi spune nici o noutate și-mi va zugrăvi tablouri fantastice despre cum o va duce el pe Clara Barley în țara celor *O mie și una de nopți* și despre cum ne vom duce cu toții la gurile Nilului casă vedem tot felul de minunății. Fără să mă umflu prea mult în pene cu privire la rolul meu în planurile acestea strălucite, simțeam că drumul lui Herbert e pe cale de a se lumina și că bătrânul Bill Barley n-avea decât să se hrănească mai departe cu rom și cu piper, căci fata lui va fi bine căpătuită.

Eram acum în luna martie. Deși brațul meu stâng nu arăta nici un fel de

simptome îngrijorătoare, vindecarea ținu totuși mult, timp în care nu puteam să-mi îmbrac nici o haină.

Brațul drept se vindecase destul de bine, era cam deformat, dar mă puteam folosi de el.

Într-o bună dimineată, în timp ce Herbert și cu mine luam gustarea de dimineată, am primit prin poștă următoarea scrisoare de la Wemmick:

"Walworth. Arde scrisoarea de îndată ce ai citit-o. La începutul săptămânii sau chiar miercuri, ai putea să încerci ceea ce știi că trebuie să faci. Acum arde scrisoarea".

După ce i-am arătat scrisoarea lui Herbert și am aruncat-o în foc - dar nu înainte de a o învăța pe dinafară - am început să ne gândim la ceea ce aveam de făcut. Căci, fără îndoială faptul că eu eram invalid, nu mai putea fi nesocotit.

- M-am gândit de nenumărate ori la asta, spuse Herbert, și cred că am găsit o cale mai bună decât de a închiria un vâsleaș de pe Tamisa. Să-l luăm pe Startop. E băiat bun, e priceput, ține la noi și e curajos și cinstit.

Mă gândisem, de altfel, și eu de câteva ori la Startop.

- Dar ce-ai să-i spui, Herbert?

- Nu-i nevoie să-i spunem decât foarte puțin. Lasă-l să creadă că e vorba de o toană de a noastră; pe urmă spune-i că ai motive urgente pentru care trebuie să-l sui pe Provis pe vapor și să-l scoți din țară. Pleci și tu cu el?

- Unde?

De câte ori mă gândisem cu neliniște la lucrul acesta, mi se păruse că n-are nici o însemnătate portul spre care ne vom îndrepta: Hamburg, Rotterdam, Anvers, - locul avea puțină importanță, din clipa în care el se afla în afara Angliei. Oricare vapor străin care ne ieșea în cale și voia să ne ia, era bun. Îmi pusesem în gând să-l duc departe, spre gura fluviului cu barca; desigur cu mult dincolo de Granesend, care era un loc primejdios pentru urmăriri și cercetări, mai ales dacă existau bănuiele la mijloc. Deoarece vapoarele străine părăseau de obicei Londra în timpul fluxului, planul nostru era să coborâm fluviul cu fluxul dinainte și să așteptăm într-un loc liniștit până când ne vom putea îmbarca pe un vapor.

Momentul când vom ajunge la locul unde aveam de gând să suim pe vapor, putea fi socotit cu aproximație mică, dacă făceam cercetări dinainte.

Herbert încuviință planul meu și, îndată după gustarea de dimineată, am plecat cu gândul să începem cercetările. Am aflat ca un vapor care pleca spre Hamburg era cel mai potrivit pentru scopul nostru și gândurile noastre s-au îndreptat mai ales spre vasul acesta. Dar ne-am însemnat și celelalte vapoare care trebuiau să părăsească Londra cu același flux și eram foarte mulțumiți, căci cunoșteam construcția și pavilionul fiecăruia dintre ele. Apoi, ne-am despărțit pentru câteva ore; eu am făcut rost de pașapoartele de care aveam nevoie, Herbert se duse acasă la Startop. Amândoi am dus la bun sfârșit ceea ce ne propusesem, fără nici o piedică și, când ne-am întâlnit din nou la ora unu, am declarat că totul fusese făcut. În ceea ce mă privea pe mine, aveam pașapoartele asupra mea; Herbert l-a văzut pe Startop și acesta era mai mult decât bucuros să ia și el parte la plimbarea noastră.

Ei doi aveau să vâslească - așa am hotărât - și eu voi sta la cârmă, iar

Provis va sta liniștit. Deoarece nu urmăream să înaintăm iute, drumul avea să dureze destul. Am hotărât ca Herbert să nu se întoarcă acasă pentru masa de seară, înainte de a se duce la Mill Pond Bank; că a doua zi, marți, nu trebuia să se mai ducă deloc pe acolo; că trebuia să-i spună lui Provis să coboare scările din fața casei, miercuri, în clipa când ne va vedea apropiindu-ne și nu mai înainte; că tot ce era de pus la cale cu Provis trebuia făcut de luni seara; și că, până când se va urca în barca noastră, nu mai trebuie să avem nici un fel de legătură cu el.

După ce înțeleseserăm amândoi cum trebuie aplicate aceste măsuri de prevedere, eu m-am întors acasă.

Când am deschis ușa de la intrare a locuinței cu cheia, am găsit o scrisoare în cutia, care-mi era adresată mie; scrisoarea era foarte murdară, dar destul de bine scrisă. Fusese adusă de cineva (desigur în timpul cât lipsisem de acasă) și cuprinsul ei era următorul:

"Dacă nu ți-e teamă să vii până în țara mlaștinilor astă-noapte sau mâine, la ora nouă, la casa stăvilărilor de lângă varniță, ai face bine să vii. Dacă vrei să afli lămuriri, cu privire la *unchiul dumitale Provis*, ai face bine să vii, fără întârziere și să nu spui nimănui nimic. *Trebuie să vii singur*. Adu scrisoarea cu dumneata."

Mintea îmi era destul de împovărată și înainte de primirea acestei scrisori. Nu știam ce trebuie să fac.

Și lucrul cel mai rău era că trebuia să mă hotărâsc numaidecât, căci altfel aș fi pierdut diligentă de după-amiază, care m-ar fi dus tocmai bine ca să ajung la timp. A doua zi seara nu putea fi vorba de plecare, căci ar fi fost prea aproape de ziua hotărâtă pentru fugă.

În afară de aceasta, după câte îmi închipuiam eu, lămuririle făgăduite puteau să aibă înrâuriri însemnate asupra fugii noastre.

Chiar dacă aș fi avut destul timp de gândire, cred că tot m-aș fi dus. Dar cum n-aveam aproape deloc - ceasul îmi spunea că diligentă trebuie să plece într-o jumătate de oră - am luat hotărârea să pornesc numaidecât. Desigur că nu m-aș fi dus, dacă scrisoarea n-ar fi pomenit de unchiul Provis. După scrisoarea lui Wemmick și pregătirile înfrigate din dimineața aceea, aluzia din scrisoare apăsa greu pe talerul balanței.

E atât de greu să prinzi cuprinsul unei scrisori, când ești grăbit, încât am fost nevoit să recitesc de două ori epistola aceasta misterioasă până când porunca de a păstra taina îmi pătrunse în chip mecanic în minte. Am consimțit să mă supun în același chip mecanic și am scris câteva cuvinte cu creionul pentru Herbert în care îi spuneam că, deoarece trebuie să părăsesc în curând țara, pentru nici eu nu știam cât timp, mă hotărâsem să mă duc în goană până la domnișoara Havisham și înapoi, ca să aflu cum îi merge cu sănătatea. De-abia am avut timp să-mi iau mantaua, să încui casa și s-o pornesc spre oficiul de trăsură, scurtând calea prin niște drumuri lăturalnice. Dacă aș fi luat o trăsură și aș fi mers pe străzile din centru, aș fi ajuns prea târziu; dar apucând calea aceasta, am prins diligentă, în clipa în care ieșea din curtea hanului.

Eram singurul călător dinăuntrul diligentei și, când mi-am venit puțin în fire, m-am trezit înfundat în paie până la genunchi.

Într-adevăr, din clipa în care promisem scrisoarea, îmi ieșisem din fire; scrisoarea mă zăpăcise de tot, mai ales după zorul din timpul dimineții.

Fusesem tare zorit și zăpăcit în dimineața aceea căci, deși așteptam de atâta timp răspunsul lui Wemmick, semnalul lui fusese totuși o surpriză. Și acum mă cuprinsese mirarea că mă aflu în diligență și am început să mă îndoiesc dacă motivele pentru care mă aflu aici erau destul de serioase și să mă întreb dacă să nu sar numaidecât afară, să mă întorc acasă și să-mi dovedesc că nu trebuie să mă iau după înștiințări anonime, cu alte cuvinte am trecut prin toate acele faze de contrazicere și nehotărâre, de care cred că puțini oameni grăbiți sunt străini. Totuși, faptul că scrisoarea pomenea de numele lui Provis mi se părea mai presus de toate. Judecam așa cum judecasem și înainte, - fără să-mi dau seama dacă acest fel de a gândi se poate numi judecată - că, dacă i s-ar întâmpla vreun rău, din pricină că nu m-am dus, nu mi-aș ierta-o niciodată!

Se întunecă înainte ca diligența să ajungă la destinație și călătoria mi se părea lungă și posomorâtă, căci eram înăuntru și nu puteam să văd mai nimic, iar la aer nu puteam să ies, fiindcă nu mă simțeam în stare. Deoarece mă feream să mă arăt la "Mistrețul Albastru", m-am oprit în partea de jos a orașului, la un han, care nu se bucura de o faimă chiar atât de mare și am cerut să mi se dea ceva de mâncare. Între timp, m-am dus până la Satis și m-am interesat de domnișoara Havisham; era încă foarte bolnavă, deși lumea socotea că îi merge ceva mai bine.

Hanul unde coborâsem eu făcuse pe vremuri parte dintr-o veche mănăstire și odaia în care am luat eu masa era mică și în opt colțuri, ca o criselniță. Fiindcă eu nu eram în stare să tai mâncarea, hangiul, un bătrân cu capul pleșuv, mi-a făcut serviciul acesta. Am intrat astfel în vorbă și el a avut bunătatea să mă cinstească cu povestea vieții mele - bineînțeles, că nu uită amănuntul foarte popular că Pumblehook fusese primul meu binefăcător și făuritorul averii mele.

- Îl cunoști pe tânărul ăsta? am întrebat eu.

- Dacă îl cunosc? spuse hangiul. De când era un pumn de om.

- Și se întoarce vreodată prin ținut?

- Da, se întoarce, răspunse hangiul, și se duce, din când în când, la prietenii lui cei sus puși, dar omului care l-a ridicat îi dă cu piciorul.

- Cine-i omul acela?

- Cel despre care vorbesc, spuse hangiul. Domnul Pumblehook.

- Și tot atât de nerecunoscător se poartă și cu alții?

- S-ar purta el, dac-ar putea, răspunse hangiul, dar nu poate. Și de ce?

Fiindcă Pumblehook e singurul om care l-a ajutat.

- Așa spune Pumblehook?

- Dacă spune așa!? răspunse hangiul. Nu-i nevoie să spună.

- Dar spune?

- Cred că i s-ar acri sângele în vine omului care l-ar auzi vorbind despre asta, spuse hangiul.

Eu mă gândeam: *Totuși, tu, Joe, dragă Joe, tu nu vorbești niciodată despre asta. Tu, care ai îndurat atâtea și ești atât de iubitor, tu nu te plângi niciodată. Și nici tu, blândă Bidy!*

- V-a pierit și pofta de mâncare, de când cu accidentul, spuse hangiul, uitându-se la brațul meu bandajat, ascuns sub haină. Încercați o bucățică mai fragedă.

- Nu, mulțumesc, am răspuns eu, întorcându-mă gânditor cu fața la foc.

Nu mai pot mânca. Poți să strângi.

Niciodată nu fusesem mai dureros izbit de nerecunoștința mea față de Joe ca acum, datorită laudărosului aceuia nerușinat de Pumblechook. Cu cât era el mai fățarnic, cu atât îl vedeam pe Joe mai cinstit; cu cât era el mai josnic, cu atât îl vedeam pe Joe mai nobil.

Inima mi-era adânc umilită și pe bună dreptate la ora aceea și, apoi, am rămas dus pe gânduri în fața focului. Bătăile ceasului m-au trezit din visare, dar starea de tristețe și remușcare în care căzusem nu m-a părăsit; m-am sculat, mi-am prins mantaua în jurul gâtului și am ieșit din han. Înainte de a ieși, căutasem scrisoarea prin buzunare, ca să îmi mai arunc o dată ochii asupra celor scrise, dar n-o găsisem și mă supăra gândul că o scăpasem în paiele din diligență. De altfel știam foarte bine că locul întâlnirii era căsuța stăvilărilor de lângă varniță, în țara mlaștinilor, iar ora întâlnirii era ora nouă. Și, fiindcă n-aveam timp de pierdut, m-am îndreptat spre țara mlaștinilor.

LIII

Era o noapte întunecoasă deși, când am trecut de ogoare și am intrat în mlaștini, răsărea luna plină. Dincolo de linia neagră a mlaștinilor, se vedea o fâșie luminoasă de cer, care de-abia cuprindea luna mare și roșie. După câteva clipe, luna ieși din câmpul acela luminos și se furișă printre grămezile stâncoase de nori.

Bătea un vânt jalnic și mlaștinile erau înfricoșătoare. Un străin le-ar fi găsit respingătoare și chiar eu mă simțeam atât de apăsător încât mă cuprinsese dorința de a mă înapoia. Dar cunoșteam bine mlaștinile și așa fi nimerit drumul, chiar și pe o noapte mai întunecoasă, așa că, o dată ce am ajuns acolo, n-aveam de ce să mă întorc. Și am pornit mai departe, împotriva dorinței mele, așa cum venisem și până acolo.

Drumul pe care am pornit nu ducea spre vechea mea casă și nici nu era drumul pe care îi urmărisem pe cei doi pușcăriași. Mergeam cu spatele spre galerele îndepărtate și luminile acelea de demult, de pe fâșia de nisip, le vedeam când mă uitam peste umăr. Cunoșteam varnița tot atât de bine ca și Bateria, dar erau așezate la o depărtare de multe mile una de alta: așa că, dacă, în noaptea aceea, ar fi ars o luminiță în fiecare dintre aceste două puncte, între cele două pete luminoase s-ar fi întins o fâșie lungă de orizont albicios.

La început, am fost silit să închid câteva porțițe după mine și să mă opresc din când în când, în timp ce vitele, care se odihneau pe poteci, se ridicau și plecau băjbâind printre ierburi și trestii. Dar, după câțva timp, o câmpie netedă se întindea în fața mea.

A mai trecut o jumătate de oră până ce m-am apropiat de varniță. Varul ardea mocnit cu un miros înăbușitor, dar focul fusese aprins și lăsat în părăsire, căci nu se vedea nici urmă de lucrător prin apropiere. Alături era o carieră mică de piatră. Era chiar în drumul meu și, după uneltele și roabele care erau împrăștiate pe acolo, mi-am dat seama că, în ziua aceea, se lucrase la carieră.

Când ieșit din această scobitură - căci pe aici trecea poteca plină de hârtoape - și m-am aflat din nou la nivelul mlaștinilor, am văzut o luminiță în

casa stăvilarului. Am grăbit pasul și am ciocănit la ușă. În timp ce așteptam un răspuns, mă uitam în jurul meu; am văzut că stăvilarul era părăsit și rupt, că baraca aceea de lemn cu acoperișul de țiglă nu va mai fi în stare să se împotrivescă multă vreme vânturilor, dacă acum mai era în stare, că noroiul și malul erau acoperite cu var și că aburii înăbușitori care ieșeau din cuptor șerpuiiau spre mine ca niște năluci. Dar nimeni nu răspunse și eu am bătut din nou în ușă. Nici de data aceasta nu a venit vreun răspuns, iar eu am încercat clanta. Sub mâna mea, clanta a sărit în sus și ușa s-a deschis. M-am uitat la ceas și, văzând că e trecut de nouă, am strigat din nou:

- E cineva acolo? Și, fiindcă nici de data aceasta n-am primit răspuns, am ieșit afară pe ușă, neștiind ce să fac.

Începuse o ploaie deasă. Nevăzând nimic altceva decât ceea ce văzusem și înainte, m-am întors în casă și m-am oprit în pragul ușii, cu ochii afară în noapte. În timp ce-mi spuneam că trebuie să fi fost cineva mai înainte în casă și că, pesemne, avea de gând să se înapoieze, căci altfel n-ar fi lăsat lumânarea aprinsă, mi-a trecut prin gând să mă uit cât era de lung fitilul. M-am îndreptat spre lumânare și tocmai pusesem mâna pe ea, când lumânarea se stinse din pricina unei zguduituri puternice și am înțeles că fusesem prins într-un laț puternic, ce-mi fusese aruncat pe la spate.

- Ei, făcu o voce înăbușită trăgând o înjurătură, acum te-am prins!

- Ce-i asta? am strigat eu, zbatându-mă. Cine e? Ajutor, ajutor, ajutor!

Nu numai că mâinile mi-au fost lipite de coaste, dar apăsarea de pe brațul rănit îmi dădea dureri zdravene. Uneori, o mână puternică, alteori un piept de om voinic îmi apăsa gura, ca să-mi înăbușe țipetele și eu mă zbăteam zadarnic pe întuneric; simțeam o răsuflare fierbinte în obraji, în timp ce eram legat burduf și împins la perete.

- Și acum, spuse glasul acela înăbușit cu o nouă înjurătură, mai strigă o dată, că-ți închei numaidecât socotelile!

Slăbit și amețit de durerea din braț, zăpăcit de mirare, dar dându-mi totuși seama cât de ușor putea fi pusă în aplicare amenințarea, m-am lăsat păbugaș, încercând să-mi desfac cât de puțin brațul. Dar era prea strâns legat. Mă simțeam ca și cum, după ce brațul mi-ar fi fost ars, l-ar fi pus cineva la fiert. Deodată, noaptea de afară a dispărut și a fost înlocuită printr-o beznă neagră, ceea ce m-a făcut să înțeleg că omul închisese oblonul. După ce bâjbâi puțin prin întuneric, a găsit cremenea și amnarul pe care le căuta și încercă să aprindă lumina. Eu mi-am încordat vederea asupra scânteilor care cădeau și deasupra cărora omul sufla cât îl țineau plămâni, dar nu puteam vedea decât buzele lui și vârful albăstrui al chibritului; și pe acestea doar din când în când. Fitilul era umed - nici nu era de mirare - și scânteile se stingeau una după alta.

Dar omul nu era grăbit și lovi din nou amnarul de cremene. În timp ce scânteile scăpărau strălucitoare și dese în jurul lui, i-am văzut mâinile și crâmpeie din față și mi-am dat seama că omul ședea și se apleca deasupra mesei, atât și nimic mai mult. Apoi, am văzut din nou buzele lui vinete suflând peste fitil și, în cele din urmă, o licărire de lumină țâșni și mi-l arătă pe Orlick.

N-aș fi putut să spun pe cine căutam acolo. Dar pe el nu-l căutam. Când l-am văzut, am simțit că mă aflu într-un impas primejdios și mi-am ațintit ochii asupra lui.

Orlick aprinsese liniștit lumânarea de la flacăra chibritului, apoi aruncă

pe jos chibritul și-l stinse cu piciorul. Pe urmă, îndepărtă lumânarea de el ca să mă poată vedea și încrucișă brațele pe masă cu ochii la mine. Am descoperit că eram legat de o scară mare, așezată perpendicular pe podea, la câțiva inci depărtare de perete - pesemne că era pusă acolo ca să te poți sui la mansarda.

- Acum, spuse el, după ce ne-am măsurat câtva timp unul pe altul, acum te-am prins.

- Dezleagă-mă. Lasă-mă să mă duc.

- A! răspuse el. Te las să te duci. Te las să te duci în lună. Te lasă să te duci spre stele. Așteaptă să vină momentul.

- De ce m-ai ademenit să vin aici?

- Nu știi? spuse el, aruncându-mi o privire feroasă.

- De ce te-ai repezit la mine pe întuneric?

- Fiindcă am de gând să fac totul singur. Un om păstrează o taină mai bine decât doi. O, vrăjmașule, vrăjmașule!

Era atâta răutate în plăcerea cu care mă privea, cu brațele încrucișate pe masă și mângâindu-se parcă, încât am început să tremur. În timp ce eu mă uitam la el în tăcere, Orlick întinse mâna spre colțul de lângă el și ridică o pușcă al cărei pat era bătut cu alamă.

- Cunoști arma asta? întrebă el, prefăcându-se că vrea să mă ochească. Știi unde ai mai văzut-o? Vorbește, pui de lup!

- Da, am răspuns eu.

- Din cauza ta am pierdut slujba aceea. Din cauza ta. Vorbește!

- Ce altceva puteam să fac?

- Tu ai făcut asta și asta ar fi fost de ajuns, chiar dacă n-ar mai fi fost și altele. Cum ai îndrăznit să te amesteci între mine și o femeie pe care o plăceam?

- Când am făcut asta?

- Când n-ai făcut asta? Tu l-ai bârfit întotdeauna pe bătrânul Orlick în fața ei.

- Tu singur te-ai bârfit; ți-ai meritat soarta. Nu ți-aș fi putut face nici un rău, dacă nu ți-ai fi făcut tu singur.

- Ești un mincinos. Și-ai face tot ce-ți stă în puteri și ai cheltui oricâți bani, ca să mă scoți din ținut, nu-i așa? spuse el, repetând cuvintele pe care i le spusese lui Bidy, ultima oară când o văzusem. Acum să-ți mai dau o lămurire. Niciodată n-ar fi meritat să mă scoți din ținut mai mult ca în noaptea asta. Da! Chiar dacă te-ar costa de douăzeci de ori averea ta, chiar de-ai cheltui până la ultimul ban! Și, în timp ce-mi făcea amenințător semn cu mâna lui mare și mârâia ca un tigrul, eu simțeam că spune adevărul.

- Ce-ai de gând să faci cu mine?

- Am de gând - spuse el aruncându-și cu putere pumnul în masă și ridicându-se în picioare, în timp ce pumnul cădea, ca să lovească cu mai multă forță - am de gând să-ți iau viața!

Se aplecă spre mine cu ochii holbați, își descleștă încet mâna și și-o trecu peste gură, ca și cum i-ar fi lăsat gura apă, apoi se așeză din nou.

- De când erai copil, ai fost mereu în calea bătrânului Orlick. Astănoapte, ai să ieși din calea lui. Mu mai vrea să audă de tine. Ești mort.

Simțeam că mă aflu la un pas de groapă. Timp de o clipă, n-am uitat înnebunit în jurul cursei în care eram prins, căutând o scăpare; dar nici gând să pot scăpa.

- Mai mult decât atât, spuse el, încrucișându-și din nou mâinile pe masă; nu vreau să rămână nici o zdreanță de a ta, nici un oscior de al tău pe pământ. Am să-ți arunc stârvul în varniță - doi ca tine pot să duc pe umeri - și lumea n-are decât să creadă ce o vrea, că tot n-o să afle nimic.

Cu o iuțeață nemaipomenită, mintea mea își închipui toate urmările unei astfel de morți. Tatăl Estellei va crede că-l părăsisem, va fi prins, va muri învinuindu-mă; până și Herbert se va îndoii de mine, când va confrunta scrisoarea pe care i-o lăsasem cu faptul că nu mă oprisem la poarta domnișoarei Havisham decât o clipă; Joe și cu Bidy nu vor ști niciodată cât de rău m-a chinuit remușcarea în seara aceasta, nimeni nu va ști cât am îndurat, cât de sincer aveam de gând să mă port, prin ce chinuri am trecut. Moartea care mă aștepta era îngrozitoare, dar mult mai îngrozitoare decât moartea era teama de a lăsa o amintire urâtă în urma mea. Și gândurile mele se urmau cu atâta iuțeață, încât mă vedeam disprețuit de generații care nu se născuseră - de copiii Estellei și de copiii acestora - toate acestea în timp ce vorbele păcătosului aceluia nici nu-i zburaseră încă de pe buze.

- Și acum, pui de lup, spuse el, înainte de a te ucide ca pe o lighioană oarecare - că asta am de gând să fac și pentru asta te-am legat butuc - vreau să mă mai uit la tine și să te mai împung puțin. Scârnavie!

Îmi trecuse prin gând să mai strig o dată după ajutor, deși nu știa nimeni mai bine decât mine cât erau de pustii locurile acelea și ce puțină nădejde era să capeți ajutor. Dar, în timp ce el se desfăta privind-mă, o ură disprețuitoare îmi sigila buzele. Mai întâi de toate, eram hotărât să nu mă rog de el și să mor împotrividu-mă, oricât de slabe îmi erau puterile. Oricât îmi erau de potolite gândurile către ceilalți oameni; în clipa aceea îngrozitoare; cu oricâtă umilință aș fi cerut iertare cerului; oricât de tare mi s-ar fi strâns inima la gândul că nu-mi luasem și nici nu-mi puteam lua rămas bun de la cei ce-mi erau dragi, că nu le puteam da nici o lămurire și nici nu-i puteam ruga să le fie milă de greșelile mele păcătoase - totuși, dacă aș fi putut să-l ucid, măcar în clipa morții mele, aș fi făcut-o.

Băuse și ochii îi erau roșii și tulburi. În jurul gâtului i se bălăbănea o sticlă de tinichea, așa cum i se bălăbăneau, pe vremuri, mâncarea și băutura. Orlick duse sticla la gură și sorbi cu nesaț; simțeam mirosul spiritului, care-i înfierbânta obraji.

- Pui de lup! spuse el, încrucișându-și din nou brațele, să-ți spună bătrânul Orlick ceva. Tu ești de vină de tot ce i s-a întâmplat scorpiei de sora-ta.

Și, din nou, mintea mea refăcu într-o clipă, cu iuțeața aceea neînchipuită, înainte măcar ca limba lui șovăielnică și înceată să fi rostit acele cuvinte, întregul atac asupra surorii mele, boala și moartea ei.

- Tu ești de vină, păcătosule, am spus eu.

- Îți spun că tu ești, datorită ție s-a întâmplat, spuse el, ridicând arma și izbind cu patul puștii aerul care ne despărțea. Am surprins-o pe la spate, cum te-am prins și pe tine astă-seară. Și i-am dat eu ei! Am crezut c-a rămas moartă și, dacă s-ar fi aflat vreo varniță în apropiere, așa cum se află acum, n-ar mai fi rămas în viață. Dar nu bătrânul Orlick a fost de vină, tu ai fost. Tu erai răsfățat și el era ținut în frâu și bătut, așa-i? Acum plătești. Tu ești de vină, și acum plătești.

Mai luă o gură de băutură și se făcu și mai fioros. Îmi dădeam seama, după cum stătea aplecată sticla, că era goală. Înțelegeam foarte bine că omul își făcea curaj ca ajutorul băuturii, ca să-mi vină mai ușor de hac. Știam că fiecare strop de băutură din sticlă era un strop din viața mea. Știam că, de îndată ce mă voi preface într-o părticică din aburii care se îndreptaseră, cu puțin înainte, șerpuiind spre mine, ca însăși stafia mea prevestitoare de rele, el va face, ceea ce făcuse și după atacul asupra surorii mele - va porni - în grabă spre oraș, ca să-l vadă lumea de acolo bălăbănindu-se pe străzi și îmbătându-se prin cârciumi. Gândul meu grăbit îl urmărea prin oraș, își închipuia strada pe care se va plimba el și vedea deosebirea dintre luminile și viața străzii și mlaștinile pustii deasupra cărora se ridicau aburii în care se prefăcuse trupul meu.

Nu numai că parcurgeam ani și ani până când scotea el zece vorbe, dar spusele lui deșteptau tablouri în mintea mea și nu cuvinte. În starea de exaltare în care se afla creierul meu, nu mă puteam gândi la vreun loc fără să-l văd, nu mă puteam gândi la oameni fără să-i văd. E cu neputință să exagerez puterea acestor imagini și, totuși, în tot timpul acesta mă uitam atât de încordat la el - cine nu s-ar uita cu încordare la un tigru ghemuit gata să sară - încât cunoșteam cele mai ușoare mișcări ale degetelor lui.

După ce bău a doua înghițitură, se sculă de pe banca pe care ședea și împinse masa la o parte. Apoi, ridică lumânarea și umbrind-o cu mâna lui de ucigaș, ca să arunce toată lumina asupra chipului meu, se înfipse în fața mea cu ochii la mine și desfătându-se de cele ce vedea.

- Pui de lup, să-ți mai spun ceva. Bătrânul Orlick e acela de care te-ai poticnit pe scări, în seara aceea.

Am văzut scara cu lămpile stinse. Am văzut umbra balustradei masive pe care lanterna păzitorului de noapte o arunca pe pereți. Am văzut casa pe care n-aveam s-o mai văd niciodată; aici, o ușă întredeschisă; acolo, o ușă închisă; de jur împrejur, mobila.

- Și de ce crezi c-ai dat de bătrânul Orlick, acolo, pe scări? Să-ți mai spun ceva, pui de lup. M-ați gonit voi, tu și cu ea, din ținut, ca să nu mă mai bucur de un trai bun, dar eu mi-am găsit alți tovarăși și alți stăpâni. Unii dintre ei îmi scriu scrisori, când am nevoie. Te supără ceva? Da, îmi scriu scrisori, pui de lup? Scriu în cincizeci de feluri; nu-s ca tine, care scrii doar într-un singur fel. Mi-am băgat în cap și m-am hotărât să-ți fac de seamă, chiar de când ai fost aici, la înmormântarea surorii tale. Nu știam cum să te înhaț mai bine și te-am urmărit ca să aflu care ți-s obiceiurile. Fiindcă bătrânul Orlick și-a spus: *Într-un fel sau altul, pun eu mâna pe el*. Când colo! Eu te caut pe tine și dau de unchiul tău, Provis, nu-i așa?

Mill Pond Brank și Chinks' Basin și atelierul de funii din Olt Green Copper, pe toate le vedeam atât de limpede și de deslușit! Pe Provis în odaia de sus, semnalul care acum nu mai avea nici un rost, pe drăgălașa de Clara, pe bătrâna cea bună ca o mamă, pe bătrânul Bill Barley întins pe spate, toți și toate fugeau în fața mea, ca și cum ar fi fost târâte spre mare de vârtejul vieții mele!

- Tu și cu unchiul tău! Ce, doar te cunoaștem de la Gargery, din vremea când erai un pui de lup mic, de-aș fi putut să-ți strivesc gâtul între degetul cel mare și cel arătător și să te azvârl mort (m-am gândit eu la asta, când te vedeam plimbându-te duminicile printre copaci) și pe atunci n-aveai unchi. Nu, nici gând! Dar când bătrânul Orlick a auzit că unchiu-tău Provis e omul care a purtat

cătușa pe care a cules-o bătrânul Orlick, cătușa care a fost desfăcută cu pila, în băltoacele acestea, acum nu știu câți ani și pe care a ținut-o bine până când a doborât-o pe soră-ta cu ea, ca pe un taur, așa cum vrea să te doboare și pe tine, așa-i? - când a auzit asta - așa-i?

Ca să-și bată joc de mine într-un mod și mai sălbatic, apropie lumânarea atât de tare de chipul meu, încât mi-am întors capul, ca să-mi feresc fața de flacăra.

- Aha! strigă el râzând, după ce mai făcu o dată, copilul cel pârjolit se teme de foc! Știe bătrânul Orlick c-ai fost pârjolit, știe bătrânul Orlick că vrei s-o ștergi cu unchiu-tău Provis, a găsit bătrânul Orlick ac de cojocul tău, știa el c-ai să vii astă-seară! Acum să-ți mai spun o vorbă, pui de lup ce ești, înainte de a încheia cu tine. Știi că are cine să găsească ac de cojocul unchiului tău, Provis, așa cum ți-am găsit și eu ție. Să se păzească de ei, după ce-o rămâne fără nepot. Să se păzească atunci când nimeni n-o să dea nici măcar de o zdreanță din hainele nepotului său, nici măcar de un os din trupul lui. Să se păzească de cei care nu pot și nu vor să-l lase pe Magwitch - vezi că știu cum îl cheamă!? - cu zile în aceeași țară cu ei și care nu l-au scăpat din ochi când trăia în altă țară; ca nu cumva să fugă de acolo pe neștiute și să le pună viața în primejdie. Poate căăștia or fi oameni care scriu în cincizeci de feluri, nu niște amărăți ca tine, care să scrie decât într-un singur fel. Păzește-te, Magwitch, de Compeyson și de spânzurătoare!

Și, din nou, apropie lumânarea, afumându-mi fața și părul și orbindu-mă cu lumina flăcării; apoi se întoarse cu spatele lui voinic la mine și puse lumânarea pe masă. Până să se întoarcă el din nou cu fața spre mine apucasem să spun o rugăciune în gând și să mă aflu, timp de câteva clipe, în tovărășia lui Joe, a lui Bidy și a lui Herbert.

Între masă și zidul din față se întindea un spațiu gol de câteva picioare. În spațiul acesta se bălăbănea Orlick. Parcă îi creștea puterea, în timp ce își bălăbănea într-o parte și într-alta mâinile deșucheate și grele și se încrunta sălbatic la mine. Nu mai aveam nici o fărâma de nădejde. Oricât eram de înnebunit și oricât de minunate erau tablourile care îmi fulgerau prin minte în loc de gânduri, tot îmi dădeam seama că niciodată nu mi-ar fi spus cele ce-mi spusese, dacă n-ar fi fost hotărât să mă facă să pier fără urmă din mințile oamenilor, după câteva clipe.

Deodată, Orlick se opri, scoase dopul din sticlă și-l azvârli. L-am auzit căzând ca o bucată de plumb, deși era atât de ușor. Înghiți încet restul băuturii, aplecând încet, încet, sticla; acum nu se mai uita la mine. Ultimele picături și le turnă în palmă și le linse cu limba. Apoi, cu o izbucnire neașteptată de furie, aruncă sticla înjurând cumplit și se aplecă; și am văzut, în mâna lui un ciocan de spart piatră cu un mâner lung și greu.

Hotărârea pe care o luasem nu mă părăsi căci, fără să rostesc nici un cuvânt, care să ceară îndurare, am început să țip cât mă țineau puterile și să mă zbat cu toată tăria. Nu puteam să mișc decât capul și picioarele, dar m-am zbatut cu toată puterea, care mocnea neștiută în mine. În clipa aceea, am auzit strigăte care-mi răspundeau, am văzut fețe omenești și o licărire de lumină izbucni pe ușă! Am auzit zgomot de glasuri și de luptă și l-am văzut pe Orlick ieșind dintr-o învălmășeală de oameni, ca o țâșnătură de apă, răsturnând masa dintr-o săritură și pierdind în noapte!

După câțva timp de neștire, m-am trezit dezlegat și culcat pe podea tot în locul acela, cu capul pe genunchii cuiva. Când mi-am venit în fire, ochii mei priveau țință spre scara de lângă perete - până atunci ochii mei deschiși priviseră scara fără ca mintea mea să o vadă - și așa, în clipa în care mi-am recăpătat cunoștința, am înțeles că mă aflu chiar în locul unde o pierdusem.

La început, eram prea nepăsător ca să mă uit în jurul meu și să văd pe genunchii cui îmi sprijineam capul; m-am uitat la scară, când, deodată o față omenească răsări între scară și mine. Fața ucenicului lui Trabb!

- Cred că și-a venit în fire! spuse ucenicul lui Trabb, cu glas cumpătat, dar ia te uită ce galben e!

La aceste cuvinte, fața omului care-mi ținea capul pe genunchi se aplecă deasupra mea și am văzut că era...

- Herbert! Doamne Dumnezeule!

- Încetișor, spuse Herbert. Binișor, Handel. Nu te aprinde prea rău.

- Și vechiul meu amic, Startop! am strigat eu, căci și el se apleca deasupra mea.

- Amintește-ți de treaba în care trebuie să ne dea ajutor, spuse Herbert, și stai liniștit.

Aceste vorbe m-au făcut să sar în sus, dar am căzut numaidecât înapoi din pricina durerii din braț.

- Nu-i prea târziu Herbert, nu-i așa? Ce noapte e asta? De cât timp sunt eu aici?

Căci mă cuprinsese o presimțire puternică și ciudată că zăcusem acolo timp îndelungat - o zi și o noapte, două zile și două nopți - poate și mai mult.

- Nu-i prea târziu. E încă luni seara.

- Slavă Domnului!

- Și ai toată ziua de mâine, marți, ca să te odihnești, spuse Herbert. Dar văd că gemi, fără să vrei, dragă Handel. Unde te-ai lovit? Poți să stai în picioare?

- Da, da, am spus eu, pot să și umblu. Doar zvâcniturile din braț mă supără.

Mi-au dezgolit brațul și m-au ajutat cum au putut. Era foarte umflat și roșu și nu puteam suferi nici o atingere. Dar ei și-au rupt batistele ca să facă bandaje proaspete și apoi mi-au așezat cu grijă brațul în eșarfă, rămânând ca în oraș să facem rost de un lichid răcoritor, care să-mi potolească durerile. După câțva timp, am închis ușa casei aceleia întunecoase și goale și am pornit înapoi, trecând pe la carieră. Ucenicul lui Trabb - care era acum un tânăr prea înalt pentru vârsta lui - mergea în frunte cu o lanternă, cu lumina pe care văzusem eu intrând pe ușă. Luna făcuse cale de două ore de când o văzusem ultima oară și, deși mai ploua încă, noaptea era mai luminoasă. Când am trecut pe la varniță, aburii albi se îndepărtau de noi și, așa cum înainte făcusem o rugăciune de implorare în gând, îngânam acum o rugăciune de mulțumire.

Rugându-l pe Herbert să-mi povestească cum izbutise să-mi vină în ajutor - ceea ce el refuză ritos la început și apoi îmi spuse cu condiția să stau liniștit - am aflat că, în grabă, scăpasem scrisoarea deschisă în locuința noastră, unde Herbert, care se întorsese acasă aducându-l pe Startop, o găsisse, foarte curând după plecarea mea. Tonul scrisorii îl neliniști, mai ales din pricina contrazicerii dintre scrisoarea aceasta și aceea pe care i-o scrisesem eu în

grabă. Deoarece, după un sfert de oră de gândire, neliniștea lui crescuse în loc să scadă, porni împreună cu Startop, care se oferise să-l însoțească spre oficiul de diligență, pentru a afla ora când pleacă următoarea diligență. Aflând că diligența de după-amiază plecase și, fiindcă neliniștea lui se prefăcea în teamă, pe măsură ce se iveau noi piedici în drum, Herbert se hotărî să ia o brișcă. Așadar, el și Startop coborâră la "Mistrețul Albastru" așteptându-se să mă găsească acolo sau să afle vești despre mine; dar, fiindcă nu m-au aflat nici pe mine și nici vești despre mine, au pornit spre domnișoara Havisham, unde mi-au pierdut urma. Atunci s-au întors la han (fără îndoială că toate acestea se petreceau în timp ce eu auzeam versiunea poveștii mele, care circula prin partea locului) ca să îmbuce ceva și ca să ia pe cineva, care să-i călăuzească prin țara mlaștinilor. Printre cei care căscau gura la poarta "Mistrețului Albastru", se întâmplă să fie și ucenicul lui Trabb - credincios vechiului său obicei de a se afla peste tot unde n-avea ce căuta - care mă văzuse pornind de la casa domnișoarei Havisham spre hanul unde luasem masa. Astfel ucenicul lui Trabb le-a fost călăuză și au pornit împreună cu el spre casa stăvilarului; au trecut însă pe drumul care trecea prin oraș, drum de care eu mă ferisem. În timpul drumului, Herbert își spuse că, la urma urmelor, s-ar fi putut să fiu chemat cu gând sincer, în interesul siguranței lui Provis și gândindu-se că, în cazul acesta, ar fi neplăcut să fiu întrerupt, își lăsă călăuză și pe Startop la marginea carierei și porni mai departe singur; înconjură de vreo două sau trei ori casa pe furiș, ca să se convingă că era liniște înăuntru. Deoarece nu putea auzi decât sunetele nelămurite ale unui glas gros și aspru (acestea se petreceau în timp ce mintea mea era în plină activitate), începu chiar să se îndoiască că mă aflu acolo când, deodată, a auzit țipătul meu puternic, mi-a răspuns și a năvălit în odaie, urmat numaidecât de ceilalți doi.

Când i-am povestit lui Herbert cele ce s-au petrecut în casa stăvilarului, părerea lui a fost să ne ducem numaidecât la un magistrat din oraș, așa târziu cum era și să facem rost de un mandat de arestare. Dar eu mă gândisem dinainte că astfel de măsuri ne-ar fi putut opri în oraș sau sili să ne întoarcem acolo a doua zi, devenind astfel fatale pentru Provis. Deoarece această piedică nu putea fi nesocotită, ne-am lăsat păgubași de gândul de a-l urmări pe Orlick chiar atunci. În clipa aceea și în împrejurările în care ne aflam, ni s-a părut că cel mai prevăzător lucru este să nu dăm prea multă însemnătate întâmplărilor petrecute, de față cu ucenicul lui Trabb, despre care sunt sigur că s-ar fi simțit nespuse de dezamăgit dacă ar fi știut că cu ajutorul lui scăpasem de cuptorul din varniță. Nu că ucenicul lui Trabb ar fi fost atât de hain din fire, dar avea prea multă vioiciune necheltuită și dorea schimbare și emoție pe socoteala oricui. La despărțire i-am dat două lire (ceea ce părea că se potrivea cu dorința lui) și i-am spus că-mi pare rău că-mi făcusem o părere proastă despre el (ceea ce nu-l mișcă la fel).

Deoarece ziua de miercuri era atât de aproape, ne-am hotărât să pornim toți trei la Londra chiar în noaptea aceea, cu brișcă; cu atât mai mult cu cât doream să fim departe, înainte ca lumea din ținut să înceapă să vorbească despre aventura din noaptea aceea. Herbert cumpără o sticlă mare de doctorie și numai cu ajutorul acestui balsam, pe care mi-l turna mereu pe braț, am fost în stare să îndur durerile, în timpul călătoriei. Mijise de ziuă când ajunserăm la Temple, iar eu m-am culcat numaidecât și nu m-am ridicat din pat toată ziua.

Groaza de a cădea bolnav și de a nu fi în stare să fac nimic a doua zi mă cuprinsese cu atâta înverșunare, încât mă mir că nu m-a făcut cu totul neputincios. Și, fără îndoială, că așa s-ar fi întâmplat, mai ales după chinul și sfârșeala pe care suferisem, dacă ziua următoare n-ar fi însemnat o încordare supraomenească pentru mine. Mă aștepta o zi dorită cu atâta înfrigurare, o zi atât de plină de urmări și cu rezultate atât de nepătrunse, deși era atât de apropiată.

Nici o măsură de prevedere n-ar fi putut să fie mai firească decât faptul că, în ziua aceea, am întrerupt orice comunicație cu el: totuși și această măsură îmi mărea neliniștea. Tresăream la fiecare zgomot de pași, la fiecare sunet, crezând că fusese descoperit și prins și că acum venea un sol ca să-mi aducă vestea. Ajunsesem să mă conving că știu că fusese prins, că mintea mi-era frământată de ceva mai sigur decât o teamă sau o presimțire, că lucrul se întâmplase și că eu aveam cunoștințe tainice despre el. Pe măsură ce ziua se scurgea fără să primesc nici o știre proastă, pe măsură ce se lăsa întunericul, groaza aceea apăsătoare că boala mă va împiedica să fac ceea ce aveam de făcut a doua zi puse cu totul stăpânire pe mine. Brațul ars îmi zvâcnea, capul înfierbântat îmi zvâcnea la fel și mi se părea că mintea mi se întunecă. Am început să număr până la cifre foarte mari și să repet pasaje în proză și în versuri pe care le știam pe dinafară, ca să mă conving că nu este așa. Uneori mi se întâmpla să ațipesc pentru câteva clipe sau să uit unde ajunsesem din cauza minții mele obosite; atunci îmi spuneam tresărind: *Acum, acum încep să aiurez!*

M-au ținut culcat toată ziua, mi-ai schimbat mereu pansamentele și mi-ai dat băuturi răcoritoare. De câte ori adormeam, mă sculam cu senzația, pe care o avusesem și în casa stăvilărilor, că se scursese mult timp și că momentul potrivit pentru a-l salva trecuse. Pe la miezul nopții, m-am sculat din pat și m-am dus la Herbert, pătruns de siguranța că dormisem timp de douăzeci și patru de ore și că ziua de miercuri trecuse. Această ultimă efortare pricinuită de neliniștea mea m-a sfârșit, căci după aceea am dormit adânc.

Zorii zilei de miercuri se revărsau, când m-am uitat afară pe fereastră. Luminile scânteietoare de pe poduri au pălit iar, la orizont, soarele semăna cu un lac de foc. Podurile, de un cenușiu rece, se arcuiau deasupra fluviului încă întunecat și tainic iar, pe alocuri, în vârful podurilor, vâlvătaia de pe cer arunca pete calde. În timp ce mă uitam la acoperișurile înghesuite, la turnurile și la clopotnițele bisericilor, care se înălțau în cerul neobișnuit de limpede, soarele răsări și parcă o mână dădu la o parte vâlul care acoperea fluviul, iar milioane de scânteii au izbucnit din ape. Parcă și din fața ochilor mei se dăduse la o parte un vâl, căci mă simțeam puternic și sănătos.

Herbert dormea în patul lui, iar camaradul nostru era culcat pe canapea. Nu mă puteam îmbrăca fără să mă ajute cineva; în schimb, am ațâțat focul care mai ardea încă și am pregătit cafeaua pentru prietenii mei. Și ei s-au trezit la timp, odihniți și veseli; am lăsat aerul aspru al dimineții să intre în casă și am privit spre fluxul care venea spre noi.

- Când apele se retrag, la ora nouă, spuse Herbert vesel, să ne aștepți și să fii pregătit tu, de acolo, de pe Mill Pond Bank!

Era una dintre diminețile acelea de martie, când soarele strălucește cald și suflă un vânt rece, când e vară sub razele soarelui și iarnă la umbră. Eram îmbrăcați în haine marinărești și eu îmi luasem și un geamantan. Din toată averea mea lumească, nu-mi luasem decât puținele lucruri trebuincioase care încăpeau într-un geamantan. Unde aveam să mă duc, ce trebuia să fac, când mă voi întoarce - erau întrebări la care nu puteam răspunde; și nici nu mi-am frământat mintea cu ele, căci nu mă mai gândeam decât la scăparea lui Provis. Doar pentru o clipă, m-am oprit în ușă și m-am uitat în urmă, întrebându-mă în ce împrejurări cu totul schimbate voi vedea casa și dacă-mi era dat să o mai văd vreodată.

- Am pornit-o agale pe scările din Temple și ne-am oprit nepăsători, de parcă n-am fi fost hotărâți dacă să ne plimbăm sau nu cu barca. Desigur că avusesem eu grijă ca barca să fie gata și totul pregătit. După ce ne-am prefăcut câteva clipe că șovăim, neavând drept martori decât cele câteva făpturi amfibii care locuiau pe scările din Temple, ne-am suit în barcă și am pornit; Herbert era la proră, eu, la cârmă. Apa era înaltă; era ora opt și jumătate.

Planul nostru era următorul: deoarece la ora nouă, apele începeau să descrească și mergeau în direcția în care ne-am îndreptat și noi până la ora trei, am hotărât să înaintăm și după schimbarea direcției apelor și să vâslim împotriva curentului până se va lăsa întunericul. Pe la ora aceea, aveam să ne aflăm în dreptul malurilor acelor joase, dincolo de Gravesend, între Kent și Essex, unde fluviul e larg și pustiu, unde sunt puțini locuitori pe mal și unde se află împrăștiate câteva cârciumi pustii, dintre care am putea alege una ca loc de odihnă. Acolo, aveam de gând să înnoptăm. Vaporul spre Hamburg și cel spre Rotterdam trebuiau să părăsească Londra joi, pe la ora nouă dimineața. Trebuia să știm la ce oră vor trece pe acolo și să facem semn primului să oprească; așa că dacă, prin cine știe ce întâmplare, nu vom fi primiți pe bordul primului vas să ne mai putem încerca o dată norocul. Cunoșteam semnele distincte ale fiecăruia dintre cele două vase.

Ușurarea de a mă vedea, în sfârșit, pe cale de a îndeplini planul era atât de mare, încât cu greu îmi aminteam de starea în care mă aflasem cu câteva ore înainte. Aerul răcoros, lumina soarelui, unduirea apelor, fluviul cu mișcarea lui, drumul care mergea de-a lungul fluviului și care părea să ne înțeleagă, să ne mulțumească, să ne îmbărbăteze, toate acestea mă umpleau de nădejde. Mă simțeam jignit de faptul că eram atât de puțin folositor în barcă; în schimb, cred că există puțini vâslași mai buni ca prietenii mei, căci vâsleau amândoi cu mișcări regulate, care aveau să țină toată ziua.

În vremea aceea, circulația vapoarelor pe Tamisa era mult mai mică decât acum și bărcile mult mai numeroase. Cred că, pe atunci, se vedeau tot atâtea șlepuri, corăbii de cărbuni cu pânze și vase comerciale de coastă ca și acum; în schimb vase cu aburi, mari sau mici, nu se vedeau nici a zecea sau a douăzecea parte din câte se văd astăzi. Deoarece era foarte devreme, în dimineața aceea, se vedeau multe bărci cu vâsle care se plimbau înapoi și încolo și nenumărate șlepuri care coborau fluviul duse de flux. În timpul acela, circulația bărcilor deschise între poduri era mult mai obișnuită și mai puțin anevoioasă decât astăzi; și noi înaintam voios printre bărci și luntre.

Am trecut în curând de Podul Vechii Londre și de piața Billingsgate, am trecut de bărcile de stridii și de olandezii de pe chei, am trecut de White

Tower și de Poarta Trădătorilor și am ajuns printre șirurile de vapoare ancorate. Aici se aflau vasele Leith, Aberdeen și Glasgow, care se încărcau și se descărcau de mărfuri și, când am trecut prin dreptul lor, ni s-a părut că vedem niște uriași care se înalță din apă; mai încolo se înșiruiă vase de cărbuni cu zecile; aveau schele pe punte ca să țină în cumpănă cărbunele ce se ridica și era aruncat cu zornăit de lanțuri în șlepurile de alături; mai încolo, am văzut vaporul care trebuia să plece a doua zi spre Rotterdam, legat cu funii, și ne-am uitat cu luare-aminte la el; și mai încolo, vaporul de Hamburg, sub ale cărui catarge am trecut, îndreptându-se spre celălalt mal. Și acum, eu, care stăteam la cârmă, vedeam Mill Pond Bank și scările din Mill Pond Bank, în timp ce inima îmi bătea mai tare ca înainte.

- E acolo? întrebă Herbert.

- Încă nu.

- Foarte bine! Nici nu trebuie să coboare înainte de a ne zări. Vezi semnalul?

- De aici nu văd bine; dar cred că-l văd. Acum îl văd și pe el! Vâsliți amândoi. Ușurel, Herbert. Vâslele!

Am atins ușor scările pentru o clipă; el se sui și apoi am pornit din nou. Purta o manta de marinar, ținea un sac de pânză în mână și era pe placul meu, căci arăta chiar ca un cârmaci de fluviu.

- Măi băiete! spuse el, punându-și mâna pe umărul meu și așezându-se, băiat de inimă, te-ai purtat frumos. Mulțumesc.

Și iarăși am trecut printre rânduri de vapoare ancorate, intrând printre șiruri și ieșind dintre ele, ferindu-ne de lanțurile ruginite, atingând funii de cânepă și geamanduri, scufundând pentru câteva clipe coșuri sparte care pluteau, împrăștiind surcele plutitoare și așchii, desplicând spuma neagră de cărbuni, intrând printre șiruri de vapoare și iar ieșind dintre ele, trecând pe lângă embleme zugrăvite pe vapoare care reprezentau pe John din Sunderland ținând discursuri vântului (cum fac atâția alții cu numele John) și pe Betsy din Yarmouth, cea voinică și cu ochii holbați; intram între șiruri și ieșeam dintre ele, iar ciocanele răsunau în șantierul navale, fierăstraiele tăiau cheresteaua, mașinării zăngănitoare lucrau la cine știe ce mașini necunoscute nouă, pompele își vedeau de treabă în vapoarele găurite, scripeții scârțâiau, vapoarele se îndreptau spre mare, în timp ce făpturi marine neînțelese urlau înjurături peste bastioane către hamalii care le răspundeau; intram între șiruri de vapoare și, în cele din urmă, am trecut de toate șirurile și am ieșit în apele netezi ale fluviului, acolo unde băieții își pot arunca năvoadele, căci apa nu mai este murdară și unde pânzele împodobite cu ghirlande se unduiesc libere în bătaia vântului.

Începând de la scările unde se suise el, mă uitasem tot drumul cu încordare în jurul meu, ca să descopăr dacă nu cumva stârneau vreo bănuială. Nu văzusem nimic. Fără îndoială că nu fusesem și nici acum nu eram urmărit de nici o barcă. Dacă ne-ar fi așteptat vreo barcă în drum, aș fi cârmit spre mal și aș fi silit-o să pornească mai departe sau să se trădeze. Dar ne vedeam de drum, nestingheriți de nimeni.

El purta mantaua lui de marinar și, după cum am mai spus, părea că face parte firească din peisaj. E ciudat (dar poate că viața nenorocită pe care o dusese explică totul) că el era cel mai puțin îngrijorat dintre toți. Nu era

nepăsător, căci îmi spusese că nădăjduia să scape cu viață, pentru ca să apuce să-l vadă pe domnișorul lui unul dintre cei mai de frunte oameni din țara spre care ne îndreptam. După câte înțelegeam eu, nu-l ispitesc nici trândăvia nici resemnarea; dar nici nu-i trecea prin minte că primejdia ar fi putut să-l pască în mijlocul drumului. Când întâlnea primejdia, o înfrunta, dar trebuia să vină înainte ca el să fi avut vreme să se tulbure.

- Dac-ai ști, măi băiete, îmi spusese el mie, ce înseamnă să stau aici, alături de băiatul meu și să-mi fumez luleaua, după ce am stat, zi de zi, între patru pereți, m-ai fericit. Dar nu știi ce înseamnă asta

- Cred, însă, că știi ce înseamnă bucuria libertății, am răspuns eu.

- A, făcu el, clătinând cu gravitate din cap. Dar nu știi cum știu eu. Dar nu vreau să vorbesc urât.

Mi se părea atât de lipsit de înțeles ca el să-și fi primejduit libertatea și chiar viața, de dragul unui gând care-l stăpânea. Dar mi-am spus că poate o libertate fără primejdie era prea străină de felul lui de viață, ca să însemne și pentru el ceea ce însemna pentru alți oameni. Până la urmă, nu am ajuns la nici o concluzie, căci el îmi spusese, după ce mai trase de câteva ori din lulea:

- Vezi, măi băiete, când eram dincolo, în celălalt capăt al lumii, mă uitam mereu spre capătul ăsta; și urât îmi părea capătul celălalt, măcar că mă îmbogățeam văzând cu ochii. Toată lumea îl cunoștea Magwitch și Magwitch putea să vină și să plece și nimeni nu-și bătea capul pentru el. Aici, vezi tu, măi băiete, nu merge așa ușor, cel puțin n-ar merge, dac-ar ști ei unde mă aflu.

- Dacă totul merge bine, am spus eu, ai să fii liber și în siguranță, peste câteva ore.

- Bine, făcu el, trăgând aer în piept, nădăjduiesc și eu.

- Și crezi?

El își cufundă mâna în apă, peste marginea bărcii și spusese, zâmbind cu aerul acela potolit pe care-l cunoșteam:

- Da, parc-aș crede și eu, măi băiete. Dar cred că n-o să vă vină la îndemână, când vom fi mai liniștiți și mai fără griji ca acum. Dar - ce bine și ce domol curge apa - poate, îmi dă prin gând - știi, mă uitam la fumul care ieșea din luleaua mea și mă gândeam că nu putem ști ce o să se întâmple peste câteva ore, cum nu putem să știm ce e în fundul fluviului, în care am pus eu mâna. Și nici nu putem să oprim ce o să vină, cum nu pot eu să opresc curentul apei. Vezi, îmi trece printre degete și s-a dus! spusese el, arătându-ne mâna udă.

- După fața dumitale, aș spune că ți-ai cam pierdut curajul, am spus eu.

- Nici gând, măi băiete! Apa curge așa liniștită și clocotul acela de la capătul bărcii parc-ar fi un cântec de duminică. Și, pe urmă, cine știe, poate îmbătrânesc și eu.

Își băgă din nou luleaua în gură cu o privire netulburată și rămase liniștit și mulțumit, de parc-am fi lăsat Anglia în urmă. Totuși, se supunea oricărui sfat, de parc-ar fi fost cuprins de groază; căci, când am tras barca la țarm ca să aducem câteva sticle de bere și el era gata să iasă din barcă, eu am spus că ar fi mai cuminte să rămână pe loc și el îmi spusese:

- Crezi, măi băiete? și se așază la loc fără împotrivire.

Era răcoare pe fluviu, dar ziua era frumoasă și strălucirea soarelui ne înveselea. Curentul era puternic; eu mă osteneam să mă folosesc cât mai bine de

el și, fiindcă Herbert cu Startop vâsleau regulat, am înaintat frumos. Încetul cu încetul, pe măsură ce apele scădeau, pieiră pădurile și dealurile de pe mal și acum ne croiam drum printre maluri de mâl din ce în ce mai joase; dar fluxul nu ne părăsise încă nici când am trecut de Gravesend. Deoarece Provis era înfășurat într-o manta, am cârmit, cu bună-știre, la o depărtare de o lungime sau două de barcă de vama plutitoare și apoi în larg ca să prind curentul, de-a lungul a două vapoare de călători și pe sub prora unui vas mare, de pe puntea căruia ne priveau niște soldați. Dar curând curentul începu să slăbească; vapoarele se legănau fixate de ancoră și se întoarseră toate, folosindu-se de noul curent, ca să urce fluviul spre Pool, îngrămădindu-se în jurul nostru ca o adevărată flotă; iar noi ne adăposteam pe lângă țarm, unde eram apărați de puterea curentului și ne feream cu grijă de locurile prea joase și de malul mâlos.

Vâslașii noștri erau plini de putere, căci, din când în când, lăsaseră barca să plutească, timp de un minut sau două, în voia curentului, așa încât acum nu mai aveau nevoie decât de un sfert de oră de odihnă. Traserăm barca la țarm printre niște pietre alunecoase și am început să mâncăm și să bem, uitându-ne tot timpul în jurul nostru. Ținutul semăna cu țara mlaștinilor, căci era neted, monoton și întunecat la orizont; iar fluviul șerpuia și baliza plutitoare se mișca, în timp ce tot restul părea înlemnit și tăcut. Căci acum ultimul dintre vapoare dispăruse dincolo de ultima cotitură joasă pe lângă care trecuserăm și noi; și ultimul șlep, verde cu pânze cafenii, urmase după el, încărcat cu paie; și câteva luntre de descărcat, ce păreau plăsmuirile stângace ale unui copil care ar fi vrut să construiască o barcă, stăteau înfundate în nămol. Un far mic, ridicat pe niște pari, stătea schilod în noroi, proptit în picioroange și sprijinându-se în cârje, și tot din noroi se înălțau niște țaruși murdari, niște pietre cleioase, câțiva stâlpi indicatori; iar un debarcader vechi și o clădire dărăpănată, fără acoperiș, se scufundau în mâl; în jurul nostru, totul părea oprit și înfundat în nămol.

Am pornit din nou, descurcându-ne cum puteam mai bine. Acum treaba era mai grea, dar Herbert și Startop nu s-au dat bătuți și au vâslit, au vâslit fără întrerupere până la apusul soarelui. Între timp, fluviul ne mai săltase puțin, așa încât acum puteam să vedem ce se petrece dincolo de mal. Vedeam soarele roșu, înconjurat de o ceață purpurie, care atingea malul jos și se cufunda cu iuțea în întuneric; vedeam mlaștinile netede și pustii; și departe, departe vedeam dealurile de care ne despărțeau o întindere fără viață, însuflețită doar, din când în când, de zborul trist al vreunui pescăruș.

Deoarece noaptea avea să coboare curând și fiindcă luna, care nu mai era plină, avea să răsară târziu, am ținut un mic sfat; sfatul a fost scurt, fiindcă era limpede că trebuia să ne oprim la prima cârciumă părăsită, care ne va ieși în cale. Așa că ei doi au luat din nou vâslele în mână, în timp ce eu mă uitam în zare, ca să găsesc ceva care semăna a casă. Și am înaintat, tăcuți, patru sau cinci mile nesfârșit de lungi. Era foarte rece și o corabie de cărbuni care a trecut pe lângă noi, luminându-ne cu focul care ardea înăuntru și împrăștiind fum, ni s-a părut un adăpost minunat. Se lăsase noaptea neagră și, până în zori, tot așa avea să fie; picul de lumină care ne înconjura părea să vină mai curând din apele fluviului decât de la cer căci, în mișcarea lor, vâslele loveau în stelele ce se oglindeau pe apă.

Era firesc să fim cu toții pătrunși de gândul că suntem urmăriți, la ora

aceea înfricoșătoare. În înaintarea lui, curentul lovea cu putere malul, la intervale regulate; și, de câte ori sunetul acela ne izbea urechile, era sigur că unul dintre noi va tresări și își va îndrepta ochii în partea aceea. Pe alocuri, fluxul mâncase malul, făcând mici golfuri, iar noi eram cu toții temători de astfel de locuri și le priveam cu ochi bănuitori și îngrijorați. Uneori, câte unul dintre noi spunea în șoaptă:

- Ce a fost valul acela? Sau altul spunea:

- Nu vi se pare că se vede o barcă, acolo? Și apoi ne cufundam într-o tăcere de moarte, în timp ce eu mă gândeam nervos că prea făceau mult zgomot vâslele.

În cele din urmă, am zărit o locuință și un acoperiș și, îndată după aceea, am ajuns în dreptul unui mic chei făcut din pietre adunate din apropiere. Lăsându-i pe ceilalți în barcă, am pășit pe mal și am văzut că luminița venea din fereastra unei cârciumi. Era un loc destul de murdar și aș spune că aventurierii și contrabandiștii îl cunoșteau bine; dar, în bucătărie, ardea un foc bun și se găseau ouă și slănină de mâncare. Și mai erau și tot felul de băuturi pe acolo. În cârciuma aceasta se mai găseau și două camere cu câte două paturi fiecare - "Bune, rele, așa cum sunt", spuse cârciumarul. În afară de cârciumar, de nevastă-sa și de o făptură bărbătească cu păr cărunt - "omul la toate" - care era atât de murdar și de unsuros, de parcă ar fi fost un stâlp indicator, nu mai era nimeni în toată casa.

În tovărășia acestui om, m-am întors la barcă și ne-am suit cu toții la mal, după ce am scos din barcă vâslele, cârma, cangea, tot ce se mai găsea înăuntru și am tras-o la țărnișă pentru tot timpul nopții. Ne-am ospătat bine lângă focul din bucătărie și, pe urmă, ne-am împărțit odăile; Herbert și Startop trebuiau să se culce în una dintre ele; eu și cu fugarul nostru în cealaltă. Am descoperit că aerul fusese cu grijă alungat din amândouă încăperile, ca și cum ar fi fost primejdios pentru viața omului; și, pe sub paturi, se aflau mai multe rufe murdare și cutii vechi decât mi-aș fi putut închipui că se pot afla într-o singură familie. Dar, cu toate acestea, eram foarte mulțumiți, căci nici n-am fi putut găsi un loc mai pustiu.

În timp ce ne dezmoșteam în fața focului, după masă, "omul la toate", care ședea într-un colț și purta o pereche de ghete burduhănoase, pe care ni le arătase, în timp ce mâneam ouă cu slănină, ca pe niște relicve de preț, scoase din picioarele unui marinar înecat, care fusese aruncat la mal ca câteva zile în urmă, "omul la toate", cum am spus, mă întrebă dacă nu văzusem o corabie mică cu patru lopeți urcând fluviul. I-am răspuns că nu și el îmi spuse că, pesemne, o luase în jos pe fluviu, deși când plecase de aici "pornise în sus".

- Cine știe de ce, spuse "omul la toate", s-or fi răzgândit și au pornit-o în jos.

- Cum ai spus, o corabie mică cu patru lopeți? am întrebat eu.

- Cu patru lopeți, răspunse el, și cu doi vâslași.

- S-au oprit aici?

- Au intrat cu un ulcior de patru galloni¹¹ ca să ia bere. Tare-mi venea să pun otravă în bere, spuse "omul la toate", sau să le bag înăuntru vreo doctorie care să-i răscolească puțin.

¹¹ Unitate de măsură pentru lichide

- De ce?

- Știu eu de ce, spuse "omul la toate". Vorbea cu voce încleiată, ca și cum ar fi avut noroi în gâtlej.

- Cred, spuse cârciumarul, un om slăbuț și gânditor, cu ochi spălăciți, care părea să aibă multă încredere în "omul" lui; cred că sunt ceea ce nu sunt.

- Știu eu ce cred, se încăpățâna omul.

- Tu crezi că-s de la vamă, omule? întrebă cârciumarul.

- Chiar așa cred.

- Atunci să știi că te înșeli.

- Bine că mă înșel!

După ce, a dat acest răspuns plin de înțeles, care dovedea încrederea nețărmurită pe care o avea în părerea lui, "omul la toate" își scoase una dintre ghetele lui burduhănoase, se uită înăuntru ei, scutură câteva pietricele pe podeaua bucătăriei și se încălță la loc. A făcut aceste mișcări cu aerul unui "om la toate", care avea atâta dreptate, încât își putea îngădui să facă orice.

- Și atunci ce crezi c-au făcut cu nasturii? întrebă cârciumarul șovăind.

- Ce-au făcut cu nasturii? răspunse omul. I-au azvârlit în apă. I-au înghițit. I-au semănat în pământ, ca să răsară verze. Ce-au făcut cu nasturii!?

- Nu fii obraznic, omule, îl dojeni cârciumarul cu glas trist și patetic.

- Un funcționar de vamă știe el ce să facă cu nasturii, spuse "omul la toate", repetând cu dispreț nemăsurat cuvântul cu pricina, când îl împiedică de la treabă. O corabie cu patru vâsle și doi vâslași nu-și pierde timpul și nu se plimbă când în sus, când în jos, dacă nu sunt funcționari de vamă înăuntru. După aceste cuvinte omul ieși, plin de dispreț, din bucătărie; și cârciumarul, care nu mai avea în cine să se încreadă, găsi că n-are rost să vorbească mai departe.

Acest dialog ne neliniște pe toți și pe mine chiar foarte mult. Un vânt jalnic vuia în jurul casei, apa izbea malul și pe mine mă cuprinsese teama că suntem prinși și amețiți. O corabie mică cu patru vâsle, care se plimbă în chip atât de ciudat, încât reușise să atragă atenția oamenilor, era o împrejurare neplăcută, pe care nu mi-o puteam scoate din cap. După ce l-am convins pe Provis să se ducă sus în odaie și să se culce, am ieșit afară cu prietenii mei (Startup avusese timp să afle cum stau lucrurile) și am ținut un nou sfat. Ne frământa întrebarea dacă trebuie să rămânem la cârciumă până la trecerea primului vapor, adică până pe la ora unu după-amiază, sau dacă să pornim dis-de-dimineată. În cele din urmă, am socotit că e mai cuminte să rămânem pe loc aproape o oră înainte de trecerea vaporului și atunci să-i ieșim în cale și să ne lăsăm duși de curent. După ce am luat hotărârea aceasta, ne-am întors la cârciumă și ne-am culcat.

Eu m-am culcat îmbrăcat și am dormit bine câteva ceasuri.

Când m-am trezit, vântul începuse din nou să sufle și firma cârciumii (un vapor) pocnea și se bălăbănea, cu un zgomot care mă făcea să tresar mereu. M-am ridicat încet, căci Provis mai dormea încă și m-am uitat pe fereastră. Vedeam cheiul unde lăsasem barca și, în timp ce încercam să-mi învâț ochii cu lumina lunii acoperită de nori, am zărit doi oameni care se uitau în barca noastră. Apoi au trecut pe sub fereastra mea, fără să se mai uite la nimic și nu s-au îndreptat spre debarcaderul pe care îl zăream eu și care era gol, ci au luat-o peste mlaștini în direcția Nore.

Prima mea pornire a fost să-l scol pe Herbert și să-i arăt pe cei doi oameni care se depărtau. Dar, gândindu-mă înainte de a intra în odaia lui, care era în fundul casei perete în perete cu a mea, că el și cu Startop avuseseră o zi mai grea decât mine și că erau obosiți, m-am lăsat păgubaș. M-am întors la fereastră și am văzut pe cei doi oameni înaintând prin mlaștini. Dar, în lumina aceea slabă, i-am pierdut curând din vedere și, fiindcă era tare frig, m-am culcat cu gândul să mai chibzuiesc și să adorm din nou.

Ne-am sculat devreme. În timp ce ne-am plimbat toți patru prin fața cârciumii, înainte de gustarea de dimineață, mi s-a părut că aș face bine să le povestesc cele ce văzusem. Și, din nou, fugarul nostru se dovedi cel mai puțin îngrijorat dintre toți. *Nu e cu neputință*, spunea el, *ca oamenii să fie într-adevăr de la vamă și nici gând să n-aibă să ne urmărească pe noi*. Am încercat și eu să-mi spun că omul are dreptate căci, de fapt, era foarte firesc să fie așa cum spunea el. Totuși, am propus ca Provis și cu mine, să pornim pe jos către un loc îndepărtat pe care-l vedeam de la cârciumă și barca să ne culeagă de acolo sau din apropiere de locul acela, pe la ora prânzului. Deoarece părerea mea a fost socotită o măsură bună de prevedere, îndată după gustarea de dimineață, Provis și cu mine am pornit, fără să spunem nimic la cârciumă.

În timp ce mergeam, el își fuma luleaua și din când în când se oprea și mă bătea pe umeri. Când ne-am apropiat de locul hotărât, l-am rugat să se adăpostească undeva, în timp ce eu voi porni în recunoaștere, căci înspre locul acela s-au îndreptat cei doi oameni în timpul nopții. El încuviință și eu am pornit singur mai departe. Nu se vedea nici urmă de barcă în jurul locului acela, nici vreo barcă trasă la țărni prin apropiere și nici urme de oameni care să se fi îmbarcat de acolo. Dar, de fapt, era în timpul fluxului și poate că urmele de pași fuseseră acoperite de apă.

Provis scoase capul din ascunzătoare și văzând că-i fac semn cu mâna să se apropie, mă ajunse și ne-am oprit acolo așteptând barca; uneori ne trânteam pe mal înfășurați în mantale, alteori ne mișcăm ca să ne mai încălzim; în cele din urmă, am văzut barca apropiindu-se. Ne-am suit ușor și am pornit pe drumul pe care avea să-l ia vaporul. Nu mai erau decât vreo zece minute până la ora unu și am început să ne uităm în zare ca să vedem fumul vasului.

Dar, de-abia pe la ora unu și jumătate am zărit fumul și, nu mult după aceea, am văzut fumul unui alt vapor în spatele primului. Deoarece vapoarele înaintau repede, am pregătit geamantanele și ne-am luat rămas bun de la Herbert și Startop. Ne-am strâns cu căldură mâinile și nici ochii lui Herbert și nici ai mei nu erau uscați când, deodată, am văzut o corabie mică cu patru vâsle țâșnind de sub mal, ceva mai încolo de barca noastră și luând același drum cu noi.

Până acum, între fumul vaporului și barca noastră se întinsese o bucată de mal, din pricina cotiturilor pe care le făcea fluviul; dar acum vedeam vasul cum înaintează. I-am strigat lui Herbert și lui Startop să stea în fața curentului, pentru ca oamenii de la bord să vadă că așteptăm vaporul și l-am rugat din tot sufletul pe Provis să stea liniștit și să rămână înfășurat în manta. El răspunse voios:

- Ai încredere în mine, măi băiete, și rămase neclintit ca o statuie. Între timp, corabia cu patru vâsle, care era mânăuită cu multă pricepere, trecuse fluviul înspre noi, ne lăsase s-o ajungem din urmă și pornise mai departe

paralel cu barca noastră. Nu ne depășeau și de abia dacă lăsau între noi și ei destul loc pentru mișcarea vâslelor; se lăsau duși de curent când ne lăsam și noi, dădeau o dată sau de două ori cu vâslele, când dădeam și noi. Unul dintre cei doi oameni din barcă era la cârmă și se uita la noi foarte pătrunzător - așa cum face orice cârmaci în împrejurări asemănătoare; celălalt era încotoșmănat și stătea ghemuit ca și Provis și parcă șoptea instrucțiuni cârmaciului, care se uita spre noi. Dar, în nici una dintre bărci, nu se auzea nici un cuvânt.

După câteva minute, Startop desluși care vas era primul și mi-a șoptit "Hamburg", cu obrazul în obrazul meu. Vasul se apropia cu iuțeală și bătaile lopeților se auzeau din ce în ce mai tare. Mi se părea că umbra vaporului era deasupra noastră când, din corabia de alături, ne strigă un glas. Eu am răspuns.

- Aveți un deportat fugit printre voi, spuse omul de la cârmă. Acela înfășurat în manta. Îl cheamă Abel Magwitch, zis și Provis. Îl arestez și-l somez să se predea și pe voi să mă ajutați.

În clipa aceea, fără să dea nici o poruncă echipajului său, cârmaciul întoarse corabia spre noi. Oamenii dinăuntru au lovit apa din fața bărcii cu vâslele, își infipseră lopețile în apă, se repeziră spre noi de-a curmezișul și opriră capul bărcii noastre, înainte ca noi să ne dăm seama de cele ce se petreceau. Toate acestea pricinuiră neliniște la bordul vaporului, se auziră glasuri care ne strigau și se auzi porunca de a opri lopețile; apoi, lopețile s-au oprit și eu am simțit că vasul se îndreaptă fără piedică spre noi. În clipa aceea am văzut pe cârmaciul celeilalte bărci punându-și mâna pe umărul lui Provis, am văzut cum amândouă bărcile se învârtesc pe loc, duse de vârtej și am mai văzut că toate mâinile de la bordul vaporului se întindeau mânioase spre noi. Și, tot în clipa aceea, l-am văzut pe Provis sărind în sus, sprijinindu-se de păzitorul lui și smulgând mantaua de pe gâtul omului care ședea în corabie. Și, tot în clipa aceea, am văzut că fața descoperită era fața celui alt pușcăriaș, pe care-l întâlnisem cu ani în urmă. Și, tot atunci, am văzut cum fața lui se dă înapoi albă de groază, cu o privire pe care n-am s-o uit niciodată și am auzit un țipăt puternic pe puntea vaporului, urmat de un plescăit zgomotos și apoi am simțit cum se scufundă barca sub mine.

Timp de o clipă mi s-a părut că lupt cu mii de roți de moară și mii de fulgere de lumină; după puțin timp, cineva mă culcă în corabie. Herbert și Startop se aflau amândoi acolo, dar barca noastră pierise și cei doi ocași pieriseră și ei.

Atât din pricina țipetelor de pe puntea vaporului, cât și din cauza fâșăitului nebun al aburilor, cât și datorită faptului că vasul înainta și înaintam și noi, la început nu eram în stare să deosebesc apa de cer și un mal de celălalt; dar oamenii au îndreptat corabia cu mare iuțeală și, după ce-au lovit de câteva ori cu putere apa din față, puseră mâna pe vâsle și fiecare om privea tăcut și nerăbdător la valurile stârnite în urma corăbiei. Deodată ceva negru, care se îndrepta spre noi mergând cu curentul, apărui la suprafața apei. Nimeni nu scoase nici o vorbă, dar cârmaciul ridică mâna și cu toți au lovit cu lopețile în spate și au oprit corabia chiar în fața petei negre. Pe măsură ce pata se apropia, mi-am dat seama că e Magwitch care înoată, dar nu cu mișcări libere. L-au ridicat în barcă și i-au pus numaidecât cătușe la mâini și la glezne.

Corabia rămase pe ioc și oamenii priveau mai departe apa în tăcere și cu nerăbdare. Dar, în curând, se apropia vasul "Rotterdam" și, pesemne,

neînțelegând ce se întâmplase, înainta cu iuțeală. După ce "Rotterdam" a fost oprit cu strigăte, amândouă vapoarele au pornit mai departe, iar noi am căzut în vârtejul stârnit de ele. Mult timp după ce apele s-au liniștit și vapoarele au dispărut, oamenii tot mai priveau cu încordare, dar fiecare știa că nu mai este nici o nădejde.

În cele din urmă, se lăsaseră păgubași și s-au îndreptat spre mal, nu departe de cârciuma unde am înnoptat; și mare a fost mirarea cu care am fost primiți de oamenii din cârciumă. Aici am avut răgaz puțin să mă îngrijesc de Magwitch - cu Provis se sfârșise - care primise câteva lovituri serioase în piept și avea o tăietură adâncă în cap.

Îmi spuse că, după câte își amintea, intrase sub carena vaporului și că fusese lovit, când încercase să ridice capul. Cât despre rana din piept (care îi îngreuna mult respirația), credea că o primise lovindu-se de coasta bărcii. Mai adăugă că n-avea de gând să spună ce i-ar fi putut sau nu i-ar fi putut face lui Compeyson, dar că, în clipa în care pusese mâna pe mantaua lui ca să-l identifice, păcătosul acela se ridicase în picioare și începuse să se clatine, așa că se prăvăliseră amândoi în apă; iar barca noastră fusese răsturnată, atunci când el (Magwitch) se smucise ca să sară din barcă, iar omul de la cârmă se silise să-l țină pe loc. Îmi mai povesti în șoaptă că amândoi s-au dat la fund, încleștați sălbatic unul de altul, că sub apă avusese loc o luptă cumplită și că el izbutise să se desprindă, să se ridice la suprafață și să plece înotând.

N-am avut de ce să mă îndoiesc de adevărul spuselor lui. De altfel cârmaciul povesti în același chip felul în care cei doi se prăvăliseră din barcă.

Când i-am cerut slujbașului care cârmise, învoiala să schimb hainele ude ale prizonierului, cumpărând ceva straie vechi de la oamenii din cârciumă, acesta încuviință numaidecât; adăugă doar că trebuie să ia în primire tot ce se găsea asupra prizonierului. Așa că portofelul care fusese odată în mâinile mele, trecu în mâinile slujbașului. Tot el îmi îngădui să-l însoțesc pe prizonier până la Londra, dar refuză să acorde această favoare și prietenilor mei.

„Omul la toate” primi instrucțiuni cu privire la locul unde se dăduse la fund înecatul și se apucă numaidecât să caute trupul neînsuflețit, în locurile unde era mai sigur că va fi aruncat la mal. Mi s-a părut că interesul de care dădea dovadă, crescuse foarte mult, în clipa când am auzit că înecatul purta ciorapi. Pesemne că avea nevoie de vreo doisprezece înecați ca să se îmbrace din cap până în picioare și, poate că aceasta era pricina pentru care diferitele lucruri pe care le purta erau în faze deosebite de învechire.

Am rămas la cârciumă până la schimbarea curentului, când Magwitch a fost dus înapoi pe corabie. Herbert și Startop au fost nevoiți să se întorcă la Londra, pe uscat, cât puteau mai repede. Despărțirea de ei a fost jalnică și, când m-am așezat lângă Magwitch, am simțit că acela avea să fie lecui meu, de acum înainte, cât timp mai era el în viață.

Căci acum toată sila mea față de el pierise și, în ființa aceasta gonită, rănită, încătușată, care mă ținea de mână, nu vedeam decât pe un om, care ar fi vrut să fie binefăcătorul meu și care se purtase cu mine, atâția ani de-a rândul, cu dragoste, cu recunoștință și cu mărinimie. Nu vedeam în el decât pe un om care se purtase cu mine, mult mai bine decât mă purtasem eu cu Joe.

Cu cât se întuneca mai tare, cu atât Magwitch răsufla mai greu și mai dureros și adeseori nu-și putea stăpâni câte un geamăt. Am încercat să-l așez în

poziții cât mai ușoare pentru el, sprijinindu-l de brațul de care mă puteam folosi; dar mă înfioram când mă gândeam că, în fundul sufletului, nu-mi părea rău că era atât de grav rănit, fiindcă, fără îndoială, cel mai bun lucru care-i rămânea de făcut era să moară. Nici nu mă îndoiam că mai erau destui oameni în viață, care puteau și ar fi fost gata să-l denunțe. Și nu trăgeam nădejde ca va fi tratat cu blândețe. Tocmai el, care fusese înfățișat sub lumina cea mai groaznică la proces, care de atunci fugise de câteva ori din închisori și fusese judecat din nou, el care se întorsese din surghiunul unde fusese trimis pentru toată viața și care pricinuisse moartea omului din cauza căruia fusese arestat, tocmai el să fie tratat cu blândețe?

Și, în timp ce ne întorceam cu fața la soarele care apunea și pe care, cu o zi înainte, îl lăsasem în urma noastră, în timp ce șuvoiul speranțelor noastre părea că se întoarce și el înapoi, i-am spus cât mă durea gândul că se întorsese în țară de dragul meu.

- Măi băiete, răspunse el, sunt foarte mulțumit că mi-am încercat norocul. Mi-am văzut băiatul și-am văzut că poate să fie un gentleman și fără mine.

Nu. Mă gândisem la asta în timp ce ședeam în barcă, unul lângă altul. Nu. Alungând din mintea mea orice dorință, înțelegeam acum sfaturile lui Wemmick. Prevedeam că, dacă va fi condamnat, toată averea lui va trece în patrimoniul Coroanei.

- Uite, măi băiete, spuse el. Acum e mai bine ca un gentleman să n-aibă de-a face cu mine. Să vii să mă vezi numai din când în când, când ai să fii împreună cu Wemmick. Când or să mă osândească, pentru ultima oară, să stai așa ca să te pot vedea. Atâta vreau.

- N-am să plec niciodată de lângă dumneata, am spus eu, dacă îmi va fi îngăduit să nu te părăsesc. Dumnezeu mi-e martor. Am să-ți fiu tot atât de credincios cum mi-ai fost și dumneata mie!

I-am simțit mâna tremurând în mâna mea, apoi și-a întors capul, așa cum stătea întins pe fundul bărcii și am auzit sunetul acela, pe care-l cunoșteam atât de bine în gâtlejul lui - de data aceasta mai potolit, așa cum era toată ființa lui acum. Mă bucuram că pomenise de toate acestea, fiindcă mi-a amintit de niște lucruri de care aș fi uitat cu siguranță și mi-aș fi amintit poate prea târziu, și anume, că el nu trebuie să afle niciodată cum pieriseră speranțele de a mă îmbogăți pe socoteala lui.

LV

A doua zi a fost dus la poliție și ar fi fost numaidecât închis pentru judecată, dacă n-ar fi fost nevoie să fie adus un vechi ofițer de pe galera de unde evadase el pe vremuri, care să dovedească identitatea lui. Nu mai exista nici o îndoială; dar Compeyson, care ar fi trebuit să depună mărturie cu privire la identitatea lui, era mort și dus de ape și, din întâmplare, nu se afla, în timpul acela, nici un slujbaș de la închisoarea din Londra care să fie în stare să depună mărturia trebuincioasă. A doua zi, după sosirea la Londra, m-am dus direct la domnul Jagers acasă, ca să mă asigur de ajutorul lui, dar domnul Jagers nu vroia să audă de nimic, spunând că e mai bine așa pentru prizonier. Era singura cale posibilă căci, de îndată ce va sosi martorul, procesul se va sfârși în cinci

minute și nici o putere din lume n-ar fi putut să oprească lucrurile din mersul lor.

I-am împărtășit domnului Jagers planul meu de a nu-l înștiința pe Magwitch despre soarta averii lui. Domnul Jagers era arțăgos și supărat pe mine, fiindcă lăsasem averea "să-mi scape printre degete"; zicea că ar trebui să facem o petiție și să încercăm să salvăm măcar o parte. Dar nu-mi ascunse faptul că, deși erau multe cazuri în care nu se cerea confiscarea averilor, în cazul de față, împrejurările erau cu totul de altă natură. Eu am înțeles foarte bine de ce. Nu eram rudă cu condamnatul și, nici nu exista între noi vreo legătură, care să poată fi recunoscută; iar el nu scrisese cu mâna lui nici un act în favoarea mea înainte de a fi fost arestat și acum n-avea nici un rost s-o facă. Eu, însă, n-aveam nici o pretenție, așa încât am hotărât și m-am supus de atunci încolo hotărârii luate ca inima mea să nu se pângărească niciodată cu nădejdea deșartă de a salva ceva din această avere.

Bănuiala că denunțatorul care se înecase nădăjduise să se aleagă cu o răsplată în urma confiscării acestei averi nu era neîntemeiată și se pare că Compeyson pusese mâna pe câteva informații foarte precise cu privire la treburile lui Magwitch. Când trupul lui a fost găsit, la multe mile depărtare de locul morții și atât de desfigurat încât a fost recunoscut numai după cuprinsul buzunarelor lui, s-au găsit într-o casetă pe care o purta la el niște bilețele, al căror scris era încă destul de citeț. Pe unul dintre ele era însemnat numele unei bănci din NewSouth Wales, unde se afla depusă o sumă de bani și câteva cuvinte despre niște moșii de mare preț. Aceste informații se aflau amândouă pe o listă pe care Magwitch i-a dat-o domnului Jagers, în timp ce se afla în închisoare, împreună cu alte posesiuni pe care el credea că le voi moșteni eu. De data aceasta, neștiința i-a folosit bietului om; nici nu se îndoia măcar că moștenirea mea se afla în siguranță, datorită domnului Jagers.

După un răstimp de trei zile, în care urmărirea începută de Coroană a fost întreruptă în așteptarea martorului, acesta sosi și dădu ultimele lămuriri necesare pentru acest caz atât de limpede. Magwitch a fost predat spre judecată în sesiunea următoare, sesiune care trebuia să înceapă după o lună.

În această perioadă atât de întunecată a vieții mele, Herbert se întoarse într-o seară acasă foarte abătut și-mi spuse:

- Dragă Handel, din păcate, cred că va trebui să te părăsesc în curând.

Deoarece eram pregătit de asociatul lui să primesc această veste, m-am arătat mai puțin mirat decât s-ar fi așteptat el.

- Aș pierde un prilej unic, dacă aș amâna plecarea mea la Cairo și, din păcate, dragă Handel, trebuie să plec acum, când ai nevoie de mine mai mult ca oricând.

- Herbert, să știi că voi avea mereu nevoie de tine, fiindcă întotdeauna ai să-mi fii drag; dar n-am mai multă nevoie acum ca altădată.

- Ai să te simți atât de singur.

- N-am răgaz să mă gândesc la asta, am spus eu. Știi doar că stau cu el tot timpul cât mi se îngăduie și că, dacă aș putea, aș sta lângă el, de dimineața până seara. Și chiar când plec de lângă el, știi doar că gândurile mele tot cu el sunt.

Starea îngrozitoare, în care ajunsese bietul om, ne zdruncinase atât de tare pe amândoi, încât n-am fi putut pomeni de ea în cuvinte mai sincere.

- Dragul meu, spuse Herbert, dă-mi voie să mă folosesc de plecarea mea atât de apropiată - căci e foarte apropiată - ca să te plictisesc puțin cu privire la persoana ta. Te-ai gândit la viitorul tău?

- Nu, fiindcă mi-a fost teamă să mă gândesc la orice fel de viitor.

- Dar nu poți să nesocotești viitorul tău; crede-mă, dragul meu, n-ai voie să faci asta. Aș dori să aruncăm amândoi o privire spre el pe cât putem s-o facem în câteva cuvinte prietenești.

- Bine, am făcut eu.

- În sucursala aceasta a firmei noastre, dragă Handel, avem nevoie de un...

Îmi dădeam seama că, din delicatețe, se ferea să folosească cuvântul potrivit, așa încât am adăugat eu:

- Un funcționar.

- Da, un funcționar. Și nădăjduiesc că nu e cu neputință ca acest funcționar să se transforme (așa cum s-a mai întâmplat cu un funcționar dintre cunoștințele tale) în asociat. Ei, Handel, pe scurt, măi băiete, n-ai vrea să vii la mine?

Era ceva atât de fermecător, de călduros și de prietenos în felul în care spusese cuvintele "Ei, Handel", care vesteau cu gravitate începutul unui discurs sinistru de afaceri, încât se lăsă deodată păgubaș de tonul acesta, îmi întinse mâna cu o mișcare cinstită și vorbi mai departe ca un școlar!

- Clara și cu mine am vorbit de nenumărate ori despre asta, urmă Herbert, și chiar astă-seară, drăguța de ea, m-a rugat cu lacrimi în ochi să-ți spun că, dacă vrei să stai cu noi, după ce ne vom căsători, o să facă tot ce-i stă în putință pentru ca prietenul bărbatului ei să înțeleagă că este și prietenul ei. Ne-am înțelege așa bine, Handel!

I-am mulțumit din toată inima, dar i-am spus că nu eram sigur că pot veni la el, cu toată invitația lui atât de prietenoasă. Mai întâi eram prea prins de altele ca să pot înțelege limpede despre ce e vorba. În al doilea rând... Da! În al doilea rând, era ceva nelămurit în mintea mea, care va ieși în curând la iveală, la sfârșitul acestei neînsemnate povestiri.

- Dar, dacă tu crezi, Herbert, că poți lăsa chestiunea deschisă pentru câtva timp, fără nici o pagubă pentru întreprinderea ta...

- Oricât timp vrei, strigă Herbert. Șase luni, un an!

- Nu așa mult, am spus eu. Cel mult trei luni.

După încheierea acestei înțelegeri, ne-am strâns mâna și Herbert era nespus de încântat; mi-a spus apoi că acum putea să-și ia inima în dinți și să mă anunțe că, aproape sigur, va fi nevoit să plece chiar la sfârșitul săptămânii.

- Și Clara? am întrebat eu.

- Drăguța de ea, mi-a răspuns Herbert, își face datoria față de taică-său până la sfârșit, dar n-o mai duce el mult timp. Doamna Whimple mi-a încredințat că e pe ducă.

- N-aș vrea să fiu nesimțit, am spus eu, dar nici nu are altceva mai bun de făcut.

- Din păcate, trebuie să recunosc că așa este, spuse Herbert; și pe urmă eu o să mă întorc și drăguța de ea și cu mine vom intra frumușel în prima biserică. Și, nu uita! Draga de ea nu face parte din nici o familie de seamă, nu citește cărți despre titluri de noblețe și habar n-are cine a fost bunicul

ei. Ce noroc pentru fiul mamei mele!

Chiar în săptămâna aceea - sâmbătă - mi-am luat rămas bun de la Herbert; stătea în diligenta care trebuia să-l ducă în port, plin de speranțe dar necăjit că e nevoit să mă părăsească. Am intrat într-o cafenea și i-am scris Clarei un bilețel, în care-i spuneam că Herbert plecase, că-i trimisese mii de gânduri drăgăstoase și apoi m-am întors acasă, în pustietate - dacă mai pot întrebuința cuvântul acasă, căci casa nu mai era a mea și eu nu mai aveam casă nicăieri.

Pe scară, l-am întâlnit pe Wemmick care cobora, după ce izbise zadarnic cu genunchii în ușă. Nu-l mai văzusem, între patru ochi, după sfârșitul acela nenorocit al încercării noastre de a fugi; și acum venise, în calitate de persoană particulară, ca să-mi spună câteva cuvinte lămuritoare cu privire la nereușita noastră.

- Răposatul Compeyson, spuse Wemmick, încercase mai mult de jumătate din afacerile legale, care se încheie acum. Am auzit de tot ce făcea el, de la niște oameni de ai lui care au intrat în încurcătură - cea mai mare parte dintre oamenii lui intrau în încurcătură. Am stat cu urechile bine deschise, deși mă prefăceam că le țin închise, și așa am auzit că va lipsi câteva zile din oraș și m-am gândit că acesta ar fi momentul potrivit pentru încercarea noastră. De-abia acum îmi dau seama, că făcea parte din politica lui de om iscusit să înșele oamenii, pe care-i folosea drept unelte. Te rog să nu fii supărat pe mine, domnule Pip. Crede-mă că am vrut, din toată inima, să-ți fac un serviciu.

- Sunt sigur de asta, Wemmick, așa cum ești și dumneata și-ți mulțumesc pentru osteneala pe care ți-ai dat-o și pentru prietenia dumitale.

- Mulțumesc, mulțumesc foarte mult. Merge prost treaba, spuse Wemmick, scărpinându-se în cap, și crede-mă, că de mult n-am mai fost atât de amărât. Mă gândesc la câtă avere mobilă a fost aruncată în vânt. Doamne Dumnezeule!

- Și eu, dragă Wemmick, mă gândesc la proprietarul acestei averi.

- Da, sigur, spuse Wemmick. Fără îndoială nu-i nimic de spus fiindcă îți pare rău de el și așa pune și eu la bătaie o hârtie de cinci lire ca să-l scot din încurcătură. Dar eu mă gândesc așa: deoarece răposatul Compeyson era dinainte înștiințat de întoarcerea lui și fiindcă își băgase în cap să-l strivească, cred că, în nici un caz, n-ar fi putut scăpa. În timp ce averea mobilă ar fi putut fi scăpată. Vezi, aceasta este deosebirea între avere și proprietarul ei.

L-am poftit pe Wemmick sus în casă, ca să bea un pahar de grog, înainte de a porni spre Walworth. El primi propunerea mea. În timp ce-și sorbea cumpătat porția, îmi spuse, deodată, fără nici o legătură cu cele ce vorbisem înainte și după ce-mi păruse câteva clipe cam neliniștit:

- Ce-ai spune dacă mi-aș lua vacanță luni?

- Cred că de un an de zile n-ai mai făcut așa ceva.

- Cam așa, de un an, spuse Wemmick. Da, îmi iau vacanță. Mai mult decât atât; am să te rog să mă însoțești.

Eram gata să mă scuz, căci nu prea eram un tovarăș plăcut de petrecere, în vremea aceea, dar Wemmick mi-o luă înainte:

- Îți cunosc îndatoririle, spuse el, și știu că ești cam abătut. Dar dac-ai putea să-mi faci serviciul acesta, ți-aș fi recunoscător. N-o să fie o plimbare prea lungă și n-o să pornim dis-de-dimineată. Să zicem că ar ține - socotind că

luăm gustarea de dimineață pe drum - de la ora opt la douăsprezece. N-ai putea să faci o excepție și să vii?

Îmi făcuse atâtea servicii, încât ceea ce-mi cerea el era foarte puțin. I-am spus că pot veni - că voi veni - și el se bucură atât de mult de răspunsul meu, încât m-am bucurat și eu. La cererea lui foarte stăruitoare, am făgăduit că voi fi la castel, luni dimineața la ora opt și jumătate, și ne-am despărțit.

M-am ținut de făgăduială și luni dimineață am sunat la poarta castelului, iar Wemmick veni să-mi deschidă chiar el; m-a izbit faptul că arăta mai țeapăn ca de obicei și că purta o pălărie mai lucioasă ca în celelalte zile. Înăuntru ne așteptau două pahare cu rom și lapte și doi biscuiți. Bătrânul, pesemne că se sculase cu noaptea în cap căci, aruncându-mi privirile în odaia lui, am văzut că patul e gol.

Ne-am ospătat cu rom, lapte și cu biscuiți și tocmai ne pregăteam să pornim, după toate aceste pregătiri când, deodată, spre mirarea mea, am văzut că Wemmick ia o undiță și și-o pune pe umăr.

- Ce, ne ducem la pescuit? am întrebat eu.

- Nu, răspunse Wemmick, dar îmi place mie să umblu cu o undiță pe umăr.

Mi se păru ciudat; totuși, n-am spus nimic și am pornit. Mergeam spre Camperwell Green și când am ajuns acolo, Wemmick spuse deodată:

- Ia te uită! O biserică!

Mie nu mi se păru nimic surprinzător în faptul acesta; dar, mare mi-a fost mirarea, când Wemmick spuse, ca și cum i-ar fi trecut prin cap o idee năstrușnică:

- Hai să intrăm!

Am intrat cu toții, Wemmick și-a lăsat undița la intrare și am început să ne uităm în jurul nostru. Între timp, Wemmick își vârî mâinile în buzunarele hainei și scoase ceva dintr-o hârtie.

- Ia te uită! făcu el. O pereche de mănuși! Hai să le îmbrăcăm!

Deoarece mănușile erau albe și fiindcă cutia de scrisori era larg deschisă, începură să mă cuprindă bănuielile. Bănuielile mele s-au întărit și s-au prefăcut în siguranță, când l-am zărit pe bătrân intrând pe o ușă laterală, alături de o doamnă.

- Ia te uită! spuse Wemmick. A sosit și domnișoara Skiffins. Ia să facem o cununie.

Preasfioasa domnișoară era îmbrăcată ca de obicei, doar că, în clipa de față, era pe cale să-și înlocuiască mănușile verzi de căprioară cu o pereche albă. Bătrânul era prins de îndeplinirea unei jertfe asemănătoare adusă pe altarul căsătoriei. Totuși, bietul bătrân întâmpină atâtea greutăți până să-și îmbrace mănușile încât Wemmick găsi de cuviință că este nevoie să-l așeze cu spatele la un stâlp și apoi să treacă în spatele stâlpului și să înceapă să tragă de ele, în timp ce eu îl țineam pe bătrânul domn de mijloc, așa încât rezistența opusă să fie mereu aceeași și destul de mare. Cu ajutorul acestui plan iscusit, mănușile i-au îmbrăcat mâinile în chipul cel mai desăvârșit.

La apariția paracliserului și a pastorului, am fost cu toții înșirați în fața balustradei fatale. Credincios planului său de a face toate gesturile, ca și cum nimic n-ar fi fost pregătit dinainte, Wemmick își spuse, scoțând ceva din buzunar, înainte de începerea serviciului:

- Ia te uită! Un inel!

Eu jucam rolul de însoțitor și cavalier de onoare al mirelui, în timp ce o fetiță șchioapă, care deschidea ușile stranelor din biserică și purta o bonețică de prunc pe cap, făcea pe domnișoara de onoare. Răspunderea de a o duce pe mireasă la altar cădea în sarcina bătrânului care izbuti, până în cele din urmă, să-1 scandalizeze fără să vrea pe pastor. Lucrurile s-au petrecut astfel. Când pastorul spuse: *Cine aduce pe această femeie pentru a lua în căsătorie pe acest bărbat?* bătrânul, care habar n-avea la ce punct al căsătoriei am ajuns, zâmbi fericit și cu bunăvoință celor zece porunci. Atunci, pastorul mai spuse o dată: *Cine aduce pe această femeie pentru a lua în căsătorie pe acest bărbat?* Deoarece bătrânul se afla într-o stare de neștire dintre cele mai nevinovate, mirele strigă cu glasul lui obișnuit:

- Ei, moșule, știi doar; cine o aduce? Iar bătrânul răspunse foarte vioi, înainte de a spune că el o aduce:

- Foarte bine, John, foarte bine, băiete! Iar preotul a făcut o pauză atât de întunecată la auzul acestor cuvinte, încât, am început să mă îndoiesc că cununia va ajunge la bun sfârșit încă din ziua aceea.

Totuși, cununia s-a încheiat cu bine și, la ieșirea din biserică, Wemmick ridică capacul criselniței, lăsă mânușile să cadă înăuntru și puse capacul la loc. Doamna Wemmick, mai prevăzătoare pentru viitor, își puse mânușile albe în buzunar și le îmbrăcă pe cele verzi.

- Și acum, domnule Pip, spuse Wemmick triumfător, în timp ce-și așeza undița pe umăr, dă-mi voie să te întreb dacă își poate cineva închipui că acesta-i un alai de nuntă!

Gustarea de dimineață fusese comandată dinainte la o cârciumă foarte plăcută, care se afla la vreo milă depărtare, dincolo de dealul înverzit; și, înăuntru, se afla un mic biliard, pentru cazul că am dori să ne destindem puțin după ceremonie. Mi se părea foarte amuzant că doamna Wemmick nu mai desprindea mâna lui Wemmick, când el și-o trecea în jurul mijlocului ei, ci ședea, lângă perete, pe un scaun cu spătar înalt, ca un violoncel în cutia lui și îngăduia să fie îmbrățișată, așa cum ar fi făcut și armoniosul instrument mai sus pomenit.

Gustarea a fost minunată și, când lumea refuza bunătățile de pe masă, Wemmick spunea:

- Totul era prevăzut în contract; n-aveți nici o teamă! Am ridicat paharul în cinstea tinerei perechi, în cinstea bătrânului, a castelului, am salutat mireasa la despărțire și am încercat să mă fac cât puteam mai plăcut.

Wemmick mă însoți până la ușă și eu i-am strâns din nou mâna și i-am urat noroc.

- Mulțumesc! spuse Wemmick, frecându-și mâinile. Nici știi cum se pricepe să crească găini. Am să-ți dau câteva ouă și-ai să-ți dai singur seama. Știi, domnule Pip, spuse el aptă, făcându-mi semn să mă întorc; știi, toate acestea sunt sentimente de Walworth, înțelegi.

- Înțeleg. Nu trebuie să pomenesc nimic la Little Britain, am spus eu.

Wemmick dădu din cap.

- După toate câte le-ai spus deunăzi, ar fi mai bine ca domnul Jagers să nu știe nimic. Ar putea să creadă că mi se moleșește creierul sau știu eu mai ce.

LVI

A zăcut bolnav în închisoare din clipa arestării până la începutul sesiunii de judecată. Avea două coaste rupte, un plămân rănit și, pe zi ce trecea, respira mai greu și avea dureri mai mari. Faptul că vorbea atât de slab, încât cu greu putea fi auzit, era o urmare a rănilor, de aceea și vorbea foarte puțin. Dar era întotdeauna gata să asculte ce-i spuneam eu așa încât acum, cea mai de seamă datorie a vieții mele era să-i vorbesc și să-i citesc ceea ce știam că are voie să audă.

Fiindcă era prea grav bolnav ca să rămână în închisoare, a fost mutat, încă din primele zile, la infirmerie. În felul acesta am avut prilejul să stau mereu lângă el, ceea ce de altfel n-ar fi fost cu puțință. Și, dacă n-ar fi fost boala, ar fi fost ținut în lanțuri ca un evadat recidivist și mai știu câte altele.

Deși îl vedeam în fiecare zi, nu puteam să stau cu el decât foarte puțin, așa încât timpul în care eram zilnic despărțiți era destul de lung, ca să pot citi pe fața lui toate schimbările care avuseseră loc în starea sănătății lui. Nu-mi amintesc să fi văzut vreodată o schimbare în bine; se stingea văzând cu ochii, era din ce în ce mai slab și mai bolnav, din ziua în care porțile închisorii îl despărțiseră de lumea de afară.

Supunerea și resemnarea de care dădea dovadă erau ale unui om sfârșit. Uneori, mi se părea, după purtările lui sau după vreo vorbă șoptită pe care o rostea fără să-și dea seama, că se întreabă mereu dacă în împrejurări mai prielnice, ar fi fost un om mai puțin păcătos. Dar, niciodată, nu încerca să îndreptățească purtările lui cu vreun argument și nici nu încerca să rupă trecutul din tiparul în care înțepenisise pe vecie.

S-a întâmplat de vreo două sau trei ori ca oamenii din jurul lui să pomenească de faima lui înspăimântătoare, în timp ce eram și eu de față. Atunci un zâmbet îi lumina fața și omul își întorcea ochii spre mine cu o privire plină de încredere, ca și cum ar fi avut credința că eu văzusem o umbră de îndreptare în el, încă demult, din vremea când-eram copil. Cât despre toți ceilalți, față de ei era umil și plin de căință și nu-mi amintesc să-l fi auzit vreodată plângându-se.

Când începu sesiunea de judecată, domnul Jagers a făcut o cerere ca procesul lui să fie amânat până în sesiunea următoare. Fără îndoială că se bizuia pe faptul că bietul om nu va mai trăi până atunci, dar cererea i-a fost respinsă. Procesul lui veni la rând foarte curând și când l-au adus în fața judecății, au trebuit să-l așeze pe un scaun. Nimeni nu se împotrivi ca eu să stau lângă boxă și să-l țin de mâna pe care o întindea spre mine.

Procesul a fost scurt și limpede. Tot ce se putea spune în favoarea lui - că se apucase să lucreze cu râvnă și că prosperase prin mijloace legale și cinstite - a fost spus. Dar nimeni nu putea să tăgăduiască faptul că se întorsese din deportare și că se afla acum în fața judecătorului și a juristului. Pentru această vină, nu putea fi judecat fără a fi învinuit.

Pe vremea aceea, era obiceiul (după cum mi-a fost dat să descopăr cu prilejul acelei experiențe dureroase) ca ultima zi a procesului să fie închinată sentinței și să se facă o încheiere impresionantă, atunci când sentința era de condamnare la moarte. Și dacă amintirea de neșters a tabloului aceluia n-ar fi și acum vie în mintea mea, n-as putea să cred, nici acum când scriu rândurile

acestea, că am văzut treizeci și doi de bărbați și de femei adunați în fața judecătorului, ca să audă cu toții sentința. În fruntea celor treizeci și doi stătea el; era așezat, ca să-i mai rămână destule puteri pentru a trăi.

Văd și acum toată scena, în culorile vii ale clipei aceleia, văd până și picăturile ploii care scânteiau în soarele de aprilie, pe ferestrele tribunalului. Stăteam, ca de obicei, alături de boxă cu mâna lui în mâna mea și înăuntru erau închiși treizeci și doi de bărbați și femei; unii erau neîncrezători, alții îngroziți; unii plângeau liniștit, alții hohoteau, unii își acopereau fața cu mâinile, alții priveau în jurul lor cu ochi rătăciți. Câteva dintre femeile osândite țipaseră, dar fuseseră potolite și apoi se lăsă tăcere. Șerifii, cu lanțurile lor mari și cu decorațiile pe piept, niște caraghioși în haine civile, strigătorii publici, ușierii, o galerie întesată de oameni - o adevărată audiență de teatru - se uitau, în timp ce treizeci și doi de oameni stăteau solemn față în față cu judecătorul. Apoi judecătorul li se adresă lor. Printre fapțurile nefericite din fața lui, dintre care fiecare va trece, la rândul său, prin fața curții, se afla un om care, încă din copilărie, încălcase legea; un om care, după nenumărate arestări și pedepse, fusese, în cele din urmă, condamnat la exil, pentru un număr de ani, și care, în urma unor fapte îndrăznețe și foarte violente, izbutise să fugă, dar fusese prins și condamnat la deportare pe viață. Nelegiuitul acesta părea, la un moment dat, că se căiește de greșelile lui, acolo, departe de locul vechilor lui crime și că începuse o viață pașnică și cinstită. Dar, într-o clipă de rătăcire, târât de pornirile și patimile, care făcuseră din el o pacoste a societății, părăsise portul în care aflase odihnă și pocăință și se întoarse în țara de unde fusese surghiunit. Deși denunțat, izbutise câțiva timp să scape de urmărirea oamenilor justiției; prins în clipa în care era gata să fugă, se împotrivi și pricinui - el știe dacă cu bunăștiire sau în focul luptei oarbe - moartea denunțătorului său, care-i cunoștea tot trecutul.

Deoarece pedeapsa care așteaptă pe cei care se reîntorc în țara care i-a surghiunit e moartea și, fiindcă acesta este cazul lui, în afară de multe alte acuzații, trebuie să se pregătească de moarte.

Soarele lovea în ferestrele mari ale tribunalului, pătrunzând prin stropii sclipitori de ploaie și arunca o săgeată de lumină între cei treizeci și doi și judecător, unindu-i parcă și amintind poate unora dintre ascultători că și osândiții ca și judecătorul aveau să se înfățișeze deopotrivă înaintea Marii Judecăți, care e atotștiutoare și nu poate greși. Ridicându-se pentru o clipă în picioare, cu fața ca o pată în drumul luminii, prizonierul spuse:

- Am primit osânda de la Atotputernicul, dar mă plec în fața sentinței dumneavoastră și se așeză din nou. Au urmat șoapte, apoi judecătorul spuse celorlalți prizonieri ceea ce avea de spus. Au fost osândiți cu toții în chip formal; câțiva au fost duși afară, câțiva au pornit nepăsători cu o privire rătăcită de sfidare, alții au făcut semn cu capul către galerie, doi sau trei își strânseseră mâna și alți câțiva au ieșit mestecând niște fire de iarbă, pe care le smulseseră dintre ierburile de afară. El ieși ultimul, fiindcă trebuia să-l ajute cineva să se scoale de pe scaun și fiindcă umbla foarte încet; și, în timp ce ceilalți erau scoși din boxă, lumea se ridica (potrivindu-și hainele, ca și cum s-ar fi pregătit să iasă din biserică) arătând cu mâna spre câte un criminal și mai ales spre el și spre mine. Magwitch mă ținea strâns de mână.

Speram din tot sufletul și mă rugam să moară înainte ca grefierul să

încheie procesul verbal; dar, temându-mă că totuși nu va închide ochii până atunci, m-am apucat să scriu o petiție către ministrul de interne, în care așterneam tot ce știam despre el și spuneam că se întorsese în țară, de dragul meu. Am făcut petiția cât puteam mai arzătoare și mai patetică și, după ce am încheiat-o și am trimis-o, am scris alte petiții către acei oameni de autoritate de Stat, despre care nădăjduiam că vor fi cei mai îndurători și una am adresat-o către Coroană. Câteva zile și câteva nopți, după darea sentinței, nu m-am odihnit deloc, în afară de clipele când așipeam pe scaun, căci eram prea prins de scrierea acestor jalbe. Și, după ce le trimiteam, nu mă puteam urni din locurile unde știam că ajunseseră, căci mi se părea ca rezultatul va fi mai puțin deznădăjduit, dacă voi sta tot timpul în preajma lor.

În starea aceasta de neliniște, de zăpăceală, de durere, rătăceam serile pe străzi și dădeam târcoale birourilor și autorităților unde depusesem petițiile. Până în ziua de astăzi, în serile reci și prăfuite de primăvară, străzile posomorâte din vestul Londrei, cu șirurile de case severe și închise și cu rândurile lor lungi de felinare, mi se par nespuse de triste, căci îmi amintesc de vremea aceea.

Vizitele zilnice pe care aveam voie să i le fac erau mai scurte acum și oamenii îl păzeau mult mai sever. Închipuindu-mi că mă bănuiesc că vreau să-i aduc otravă, am cerut să fiu cercetat înainte de a mă așeza lângă el și am spus păzitorului lui, că sunt gata să fac orice ca să-i dovedesc sinceritatea gândurilor mele. Nimeni nu se purta aspru cu el sau cu mine. Oamenii primiseră anumite ordine și le îndeplineau, dar fără răutate. Păzitorul mă asigură în fiecare zi că Magwitch era din ce în ce mai sfârșit și prizonierii bolnavi din infirmerie, ca și prizonierii care îngrijeau de bolnavi (niște răufăcători, dar, slavă Domnului, în stare încă de purtări frumoase) erau de aceeași părere.

Pe măsură ce treceau zilele, îl vedeam din ce în ce mai des uitându-se blajin la tavanul alb, cu o privire lipsită de orice licărire de înțelegere, până ce vreun cuvânt de-al meu îi lumina pentru o clipă obrazul; apoi, întunericul dinainte îi cuprindea din nou fața. Uneori nu mai era în stare să vorbească deloc sau aproape deloc; atunci îmi răspundea prin strângeri ușoare de mână și am ajuns să înțeleg foarte bine ce vroia să spună.

Trecuseră zece zile de la darea sentinței când, într-o zi, m-a izbit o schimbare mare în el. Stătea cu ochii ațintiți spre ușă și, la intrarea mea, se lumină la față.

- Măi băiete, spuse el, când m-am așezat lângă pat – mi-era teamă c-ai să întârzi. Dar știam că nu se poate.

- Am venit chiar la timp. Am așteptat la poartă să mă lase să intru.

- Mereu aștepti la poartă, așa-i băiete?

- Da. Nu vreau să pierd nici o clipă.

- Îți mulțumesc, băiete! Dumnezeu să te binecuvânteze! Nu m-ai părăsit, măi băiete!

I-am strâns mâna în tăcere, fiindcă nu puteam să uit că odată avusesem de gând să-l părăsesc.

Și știi, spuse el, că-mi ești mult mai aproape, de când viața mi s-a înnorat, decât în vremea când strălucea soarele. Asta mă bucură mai mult ca orice.

Era întins pe spate și răsufla cu greutate. De data aceasta era zadarnic;

cu toate că mă iubea atât, lumina se retrăgea mereu de pe fața lui și un văl îi acoperea ochii, care priveau fără expresie spre tavanul alb.

- Azi te simți foarte rău?

- Nu mă plâng de nimic, băiete.

- Niciodată nu te plângi.

Rostise ultimele cuvinte. Am zâmbit și am înțeles că mă strânsese de mână, fiindcă vroia să mi-o ridice și s-o așeze pe pieptul lui. Mi-am pus mâna pe pieptul lui, iar el a zâmbit a acoperit-o cu mâinile lui.

Timpul cât mi-era îngăduit să stau cu el trecuse și eu stăteam nemișcat, ca și înainte; când m-am uitat în jurul meu, l-am văzut pe guvernatorul închisorii alături de mine; el mi-a șoptit:

- Poți să mai stai.

I-am mulțumit din toată inima și l-am întrebat:

- Pot să-i vorbesc, dacă mă mai aude?

Guvernatorul s-a dat la o parte și a făcut semn păzitorului să plece. Fața lui Magwitch se schimbă din nou; fără nici un zgomot, vălul de pe ochii care priveau fără expresie spre anul alb pieri și el se uită drăgăstos spre mine.

-Dragă Magwitch, trebuie, în sfârșit, să-ți spun ceva. Înțelege ce-ți spun?

El mi-a strâns ușor mâna.

-Ai avut o fetiță pe care ai iubit-o mult și ai pierdut-o. Mi-a strâns mâna ceva mai tare.

-N-a murit; a găsit oameni cu stare care s-o ajute. Trăiește și acum. E o adevărată doamnă și e tare frumoasă. Și eu o iubesc!

Cu o mișcare istovită, care ar fi fost zadarnică dacă n-aș fi înțeles ce voia și nu l-aș fi ajutat, ridică mâna mea la buzele lui. Apoi a lăsat-o să cadă încet pe piept și o acoperi din nou cu mâinile. Privea din nou fără expresie spre tavanul alb, apoi privirea i se stinse de tot, iar capul îi căzu liniștit în piept.

Amintindu-mi atunci de cele ce citisem împreună, m-am gândit la cei doi oameni care au intrat în Templu ca să se roage și mi-am dat seama că nu puteam rosti alte cuvinte mai potrivite lângă patul lui decât: "O, Doamne, îndură-te de el, păcătosul!"

Acum că rămăsesem singur, am înștiințat proprietarul că am de gând să părăsesc casa din Temple, de îndată ce îmi va îngădui contractul și că, între timp, aș vrea să o subînchiriez. Și, fără să mai zăbovesc, am și lipit bilete de închiriat pe ferestre, căci eram plin de datorii și aproape fără nici un ban și începusem să mă neliniștesc serios de felul cum îmi mergeau treburile. Sau, poate, ar trebui mai curând să scriu că aș fi fost neliniștit dacă aș fi avut destulă putere și limpezime de minte ca să-mi dau seama de orice alt adevăr decât că mă simțeam foarte bolnav. Încordarea din ultimul timp mi-a dat tăria să amân boala, dar nu să o înlătur; acum știam că va veni și, de fapt, acesta era singurul lucru pe care-l știam, dar nici de el nu mă sinchiseam.

O zi sau două am zăcut pe canapea sau pe podea - oriunde se întâmpla să cad - cu capul greu, cu mâinile și picioarele țepene, fără chef, fără putere. Apoi urmă o noapte, care mi s-a părut nesfârșit de lungă, o noapte de neliniște și de spaimă; și, dimineța, când am încercat să mă așez în capul oaselor și să mă gândesc la noaptea care trecuse, mi-a fost cu neputință.

Oare, fusesem într-adevăr până la Garden Court, în bezna nopții, bâjbâind prin întuneric ca să găsesc barca despre care știam că se găsește acolo? Oare, mă trezisem de două sau trei ori pe scară, îngrozit, fiindcă nu știam când mă dădusem jos din pat? Oare, mă surprinsesem într-adevăr aprinzând lampa, urmărit de gândul că el trebuie să vină pe scară și că luminile sunt stinse? Oare, fusesem chinuit fără seamăn de vorbe fără șir, de râsete și gemete și mi se păruse că sunetele acelea vin de la mine? Oare, se aflase într-adevăr un cuptor de topit fierul într-un colț întunecos al odăii și o voce îmi strigase la ureche că domnișoara Havisham se mistuie în flăcări înăuntru? Acestea erau gândurile pe care voiam să le lămuresc și să le orânduiesc în mintea mea, dimineața, în pat. Dar aburii varniței se strecurau între mine și ele și le răvășeau pe toate și prin aburii aceștia, am zărit, în cele din urmă, doi oameni care mă priveau.

- Ce vreți? am întrebat eu, tresărind; nu vă cunosc.

- Nu face nimic, domnule, răspunse unul, aplecându-se asupra mea și atingându-mi umărul cu mâna; în privința asta, îndrăznesc să spun că ai să te lămurești în curând, dar ești arestat.

- Cât de mare e datoria?

- O sută douăzeci și trei de lire, din ziua de cincisprezece, luna a șasea. Cred că e vorba de factura bijutierului.

- Ce-i de făcut?

- Cred că ai face bine să vii la mine, spuse omul. Am o casă foarte drăguță.

Am încercat să mă scol și să mă îmbrac. Când m-am uitat din nou la ei, stăteau ceva mai departe de pat cu ochii la mine. Și eu tot în pat zăceam.

- Vedeți doar în ce stare mă aflu, am spus eu. Aș veni cu dumneavoastră, dacă aș putea; dar, credeți-mă că nu sunt în stare. Dacă mă scoateți de aici sunt sigur că mor pe drum.

Poate că mi-au răspuns sau au început să discute spusele mele sau că au încercat să-mi dea curaj și să mă facă să cred că mă simțeam mai în puteri decât îmi închipuiam.

Deoarece oamenii aceștia sunt legați de amintirea mea printr-un fir nespus de subțire, nu-mi amintesc altceva decât că au renunțat să mă urnească din loc.

Îmi amintesc și știam oarecum și atunci că aveam friguri și că apoi am scăpat de ele, că suferisem cumplit, că-mi pierdeam adeseori cunoștința și că timpul mi se părea nesfârșit; că mintea mea confunda existențe străine cu ființa mea; mă credeam o cărămidă din zidul unei case și mă rugam să fiu scos din locul acela amețitor unde mă puseseră zidarii; mă credeam o pârgie de oțel dintr-o mașină uriașă, care duduia și se învârtea deasupra unei prăpăstii și mă rugam pe mine însumi să opresc mașina și să dau la o parte pârțica aceea din ființa mea cu ciocanul; știu că am trecut prin toate fazele acestea ale bolii. Și știu încă de atunci că uneori mă luptam cu oameni adevărați, crezând că sunt ucigași și că deodată mă prăbușeam sfârșit în brațele lor și-i lăsam să mă culce în pat. Și, mai presus de orice, știam că în toți acești oameni - care, când mă simțeam mai rău, își transformau fețele cu o iuțea neînchipuită și creșteau nespus de mult - cum spuneam, știam că în oamenii aceștia există pornirea de a lua, mai devreme sau mai târziu, chipul și înfățișarea lui Joe.

După ce am trecut de punctul culminant al bolii, am băgat de seamă că,

în timp ce toate celelalte lucruri se schimbau, pornirea aceasta, de care am pomenit mai sus, rămânea aceeași. Oricine se apropia de mine lua chipul lui Joe. Când deschideam ochii, în timpul nopții, îl vedeam pe Joe șezând pe un scaun mare la căpătâiul patului. Când deschideam ochii în timpul zilei, în dreptul ferestrei umbrite și deschise, tot pe Joe îl vedeam fumându-și luleaua. Când voiam să mă răcoresc, mâna cea dragă care-mi întindea băutura era mâna lui Joe. Când, după ce beam, îmi lăsam capul pe pernă, ochii care mă priveau plini de nădejde și de dragoste erau ochii lui Joe.

Și, într-o bună zi, mi-am luat inima în dinți și am întrebat:

- E Joe?

Și glasul cel drag și binecunoscut de acasă răspunse:

- Chiar așa, măi băiete.

- O, Joe, îmi rupi inima! UITĂ-TE URÂT LA MINE, JOE. LOVEȘTE-MĂ! Vorbește-mi de nerecunoștința mea! Nu fii atât de bun cu mine!

Căci Joe își culcase capul pe pernă alături de mine și-mi trecuse mâna pe după gât de bucurie și acum știam sigur că este el.

- Lasă, Pip, măi băiete, spuse Joe, doar știi că noi am fost din totdeauna prieteni. Și când ai să te faci bine și ai să te poți plimba, ce mai ștregării o să facem!

Apoi, Joe se duse la fereastră și se întoarse cu spatele la mine, ștergându-și ochii. Și, fiindcă eram prea slab ca să mă ridic din pat și să mă apropiu de el, am rămas acolo, șoptind cu remușcare:

- Dumnezeu să-l binecuvânteze! Dumnezeu să binecuvânteze pe omul acesta blând!

Când l-am văzut din nou lângă mine, ochii lui Joe erau roșii, dar eu, îl țineam de mânecă și eram amândoi fericiți.

- De când, dragă Joe?

- Vrei să spui de când ești bolnav, băiete?

- Da, Joe.

- Acum e sfârșitul lui mai, Pip. Măine e întâi iunie.

- Și tu ai stat tot timpul aici?

- Aproape tot timpul, băiete. Că, după cum i-am zis și lui Biddy, când ne-a adus poștașul vestea despre boala ta, știi poștașul care fusese burlac înainte, dar acum s-a însurat și tare-i prost plătit pentru drumurile pe care le face și pentru pingelele pe care le prăpădește, dar omul e voinic și din totdeauna a vrut să se însoare.

- Îmi pare așa de bine că te aud, Joe! Dar te opresc ca să-mi spui ce i-ai zis lui Biddy.

- I-am zis, spuse Joe, că poate te afli printre străini și fiindcă noi doi am fost din totdeauna prieteni, n-ar fi rău să plec la tine. Și Biddy mi-a răspuns cu vorbele astea: "Nu mai pierde timp și du-te la el". Astea au fost, spuse Joe, rezumând cu aerul lui solemn, vorbele lui Biddy. "Du-te la el", mi-a spus Biddy, fără să mai pierzi timp. Pe scurt, să știi, adăugă Joe, după câteva clipe de gândire adâncă, să știi că nu te înșel dacă îți spun că vorbele fetei au fost: "fără să pierzi o clipă".

Aici Joe se opri pe neașteptate și mă înștiința că n-am voie să fiu obosit cu prea multă vorbărie, că trebuie să mănânc câte puțin și la ore regulate, fie că am poftă, fie că n-am și trebuie să mă supun hotărârilor lui.

Iar eu i-am sărutat mâna și am stat liniștit, în timp ce el începu să compună un bilet pentru Bidy, în care scrise și multă dragoste din partea mea.

Desigur că Bidy îl învățase pe Joe să scrie. Și-mi venea iarăși să plâng de bucurie, așa slab cum eram, când vedeam mândria cu care se apucase să scrie scrisoarea. Patul meu, fără perdele, fusese mutat cu mine cu tot în salon, fiindcă aceasta era odaia cea mai mare și cea mai luminoasă, covorul fusese scos, iar camera era întotdeauna curată și aerisită. Și, acum, Joe stătea în fața operei pe care avea să o săvârșească, la măsuța de scris, care fusese împinsă într-un colț și era acoperită toată cu sticlute; mai întâi își alese o pană de pe tava cu pene, ca și cum s-ar fi aflat în fața unei lăzi cu unelte și apoi își suflecă mânecile, ca și cum s-ar fi pregătit să mânuiască un drug de fier sau un ciocan. Înainte de a începe să scrie, trebui să se înfigă bine cu cotul stâng în masă și să-și arunce piciorul drept înapoi, iar când începu să scrie, fugărea fiecare trăsătură care mergea în jos atât de încet, de parcă ar fi făcut-o de șase picioare, în timp ce, la fiecare trăsătură care urca, auzeam cum pana aruncă stropi de cerneală. I se părea că sticla cu cerneală se află în partea unde nu se afla, de fapt își înmuia mereu pana în aer; dar părea foarte mulțumit de rezultatele obținute. Din când în când, se poticnea de câte o piedică pe care i-o puneia ortografia dar, în totul, se descurca foarte bine și, după ce se iscăli și mută o pată de cerneală de pe hârtie în creștetul capului cu ajutorul celor două arătătoare, se sculă și începu să se plimbe în jurul mesei privindu-și, cu nemărginită mulțumire, opera din diferite puncte de vedere.

Ca să nu-l supăr pe Joe vorbind prea mult, presupunând că m-aș fi simțit în stare să vorbesc prea mult, am amânat pentru a doua zi întrebările pe care vroiam să i le pun cu privire la domnișoara Havisham. Când l-am întrebat dacă se însănătoșise, Joe clătină din cap.

- A murit, Joe?

- Vezi tu, măi băiete, spuse Joe cu glas muștrător și încercând să-mi spună adevărul încetul cu încetul, n-aș spune chiar așa, fiindcă prea sună grozav; dar nu mai...

- Nu mai trăiește, Joe?

- Cam așa, spuse Joe; nu mai trăiește.

- A zăcut mult timp?

- După ce-ai căzut tu bolnav, a mai zăcut, cum ai spune tu (dacă te-ar întreba cineva), o săptămână, răspunse Joe; tot mai era hotărât să-mi spună adevărul pe ocolite.

- Dragă Joe, ai auzit cumva ce-o să se întâmple cu averea ei?

- Păi, băiete, spuse Joe, parcă a lăsat cea mai mare parte, vreau să spun că a lăsat-o moștenire domnișoarei Estella. Dar o zi sau două înainte de a se întâmpla nenorocirea, a mai scris cu mâna ei un adaos prin care lasă patru mii de lire, bătute pe muchie, domnului Matthew Pocket. Și de ce crezi tu, măi Pip, că i-a lăsat patru mii de lire bătute pe muchie? *Din pricina părerii lui Pip despre mai-sus-numitul Matthew.* Mi-a spus Bidy, spuse Joe, repetând întorsătura de frază oficială, ca și cum i-ar fi făcut nespuse plăcere din pricina părerii lui despre mai-sus-numitul Matthew. Patru mii de lire bătute pe muchie, Pip!

Nu știi de unde scosese Joe că cele patru mii de lire, erau bătute pe muchie, dar i se părea că aceste cuvinte făceau suma să pară mai mare și de aceea avea o plăcere deosebită să stăruie asupra faptului că lirele erau bătute pe

muchie.

Această veste mă bucură mult, căci întreaga singura faptă bună pe care o făcusem vreodată. L-am întrebat pe Joe dacă nu cumva auzise ce moșteniseră celelalte rude.

- Domnișoara Sarah, spuse Joe, căpătă douăzeci și cinci de lire pe an ca să-și cumpere doctorii, că tare-i veninoasă. Domnișoara Georgiana are douăzeci de lire. Doamna – cum le spune la lighioanele cele sălbatice cu cocoașă pe spate, măi băiete?

- Cămile? am spus eu, rîrîndu-mă de întrebarea lui.

Joe dădu din cap.

- Doamna Cămilă, și eu am înțeles că se gândea la doamna Camilla, capătă cinci lire pentru candelă, ca să se liniștească noaptea, când se trezește din somn.

Precizarea acestor informații era vădită, așa încât am prins încredere în spusese lui Joe.

- Cred, spuse Joe, că nu ești destul de voinic, măi băiete, ca să înghiți mai mult de încă o veste. Bătrânul Orlick a jefuit o casă.

- A cui casă? am întrebat eu.

- Casa unui om care, pe legea mea, e cam lăudăros din fire, spuse Joe în chip de scuză, dar casa unui englez e doar palat pentru el și un palat nu poate fi jefuit decât în timp de război. Și, de-a fost urâtă a lui purtare, fost-a omul negustor mare.

- Vasăzică a jefuit casa lui Pumblechook?

- Chiar așa, Pip, spuse Joe; și i-au luat teigheaua, și i-au luat casa de bani, și i-au băut vinul, și s-au înfruptat din bucatele lui, și l-au pocnit în obraz, și l-au tras de nas, și l-au legat de stâlful patului, și i-au tras vreo câteva, și i-au astupat gura cu semințe ca să nu țipe. Dar el l-a recunoscut pe Orlick și acum Orlick e în închisoarea ținutului.

Și așa am ajuns să vorbim din nou fără nici o constrângere. Eu mă însănătoșeam încet dar, cu timpul, am câștigat și puteri și Joe stătea tot timpul lângă mine, iar eu îmi închipuiam că sunt micul Pip de odinioară.

Dragostea lui Joe era atât de binevenită pentru mine încât, în mâinile lui, mă simțeam ca un copil. Ședea lângă mine și-mi vorbea, cu încrederea de altădată, cu simplitatea de odinioară, în felul lui hotărât și ocrotitor, așa încât mi se părea că toată viața mea, din ziua în care părăsisem bucătăria de acasă, nu fusese decât una din vedeniile frigurilor, care trecuseră. Joe făcea totul, în afară de curățenia din casă, în vederea căreia tocmise o femeie foarte de treabă, după ce dăduse, încă din prima zi a sosirii lui, drumul spălătoresei.

- Te rog să mă crezi, Pip, spunea el adeseori ca să-mi explice îndrăzneala lui, că am văzut-o cărând cărbuni în castronul de supă și vinul și băuturile în cizmele tale.

De-abia așteptam ziua când vom ieși împreună la plimbare, așa cum așteptasem odată ziua în care voi intra ucenic la Joe. Și când ziua mult așteptată sosi și o trăsură deschisă ne aștepta în stradă, Joe mă înveli bine, mă luă în brațe, mă coborî pe scări și mă urcă în trăsură, ca și cum aș fi fost tot făptura aceea mică și neputincioasă, căreia el îi dăduse atâta din bogăția sufletului său mare.

Și Joe se așeză lângă mine și am pornit spre câmp, unde roadele verii

umpleau pomii și smălțuiau iarba, iar văzduhul era îmbălsămat de miresme. Era într-o duminică și când am văzut frumusețile din jurul meu, când am văzut cât de schimbate erau toate, când am înțeles că florile cele mici și sălbatice au crescut mari și că glasurile păsărelelor prinseseră puteri pe zi de trecea, sub lumina soarelui și licărirea stelelor, în timp ce bietul de mine mă pârjoleam și mă zvârcoleam în pat, amintirea acelor fierbințeli și suferințe mi se păru o piedică în calea mulțumirii mele. Dar când am auzit clopotele și m-am mai uitat o dată la frumusețea care se întindea în jurul meu, am simțit că nu sunt destul de recunoscător, că sunt prea slab măcar și pentru a simți recunoștință, mi-am culcat capul pe umărul lui Joe, așa cum făceam pe vremuri când mă lua la bălci și în alte locuri și când cele ce vedeam erau prea copleșitoare pentru simțurile mele de copil.

După câțva timp, m-am liniștit și am început să discutăm despre vremea când ședeam pe iarbă, lângă Baterie și stăteam de vorbă. Joe mi se părea neschimbat. Ochii mei îl priveau la fel cum îl priviseră și atunci: era credicios și drept, cu aceeași simplitate ca și în vremea aceea.

La întoarcere, mă ridică din nou în brațe și mă duse - cu câtă ușurință - prin curte și pe scări, iar eu mă gândeam la ziua aceea de Crăciun atât de plină de întâmplări, când mă dusese în spinare, prin țara mlaștinilor. Încă nu pomenisem nimic de schimbarea privitoare la averea mea și nici nu știam cât cunoștea el din întâmplările care-mi zdruncinaseră viața în ultimul timp. Mă îndoiam atât de mult de mine acum și aveam atâta încredere în el, încât nu mă puteam hotărî să pomenesc de lucrurile acestea, dacă el păstra tăcerea.

- Ai auzit cine era binefăcătorul meu, Joe? l-am întrebat eu, în seara aceea, după ce mă gândisem și mă răzgândisem de câteva ori, în timp ce el își fuma luleua în fața ferestrei.

- Am auzit, măi băiete, răspuse Joe, că nu era domnișoara Havisham.

- Dar ai auzit cine era?

- Păi, am auzit că era un om care l-a trimis pe omul care ți-a dat banii aceia la "Barcagiii Veseli".

- Așa a fost.

- Mare minune! făcu Joe, cu glasul lui cel mai liniștit.

- Ai auzit că a murit, Joe?... am întrebat eu, din ce în ce mai sfios.

- Care? Cel care ți-a trimis banii?

- Da.

- Cred, spuse Joe, după multă gândire, privind nehotărât spre scaunul din fața ferestrei, cred că am auzit vorbindu-se cum că ar fi așa și pe dincolo, ba așa, ba altminteri.

- Ai auzit ceva despre viața lui, Joe?

- Nu prea.

- Dac-ai vrea să mă asculți puțin, Joe... am început eu, dar Joe se ridică de pe scaun și se apropie de canapeaua mea.

- Uite, măi băiete, spuse Joe, aplecându-se deasupra mea. Noi am fost dintotdeauna cei mai buni prieteni; nu-i așa Pip?

Mi-era rușine să-i răspund.

- Foarte bine, spuse Joe, ca și cum i-aș fi răspuns; foarte bine, vasăzică suntem înțeleși. Atunci de ce să vorbim despre lucruri care între doi oameni ca noi n-au nici un rost? Sunt destule lucruri despre care doi oameni ca noi pot să

vorbească," ce să le mai amestecăm și pe cele fără rost! Doamne! Ia să ne gândim la biata soră-ta și la cum se mai mânia ea! Ți amintești de *gâdilici*?

- Sigur că-mi amintesc, Joe.

- Vezi tu, băiete, spuse Joe. Am făcut ce-am putut ca tu și cu *gâdiliciul* să stați cât mai departe unul de altul, dar nu mi-a mers totdeauna după pofta inimii. Fiindcă atunci când surorii tale îi venea cheful să se repeadă la tine, mie nu mi-era teamă, - spuse Joe cu felul lui demonstrativ de a vorbi, care-i plăcea atât de mult, - mie nu mi-era teamă, cum să-ți spun, că se repede și la mine dacă mă împotrivesc, dar că se repede și mai amarnic la tine. Am băgat eu de seamă asta. Nu se sperie omul că-l trage nevasta de mustăți, nici că-l scutură un pic - tare se mai pricepea soră-ta la de-al-de-astea, când vrea să scape un copilaș de pedeapsă. Dar dacă copilașul o pățește mai rău, din pricina trasului de mustață și a scurtăturii, atunci, vezi bine, că omul își zice: *Ce folos aduci? Văd că fac rău, dar nu văd nici urmă de folos. Spune și dumneata, domnule, care e folosul?*

- Așa zice omul? am spus eu, fiindcă Joe aștepta răspunsul meu.

- Așa zice omul, încuviință Joe. Are sau n-are dreptate omul ăsta?

- Dragă Joe, întotdeauna are dreptate.

- Bine, băiete, spuse Joe, nu uita ce-ai spus. Dacă are întotdeauna dreptate (măcar că de obicei nu prea are dreptate), are dreptate și atunci când zice așa: să zicem că, atunci când erai mic, țineai unele lucruri pentru tine, fiindcă știai că J. Gargery nu putea să te despartă de *gâdilici*, așa cum i-ar fi fost pofta inimii. Așa că, nu te mai gândi la lucrurile astea, care n-au rost între doi prieteni vechi și să nu mai vorbim de ele. Bidy și-a dat o groază de osteneală înainte de a fi plecat (fiindcă eu sunt greu de cap) ca să mă facă să înțeleg lucrurile așa și, dacă le înțeleg așa, să mă port cum trebuie. Și fiindcă s-a întâmplat precum a dorit ea, spuse Joe, încântat de înlănțuirea logică a spuselor lui, ascultă ce-ți spune un prieten adevărat. Nu trebuie să te obosești cu vorbăria, trebuie să mănânci și să bei niște vin amestecat cu apă și trebuie să intri numaidecât în așternut.

Gingășia cu care Joe înlătura tema aceasta dintre noi, bunul-simț și drăgălășenia cu care Bidy - ea mă dibuise demult cu mintea ei de femeie - îl pregătise pe Joe, m-au mișcat adânc. Dar nu-mi dădeam seama dacă Joe știa cât eram de sărac și că toate speranțele mele se destrămaseră, așa cum se destramă cețurile din țara mlaștinilor, la răsăritul soarelui.

Și mai era un lucru pe care nu-l puteam înțelege la început dar, pe care l-am înțeles curând cu mare durere și anume: pe măsură ce mă simțeam mai bine și mai voinic, Joe era din ce în ce mai stânjenit când vorbea cu mine. Când fusem slab și în deplină atârănare de el, bietul om se întorsese la felul lui de a fi de odinioară și-mi spusese, ca pe vremuri "Pip, măi băiete", cuvinte care-mi sunau în ureche ca o muzică. Și eu, la rândul meu, mă întorsesem la felul meu de a fi de pe vremuri, fericit și repunoscător că el îmi îngăduie. Dar, pe nesimțite, Joe începu să se desprindă de ele și, în timp ce la început eram mirat, am început, în curând, să înțeleg că eu eram de vină, că greșeala fusese a mea.

Oare nu-i dădusem lui Joe prilejul să se îndoiască de statornicia mea și să creadă că, de îndată ce norocul îmi va surâde, mă voi purta rece cu el și-l voi alunga? Oare, nu dădusem inimii lui curate prilejul să simtă că, pe măsură ce mă întăream, puterea lui asupra mea va fi tot mai slabă și că ar fi mai bine să se

desprindă de mine la timp și să mă lase singur, înainte ca eu să mă smulg de lângă el?

De-abia a treia sau a patra oră când am ieșit la plimbare, sprijinit de brațul lui Joe, prin grădinile din Temple, mi-am dat seama de schimbarea care se petrecuse în el. Stătusem în lumina caldă și strălucitoare a soarelui, privind fluviul, și când ne sculasem, îmi spusese lui Joe, fără nici un gând ascuns:

- Vezi Joe! Acum pot umbla bine. Acum ai să mă vezi umblând singur.

- Să nu te obosești, Pip, spuse Joe; dar aș fi fericit să te văd umblând, domnule Pip.

Ultimele lui cuvinte m-au tulburat, dar cum aș fi putut să mă revolt? Am umblat doar până la poarta grădinii, apoi m-am prefăcut că sunt mai ostenit decât eram într-adevăr și l-am rugat pe Joe să-mi dea voie să mă sprijin de brațul lui. Joe îmi întinse brațul, dar era tot dus pe gânduri.

Și eu eram dus pe gânduri; căci cugetul meu chinuit de remușcări era nedumerit asupra felului cum trebuie să opresc această schimbare din ce în ce mai izbitoare, care se petrecea cu Joe. Nici nu încerc să ascund că mi-era rușine să-i spun care era situația mea și unde ajunsese, dar nădăjduiesc că teama mea de a-i vorbi nu era vrednică de dispreț. El ar fi vrut să mă scoată din încurcătură cu bruma de bani pe care o agonisese și eu știam, știam bine că nu trebuie să primesc ajutorul lui, că nu trebuie să-l las să mă ajute.

A fost o seară frământată de gânduri pentru amândoi. Dar, înainte de a mă duce la culcare, am hotărât că voi lăsa să treacă ziua următoare, era duminică și că, începând cu noua săptămână, îmi voi schimba purtarea. Luni de dimineață, aveam de gând să-i vorbesc lui Joe despre schimbarea care se petrecuse cu el, să înlătur dintre noi această ultimă urmă de sfială, să-i spun care erau gândurile mele (acel "în al doilea rând" de care nu apucasem să-i vorbesc) și de ce hotărâsem să nu plec la Herbert; și astfel voi înlătura orice urmă de schimbare din el. Pe măsură ce eu mă înseninam, se însenina și Joe și mi se părea că, prin simpatie, ajunsese și el la o hotărâre.

Petrecurăm o duminică liniștită; făcurăm o plimbare cu trăsura afară din oraș și apoi umblarăm puțin pe câmp.

— Sunt mulțumit că am fost bolnav, Joe, i-am spus eu.

— Măi Pip, măi băiete, acum aproape că ți-ai venit în fire, domnule Pip.

— Au fost zile de pomină pentru mine, Joe.

— Și pentru mine la fel, domnule, răspuse Joe.

— Dar am petrecut împreună zile, pe care n-am să le pot uita niciodată. Știi că pe vremuri am petrecut, zi le, pe care le-am uitat pe urmă, dar pe acestea n-am să le uit niciodată.

— Pip, spuse Joe, cam repezit și tulburat, am făcut noi și ștregării. Și, dragă domnule Pip, ce a fost între noi — a fost.

Seara, după ce mă culcasem, Joe intră în odaia mea, așa cum făcea în fiecare seară, de când mă simțeam mai bine. Mă întrebă dacă eram sigur că mă simt tot atât de bine ca și în timpul dimineții.

— Da, dragă Joe, tot atât de bine.

— Și acum te simți mai în puteri pe zi ce trece, da, măi băiete?

— Da, dragă Joe, pe zi ce trece.

Joe bătu ușurel cu mâna lui mare și bună pătura care-mi acoperea umerii și spuse cu un glas, care mi se păru înăbușit:

- Noapte bună!

Dimineața mă sculai proaspăt și plin de elan, hotărât să vorbesc cu Joe, fără întârziere. O să-i spun totul încă înainte de gustarea de dimineață. Aveam de gând să mă îmbrac numaidecât, să mă duc în odaia lui și să-l iau prin surprindere; fiindcă era prima zi când mă sculam devreme. Mă dusei în odaia lui, dar o găsi goală. Nu numai că el nu era înăuntru, dar nici lădița lui nu se mai afla acolo.

M-am repezit la măsuță și am găsit o scrisoare. Acesta era cuprinsul foarte scurt al scrisorii:

"Nedorind să fiu de prisos, plec, fiindcă tu te-ai făcut sănătos, dragă Pip, și ai să te descurci mai bine fără mine.

Suntem din totdeauna cei mai buni prieteni".

Joe

În aceeași scrisoare se afla o chitanță, care reprezenta datoriile pentru care fusesem arestat. Până în clipa aceea, mă mângâiasem cu speranța deșartă că creditorul meu intrase în umbră sau își amânase demersurile, până ce mă voi însănătoși de tot. Nici nu visasem că Joe mi-ar fi plătit datoriile, dar Joe le plătise și chitanța era pe numele lui.

Ce altceva îmi rămânea de făcut, decât să plec după el spre fierăria cea veche și dragă și, acolo, să-i mărturisesc tot, să-i arăt căința mea și să-mi ușurez cugetul și inima de acel "în al doilea rând", care începuse prin a fi ceva nelămurit și înnegurat ce plutea în gândurile mele și se prefăcuse apoi într-o hotărâre deslușită.

Era hotărârea de a mă duce la Bidy, de a-i arăta cât de umilit și de pocăit mă întorsesem la ea, de a-i spune că pierdusem tot ceea ce nădăjduisem că va fi al meu, de a-i aminti de vechile mele mărturisiri din vremurile nefericite de demult. Și, apoi, aveam de gând să-i spun:

— Bidy, cred că odată ți-am plăcut, pe vremea când inima mea rătăcită, deși se răzlețise de tine, se simțea totuși mai liniștită și mai bine alături de tine decât s-a simțit vreodată de atunci încoace. Dacă îți mai pot fi drag, măcar jumătate cât ți-am fost atunci, dacă mă poți primi cu toate greșelile și dezamăgirile care apasă asupra mea, dacă pot veni la tine ca un copil păcătos și iertat (căci, crede-mă, Bidy, sunt atât de îndurerat și am atâta nevoie de o voce liniștitoare și de o mână mângâietoare ca și un copil), nădăjduiesc că acum sunt ceva mai vrednic de tine ca atunci — nu mult, dar ceva mai vrednic. Și Bidy, tu vei fi aceea care va hotărî dacă să lucrez în fierăria lui Joe, dacă să-mi încerc norocul cu altă îndeletnicire acolo, la țară, sau dacă să plecăm împreună undeva, departe, unde mă așteaptă un viitor pe care l-am dat la o parte, atunci când mi s-a oferit, pentru că voiam să aflu mai întâi răspunsul tău. Și acum, dragă Bidy, dacă-mi spui că vrei să înfrunți lumea întreagă alături de mine, să știi că ai să faci lumea mai frumoasă și ai să faci din mine un om mai bun și mai vrednic din lumea aceasta, iar eu am să încerc din toate puterile să fac lumea mai frumoasă de dragul tău.

Aceasta era hotărârea pe care o luasem. După trei zile, în timpul cărora mai prinsesem puteri, am pornit spre satul meu, ca să duc la îndeplinire hotărârea luată. Și cum mi-a izbutit planul este tot ce-mi mai rămâne de spus.

LVII

Vestea despre prăbușirea norocului meu ajunsese în satul meu de baștină și prin împrejurimi încă înainte de sosirea mea. "Mistrețul Albastru" aflase știrea și descoperi că purtarea lui față de mine suferise o mare schimbare, în urma acestui fapt. În timp ce în vremea când mă aștepta o mare avere, "Mistrețul" ținuse nespus de mult la părerea mea despre el, de data aceasta, după ce pierdusem orice nădejde de a pune mâna pe avere, "Mistrețul" se arătă înfricoșător de rece.

Ajunsei acolo pe seară, foarte obosit de călătoria pe care o făcusem de atâtea ori, fără nici o greutate "Mistrețul" nu mă putu găzdui în odaia unde înoptam eu de obicei, căci era ocupată (pesemne de vreun tânăr cu mari speranțe) și nu-mi putu pune la dispoziție decât o odaie destul de proastă printre trăsurile și porumbeii din fundul curții. Dar am dormit în lăcașul acela un somn mai sănătos decât aș fi dormit în cel mai minunat adăpost pe care ar fi putut să mi-l ofere "Mistrețul" și visele mi-au fost frumoase ca în cea mai frumoasă dintre odăi.

Dis-de-diminează, în timp ce-mi pregăteau mâncarea, m-am dus să mă plimb în jurul casei Satis. Pe poartă și pe covoarele care atârnav pe perete erau lipite avize tipărite, care înștiințau lumea că, săptămâna viitoare, va avea loc vinderea prin licitație a mobilelor și a tuturor lucrurilor din casă. Până și casa avea să fie dărâmată și vândută ca materiale vechi de construcție. Pe fabrica de bere era scris cu litere de o șchioapă: Lotul 1; pe aripa aceea a casei, care fusese ținută închisă timp atât de îndelungat, era scris: Lotul 2. Mai erau și alte anunțuri pe alte aripi ale clădirii, iar iedera fusese smulsă ca să facă loc acestor inscripții și acum se țâra veștejită prin praf. Intrai pentru o clipă prin poarta deschisă și mă uitai în jurul meu cu aerul stânjenit al unui străin care n-are ce căuta aici; îl văzui pe funcționarul licitatorului umblând pe butoaie și numărându-le spre lămurirea unui conțopist cu pana în mână, care întocmea un catalog și se folosea drept pupitru de scaunul cu roțițe pe care eu îl împinsesem de atâtea ori în sunetele "Bătrânului Clem".

Când mă întorsei la cafeneaua "Mistrețul Albastru", ca să-mi iau gustarea de dimineată, l-am găsit acolo pe domnul Pumblechook stând de vorbă cu hangiul. Domnul Pumblechook (a cărui înfățișare nu se schimbase de fel în bine, în urma aventurii nocturne a cărei victimă fusese) mă aștepta și mi se adresă în felul următor:

—Tinere, îmi pare rău când văd cât de jos ai ajuns. Dar la ce altceva mă puteam aștepta? La ce altceva mă puteam aștepta?

Deoarece îmi întinse mâna cu un aer minunat de mărinimos și de iertător și fiindcă eu eram slăbit de boală și nu mă simțeam în stare să mă cert, i-o strânsei.

—William, spuse domnul Pumblechook chelnerului, pune o prăjitură pe masă. Va să zică aici am ajuns! Aici am ajuns!

Eu mă așezai încruntat la masă. Domnul Pumblechook stătea lângă mine și-mi turma ceaiul — eu nici nu apucasem să pun mâna pe ceainic — cu aerul unui binefăcător hotărât să-și facă datoria până la sfârșit.

—William, spuse domnul Pumblechook cu glas jalnic, adu sarea. În

vremurile fericite de altădată, vorbi el către mine, mi-amintesc că puneai și zahăr. Dar lapte puneai? Parcă da. Zahăr și lapte. William, adu o salată.

— Mulțumesc, spusei eu răstit, dar nu mănânc salată.

— Nu mănânci, spuse domnul Pumblehook, oftând și dând de câteva ori din cap, ca și cum s-ar fi așteptat la cuvintele mele și ca și cum faptul că nu mâneam salată se potrivea cu prăbușirea mea.

— Sigur. Roadele pământului. Nu mai e nevoie să aduci, William.

Eu mâneam mai departe și domnul Pumblehook stătea tot lângă mine privind cu ochii lui de pește și răsuflând zgomotos, ca de obicei.

— Piele și oase! făcu domnul Pumblehook, ca și cum ar fi gândit cu glas tare. Și când a plecat de aici (ocrotit de binecuvântarea mea) și eu i-am pus la dispoziție modesta mea prăvălie, asemănătoare cu un adevărat fagure de albină, era rumen ca o piersică.

Mi-am amintit de deosebirea izbitoare dintre felul slugarnic în care îmi strângea mâna, atunci când îmi surâdea norocul, spunând: *Pot, oare?* și mărinimia lăudăroasă cu care îmi întinsese adineauri degetele lui grase.

— Ha, urmă el, întinzându-mi o felie de pâine cu unt. Te duci la Joseph?

— Pentru numele lui Dumnezeu, spusei eu, ieșindu-mi fără să vreau din fire, ce-ți pasă dumitale unde mă duc eu? Și lasă, te rog, ceainicul în pace.

Alesesem calea cea mai nenorocită, fiindcă îi dădu lui Pumblehook prilejul pe care îl aștepta.

— Da, tinere, spuse el, lăsând mânerul obiectului mai sus pomenit, dându-se cu un pas sau doi înapoi și vorbind spre a fi auzit de hangiu și de chelnerul de la ușă. Voi lăsa ceainicul în pace. Ai dreptate, tinere. De data asta ai dreptate.

Nu-mi dau seama ce fac când mă interesez cu atâta dragoste de mâncarea ta, când doresc ca trupul acesta, slăbit de urmările distrugătoare ale risipei, să fie întărit de hrana sănătoasă a strămoșilor tăi. Și, totuși, spuse Pumblehook întorcându-se către hangiu și către chelner și arătând spre mine cu brațul întins, acesta este băiatul cu care m-am jucat în zilele fericite ale copilăriei lui! Să nu-mi spuneți că nu poate fi el; vă spun că el este!

Ceilalți doi răspunseră printr-un murmur. Mai ales chelnerul părea deosebit de mișcat.

— El este, spuse Pumblehook, băiatul pe care-l plimba cu brișcă. El este băiatul pe care l-am văzut crescut ca în palme. El este fratele femeii, Georgiana Măria pe nume, după mama ei, al cărui unchi am devenit prin căsătorie; să tăgăduiască dacă poate!

Chelnerul părea incredințat că nu voi putea tăgădui și că acest fapt îmi înrăutățea situația.

— Tinere, spuse Pumblehook, îndreptându-și capul spre mine, cu mișcarea aceea de șurub, pe care o cunoșteam demult, — te duci la Joseph. Mă întrebi ce-i treaba mea unde te duci? Îți spun eu, domnule, că te duci la Joseph.

Chelnerul tuși, ca și cum m-ar fi poftit cu modestie să mă las de gândul de a mă duce la Joseph.

— Și acum, urmă Pumblehook, tot cu aerul acela de a spune lucruri convingătoare și hotărâtoare pentru cauza virtuții, cu aerul acela care mă scotea din fire, — și acum să-ți spun ce să-i comunicai lui Joseph. Aici, de față cu

stăpânul "Mistrețului Albastru", om binecunoscut și cinstit în orașul nostru, și cu William, pe al cărui tată îl chema Patkins, dacă nu mă înșel...

— Nu vă înșelați, spuse William.

— De față cu ei, urmă Pumblechook, am să-ți spun ce să-i comunici, lui Joseph. Să-i spui așa: *Joseph, astăzi l-am văzut pe întâiul meu binefăcător și pe făuritorul norocului meu, Joseph, nu vreau să pomenesc de nici un nume, dar așa le place oamenilor din oraș să-i spună și eu l-am văzut pe acest om.*

— Jur că nu l-am văzut, spusei eu.

— Să-i mai spui de asemenea, continuă Pumblechook, să-i spui ce mi-ai spus tu și până și Joseph va fi cuprins de mirare.

— Aici te înșeli amarnic, spusei eu. Eu știu mai bine ca dumneata.

— Să-i spui așa, urmă Pumblechook; *Joseph, l-am văzut pe omul acesta și omul acesta nu-ți poartă pică nici ție și nici mie. Știe cum ți-e firea, Joseph, și-ți cunoaște prostia și neștiința. Da, așa să-i spui — și Pumblechook își clătină capul și mâna spre mine — și cunoaște și lipsa mea de recunoștință. El o cunoaște, Joseph, mai bine ca oricine. Tu n-o cunoști, fiindcă nu ești în măsură s-o cunoști; dar omul acesta o cunoaște.*

Măcar că era un măgar lăudăros, tot eram uluit că avea îndrăzneala să-mi vorbească astfel în față.

— Să-i spui așa: ***Joseph, omul mi-a dat o solie și mi-a spus să-ți comunic că, dacă am ajuns unde am ajuns, mâna Providenței a făcut totul. E a recunoscut asta, Joseph, din clipa în care a văzut-o și să știi că a văzut-o limpede. A văzut-o scriind vorbele astea,*** Joseph: *Răsplata nerecunoștinței față de primul lui binefăcător și făuritorul norocului său. Și omul acesta mi-a mai spus că nu se căiește de cele a făcut, că a fost frumos din partea lui, că a făcut totul cu mărinimie și că e gata să mai facă și altă dată același lucru.*

— E păcat — spusei eu batjocoritor, după ce terminai această gustare de atâtea ori întreruptă — că omul n-a spus ce lucru a făcut și ce este gata să mai facă și altădată.

— Stăpâne al "Mistrețului Albastru", de data aceasta Pumblechook se adresă hangiului, și tu William! Nu mă supără dacă aflu că ați spus, fie în partea de sus a orașului, fie în partea de jos a orașului, dacă asta vă este dorința, că am făcut bine ce am făcut, că a fost frumos din partea mea și că sunt gata să fac și altădată același lucru.

Cu aceste cuvinte, lăudărosul le strânse amândurora mâinile, cu gravitate, și ieși din han, lăsându-mă mai curând nedumerit decât încântat cu privire la însușirile "acelui lucru". N-am mai zăbovit mult și am plecat și eu coborând strada principală, l-am văzut vorbind din ursa prăvăliei (fără îndoială despre același lucru) unui grup foarte ales, care mă blagoslovi cu niște priviri foarte dușmănoase, când trecui pe acolo, de cealaltă parte a străzii.

Era atât de plăcut să mă întorc la Bidy și la Joe, a căror îngăduință mi se părea mai minunată — dacă era cu puțință un astfel de lucru — când o asemuiam cu obrăznicile acestui lăudăros. Mă îndreptam spre ei fără grabă, căci mă mai simțeam încă slăbit, dar, pe măsură ce mă apropiam de ținta mea, mă cuprindea un sentiment tot mai puternic de ușurare și conștiința că lăsam departe, în urmă, tot ce era îngâmfare și minciună.

Era o zi minunată de iunie. Cerul era albastru, ciocârliile se ridicau deasupra grâului verde și colțul acela de țară mi se părea mult mai frumos și

mai liniștit decât îl cunoscusem vreodată. Și făcui drumul amețit de tablourile vieții minunate pe care aveam să o duc aici, pătruns de schimbările care aveau să-mi cuprindă toată ființa, de îndată ce voi avea o călăuză alături de mine, o călăuză al cărei devotament simplu și a cărei înțelepciune limpede le cunoșteam. Toate aceste gânduri deșteptară o emoție dulce în sufletul meu; căci eram înduioșat de întoarcerea mea acasă și în mine se petrecuseră atâtea schimbări, încât mă simțeam ca un om care se întorcea acasă desculț, după o călătorie pe tărâmurile îndepărtate, ca un om ale cărui rătăcirii duraseră ani de-a rândul.

Nu văzusem încă niciodată școala unde era Bidy învățătoare; dar ulița lăturalnică prin care intrai în sat, ca să nu fiu văzut, mă duse prin fața școlii. Eram dezamăgit că era zi de sărbătoare; nu era nici urmă de copil în curte și casa era închisă. Mă bucurase gândul s-o găsec prinsă de treburile ei zilnice și acum mă simțeam dezamăgit.

Dar fierăria nu era departe și mă îndreptai într-acolo, pe sub teii înverziți și plini de miresme, ciulind urechea ca să prind bătăile ciocanului lui Joe. Mult timp după ce ar fi trebuit să le aud și mult timp după ce mi se păru că le auzisem și-mi dădai seama că totul nu fusese decât o închipuire, domnea liniște deplină în jurul meu. Vedeam teii, măceșii albi, castanii și frunzele lor foșneau melodios, când m-am oprit din drum ca să ascult; dar bătăile ciocanului lui Joe nu se deslușeau în adierea vântului de vară.

Temându-mă aproape, fără să știu de ce, să mă apropii de fierărie, dădai în cele din urmă, cu ochii de ea și văzui că e închisă. Nici lucirea focului, nici ploaia sclipitoare de sântei, nici vuietul foalelor; totul era închis și tăcut.

Dar casa nu era pustie și salonașul parcă era locuit, căci la ferestre fluturau perdele albe și ferestrele erau deschise și înveselite de flori. Mă îndreptai încet spre fereastra salonașului, cu gândul să mă uit înăuntru peste ghivecele de flori când, deodată, Joe și Bidy răsăriră în fața mea ținându-se de braț.

Bidy scoase un țipăt, ca și cum i s-ar fi părut că vede o arătare dar, după o clipă, era în brațele mele. Plângeam de bucurie că o văd și Bidy plângea și ea; eu plângeam fiindcă o vedeam atât de proaspătă și de frumoasă; ea, pentru că mă vedea atât de istovit și de palid.

— Bidy, dar ce gătită ești!

— Da, dragă Pip.

— Și tu, Joe, ce gătit ești!

— Da, Pip, măi băiete.

Mă uitam de la unul la altul și...

— Azi e nunta mea, strigă Bidy, într-o izbucnire de bucurie; m-am măritat cu Joe!

Mă duseseră în bucătărie și-mi culcaseră capul pe masa de lucru. Bidy ținea una din mâinile mele în fața buzelor ei. Și simțeam pe umăr atingerea mângâietoare a mâinii lui Joe.

— Nu era destul de voinic ca să-l luăm pe neașteptate, spuse Joe.

Și Bidy spuse:

— Ar fi trebuit să mă gândesc mai întâi, dragă Joe, dar eram atât de fericită...

Erau amândoi atât de bucuroși să mă vadă, atât de mândri că mă văd,

atât de mișcați de venirea mea, atât de încântați că picasem din întâmplare, ca să le întregesc fericirea!

Primul meu gând a fost un gând de recunoștință că nu-i împărtășisem lui Joe această ultimă speranță zădărnicită. De câte ori nu avusesem mărturisirea pe buze, în timpul bolii, când Joe stătea lângă mine. Cât de neîntârziat ar fi aflat el totul, dacă ar mai fi rămas cu mine un singur ceas!

— Dragă Biddy, spusei eu, bărbatul tău este omul cel mai bun din lume și dacă ai fi putut să-l vezi la căpătâiul meu...Dar tot nu l-ai fi putut iubi mai mult decât îl iubești.

— Nu, sigur că nu, spuse Biddy.

— Și, dragă Joe, nevasta ta e cea mai bună femeie din lume și o să te facă fericit, așa cum ești vrednic să fii!

Joe se uită la mine; buzele îi tremurau și-și acoperi ochii cu mâneca hainei.

— Dragă Joe și Biddy, azi ați fost amândoi la biserică și acum sunteți împăcați cu toată omenirea; vă rog să primiți mulțumirile mele umile pentru tot ce ați făcut pentru mine, pentru tot ce am răsplătit eu atât de urât! Și, dacă vă spun că, până într-o oră, voi pleca, căci în curând voi părăsi țara și că nu voi avea odihnă până ce nu voi fi câștigat prin munca mea banii să nu credeți, dragii mei, că îmi închipui că pot să șterg măcar un ban din datoria pe care o am față de voi, măcar de v-aș plăti de o mie de ori mai mult decât mi-ați dat!

Erau amândoi răscoliți de vorbele mele și mă rugară să nu mai vorbesc.

— Dar trebuie să vă mai spun ceva. Dragă Joe, nădăjduiesc că vei avea copii asupra cărora să-ți reverși iubirea și că va mai sta, în nopțile de iarnă, un pumn de om în colțul vetrei, care să-ți amintească de un băiețuș care a plecat de aici pe vecie; să nu-i spui, Joe, că am fost nerecunoscător; să nu-i spui, Biddy, că am fost lipsit de mărinimie și nedrept; să-i spuneți doar că v-am cinstit pe amândoi, pentru că ați fost atât de buni și de sinceri și că eu am spus că e firesc ca el, copilul vostru, să fie un om mai bun decât am fost eu.

— Nici prin gând nu-mi trece, spuse Joe din spatele mânecii, să-i spun vorbe din acestea, Pip. Și nici Biddy n-o să spună. Nimeni n-o să spună.

— Și acum, măcar că știu că ați făcut-o de mult în sufletele voastre bune, vă rog să-mi spuneți amândoi că mă iertați! Vă rog să-mi îngăduiți să aud și eu cuvintele acestea și să duc sunetul lor cu mine și atunci o să cred că aveți și voi încredere în mine și că, odată și odată, veți avea o părere mai bună despre Pip!

— Dragă Pip, măi băiete, spuse Joe, Dumnezeu știe că te iert, dacă am ceva de iertat!

— Amin! Și Dumnezeu știe că și eu te iert! Răspunse Biddy ca un ecou.

— Acum lăsați-mă să mă duc sus, să mă mai uit puțin la odăița mea și să rămân câteva clipe singur. Și pe urmă, după ce o să mănânc și o să beau împreună cu voi, o să mă duceți până la indicatorul cu deget și acolo o să ne luăm rămas bun!

Am vândut tot ce aveam și am strâns cât am putut mai mulți bani, ca să pot ajunge la o învoială cu creditorii, care mi-au dat răgaz să le plătesc toate datoriile. Și apoi am plecat spre Herbert. Până într-o lună am izbutit să părăsesc Anglia, după două luni, eram funcționar al firmei Clarriker & Co., iar după

patru luni, îmi fu încredințată prima sarcină de răspundere. Căci grinda din tavanul salonului din Mill Pond Bank încetase să duduie, din pricina urletelor bătrânului Barley, iar Herbert plecase ca să se căsătorească cu Clara, lăsându-mă pe mine cu întreaga răspundere a sucursalei răsăritene, până la întoarcerea lor.

Au trecut mulți ani, până când am ajuns asociat în firmă; dar trăiam o viață fericită în preajma lui Herbert și a Clarei, trăiam modest, îmi plăteam datoriile și eram în corespondență cu Joe și Bidy. De abia când ajunsei al treilea asociat din firmă, Clarriker m-a trădat, spunând că taina tovărășiei cu Herbert îi apăsase destul timp cugetul și că trebuie să dea totul în vileag. Așa că îi spuse lui Herbert adevărul și bietul băiat era mișcat și uluit, dar tot prieteni buni am rămas și după aceasta. Nu trebuie să las lumea să creadă că firma noastră era foarte mare sau că noi ne alegeam cu grămezi de bani de pe urma ei. Afacerea pe care o conduceam nu era întinsă, dar se bucura de un nume bun și noi lucram pentru noi și totul mergea bine. Datoram atât de mult sânguinței voioase și felului lui Herbert, încât mă miram adesea că fusesem în stare să gândesc despre el că nu e bun de nimic, până când, într-o zi, îmi trecu prin minte gândul luminos că poate neputința de a întreprinde ceva nu fusese niciodată în el, ci în mine.

LVIII

De unsprezece ani, nu-i văzusem pe Joe și pe Bidy cu ochii mei, deși îi aveam atât de des în fața ochilor închipuirii mele, acolo, în Orient — când, într-o seară de decembrie, o oră sau două după ce se lăsase întunericul, am apăsat ușor cu mâna pe clanța vechii bucătării. Apăsasem atât de ușor, încât nu mă auzi nimeni și mă uitai înăuntru fără a fi văzut.

Acolo, la locul lui obișnuit, în lumina focului, Joe, voinic și sănătos ca întotdeauna, își fuma luleaua și acolo, în colț, apărat de piciorul lui Joe și șezând pe scaunelul meu, cu ochii la foc, stătea — stăteam tot eu!

— I-am zis Pip, de dragul tău, măi băiete, spuse Joe încântat, după ce mă așezai pe un scaun alături de copil (dar am avut grijă să nu-i ciufulesc părul) în nădejdea c-o să-ți semene puțin. Și cred că-ți și seamănă.

Și mie mi se părea la fel și, a doua zi, l-am luat pe Pip la plimbare și am vorbit câte-n lună și în soare și ne-am înțeles de minune. Și l-am dus în cimitir și, acolo, l-am așezat pe o anumită piatră și el mi-a arătat care piatră era ridicată în amintirea lui Philipp Pirrip, "răposat în această parohie" și a Georgianeii, "soția celui de mai sus".

— Bidy, am spus eu după masă, stând de vorbă cu ea, în timp ce fetița îi adormise în poală, — trebuie să mi-l dai pe Pip sau, în orice caz, să mi-l împrumuți.

— Nu, nu, spuse Bidy cu glas domol. Trebuie să te însori.

--- Așa spun și Herbert și Clara, dar nu prea cred că o să mă însor, Bidy. Așa bine mă simt în casa lor, încât nu prea cred să-i părăsesc. De altfel, sunt de pe acum un burlac bătrân.

Bidy își plecă ochii spre copilașul din poală, duse mâna copilului la buzele ei și apoi își puse mâna ei bună de mamă, cu care atinsese mâna

copilului, în mâna mea. Era ceva în mișcarea mâinii ei și în apăsarea verighetei lui Bidy, care îmi spunea multe.

— Dragă Pip, spuse Bidy, ești sigur că nu te mai gândești la ea?

— O, nu cred că nu, Bidy.

— Spune-mi adevărat, ca un prieten vechi. Ai uitat-o de tot?

— Dragă Bidy, n-am uitat nimic care a însemnat ceva în viața mea și puține lucruri care au ocupat un loc cât de mic. Dar visul acela nesăbuit, cum îi spuneam eu pe vremuri, a trecut, Bidy, a trecut de mult!

Și, totuși, în timp ce rosteam aceste cuvinte, știam că mă urmărește gândul tainic de a revedea locul unde se ridica odată casa aceea veche, să mă duc singur, în seara aceea, de dragul ei. Da, chiar așa. De dragul Estellei.

Auzisem că duce o viață nenorocită, că se despărțise de soțul ei, care se purtase ca un netrebnic cu ea și căruia îi mersese faima de mândru, zgârcit, brutal și josnic ce era. Și mai auzisem și de moartea soțului ei, în urma unui accident, pricinuit de un cal pe care-l chinuia. Și așa, cu doi ani în urmă, Estella fusese eliberată; după câte știam eu, se căsătorise din nou.

La Joe, masa se lua devreme, ceea ce îmi lăsă timp destul să stau liniștit de vorbă cu Bidy și apoi să pornesc într-acolo, înainte de a se întuneca. Dar, fiindcă umblam încet și mă uitam la lucrurile vechi din jurul meu, gândindu-mă la vremurile de odinioară, ajunsei acolo după apus.

Acum nu se mai vedea nici urmă de casă sau de fabrică de bere, nici urmă de clădire, ci doar zidul vechii grădini. Locul gol fusese înconjurat de un gard grosolan și, uitându-mă peste gard, văzui că o parte din iederă prinsese din nou rădăcini și creștea verde pe deasupra grămezii de ruine. Văzui o poartă întredeschisă în gard, o împinsei și intrai.

O ceață argintie învăluise toată după-amiază aceea și luna încă nu răsărise ca să o împrăștie. Dar, dincolo de ceață, sclipeau stelele și luna se apropia, iar noaptea nu era întunecoasă. Îmi dădeam seama de locul unde se ridicau pe vremuri casa, fabrica de bere, porțile, recunoșteam locul unde stăteau butoaiile. Așezasem fiecare lucru la locul lui și acum mă uitam spre poteca grădinii păraginite, când o umbră singuratică îmi izbi privirea.

Umbra părea că mă văzuse, în timp ce înaintam spre ea. Parcă se îndreptase spre mine, dar acum se oprise. Când mă apropiai mai mult, văzui că este o femeie. Și când mă apropiai și mai mult, umbra se pregătea să se întoarcă când, deodată, se opri și mă lăsă să vin la ea. Apoi, umbra șovăi, parcă de mirare și rosti numele meu, iar eu strigai:

— Estella!

— M-am schimbat mult. Mă mir că mă recunoști.

Într-adevăr, frumusețea ei proaspătă se stinsese, dar măreția aceea de nedescris, farmecul acela neînchipuit rămăsese. Toate acestea le cunoșteam dinainte; ceea ce nu văzusem niciodată era lumina tristă și blândă din ochii aceia atât de trufași odinioară; ceea ce nu simțisem niciodată până atunci era atingerea prietenească a mâinii aceleia, atât de neastâmpărată odinioară.

Ne-am așezat pe o bancă din apropiere și eu am spus

— E ciudat ca, după atâția ani, să ne întâlnim aici, unde ne-am văzut pentru prima oară! Vii des pe aici?

— N-am mai fost niciodată de atunci.

— Nici eu.

Luna răsărise și eu mă gândeam la privirea aceea fără expresie îndreptată spre tavanul alb, la privirea aceea care se stinsese. Luna răsărise și eu mă gândeam la strângeră aceea de mână, când eu îi spusese ultimele cuvinte pe care îi era dat să le audă în lumea aceasta.

Estella rupse tăcerea care se lăsase.

— De multe ori am dorit, am nădăjduit să mă întorc, dar am fost împiedicată de atâtea împrejurări. Sărmane locuri!

Primele raze ale lunii străbăteau ceața argintie și tot razele acelea atinseră lacrimile care cădeau din ochii ei. Fără să știe că le văzusem și încercând să le ascundă, îmi spuse cu glas liniștit:

— Nu te-ai întrebat, când ai trecut pe aici, cum s-a întâmplat că a rămas totul în starea aceasta?

— Ba da, Estella.

— Terenul îmi aparține mie. E singura avere de care n-am vrut să mă despart. Restul s-a dus totul, încetul cu încetul, dar pământul acesta l-am păstrat. A fost singurul lucru la care m-am împotrivit cu înverșunare, în toți anii aceștia amărăți.

— Se va clădi ceva pe locul acesta?

— Până la urmă, cred că da. Am venit aici să-mi iau rămas bun de la el înainte de a se schimba. Și tu, spuse ea, cu o voce mișcătoare pentru un drumeț rătăcitor — tot în străinătate locuiești?

— Tot.

— Sunt sigură că-ți merge bine.

— Lucrez destul de greu pentru o viață îndestulată, prin urmare cred că da, îmi merge bine!

— M-am gândit de multe ori la tine, spuse Estella.

— Adevărat?

— În ultimul timp, foarte des. A fost un timp îndelungat când alungam orice amintire despre cele și cei pe care i-am îndepărtat, în vremea când nu-mi dădeam seama de prețul lor. Dar de când datoria mea nu se mai împotrivesc acestor amintiri, le-am făcut loc în inima mea.

— Tu ai avut întotdeauna un loc în inima mea, spusei eu. Și, apoi, tăcurăm din nou, până ce Estella vorbi.

— Nu m-aș fi gândit, spuse ea, că o dată cu locurile acestea îmi voi lua rămas bun și de la tine. Îmi pare bine că s-a întâmplat așa.

— Îți pare bine că te desparți din nou, Estella? Pentru mine, o despărțire e ceva dureros. Pentru mine, amintirea ultimei noastre despărțiri a fost jalnică și dureroasă.

— Dar atunci mi-ai spus, răspunse Estella cu glas grav, Dumnezeu să te binecuvânteze, Dumnezeu să te ierte! Și dacă atunci ai putut să-mi spui așa, n-ai să stai la îndoială să-mi spui și acum — acum când o suferință mai puternică decât orice învățătură m-a făcut să înțeleg ce a fost inima ta. Am fost îndoită și frântă — dar, nădăjduiesc, că pentru a mă preface într-o ființă mai bună. Fii îngăduitor și bun cu mine, așa cum ai mai fost, și spune-mi că suntem prieteni.

— Suntem prieteni, spusei eu, ridicându-mă și aplecându-mă deasupra ei, în timp ce și ea se scula de pe bancă.

— Și vom fi mereu prieteni, chiar și de la depărtare, spuse Estella.

Am luat mâna ei în mâna mea și am plecat împreună din locurile acelea părăginite; și așa cum ceața dimineții se ridicase odată, demult, când plecasem pentru prima oară din fierărie, tot așa, acum, ceața serii se ridica și, în întinderea nesfârșită de lumină dulce pe care mi-o dezvălui, nu văzui nici o umbră, care să-mi vorbească de o nouă despărțire.